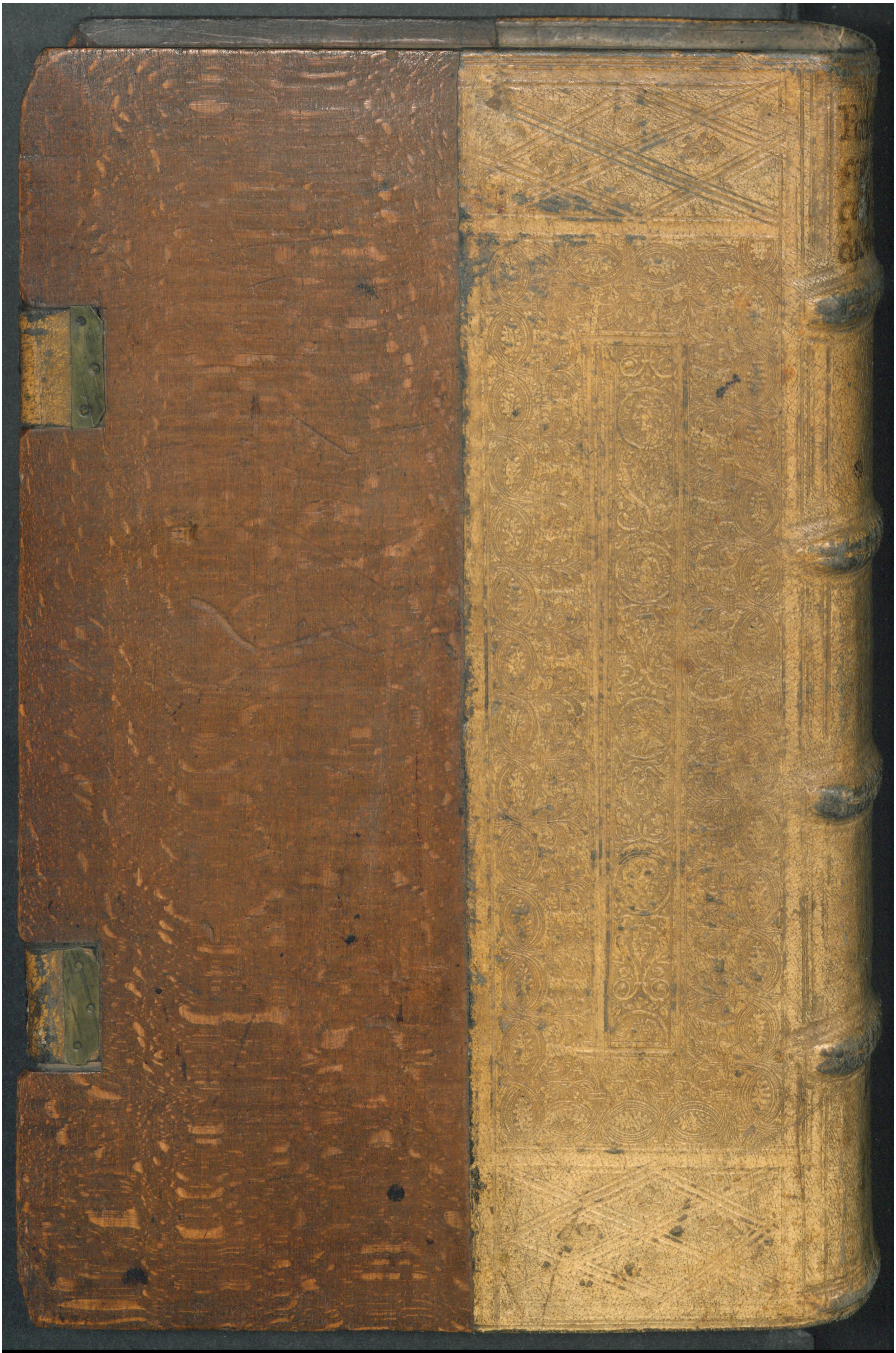

1549

Constat 43 kr. Anno 1550 18 die septembris

Helisaeg Stuggel.

No. 9

Hom:

οἵπερ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν
φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ
τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη θ' ὕλη
ὣς ἀνδρῶν γενεὴ ἣ μὲν φύει ἣ δ' ἀπολήγει.

Thomas Dezzman

ϖ.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA LIBRI SEX, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

Singulis cùm stirpium, tum animantium historijs, ad naturæ æmulationem expreſsis imaginibus, ſeu uiuis picturis, ultra millenarium numerum adiectis: non ſine multiplici peregrinatione, ſumptu maximo, ſtudio atque diligentia ſingulari, ex diuerſis regionibus conquiſitis. Additis etiam Annotationibus ſiue Scholijs breuiſsimis quidem, quæ tamen de Medicinali materia omnem controuerſiam facilè tollant. Per Gualtherum Riuium, Argentinum, Medicum.

ACCESSERVNT PRIORI EDITIONI,

VALERII CORDI SIMESVSII ANNOTATIONES doctiſsimæ in Dioſcoridis de Medica materia libros.

EVRICII CORDI SIMESVSII IVDICIUM de Herbis & Simplicibus Medicinæ: Ac eorum quæ apud Medicos controuertuntur, explicatio.

HERBARVM NOMENCLATVRAE, VARIARVM GENTIVM, Dioſcoridi adſcriptæ, ſecundum literarum ordinem expoſitæ. Aut. Conrado Geſnero, Medico.

Cum Indice quintuplici copioſiſsimo: quorum primus omnium ferè ſimplicium, quibus paſſim utuntur Medici, nomenclaturas Græcas: alter Latinas, Officinis, Herbarijs, & Arabum Familiæ uulgares: tertius Gallicas: quartus Germaniæ ſuperioris & inferioris, Saxonicæ item linguæ nomina: qintus Curationes & Remedia morborum, miro ordine complectitur.

Plinius post Dioscoridem 125 annos uixit.

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

FRANC. Apud Chr. Egenolphum.

1540.

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO SENATVI FRANCOFORDIANO GVALTHERVS Riuius, Argentinus, Medicus, & Chirurgus, S. D. P.

CVVM SVMMVS RERVM OPIFEX DEVS, HOMINI nihil præstabilius mente, ratione atq; intelligentia dederit, mirum uideri non debet, si nonnulli & ij quidem sapientissimi uiri, tantũ studij, laboris ac uigiliarum cõtulerint ad eam partem excolendam & informandam, qua sola & reliquis animãtibus & ipsis hominibus antecellerent. Quã Pythagoricus Epicharmus tantopere est admiratus, ut hãc unam dominam atq; reginam, lucem lumenq; uitæ diceret, ac huius solius nobis demandatam curam, quũ alia tum stupida tum cœca cẽseret: Νοῦς, inquit, ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δὲ ἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά: in hac tamẽ ipsa ratione uel animo expoliendo, non eandem uidentur pleriq; propositam habuisse uiam, aut ad eundem tendisse finem. Nam fuerunt apud priscos philosophos, atq; etiamnum sunt, qui cognitionem contemplationemq; naturæ ita consectati sunt, ut etiam in ea consenescere & iucundum & pulchrum existimauerint: quorum ego institutũ, Clarissimi atq; Amplissimi uiri, etsi improbandum non suscepi (quod hoc interim agere quàm turpi ocio sese dedere maluerint) nunquam tamen tanti feci, ut non potius mancum quodammodo, atq; uixdum inchoatũ iudicauerim, si nulla rerum actio adiuncta consequutaq; fuisset: & quum sapientiam (nimirũ qua diuinarum humanarumq; continetur scientia) ut rem maximam admirari soleo, tum eam partem quæ nobis à communitate dicta, profert officia, longè præstantissimam putaui. Eam, inquam, quæ in hac generis humani domestica consuetudine, societati ac hominũ tuendis commodis illustrior apparere solet, qua uel sola agnoscamus necesse est, nos nobis ipsis non tantùm natos, sed patriæ, sed amicis. Summoq; conatu enitendum nobis, ut è nostris studijs ad proximum q; uberrimus redundet fructus. Id cùm ita sit, facilè in animũ induco meũ, ęquiores rerũ æstimatores maximi facere mecũm pręclarissimum tum artiũ tum facultatum omniũ, quibus mens atq; ipsa ratio expoliuntur, Medicinæ studiũ, atq; id salutiferum pernecessariumq; præ cæteris humanæ saluti iudicare, maximè cùm cogitauerint, qua parte rerum humanarum medica facultas existat, & quæ necessitas eius disciplinæ sit, atque utilitas, quæ propẽ id uinculum tenet, quo homo qua cœlestis, & qua terrenus est, copulatur. Item qua in usum & commercium rerum extra se positarum utiliter et salubriter exit. Nec enim (ut corporea taceã) diutius cœlestis hic spiritus & consuetudinem sui præbere nobis potest, postq; à modulo naturæ discessit corpus, nec afferre præsidij quæ extrà sunt ope Medici salutifera destitutus, quicquam potest. Credo igitur si uel mens rectè sese reputet, uel quæ mente carent consilijs humanis uti possent, nihil tam enixè flagitatura quàm eius rei domesticam facultatem, usum atque conditionem, cuius beneficio frui omnibus istis naturæ muneribus licet. Quid enim admirabilius q; cùm morborum & sanitatis uis penitissimè intra ipsa corporis uiscera peragatur, Medicum ingressum mẽte dispicere, decernere, uenientem morbum præsagire, ingruentem auertere: superantem mitigare, reprimere, tollere: eum qui animam agebat, quem desperabant amici, uelut ab orco, breui spacio reuocare? Vt mihi præclarissimè dixisse uidetur sapientissimus Poeta, Ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Et uox diuina uni artium omnium clarissimum testimonium, non abs re exhibuisse uidetur: Honorandum medicum, necessitati hominum creatum. Sed iam ueram spectemus utilitatem. Primum enim quæ disciplina uel animi tenebras,

uel incommoda eius corporis omnia, uel mentis nebulas discutere melius potest? Denique, quod uerè praeclarum est, quæ disciplina ad mentis incommoda, quæ omnia à corpore sunt extirpanda, propius unquam penetrauit? Quæ eius domicilij, in quo animus noster residet, unde sese comparat, unde mores induit, per quod ueluti portas, omnis notitiarum lux uenit, tanquam ædilis quidam curandi potestatem habet summam. Certè iucundissima sanitati si corpus uniuersum, eadem & nitidissimæ reginæ menti, & ad omnem usum accommodatissimæ ueluti aulam inhabitandam parabit: aut si id mauis, instructam adesse genus negociorum officinam menti suppetet, quæ quidem res quos post se fructus trahat, difficile explicatu. Videre hic mihi uideor uirtutum & philosophiæ totius partem. Certè enim compositum pulchrè ad naturæ fragilitatem corpus (cuius rei facultas uel nusquam, uel penus medicum est) mentis tranquillitas consequatur oportet. Quæ quid aliud est, quàm ille quem omnium uirtutum congressu quærimus, felix mentis status. Cæterùm quæ corpus magis spectare uidentur Medicina uitæ & rerum omnium condimentum præbet, sine quo nihil iucundum, nec preciosum, nec admirabile, nihil denique gratum esse in uita quicquam potest. Quid magnifica te domus iuuet, quid splendida supellex, quid aureæ uestes, quid aurum ipsum congestum, si inopem te, egenum miserabiliter destituat? Imò nihil obstat prorsus, quin ista omnia quibus, cùm abundè suppetant, frui non potes, supplicia sint & cruciatus. Quid potentia? quid amplitudo? etiam si suspiciant, uenerentur omnes? si te morbus sic lecto affixum tenet, sic omnem potentiam impotentiam reddit, ut istam autoritatem tuam uniuersam commutare cum uno sanitatis momento ardentissimè cupias. Quid animus ipse uirtutibus licet pulcherrimis & innumerabilibus præditus intra fœdum, morbidum, & pestilens domicilium conclusus, uel sublime conari, uel solatij cæterarum spectaculo habere potest? Ergo ueluti nox quædam, & caligo densissima morbus, optima hominis bona obscurat, contegit, & apparere non sinit, quæ reddita sanitas, uelut è magna tempestate iucundissimus solis aspectus, inenarrabili effectu omnia reducit. Vt rectè uox illa & sapienter iudicet, ut quę nullo precio æstimabilem esse sanitatem dicit: quam tum mortales intelligunt esse ueram, cùm morbos experiuntur, discuntque in illius sinu bonarum rerum omnium usum & fructum & gratiam constare. Hæc autem omnino se ita habere, nemo est, arbitror, tam planè nullius iudicij, qui non uideat & agnoscat, & meritò artis huius præstantiam tum miracula necessariò admiretur, uel summa eius beneficia erga mortales unicè cōmendet, ac inde conatum illorum optimum, studium atque sedulitatem, qui artem hanc praeclarissimam primo diuinitus acceptam ratione atque ingenio excoluerunt, nobisque quoquomodo absoluendam tradiderunt, magnifaciat: atque hos denique diis similes summis laudibus efferendos, & permaximis honoribus dignos esse censeat, qui hanc diuinam artem illustrando, prouehendo, ornando, atque ab omni iniuria uindicando, omnem, quod aiunt, lapidē mouere tentent. Cęterū cūm pręclarissimam hanc artem, quam solam libero ingenio excolendo dignam iudicamus esse, duarum rerum cognitione potissimum constare in confesso sit, subiecti scilicet, atque eorum quibus ueluti instrumentis utitur, quorum cognitionem tam necessariam esse scimus Medico, ut sine hac dextrè medicari, aut medicinæ fructibus uberrimis frui nemo queat. Sunt autem ea quæ simplicia medicamenta uocamus, uerbi gratia, quæ terra rerum benigna parens ædit, stirpes, animalia & metallica, harumque uariæ partes. Cūm uero harum rerum exactam atque rectam cognitionem Medico adeò necessariam hactenus turbarint tam miserè quorundam tam pertinaces lites, perpetuæque discordiæ, atque contendendi libido (barbarorum errores crassissimos tacere lubet) ut hinc ipsam demum pręclaram medendi artem de incertitudine atque inconstantia non parum notandam, an

sam ali-

sam aliquem haud leuem, imprudentiores accipere possent. Hanc fortunam miserti nos, huic tam intolerabili malo, cùm latiùs indies serpere uideremus, resistē dū putauimus, atq; Medicinæ nobilissimę, alumnæ nostrę chariss. cui hac parte maximę fiunt iniuriæ, suppetias ferre, atq; dignis copijs succurrere cùm omnino statuissemus, Pedanij Dioscoridis Anazarbei, tanq; Coryphei palmamq; ferentis, qui unicè huic malo, tāquam alter Aesculapius siue Apollo, mederi posset, de Medicinali materia libros sex in manus sumpsimus: hoc enim feliciùs medicam materiam nemo tractauit, ut Medicorum princeps Galenus testatur. Quamuis enim de simplicibus medicamentis ab antiquis tum Grecis tum Latinis uaria scripta extent, non infeliciter exarata, tamen ὑπὲρ ἁπάντων οὗτος οὐδενί. Quare hnnc tanquam limpidissimum fontem, ex quo harum rerum cognitionem ueram rectamq; unicè petendam hauriendamq; esse censent uno ore omnes docti Medici, præ cæteris omnibus puriorem, magisq; fide dignum delegimus, in hūc commentariolum siue scholia aut annotationes breuissimas quidem, quibus tamen omnis de simplici medicina siue medicinali materia, controuersia facilè tollitur, ut hæc Medicinæ pars pristino suo candori restituatur, cudere instituimus, ac locos aliquot repurgare: & quod summè necessarium putauimus, hactenus uerò nulli tentatum, cùm stirpium tum animalium, quorum hic autor meminit, aut alioqui in re Medica usus increbuit, uiuas imagines singulis capitibus adijcere curauimus, ad naturę æmulationem quàm artificiosissimè expressas, quibus clarior dilucidiorq; fieret Dioscoridis lectio, ut quæ iamdiu caligine obducta fuerat, iamdiuq; obscurata aliquid lucis reciperet, atq; adeò altius infigeret animo ea quę nudis uerbis exponit historia, artificiosa pictura. Hanc uerò prouinciam, si rem attentius exactiusq; perpendimus, non satis scio an humeris nostris parem assumpserimus, id tamen audendum censuimus, ubi hoc animaduertimus futurum gratum plerisque studiosorum: persuasum enim habebam, si quid lucis huic autori accederet hoc nostro labore, atque hac parte, scilicet in re herbaria, rectaq;, atq; exacta Medicinalis materiæ cognitione, Medicinæ præclarissimum studium aliquid subsidij caperet, id enixim ab omnibus naturæ rerum studiosis expeti. Quamuis me non lateret uiros cùm singulari tum exactissima doctrina, in hac re summum studium impendisse, in quorum albo Hermolaus Barbarus, Marcellus Virgilius, Leonicenus, Manardus, Ruellius, Iac. Syluius, Anth. Musa, & ex nostris, his nullo modo inferiores, Cornarius, Cordus uterque, pater & filius, Brunsfelsius, mihi olim præceptor charissimus, plurimumq; obseruādus, & Hieronymus Tragus, homo in dijudicandis, explorandis, examinandisq; simplicium, maximè stirpium differentijs, extra omnem (quod de Cicerone dictum est) ingenij aleam positus, post quorum luculentas conceptiones rem paulò auctiorem facere institui, nec id fore citra communem utilitatem putans. Quamuis sciam non defuturos, qui uel argumentum, uel me hominem naris (ut sic dixero) obesæ incessent: hi profectò sunt qui in omnes sibi iudicium sumunt, qui lingua prurientes nimis quàm licenter in alienam irruere famam nulla non hora permittunt sibi, etiam si sæpe uelut alba deprehenduntur linea, Qui uelut scorpionis ictu, optimum quenque lancinarint, ac fistulato uulnere (ut Hieronymi utar uerbis) uiam aperuerint, mox latius ueneni pestiferam uim fundūt, Atra, ut Plinius inquit, ceu serpentum eorum lingua, uenenum uibrat, tabesq; animi cōtrectata omnia adurit, culpātium omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris quoq; & ipsarum noctium quieti inuidentes, gemitu, quę sola uox eorū est, ut inauspicatorum animantium uice, obuij quoque uetent agere aut prodesse uitę, nec ullum tamen abominati spiritus precium nouere quàm odisse, culpare atque carpere omnia. Quorum ego uirulentiam, dum pestilenti spiritu optimum quenque afflatum uolunt, impudentiorem putaui, quàm ut eis respondendum haberem.

Bonorum tantùm ego iudicium reformido, quibus utinam ipsis ita libeat exporrecta fronte hunc nostrum laborem excipere, ut nullius odio aut offensione adducti ad scribendum accessimus. Quòd uerò nostram lucubrationem uestro nomini dicandam, nuncupandamq; percensui, Clarissimi Prudentissimiq; uiri, in causa fuit incredibilis uestra uirtus, uitæ integritas, & eruditio singularis: summa denique omnibus in rebus prudentia, unde uestra Respub. uirtute honesta, religione ac pietate integra, iure ac legibus æqua, opibus firma, copijs locuples, & gloria semper ampla fuerit. nec me parum denique commouit, aduersus bonos, studiosos atque eruditos uiros cùm amor tum beneuolentia singularis, ut uestri nominis famæq; atque dignitatis splendoribus hic labor noster illustratus, uestris auspicijs semper tutus, meæ quoque erga uos obseruantię perenne monumentũ, non longis tantùm seculorum spacijs, uerùm omnino, si fieri possit, inuersis naturæ legibus, sempiterni & continentis æui diuturnitate donatus uiuat, floreat, elucescat. Vos igitur amplissimi prudentissimiq; uiri, pro uestra humanitate, munusculum huiusmodi benignè (ut soletis) suscipiatis, putetisq; omnem meam operam, studium, industriam, quicquid est in me uel ingenij uel uirium, uestræ amplitudini esse paratissimum.

Francoforti apud Mœnum, prid. Cal. Septemb. Anno Domini M. D. XLIII.

IN COMMENTARIVM VALERII Cordi, Præfatio.

CVM hos Dioscoridis libros de materia Medica penè absoluissemus, amice Lector, fortè fortuna incidimus in Annotationes Valerij Cordi, quas ille iam olim in Academia Vuitembergensi nonnullis Medicinæ studiosis dictauerat. perlegimus cupidè totum libellum, rati uidelicet, id quod res erat, diuinitùs nobis oblatam occasionem, qua Dioscorides illustrior exiret, & maiore cum fructu posthac in manibus studiosorum uersaretur. Verùm ne nobis nimium fideremus, explorauimus & aliorum doctorum hominum de libello Cordi iudicia. Visus est omnino dignus, qui in publicum quàmprimum emitteretur, indignus qui iam annis aliquot intra paucorum scrinia delituisset. Etsi autem fata non permiserunt autori, ultimam manum huic atq; alijs operibus quæ inchoauerat, imponere, tamen res ipsa indicat, has Valerij primitias multis magnis ac perfectis (ut uideri uolũt) monumentis aliorum longè præstare: quod nemo non fatebitur, postquam has Annotationes cum scriptis aliorum contulerit. Fuit enim in hoc Valerio Cordo, (ut obiter de autore nonnihil dicamus) cùm in uniuersa Medicina perdiscenda, tum uerò præcipuè cognoscendi Simplicia, ut uocant, incredibile studium, ad quod illum parens Euricius Medicus idemq; poëta clarissimus, & autoritate & exemplo inflãmauit, qui filium ab incunabulis inter ipsas herbas ac flores educari uoluit. Accessit ad optimam institutionem, ingenium acre, & rara naturæ felicitas, cui nihil arduum aut inaccessum esse posset. ad hæc, mirabilis industria atq; assiduitas in inquirendis rebus, Insuper & perceptorum fidissima custos, memoria, qua ita excellebat hic Cordus, ut integras descriptiones singularum rerum ac diuersorum autorum secum ubiq; animo circunferret, ac exprometet, ubi opus esset. His dotibus breui tempore eò progressus est, ut excellentes Medici ac senes discendi gratia adolescentem frequentes accederent. Subinde etiam uarias peregrinationes suscepit, quò certiùs & exactiùs omnia suis ipsius oculis subiecta cognosceret, neúe aliorum narrationibus (quod pluribus accidisse uidebat,) deciperetur. Ac primò quidem perlustrauit omnem ferè Germaniam, ac uicinas

Septen-

Septentrionales regiones, Intrauit horrentes saltus, superauit æditissima montium iuga, demisit se in profundissimos specus, & pleraq; summa diligentia peruestigauit, quæ in his partibus gignuntur, paucis huc usq; nota. At quoniam bona pars medicamentorum exoticis constat, ne illa parũ cognita haberet, conuertit se ab Aquilone ad alteram mundi plagam, adscitoq; uno atq; altero comite peruenit in Italiam, ubi breui nouus ille hospes, propter ingenij præstantiam, multis admirationi esse cœpit. Sed, quæ est humanarum rerum fragilitas, in ipso studiorũ cursu è medio sublatus est, magno cum dolore omnium doctorum, & inæstimabili iactura totius Medicinæ. Non est dubium, quin unus Valerius omnes in hac parte Medicos longo interuallo post se relinquere potuerit, si diutius superfuisset, & habituri eramus certi aliquid, quod in tanta caligine rerum tutò sequi licuisset, qui nunc nouis subinde opinionum præstigijs circunducimur, dum nobis quilibet suas coniecturas, deum immortalem, quàm friuolas sæpe & inanes, obtrudit: nullus non de herbis sua somnia prodit. Lugeat itaq; Germania, lugeat orbis, egregij casum iuuenis, & spem Medicinæ reflorescentis interceptam. Sed omittamus querimoniam, atq; hoc potius agamus: Quoniam fata nobis inuiderunt speratos fructus, quos dare ingenium Cordi poterat, fruamur interim his primitijs, easq; grato animo amplectamur, Ac si quid, ut in opere non absoluto, desiderari fortè queat, id iniuriæ fortunæ imputemus, quæ non passa fuit nascentem fœtum omnibus numeris absolui, non persequamur neuos, quibus ferè nullum corpus quantumuis insigne carere potuit. Neq; enim inficiamur, etiam Valerium maiore rerum experientia edoctum, quædam mutaturum fuisse, si uita ei lõgior contigisset. Verùm certent alij adijcere, quod huic deesse iudicauerint, Id erit multo laudabilius, q̃ si bene meritum de cõmuni hominũ uita, obtrectationibus impugnẽt. Cæterùm ut Medicinæ studiosis etiã amplius gratificaremur, subiunximus huic Commentario Valeriano, Epitomen Botanologici Eurici Cordi, propter autorum & materiæ cognationem, unde & utilitatis plurimum, nec minus uoluptatis ad amantes Medicinæ rediturum esse speramus. Tu fruere lector his omnibus, ac bene uale.

GRAECARVM DIctionum huius Operis INDEX.

Ισάτις

ὄρυζα

LATI-

LATINARVM NOmenclationum Index.

A.

Chrysolas

Hippo-

Sparganium

X.

Z.

GALLICARVM uocum Index.

A.

B.

C.

Perſil

GERMANICARVM uocum Index.

groß

Eisenkraut

Grundtheyl

Mespeln

INDEX DICTIONUM *Linguæ Brabanticæ & Saxonicæ.*

PEDANII

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, IN DE MEDICINALI MATERIA LIBRVM PRIMVM

Præfatio, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete.

QVANQVAM amicissime Aree, complures non ueterum modò, sed recentiorum quoq; de medicamentorum compositione, uiribus atq; probatione cõmentati sunt: nobis tamen nec uanum, nec à ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostendere tentabimus: quòd eorum nonnulli absolutum nihil ædiderunt, alij quàm plurima, quæ auditu percunctando didicerant, scriptis tradiderunt. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Tarentinus, omissa prorsus herbarum tractatione, rem sanè quàm paucis perstrinxerunt. Neq; uerò omnes illi de metallicis quicquam rebus aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem herbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentiùs hac in parte uersati uidentur, radices multas apprimè utileis, herbasq;, haudquaquam adnotatas, reliquerunt. Veruntamen priscorum subscribere oportet sententijs: quos, etsi pauca ipsis referantur accepta, magnam tamen impendisse diligentiam constat. Iunioribus minus assentiendum: è quibus Iulius Cassus, & Niceratus, & Petronius Niger, & Diodorus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam cognitamq; uulgo, dignam censuerunt quæ ab ipsis literis exactè mandaretur: & medicamentorum uires probationesq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani uerò reddendarum causarum studio uerba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rem in aceruum congeriemq; controuersiarum extulerunt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, euphorbium, nascentis in Italia, chamelææ succum esse contendit: androsæmonq; eandem herbam cum hyperico esse: quinetiam aloën in Iudæa fossilem nasci, & pleraq; his similia exponit, reclamante euidentia, quæ prorsus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi potest, ea non oculata fide, sed narratione potius ab alijs accepisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepanteis nullaq; cognatione coniunctas uireis colligentes: partim per elementa literarum scripta in ordinem digerentes, quò facilius memoriæ mandarentur, genera & eorum effectus à sua cognitione disiungentes. Nos uerò ab ineunte, ut ita dicam, iuuenta, iugi desiderio cognoscendæ materiæ allecti, permultis regionibus peragratis (nec enim nescis nos militarem uitam exegisse) tuo hortatu commentationem in sex libros contulimus, quod opus tibi dicamus, Aree, animi gratitudine obsequentes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cùm in omneis eruditione excultos, tum uerò in eos quibus cum tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse soles: in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuę probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi singularis erga te amicitia: quam unà nobiscum degentes nouimus, cùm mutuam inter uos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te uelim, eosq; qui in hosce commentarios incident, ne in uerbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim plurima uisu ipsi exactissimè cognouimus: quædam etiam ex ea, de qua inter omnes conuenit, historia, percunctationeq; rerum apud singulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine tradito, genera medicinarum uiresq; describantur. Quòd autem necessaria sit medicamentorum ratio, nemo est fermè qui ignoret, quòd ea & toti coniuncta sit, uniuersisq; eius partibus efficax

admini-

administret auxilium. Quare per medicamentorum compositiones atq; misturas, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, quàm plurimum conferente singulorum medicaminum cognitione. Quinetiam uernaculam familiaremq; materiam complectemur, ut perfecta sit quæ à nobis relinquetur doctrina. Verùm imprimis curam impendere oportet, ut suis temporibus singula & demetantur & recondantur, certè pro horum ratione aut ualent uiribus, aut euanido nulloq; munere funguntur. Serena igitur cœli constitutione demetenda sunt. Magni siquidem refert inter colligendum, si uel squalores uel imbres infesti sint: quemadmodum si loca, in quibus prodeunt, cliuosa, & uentis exposita sint & perflata, frigidaq; & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longè ualidiores intelliguntur. Contrà, quæ in campestribus, riguis, & opacis, cæterisq; locis à uento silentibus enascuntur, plerunq; degenerant, & minus uiribus ualent: multoq; magis, si non suo tempore nec oportunè colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neq; ignorandum, sæpe pro peculiari loci natura, aut anni clementia, maturius aut serius adolescere. Nonnulla propria ui, hyeme florent & folia pariunt: quædam bis anno florifera. Quare cui in animo est horum peritiam assequi, necesse est eum prima germinatione solo emergentibus, adultis & senescentibus, adesse. Nam qui pullulanti herbæ duntaxat adstiterit, adultam cognoscere non potest, neq; qui adultam tantùm inspexerit, nuper erumpentem noscet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem, caulium proceritates, florum seminisq; magnitudinem, & id genus alias peculiares notas, nonnulli qui olim has rerum uarietates non perspexerunt, magno in errore uersentur. Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbas quasdam, uerbi gratia, gramen, quinquefolium, & tussilaginem emittere florem, fructum & caulem, negant. Ergo qui sæpius ad uisendas herbas & earum natales se contulerit, earum cognitionem maximè consequetur. Scire etiamnum conuenit, sola ex herbaceis medicaminibus ueratri genera, nigrum, inquam, & candidum multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. Quæ uerò fruticosa sunt, sicut stœchas, trixago, polium, abrotonum, seriphium, absinthium, hyssopum, & alia id genus semine prægnantia, demetantur, flores quoq; antea, quàm sponte sua decidant: fructus autem, ut maturi decerpantur necesse est: & semina, ubi siccari cœperint, priusquàm defluant. Herbarum succus & foliorum elici debet, germinantibus tum primùm cauliculis. Lac & Lachrymæ excipiantur, inciso per summum adolescentiæ uigorem caule. Radices, & liquamenta, corticesq́ue ut recondantur, eximere conuenit, cùm herbæ suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis asperginem non redolentibus: sed quæ luto aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores & omnia quę iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis, nullo situ obductis, reponantur. Nonnunquam charta aut folijs semina, ut perennent, aptè inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis etiam, si modò rara non sit, accommodatur: & lignea, præsertim è buxo: sed ænea uasa ocularijs medicamentis liquidisq;, & omnibus ijs quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis uasis recondi conuenit.

CVRATIONVM MORBORVM, HOC DIOSCORIDIS OPERE contentarum, Index.

A.

B.

C.

D.

Dentitio-

I.

L.

M.

174 a

T.

V.

Indicis Curatiui Finis.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA LIBER PRIMVS,

IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE. Singulis stirpium historijs, uiuis, & ad naturæ æmulationem expresſis imaginibus ſeu picturis adiectis: ut ea quæ nudis uerbis exponit historia, rectius exprimeret, atq; adeò altius animo inſigeret artificioſa pictura. Additis etiam annotationibus breuiſsimis quidem, quæ tamen omnem controuerſiam de medicinali materia facilè tollunt. Ex doctiſsimorum uirorum lucubrationibus ſummo ſtudio concinnatæ.

IRIS. CAPVT I.

Iris Florentina.

Iris Germanica.

IRIS à cœleſtis arcus ſimilitudine nomen accepit. Folia fert gladioli, ſed maiora, latiora, & pinguiora. * Flores à caule æqualibus inter ſe ſpacijs diſtant uarij: ſiquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cœrulei conſpiciuntur, qua diuerſi coloris ſpecie, quædam cœleſtis arcus imago repræſentari uidetur. Radices ſubiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ fruſtatim diſſectæ, in umbra ſiccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior eſt Illyrica, & Macedonica; & inter has laudatiſsima, quæ pumila ferè

** Alij legunt: Flores alternis ſemper cauliculis inflexi.*

A & densa constat radice, frangenti contumax, subrufo colore, gustu amaro, * odore perquàm syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat. quæ dum tunditur, sternutamenta mouet. Secundum locum habet Africana, candicans, gustuq; amara. Teredines in uetustate sentiunt, tunc tamen odoratiores reddi solent. Vis omnibus excalfactoria, extenuans, contra tussim efficax. humorum, qui ægrè reijciuntur, crassitiem digerunt. bilem crassamq; pituitam ex hydromelite drachmis septem epotæ purgant. somnum conciliant. lachrymas ciunt. torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto auxiliantur serpentium ictibus, lienosis, conuulsis, perfrictionibus, horroribus, & quibus genitura effluit. menses ex uino potæ pellunt. Decoctum earum, fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandaq; in eis uenarum spiracula. ischiadicis infunditur. fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ, partus extrahunt. quin etiam coctæ & illitæ, strumas, ueteresq; duritias emolliunt. Siccæ quoq; ulcera replent, & cum melle purgant. nudata ossa corpore operiunt. doloribus capitis, cum aceto & rosaceo magna utilitate illinuntur. Admotæ cum albo ueratro & duabus mellis partibus, lentigines & uitia cutis in facie à sole contracta emaculat. pessis, malagmatis, & acopis inserũtur. In uniuersum, magni ad omnia usus.

* *Alij feruido.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΙΡΙΣ, *Græcis.* Latinis *Iris.* *Germanis,* Himelschwertel/ Blaw lilien/ *&* Violwurtz. *Brabantis,* Lis ouer Zee. *Gallis, desflambes, à foliorum similitudine, quæ flammæ linguas referunt, dicta. Quinetiam nonnulli gladiolum appellauere eadem ratione: unde in quibusdam Galliæ partibus nomen adhuc retinet: uocant enim, du glaiz. Officinis proprium nomen retinuit.*

Iridis radix laudatior parua, densa, frangi contumax, subrufa, amara, sternutamenta dum tunditur ciens, odorata, qualis ex Illiride mediterranea Dioscoridi, Galeno, cæteris omnibus prædicatur: ob id eam Illiridem uocare consueuit Andromachus. Elige autem in Illiricæ genere odoratiorem: nam unumquodq; est præstantissimum, quod generis sui odorem habet ualentissimum. Iris autem quæ ex Libya magna Romam affertur, tantum ab Illirica differt, quantum corpus mortuum à uiuo. Quæ autem in alijs regionibus crescit, non ita multum deficit: unde Iris Gallica alba purgata usurpatur lib. 8. comp. pharm. part. & hodie paßim pro Illirica, Florentina nobis obtruditur.

Gal. lib. 1. Anti.
Gale. lib. 6. & 9. cõ. ph. p.
B
Gal. li. 1. Antid.
Lib. 9. c. ph. p.

Iris coquit, tenuat, calfacit, pituitam crassam & bilem purgat, humorem ex pulmone crassum expectorat.

Acorum. Caput II.

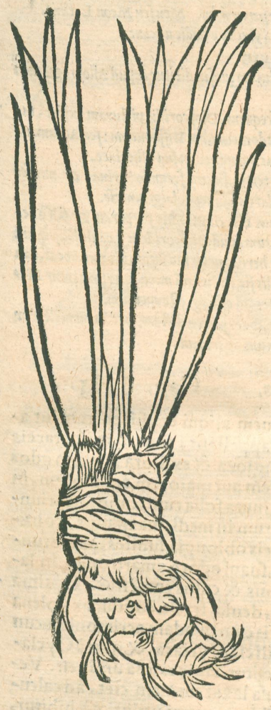
ACorum folia iridis habet, angustiora tamen: radices non dissimiles, complicatas, non in rectum sed obliquum actas, & summo cespite sparsas geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Optimum est densum, candidum, plenum carie, non exesum, odoratum, cuiusmodi Colchidicum & Galaticũ, quod asplenion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. prodest lateris doloribus, & iecinoris atq; thoracis: item torminibus, uulsis, ruptis: lienem absumit. urinæ stillicidio, & serpentum ictibus auxiliatur, insidentibus ad muliebres affectus iridis modo utiliter imponitur. oculorum caligines succo discutit. antidotis radix magno usu commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΑΚΟΡΟΝ *&* Aphrodisiam *Græci uocant. Aphrodisiam uerò à Venere, quàm* Ἀφροδίτην *uocant, & hos Latini etiam imitati Veneream appellauerunt, & radicem nauticam, eò quòd plurimùm secus amnes & in aquosis natales suos habeat, licet etiam in alijs locis nascatur: sed primæ habentur, suntq; in prima bonitatis æstimatione acori radices, quæ in aquosis nascuntur, autore Plinio lib. 25.*

Acorus gustu acri, & modicè amaro, odore iucundo, tenui consistentia, calidus, siccus ordine tertio. Is nũc esse uidetur quibusdam Calamus aromaticus, alijs potius Galanga. Quibus repugnat Actuarius in antidoto aurea Alexandri, in qua γαλάγγαρ *(sic enim cum Arabibus uocat) & multis interiectis, acorum, eodem pondere, ad finem uerò calamum aromaticum, diuerso pondere, misceri scribit.*

Acorum.

Acorum, quo hodie Officinæ falsò utuntur. Germanis, Ackerwurtzel. Geel schwertel. Drachen wurtzel. Geel wasser Lilien.

A

B

Acorus omnino uerus, magnitudine ireos, Galanga maior hodie Officinis. Gallis Galange grosse, ou grande Galange. Germanis, Groß Galgant wurtzel/dictus. Ignotus tamen quibus adhuc est, eius loco galangam minorem magno successu miscuerint, interdum calamum odoratum. Qui uerò nobis frequens ostenditur, palustris acorus est, & aliqua saltem acori species, insipidus, inodorus, substantia crassa, frigidus, siccus, à xiri planta acri diuersissimus: quadripartito tamen sectus, & sole siccatus, triennio seruatur: non utendus hic, nisi medicus imperauerit. Veri autem prouentus nunc uberrimus ubiq; conuehitur ex India, Lusitanorum (ut audio) nauigationibus.

Meum. Caput III.

MEon, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hispania plurimum gignitur, anetho * folijs & caule simile, sed eo crassius. binûm fermè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumq; radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præclusorum renum uesicæq; farctæ uitia potu leniunt. urinę difficultati medentur, stomachi inflationes discutiunt. Torminibus, affectæ uuluæ, articulorum doloribus, atq; fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. sanguinem per menstrua pellunt, desessionibus feruefactæ. infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent. quòd si plus quàm deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

* *Alij aniso.*

Meum.

A

Galen. libro 1. Antido.
Galen. lib. 9. comp. ph. p. & lib. 7. Simp.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μῆον ἢ ἀθαμαντικόν. *Meu seu Meon Latinis.*

Officinis anethum syluestre hodie uocant.

Germanis, Beerwurtz.

Gallis uulgo fæniculus tortuosus dicitur. apud Allobroges montanos, Curach.

MEVM, *nobis frequens, Dioscoridis picturam explet, tamen præstantius Macedonicum, aut Hispanicum: sed Athamanticum laudat Andromachus minor, in sua Theriace.*

Calidum est ordine tertio, siccum secundo: urinas & menses mouet, ut asarum, sed largo usu cephalalgicum est.

Marcellus Vergilius Florentinus hîc perperam & falsò legit, tum apud Plinium, tum apud Dioscoridem: caule folijsq; aniso similibus: cùm hæc herba, quam hic meon, ille meu uocat, caule & folijs anetho similis sit. Et sic etiã meon interpretantur Medici recentiores, dicentes, id esse agreste anethum.

Herbam, Germanis Beerwurtz *dictam, quidã non malè Tordylon siue Seseli Creticum affirmant.*

Cyperus. Cap. IIII.

CYperus, quem aliqui erysisceptrum, ut aspalathum appellant, folia fert porraceis proxima, sed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum, in cuius acumine minuta folia cum semine exoriuntur: radices, quarum in medicina est usus, cohærentes inter se, oleis oblongis similes, aut rotundæ, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. In lacunosis, palustribus & cultis enascitur. Optima est grauissima, densa, fractu contumax, plena & aspera, odoris cum quadam acrimonia iucundi, qualis est Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus insulis petitur. Huic calida uis inest. Venarum spiracula laxat, urinam ciet, ad calculos, aquamq; subter cutem utilissimè bibitur, aduersus scorpionum ictus remedio est. perfrictionibus uuluæ, & præclusionibus, fotu prodest. pellit menses. Contra ulcera oris, etiam si depascant uorentq;, farina eius efficax est. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum spissamentis bene adijci solet. Aliud cyperi genus tradunt in India nasci, gingiberis effigie, quod manducatum croci uim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsentem psilothri uim exhibet.

B

Cyperus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

GRAECIS κύπηρος ἢ κύπειρος, οἱ δὲ ἐρυσίσκηπτρον.

Cyperus & Cypirus Latinis dicitur.

Officinæ Latinum nomen adhuc retinent.

Germani uocant, Wilde galgen/ Feldtircher Galgant, *ubi magna copia prouenit, etiam locis incultis.*

Gallis, sonchet & galange sauuage.

Erysisceptri nomen etiam peculiare & commune est aspalatho & uerbenacæ, à calathis & uirgis.

Nam

Nam Græci κύρσον calathum uocant, & ſportam, σκῆπτρον uerò ſceptrum & uirgam. Sicq; dictæ ſunt, eo quòd caules & uirgæ ipſorum uirides lentore ſuo in calathos, ſportas, tegetes, & id genus alia texi, & in nexus circumagi poßint.

A

Cyperis ſeu radix cyperi calefacit, ſiccat ſine morſu, ſubaſtringit, incidit, ulcera præhumida cicatrice claudit, calculos frangit, urinam & menſes mouet, oris halitum commendat, ut lignum aloës uerum.

Cyperus Indicus inter zingibris radices inuentus, Curcuma Venetijs, In Gallia uulgo terra merita dicitur.

Galen. libro 1. comp. ph. p.

Curcuma.

Cyperus Babylonicus.

Ad odoris gratiam cypirus additur tenuantibus capillos. A figura caulis, iuncus triangularis Plinio : quadratus Celſo. licet rarò hic quadrangulus : anguloſus Dioſcoridi, non definito angulorum numero.

Cyperus Babylonicus galanga quibuſdam dicitur, uulgaris ſcilicet ac minor, nam maior, acorus eſſe dicta prius eſt. Eſt autem Actuario, Barbaros in multis imitato, radix ſubrubra, geniculata, intorta, grauis, ſapore acerrimo linguam admodum uellicante, calida, ſicca tertio gradu, odore & figura quadam cyperi. Coctionem iuuat, flatus dißipat, oris halitum commendat, uenerem excitat etiam ore retēta, cerebrum roborat naribus indita, cordis palpitationi prodeſt. Germanis Galgant wurtzel. Gallis galange dicitur.

Serapio.

B

Cardamomum. Caput V.

CArdamomum optimum eſt quod ex Comagene, Armenia, Boſphoroq; deuehitur. In India quoq; & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, occluſum, farctumq; (quod enim huiuſmodi non eſt, exoletum iudicatur) & guſtu acre, ſubamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam uim habet, potumq; ex aqua facit ad comitiales, iſchiadicos, tuſſes, neruorum reſolutionem : item ad rupta, uulſa, tormina. latas uentris tineas excutit. Ex uino autem potum, renibus, difficultati urinæ, à ſcorpione ictis, neq; non omnibus uenenum uibrantibus, auxilio eſt. Cum cortice radicis lauri epota drachma calculos comminuit. partus ſuffitu enecat. ſcabiem ex aceto illitum adimit. Et ad unguentorum ſpiſſamēta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis καρδάμωμον. Officinæ Latinum nomen retinuerunt.

Germanicè Cardamömlin. Cardamomum maius, minus uerò Paris körner nuncupant, quemadmodum & officinæ diſtinguere ſolent.

Galli melegette, grains de paradiß. Cardamomum minus, maius uerò Latino nomine & officinis uſitato nominant.

Iacobus Syluius noſtra tempeſtate doctißimus medicus, contendit Cardamomum Serapionis utrumq; tam maius, quod Granum paradiſi & mellegetam uocatum putant plæriq;, quàm minus, nihil habere commune

A *cum uero, id est, Dioſcoridis & Galeni Cardamomo. Sed Valerius Cordus, eximiæ eruditionis iuuenis, paternis ueſtigijs inſiſtens, incredibili reſtaurandæ medicinæ ſtudio amoreq́; flagrans, contrarium aſſerit, ſcilicet nos uerum Cardamomum hodie nõ deſiderare, cùm Dioſcorides fructum frangenti contumacem, non ſemen, intellexerit. Habet enim ſemen quaſi in capſulis, unde Græcis capſicon nuncupatur. Vnde apud Galenum legitur: καρδάμωμον ἐξεντερισμένον, non quòd ab internis purgatum eſt, & interiore ſua parte euacuatur, albo uidelicet eiecto, ſed cui exterior cortex capſulæ detractus eſt, durus & frangenti contumax.*

Cardamomum nigrum, lib. 9. comp. ph. part. & 1. antido. & in theriaca, ad Piſonem.

Manardus Ferrarienſis inter tria Cardamomi genera ſolam amaritudinem deſiderat.

Nardum. Caput VI.

DVo nardi genera: unum Indicum, alterũ Syriacum appellatur, non quòd in Syria proueniat, ſed quòd mõtis, in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci genere pręcipuum eſt recens & leue, largam gerẽs comam, flauum colore, perquàm odoratum, ac cyperum redolens, breuĩ ſpica, amaro ſapore linguam ſiccante, quod diu in ſua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem nardum quoddam Gangitis uocatur, à fluuio Gange, apud quem enaſcitur, montem pręterfluente. quod genus ob multam loci, in quo prodit, uliginem, uiribus infirmius eſt, atq; procerius adoleſcit, plures ferens ſpicas ab unica radice comoſas, unáq; conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autem odoratius, ſpica breui ac mutila, odore cypero uicino. cęteras habens Syriaci dotes. Eſt & genus quoddam cui Sampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas ſe ſpargens ſpicas, candidiore interim medio caule, hircorum uirus ſupra modum redolente, quod improbatur. Madefactũ uendi ſolet. quod uitium ex eo deprehenditur. quòd candida ſit ſpica, & ſqualida, nulloq́; puluere obſita. Adulteratur ſtibio cum aqua, aut palmeo uino, inſpiſſationis ponderisq́; cauſa inſpirato. Intueri autem oportet, ſi lutum radicibus inſideat, & in cerniculo puluerem excutere, eluendis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouent: aluum potu ſiſtunt, uuluę profluuia, ſaniemq́; appoſita ſupprimunt. Nauſeę ex aqua frigida auxiliantur, & ſtomachi roſionibus, inflationi, iecinori, regio morbo, renum uitijs. Aquę autem incoctę fotu ad inſeſſum, uuluę inflammationibus medentur. ad glabras oculorum genas ualent: ſiquidem eas ad denſiorem pilum reducunt. perfuſis humore corporibus inſpargun- tur. Miſcentur antidotis, & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in paſtillos coacta.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Νάρδος Græcè. *Spica nardi, & nardus Latinè nominatur. Officinæ Latino nomine uocant. Germanis, Edelfrembd wolriechende Spicken nardi. Latino ferè nomine. Gallicè, Aſpic doultre mer.*

Nardi ſpica & radix, calida exceſſu primo, ſicca ſecundo: aſtringit, ſubacris, & leuiter amara, iecur & ſtomachum roborat, ſumpta & admota, urinam ciet, fluxiones inteſtinorum, capitis, thoracis ſiccat.

Galen. libr. 8. ſimpli.

Nardus igitur eſt miſtæ ſubſtantiæ & facultatis tum digerentis, tum repellentis, & roborantis. Nardus præterea uim habet non exiguam coquendi omnes frigidas diſpoſitiones. Ea eſt multiplex, præſtantiſſima eſt Indica.

Lib 6. & 8. c. ph. p.

Indica, secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius quàm nardus uocatur. Radix nardi Indicæ, & apud nos montanæ, modicè astringit. Nardus Indica quanquàm radix est, tamen etiam νάρδου στάχυς, seu cum Actuario & Hera lib.6 comp. pharm part. in diabesasa ναρδόσταχυς, id est spica nardi, à similitudine formæ cum spica. Tamen Philo in sua antidoto Creticam nardum, uel ut alij eius augma interpretantur, Indicam, radicis falso nomine dici autumat, quoniam spica nardi nuncupatur. Nardus etiam Syriaca usurpatur in arteriace. 12. Andro. sed imbecillior est quàm Indica.

A

Lib. 9 c. ph p.
Lib. 6.c ph.p.
Lib. 1. Anti.
Lib. 9 c. ph p.
Gale. lib. 7. ph. par.

Fugienda nardus quæ ἔκπλυτος, id est, elota dicitur, & eligenda quæ ὄμφαξ, lingua Barbarorum, dicitur.

Spica uulgaris, odoris & saporis gratiam illam non habet, imò inter coquendum odoris est grauissimi, & ægros lædit. estq; leuius pseudonardus, quàm uera nardus.

Lib. 1. Anti. Luc. Syl.

Nardum Celticum. Caput VII.

CElticum nardum nascitur in Liguriæ Alpibus, saliunca patrio nomine appellatum, prouenitque in Istria. Exiguè frutificat, & cum radicibus in manuales fasciculos componitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido, florem luteum. Cauliculorum & radicum duntaxat usus est, & odoris suauitas. unde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra pauito solo atque humenti subiecta charta reponere, postridie repurgare. siquidem utile, cum aceroso alienoque propter humoris uim non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ hirculus uocatur, ab odoris grauitate: sed facilis cognitio nanque herba candidior est, sine cauliculo, minoribus folijs, radice neque amara, neque odorata, uti uerum nardum est. Itaque radices atq; cauliculi, abiectis folijs triti secernuntur, uino excipiuntur, digerunturq; in pastillos, & ita fictili nouo diligenter operto asseruari debent. Laudatur maximè recens, iucundi odoris, radice numerosa cohærens plenum, nec fragile. Ad eadem quæ Syriacum pollet: sed uehementiùs urinam cit, & stomacho utilius est. Inflammationibus iecinoris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum absinthij decocto bibitur: item aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus, ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia unguenta.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κελτικὴ νάρδος.

Latinis, qui Græcam appellationem imitantur, Celticum nardum. Officinis Spica celtica, & nardum Gallicum.

Germanis Marien Magdalenen blümlin.

Gallis patrio nomine, ut Dioscorides tradit, Saliunca nominatur.

Nardi Gallicæ cum radicibus & terra circundata, fasciculum unum cum alijs ad columellas laxatas adhibet Archigenes: astringit enim & digerit nardus Gallica, ambo mediocriter. Nardi Celticæ flores usurpantur apud Galenum in tertio Andromachi medicamento. Nardus autem Gallica seu Galatica, seu Celtica dicitur: nam gentem eandem Gallos, Galatas, & familiarius Celtas appellant. In Liguriæ Alpibus ea nascitur Dioscoridi. Radice igitur utilior apparet ex initio lib. 8. simpl. spica tamen non inutilis. Laudatur enim recens, leuis, larga coma, spica breui, flaua, odoratissima, cyperum redolente, diuq; in sua odoris gratia permanens, amara, linguam mordens.

Gal. lib. c. phar.
Lib. 6. co. ph.
Ibidem.
Lib. 1. Antido.

Montanum Nardum. Caput VIII.

MOntanum nardum, quod ab aliquibus thylacitis & niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, surculo & folijs eryngio similibus, minoribus, minimè ta

men ſpinoſis aſperiſq́ʒ. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu fistulę regię, ſed longè gracilioribus, & longè minoribus. Neqʒ caulem, neqʒ fructum, neqʒ florem profert. Ad eadem ad quę Celticum efficax.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ὀρεινὴ νάρδος. *Latinis montanum nardum dicitur. Hodie hoc omnino caremus.*

Aſarum. Caput IX.

Aſarum, quod & ipſum aliqui ſylueſtre nardum appellant, hederę folijs, minoribus * multò, rotūdioribusq́ʒ, floribus cytini, hyoſcyami, purpureis. inter folia proximè radicem emicantibus, odoratis, in quibus ſemen acinoſum (* Cauliculos habet anguloſos, aſperos & molles) radices numeroſas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini non diſsimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalfacientes, & quę linguam uehementer mordent. Excalfactoriam uim habet. urinam cit, hydropicis & uetuſto coxendicum dolori prodeſt. Radices ſenis drachmis ex aqua mulſa potæ, menſes trahunt, & ueratri albi modo purgant. In unguenta additur. Vmbroſis montibus prouenit, ſed plurimū in Ponto, Phrygia, Illirico, & Italiæ Iuſtinienſi * agro.

** Alij denſioribus.*

** Abundat hæc clauſula.*

** Iuſtinienſi, uidetur abundare, cùm hic autor longè ante Iuſtinum Cæſa. ſcripſerit.*

NOMINA ET explicatio.

ΑΣΑΡΟΝ *Græcis.*

Aſarum Latinis. Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

B

Germanis Haſelwurtz. *Brabantis,* Mansooren. *Gallis Duca baret appellatur, ſyllabarū methateſi. Bachar enim uocabant olim.*

Aſarum ualet folijs, flore, ſemine, ſed efficaciſsimum eſt radice, ellebori albi modo purgatoria, Dioſcor. Galenus tamen in hierapicra etiam aſarum recipiente, ſolam aloën purgatoriā uim habere ſcribit, aſarum uerò humores malos ad urinas deducere, uires habere radices acori, ſed ualentiores.

Iac. Syl.

Fodienda eſt cùm folia mittere incipit, & in ſole ſiccanda (niſi recens utenda ſit) quia in umbra ſitum celeriter trahit & ſeneſcit, præcipuè ex locis riguis: Ex macris autem & ſitientibus (quæ imprimis amat) minus eſt putredini obnoxia.

Galen. lib. 12. comp. ph. p. & lib. 6. Simp.

Phu. Caput X.

Valeriana.

Phu

PHu, quod & aliqui syluestre nardum appellant, nascitur in Ponto, folio olusatri, aut elaphobosci, caule cubitali, aut altiore, leui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis intercepto, florib. narcisso proximis, maioribus, * teneris, & ex albicante purpureis: radice superius ad digiti minoris crassitudinem, ex obliquo uillosa in nigri ueratri aut iunci odorati modum: capillamentis inuicem contextis, flauescentibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate nardum æmulantibus. Excalfacit, urinam mouet, si sicca potui detur. Decoctum eadem præstare potest. ad lateris etiam dolorem efficax. menses cit. antidotis inseritur. Adulteratur radice rusci ammista: sed maleficium deprehenditur: quoniam hæc dura est, & frangenti contumax, sine ulla odoris gratia.

A

* Alij minorib.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Φοῦ. Latini Phu, & Nardum syluestrem uocant. Officinæ illius loco Valeriana utuntur. Germani, Wild Calmus / Groß Baldrian / & Tiriacs kraut appellant. Valerianam autem Katzenkraut / Klein Deñmarck, & Klein Baldrian / Valerian.

PHV Dioscoridis, & cæterorum Græcorum, nostra Valeriana, quam Germani, ut diximus, Deñmarck & Baldrian appellant, plurimum exprimit, nisi florum, qui in muscario pusilli sunt, magnitudo desideretur, quare aliam herbam, priorem scilicet, quam Galli simul & Germani maiorem Valerianam nominant, uerum esse Dioscoridis Phu, nemo sanæ mentis negabit, cùm descriptioni per omnia respondeat.

Malabathrum. Caput XI.

Folium Indi, quo hodie utuntur Officinæ, Mauritanis Tembulum appellatum.

MAlabathrum arbitrantur aliqui esse Indici nardi folium, falsi quadam odoris cognatione: permulta enim nardum olent, quẽadmodum phu, asarum, niris. secus autem res se habet. Nanq; Malabathrum folium sui generis est, quod Indicæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidem renasci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore caput feriens: quod diu in suaui odore permaneat, & nardũ sapore imitetur, nullo salis gustu. Infirmum uerò & minutim cõtusum, præsertim si cariosum uirus olet, uitiosum est. Easdem nardo sortitur uires, sed efficacius omnia præstat. Vrinam uehementius ciet, ac stomacho magis prodest malabathrĩ uis. Lippitudinibus inflammationibusq; tritũ & in uino ferue factum commodè illinitur: subditum linguæ, oris halitum & suauitatem commẽdat. Vestium quoq; odorem interpositum seruat, & ab erosione tuetur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

φύλλον ἰνδικὸν, καὶ φύλλον μαλαβάθρου, & simpliciter φύλλον Græcè.

Latinis, folium Indum, & folium Malabathri.

Officinæ amissa & deperdita re nomen genuinum retinuerunt. Germanis, Negel bletter.

Galli Latinum nomen, quemadmodum & Germani uerbum uerbo reddentes, feulet de Inde, & feulet de Malabathre, appellant.

Malabathrum sui generis folium, Indicæ nardo, ut odore & sapore, sic uiribus simillimum, sed nardo efficatius. Laudatur recens ex candido nigricans, contumax frangi, integrum, odore uegeto nares feriente, & qui folio semoto persistat. Id nunc desijt, à quo tamen unguentum foliatum, diuitibus Romanis mulieribus frequens, est dictum. Desijt & folium Syriacæ arboris, Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium laurino proximum, sed maius, & neruis tribus folium intercursantibus distinctum, odore iucundo.

A *iucundo. Primum illud folium Indum dicitur Serapioni: tamen Actuarius in hedichro[illegible]magmate, folium Indicum, & folium Malabathri, ceu diuersa miscet: φύλλον ab his diuersissimum Dioscoridi describitur, uulgo Italis folium syluestre dictum. Hermol.*

Casia. Caput XII.

CAsia, cuius complura sunt genera, iuxta odoriferam Arabiam gignitur, crassi corticis sarmento, folijs piperis. Eligenda est fuluescens, pulchri coloris, coralli æmula, perquàm angusta, longa, crassa, & fistulosa, gustu mordens, & cum aliquanto feruore adstringens, aromatica, uinoso odore, cuiusmodi est, quę ab incolis achy appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine, quæ rosam odore imitatur, præcipui in medicina usus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Museletico blasto, id est, germini cognomen est. Reliquæ uiles, & quæ aphemum * dicitur, nigra, insuauis, cortice tenui, ac rimoso: & quæ darca & citto uocitatur barbaro nomine. Similior huic est pseudocasia, quàm ut explicari posit, quæ gustu coarguitur, cùm nec acris, nec odorata sit, hærentemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fistula, mollis, leuis, surculosa, quæ antedictę præfertur. Damnatur candicans, scabra, hircinum uirus redolens, & quæ tenui fistula & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, siccandi, & leuiter astringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ præstandæ claritatis gratia concinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cum melle illita, menses trahit, contra uiperarum ictus pota auxiliatur: aduersus intestinas inflammationes omneis, & renum uitia, pota proficit. Fœminis in solio desidentibus, aut suffimentis, prodest ad dilatationem uuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta, cinamomi uicem supplet, si ipsum desit: nam eosdem effectus præbet, ad plurima perquàm utilis.

*Al. asyphemũ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Κασία Græcè.*

Casia lignea & aromatica, Latinè (est autem nostra Canella) Officinæ nomen legitimum retinuerunt.

Casia uerò genere proxima cinamomo est, quin ipsa nonnunquam ex æmulatione euadit cinamomum, ut totum quidem ueluti exacta arbor, Casia uideatur: surculi autem in ea quidem cinamomi, ramis casiæ proximi reperiantur. Optima casia in cinamomum degenerat. Vidit enim sæpe Galenus casiæ sublimis & ramosæ ac fruticis æmulæ in magnitudine surculos cinamomi surculis omnino similes, corticis tenuitate, & firmissimis cinamomi notis in odore & gustu deprehensis.

Casia sæpe imponit, nisi sis in dijudicando expertus: pseudocasia enim ueræ est persimilis, sed odore minus est grato, & corticem medullæ adhærentem habet. Optima autem laudatissimaq; est rufa, rosam spirans, & uinum olens, gustum dulcem præferens, fistulosa, & aromatum modo uehementer odora. Casiæ cortex Actuario etiam dicitur σύριγξ τῆς κασίας idem, Casia Aegyptia idem, in asyneritico Casia cathartica, id est, purgatrix quibusdam dicitur. ἡ σύριγξ τῆς κασίας, lib. 1. Antidotorum in compositione theriaces. Casia σύριγξ, id est, fistula, & κίῤῥα, id est, rufa dicitur in arteriacis Andromachi: πυῤῥὰ uerò bis lib. 6. eiusdem. μελαίνα autem in fine lib. 7. bis, & lib. 8. eiusdem. ῥοδίζουσα deniq;, id est, rosam spirans, lib. 8. ξυλοκασία eadem Actuario, & Arabum alumnis casia lignea, Casiam fistulam cum Andromacho minore ad Galeni ætatem omnes theriacæ miscebant: hæc autem omnibus nota est, & comparatu facillima. Corticem uerò exteriorem (quem & fistulam dicunt) odoratu & gustatu ualentem habet: quod autem intus est, maximè imbecillum, ob id inutile. Aduersus putria, deleteria, uenena, proxima post cinamomum casia, quæ optima est. atq; illi cognata ualet: aromataq; cætera, nardus, iuncus odoratus, calamus, aspalathus, myrrha, crocus, eandem habent facultatem: sed Cinamomum digerit, Casia uerò & malabathri folium, & amomum astrictionem participant, Casia, crocus, costus, amomus, nardus astringunt quidem, sed magis digerunt, præsertim costus.

Lib. 1. Antido.
Gal. in theriacæ ad Pisonem.
Lib. 4. & 7. c. ph. p. κασία δαφνίτις.
Lib. 9. c. ph. p.
Lib. 1. Antido.
Lib. 8. c. pha. p.
Lib. 4. c. ph. p.

Cinamomum. Caput XIII.

CInamomi genera plura, patrium sibi nomen uendicantia. Præfertur tamen Mosyliticum, quòd casiæ, cui Mosyliti nomen est, aliquam conferat effigiem. Sed in eo genere recens, nigrum, ex uinoso in cinereum uergens, leue, tenuibus ramulis,

ac

ac frequentibus nodis cinctum, perquàm iucundè olens. Optimi ferè indicium, iucundi odoris proprietate constat. Inuenitur enim cum optimo, eoq́ue quod peculiare est. (* odor rutæ aut cardamomo proximus). Insuper acre, mordens, & cum calfactione quadantenus salsum, quod non citò confricanti asperum, aut frianti lanuginosum, leuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri uoles, uellito ab radice surculum. facilis est huiuscemodi probatio, namq́ue fragmenta miscellanea quædam esse uidentur. Quæ autem melius spirant, suo halitu cùm nares primùm consuluntur, olfactum explentia, deterioris dignotionem impediunt. Est etiamnum montanum, crassum, pumilum, fuluescens admodum. Tertium à Mosylitico, perquàm suauiter olet, nigrum, fruticosum, paucis intercedentibus geniculis. Quartum, fungosum, candicans, aspectu tuberosum, uile, ac friabile, magnam habens radicem, quę casiam planè repræsentat. Quintum genus, odore nares feriens, subrufum, & cortice fuluæ casiæ simile, tangenti firmum, minus neruosum, densa radice firmatum. Iis quæ thuris, casiæ, myrti, aut amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligito scabrum, album, rugosum: at leue, & lignosum circa radicem, ut inutile, reijcito. Est etiamnum simile aliud, cui pseudocinnamomo cognomen est, uile, inualidi odoris, solutarumq́ue uirium. Vocatur etiam Zingiber, cùm tamen sit xylocinnamomū, præbens quandam cinnamomi faciem. Est autem lignosum cinnamomum, sarmenta longa * robustaq́ue ferens, odore longè cinamomo inferiore. Sunt qui xylocinamomum, à cinamomo genere differre dicant, quòd à natura eius abhorreat. Cinnamomum omne excalfacit, emollit, & concoquit, urinam ciet, tam menses quàm partus potum aut ex myrrha impositum pellit, contra bestias quæ uirus eiaculantur, uenenaq́ue conuenit. caliginem pupillis oculorum obuersantem discutit, crassitiem extenuat, lentigines & uitia cutis in facie ex melle illitum detergit. cōtra tusses, defluxiones aquam subter cutem fusam, renum uitia, & urinæ difficultatem efficax est, unguētis preciosis inseri solet. & in summa, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraq́ue siccatum, quò diutius eduret, reconditur. Est & quoddam cinnamomum, quod aliqui pseudocinnamomum appellant, perquàm denso atq; crasso sarmento, longè tamen inualidius cinnamomo, & odore & gustu.

A — * Additum uidetur Galeno.

* Alij parua, μικρὰς pro μακράς.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κιννάμωμον Græcis.

Cinnamomum Latinis & Officinis (est autem uera Græcorum Casia)

Germanicè, Zimentrörlin. Gallice, de la Canelle, appellatur.

Cinnamomum, arbor lauro, folijs & baccis similis, & eius ramorum, non trunci, tertio quoq; anno delibratorum cortex.

Cinnamomum calidum tertio ordine, siccat autem & digerit super omnia æquè calida, propter summam essentiæ partium tenuitatem: propter hæc dispositionibus scirrhosis mederi solet. Idem cunctas corrigit putridas & uenenatas uires ichorum, & humorum, & lethalium pharmacorum, & ueneni uirulentarum bestiarum. Idem sua facilitate altercatrice & digerente, & odoris gratia, præsidium est non paruum aduersus omnes prauas dispositiones, & casia, & pleraq; alia aromatum materia.

Cinnamomum quia tenuißimarum est partium, uentriculi meatus aperit, quia humores craßi & lenti inhærerunt, tenuat & terget, ob id commodè hyeræ miscetur. Cinamomi autem facultas qualis initio adest, integra seruari nequit ad annos trignta, multò minus ad centum, uel etiam ducentos, ut quibusdam uisum est, Cinamomum senij expers putantibus. Nam id seruatum uasculis ligneis ab Imperatoribus uarijs, Traiano, Hadriano, Antonino, Commodo, Seuero, imbecillius tanto est expertus Galenus, Seuero theriacen componens, quanto uetustius: contrà tanto ualentius, quanto recentius. Nam Seuero Imperatori theriacam parare iussus, qualem Antonino Imperatori parauerat, coactus Cinamomum capere ex Traiani & Hadriani temporibus relictum, cùm nondum trignta anni præterijssent, multò inualidius expertus est. Arborem enim totam primi generis cinamomi ex Barbaria in scriniolo cubitos quatuor & semissem longo ad Antoninum allatā uidit Romæ Galenus, ex eaq; theriacen paratam alijs longè præstantiorem expertus est, ut ea etiam ante duos menses Antonino uti licuerit, non expectata medicamenti coctione.

Cinnamomum optimum, ijs qui id crebrò uiderunt omnium facillimè dignoscitur: & cùm principum cinamomorum sex sint differentiæ generales, optimi tamen supra deterrimum insignis est excessus, ut in Casijs, quarum tamen optima parum à prauißimo Cinamomo abest. Id autem Cinamomum est odoratißimum,

Ludouicus Romanus Patricius.

Galen. libr. 7. simpli.

Lib. 6. c. ph. p. in diabesasa.

Lib. 7. c. ph. p.

Lib. 8. c. pha. p.

Ibidem.

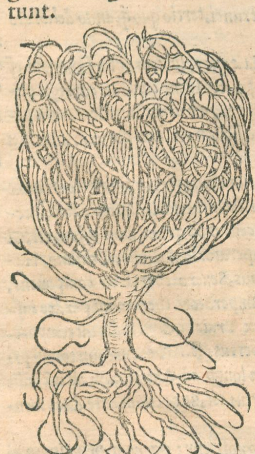
A *ac indicibilem quandam odoris gratiam super alia omnia refert, gustatu admodum calidum est. non tamen adcò, ut molestè rodat: color illi est lacteus, cum φαιῷ, id est, glutino & cum cyaneo mistus.*

Gal.lib.5.phar. Lib.1.Antido.

Cinamomum quantò Casia sit præstantius, docet Galenus lib.5.comp.ph.part.in dentifricio: Quod si odorum facere uis, misce casiæ aut amomi drachmas duas: si regi paras, Cinamomi drachmam unam, ubi non solùm casiæ pondus duplat, sed etiam mediocribus dicat Cinamomum regibus. Ob id penuria Cinnamomi duplum casiæ miscendum, omnes propemodum ueteres scripserunt, uti quod pondus aliquis robustus ferre consueuit, eo absente ferant duo imbecilli. Quintus autem penuria Cinamomi multum, uti duplum, carpesij miscebat. Cinamomo miscet casiam duplicatam Actua. in pastillo, ad iliosos. Pseudocinamomum uerò est simile, ob id facilè nobis imponit, sed gustu & odore longè est inferius. Xilocinamomum lignosum est, ualida habet uirgulta, nec similem habet suaueolentiam. Cinamomum omnium præstantißimum est cinericium colore, uirgultis gracilibus, nodis frequentibus, odoratum uehementer: idq; odore longè optimo & suauißimo, gustu acri & admodum mordaci, & quod mansum, πηγανίζειν, id est, rutam olere uideatur, leue, confringi facile: Addit ibidem ueri cinamomi genera aliquot. Vero igitur Cinamomo nos caremus, nostra autē canella, quàm uulgo Zimentrörlin, & officinæ Cinamomum appellant, aut Casia est, aut pseudocinamomi species. λεπτοκινάμωμον Actuario pro optimo usurpatur.

Amomum. Caput XIIII.

AMomum exiguè frutificat, ex ligno se cōuoluens in racemi modum, flore, ceu candidæ uiolæ, paruo: folijs uitis albæ similibus. Laudatur quàmmaximè Armeniacum, fuluo auri colore, ligno subrufo, ualde odorato. Medicum, quoniam in campestribus & aquosis enascitur, infirmius esse constat. Est autem magnum, subuiride, tactu tenerum, frutice uenoso, odore origani. Ponticum uerò subrufum, paruum, fragile, racemosum, fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens, cādidum uel subrubrum, quod nec astrictum cohæreat, nec conuoluatur, sed solutum diffundatur, seminis plenum, uuis paruis simile, graue, odoratum, modò cariem non contraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore non euariante. Vim habet calfaciendi, astringendi, exiccādi. Somnum allicit, & illitum fronti, doloris sensum aufert, B inflammationes & meliceridas concoquit, discutitq;, iuuat quos scorpius percussit, ex ocimo illitum, & podagricis confert, inflammationes oculorum uiscerumq; lenit ex uua passa. ad uuluarum uitia in pessis, aut insessionibus utile est. decoctum iecinori, renibus, podagrę, potu conuenit. Antidotis immiscetur, & preciosissimis unguentis. Adulteratur herba amomo simili, quæ amomis uocatur, sed sine odore, sine fructu. nascitur in Armenia, flore origani. Quare in huiuscemodi probationibus fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quæ ab una radice integros surculos emittunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lib.8.c.ph.p.

Amomi uua sæpe Galeno & Actuario ob id dicitur, quòd racematim uelut in uua cohæreat. Laudatur Amomum Scythicum, lib. 8. comp. ph. part. Non esse uerò rosam Hierichuntis, Hierosolymitanam uulgo dictam (aut hîc depictam) apertè conuincit utriusq; historia. Hodie paßim desideratur, nam quod ostendunt officinæ, inodorum est. Iacobus Syluius scribit se habere fuluum, paruum, oblongum, angulosum, odoris dum fricatur iucundißimi.

Costus. Caput XV.

PRæcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi uendicat Indicus, leuis, uber, ut ferula niger. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus est recens, albus, abundè plenus, densus, aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria. urinam ciet, menses pellit, uitijs quæ uuluam malè habent, tam impositu quàm fotu & suffitu auxiliatur. Contra uiperarum morsus

sextantem

ſextantem * bibere prodeſt: item aduerſus pectoris dolores, conuulſa, inflationesq́ꝫ, ex uino & abſinthio, uenerem ex mulſo ſtimulat, latas uentris tineas ex aqua pellit, horroribus ex oleo, ante febrium acceſsiones, & neruorum reſolutionibus oblinitur: uitia cutis in facie, cum aqua uel melle illitus, emendat. Additur in antidota & malagmata. Sunt qui admiſtis helenij Comageni præduris radicibus, adulterent, quod deprehenſu facile eſt, ſiquidemneq; guſtu feruet helenium, neq; ualidum odorem uibrat, ut caput tentare poſsit.

A

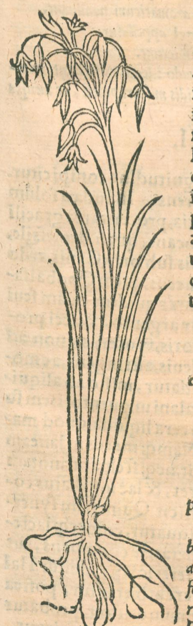
* *Sextantem, quibuſdam abundat.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coſtus ſubamarus, modicè aſtringit, acer adeò & calidus ut ulceret. D. Iac. Syl. Lugduno miſſus à Carolo Paludano (eius urbis iure medico primario, ſi Hieronymum Montuum nulli eruditione ſecundum exceperis.) Coſtus præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris gratia, recens, abundè plenus, denſus, ſiccus à teredinibus non eroſus. Secūdus eſt Indicus, uber, leuis, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriens.

Coſtus autem hortenſis, herba amara eſt, magis piperitis aut Siliquaſtrum Plinij.

Odoratus iuncus. Caput XVI.

ODoratus iuncus, in Africa, & Arabia naſcitur. Laudatiſsimus ex Nabathea: proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij teuchitin: peſsimus ex Africa. Eligendus eſt rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis, qui manibus confricando roſæ odorem emittit. igneæ mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum, radicisq; eſt uſus. Vim urinæ ciendę habet, menſes pellit, diſcutit inflationes, caput aggrauat, modicè aſtringit, comminuit, excoquit, ac uenarum ſpiracula laxat. Flos eius in potu utilis ſanguinem reijcientibus, doloribus ſtomachi, pulmonis, iecinoris, & renum, miſcetur antidotis. Radix aſtringentior eſt, ideo faſtidijs ſtomachi, hydropicis, conuulſis, drachma una cum pari pondere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluæ inflammationibus, ad deſidentium fotus, utile eſt.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Σχοῖνος Græcis dicitur, quamuis omnem iunci ſpeciem hoc nomine ſignificent: at abſolutè poſitum, hunc per excellentiam ſignificat.

Iuncus odoratus & rotundus Latinis, ad differentiam paluſtris,

Camelshew Germanis.

Gallis paiſture de chameaulx, hoc eſt, paſtum Camelorum nominatur.

Officinis, nomine deprauato, Squinantum dicitur.

Hippocrates Schœnon hedyoſmon, ut Galenus libello quem uocabulis Hippocratis dicauit, id eſt, ſuauem iuncum nominat.

Σχοῖνος, id eſt, iuncus abſolutè ſcriptus, iuncus odoratus, Arabicus, Libycus, ſeu cum Celſo rotundus, à triangulari cypero eum ſeparante. Neſcio autem qua cauſa uulgo ἄνθος σχοίνου dicitur, cùm rarò flos eius ad nos deferatur, ſed herba ſæpe, eius parte ſuperiore à camelis eroſa. Eam enim in Arabiæ uijs copioſiſsimè creſcentem, ob id parui precij, libentiſsimè cameli paſcuntur. σχοινάνθος Actuarius, uulgus Schœnantum: modicè calfacit, & modicè aſtringit, eſt nonnihil tenuium partium, ob id mediocriter digerit, & mediocriter repellit: radix aſtringentior, flos calidior, urinas ac menſes ciet, ſumptum & fotu adhibitum, iecoris, ſtomachi, uentriculi phlegmonas iuuat, hæmoptoicis, id eſt, ſanguinem ſcreantibus cum alijs prodeſt. ſolo odoratus uigore deligitur: nam odoris illius gratia celeriter uaneſcit.

Gal. li. 1. Antid.

Lib. 8. ſimp. & Lib. 6. co. ph. p.

Lib. 1. Antido.

Calamus odoratus. Caput XVII.

A

CAlamus odoratus in India nascitur. melior est fuluus, densè geniculatus, & qui assulosè frangitur, plena araneorum fistula, albicans, lentus in mandendo, & astringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus*. Vrinam potu ciet, quare cum graminis aut apij semine coctus, in aquæ subtercutem fusæ morbo, renum uitijs, stillicidio urinæ, ruptisq́; commodè bibitur, menses & potu & appositu pellit. tussi suffitu medetur per se, aut ex resina terebinthina, hausto per arundinem fumo, ad mulieres insessus decoquitur, & clysteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatisq́; odoris gratia commiscetur.

** Hæc uox alijs deest.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calamus aromaticus Græcis, Dioscor. & Galeno. Vnguentarius Hippocrati. Arabicus Plutarcho. Alexandrinus Celso.

Officinæ omnes Calamum aromaticum nominant.

Germanis Calmus wurtzel appellatur.

Galli Latinum nomen retinuerunt.

Calidus, siccus, ordine secundo: leuiter astringit, minimum acer est, partium nonnihil tenuium: remedijs uentriculi & hepatis calidis misceri potest, ac menses mouentibus.

Gal. lib. 7. simp.

Balsamum. Caput XVIII.

BAlsamum, arbor albæ uiolæ, lycij, siue pyracanthę magnitudine conspicitur. Folium rutæ proximum, longè candidius, perpetuò uirens. In Iudæa solùm quadã ualle & Aegypto nascens: his differẽs modis, scabritia, proceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma est, theristum *uocant, quasi demessile, fortassis quoniam ob gracilitatem facilè demetatur. Aestiuis sub ortu Canis ardoribus, arbos unguibus ferreis inciditur, manatq́; è plaga succus, quem Opobalsamum uocant: sed tam exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem quàm seni septémue congij cogantur, inibiq́; pondus duplo rependitur argento. Succi probatio est, ut sit recens, ualidi odoris, syncerus, non ad acorem uergens, dilui facilis*, leuis, astringens, ac modicè mordens gustu. Sed uariè uitiatur, misto ab aliquibus terebinthi, cypri, lentisci, balani unguento: item susino, metopio, melle, aut Cypria cera liquida, quod maleficium facilè deprehenditur. Namq; merus in laneam uestem fusus, neq; maculam facit, neq; si eluatur, notam relinquit: uitiatus autem inhæret, & lac instillatus coagulat, quod adulteratus non efficit. Quinetiam syncerus in aqua aut lacte celerrimè liquatur, colorecq́; lactescit: uitiatus uerò olei modo innatat, se cõuoluens, aut in stellæ modum diffundens. Syncerus senescens crassescit, deteriorq́; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum * pessum ire, & ad ima sidere arbitrantur, postea dissipatum * supernatare. E ligni genere, quod xylobalsamum uocant, probatur recens, sarmento tenui, fuluum, odoratum, quadam tenus opobalsamum spirans. Necessarius etiam seminis erumpit usus, quare eligatur flauum, plenũ, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore, modicè opobalsamũ olens. Adulteratur semine hyperico simili, quod à Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uiriũ ignauia, sapore piperis. Efficacissima uis inest succo, & quã maximè calfaciens, abstergit quæ tenebras oculorum pupillis offundunt, medetur perfrictionibus uuluæ, cũ rosacco cerato appositus, menses quoq;, secũdas, & partus extrahit. horrores

B

** Alij Eutheristum.*

** Alij, qui facilè penetret.*

Balsamum.

** Alij, Instillatum, ἐπισταγέντα.*

** Alij, minimè fusum, ἀδιάχυτον.*

horrores illitu discutit, ulcera sordida expurgat, & cruda concoquit, urinam potu A ciet, ægrè spirantibus prodest: datur in lacte contra aconitum haustum, aut serpentium ictus, miscetur acopis, malagmatis, & antidotis. In summa, præcipua autoritas succo, secunda semini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris, pulmonum uitijs, tussi, ischiadicis, comitialibus, uertiginosis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus ac serpentum morsibus: ad muliebres suffitus perquàm utile est: uuluam aperit in desessionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum easdem habet uires, aliquanto minores, ex aqua potum cruditatibus, torminosis, uulsis, uenenatorum ictibus opitulatur, urinam cit, ad capitis uulnera cum sicca Iri conuenit, squammas ossium extrahit, & ad unguentorum spissamenta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Balsamo planta secundo excessu calida sicca, tenuium partium: & carpobalsamo & xylobalsamo liquor est tenuior, minus tamen calidus quàm quidam existimant, tenuitate partium decepti. Sæpe enim expertus sum, non iuuisse dispositionem calfactione egentem. Opobalsamo igitur (quod & βαλσαμέλαιον uocari dicit Simeon) syncero, dilui facili, leui, astringenti, non acido, linguam modicè mordenti, est præcipua inter has plantæ huius autoritas, & uis efficacissima. Laudatissimum autem est Syriacum, siue Iudaicum, siue ex Syria palæstina, ac præcipuè Sigadinum, à loco Palestinæ, in quo copiosissimum & optimum gignitur. Opobalsamum sit Syriacum, tenue, perspicuum, substantia non crassum, quale in fundum uasis subdere solet, quale item fit uetustate. Opobalsamum uarijs adulteratur modis, ut ægrè possit, etiam ab exercitatissimis, cognosci: alias uerò Opobalsami notas ex Dioscoride requiras. hodie propemodum desijt uideri.

Carpobalsamum adulterari non potest, si Galeno credimus.

Galen. libr. 7. simpli.

Gal. lib. 2. t. ph. par.

Lib. 1. Antido.

Lib. 1. Anti.

Aspalathus. Caput XIX.

ASpalathus, alijs crysisceptron, frutex est surculosus, multis spinis horrens, nascitur in Istro, Nisyro, Syria, & Rhodiorum insula, quo ad unguentorum spissamenta pigmentarij B utuntur. Optimus est grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram uergens, densus, odoratus, gustatu amarus. Est & alterum genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum astrictione obtinet: unde decoctum cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit, ad nomas genitalium, & sordida ulcera * infunditur. subiectum in pesso, partum extrahit, aluū sistit eius decoctum: & sanguinis reiectionem potu cohibet, urinæ difficultatem inflationesq; discutit.

* Alij addunt, ozenas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asportatur ad nos aspalathus è Rhodiorum insulis, inde Rhodij ligni appellationem declinauit. Quin & de flore fruticeq; toto ad Rhodios negociatores retulimus, qui florem ei rosæ tribuebant, prædicabantq; humilem arbusculam, fruticémue lignosum, crebris spinis aculeatum. Ea igitur, quæ fideli narratione accepimus, & ipsius ligni pericula, quæ unusquisq; facere potest, in hanc traxerunt opinionem, ut Rhodium hoc lignum sit idem, quod à ueteribus aspalathus diceretur. Accedunt etiam nostræ nimirum sententiæ, qui diligenter hæc scrutari, & singulas notas disquirere uoluerunt.

Ioan. Ruell.

Galenus gustu acrem aspalathum, astringentemq; deprehendit, cuius iudicio lingua satis subscribit. Vide plura in historia Agalochi.

Muscus. Cap. XX.

BRyon, id est, muscus, à quibusdam splachnon appellatur: in cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur. Optimum est cedrinum: proximum populeum: in quo genere candidum & odoratius præstat, nigricans improbatur. Astringendi uim habet. Decoctum insidentium uuluis utile: unguento balanino, oleisq; inspissandi gratia inseritur: thymiamatum, acoporumq; compositionibus conueniens.

A **Muscus.**

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΒΡΥΟΝ *Græcis.*

Muscus arborũ, cani scilicet uilli, quales in senescente quercu maximè uidemus, Latinis.

Officinis & Arabum familiæ Vsnea nominatur.

Germani, Gemöß von bäumen, uocant.

Ian. Cor. Zuic. *Muscus arboreus, non splanchnon & bryon tantùm, sed etiam hypnon ac sphagnon appellatur ab Aëtio serm. 12. ca. 44. in oleo gleucino. Item serm. 13. ca. 117. sphagnum siue hypnum habet, ac rursus cap. 118. eiusdem sermonis quid sit hypnon exponit, inquiens: Hypni canalicula est parua, ex arbore Damascena & Rhodacinea exorta. Quare apparet muscum hunc non tantum supradictis arboribus innasci, sed etiam alijs, uelut hic Aëtius Damascenea & Rhodacinea dicit, de quibus arboribus suo loco dicetur.*

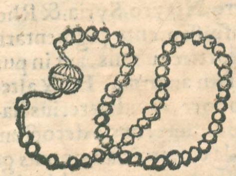
Plinius canos arborum uillos sphagnon appellat.

Hodie aliud genus Musci pharmacopolijs in usu est, qui animalis potius sanguis aut sanies esse à Serapione traditur: uehementer odorifera res: qui tamen tempore Dioscoridis, Galeni, & cæterorum Græcorum incognitus fuit. Aëtium tamen eum nouisse putandum est, qui quum alibi, tum serm. 12. cap. 46. in medicamento purgatiuo ex hermodactylis, μόσχου κεράτιον, α habet, id est, musci siliquam unam, id quod de nullo alio musco intelligi potest.

Gal. lib. 6. Simp. *Est autem & tertium adhuc musci genus, quod item bryon Græcis appellatur, itemq; lichen, sed hic in petris roscidis nascitur in mari, de quo suo loco plura, &c. Vim habet astringentem, inualidam. Nec enim multum est frigidum, sed proximè fermè medijs, qui uidelicet & digerendi & emolliendi facultatis est particeps, maximè quod in Cedrinis lignis reperitur.*

Agallochum. Caput XXI.

B

Agallochum, lignum est quod ex India atq; Arabia deportatur, thyiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu astringens, cum quadam amaritudine, cute uerius quàm cortice uestitur, aliquantulum uersicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori insparsum: pro thure ad suffimenta substituitur: radix epota drachmæ unius pondere, humida stomachi uitia, & imbecillitatem, feruoremq; mulcet, si lateris, iecinorisue dolor excruciat, si dysenteriæ, aut tormina infestant, ex aqua bibere prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Iac. Syl. *Arborum huius triplicem scribit Ludouicus Roma. Patricius in tractu Indico uideri, Calampat perfectißimam, Bochor uilißimam, Iubam mediam. Xyloaloë Aëtio & Actuario dicitur, id est, lignum aloës arboris, non herbæ. Rhodijs militibus est frequens in corollis precarijs. Quod uerò ostendunt Officinæ, uerius est aspalathum acre, & austerum. Galen. lib. 6. simpl. quod aroma apud suos nasci idem Galen. scribit lib. 8. comp. phar. part. & in Syria & Rhodo Dioscorides: graue, detracto cortice, rubens aut purpurascens, densum, odoratum, amarum, astringens: alterum deterius, candidum, lignosum, inodorum. Verum Agallochum Germani, Des heiligen Creutzes holtz, hoc est, lignum sanctæ crucis appellant. Aspalathum uerò Paradiß vnd Aloes holtz.*

Narcaphthum. Caput XXII.

Narcaphthum ex India defertur, corticosum, simile sycomori libro, quod iucundi odoris gratia suffitur. Miscetur thymiamatis compositis, constrictionibus uuluæ suffitu prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ioan. Ruel. Sueß. *Serapio Arabs Nabach uocat, quid sit nondum comperi. Narcaphthum, quod & ab alijs nascaphthum uocatur.*

uocatur, olim ex India deportabatur, corticosum natura, & putaminibus arboris mori: Prætermissum à Plinio, ut arbitror, consultò, quia incerta esset eius facies, ut aliorum quoq; plurium, quæ nostro orbi tantùm nominibus cognita sunt. Paulus lacaphthi meminit inter ea, quæ in magno cyphi, quod cognominant heliacum, adijciuntur, & corticem Piceæ, uel alterius arboris existimat: ego lacaphthum cum nascaphtho idem esse reor, & nostro seculo planè ignotum. [A]

Cancamum. Caput XXIII.

CAncamum Arabici ligni lachryma est, myrrhæ quodammodo similis, uirosi* gustus, quam ad suffimenta usurpant. Vestes eo ex styrace & myrrha suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternûm obolorum pondere ex aqua, aut mulso aceto plusculos dies ebibatur: lienosis datur, comitialibus, & suspiriosis, menses cum aqua mulsa pellit, oculorum cicatrices confestim emendat: uino madefactum medetur eorundem hebetudinibus: aduersus gingiuas humore prægnanteis, doloresq; dentium, non aliud efficacius.

[* Alij, odori.]

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάγκαμον. Cancamum Latinis. Officinis Cacca nominatur.

Lachan sæpe Actuario dicitur passim, ac præcipuè in duplici descriptione dia lachan, ubi scribit λάχαρ κεκαθαρισμένον purgatum.

Cancamum ex confinio casiæ cinamiq; deuehitur, sed per Nabatheos & Trogloditas, qui consedere ex Nabathæis. Paulus arboris Arabæ odoratam esse lachrymam tradit, myrrhæ non dissimilem, quæ suffimentis usurpetur. Addit uim obtinere extenuandi præpingues, & obesos. Cæterùm non sum nescius, à Barbaris, qui Dioscoridis & Pauli citarunt testimonium, id laccam dici, quod Dioscorides & Paulus cancamum appellarunt, idemq; plurimis recentiorum Græcorum compositionibus hoc nomine dicatum. An tamen lacca sit Gummi illud quod hodie passim ostendunt Officinæ, de quo agitur, Cancamum, non satis habeo compertum. Quòd si genus hoc myrrhæ referat speciem, tamen uacare mihi uidetur odore, qui possit ad suffimenta dari, sapore uiroso. Adiecere Mauritani rubram esse laccam, tinctoribus expetitam, roris modo supra surculos arborum insidentem, præsertim mespili, & coalescentem in gummi. Infectores floccorum purpuræ, eam macerant, ut colorem ebibant lanæ, & quod remanserit, lacca esse dicitur, cùm uetus inodorum & fecem potius cancami, quàm cancamum aut lacca dici oporteret. Scito autem tria hoc nomine lacca nuncupari. Vnum est uerum Dioscoridis cancamum. Alterum grana quædam arte facta, quæ Venetijs uirgino parantur, aut cocco, & alijs nonnullis: hac pictores utuntur. Est & tertia lacca, ex qua ruber color fit, qui uulgo carmesinus appellatur. Ex his omnis error detegitur, &c.

[Ioan. Ruel. Sueß.] [B] [Ant. Mus.]

Cyphi. Caput XXIIII.

CYphi thymiamatis compositio est, dicata dijs, qua abundè Aegyptij sacerdotes utuntur. In antidota misceri solet. suspiriosis datur in potu. Permultæ componendi rationes, quarum una hæc est: Sumito cyperi dimidiũ sextarium, cum pari baccarum iuniperi adultæ modo: uuæ passæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim: resinæ repurgatæ minas quinq;: calami & iunci odoratorum, & aspalathi, singulorum minam: myrrhę duodecim: uini ueteris sextarios nouem, cum duabus mellis minis: uuam passam detractis uinaceis tusam, cum uino & myrrha subigito: cætera tusa & cribrata adijcito: die uno humorem combibere sinito. dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinem: eliquatam resinam accuratè permisceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cypheos compositio à Democrate hæc describitur: σαφίδος, id est, uuæ passæ pinguissimæ (à qua cortex & semen totum sint exempta) carnis leuigatæ probè, terebinthinæ ustæ, ana drachmæ Atticæ 24. Myrrhæ, schœnu anthus, seu iunci rotundi, ana drachmæ 12. Cinnamomi drachmæ quatuor, Bdellij lachrymæ, spicæ nardi, cassiæ bonæ & puræ, cyperi, baccarum iuniperi grandium & pinguium, calami odorati ana drachmæ tres.

A *Aſpalathi drachmæ duæ & dimidia. Croci drachma una. Mellis & uini modus mediocris. Bdellium, myrrham, uinum in mortario tere ad mellis liquidi craßitiem, melle ſuperaddito uuam cum alijs tere. Omnia ubi erunt leuia, fac cyclos paruos.*

His Aegyptij ſacerdotes dijs ſuis propitiandis ſuffitu utuntur. Sic Rufus uir optimus, & in arte exercitatus, parandum prodidit. Permultæ enim eius compoſitiones etiam Dioſcoridi, quarum unam deſcribit ab hac diuerſißimam, tamen quam in antidota quoq; miſceri ait. Paulus quoq; lib. 7. deſcribit cyphi magnum ἡλιακὸν, id eſt, ſolare dictum, ex rebus 36. confectum: & σεληνιακὸν, id eſt, lunare, quod ex rebus 28. conſtat: utrumq; ab hoc maximè differens: tamen etiam ad conciliandos Deos odore grato compoſitum, & naribus noſtris admouendum, ut diſtillationes à capite in partes ſubiectas concoquat, & grauedine, obſtructione q; nos liberet, & cerebri uentriculos purget, & peſtilentibus morbis reſiſtat. Per os etiam cyphi ſumitur tum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærent coquenda, nec non ad frigidos hepatis affectus. Miſcetur medicamentis præcipuè epithematibus & antidotis, quæ inde Cyphoidea uocantur. Paulus lib. 7. Etiam officinis hodie in uſu eſt cypheos compoſitio, ſub nomine trochiſcorum kofion, à uera compoſitione non longè diuerſa, ſed admodum deprauata.

Paulus Aegineta.

Crocum. Caput XXV.

CRocum, optimum in medendi uſu Coryceum, recens, & boni coloris, paulùm candidi gerens in capreolo, oblongum, omnibus ſuis partibus conſtans, non fragile, plenum, à quo detractum eſt nihil, quod madefactum manus inficit, nec ſitum redolet, aut cariem ſentit, ſubacre. ſin huius generis non eſt, aut uetus, aut humore perfuſum creditur. Secundus locus datur Coryceo, è tractu Lyciæ contermino. Tertius Lycio è monte Olympo. dein ex Aegibus Aetoliæ. Cyrenaicũ & Centuripinum inter Sicilica omnia uiribus infirmius eſt. Omnium natura oleracea. Itali tamen ob ſucci copiam, & coloris uenuſtatem, tingendis mortarijs dicauerunt. quibus de cauſis magno uenditur. Vtiliſsimum in medicina quod antè deſcripſimus. B Adulteratur immiſto crocomagmate tuſo, atq; etiam ſapę ſublitu: contrita, quò pondus adijciatur, ſimul argenti ſpuma, aut plumbagine. ſed maleficium declarat inſidens puluis, præſertim ſi defrutum in odorando ſubolet. Theſſalus ipſum tantùm odoratum eſſe uoluit *, Alij exitioſum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquẽdi, emolliendi, atq; ſubſtringendi habet. urinam cit. Elegantem colorem præſtat. qui ex paſſo biberint, crapulam non ſentient. oculorum fluxiones illitum cum humano lacte, cohibet. additur in potiones, quæ in teraneorum cauſa temperantur. ad uuluæ etiam ſedisq; cataplaſmata, utiliter inditur. uenerem ſtimulat. uergentes ad ignẽ ſacrum inflammationes mulcet. auricularijs collectionibus utile. Quò facilius conteratur, in calido fictili ſole ſiccari oportet, celeriterq; uerſari. Vrinam mouet radix ex paſſo pota. Fit etiam expreſsis unguenti crocini odoramentis, & in formas digeſtis, quod crocomagma uocant. Optimum eſt odoratum, modicè myrrham olens, graue, nigrum, ligni expers, leue, ſubamarum *, quod madefactum croci colorem reddit, guſtatũq; uehementer dentes ac linguam inficit, multis durans annis: quale eſt quod à Syria defertur. Habet ſuas uires ad delenda quæ caliginem oculis obuerſant: urinam cit. calfacit, coquit, & emollit. uires croci pro portione quadãtenus repræſentat, quandoquidem plurimam croci partem ſibi crocomagma uendicat.

** Alij, Theſſali uolunt.*

** Alij, ſubruſum.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΚΡΟΚΟΣ *Græcis.* *Crocus Latinis appellatur.*
Officinæ antiquum & genuinum nomen retinuerunt.
Germani Saffran/ Ziment Saffran/ ort Saffran/ zamer Saffran.

Galli du saffran uocant.

Crocus calidus ordine secundo, siccus primo, parum ac mediocriter astringit, qua facultate cor & partes alias roborat, ut suo calore moderato coquit ac digerit, & siccando modicè dispositiones pectoris phthisicas iuuat, putredines corrigit.

Galen. lib. com. ph. p. 4. 7. 8. Lib. 1. Antido.

Crocus Coryceus à Coryceo antro, in quo nascitur, ueteribus atq; adeò Poëtis præter cæteros celebratus: alijs sanè procerior, non tamen alijs robore odoris aut diurnitate est præstantior. Eligendus uerò est non procerior, sed odoratissimus, & flauissimus, & longo tempore in suo uigore persistens. Præstantissimum igitur aliquem crocũ apto quodam ædium loco repositum obserua sæpe, ut pernoscas: nam id colorem odoremq; pristinum diu seruabit: Adulterati uerò odor & color celeriter uanescit. Crocus Cilicius etiam laudatur. Nunc passim & in Germania seritur, uerùm nullibi uegetior quàm in Viennensi agro.

Helenium. Caput XXVI.

HElenium folia habet uerbasci angustioris folij, asperiora, oblonga: caulẽ quibusdam in locis non emittit: radicem subalbidam, interdum subrufam, odoratam, subacrem, uegetam, magnam, ex qua agnatæ propagines liliorum autari modo seruntur. Montibus in umbrosis, siccoq; solo prouenit. Foditur æstate radix, particulatimq; dissecta siccatur. Potum radicis decoctum menses & urinas ciet, ipsaq; in eclegmate ex melle prodest tussi, orthopnœæ, ruptis, conuulsis, inflationibus, & serpentium morsibus. In summa excalfaciens. Folia ex uino cocta utiliter ischiadicis illinuntur. Helenium stomacho utile in passo conditum: siquidem salgamarij paululum siccatam radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in sapam conijciunt, & ad usus recondunt. trita potaq; ad cruentas execrationes efficax est. Alterum Helenij genus in Aegypto gigni Crateuas tradit: herba est cubitalibus ramulis, serpylli modo per humum repentibus, folijs lenticulæ circa ramos, sed longioribus crebrisq;, radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, supernè crassa, cortice nigro. Nascitur in maritimis collibusq;. Radix una in uino epota, contra serpentium ictus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΕΛΕΝΙΟΝ *Græcis.* *Helenium, Elenium, & Inula Latinis.*

Officinis Enula campana *dicitur.* *Germani,* Alantwurtzel.

Galli Champaigne *uocant.* ἑλένιον λευκὸν, καὶ ἐρυθρὸν *Actuarius appellat.*

Elenij radix odorata, subacris, amara, calfacit non primo statim occursu, siccatq; non exactè ob humorem in se recrementitium. tandem uerò etiam rubrificat, ischiadas & affectus alios diuturnos ac frigidos: eclegmate cum melle, crassa & lenta ex pulmone & thorace expectorat, serpentium morsibus prodest. Ex montibus & sicco solo præstantior, legitur æstate, particulatimq; dissecta siccatur, uel melle aut saccharo condita seruatur.

A

Omphacinum, oleumq;. Caput XXVII.

OLeum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos usus rectè ualentibus accommodatissimum, omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguentorum compositionibus idoneum intelligitur. Stomacho utile est, quòd astringat. gingiuas contrahit. dentes firmat, si contineatur in ore. sudores cohibet. & quò uetustius ac pinguius, eò ad medicamenta aptius est. Et, ut reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit. emollit uentrem. à perfrictionibus corpus tuetur, ipsumq; promptius ad obeunda munera reddit. aluum emollit. ulcerantium uenenorum uires permistum hebetat. contra uenena datur, assiduè potum redditumq; uomitionibus. soluit aluum heminæ mensura cum pari ptisanæ succo aut aqua potum. ad tormina. calidum simul decocta ruta tribus sextariis in potu datur. uentris animalia pellit. idem maximè ilei intestini morbo laborantibus infunditur, uetus magis calfacit & uehementius discutit. oculorum claritati sublitum confert. Si uetusti non sit occasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem repræsentet.

B

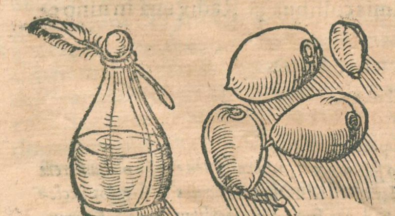
NOMINA ET EXPLICATIO.

Ga. lib. 7. Simp. & lib. 2. comp. ph. gene.

Oleum proprissimo nomine appellatur, quod ex oliuis exprimitur. Germanis, Baumöl. Gallis uerò Huyle d'oliue appellatum: maturis quidem dulcissimum, calidum, moderatè humidum, uel dum est recens, frigidum humidum. ex crudis autem & immaturis omotribes & omphacinum quantũ astringit, tantum refrigerat: illud ueteratum calidius fit, & potentius digerit: hoc autem si dulcescit uetustate, dulcis uires induit, quas sapore explorabis. Tenue est purum, translucidum, & cuti affusum eius modicum, latissimè per eam extenditur, continuum sibi manens, & citò à cute combibitur: idemq; optimum æstimatur, quale in Italia Sabinum.

Oleum habet uim mitigandi & laxandi.

Oleum syluestris oliuæ. Caput XXVIII.

OLeum quod syluestres oliuæ fundũt, uehementer adstringit, & ad sanorũ usus secundum sibi locum uendicat. In doloribus capitis utiliter pro rosaceo substituitur. sudores arcet. defluentes capillos inhibet. furfures, ulcera capitis manantia, scabiem, leprasq; abstergit. tardius canitiem sentiunt, qui eo quotidie perunguntur.

Candidum oleum fit hoc modo: Albũ colore, nec anniculo uetustius, in nouum fictile oris patuli funditur, centum heminarum mensura, & sub solem media quaq; die concha refunditur, ex altoq; demittitur, ut assidua deuolutione, ictuq; agitatum

respumet:

respumer: octaua die fœnum græcum mundum quinquaginta denariorum ponde A
re, calida aqua madefactum donec emollescat, in supradictum oleum deijcitur, ita
ne extillet aqua. postea tedæ præpinguis piceæ, assulatim cæsæ æquale pondus ad-
ijcitur, & transactis octo diebus, oleum concha mouetur. Vbi candorem contraxe-
rit, in uas nouum uetere uino affusum recondi debet, substratis sertulæ Campanæ
corollis drachmas undecim pendentibus, cum pari iridis pondere: sin minus, rur-
sus soli mandandum, & idem munus obeundum, usq; dum inalbescat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oleaster Græcis catmòs, dicitur syluestris olea, fœcundior satiua, quod ferè syluestres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleum tamen acrius atq; magis astringens, &c.

Oleum album siue elotum, morsu omni caret. Lauandi modum docet Galenus in lib. de comp. phar. gene.

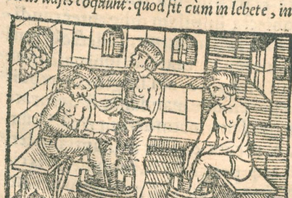
Sicyonium. Caput XXIX.

SIcyonij componendi ratio hæc est: In lebetem oris lati stanno inductum, fundi
tur olei albi, quod crudæ oliuæ reddiderunt, congius unus, aquæ semicongius.
leui id igne coquitur. leniter mouendo. at ubi bis efferbuit, & subtracto igne refri-
xit, innatans oleum concha decapulatur, & adiecta noua aqua conferuescit. & reli-
quis ut diximus peractis, reponitur. In Sicyonia maximè fieri cõsueuit, Sicyonij in-
de accepto cognomine. Calfactoriam ad quendam usq; modum uim habet. Febri
ac neruorum uitijs prodest. fœminę ad commendandum faciei nitorem eo utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sicyonium oleum maximè in Sicyonia parari scribit Dioscorides, ut patriam appellationem inde habeat, doceteq; eius faciendi modum ex oleo albo, ita ut dimidium eius aquæ affundatur, cum qua bis efferuescat, nulla mentione facta cucumeris, ex quo incocto fiat, & unde alij Sicyonium appellatum putant, ἀπὸ σικύου uidelicet, hoc est, à cucumere appellatione ducta. Paulus namq; lib. 3. ca. 77. Sicyonium oleum ex elaterio, ipso uidelicet cucumeris syluestris succo, aut eiusdem radicibus componi tradit. Aëtius autem ser. 9. cap. 27, non quidem Sicyonij mentionem facit, sed aliàs olei in quo syluestris cucumeris radix sit incocta, Indicauitq; Sicyonium simplex, quod ex incoctis oleo radicibus cucumeris syluestris fiebat, Paulus uerò tum compositum Sicyonium oleum, tum quod ex elaterij succo itidem compositum est, significat, quorum omnium descriptiones Paulus lib. 1. cap. 20. habet. Ian. Corn. B

Sicyonium oleum & cicinum, raphaninum, sesaminum, amygdalinum, caryinum, sinapinum, & alia plurima, ex fructibus & seminibus expressa & parata rerum, ex quibus extrahuntur & componuntur, naturã sequuntur. Quo pacto autem olea medica & factitia fiant, rerumq; uirtutibus inficiantur, non abs re fuerit adposuisse ex Galeni De sanitate tuenda lib. quarto. Sunt enim qui per infusionem illa tantùm cõficiant, Sunt & qui per coctionem. Vbi uerò per infusionem fiunt, res quæ infunduntur, contundi prius debent antequàm in oleum inijciantur, Sic enim qualitate & ui sua oleum citius inficient, quæ postquàm maceratæ fuerint, quod quadraginta & plurium dierum spacio fiet, abijciuntur, humidum uerò linteo percolatur & usui seruatur. Qui uerò diutinam macerationem illam rerum ferre non possunt, eos partim in oleo percoquere coguntur, igni certè lento, qualis prunarum est, quæ tamen nec ipsæ multæ esse debent, partim aquæ uiniue tantulum inijcere, quantum coquendo totum uanescet. Is modus erit, si quadruplum eius aut quintuplum oleum sit. Vinum autem ad affectus podagricos & articulares, aqua uerò ad alios utilior est. Et sic cautiores operantur, quo nec iniecta torreantur, nec oleum ustionem odore referat. Verùm qui his magis sunt curiosi, in duplicibus uasis coquunt: quod fit cùm in lebete, in quo fit aqua feruens, inseritur exiguum uasculum, in quod fundi oleum debet. Et hic commodior coquendi est modus.

Strigmenta balnearum. Caput XXX.

STrigmenta à balneis calfaciunt, molliunt,
discutiunt. ad sedis rimas & condyloma-
ta illinuntur. Illa uerò quæ ex palestris puluerẽ
sibi asciuerunt, in sordis speciem redacta, arti-
culorum

A culorum nodos imposita adiuuant. ischiadicis in fotus aut malagmatis locum, calida commodè sufficiuntur. derasæ gymnasiorum parietibus simulacrisq; sordes calfaciunt. tubercula, quæ ægrè ad coctionem perducuntur, dissipant. desquammatis & ulceribus senum prosunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Strigmenta Archigenes γλοῖον dixit. Dioscorid. & Galen. & alij medici Græci etiam ῥύπον appellare solent. Sunt autem trium generum strigmenta, balneorum, palestræ, & parietum atq; statuarum gymnasiorum. Balneorum ex sudore, oleo, & sordibus in balneo defrictis ab hominibus constant. Palestræ ex ijsdem rebus componuntur, accedente insuper puluere, qui partim ab olei illitione luctaturis inspergebatur ac affricabatur, partim à luctantibus in arena mutuo manibus ingestus, itemq; ex lucta excitatus, corporibus inhærebat. Prior sanè puluis πάτος, & Atticis κονίσαλος uocabatur, autore Galeno: eiusq; affrictus aliquando solus, aliquando præmissa olei illitione, densandi ac corroborandi corporis per oleum emolliti gratia fiebat, uelut secundo & tertio ὑγιεινῶν Galenus tradit. Quanquam & ob emendandam gracilitatem, crura puluere conspergere eiusdem operis libro 5. doceat. & affuso oleo confricare, sed ita ut is plus tenuis & pinguis sit, κόνιν λιπαρὰν appellat, in quo uidelicet nihil asperi, neq; acris insit. Extenuant enim magis quàm incarnant, qui pumicosa asperitudine, aut nitrosa acredine participant. Quin & refrigerandi & sudoris reprimendi causa idem puluis adhibebatur, qui uim habeat obducendi meatus, refrigerandiq; ac repellendi, uelut 8. simp. phar. Galenus testatur. At uerò tertium genus Strigmentorum est parietum atq; statuarum in Gymnasijs, quæ sordes sunt ex oleo magna sui parte constantes, quæ ex materia, cui inhærent, aliquid assumunt, uelut æruginem ex statuis æreis. His enim itemq; parietibus oleum quo se oblinebant palestritæ, inter illinendum inspergebatur, quanquam etiam statuas quasdam fuisse in gymnasijs, itemq; uasa ærea, quæ oleum ipsum, quo se luctaturi oblinerent, continerent, ex Pauli ac Galeni uerbis apparet. Ait enim Paulus lib. 7. Sordes ex æreis statuis ac uasis, in quibus largum oleum remanet, quod & æruginis quippiam contrahit, discussoriæ sunt, & resiccantes moderatè ac mollientes, quare tubercula cruda discutiunt.

Ioan. Cor. zuic.

Gale. lib. 2. & 7. de tuenda san.

Elæomeli. Caput XXXI.

B IN Palmyris Syriæ, quod elæomeli uocant, ex quodam caudice manat oleum, melle crassius, sapore dulci. Bilem, cruditatesq; detrahit, sextario cum una aquæ hemina dato. sed qui sumpsere, torpescunt, & uiribus deficiuntur: quod minimè uereri oportet, uerùm crebrò excitare, ne ueterno pressi somnos captent. Fit & oleum è pinguitudine surculorum oleæ. optimum uetus, crassum, pingue, non turbidum. calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. lepras, neruorumq; dolores illitum emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Elæomeli, uel Oleomel, nostro seculo incognitum.

Magno implicantur errore, qui mannam putant elæomeli ueteribus fuisse, quorum error facilè exploditur. Nam elæomeli constat resinæ genus quoddã esse, Palmyris familiare, quod è caudicibus profluebat, perinde quasi apud nos ex annosis Betulis liquor, qui linctus ualde turbat uentrem, sapore dulci.

Cicinum oleum. Caput XXXII.

CIcinum oleum hoc modo temperatur: Maturi ricini qua uoles quantitate torrido sole flaccescunt, & uuarum more instrati tantisper insolantur, dum uestiens cortex fractus decidat. caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. postea in lebetem stanno illitum, qui aquam habeat, demittitur, subiectoq; igni feruescunt. & ubi insitum prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur & reconditur. Sed in Aegypto, ubi largior increbuit usus, longè secus fieri solet. Nam repurgatos ricinos molæ mandant, & accuratè molitos per sportulam torculo exprimunt. Tum quidem ematuruerunt ricini, cùm continentibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manantia ualet, prodest sedis inflammationibus. uuluis conuersis atq; præclusis: item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus emplastra efficaciora reddit additum. potu aquam aluo extrahit, uentris animalia pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Cicinum oleum, est quod ex fructu Ricini, quem Græci κίκι uocant, conficitur. quid autem sit Cici seu Ricinus, & quæ eius forma, facultas & temperamentum, libro 4. cap. 145. luculenter demonstrabimus. Hoc oleum, ut hîc Dioscorides tradit, aliter Aegyptij, aliter alij cōficiebant. Poterit hodie iisdem planè rationibus parari, quamuis eius nullus sit in officinis usus, cùm passim nunc in hortis proueniat. Est hoc oleum admodū tenue, ob id ad discutiendum potens.

Amygdalinum. Caput XXXIII.

AMygdalinum oleum, quod aliqui metopiū uocant, hoc fit modo: Semodius *ex amaris nucibus repurgatis siccatisq; in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas, aquæ quæ ferbuerit sextarius adijcitur, & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius quàm antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Pressis nucibus rursum hemina aquæ inspergitur, & postquàm ebiberint, idem opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modij. Contra uuluarum dolores, strangulatus, conuersiones, & eorundem locorum inflammationes efficax est: uitijs renum, calculosis, difficili urinæ, suspiriosis, lienosisq; proficit. dolores capitis, grauitatem auditus, sonos incertos, tinnitusq; discutit. maculas & uitia cutis tollit è facie, & eam erugat cum melle, radice lilij, & Cypria cera, aut rosaceo cerato. & oculorum hebetudines emendat. ulcera capitis manantia, & furfures cum uino abstergit.

*hoc est, Sextarij tres.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amygdali summariam considerationem quære infrà cap. 139. Μετώπιον dicitur oleum amygdalinum, propter Galbanum, quod recipit. Vocatur & μετώπιον, patrio nomine, Aegyptiacum quoddam unguentum, propter Galbani mixtionem. Nam lignum, in quo Galbanum, aut, ut alijs placet Amoniacum, nascitur, Metopion quoq; uocatur. Habet prædominatricem amaritudinem, adiuncta quadam ui densandi, & uirtute stiptica. B

Balaninum. Caput XXXIIII.

SImili modo fit balaninum oleum, quod repurgat maculas, lentigines, uaros, & cicatrices nigras. aluum soluit. stomacho aduersatur. contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est, cum anserino adipe instillatum. Similis sesamini ratio. Fit etiam è nuce iuglande oleum, quod cariynum uocant. Eandem uim habet quam balaninum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

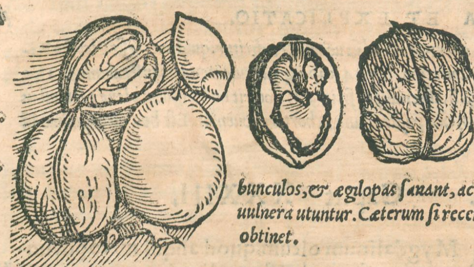
Βαλάνος μυρεψική, id est, glans unguentaria, Myrabolanus quoque Plinio dicta, ex Barbarica regione allata, Ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma una est uomitoria: cum oxicrato autem iecur & lienem purgat, cum aceto item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum extergit: lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui, lolij: Lieni etiam prodesse scribit Galenus. Carnis huius succo calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiendis odoribus est aptissimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum hîc Dioscoridi dicitur. Oleo expresso, quod reliquum est magma terreum & amarum, incidit, tergit, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus. Id autem uidetur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Galenus.

Gal. in ther. ad Pisonem.

Sesaminum oleum fit ex semine sesami, de quo lib. 2. cap. 91. Sesamon non parum in se continet uiscosum & pingue: quare emplasticum est, & emolliens ac modicè calidum. Eiusmodi facultatis est quod conficitur oleum: & herbæ quoq; decoctum similem uim habet.

Lib. 11. & lib. 13. metho. & bis lib. 9. co. ph. g.

A

In nuce iuglande id quod edendo est, oleosum est, & tenue, itaq; etiam facilè exprimitur: & quò diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere liceat. Tūc sanè admodum fit per halitum euaporatorium. Itaq; quidam eo gangrenas & carbunculos, & ægilopas sanant, ac nonnulli ad neurotrota, hoc est, neruorum uulnera utuntur. Cæterum si recens sit, astringentis nonnihil qualitatis etiam obtinet.

Gal. lib. 8 simp.
Ga. lib. 7. simp.

Hyoscyaminum. Caput XXXV.

HYoscyaminum sic fit: Semen candidum, recens ac siccum tunditur, & calidæ aspergitur aqua, ut in amygdalino diximus. dumq; insolatur, siccatę, quæ sub manu sunt, partes cum reliqua massa permisceantur. hoc autem fieri oportet dum nigrescat & grauiter oleat. mox pressum atq; excolatum reconditur.

Oleum è grano gnidio.
Cnicinum.
Rhaphaninum.
Melanthinum.
Sinapis.

Ad aurium dolores efficax est, pessis miscetur. ad emolliendum utile. Fit & è grano gnidio purgato & tuso. Vis ei aluum soluere potu. Non secus cnicinum oleum temperatur, cui facultas eadem est quæ facto è gnidio grano, uerùm inualidior.

Rhaphaninum è rhaphani semine fieri solet, cæterorum more. Phthiriases malæ ualetudine contractas tollit. Scabrities cutis in facie emendat. Ad obsonia utuntur Aegyptij. Melanthinum idem quod rhaphaninum potest. Tritum sinapis semen, et calida aqua madefactum, adiecto postea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax est. transfert humores qui in aliqua parte concreuerunt.

EXPLICATIO.

Hoc oleum à semine Apollinaris herbæ denominatur, quam & hyoscyamium, id est, fabam porcinam B *appellant. eius historiam & picturam quære lib. 4. cap. 59.*

Vsus seminis & per se, & semine expresso stuporem gignit, atq; adeo insaniam.

Falluntur qui granum gnidium è chamelæa nasci autumant, similitudine filiorum decepti, ut fusius dicemus cùm tractabitur eius historia lib. 4. cap. 154.

Oleum ex gnidio grano strictum eandem uim habere quam cicinum, Plinius affirmat. Habet hoc oleum magnam uim, præter ea quæ à Dioscoride dicuntur, in aluo lenienda, si umbilico admoueatur.

Gal. lib 2. simp. cap. 5. & lib. 5. sanita. tu.

Cicini semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam. Officinæ semen carthami appellant. Oleum seminis lac cogit, & astrictam aluum soluit. in historia plantæ certius lib. 4. cap. 168. de eo agetur.

Gal. lib. 6. simp.

Rhaphaninum oleum Galenus ait cicino oleo calidius esse, aliàs simile.

Melanthium unde melanthinum oleum, est Gith, & officinarum Nigella.

Sinapinum oleum fit ex semine madefacto in oleo expressoq;, quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfrictiones.

Myrteum. Caput XXXVI.

MYrtei faciundi ratio est: E myrto nigra syluestri, aut satiua, foliorum mollissima quæq; tusa premuntur. succo pares omphacini olei portiones adijciuntur, subiectisq; carbonibus inferuescunt donec concoquantur. innatans oleum deraditur. Sed longè facilior hæc compositio: Tenera folia contusa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleū folia in sole macerant: alij prius oleum inspissant malicorio, cupresso, cypero, & iunco odorato. Efficacius est amarum gustu, & oleosum, uiride, translucens, & olens myrtum. Astringit & indurat, ideo medicamentis miscetur, quę cicatricem obducūt. prodest ulceribus in capite manantibus, ambustis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, sedis rimas, condylomata, articulos laxatos, corporis sudores

res

res compescit, & omnia quæ adstrictionem inspissationemq́ desiderant. A

Hodie utimur oleo myrtino in uentris fluxibus: uehementer enim exiccat. Myrti picturam & summariam considerationem quære cap. 128.

Laurinum. Caput XXXVII.

LAurinum fit hoc modo: Lauri baccæ cùm maturæ sunt, in aqua coquuntur: siquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt, quæ manibus subacta concha excipitur. Alij omphacinum prius oleum cypero, iunco odorato, & calamo inspissant, deinde tenera lauri folia concoquunt. alij etiam baccas, donec oleum odorem contraxerit. alij styracem & myrtum * addunt. Optima laurus ad id latifolia & montana. Oleum laurinum utilius quò recentius, quóque uiridius colore, amarissimum, & acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. uenarum spiracula aperit. lassitudines discutit. omnibus neruorum uitijs, algoribus, destillationibus, aurium doloribus, malis renum frigore contractis, illitum, non aliud iuuantius, attamen potum nauseam parit.

* *Alij, myrrha.*

Laurinum oleum quidam è baccis exprimunt tantùm: alij folijs modò: alij folia & corticem necnon styracem addunt, aliosq́; odores. Excalfacit uehementer, & emollit: ita ut ij, qui scabie scatent, & asperis impetiginibus obsidentur, illiti in balineo, persanentur. Sed eo conuenit abstinere, lichenibus & psoris, inflammationem minantibus: in calidis quoq; temperaturis & biliosis: siquidem frigidis corporibus, humidis & pituitosis congruit: item ijs, quorum articuli algoribus, aut perfrictione affliguntur: ischiadicis subsidio est: uermes & pediculos enecat, furfures capitis emendat: alopecias & ophiases corrigit, usus eius in lauachro nitri: postea detergere oportet uino & melle, & fœnigræci farina: sed cauendum est, ne capiti dolorem sentienti, laurinum hoc oleum admoueatur.

Lentiscinum. Caput XXXVIII.

SImilis lentiscini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, fractis prius spissamentis, ut in laurino diximus. hoc scabiem iumentorum canumq́; sanat. utilissimum pessis, acopis, & leprarum medicamentis. sudores cohibet. Nec secus terebinthinum fieri solet. quod refrigerat & astringit. B

Gingiuis ex inflammatione laborantibus optimum pharmacum est oleum lentiscinum caliditate temperatum ore retentum: sit autem recens, nam uetustius tanto recentiore peius est, quanto ætate antecellit. Imponatur autem uasculum in quo calfit lentiscinum, in aliud maius uas, quod aquam calidam multam complectatur. Maximoperè itaq; inflammationi gingiuarum hoc conducit. Nec uerò minus etiam si iuxta aliam quandam partem, tum pelliculæ linguam ambientis cùm succingentis totum os, aliquis dolor ob inflammationem oriatur, dolorem sedat lentiscinum. Repellit enim citra molestiam & absq; asperitate, quam pleraq; austerorum habent, discutitq́; citra mordacitatem, cuius rei inflammatis præcipuus usus existit.

Mastichinum. Caput XXXIX.

MAstichinum è trita fit mastiche. quod contra omnia uuluæ mala efficax est. mediocriter calfacit, astringit, & emollit. aduersus prominentes stomachi duritias, cœliacorum, dysentericorumq́; cruciatus utile. faciem emaculat, & colorem nitidum facit. optimum in Chio insula componitur.

Resinarum iure præstantissimum est Lentiscina, id est, Mastiche. huius oleum corfortat stomachum, neruos, hepar & iuncturas, lenit apostemata dura, & sedat dolores.

Μαστίχινον ἁπλούστατον, & ποικιλώτερον conficit Paulus, simplicissimum scilicet & magis uarium. Vltimum accipit olei sext. 50. libras elenij 5. xylobalsami lb. 10. schœnoanthos lb. 5. cardamomi lb. 7. mastiches lb. 5. xylomastiches lb. 8. terebinthinæ lb. 3. comæ absinthij libram unam, uini odorati sext. quinq;, aquæ sextarios decem. Res siccæ in uino madefiant per tres dies, misceantur oleo & aqua, & coquantur horas sex, & tunc mastiche & terebinthina additur, & exactè commixta & infrigidata depurantur. In simplicissimo, pro oleo sesamino Paulus accipit omphacinum, & non nisi unciam unam mastiches: dicitq́; aliquos addere absinthij & styracis ana unciam unam.

Paulus Aegineta.

A

Vnguentorum compositio. Caput XL.

DE ratione unguentorum consequenter tractandum existimauimus, quandoquidem ea in nonnullis corporum uitijs, aut medicamentis mista, aut corpori perfusa, aut naribus obiecta, plurimum prosunt. in quorum probationibus consulere nares oportet, an ea oleant ex quibus temperantur: optimum huiuscemodi iudicium, quod in quibusdam planè obseruari non potest, propterea quæ admiscentur odore cæteris præualentia: ut in amaracino & crocino, telino, & plerisq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

EXPLICATIO.

Vnguenta quandoq; fiunt ex floribus, ut Rosaceum, Leucoium, Susinum. Aut ex folijs, ut Myrthinum: aut ex radicibus, ut nardinum, &c. Vnguentis porrò ueteres multis modis usi sunt. Ad salubritatem, ut natantes, & lauantes. Ad necessitatem, ut certantes Ceromate ungebantur. Ad luxuriam, ut delicati causa Veneris & mensarum. Græci mixtum unguento uinum bibere non erubescebant, quod dicebatur Myrites. Bathilli populi unguentis madent. Huius luxuriæ inuentum Persis refertur acceptum. Vnde Horatius: Persicos odi puer apparatus. Eius rei fidem facit scrinium unguentorum laudatissimorum, quod expugnatis Darij castris repperit Alexander. Cyprij quoque Cyziceni, & Corinthij eadem mollitie effœminati sunt. Constat

B *usum unguentorum aliarumq; rerum ad delitias repertarum, usque ad Iulij Cæsaris tempora Belgis fuisse ignotum. Imperator Belgas fortissimos dicit, quòd ad eos non commeent, qui quæ ad effœminandos animos pertinent, illuc comportent. Inuasit hic luxus totam paulatim Italiam, adeò ut M. Otho Neroni monstrauerit uestigia pedum unguentis tingi, hisq; balnearum parietes quandoque aspersi sunt. Caium quoque principem ferunt unguento solitum lauari. Anno post urbem conditam, 565. P. Lucinius Crassus, & Iulius Cæsar censores edixerunt, ne quis uenderet unguenta exotica. L. Plotius, Plotij bis Consulis frater proscriptus à Triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odore proditus est. In confesso est Heliogabalum Imperatorem triclinia quandoque, lectos & porticus omni florum genere strauisse, ut lilijs, uiolis, hyacinthis, & narcissis, ac per eos ambulasse, seq; unguentis omnium fragrantissimis nudum sæpenumerò perunxisse. Quem secuti Imperatores propè nullam mollitiem sibi non permiserunt. Quod ego in Romanis principibus, quamuis damnem plurimum, non tamen admodum miror, quum etiam apud eos abiectissimi homunculi, idem sibi indulserint.*

Vnguenta hæc ad uoluptatem tantùm & suaueolentiam inuenta & ad delitias, ad curam uerò corporis non adeò, planè interierunt: etiamsi hodie unguentorum nomine ueniant alia medicamina, quorum usus est ad ulcera & tumores corporis consummandos, &c.

Rosaceum. Caput XLI.

ROsaceum sic fit: Iunci odorati quinq; libras & bessem tundito, & subactas aqua in uiginti olei libris & quincunce subinde mouendo, coquito. dumq; percolaueris, in olei libras uiginti, & quincuncem, adijcito rosas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto: interdum * premens, finito nocte tota macerari, postea exprimito, & ubi recrementum pessum ierit, mutato uase, in craterem melle illitum recondito. Cæterùm rosas quæ antea pressæ fuerunt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito, eritq; secundarium oleum. Quòd si tertias usque, quartasue perfu-

* Aliàs, sensim.

perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uasa melle oblini debent. Si uerò secundam infusionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes rosas, nullo humore imbutas iniicito. manibus melle præmadefactis, agitans premito. & iterum, tertio & quarto. simili modo exprimens facito. totiesq; recenteis rosas detractis unguibus immittito. fiet enim ita oleum multò ualidius. nam septies oleum rosarum infusionem admittit, nec amplius. prælum melle perungatur. oleum à succo diligenter secerni oportet, nam si minimum quid relinquatur, unguentum corrumpet. Alij autem detractis unguibus, rosas tantùm oleo macerant in sole, hoc modo: Rosæ quæ selibram pondere æquant, in sextario olei diebus octo madescunt, & usq; tertiam perfusionem quadraginta diebus insolantur, & sic oleum reconditur. Alij calamo, aut aspalatho prius olei spissamenta faciunt. Alij coloris caussa anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat*. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. fomentis & cataplasmatibus utile. Potum soluit aluum, stomachi ardorem restringit. ulcera caua replet, & mulcet, quæ cacoëthe uocantur. ulceribus in capite manantibus, atq; feruidis eruptionibus illinitur. caput dolens eo perfunditur. dentes inter initia doloris collui prodest. ad genarum duritias illitum efficax est. ad lacessita interanea & concitatas uuluas utilissimè subiicitur.

*Alij, corrumpatur.

EXPLICATIO.

Paulus Rosaceum sic construit: Rosarum rubearum exungulatarum per diem unam naturalem exiccatarum unc. 3. Olei omphacini sextarium unum: obstrue diligenter uas ne expiret, expone Soli per quadraginta dies: reponeq; non super pauimento, sed tabula. Alij non soli exponunt, sed in puteo ponunt: alij fodiunt sub terra quadraginta dies. Arabum modus in huius olei compositione hodie officinis usitatus mihi melior uidetur. Habet uirtutem frigidam & stipticam, & ideo ad dolores capitis ex febre seu ex calore solis optimum est.

Elatinum. Caput XLIII.

FRacta elate tusa & scarificata, in labellum deiicitur. omphacinum oleum triduo infunditur, mox per sportulã exprimitur. uerùm pares esse debent utriusq; portiones. dein mundo uase ad usus reconditur. Viribus rosaceo proportione respondet. aluum tamen non mollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ελάτη, tenellum palmæ germen, secundum Galenum, iuxta Dioscor. ipsum fructus tegumentum. Secundum Hisichium, prima palmæ germinatio. De eo longiùs & certiùs in historia Palmæ, paulò pòst.

Melinum. Caput XLIIII.

MElinum hoc modo temperatur: Olei congius, decem aquæ sextariis admiscetur. Adiicitur elatæ palmarum fractæ quadrãs, & iunci odorati uncia; quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut uetustæ tegete, cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi resident, dum malorum uires ad se oleum alliciat. Aliqui cotonea, decem dierum spaciò operimentis inuoluunt, ut contineatur odoris suauitas, nec euanescat. postea biduo macerata oleo exprimuntur, oleumq; reconditur. Id uim refrigeratoriam & astringentem habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosq; effectum præbet. exulceratis uuluis infunditur. citatam urinam sistit infusum. sudores cohibet. contra cantharidas, buprestim, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maximè quod cotonea mala olet.

A *Magni usus est hoc in uentris fluxibus. Paulus μήλινον uocat, & in hunc modum componit: Cydoniorum bene detersorum, & cum suis corticibus incisorum accipit unc. tres, olei omphacini sextarium unum, exponit soli diebus quadraginta.*

Oenanthini compositio. Caput XLV.

OEnanthe è labrusca, optimè olens postquam emarcuit, deiecta in omphacinum oleum mouetur, uoluiturque, & cùm biduo manserit, exprimitur, et reconditur. Astringit, proximum rosaceo effectũ prębens: sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore œnanthen refert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenanthe uitium syluestrium germen unà cum floribus Galeno appellatur, ex quo succedentibus diebus uua fit: plura in ipsius Oenanthes historia & pictura.

Teleni componendi ratio. Caput XLVI.

FOeni græci libræ quinque, calami libra una, cypiri librę duæ, olei libris nouem, septenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, postea premuntur, & reponuntur. Aliqui pro calamo cardamomum substituunt, & cypiri loco xylobalsamum macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato fœnumgræcum macerantes exprimunt. Hoc telinum abscessus emollit, & concoquit. omnibus uuluarum durities magnoperè conuenit. fœminis difficilè parientibus subijcitur, ubi præ excretis humoribus loci siccitatem cõtraxerunt. sedis inflammationes lenit. tenesmo subditum prodest. ulcera capitis manantia furfuresque expurgat, ambustis & pernionibus addita cera proficit: uitia cutis in facie emendat. pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inseritur. Eligi oportet recens, quod non uehementer fœnigræci odorem præ se ferat, & manus abstergat, sapore ex dulci in amarũ inclinato: tale enim optimum iudicatur.

B *Hoc unguentum à Silicula, id est, fœnugræco nomen habet, in Telo insula etiam Menandri temporibus celeberrimum.*

Sampsuchini compositio. Caput XLVII.

SErpylli, casiæ, abrotani, florum sisymbrij, frondium myrti, sampsuchi singulæ portiones, quadam pro uiribus ipsorum coniectatione, unà tunduntur, atque is omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. hæc post quatriduum exprimuntur denuò noua alia, simili mensura & æquali tempore macerata premuntur, ita enim ualidius reddi solet. Eligi oportet sampsuchum colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem. aduersus uuluæ præclusiones, conuersionesque efficax est. menses & secundas & partus extrahit. uuluæ strangulatus recreat. lumborum inguinumque dolores lenit. sed cum melle uti eo præstat, quandoquidẽ uehementi astrictione locos indurat. lassitudines illitum discutit. in opisthotonicorum, uulsorumque cataplasmata utilissimè additur.

Maiorana, Amaracus, Sampsuchus, Dioscoridi, Theophrasto, Plinio eadem sunt herba: unguentum tamen antercinum à Sampsuchino cur diuersum sit Dioscoridi, doctè mihi Musa coniectare uidetur, ex plantæ huius appellatione consueta utrique regioni, in qua utrumque id unguentum fiebat laudatissimum.

Ocimini compositio. Caput XLVIII.

Ociminum

OCiminum oleum fit ut cyprinum: Ocimi folia decerpta librarum undecim & bessis pōdo, die noctúq; uiginti olei libris macerato, premito, colato, cumq́; exhauseris quallum, rursus parem olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id secundarium, nam tertiæ perfusionis non est capax. Deinde recens ocimum æquali pondere, ut in rosaceo diximus, rursus maceratur, & cùm tāto temporis spacio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. quod si in animo fuerit ter aut quater madefacere, semper ocimum recens addes. Potest ex omphacino confici, sed illo modo melius. Idem quod sampsuchinum potest, sed inefficacius. A

Ociminum oleum fit ex ocimo, aut si mauis, ozimo, ab ὄζειν, quod redolere significat, herba odora, quæ nunc Basilicon dicitur. Germanicè Basilien.

Abrotonini compositio. Caput XLIX.

OLei cyprini odoribus imbuti libris nouem & quincūce, foliorum abrotoni libras octo die noctúq; madefactas, premito: quòd si in longum tempus oleum uelis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit, ad uuluæ duritias præclusionesq́; efficax est, menstrua & secundas pellit.

Abrotoninum oleum corpori infricatum, rigores circuitu remeantes persanat. Abrotani historiam & picturam quære lib. 3. cap. 25.

Anethini compositio. Caput L.

OLei libris octo & dodrante, florum anethi libras undecim & bessem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recondito: quod si iterum perfundere uelis, recentes anethi flores consimiliter madefacito. Vuluarum duritias emollit, uenarum spiracula laxat, contra horrores febrium circuitu redeuntes auxiliatur. calfacit enim, & lassitudines discutit: prodest articulorum doloribus.

Hic Dioscorides pro lb. 8. & unc. 9. olei, ponit florum lb. 11. unc. 8. exponit soli diem unum. deinde exprimit et reponit. Ego tamen non uideo, quo pacto olei illa mensura tot florum sit capax. Præsertim cùm Paulus accipiat comæ siccatæ per unum diem unc. 1. pro Sextario. B

Susinum. Caput LI.

SVsinum, quod alij lilinum appellant, sic temperatur: Olei libræ nouem cū quincunce, calami libri quinq; & quadrans, myrrhæ unciæ quinq;, permixto odorifero uino decoquuntur, & colato oleo, cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerantur, premunturq́;, tres libræ cum semisse spissati olei assumuntur, mille lilia decerptis folijs, in latum, nō tamen profundum, labellum demittuntur: iniectum oleum, manibus melle perunctis agitatur: die noctúq; conquiescunt, & in pyxidem matutinis exprimuntur, quod defluet oleū, protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet, non enim, ut rosaceum, moram tolerat, nam concalfactum feruet & computrescit: quare sæpius decapulandum, uasa melle illinenda, tenuis sal inspargendus, & si qua sordes uasis faucibus hæsit, eximēda. Odoramentis iam expressis ex quasillo in labellum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuendi, quod primum pondus æquet, & cardamomi tusi drachmæ decem conijciuntur. Hæc manibus scitè pressa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur: tertio eadem infunduntur, adiecto cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longè optimum erit quod prius exprimitur, secundum quod sequitur: tertium locum sibi uendicat quod nouissimum prodit, denuò in mille lilia euulsis folijs expressum primò oleum infunditur: tum eadē ratione prosequendum, idemq́; faciendum ut prius, addito cardamomo, dein expresso: & quò frequentius recentia lilia maceraueris, eò ualidius unguentum efficies. Deniq; cùm factum abundè uidebitur, singulis compositionibus miscere conuenit myrrhæ quā optimæ duas & septuaginta drachmas, & croci decē, cardamomi quinq; & septuaginta: croci uerò & cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutram

A cum aqua demittuntur, expressumq; primò unguentum infunditur, & paulò pòst excipiuntur uasculis ſiccis, myrrha aut gummi antea perfuſis, & croco, melle & aqua madefactis. eadem fiunt in altera aut tertia expreſsione: aliqui ſimplex ex balanino, alióue oleo, & lilijs componunt. Optimum eſſe conſtat in Phœnice, mox Aegypto factum. Sed cumprimis laudatur quod lilia redolet. Excalfacit, emollit, uuluæ præcluſiones, & collectiones aperit, utiliſsimum ad muliebria mala, ulcera in capite manantia, feruidas eruptiones, uaros, furfuresq; emendat, uibices cicatricesq; celerrimè ad colorem reducit, ita ut ſæpe fallant. in ſumma extenuat, potum bilem per aluum extrahit, urinam ciet, ſed ſtomacho alienum eſt, & nauſeam parit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Suſinum, quod σούσινον & κρίνινον Græci uocant, diuerſum ab eo eſt, quod lilinum officinæ nominant, quum præter lilia & oleum multa alia eius compoſitionem conſtituant. Σούσινον σύνθετον, hoc eſt compoſitum, ſic conficit Paulus: Olei ſext. 3. Calami aromatici lb. quinq;, myrrhæ unc. 1 Cardamomi lb. 3. πετάλων lilij exungulatorum & diem unum expanſorum, lb. 10. Cinamomi unc. 3. croci ſemiunc. Primò infunde in uino myrrham & calamum per dies quinq;, mouendo ter in die: pòſt coque cum oleo donec uinū ferè conſumptum ſit. Secundo cardamomum aqua infunditur, & ter in die mouetur, & ſimiliter coquitur per horam unam cum oleo. Poſtea auferentes cardamomum, oleo puro imponimus tertiam partem liliorum, & pòſt tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorum pars, & interim pòſt tres dies hac amota, additur ultima tertia pars cum croco reſoluto, & pòſt tres dies oleo puro addimus cinamomum contuſum, & reponitur. Idem Paulus in compoſitione ſimplicis Suſini accipit unc. 2. foliorum, & ſextarium olei, ut in Rhodino, & exactè obturat ut non reſpiret, perq; tres dies exponit ſoli. abiectis dehinc folijs alias unc. duas apponit, & iterum exponit ſoli per alias tres dies.

Narciſsinum. Caput LII.

NArciſsini olei ſpiſſamenta ita fiunt: Sex libræ aſphalathi cum ſextante tunduntur, olei eloti libræ ſeptuaginta cum uncijs quinq; aſſumuntur. Aſphalathus aquæ madefactus in tertia olei parte coquitur; quo exempto, calamus quinq; B libris & beſſe adijcitur, cum myrrhæ gleba contunditur, cribrataq; ac uino ueteri odorato immiſſa decoquitur, ſimulac autem cum ijs efferbuerit, eximitur, refrigeratum oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur, flores narciſsi quamplurimi conijciuntur, qui bidui ſpacio, ut in ſuſino dictum eſt, permoti exprimuntur. Oleum ſubinde decapulandum, ſiquidem celerrimè putredinem ſentit. Valet hoc ad emolliendas uuluæ duritias, præcluſionesq;, ſed capitis dolores facit.

Plinius lib. 21. cap. 5. & 19. item Dioſcorides lib. 4. cap. 142. narciſsi duo genera faciunt, licet à Theophraſto & Apuleio non niſi unum genus conſtituatur: niſi ex floris diuerſitate duplex eius genus facere uoluerint. Eſt autem planta narciſſus, congener aut ſaltem ſimilis lilio: quare quidam ipſum non minus quàm lilium lirion uocant, ut tradit Dioſcorides lib. 4. cap. 142. ubi de narciſſo plura.

Crocinum. Caput LIII.

CVm crocinum componere uoles, prius olei, ut in ſuſino diximus, ſpiſſamenta facies, eiſdem ponderibus & menſuris, cuius olei libras treis & ſemiſſem, croci unciam unam aſſumes, identidem quotidie moueto, & ſexta die quàm hoc aſsiduò peregeris, oleum à croco colis incernito: eidem croco parem olei modum adijcito, moue triduo*, dein contuſæ myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadraginta permiſceto, & in pilo agitatum recondito. Aliqui oleo aromatibus ad cyprinum imbuto in crocini compoſitione utuntur. Optimum eſt quod abundè crocum ſpirat, in medendi uſu expeditum. Proximum quod myrrham refert. Calfacit, ſomnum allicit: quare perſæpe phreniticis ſubuenit, perfuſum, aut naribus admotum, aut illitum, pus mouet, ulcera purgat, contra uuluæ duritias atq; præcluſiones, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, prodeſt, cum croco, cera, medulla, duplicato olei pondere: concoquit enim, emollit, humectat, & permulcet: ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem proportione reſpondent butyrinum, onychinum & ſtyracinum, quæ etſi nominibus diſtant, uiribus & compoſitione cognata ſunt.

* Alij, dieb. tredecim cõtinuis.

EXPLICATIO.

A

Crocinum oleum hodie neglectum, quamuis ab autore Luminis inter uulgata & commoda olea recenseatur. diuersum tamen ab hoc, quia alia arte utitur quàm hic.

Ex unguento crocino fit crocomagma, expreßis aromatibus & in maßam coactis, quare uiribus inter se non multum distant.

Cyprini spissamentum. Caput LIIII.

OLei omphacini eloti pars una, aquæ cœlestis tantundem cum semisse, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis admiscetur: dein assumptis asphalathi libris quinq; & semisse, calami libris sex & semisse, myrrhæ libra una, cardamomi libris tribus & dodrante, olei libris nouem, & uncijs quinq;. Asphalathus tusus & aqua affusus decoquitur in oleo, donec cõferuescat. myrrha autem uino uetere odorifero subacta, contususq; simul calamus, digeruntur in offulas, quæ exempto asphalatho immittuntur, & ubi efferbuerint, sublato aheno, oleũ percolatur. Cardamomum tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla, dũ refrixerit, interpellatione. Post hæc colato oleo, in uigintiocto libras olei, floris ligustri, quod cyprium uocant, sex & quadraginta libræ cum besse instillantur, quæ sufficienter madefactæ per sportulam exprimuntur. quòd si copiosius desideretur, idem recentium florum pondus iniectum simili modo prematur. & iterum aut tertio, si quis uelit, madefacere poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui cinnamomũ addũt. Calfacit, emollit, ora uenarũ adaperit, uuluæ neruorumq; uitijs conuenit: pleuriticis, fractisq; per se uel cerato immistũ. malagmatis imponi solet, quæ opisthotonicis, angina laborantibus, inflãmationiq; inguinũ opitulãtur. itẽ in acopa adijcitur.

Cyprinum oleum Arabes oleum de Alcanna uocant, quod enim Græcis Cyprus, Arabibus Alcanna est, ut Manardo placet: hodie non conficitur. Poßidonius alio modo parabat, ut tradit Paulus Aegineta.

B

Irini spissamentum. Caput LV.

SPathæ quàm minutissimè contusæ sex libras cum besse. in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. postea in capulam melle oblitam colato, ex eo aromatibus imbuto oleo, irinum primo temperatur, iride ex oleo inspissato macerata, ut scripsimus. Sed alia est componendi ratio: In olei septuaginta libris & quincunce, xylobalsami, ut dictum est, contusi, libras quinq; & sextantem excoquito. postea detracto xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & myrrhæ glebam uetere uino odorato perfusam, & in olei ita odoribus imbuti quatuordecim libris, totidẽ tusæ iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenuè & uehementer adstringito. quòd si uis ualidius fieri, par pondus iterum ac tertio similiter maceratum exprimito. Longè optimum est quod solam irin olet, quale est in Perga Pamphiliæ, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atq; emolliente͂, crustas adimit, sordida ulcera & putrida purgat. confert fœminis uuluæ causarijs. item inflammationibus eiusdem atq; præclusionibus. partus eijcit, hæmorrhoidas recludit, contra auriũ sonitus ex aceto, ruta & amaris nucibus, prodest, diuturnis destillationibus, naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozænas uocant, auxiliatur, aluum purgat cyathus epotus. facit ad ilei cruciatus. urinam mouet. difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immissis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur. anginæ etiã illinitur, aut ex aqua mulsa gargarizatur. itẽ contra arteriæ scabritiam datur ijs, qui cicutã, coriandrum, aut uenena fungorũ hauserunt.

Alio modo nunc parant officinæ: eßet nunc magnarum uirium si benè pararetur, ut Dioscor. tradit.

Gleucinum. Caput LVI.

GLeucinum absolutè constat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, celtica nardo, spatho, aspalatho, sertula cãpana, costo, & musto, circũdatis, interim

A uinaceis uasi, quod aromata, uinum & oleum conceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur, postea expressum oleum reconditur. Calfacit, emollit, remittit, horrorib. & neruorum uuluæq; uitiis auxiliatur, omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

EXPLICATIO.

γλεύκινον Latinis sonat musteum, hodie exoletum. Eius constructionem monstrat Galenus lib. 7. com. medic. κατὰ γένη. Calfacit & quouis acopo ad emolliendum utilius. Galenus proprium Gleucinum, quo usus est, habuit, cuius descriptionem uide loco iam citato.

Amaracinum. Caput LVII.

AMaracinum longè optimum in Cyzico fieri solet ex omphacino & balanino, spissamentis è xylobalsamo, iunco odorato, & calamo factis, conditisq; amaraci, costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami & myrrhæ odoribus. Aliqui, quò preciosius fiat, cinnamomum addunt. Mel autem & uinum assumuntur: hoc in uasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Amaracinum calfacit, soporem mouet, uenarum spiracula aperit, emollit, feruorem excitat, urinam cit, putrilaginibus ac fistulis perquàm utile: nec non humentibus herniis, postquā medica manus operam suam impenderit: crustas, & terra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit: difficili urinæ, illita sede, & eius inflāmationibus auxiliatur: hæmorrhoidas illitu soluit, uuluæ subditum menstruos cursus euocat, duritias, ac uuluæ tumores discutit, uulneratis neruis, musculis confert, laneo centunculo modicè madefactum & impositum.

Ex hoc loco quidam probare uolunt, amaracum & Sampsychum diuersas esse herbas, quandoquidem de Sampsuchino & Amaracino unguento seorsim scribit Dioscor. sed falluntur, Dioscorides enim, distincta fecit capita, quòd non sit eadem compositio, sed diuersa.

B

Megalinum. Caput LVIII.

FActitabatur olim Megalinum, sed nunc compositio exoleuit & prorsus obliterata est: cuius ad historiæ complementum meminisse non fuit alienum. Mistura cum amaracino eadem erat, sed resina exuperabat, hac tantùm ratione differens. Quare leuiter emollit. Resina unguentis, neq; tutelæ neq; uoluptatis gratia adiicitur, sed coloris crassamentiq; causa. Ea tantisper coquitur, dum desinat olere: cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de resina disseremus.

Hedychroum. Caput LIX.

QVod hedychroon uocant, in Co fieri solet: eisdem præditum uiribus & misturis, quibus amaracinum, sed suauius spirat.

EXPLICATIO.

Hedychroi descriptionem, quam Dioscorides hîc reliquit, inquiens eandem eius uim ac præparationem esse, quæ amaracini est unguenti. Galenus habet tum lib. 1. de Antidotis, ex Andromachi uersibus, tum ad Pisonem ex Magni traditione. Habet autem & eam Aëtius, 13. cap. 89. & Paulus 7. cap. 11. uariantibus tamen paululum inter se descriptionibus. Apparet itaq; hedychroi usum non solùm in Theriaca quondam fuisse, sed etiam unguenti loco usurpatum esse, & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, Sicut etiam pulmonis per odorem resiccandi gratia, cuidam se idem exhibuisse refert locorum affectorum 4. fine. Qua gratia etiam medicamentis ad fumum comparatis inditum fuit.

Metopium. Caput LX.

FIt in Aegypto unguentum, quod metopion patrio nomine appellatur, propter galbani mistionem: nam lignum in quo galbanum enascitur, metopion uocāt: constat amaris nucibus, omphacino oleo, cardamomo, odorato iunco, calamo, melle, uino, myrrha, balsami semine, galbano & resina: probatur pingue, graui odore,

quod

quod magis cardamomum & myrrham, quàm galbanum resipiat: Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit, ora uenarum aperit, ulcera purgat, extrahitq;: ad præcisos neruos, & musculos, ad hernias humore contractas, cum erodentibus medicamentis efficax est, ceratis & malagmatis inseritur: horroribus, conuulsisq; præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum contracta est, utile habetur. sudores ciet, uuluæ spiracula recludit, & eiusdem duritias laxat. in summa, moliendi naturam habet.

Metopium ex Galbano unguentum, ut Dioscorides ipse testatur, sic dictum ab ligno ex quo desudat. de lachryma metopij uide plura lib. 3. cap. 79.

Mendesium. Caput LXI.

MEndesium constat balalino oleo, myrrha, casia, & resina. Aliqui tamen post singulorum pondera, cinnamomi exiguum addunt, nullo compendio, nam quæ simul excocta * non fuere, uim nullam exhibent. Similem metopio uim obtinet, sed inferiorem multò.

* Alij, contrita.

EXPLICATIO.

Mendesium unguentum quo modo fieret, docet hîc Dioscorides, & Paulus lib. 7. ca. 18. meminit eius etiam Plinius. Mendesium dictum est, quòd in præfectura Mendesiorum in Aegypto inuentum esset, & laudatißimum fieret, atq; hoc est quod Paulus lib. 7. cap. 18. ait: εἴρηται δὲ τὸ ἐν αἰγύπτῳ εὑρεθῆναι ἔνθα καὶ ὁ μένδης τρέφεται. Id est, dictum est Mendesium, propterea quòd in Aegypto inuentũ sit, ubi etiam Mendes nutritur. Quanquam ego pro τρέφεται legendum putem σέβεται, id est, colitur. Est autem Mendes hircus, itemq; Pan deus, Aegyptia uoce ac lingua uocatus, quem hirci effigie Mendesij uenerabantur, ut etiam ipsi inde appellationem inuenerint, uelut apparet. Hippocrates porrò uinum. Mendæum sæpe probat, quod non à Mendesijs in Aegypto, sed Thraciæ urbe Mendæ appellata nomen inuenit. At uerò Galenus lib. 2. ca. 2. de comp. pharm. part. Mendesium etiam Megaleum uocari dicit, utroq; cognomine à Megalo accepto, qui scilicet Mendesius patria fuerit. Sed & Aegyptium idem à tota regione appellatum est. Dioscorides Megaleum suo tempore defecisse suprà dixit, & aliud à Mendesio fecit.

B

Stacte. Caput LXII.

STacte uocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tusæ, & origano expressæ. Ea perquàm odorata, ac preciosa est: atq; unguentum per se facit, quod stacte nominatur. Maximè probatur quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis unguentis respondentem habet.

Officinæ styracem liquidam uocant. Huius fex styrax rubra dicitur Arabum familiæ.

Cinnamominum. Caput LXIII.

CInnamominum confit è balanino oleo, & xylobalsami, calami, iunci odorati spissamentis, atq; cinnamomi, & seminis balsamini suauitate conditur, quadruplaq; myrrhæ ad cinnamomum portione: mel ad cogenda omnia adijcitur. Laudatur non acre, molli odore, planè myrrham redolens, crassum, odoratum, gustu perquàm amaro. Id non à resina, sed myrrha, crassitudinem obtinuit. resina enim neq; amaritudinem præbet, neq; ullam odoris gratiam adijcit: uim habet admodũ acrem, amaram, & calfacientem. Itaq; ora uenarum aperit, calfacit, discutit, diffundit, humores & spiritus attrahit, caput aggrauat, cõtra uuluæ uitia cum duplo oleo, cera, & medulla efficax est: ita enim ferè multum acrimoniæ exolescit, & quædam emolliendi uis contrahitur, alioqui adurit, & præ omnibus crassis unguentis indurat. facit mirum in modum ad fistulas & ulcera, quæ putredinis uitium senserunt: itẽ ad hernias humidiores, carbunculos, febrium horrores, tremores, gangrænasq; cũ cardamomo: aduersus serpentium morsus illinitur, scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

A *Cinnamomi unguenti Dioscorides hîc sanè elegantem præparationem ostendit: quam tamen facere non possumus, quum uero cinnamomo careamus. Sed si etiam cum uulgari paretur, erit satis utile.*

Nardinum. Caput LXIIII.

Ratio nardini faciundi uariat. Nam aut malabathrino folio, aut sine eo fit: plerunq; autem balanino oleo, aut omphacino, iuncus odoratus spissamenti gratia adijcitur: sicuti propter odoris suauitatem, costus, amomum, nardum, myrrha, balsamum. Laudatur tenue, non acre, nardi aridæ aut amomi odorem referens. Vis ei extenuans, acris: expurgat, excalfacit, absterget humores, rarefacit. Hoc liquidũ est, nec habet strigmenti crassitudinem, nisi resinam recipiat. Fit etiam simplex ex omphacino oleo, iunco, calamo, costo & nardo.

EXPLICATIO.

Foliatum unguentum ex malabathri folio, quod ipsum etiam peculiariter folium appellatur, compositum fuisse atq; appellatum, satis constat ex Dioscoride, qui diuersa capita facit, quanquam Plinius lib. 13. Nardinum & foliatum appellet. Cuius rei causa ex hoc loco Dioscoridis elici potest, ex eo scilicet quòd nardinũ unguentum tum cum folio, tum citra folium malabathri apparari scribit, & mox capite sequenti de malabathrino unguento prodit eadem esse eius spissamenta quæ nardini, nisi quòd plus myrrhæ in ipsum additur. Porrò spicatum, à spica nardi quoq; nominatum, ex eaq; compositum fuisse nemo dubitat. Fuerant itaq; diuersa unguenta, Nardinum ex optima nardo, spicatum ex nardi spica, & foliatum ex Malabathro, quorum ingentia precia Romæ tempore Galeni fuerunt, sicut etiam apud Plinium uidere est indicatum. Cæterùm Galenus unguentum nardinum lib. 1. cap. 2. de comp. ph. part. ter simpliciter nardum uocat, atq; id etiam genere fœminino, habet enim: μετὰ νάρδου τῆς ἀρίστης, id est, cũ optimo nardo: & mox, τηχθέντος μετὰ νάρδου. id est, liquefacto cum nardino. & rursus, καὶ χρῆσθαι μετὰ μυρσίνου ἢ μετὰ νάρδου, id est, cum myrrho aut nardino uti: quem modum loquendi etiam hîc Dioscorides usurpauit de nardino unguento, ita loquẽs: δύναμις δὲ αὐτῆς λεπτωτικὴ δριμεῖα, & cæt. Et mox, ὑγρὰ δέ ἐστι καὶ οὐ γλοιώδης, id est, liquidum est, & non strigmentosum. Nam de ipsa nardo hoc intelligi non potest. & Tibullus poëta:

Iamdudum Syrio madefactus tempora nardo, Hoc est nardino unguento. & Horat.

B *Nardo uina merebere. Nardi paruus onyx elucet cadum.*

Malabathrinum. Caput LXV.

Malabathrinum spissamenta nardini habet: insuper myrrhæ plusculum additur, qua de causa calfacit, crocino, aut amaricino uiribus respondens.

Malabathrinum siue foliatum dictum à Malabathro. uel potius nardus pistica illa, cuius Euangelistæ meminerunt, si Barbaro credimus, hodie peregrinum & exoletum.

Iasminum. Caput LXVI.

Hoc caput non putatur esse Dioscorid.

Apud Persas fit, quod Iasminum cognominatur, ex albis floribus uiolæ: quorum sextans, in Italicum sextarium sesamini olei demittitur, uiolis, ut in lilino diximus, uicissim permutatis. Apud Persas inter epulandum usurpatur odoris causa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cùm in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem, laxationemq; desiderant, grauius enim spirat, quàm ut libenter à plerisq; recipiatur.

EXPLICATIO.

Iasminum, iasme, uel iosma, frutex topiarius in Galliæ hortis colitur. Græcum nomen subolet, licet ueteribus ignotum fuisse uideatur, ut Anthonio Musæ placet, quia Serapion in cap. de Zambac, siue Sambac, siue Iasmin, autores Græcos non citat, quod argumenti genus tamen ualidum non est, quum quandoq; ille idem autor de aliquo simplici medicamento commemorat, de quo antiquiores quidem Græci mentionem habuerunt, tamen eos ut illius rei ignaros præterit: quandoq; uerò illos citat, cùm tamen nulla sit in eorum, quæ apud nos sunt, commentarijs, memoria. citius igitur æstimandum est Iaseminum uiolam Dioscoridi innotuisse, cùm hîc Iesminum siue Iasminum unguentum describat, ab ea uiola sic cognominatum, quemadmodum etiam Hermolaus annotauit; tametsi nonnullas esse sciam antiquorum compositiones, quæ ab aliquo

simplici

ſimplici medicamento cognominari uidentur, in quas tamen nullum huiuſmodi immittitur. de hac re plura in ſequentibus. A

Myrrha. Caput LXVII.

MYrrha lachryma eſt arboris, quæ in Arabia gignitur, Aegyptiæ ſpinæ non diſsimilis, è cuius uulnere defluit lachryma in ſubiectas tegetes: alia circum caudicem concreſcit. Dicitur ex his aliqua pediaſimos, præpinguis, qua expreſſa, ſtacte emittitur: alia gabirea pinguiſsima, læto & pingui ſolo naſcens, ea copioſam ſudat ſtacten. Omnium prima eſt quæ trogloditica appellatur, accepto cognomine à loco, in quo prouenit, ſplendens, ſubuiridis, ac mordens quinetiã legitur tenuis* quædam, quæ à troglodıtica ſecunda eſt, bdellıȷ modo mollis, uerùm odore grauiuſcula, apricis naſcens. Alia caucalis cognominatur, præter modum exoleta. nigra, & retorrida. Omnium deterrima quæ ergaſima dicitur: pingui carens, cano ſitu obducta, acris, ad gummis imaginem uergens, & uiribus eius proxima, improbatur aminea cognomine, ex ıȷs paſtilli fiunt, ſed è pinguibus pingues, & odorati: è ſiccioribus haud quaquam pingues, & inodorati minus odore* pollet, quæ oleum non admiſit, cùm in paſtillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua myrrha maduerit. Eligenda eſt recens, ſqualore obſita. leuis, undique concolor, quæ confracta uenas unguium modo candidas & leues oſtendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciens: ſuperuacua & inutilis eſt ponderoſa, coloris picei. Calfacit, cohibet, ſoporem gignit, glutinat, ſiccat, aſtringit, uuluam emollit, & præcluſam aperit, menſes & partus celeriter extrahit, cum abſinthio, lupinorum cremore, uel ſucco rutæ admota. tuberculo fabæ deuoratur in uetere tuſsi, orthopnœa, in laterũ pectoriſq́; dolorib. in alui profluuio, & dyſenteria. horrores diſcutit, duabus horis ante febrium acceſsiones, fabæ magnitudine pota cum pipere & aqua. ſubdita linguæ liquataq́; ſcabritiem arteriæ expolit, obtuſam uocem expedit, uentris tineas enecat, contra grauem oris halitum manditur, & aduerſus alarum tædia, cum liquido alumine illinitur, gingiuas & dentes ſtabilit, colluto cum uino & oleo ore. uulnera capitis illitu glutinat. medetur fractis auribus, ac oſsibus nudatis, peruncta cum cochleæ carnibus. item purulentis auribus inflammatiſq́; cum meconio, caſtorio, & glaucio: ad uaros autem cum caſia & melle illinitur. impetigines ex aceto purgat, defluentes capillos cum ladano & uino myrteo illita, firmat. diuturnas deſtillationes lenit, illitis penna naribus, oculorum ulcera complet, albugines tollit, caliginem diſcutit, ſcabritiem læuigat. Fit è myrrha, perinde atq; thure, fuligo, &, ut poſtea oſtendemus, ad eadem conueniens. Bœotica myrrha, diſſecta radix eſt arboris cuiuſdam in Bœotia naſcentis. Melior eſt quæ myrrham odore repræſentat: uis ei calfactoria ineſt. emollit, diſcutitq́;, ſuffimentis commodiſsimè inſeritur.

B

* Alij, alba.

* Alij, uirib.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σμύρνα, μύῤῥα. Latinè Myrrha appellatur.

Officinis nomen retinet. Germani, Mirrhen. Galli Myrrhe uocant.

Myrrha eſt arboris Arabicæ lachryma, calida ſicca ordine ſecundo, tenuis eſſentiæ, multa amaritudine, terget potenter, tamen ſine exaſperatione, imò lenit: digerit non ignauiter, ſed citra roſionem, ſiccat ualde, tamen ſine aſtrictione: coquit modicè etiam prauos humores, & præter naturam habentes: qua ratione ſtomachicis in id malum compoſitis miſcetur, ſed pauca, & cuius qualitatis medicamentoſæ abſurditas odoriferis ſuperetur, tamen ea tutius auferri poteſt. Myrrha rubra Actuario, σμύρνα ἀληθινὴ, Myrrha uerax eidem. Eligenda recens, ſqualore & ſitu obducta, læuis, tota concolor, & quæ confracta candidas unguium modo uenas, & leues oſtendat, glebis minutis, amara, acris, odorata, ut Dioſcoridi placet. Quapropter colicæ Paccij Antiochi pauca myrrha miſcetur, quæ odorem tantummodo præſtet. Improbatur ἀμινναῖα nomine Dioſcoridi: Galeno autem eligitur Troglotytis, quæ & Minea dicitur, à regione ubi præſtantiſsimam gigni affirmant. Ea gratiſsimi ſit odoris, & nullo uiciata liquore (ubi Minea, uel ut bis lib. 9. comp. ph. part. legitur, μινναῖα, uidetur eadem quæ Dioſcoridi Aminea improbatur) adulteratur enim gummi macerato aqua, in qua myrrha maduerit, ut Dioſcorid. tradit. Vera enim eſt rara inuentu, præcipuè ſyncera; nam in optima myrrha opocalpaſon inuenitur, ab optima myrrha diuerſum, ut in Galbano Sagapenũ,

Lib. 5. Simp.

Lib. 9. c. ph. p.

Lib. 6. c. ph. p. & lib. 1. Antid.

A *in casia cinnamomum, & horum aliquid medium, quæ à se inuicem discernere is solus potest, qui sæpe ea obseruarit, adeò ut ex una sæpe sola nota internoscat. Nam Sagapenum ex Galbano odoris hircini speciem retinet: non habet autem proprietatem odoris cuiusdam, ut propriè dictum Sagapenum. Tamen in hoc Sagapeno & congenere Galbano parua est differentia ad medicamenti compositionem. Ambo enim conueniunt, qui aduersantur uirulentis & deleterijs: sed Galbanum minus Sagapeno. At opocalpason lethale est intra corpus sumptum: ob id sua ætate multos perijsse scribit Galenus usu myrrhæ, quæ opocalpason habebat, à nonnullis de industria mistum myrrhæ, ut eam redderent laudatißimam. Nam sic mista, collirijsq; indita, pus citra rosionem discutit, ac interdum suffusionem incipientem substantia tenuem, siue ceratum, siue emplastrum, siue aliud medicamentum myrrham opocalpaso mistam recipiens oculo inijcias. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus est usus in sumendis.*

Hactenus Gale. Lib. 1. Antido.

Styrax. Caput LXVIII.

STyrax lachryma est arboris malo coroneæ similis. Prefertur sordescens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quàmplurimum in sua odoris gratia permanēs: qui dum mollitur, melleum liquorem reddit, qualis è Catabalis, Pisidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurosus, friabilis, canoq; situ obductus. Cæterùm lachryma inuenitur gummium similitudine, perlucida, & myrrhæ æmula, uerùm per pauca manat. Adulteratur ligni scobe, quam uermiculi erodentes excusserunt, melle, & iridis sedimento, & quibusdam alijs. Alij ceram aut adipem odoribus imbutū, flagrantissimis solibus cum styrace subigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantq;. Styracem hunc, quoniam in uermiculorum speciem contrahatur, scoleciten cogminant, quem tanquam syncerum imperiti approbant, non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam: siquidem acer admodum est, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit, medetur tussi, destillationibus, raucedini, grauedini, & interceptæ uoci, uuluæ præclusæ duritiaue laboranti conuenit, cit menses potu appositúq;, aluū leuiter mollit, si exiguum cum resina terebinthina catapotij modo deuoretur. mi-
B scetur utiliter discutientibus malagmatis, acopisq;. adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo, uelut ex thure, fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo: ex eo etiam in Syria styracinum oleum componitur, quod calfacit uehementer, & emollit, uerùm caput dolore afficit adgrauatq;, & soporem adfert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Στύραξ. Latini Græcum nomen retinuere.

Officinæ perperam uocant storacem calamitam.

Lib. 8. simp.

Styrax lachryma est arboris Syriacæ, calfacit, mollit, coquit, tusses, catharros, coryzas, branchos: menses autem mouet sumptus & admotus. Styracis drachmam unam miscet Andromachus arteriacæ 13. lib. 7. comp. pharm. part.

Lib. 1. Anti.

Adulteratur multis modis Dioscoridi: sed ab eo præscriptis notis dolus deprehenditur.

Styrax calamites.

Styrax inijciendus theriacæ, qui ex Pamphilia in arundinibus affertur, hic autem paucißimus est, & tanto discrimine à copioso hoc Styrace uariat, quantùm falernum uinum ab eo, quod in tabernis uenditur. Tamen illius penuria, huius accipe quod calidißimum & odore & gustu ualidißimum est.

Lib. 5. simp. ca. 18.

Styrax, ut crocus, myrrha, quantitate sunt deleteria: nam largius pota quædam dementant, quædā mentem auferunt, sed mensura apta alijs mista iuuant.

Στύραξ σπάνιον, id est, Hispanum, cognominatur Actuario in Trochisco Neapolitæ.

Bdellium. Caput LXIX.

BDellium, alij bolchon appellant, alij madelcon, lachryma est saracenicæ * arboris. Probatur gustu amarum, translucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facilè, ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum bdellij genus sordidum, nigrum, uberioribus glebis in offas conuolutum, aspalathi odore, ex India aduectum. defertur etiam à Petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secundum. Adulteratur gummi: sed ita uitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usqueadeò suffitionibus odoratum,

** Quidam Scythicæ, aut Arabicæ.*

ratum,

ratum, calfacit & emollit duritias, & turgentia guttura, humidasq́; hernias discu- A
tit, cum ieiuna saliua dilutum, uuluæ spiracula laxat apposit u & suffitu. & partus
humiditatesq́; omneis extrahit, calculos potu comminuit. urinam mouet. tussienti-
bus, à serpente percussis, utilissimè datur: ualet ad rupta, uulsa, laterum dolores, &
discursantes spiritus: malagmatis inseritur, quæ contra duritias & neruorum no-
dos prosunt: contusum resoluitur affuso uino aut aqua calida.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Βδέλλιον. *Latini bdellium arborem & ipsius lachrymam uocant, Græca appellatione: quo nomine & Germanis & Gallis cognita lachryma.*

Bdellium lachryma est arboris Sarracenicæ, calfacit, mollit & coquit, discutit mediocriter. Scythicum est acrius. resinosius ad emolliendum efficacius. Arabicum autem è petra delatum resinosum, liuescens, dilucidius, magis siccans quàm emolliens, nisi recens & humidum sit, & quod tundēdo facilè mollescat, id enim idem pollet quod Scythicum. Tertium Indicum addit Diosco. sordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum. Optimum uerò est, ligno, cortice, sordibus carens, ut taurinum gluten translucens, ob id bdellium clarum dicitur lib. 8. comp. phar. part. quo libro Democrates in quarto malagmate Bdellium onycha appellat, optimum bdellium, & quod incensum ac suffitum onychis Indicis conchilij testæ odorem refe rat. tale hîc Dioscorides optimum esse dicit. In hodierno pharmacopoliorum bdellio nulla similitudo ad unguem conspicitur, ad onychem uerò aromaticam Indici conchilij testam, bdellium accensum odoris similitudinem habere libentius crediderim, & eius rei periculum etiam facere poßimus, si onychen aromaticum haberemus. Nam quæ Blattæ Bysantiæ uulgo appellantur, ut infrà audies, dubium apud me est, an ueri onyches existant, qui apud Dioscorid. libro sequenti describuntur: sicut poßibile est etiam bdellium officinarum non esse sincerum, ut certum ex suffitu utriusq; experimentum facere non queamus.

Thus. Caput LXX.

THus in ea gignitur Arabia, quæ thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere masculum, stagonias appellatum, suapte natura rotundum. tale autem indiuiduum est, candidum cùm frangitur, intus pingue, in suffitu statim ardens. Indicum uerò fuluescit, & colore liuet, sed rotundum industria factitant: nam in quadrangulares formas dissectum fictilibus uersant, donec rotunditatem cõtrahat. uerùm huiusmodi thus tempore flauescit, quod atamũ aut syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & in Smilo nascens, quod aliqui copiscum uocant, minus multò & fuluius. Est & genus aliud, cui amomitæ cognomen est, alioqui candidum: quod dum mollitur, mastiches more digitis cedit. Adulteratur in itinere, pini resina & gummis, quod facilè deprehendi potest, siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur, & resina in fumum euanescit, thus uerò statim ardet: idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet. oculorum caliginem discutit. caua ulcera complet, & ad cicatricem perducit. cruenta uulnera glutinat, infrenatq́; cunctas sanguinis eruptiones, etiamsi cerebri membranis effluat. ulcera quæ cacoëthe uocantur, & sedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linamentum. formicantes uerrucas inter initia, impetiginesq́;, ex aceto & pice illitum, tollit. ambusta igni, pernionesq́; cũ suillo adipe aut anserino, & ulcera in capite manantia cum nitro, si infricetur, sanat. paronychijs cum melle, auribus fractis cum pice, medetur. ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur. inflammatæ à partu mammæ cũ cimolia & rosaceo magna utilitate perungitur. additur ad arteriæ uiscerumq́; medicamenta. prodest sanguinis excreationi potum. sed in secunda ualetudine haustum insaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mundo thus crematur, flagrante glebula succensum à lucerna, donec exuratur. post perfectam ustionem operire oportet usq; dum restinguatur, sic enim in cineres non redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem, ut in eius mentione mox ostendemus: alij crudo fictili luto oblito, & in fornacem indito, cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur, dum non amplius bullet, aut pinguedinem uaporémue emittat: facilè enim comminuitur quod perustum non est. B

A NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λίβανος. Latinè thus arbor lachrymam sibi cognominem fundens. In Officinis Latinam appellationem seruauit.

Germanis, Weirauch. Gallis Encens & labre dencens, dicitur.

Thus est lachryma Arabicæ arboris, calidum ordine secundo, siccum primo, modicè astringit, tergit imbecilliter, coquit phlegmonas, acrodynon est & sarcoticum, cicatricem remoratur, emplastri temperaturam iuuat, acribus mistum uehementiam illorum obtundit, pus mouet, quia calidum emplasticum, nullam eminentem astringendi uim sortitum, præcipuè pinguius & albius. Nam flauius siccat magis.

Primatum tenet in thuris genere masculum, quod λίβανον ἄῤῥεν Actuario dicitur, suapte natura rotundum, indiuiduum, candidum, cùm frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens. Dicit autem Dioscorides naturaliter rotundum, quod Galenus lib. 5. cap. 10. comp. pharma. ἄτομον uocat in quodam Aristarchi medicamento, nam sectum de industria rotundum fit, nimirum cum quadrangulari figura sectum ac in figulinū coniectum, tamdiu obuoluitur, donec rotundum fiat, atq; hoc γύτομον appellatur, illo deterius, ut contrariæ appellationis. Dicuntur hæc genera etiam τμητὸν & ἄτμητον.

Thuris cortex. Caput LXXI.

PRæfertur thuris cortex crassus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minimè scaber, sine membranis. Adulteratur admisto pini aut nucis eius cortice. sed horum index ignis est: siquidem reliqui cortices suffiti nequaquam incenduntur, sed sine odore fumum eructant. thuris uerò cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem eiaculatur. thuris modo uritur, & uis eadem quæ thuri, sed ualidior astringentiorq;. Quare potu cruentis excreationibus, uuluis fluxione laborantibus, in pessο confert. ad cicatrices oculorum, & caua sordesq; efficax est. tostus scabris lippitudinibus auxiliatur.

Cortex thuris insigniter astringit, siccat ordine secundo, crasiorum est partium quàm thus, minimam habet acrimoniam, ardet igni cum odoris fragrantia.

B

Manna thuris. Caput LXXII.

MAnna thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & thus, sed inualidiusculam. Sunt qui cribrata pini resina, ac polline, aut cortice thuris contusi adulterant. sed hæc igne deprehenduntur. Neq; enim æquè suffitu aërium uaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, & permistum suaueolentiæ halitus uirus habet.

EXPLICATIO.

Mannam, seu mannum thuris (ut lib. 9. comp pha. part. bis leges) propriè micas thuris ex magnis fasciculis concussu elisas, à thure leuigato diuersas. Nam fragmenta quædam exigua corticis thuris ei mannæ inhærent, à quibus exiguum quiddam astrictionis assumpsit, qua differt à thure, quippe quo magis astringit, tamen etiam coquit, ut Galenus lib. 1. comp. pharm. part. & lib. 13. Meth. Dioscorides hîc mannam albam puram & granulosam probat. Sorbonius Largus mannam thuris sæpenumero pollinem thuris appellat. Paulus uerò lib. 3. cap. 22. de cicatricibus & albuginibus oculorum μάνναν appellat etiam μαμηράν, atq; ita etiam Aëtius uocat serm. 12. cap. 44. in fine.

Thuris fuligo. Caput LXXIII.

FVliginem thuris sic facito: Forcipicula, lucernis accensas singulatim thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito, & æreo uase in medio perforato, detersa diligenter sorde, obtegito, alteram admoueto, ex altera eius parte aut utraq; subiectis quaternūm digitorum altitudine lapillis, quò facilius perspici queat, si urantur, & qua locus capax fuerit, glebulas alias supponito, & antea quàm prorsus prior gleba restinguatur, aliam imponito, donec sufficientem fuliginem uidearis coëgisse. Continuò tamen externæ æramenti partes spongia, aqua frigida madefacta, abstergantur: ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit, quæ alioqui per leuitatem decidua, thuris cineribus admiscetur. Derasa itaq; fuligine, cinis cremati thuris seorsum substrahendus est. idem opus, quoad satis factū

tibi

ubi uidebitur, obeundum. Oculorũ inflammationes mitigat, fluxiones suspendit. A ulcera purgat. caua explet. carcinomata sistit. Simili modo è myrrha, resina, styrace, reliquisq; lachrymis, fuligo excipitur, ad eadem conueniens.

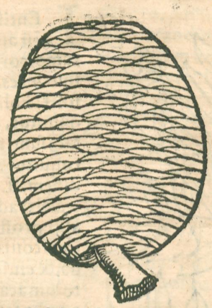
Alium modum quærendi thuris fulignem, uide apud Victruuium de architectura. nescio tamen an aliquibus hodie in usu sit. Plura in annotationibus nostris in cap. 80. huius libri de fuligne liquidæ picis.

Picea & Pinus. Caput LXXIIII.

Nux pini.

Nux pini.

Pinus & Picea generi eidem ascribũtur, sed quandam flagitant specierum distinctionem. arbores uulgo cognitæ: quarum cortex astringit. prodest tritus & illitus intertrigini, ulceribus summum corpus occupantibus, ambustisq;, cum spuma argenti & manna. ulcera delicatulorum acrimoniam recusantium, cerato myrtino exceptus, ad cicatricem perducit. tritus cum sutorio atramento serpentia cohibet. suffitu partus & secundas eijcit. potus aluum sistit. urinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammationes leniunt, uulnera ab inflammatione uindicant. trita autem & decocta in aceto, feruenti collutione, dentiũ dolores mulcent. hepaticis utilia sunt, drachmæ pondere in aqua aut mulsa pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idem præstant. Teda earum particulatim secta, si in aceto coquatur, & decocto dens colluatur, dolores leuat. ex his etiam fit spata acoporum pessorumq; compositionibus idonea. quinetiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. ea circumlitionibus efficacissime imponitur, quibus palpebras ornant, coloremq; mentiuntur. calliblephara Græci uocant. arrosis oculorum angulis, callosis glabrisq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur pinorum piceæq; fructus, qui in conis inueniuntur. Vim astrictoriam * habent, & aliquantum excalfacientem. tussi & pectoris uitijs auxiliantur, per se, aut ex melle sumpti. Nuces pineæ cùm repurgatæ manduntur, aut cum passo aut cucumeris semine bibuntur, urinam cient, acrimonias in renibus & uesica hebetant. stomachi rosiones leniunt. datæ cum portulacæ succo, uirium infirmitatem roborant. corruptorum quoq; humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recenter arboribus decerptæ in passo franguntur, & decoctæ, uetusti tussi ac tabitudini conferunt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur. B

* *Alij, coquendi.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pinus Græcè πεύκη. Germanicè, Ein forchen/Arben/bringt frucht zuessen/so man pineen kernen nennet. *Gallicè ung pin uocatur.*

Piceam Græci πίτυν. Germani, Rot dannen, *ut quibusdam uidetur, alijs* Ein Fichtdannen. *Galli ung abre du genre du pin appellant.*

Pinus arbor uulgo nota, non nisi à uertice ramosa. folio pectinum modo dissecto promissoq;, ac mucrone aculeato, conis lignosis, frequenti nucamento in turbinatam effigiem compactilibus, in quibus nuclei singulis cameratis toris inclusæ. Officinæ pineas. Germani, pineen kernen. *Galli corix au pomes de pin, appellant. Sunt magni usus in Officinis.*

Picea uerò larici simillima est, folio breui, sete proximo, crassiore tamen duroq;, ut cupressis, immortali uirore: ad laricis uerò comam colliso, rariore, sicciore, tenuiori q; ac magis algenti: rami statim à radice modici, uelut brachia lateribus inhærent, materie abieti proxima, frequens in Alpibus Coctijs uisitur, fundens resinam thuri usq; eo similem, ut pro eo sæpe fallat, & odor adest non ingratus. Galli du garipot uocant.

A *Nuces pineis similes, sed minores, ut & arbor tota pinu humilior graciliorq́;.*

Pinus & Picea, ut scribit Dioscorides, eidem adscribuntur generi: sed quandam flagitant specierum distinctionem: sic autem differt à pinu picea, quòd pinguior ac tenuior folio est, quodq́; minus alta, minusq́; recta quàm pinus adsurgit: præterea & conum minorem ac magis algentem, nucleos quoq; resina perfusos obtinet. Vtriq; folium capillamenti modo prætenue, ac breui seta uillosum, craßiore, duraq́; ceu cypreßis. materies candida & abieti similior. Pinus ustis radicibus non repullulat. Picea repullulat, ut in Lesbo accidisse Theophrastus scribit, incenso Pyrrhei montis nemore, quod pinis scatebat.

Lentiscus. Caput LXXV.

Lentiscus nota arbor est, cuiuis inest astringendi. semini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq́; cognatæ insunt uires. Liquamentum autem ita fieri solet: Folia, cortex & radix in aqua coquuntur, & ubi abundè cocta refrigerataq́; sunt, folia abijciuntur. aqua denuò coquitur. donec mellis habeat crassitudinem. Lentiscus sua adstringendi dote, ualet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysenterias in potu. item contra eruptionem sanguinis è uulua, & eiusdem aut sedis procidentia. In totum acaciæ & hypocisthidis uicem repræsentat. idem facit succus è tritis folijs. Decoctum fotu caua explet, & fracta ossa ferruminat. uuluæ fluxiones sistit. nomas arcet. urinam pellit. motus dentium collutione stabilit. Virentes surculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit è semine oleum, quod prodest cùm quid astringi opus est. Lentiscus resinam gignit, quæ lentiscina cognominatur, & ab aliquibus mastiche. Pota utilis est sanguinem reijcientibus, & tussi ueteri. stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. additur in dentifricia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. palpebras oculis incommodas replicat. manducata halitum oris commendat. gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula Chio prouenit: Præfertur (nitedulæ modo) resplendescens, & candore Tyrrhenicæ ceræ similis, adulta, retorrida, friabilis, odorata, stridorem ædens. Viridis autem inferior est. Adulteratur thuris, resinæq́; pineæ nucis mistura.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σχῖνος. Latinè Lentiscus. Officinis incognita. In Germania non prouenit.

Galli Lentisq; & Restringe Monspessuli uocant.

Arbor est roboris magnitudine, sorbi folio, terebinthi odore, acinis syluestris punicæ rubentibus, ubi maturuerint nigris, tantisper dum coquuntur rufis. Fertur & alia iunipero similis.

Lentisci baccas Schinides appellauit Hippocrates.

Resinam lentiscus ubiq; sudat, mastichem uerò dictam in Chio tantùm insula ferè. Officinis Græco & Latino nomine cognita, Germanis & Gallis mastix appellata. Parum astringit, siccat sine morsu, calida & sicca ordine secundo, minimum est acris, tenuium maximè partium, stomachi intestinorum, hepatis imbecillitati & phlegmoni prodest. Laudatißima & copiosißima è Chio insula (unde Galeno Mastiche Chia paßim dicitur) affertur.

Terebinthus.

Terebinthus. Caput LXXVI.

A

TErebinthus cognita arbor est, cuius folia, & semen, & cortex astringunt, & ad eadẽ ad quæ lentiscus conueniunt, simili parata modo sumptaq́;. Fructus esui aptus est, sed stomacho aduersatur. excalfacit. urinam mouet. uenerem excitat. contra phalangiorum morsus cõuenienter in uino bibitur. Resina eius ex Arabia petræa defertur. Prouenit etiam in Iudea, Syria, Cypro, Aphrica & Cycladibus insulis. sed præualet candida, perlucida, uitreo colore, & in cæruleum uergente, odorata, terebinthum olens. Terebinthina resinas omnes antecedit. proxima lentiscina, & è pinu, & abiete. has sequitur è picea & pineis nucibus resina. Natura omnibus calfacere, mollire, discutere, expurgare. tussi ac tabi conueniunt per se, aut in eclegmate ex melle. uitia pectoris expurgant. urinam cient. cruda concoquunt. uentrẽ emolliunt. palpebras commodissimè replicant, lepras tollunt, cum ærugine ac sutorio atramento, nitroq́;: auribus saniem emanãtibus cum melle & oleo, item in pruritu genitalium utiles. malagmatis, acopisq́; admiscentur. laterum doloribus per se, illitu & appositu auxilio sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τερμινθος. Latinè Terebinthus.

Officinæ ueram Terebinthinam non habent, nam ea qua hodie paßim utuntur, resina est Piceæ ac Tedæ. Germanis quoq; & Gallis hodie incognita, uulgarẽ Terpentin & Gloriet, Galli Termentini appellãt. Terebinthus arbor, cuius picturam damus, iuxta Monspessulum nascitur, Pudis appellata.

B

Termінthos arbor circa Idam Macedoniamq́;, breuis, fruticosa & contorta: in Syria uerò magna & copiosa, decoraq́; materie, lenta, nigra, lauri penè folio, oleæ flore, sed puniceo, baccis primùm herbaceis, mox rubris, & tandem maturitate nigrantibus, magnitudine fabæ, resinosis, sulphurosis, & radice ualida in profundum acta. Fert & folliculos emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremq́; resinosum, qui ex cortice erumpit, ρητίνη τερμινθίνη Græcis dicta, hoc est, Terebinthi resina, cæterarum præstantißima, astringit manifestè, sed minus quàm mastiche: emollit autem magis, coquit, digerit. qualitate subamara, & partium tenuitate terget angustos meatus uasorum, & in eis osculorum obstructiones liberat. ob id putredinem prohibet, aut finit: & hepaticis probè miscetur, è profundo potentius trahit quàm cæteræ resinæ Hæc aluum citra noxam soluit, & uiscera omnia: iecur, lienem, renes, pulmonem abstergit. Terebinthina Resina omnis ex Chio insula est præstantiß. & odore & gustu cæteris præcellit. Chia igitur semper utenda, si haberi potest. Huius penuria Libyca, Pontica, & ex alijs regionibus optima est miscenda theriacæ & alijs medicamentis: non autem Libyca, tanquam omnium præstantißima cum Andromacho. Præstantior est alba, uel cœrulea, uel colore uitri, perlucida, odorata, & Terebinthum plus referens, qualis quæ ex insulis Cycladibus affertur: ob id Chiam quoq; Terebinthinam laudat Galenus. Minus laudata Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica, Aphrica, Libycam tamen, ut dixi, laudat Andromachus. Nunc Cypria Venetijs commendatur. Quæ autem pro Terebinthina resina uenditur, aut Lauricea est, aut Abietina, ut suprà monuimus.

Resinæ aliæ. Caput LXXVII.

LIquida resina è pinu & picea, à Gallia & Hetruria conuehi soler: atq; olim à Colophone petebatur: hinc Colophoniæ sibi cognomentum uendicauit. A Gallia quoq; subalpina, quam uernaculo nomine laricem appellant incolæ. Ea in linctu, & per se, magnoperè prodest tussi ueteri. Colore inter se distant, siquidem alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, ut larigna. Cupressus etiã liquidam fundit resinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uerò aridarum generi ascribũtur, quædam ex pineis nucibus, aliæ abiete, aliæ picea & pinu exierunt. Eligi debet longè omnium odoratissima, translucens, non retorrida, neq; diluta, quandam ce-

A **Larix.**

ræ faciem præbens, & friabilis. E picea & abiete resinæ cæteras antecedũt: odoratæ enim sunt, atq; thus odore imitantur. Præstantiores à Pityusa insula deferuntur, quæ secundum Hispaniam sita est. Sed quæ è picea, nucibus pineis & cupresso manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Veruntamen eorundem gratia quorum & illæ sumi solent. Lentiscina terebinthinæ respondet. Vritur resina omnis liquida in uase quadruplæ capacitatis ad humorem qui infunditur. itaq; resinę cõgius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, subiectis leuibus prunis: resina assiduè mouetur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis & retorrida reddatur, ac digitis cedat: cæterùm ubi refrixit, in fictile non picatum, quod aconitum uocant, id est, non illitum, reconditur. Fiet etiam eximij candoris, si resina omnis eliquata pręcoletur, quò fæculenta sordes excernatur. Vruntur quoque sine aqua, primùm lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum strues supponitur, & triduo citra intermissionem discoquuntur, usquedum antedictas naturæ suæ notas exuerint. mox ut dictum est, reponuntur. Aridas unius diei spatio decoxisse satis est. Vstæ odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnoperè utiles sunt. E resina perinde atque thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorem mentiuntur. prodest glabris genis, collachrymationibus, erosisq; oculorum angulis. ex ea fit atramentum scriptorium.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Resinæ inferiores Terebinthina in digerendo & attrahendo sicut pinea. Hartz von Forhen / *Strobilina*, Hartz von Zirlin baum / *Picea*, Von rot Dannen oder Fichten / *Abietina*, Dennhartz. *Laricea*, von Lerchdannen. *Cyparissina*, von Cypreßbaum.

Resinarum mitißimæ sunt Terebinthina, Venedischer Terpentin (*nostra Laricina, & Abietinæ officinis, sed infinitis partibus præstantior*) *Larix*, Vnser gemeyner Terpentin / oder Hartz von Lerchdannen.

Resinæ Terebinthinæ larix propemodum similis est, ob id illius penuria hac utendum: illa autem per omnia est melior quàm Colophonia, & quæ Phrycte dicitur.

Resinæ siue larix siue Terebinthina uocatæ, aduersus ulcera maligniora magis ualent.

Strobilina resinarum longè calidißima, & celerrimè siccans omnium moderatißima est, utraq; qualitate Terebinthina.

Pityinon, Physema priuatim dictum, genere etiam resina est, multò minus calida & sicca, quàm strobilina, media harum calore Abietina, liquida tamen diu durat, ut Colophonia, thus redolens, odore suaui ut abietina mediocri, quæ à nonnullis sola dicitur Colophonia, nascitur admodum modica, ob id est preciosa.

Resinæ siccatæ pinguis experte fiunt: ob id emplastra bene adhærentia conficere non possunt, ut uiscosæ & liquidæ.

Humidißima est Larix altera: est enim Resina Larix dicta duplex. una Terebinthinæ omnino similis, altera calidior, liquidior, odoratu grauior & ingratior, gustu amarior, acrior, mordacior.

Quare satis est Terebinthinum omnibus medicamentis ulcera rectè curaturis miscere, in quibus curandis præcipuus est scopus non mordere.

Τερμινθινὴ πεφρυγμένα, retorrida Lib. 8. comp. ph. part.

Arborum partibus præsertim truncis à germinatu incisis & scarificatis resinas elicimus.

Pix liquida. Caput LXXVIII.

Pix

PIx liquida, quam alij conum uocant, è pinguiſsimis pini piceæq́ȝ lignis congregatur. Optima eſt ſplendens, ſyncera, leuis. Contra uenena, phthiſin, purulentam excreationem, tuſſes, ſuſpiria, & pectoris humores, qui difficilè extuſsiũtur, efficax eſt, eclegmate cyathi menſura cum melle dato. tonſillarum & uuæ inflammationes, anginæq́ȝ utiliter perunguntur. purulentis auribus infunditur cum roſaceo, & illinitur cum trito ſale ſerpentium morſibus. adiecta uerò pari cera ſcabros ungues extricat, impetiginesq́ȝ emendat. uuluę duritias ac ſedis tubercula diſcutit: cum farinaq́ȝ hordeacea & pueri impubis urina decocta, ſtrumas rumpit. cohibet ulcera quæ ſerpunt, cum pineo cortice, aut ſulphure, aut furfuribus illita. cæterùm cũ thuris manna & cerato profundos ulcerum ſinus conglutinat. rimis ſedis & pedum, magno auxilio illinitur, ulcera replet, & cum melle purgat. quin & cum uua paſſa & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginat, diſrumpitq́ȝ erodentibus medicamentis, quas ſeptas uocant, probè immiſcetur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κῶνον Gaza Conum transfert. Marcellus uerò nucem pineã interpretatur, ut accipit Dioſcorides, alijq́ȝ ueteres Græci. Galenus autem Conon arborem appellat, fructum eius, hoc eſt nucem, κόκκαλον, & ςρόβιλον. atq; hoc pacto apud Paulum accipi debet.

Accenſis arboribus reſinoſis, ut pina, picea, larice, terebintho, teda, cedro, ex reſinoſa ſubſtantia igni parum ſiccata fit pix liquida, cui pòſt ſupernatat piſſanthum tenui conſiſtentia, & facultate eſt aſtringente, ob id caniciem ſine ulla noxa tardat. Vt piſſæleon, id eſt, pix liquida cum oleo miſta.

Germanicè, Schiffbech/ Dörr.

Picinum oleum. Caput LXXIX.

EPice fit quod piſſelæon appellant, ſeparato liquore aquoſo, qui ſupernatat pici, ſicut ſerum lacti. Nam expanſa, quandiu pix coquitur, ſupra cortinam uellera pura madeſcunt, acceptoq́ȝ halitu eius exprimuntur in uas. Quas pix liquida, præbet utilitates. alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum: quibus pix medetur. iumentorum ulcera ſcabiemq́ȝ emendat. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Piſſæleon, hoc eſt, oleum picatum, Galenus uocari in Aſia dicit oleum cum liquida pice permixtum. quod ipſum neq; hîc Dioſcorides, neq; Paulus, neq; Plinius, ubi de piſſæleo agunt, uolunt: ſed piſſæleon ſeu oleum picinum uocant id quod in pice liquida ſeroſum ſuperſtat, & quod dum pix coquitur, pura ſupra tenſa lana excipitur ex ſublato uapore. Verùm hoc ipſum Galenus ad ſuperioris differentiam, non piſſæleon uocari dicit, ſed piſſanthos, hoc eſt, picis florem. & Paulus lib. 3. cap. 74. ὀρρόπισσαν idem appellat, hoc eſt, picis ſerum. Scribonius autem largus cap. 40. ait: picis florem, quod piſſæleon appellant.

Fuligo liquidæ picis. Caput LXXX.

FIt hoc modo è liquida pice fuligo: In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nõnihil picis incendito, lucernamq́ȝ fictili uaſe in clibani ſpeciem conformato, ſuperius in anguſtum fornicato, inferius perforato, ut clibani eſſe ſolent: operito, & adoleri ſinito, conſumptoq́ȝ liquore nouum infundito, quoad ſufficientem uſui fuliginem collegeris. Vis ei aſtringens, acrisq́ȝ. uſui eſt ad pigmenta quibus palpebras linunt & uenuſtant, & ad circumlitiones, item ubi glabris pilos reſtitui oportet, ad imbecilles lachrymoſosq́ȝ oculos: inſuper ad eorundem ulcera non inutilis eſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιγνὺς. Latinè fuligo. Officinæ latinum nomen uſurpant. Germanicè Ruſs.

Fuligo omnis exiccatoria eſt, ac perinde terreſtris eſt eſſentiæ, habens quaſdam etiam ignis, qui materiam combuſsit, reliquias, ſed id puſillum eſt. Porrò tota natura terrena eſt, tenuium partium. Sed quæ ſpeciatim in ea differentiæ ſunt, eæ pro uſta materia eueniunt: ex acriore & calidiore, tali etiam proueniente fuligine, ex dulciore ſimili quoq; & hinc fuligine proueniente. Primùm enim thuris fuligine utuntur in ocularias medicinas miſta, eas uidelicet quæ ad oculos etiamnum phlegmone tentatos accommodantur, atque etiam cum fluxione uexantur, & ulcera habent: nam & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc uſurpant quoq; eam ad facultates quas uocant calliblepharas. Præterea Terebinthinæ myrrhæq; fuligo moleſtia caret

A *non aliter quàm thuris: sed styracis quodammodo uiolentior est: magis etiam picis liquidæ, quæ etiam magis cedri. Porrò acrioribus utuntur ad uitia superciliorum, uocata ptila, & erosos oculorum angulos humidosq; citra phlegmonem. At mollioribus mitioribusq; tum ad hæc, tum ad ea ad quæ competere paulò superius diximus, thuris fulignem.*

Pix arida. Caput LXXXI.

Liquida pix decocta in spissam coit, quam uocant aliqui palimpissam. quo in genere quædam uisci modo lentescit, boscas cognominata. altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subrufa, resinosa. Talis Brutia & Lycia, picis resinæq; simul naturam habentes. Calfactoriam uim habet. dura emollit. pus mouet. tubercula panosq; discutit. ulcera replet. uulnerarijs medicaminibus commodè permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Si pix iterum coctione siccetur, Palimpissa dicitur ueteribus Græcis, sicca adeò, ut puluerizari poßit: qualis est Græca, etiam Colophonia, & Hispana, & Gallica dicta πίοσα Βρυτία lib. 8. comp. phar. p. & hic Dioscoridi probatur & Lycia. Est etiam Dioscoridi ex ijsdem arboribus resina liquida & sicca.

Pix arida, Germanicè Griechisch bech/Spiegelhartz/Geigenhartz/gesotte hartz/ *uulgo dicitur.*

Zopissa. Caput LXXXII.

Zopissam aliqui aiunt derasam nauibus resinam cum cera, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet: quoniam marino sale macerata sit. Alij pineam resinam hoc nomine uocauerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zopissa uocatur, ut Dioscorides quoq; testatur, derasa nauibus maritimis pix, efficatior omni pice & resina traditur: ad omnia quibus illæ prosunt, uidelicet adiecto salis callo. Optima à tyrocinio nauium eraditur cera nauibus, marino sale macerata. Additur in malagmata ad discutiendas collectiones.

B

Bitumen. Caput LXXXIII.

Bitumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio est, ut purpuræ modo splendeat, sitq; ponderosum, ac ualidum odorem uibret. nigrum autem & sordidum, uitiosum est. adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina, olei uice: Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus esse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asphaltos hic aut hæc, lib. 1. Antidorum Galeni, id est, Bitumen, uerum est nigrum splendescens: dũ aquis innatat, molle: cùm siccatum est, pice sicca durius efficitur. calfacit, siccat ordine secundo. Optimum est ex mari mortuo, stagno salso in Cœlosyria.

Vero asphalto, id est, bitumine in officinis caremus. Possumus autem ipsa mumia loco ipsius uti. Nam in Syria pauperes mortui bitumine implentur, uenduntur q; postea, Diuites autem Myrrha, aloë, croco, balsamo, alijsq; id genus condiuntur. Sed cùm propter illam hominum partem quæ secum admiscetur, inualidius necessariò, ac deterius multò reddatur, longè melius nobis fuerit, eo omisso, aut pice sicca uti, cùm eisdẽ ferè polleant facultatibus, aut petroleo, quod ex agro Siculo ad nos importatur, hoc enim inter Bituminis genera hic quoq; connumerat Dioscorides, quam Arabum Mumia, quæ licet ex bitumine, & alijs rebus confecta sit: credendum tamen est uitium potius attraxisse ab humani corporis situ, & putrefactione, & proprias uires, aut omnino, aut multum earum perdidisse, quàm nouas ex eo & ad medicinam præstantiores acquisiuisse, nequè ita potentem esse ut antea, in exiccando.

Pissasphaltum. Caput LXXXIIII.

Nascitur in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstuq; in littus expuitur, illic coacta in glebas, mistam bitumini picem redolet.

Pissasphaltus est Mumia Serapionis.

Naphtha.

Naphtha. Caput LXXXV. A

NAphtham uocant Babylonij, bituminis colamẽ, colore candidum. inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spacio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur. uuluarum procidentia, strangulationesq́; olfactu, suffitu, imposito emendat. comitiales morbos suffitum deprehendit, gagatæ lapidis more purgationes mulierum cum uino & castorio potum elicit. tussim ueterem, & anhelitum adiuuat, serpentium morsibus, coxendicum laterumq́; doloribus auxiliatur. datur cœliacis in catapotio deuorandum cum aceto potum, discutit sanguinem concretum. dysentericis cum ptisana liquatum infunditur. destillationibus suffitione medetur. mitigat dentium dolores oblitum. cæterùm pilos incommodos siccum replicat, specillo impositum. concalfactum autem & cum farina hordeacea, nitro & cera illitum, podagris, articulorum doloribus, lethargicisq́; prodest. Pissasphaltos eadem, quæ pix & bitumen, si misceantur, potest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plutarchus in gestis Alexandri Magni scribit: Peragrata uictaq́; omni Babylone, quæ armis & imperio eius sine labore subito cesserat, nihil æquè eum regem admiratum fuisse, quàm in Ecbatanis: sic enim regionis eius pars quædam uocitatur, ubi scatet naphtha, Scribit in hunc sensum: In Ecbatanis autem admiratus præcipuè est ignis ueluti ex fonte continuè emergentis hiatum, & Naphthæ ex eo fluxum, qui non procul ab hiatuillo tanta eructatur copia, ut paludem faciat, cuius adeò ad trahendos ad se ignes tam facilis natura sit, ut ex interuallo &c. De naphtha Strabo lib. 15. meminit, cuius uerba adijciam: Liquidum bitumen, quod uocant naphtham, admirabilem habet naturam. Nam adiunctam ignem ilico corripit, & si corpus eo illitum igni admoueris, deflagrat, nec aqua ullo pacto extingui potest, sed magis ardet, nisi ualde multam superinfuderis: cœno, & aceto, & alumine, & uisco oppressum extinguitur. Vnde Alexandrum tradunt, experientiæ gratia, puero cuidam balneo Naphtham inspersisse, ac lucernam admouisse, ut puer totus deflagrasset, nisi circumstantes multa aqua flammas eiicissent.

Cupressus. Caput LXXXVI. B

CVpressus refrigerat, & astringit. Cuius folia ex passo & exiguo myrrhæ pota, uesicæ rheumatismis, & urinæ difficultati auxiliantur. pilulæ autem ex uino tusæ in dysenteria, alui fluxione, tussi, & orthopnœa, aut si reijciatur sanguis, conuenientissimè bibuntur. earum decoctum eosdem præbet effectus. tusæ cum fico duritias emolliunt, nariumq́; polypo medentur. in aceto coctæ & cum lupinis detritæ scabros ungues eijciunt. hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præstant. Pilulæ cum arboris coma suffitæ, culices abigere existimantur. folia trita & imposita, uulnera conglutinant. sanguinem supprimũt. capillum ex aceto tingunt. illinuntur per se aut cum polenta ignibus sacris, ulceribus quæ serpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus. admota cum cerato stomachum corroborant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυπάριος. Latinè Cupressus.

Officinis Pilæ siue fructus cupreßi, nomine nucis cypreßi tantummodo cognitus. Germanicè Cypressen nuß.

Galli Cyprez appellant arborem, fructum uerò noyx de cyprez.

Didymus cupressos duplici nomine uocari solitas memoriæ prodidit: charitas, quòd oblectamento nobis sint, & cyparissos à partu parilium ramulorum & fructuum, ἀπὸ κύειν παρίσους, hoc est, quòd ex æquo & ramos & fructus creat.

A *Cupressus procera arbor est, caudice oblongo ac tereti, folio pini, sed carnosiore, amaro, nec ita pungenti. Fronde indecidua, odore uehementi. Semen conis innascitur prætenue, exile, & quasi laricis fructui proximum, quod pilula sua fatiscente labitur. rara materie & macilenta: radice per summa cespitum uagante.*

Cupreßi pilulæ, quæ etiam Coni quibusdam dicuntur, unde Coniferæ Cyparißi, Verg. siccant ualenter sine insigni calore aut acrimonia: ob id hæ molles & recentes ulcera magna in duris corporibus glutinant, enterocelas iuuant.

Chamæcyparissus.

Resina è Cupressu manat, qua cùm res sunt unctæ, à carice uindicantur.

Est & coactæ breuitatis frutex, quem chamæcyparisson, quasi pumilam cupressum uocant, hortis familiarem. hunc ab odore formaq; foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris, Cypressen, uulgo nominamus, quòd in genere sit pumilionum, & quasi Cupreßi uideretur abortus, folio incano & perenni. Sunt qui Chamæpytin, alij uerò qui adonium esse putent, quasi abrothoni speciem: tametsi Nasonis flos adonij purpureus est, huic uerò aureus. Pollet aduersum omnium serpentium scorpionumq; uenena, ex uino potum. sed de ea alio loco in sequentibus amplius.

Iuniperus. Cap. LXXXVII.

B IVniperi genera duo. altera maior, altera minor. utraq; acris est. excalfacit, & urinam mouet. accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullæ nucis iuglandis magnitudine nonnunquam grandescere, aliæ nucem Ponticam æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, baccæ iuniperi, nominantur. Modicè calfaciunt & astringunt, stomacho utiles. contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibũtur. urinam cient, unde ruptis, conuulsis, & uuluæ strangulatui subueniunt. folia acrimoniam habent, ideo tam ipsa quàm eorum succus ex uino contra uiperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. ramenta ligni deuorata interficiunt.

Iuniperus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Αρκευθος, ἢ ἀρκευθίς. Latinè Iuniperus uocatur: Officinæ Latinam appellationem retinuerunt.

Germanicè, Wecholter/Krametbeer, id est, turdorum grana uocantur, quòd fructibus eius turdi pinguescant. Brabantis, Geneuerboom/Geneuer.

Galli arborem Geneure, baccas uerò, grain de geneure appellant.

Iuniperus Latinè dici uidetur, quòd iuniores & nouellos fructus pariat: sola enim ferè arborum fœtus suos in biennium prorogat, qui nec maturescunt quidem, nouis superuenientibus.

Iuniperi fructus calidus ordine tertio, siue primo: sed folia calida sicca gradu tertio.

Iuniperi gummi nec Dioscorides, nec Galenus memorant, fortè quòd

ad

ad nihil sit utile, ut Actuarius, Plinius. Subit uerò mirari, cur medicis hodie Arabas secutis, Sandaracha nocetur, & suffitibus propè omnibus misceant, fluxiones à capite prohibentibus, cùm sit calidum, & plantæ ipsa etiam umbra, non solo uapore sit grauis.

Vernigo dicitur Hermolao, uernix uulgo, quòd rore uerno magis concrescat. Scriptoribus in usu est multo & pictoribus.

Herba Sabina. Caput LXXXVIII.

SAbina duorum generum est. Vna folijs cupresso similis, spinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. huius folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Altera tamarici folio similis est. Vtriusq; folia nomas sistunt. collectiones illitu mitigant, & cum melle nigritias sordesq; repurgant. carbunculos cum uino pota rumpunt. sanguinem per urinam eliciunt. partus apposita extrahunt, & suffitu idem præstant. unguentis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, βραθύς καὶ βάρυθρον.

Latinè, Sabina uel Sauina.

Officinæ Latinum nomen seruant. Germanis, Seuenbaum/ palmbaum/Seuenpalmen. *Inferiori Germaniæ,* Sauelboom.

Gallis, Sauimera & du sauier, dicitur.

Passim in hortis nascitur. Tertij est ordinis excalfacientium & desiccantium, & ex numero eorum, quæ uel maximè tenuium sunt partium.

Cedrus. Caput LXXXIX.

CEdrus arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ credria uocatur. iuniperi modo baccas parit, baccarum magnitudine, rotundas. Cedria optima myrti est crassa, perlucida, grauis odoris, quæ dum effunditur, guttatim non dissipata coit. Cui ea uis inest, ut defuncta corpora conseruet, & uiuentia corrumpat. qua ex causa mortuorum uitam, aliqui appellauere. uestimenta quoque & pelles eximia calfaciendi & siccandi dote, corrumpit. magni ad ocularia medicamenta usus. quippe illita oculis claritatem affert. albugines cicatricesq; detergit. instillata autem cum aceto, uermes aurium necat. cum hyssopi decocto infusa, sonitus sibilosq; sedat. cauis dentium indita eos frangit, & dolores leuat. idem facit cùm ex aceto colluitur. peruncto ante coitum genirali abortiuum fieri constat. anginæ ea perunguntur. tonsillarum inflammationibus auxilio est. lendes pediculosq; illitu enecat. cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit. contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta, auxiliatur. in elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. uermes & tineas subterindita necat. & partus extrahit. Fit & oleum, à cedria separatum, dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expansis, ut in pice, eiusdem ad omnia usus. priuatim uehementer perunctum scabiem quadrupedum, canum, boumq; persanat: inhærentes ricinos enecat. ulcera quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. stomacho aduersantur. auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ. menses ciunt. ex polline piperis poti. contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. serpentes fugantur, peruncto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. in antidota adduntur. Fuliginem, quomodo ex pice, cōgeri oportet, quæ eandem quam picea fuligo uim præbet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κέδρος. Latinè Cedrus. Officinis incognita.

Germanicè, Ein Zederbaum, *omnino peregrina arbor. Gallis Cedre.*

A Cedrus præterquàm nomine, omnino ferè ignota est, utpote alibi quàm trans maria nasci fastidiens. Optima classibus, nauigijs, & triremibus, neq; non domorum tectis: quippe cùm ipsi insit æternitas.

Plurima in Cylicia, Syriaq; prosilit: sed laudatißima in Creta, Aphrica, & Syriæ mõtibus, quæ inibi usq; eò crassescit (si Theophrasto credimus) ut quinq; hominum complexu cingi nequeat.

Dioscorides & Plinius Cedri usum damnant propter ancipitem naturam uiuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi: cùm uitam auferat spirantibus, defunctisq; pro uita sit. ob hoc non censent interius sumendum. Huius tamen diuersitatis rationem perpulchrè Galenus innuit: quia tametsi adurat, ita ut ordine quarto calfacientium censeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, quæ Græci & septica & septas cognominant, infirmißimum esse constat. proinde uiuentibus admotum uitali calore adiuncto, adsumit uires & quasi accenditur, atq; ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit, & uitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit.

Laurus. Caput XC.

LAurus quædam tenui folio constat: altera latiore. Vtraq; excalfactoriam naturam habet, & emollientem. unde decoctum earum in muliebres insessus additum, uuluæ & uesicæ uitijs conuenit. uirentia folia sensim substringũt. illita quoq; ac trita uesparum apiumq; ictibus opitulantur. eadem cum polenta & pane illita inflammationem omnẽ mitigant. sed pota stomachum effundũt, & uomitiones mouent. Lauri baccæ magis quàm folia calfaciunt. ergo in eclegmate tritę cum melle uel passo prosunt abi, orthopnœæ, & omnibus thoracis rheumatismis. contra scorpionum ictus ex uino bibuntur. uitiligines emaculãt. succus baccarum utilissimè aurium dolori & grauitati instillatur, cum uino uetere, & rosaceo. in medicamenta autem adijciuntur, quæ neruorum lassitudines reficiunt, acopa uocant: & ad unguenta quæ calfaciunt & discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. partus necat. hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Laurus arbor, Græcè Δάφνη. Lauri bacca δαφνίς.

Latinè Laurus arbor, & Lauri baccæ.

Officinæ Latinum nomen retinuerunt.

Germanicè, Lorberbaum/arbor: baccæ uerò, Lorberen.

Gallis ung Laurier & le fruct d' ung laurier, dicitur.

B Lauri folia & fructus calfaciunt, & siccant uehementer, sed hæ magis quàm illa: leuiter astringere hîc addit Dioscorides, quam uim & amaritudinem soli radicis cortici tribuit Galenus, qua calculos confringit.

Platanus. Caput XCI.

TEnerrima platani folia in uino decocta, mox illita, oculorũ fluxiones sistunt, tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. uirides pilulæ in uino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. exceptæ autem adipe, igni ambusta sanant. insidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures offendit.

A

Græcè, πλάτανος. Latinè Platanus, à latitudine foliorum dicta.
Germanicè, Ahorn. Gallicè Plaine, dicitur. Officinis peregrina & incognita.
Platanus cùm adoleuit cubitorum est sexdecim, cortice crasso, fronde uitignea, longo rubroq; pediculo, flosculo pallido, pilulis scabris, lanuginosis, minutis.

Fraxinus. Caput XCII.

FRaxinus arbor nota est, cuius foliorum succus, & ipsa peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. ligni ramenta scobemq; potu perniciem afferre tradunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μελία. Latinè, Fraxinus.
Officinæ Latinum nomen seruant.
Germanicè, Ein Eschbaum.
Gallicè Fraisne, dicitur.
Fraxinus arbor est procera, caudice tereti, leui cortice, spisso, tenui, rubro, ramis utrinq; pinnatis, folijs lauri, per ambitum leniter serratis, non sine quodam marginis uel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto folijs ipsis incluso, amaro: radice multa, crassa & sublimi.
Actu facillima fraxinus: semen reddit post uindemiam & arcturum.

Populus. Caput XCIII.

POtus albæ populi cortex unciæ unius pondere, ischiadicis ac urinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. folia quoq; cum uino post purgationes pota, idem præstare produntur. tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt, corticem albæ populi & nigræ, particulatim cæsum, & sulcis stercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigræ folia cum aceto illita magna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam populorum commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij chrysophorum. id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. tritum potumq; stomachi uentrisq; fluxiones sistit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λεύκη.
Latinis populus alba.
Germanis, Sarbachbaum/mit weissen blettern vnden. Gallis, ung Peuplier.
Populus nigra, Græcè Αἴγειρος. Germanicè, Sarbachsbaum/Poplenbaum/Alberbaum.
Gallicè, du tremble & peuplier, dicitur.
Populus, ut Dioscorides tradit, duplex: λεύκη, id est, alba, & αἴγυρος Galenus, αἴγειρος Dioscorides, id est, nigra, ægyri ἄνθη, id est, flores, seu σφαίρια, id est, pilulæ, primo foliorum partu exilientia. Offi-

Oculi populi. Neutra populus florere uidetur Hermola.

A cinis oculi populi. Germanis Alberſproß dicuntur, calida primo à temperatis receſſu: nam ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεως, Paulus & Manardus in Galeno legunt: licet ἐκ τῆς τρίτης, id eſt, in tertia habeat codex Aldinus, & ita legerit in Arabibus, unde uertit uetus interpres: & Oribaſius Græcus medicus libro ſecundo ad Eunaptum, & libro 15. ad Iulianum Cæſarem. Paulo ſicciora, quàm quòd humido & ſicco eſt temperatum: tenuium partium potius quàm craſſarum. Folia floribus ſunt ſimilia, ſed imbecilliora: & Reſina eius exigua floribus ſimilem habet facultatem, ſed calidiorem: ſemen floribus & reſinæ ſiccius, non multò calidius, ſed partium eſt tenuium. Folia λεύκης, id eſt, populi albæ media ſunt inter folia lauri calidiſſima, & folia ἀκίνου herbæ refrigerantis Dioſcoridi, ſic enim libro ſecundo comp. pharma. legendum cenſuerim potius quàm ἄγνου, qui libro ſexto ſimplic. dictus eſt calidus ordine tertio, etiam ſi uetus interpres ex Arabibus eo loco habet agni caſti. λεύκης καρπὸς, id eſt, populi albæ fructus digerentis eſt facultatis, ibidem paulò antè.

Guſtanti Manardo populum nigram & communem, uiſa eſt modicè aſtringere, poſtea minimum amara, odore non inſuaui, ſed languido. Ex eius igitur floribus Myracopum ſiue unguentum populeum refrigerat, cùm præter adipem & populi oculos modicè calida, cætera habeat frigida, etiam magna parte ad ſupremos uſq; ordines.

Populus alba temperata ex aquæ tepida ſubſtantia, & terrea tenuata terget: eius flores multum acres nobis ſunt, ex hisq; uulgò fit unguentum populeum: licet acopum Διαιγύρου apud Galenum & Paulum legatur, non διὰ λεύκης.

Succinum ſeu ſuccina gutta, à ſucco dicta, Græcis ἤλεκτρον, eſſe lachryma populi albæ, uel etiam nigræ quibuſdam uidetur, ab eiuſdem arboris reſina Dioſcoridi & Galeno dicta, differens & πτερυγοφόρος, id eſt, paleas trahens, quoq; uocatur: quam uim ei quoq; Galenus tribuit lib. 1. facultat. natura. quid tamen eſſe cenſuerit, nondum in eo legi. Plinius uerò lib. 37. cap 9. Succinum ſcribit à quibuſdam pinei generis arboribus, ut gummi à ceraſis excidere autumno, & largum mitti ex Germania ſeptentrionali, & inſulis maris Germanici, quod hodie nobis eſt compertiſſimum: ad hæc liquata igni ualentiore, quia à frigido intenſiore concreuit. pineam apertè olet, calidum primo gradu, ſiccum ſecundo, ſtomachum roborat, uomitum, nauſeam arcet: cordis palpitationi prodeſt, prauorum humorum ge-

B nerationem prohibet.

Germani, Weiß vnd gelb Agſteyn/ & Brenſteyn.

Galli ambra uocant: uulgo in corollis precarijs frequens.

Macer. Caput XCIIII.

MAcer ex Barbaria aduehitur, cortex flaueſcens, craſſus, guſtu perquàm aſtringens, qui contra cruentas excreationes, dyſenterias, & alui fluxiones bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Macer hoc loco Dioſcoridi eſt cortex flaueſcens, ſeu cum Plinio, rubens, radicis magnæ, nomine ſuæ arboris nobis incognitæ, craſſus guſtu, perquam aſtringens, ex Barbaria allatus.

Galeno autem eſt cortex guſtu multum acerbo, cum leui quadam acrimonia, odorem iucundum redolens, ut pleraq; aromata. ſiccat ordine tertio, calore & frigore eſt temperatus. Ex Iudæa uerò affertur. Macis autem Arabum, cuius picturam damus, membrana eſt extima nucem Moſchatam propè totam ueſtiens, tenuis, rufa, aut flaua, interdum nigricans, aromatica, odore ſuaui, ſapore ſubacri, & minimum amaro, tenuium partium: calida ſicca tertio gradu, uentriculum roborat, coctionem iuuat. Ex quibus liquet, Macis & Macer res planè diuerſas, licet odore, colore quadantenus conueniant: & temperamento tamen differunt, niſi contendas in Dioſcoride & Galeni ſimplicibus mendam eſſe, quod uix queas demonſtrare. Quòd ſi res ſunt diuerſæ, ut ex Plinio apertè patet, Marcer hodie eſt incognitum: tamen pro Nicolai Macis Actuarius Μάκερ reponit.

Vlmus. Caput XCV.

VLmi & folia & cortex & rami, uim habent ſpiſſandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur. uulnera glutinant, ſed multò magis corticis tilia-

ſi faſcia

Vlmus.

si fasciæ loco intorqueatur: nam in lori morem flecti potest. crassior cortex in uino aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum corticis aut radicis foueantur. humor in folliculis enascens, prima germinis eruptione, cuti illitus nitorem inducit, faciemq́; splendidiorem præstat. qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. folia cùm tenerescunt cocta olerum more ad obsonia usurpantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πτελέα.
Latinis Vlmus.
Germanis, Vlmerbaum/Rüstbaum/Rystenbaum/Vlmen/Lindbast.
Gallis Orme appellatur.

Procera est arbor, folio indiuiduo, lente cremato, scabro, oblongiore quàm pyro, semen racemosum. in foliolis & petiolis gummi producit, & quoddam bestiolarum genus quod carpis dicunt, materia flaua, robusta, neruata, deformi, & quæ nihil præter cor habeat, uiridis, cæsu facilis, sicca difficilis, apud aquas, facilis incrementi.

Lignorum marcor. Caput XCVI.

Ex caudicibus lignisq́; ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. serpentia cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteisq́; imposita, illinatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignorum caries, præsertim ulmi, tumentia purgat ulcera, & explet, Germanicè Wurm meel/ *appellatur.*

Harundo. Caput XCVII.

In harundinũ genere quædam nastos, id est, farctior uocatur, ex qua sagittæ factitari solet. alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiunt. alia quòd fistulis addicta sit, syringias: cui multum inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorũ conscriptionem accommodata. alia crassa, concaua,

A apud amnes nascens, quæ à quibusdam cypria, ab aliis donax appellatur. alia phragmites, seu uallatoria, gracilis, candicans, uulgo cognita: cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosq; corpore extrahit. luxata, lũborumq; dolores cum aceto mulcet. uirentia folia tusa & imposita ignibus sacris, medentur, & cæteris inflammationibus. corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ sanantur. paniculæ lanugo si aures intrauerit, exurdat. Eundem effectum implet harundo, quæ cypria dicitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάλαμος. Latinis harundo, siue arundo appellatur.

Officinæ Latinum nomen seruarum. Germani, Roz. Galli ung roseau uocant.

Arundo principatum in aquaticis fruticibus tenet: Caule consurgit geniculato, tereti ac fistuloso, qui mox senescens fissili marescit ligno, in leue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum, ad faciendas culcitras non inutile: folia ex articulis alterno laterum gradu emergentia, membraneo calamum uestitura cortice usq; ad medium internodium: hinc enim à cauo alarum sinu resupinantur, procumbente languido promißiore comæ uel paniculæ ponduscula. Radix quoq; multis geniculatur articulis, fœcunda stirpe, ut quæ etiam uel adusta uel recisa lætius numerosiusq; reuirescat.

Papyrus. Caput XCVIII.

PApyrus qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuæ in medicina utilitatis ad laxandas fistulas, madefacta lino inuoluitur, usq; dum inaruerit: constricta enim atq; immissa in hiatum, humore completur, & in tumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix: itaq; Aegyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. ipsis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ papyri cinis depascentia ulcera cùm omnium partium, tum oris maximè, cohibet. uerum melius id combusta charta præstat.

EXPLICATIO.

Papyrus nascitur in palustribus Aegypti, aut quiescentibus Nili aquis ubi euagatæ stagnum, duo cubita B *non excedunt gurgitum altitudine, brachiali radicis obliquæ crassitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatum thyrsi modo cacumen includens, &c. Plura de papyro uide apud Theophrast. lib. 4. cap. 9.*

Fiebat apud ueteres è papyro charta, cuius ut in Europa nunc euanuit usus, ita nomen remansit. Etenim quam ex contritis hodie linteolis chartam paßim conficiunt, iisdem quibus & illa cõmendata dotibus, quippe tenuitate, candore, læuore, densitate Niloticæ nostra charta non cedit, quam etiam uulgus illius imitatione papyrum uocat.

Non papyro hodie, qui nobis ignotus & peregrinus, sed spongia utimur ad laxandas quæ præclusæ sunt fistulas, & intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas.

Myrica. Caput XCIX.

MYrica seu tamarix, arbor uulgo cognita est, cùm apud nigras & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens compage muscosum. Aegyptus Syriaq; alteram gignunt mitiorem, syluestri cætera similem. fructum parit gallæ proximum, inæqualiter astringentem gustu, quo conuenienter utimur uice gallæ in medicaminibus oculorum orisq;: datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absumit. ad dolorem dentium in collutionibus salutare & mulieribus fluxioni uuluæ opportunis in desessionibus. pthiriasi lendibusq; circumfusum prodest. abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis. potorios calices è caudice lienosis moliuntur, quò datus in his potus proficiat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μυρίκη. Latinis, Myrice & Tamarix. Officinis Tamariscus.

Germanis & Gallis Tamarisc nominatur.

Tamarix seu Myrica, fructu, radice, folijs, extremis ramulis terget, incidit sine manifesta siccatione, parum astringit, tenuium partium, lieni indurato cum aceto aut uino coctis prodest: fructus & cortex ualentius

Myrica.

ualentius astringunt. Fructum tamen & succum, & non radicem, adhibet spleneticis remedijs Galen. lib. 9. comp. pharma. part. Quinetiam trunco in uascula uel potoria, uel escaria cauato, lienem arcano quodam odio suibus & hominibus longo usu absumit.

Plinius contra Dioscoridem & Galenum, nullum fructum ferre dicit libro 16. cap. 26. his uerbis: Fructum arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantùm nascens, populus, alnus, ulmus, &c. quod itaq; Dioscorides dixit: καρπὸν ὥσπερ ἄνθος φέρει σὲ βρύωδες κατὰ τὴν σύστασιν, idipsum Plin. tum semen, tum fructum esse aut dici posse non putauit. Porrò calices fieri, ut suprà quoq; monuimus, ex trunco myricæ arboris solitos, qui spleneticis essent in usu commodi, Dioscorides prodit. Sed ea gratia hodie uina ex tamarisci uirgultis concinnantur in superiori Germania cisrhenana, quæ spleneticis utiliter bibuntur, Tamariscina uulgo appellata: quod ut nouitium inuentum adscribere uolui, quum facticij huius uini Dioscorides inter tot genera, non meminerit. & Democritus apud Constantinum Cæsarem libro decimonono, capite septimo, ad eandem rem uinum prunis Myricæ superfusum, & sic potatum magis probet.

Erica.

Erica. Caput C.

ERica fruticosa arbor, myricæ similis, longè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. tam flos quàm coma serpentium ictibus illitu medetur.

Græcis ἐρείκη. Latinis Erica. Officinis inusitata.
Germanis, Heyd. Gallis, Brugere.

Quidam esse putant, quam Galli rosmarinum aculcatum, uel potius ionmarinum appellant.

Ericæ digerentis plantæ flore potißimùm ac folijs utendum: semen etiam adhibetur apud Galenum lib. 6. comp. pharm. par. Ericæ dictus sæpè lib. 9. comp. pharm. part. in spleneticis.

Acacalis. Caput CI.

ACacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis myricæ quadam tenus similis, cuius aqua in

A qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

Hodie planè incognita: nomen frutici à nympha datum crediderim Acacali.

Rhamnus. Caput CII.

Rhamnus.

Vua crispa.

B

RHamnus fruticat in sepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ spinæ modum, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. tertium nigrioribus latioribusq; folijs constat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minusq; rigentibus aculeis. Fructum ædit latum, cādidum, tenuem, folliculari specie, uerticillo similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus, efficaciter illinuntur. Fama est, ramos huius ualuis fenestrísue impositos, ueneficia depellere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rhamnus frutex spinosus, apud ueteres tria habet fastigia. Ego Rhamni unum genus hoc puto, quod Galli burgam spinam, uel Neprum uocant fructu myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id ad colorem eum tingentibus idoneo. Germani, Creutzbeer/ Wächerbeer/ Ferbkörner/ Ferbbeer/ appellant. Cortex arbori subniger, & nitidus quasi ceraso, intus uirens, pòst luteus, lignum extrà candidum, interiore medulla rubet: eo ualidos arcus nostri fabricant. Audio etiam adhuc hodie Italis spinum ceruinum uocari, nam & ab ijsdem Dioscorides spinam cerualem dici testatur.

Rhamni fastigijs genus aliud annumerandum in afflatu maris nascens, frutice nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur spinis aculei mucrone sæuientibus, folijs tamen æmula facie ligustrum exprimentibus, ut pro illis fallant, bacca folliculari specie, uerticillata primùm candida, pòst maturitate rubefactæ, foris flaccida, intus rimosa, quam pastores pecorum pabulo decutiunt.

Sunt qui primum Rhamni genus arbitrantur hoc, quod officinæ uuam crispam, Germani Kreuselbeer. Galli uerò grossellcs uocant. fruticosi namq; generis est, ramulis uietis, rectè spinarum mucrone horridus, flore ex herbido candicante, in frutetis & sepibus nascens: folia tamen non respondent, quæ circinatæ rotunditatis conspiciuntur, apij modo dissecta, frutice aculeato, acinis candidis, & à maturitate dulcibus, granosis, translucidis, ciborum condimentis expeditis.

Halimus. Caput CIII.

Halimus

HAlimus frutex eſt ſepimentis idoneus, ſimilis rhamno, ſine ſpinis, folijs oleę, ſed latioribus. naſcitur in ſepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. radix conuulſa, rupta, torminaq́; mitigat, drachmæ pondere in aqua mulſa pota. eadem lactis ubertatem facit. A

Halimus in magno nominum ambitu eſt. Ruellius arbitratur fruticem eum qui in Gallia uiuis ſepibus frequens, blanceputa uulgo appellatur, Halimum eſſe, guſtu ſubacerbo in ſalſilaginem tendente, quare menſis folia cùm tenereſcunt non eſſent ingrata, tamen non eſſe edendo, cùm propè nimia habeantur olera.

Paliurus. Caput CIIII.

PAliurus frutex cognoſcitur aculeatus, durus, cuius ſemen pingue & fuliginoſum inuenitur. quod potum tuſsi opitulatur. ueſicæ calculos comminuit. ſerpentium ictibus aduerſatur. Folia & radix aſtrictoriam uim habent. quorum decoctum potu aluum ſiſtit. urinam trahit. contra uenena & ſerpentium morſus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq́; omneis diſcutit, trita & impoſita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παλίουρος. Latinè, Paliurus.
Officinis inuſitata. Germanicè, Weelberin.
Gallicè aubepin, appellatur. aut ſaltem paliuri ſpecies eſt.

Apud nos paucis antea annis frutex inuenitur, qui etiam arboreſcere poßit, folio per ambitum laciniatim ſinuato, rotundo, molli, ramis ſpini, quem album cognominant, modo maculatis baccis, rotundis, rubris, myrteis. longè maioribus, guſtu iucundo, qui & uinum ſuauitate ſua commendet. Condiuntur & grato ori cibo. Cœpit mea memoria propagari inſita, quantum reor, albo ſpino. Qui colunt in hortis, uelut alienigenam & aduenam arborem, Myribalanum appellant. Hanc eſſe putauerim, nullis ferè notis reclamantibus paliurum Africanam, eam præſertim quæ non ſiliquetur. Ruellius Paliuri genus eſſe conijcit fruticem aculeoſum, uulgo Weelberin, Gallis Aubepinum, id eſt, album ſpinum. Fertur enim farina è fructu olim in fame quæſita, unde Germanicum nomen habet, quod ſanè etiam de Paliuro tra dunt ueteres. Item fruticem quendam rura Galliæ iuncum marinam, uel potius Iomarinum appellant, cui aliquantulum fauere delineatio uidetur, an tamen Paliurus ſit, non auſim affirmare, quòd ei ſpina pro folio ſit. B

Acuta ſpina. Cap. CV.

ACuta ſpina, quam pyrinam aut pityanthen aliqui uocant, arbor eſt pyraſto ſimilis, ſpinoſa ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicē multifidam, altè deſcendentem. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuium, et abundantiam fœminarum ſiſtunt. radix illita aculeos & ſpicula extrahit. abortū fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

A Ribes.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὀξυάκανθος, καὶ ὀξυάκανθος. Latinè acuta spina. Officinis Berberis, & Bugia.

Germanicè, Erbselen/Saurauch/Weinleglin, uocatur.

Galli, quòd huius acinis uinum exprimatur, spiniui netam appellant, aliqui acrem spinam.

Oxiacanthæ uel Oxiacanthi racemosæ bacculæ, dum maturuerunt rubentes, astringunt: uis eadem folijs, sed languidior. E baccis uinum exprimitur eodem ferè usu, quo uinum ex malo punico. Conduntur etiam uel melle uel sacharo ad restringendam sitim, depellendamq; febricitantium maliciã. quorum morosum nimis palatum cibum ferre quemcunq; respuit. Elanguescens appetentia grato huius acore recreatur.

Frutex Arabibus Ribes dictus, huic planè congener, racemosus, acidus, acerbus, frigidus siccus secundo gradu, sitim extinguit, uomitũ & fluorem aluĕ biliosum sistit, morbillis & uariolis, quas uocant, saluber: frutex à nobis poterium rubrum dicitur. Germanis dicitur S. Johans treublin. Inferiori Germaniæ, Aelbesien/S. Jans besykens/ offt Druyfkens. Quid sit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in suis testimonijs. Succus ex his expressus, cum saccharo cydoniati modo coctus, est delicatißimus.

Ribes Damascenus Musæ additur, folijs rotundis, & magnis ijsdem.

Rubus canis. Caput CVI.

B Rubus canis.

FRutex est arboris instar, rubo longè maior. folia multò latiora myrto, firmis circa ramos spinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ simili, qui per maturitatẽ fuluescit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum sistit: feruefacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infestant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυνόσβατος. Latinè, Rubus canis. Officinæ cum syluestri Rosa confundunt. Germanicè, Hanbutten/Wickdorn/Strauch.

Gallicè ung eglantier sans odeur, in differentiã rosæ syluestris, appellatur.

Rubi, seu sentis, Græcè βάτου genera Theophrasto tria sunt: magnus seu rectus, humilis, & medius, qui suo loco declarabuntur. Batus magnus seu rectus, est Dioscoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino simili, quo ceu lanæ flocci arteriam si deuorentur infestant: huic folijs, fructu, rosa similis est cynosrhoda, Englentier Gallis dicta: & rosa frutex omnis, nisi quòd ferè gerit folia florũ magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: sed Cynosbatos spinis hamatis horridior, rectior, et altior assurgit, odore caret, quẽ Cynosrhoda tota habet præstantißimum: rosa uerò frutex flore solo est odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatum Galli, Germaniq; Leibfarb uocant) nunc etiam muschbatum.

Ligustrum.

Ligustrum. Cap. CVII.

LIgustrum arbor est oliuæ folijs circã ramos, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muscoso, odorato: semine sambuci, nigro. Optimũ nascitur in Canope & Ascalone. Folia astrictoriam uim habent: quare commanducata ulceribus oris medẽtur. illita feruidis inflammationibus, carbunculisq; prosunt. decocto

cocto eorundem igni ambusta fouentur. capillum rufant trita folia, quæ in radiculæ succo maduerint. flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem sedat. Cyprinum oleum quod exeo fit odoratum, excalfacit, emollit neruos, si quæ feruenti natura prædita sint, assumat. A

Philyrea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ligustrum Plinij aliorumq; Latinorum, cuius picturam damus, omnes ferè hactenus Dioscoridis Cyprum interpretati sunt: sed illos nuper redarguit doctißimus uir Franciscus Massarius Venetus. φίλυραν quidem tiliam esse demonstrans, ligustrum autem φιλυρέαν, non cyprum. ut sequenti capite fusius.

Philyrea. Caput CVIII.

PHilyrea arbor est ligustri magnitudine, folijs oleæ, nigrioribus & latioribus, fructu lentisci, nigro, subdulci, racematim cohærente, asperis nascitur. Huius folia astringunt. ad eadem utilia ad quæ oleaster, cùm astrictione est opus: maximè ad oris ulcera, commanducata, aut si decocto colluantur. pota urinam ac menses cient.

Græcis φιλυρέα.
Plinio alijsq; Latinis Ligustrum.
Officinis saltem Germanico nomine cognita.
Germanis, Beynhöltzlin/Mundtholtz/Hartrigel/Reinweiden/Kerngert. *Inferiori Germaniæ,* Monthout/Rijngwilghe. B
Gallis Du troesne dicitur.

Philyra.

φίλυρα Græcis. Tilia Latinis & Officinis. Germanis Linden/*appellatur, alia ab hac, est arbor quæ hîc Dioscoridi φιλυρέα uocatur, quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctißimi, utrasq; arbores magnò errore confundunt, quòd forma admodum discrepent, ut è Dioscoride & Theophrasto lib. 3. de plantarum historia cap. 10 inuicem collatis abundè constabit. Differunt itaq; inter se Philyra, quæ Tilia est, & Phillyrea, de quà in præsenti capite Dioscorides agit, neq; una uoce utraq; arbor significatur, sed diuersæ, quemadmodum ostendit nuper doctißimus uir Franciscus Massarius, ut suprà meminimus.*

Cistus. Cap. CIX.

CIstus, quem aliqui citharon, aut cissaron uocant, ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus, saxosis locis nascens, folijs rotundis, acerbis, hirsutis, flos masculo ut mali punicę, fœminæ albet. Vis astringens, unde flores in uino austero bis in die poti, prosunt dysentericis. & nomas per se illiti cohibent. uetustati ulcerũ, & igni ambustis cum cerato medentur. Hypocistis, erythranon*, aut cytinus nonnullis cognominata, iuxta cisti radices nascitur, floris punici similitudine. quędã flaua, altera uirens, tertia candida. Liquatur acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamq; macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio prosequuntur. uires acaciæ habet, uerùm aliquantò magis siccat, & astringit. prodest dysentericis,

* Alij, orobethron.

A ricis, cœliacis, sanguinem excreantibus, fœminarum profluuio, & pota & indita.

EXPLICATIO.

Cistus frutex Germanis peregrinus. In quibusdam Galliæ montibus, & (ut aiunt) Patauinis hypocistim uidere licet, & fruticem sub qua nascitur, ocymi folio, flore candido, quasi syluestris rosæ, radice lignosa, prædura, è cuius ferè medio hypocistis uelut infixa pullulat, cuius officinis succus est notior, quàm ut explicari mereatur.

Hypocisthis succus, & Hypocisthidis succus passim dicitur in lib. comp. phar. part. Hypocisthidis succo addita γλυκέως, id est, passi parte, macerat, gummi, tragacantham, myrrham, thus, lib. 7. comp. phar. part.

Ladanum. Caput CX.

EST & alterum cisti genus, ledon à nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus folijs, & nigrioribus. quæ uerno tempore quiddam contrahunt pingue. foliorum uis astringens, atq; effectus cisti præbens. Fit ex eo quod ladanum dicitur: Siquidem cum cisti frondes pascuntur capræ, hircique, pinguetudinem conspicuè barba carpunt, & suo lentore uillosis cruribus adhærescentem reportant: quam depectentes in colo, colantesque, cogunt in offas, & ita recondunt. Alij uerò attractis funiculis, insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantque in ladanum. Maximè probatur odoratum, subuiride, facilè mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squalore obsitum est, resinosum, quale in Cypro gignitur. Arabicum uerò Libycumque uilius. Natura ei spissandi, calfaciendi, molliendi: ora uenarum patefacit. capillum fluentem continet, addito uino, myrrha, & myrteo oleo. cicatricibus decorem reddit, cum uino illitum, medetur aurium doloribus, cũ hydromelite aut rosaceo infusum. suffitu secundas eijcit. pessis immistum, uuluæ duritiem sanat, in medicamenta quæ dolorem tussimque finiunt, & malagmata utiliter inseritur. aluum sistit cum uino uetere potum. & urinam ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cisthos, quæ alio nomine Lada & Ledon appellatur, frutex is est, unde capræ & hirci folia decerpentes, B *barbas ac uillos laterum succo eorum imbuunt, unde postea homines depectunt, quod Ladanum uocatur, officinis optimè notum. Verùm Plinius haud in paruum errorem delapsus est, qui ob uocum cissi & cisthi uicinitatem, cisthum hunc hederæ speciem existimauit. At uerò Ladanum non tantum ex barbis hircorum depecti, ut ueteres tradiderunt, sed alijs etiam modis inde colligi, apertè ostendit Galenus lib. 1. cap. 1. de com. phar. part. quum dicit non manifestum esse, an hoc solum Ladanum, quod ex hircorum barbis depectitur, in illud medicamentum, quod tradit, adhiberi uelit: & possibile esse per hanc speciem totum Ladani genus designari. Sed tamen nullum certum modum neq; hic, neq; alibi quod sciam, eius colligendi prodit. Dioscorides certè hic unum aliquem amplius colligendi Ladani modum præscribit, qui funibus per forfices tractis contingit, ut scilicet eo modo glutinata pinguitudo postea ex ipsis funibus deradatur: quem modum etiam Plinius lib. 12. cap. 17. tradit. Quin & tertium quendam modum eius colligendi Plinius lib. 26. cap. 8. habet. per neruos in arcu lanis circundatos, atq; id fieri in Syria atq; Africa, unde etiam toxicum appellatur. Toxon enim arcum Græcis significat. Rufus porrò apud Erembos populos Ladanum illud prouenire dicit. Sunt autem Erembi Aethiopiæ populi, qui & Troglodytæ, utroq; simili nominis etymo appellantur. Galenus lib. 7. simpl. pharma. Cisthum qui & Ladanum, in calidioribus regionibus nasci dicit, non alterius generis ab eo qui in Asia prouenit, sed ob regionis proprietatem, illud discussoriam habere caliditatem. & in hoc ab Asiano differre, quòd non solùm frigiditatem deposuerit, sed caliditatem assumpserit. Plinius lib. 12. cap. 17. apud Nabatæos Arabas hoc fieri scripsit, atq; mox uerum Ladanum Cypro insulæ attribuit, quæ sub illius fide relinquo.*

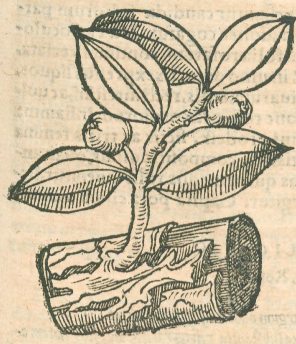
Plinij error.

Ebenus. Caput CXI.

EBenus optima habetur Aethiopica & nigra, nullos habens uenarum discursus, factitij cornus læuore. cùm frangitur densa apparet, mordens gustu, atque astringens. suffitur iucundo odore supra carbones sine fumi tædio. recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem flauescit. Altera est Indica, internatis segmentis candicantibus, & modicè fuluis, item frequentibus maculis. cæterùm prior, bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut spinea ligna * consimilia pro ebeno uæneunt: quod discernitur ex eo, quòd fungosa sunt, et in purpureas assulas resoluuntur, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu

* *Alij, Syaminina, aut spina Indica.*

Ebenus.

suffitu præferentia. Caliginem oculorum absterget. ad ueteres destillationes, pustulasq; mirum in modum pollet. si quispiam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes ramentáue uino Chio die noctuq; macerata, in collyria digerantur. nonnulli prætrita ipsa excolant, reliquaq; eundē in modum peragunt. alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. lauatur plumbi usti modo, & ita siccis scabrisq; lippitudinibus conducit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignum, quod ea gens Barbara, quæ nobis transmittit, uernacula lingua Guaiacum appellat, ab Hispanis & Italis Sanctum, à Germanis Frantzosen holtz / Blater holtz. Gallis Guaiac, dictum, Latinis uerò Indicum lignum appellatum. Ego cum aliquot doctis medicis Ebenum esse puto, uel omnino aliquam eius speciem: namq; per omnia descriptioni, quam de Ebeno hîc Dioscorides ponit, conuenire uidetur: præter enim soliditatem & renitentem duritiem, aquæ non supersidet: sed innata plurima terrestri substantia fundum petit, quod Ebeno tantùm præ cæteris arboribus attribuit Aristoteles. Triplex eius genus esse dicunt, & quod ex Aethiopia uenit, probatißimum esse & in Pompeij Mithridatico triumpho, primùm Romanæ urbi spolium gratißimum & admirandum fuisse narrant. Radicem magis terra exertam, nigro colore, scribit Dioscorides, nihilominus tamen pleriq; neotericorum, à Theophrasto non dißidentes, apud Indos in altitudinem mediocrem arborescere, eorum qui ab India ueniunt, relatu adfirmant, craßicie corporis hominis, folijs plantaginis, sed minoribus paulò & rigidioribus, glandibus ad modum quercuum, & ueluti oliuis, ramorum extremitatibus inhiantibus. Et ex eo optimum censetur, quod recens satis, neq; admodum uetus & cariosum existit: tale etenim igni superimpositum, ob resinaceos fauos, quibus interius nigrum meditullium discriminatur, citius accenditur, & flammam agit: quo solo ligni bonitatem ab adulterato probare solent: laudatur item quod subcitrino & buxeo est colore, quale est nostrum, quod paßim in officinis diuenditur: & post detractum corticem, colore ad liuidum uergente: item quod in gustu præter astringentem saporem, etiam leniter linguam erosione mordicet. Lignum est satis calidum, morbis omnibus ex humore, præsertim frigido natis, salubre: nam acrimonia & amaritudine incidit, tenuat, terget, uacuat. De huius facultate mira doctißimus Anthonij Galli medici commentarius, his diebus paucis in lucem æditus, facit, ne mihi de hoc pluribus sit agendum: ut interim taceam Huttenum, Mathcolum, Maßam, & alios quàmplurimos, qui uerbosißimè uires eius nobis inculcarunt, potißimùm in curanda lue Hispanica, siue potius Gallica: sed tamen etiam morbis alijs, præsertim frigidis, conferre, adeò est hodie persuasum, ut certatim eo etiam magnates uti gestiant. B

Rosa. Caput CXII.

A ROsa refrigerat & astringit, sed sicca multò magis. Succus recentibus folijs exprimitur, desectis forfice unguibus (sic appellantur candidæ foliorum partes) reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia rosarum, continuò uersata, ne muceãt, néue situs in ijs insideat. Aridis rosis & in uino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiuarum, sedis, recti intestini, ac uuluæ, pinna illitus aut infusus. eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest. siccis ac tritis femina * asperguntur. misceri solent uulnerarijs antidotis, atq; compositionibus, quas antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones sistunt.

* Aliàs, femorũ intertrigines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ῥόδον. Latinè & Officinis Rosa. Germanis, Rosen. Gallicè une Rose, appellatur.

Rhodon autem Græcis, Plutarcho teste, nominatur, quòd largum odoris effluuium emittat.

Rosa omnis amara est atq; astringens, præcipuè rubra, à qua substantia refrigerat, siccat: flos autem eius astringit magis, proinde etiam siccat ualentius. Rosarum flores potius quàm rosas, quia imbecillam astrictionem habent, in Diabesasa ponit Herac. lib. 6. comp. pharm. part. Gale. & Andromachus in stomachicis, lib. eodem. Flos autem est pars interior, in qua semen est & capillus. Id semen uulgus Antheram uocat, cùm Anthera compositio sit Græcis, rosas siccas & alia recipiens: quin & sine rosarum flore Anthera medicamentum est. lib. 6. comp. pharma. part. Rosæ præstantißimæ sunt, quæ longè omnium sunt suauißimæ, et alijs rubicundiores. Siccandæ uerò sunt loco sublimi meridiano, quo solis radij penetrent, rosas tamen non tangant. Rosarum succus essentiæ est tenuißimæ, nam celeriter acescit, & lentore caret, & unguentorum omninò odores exoluit & obscurat. Ex Rosis calidißimæ uidentur Moschatæ: post has roseo colore insignes, incarnatæ nobis dictæ, Germanicè Leibfarb Rosen, quæ & cerebrum ualenter feriunt, paulò minus albæ.

B Rosei pastilli. Caput CXIII.

PAstilli, quos rhodides uocant, hac ratione conficiuntur: Rosarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ sex, tritæ digeruntur in pastillos, qui trium obolorum pondus æquent, siccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis Illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miscent. Mulieribus monilium uice collo circumdato usui sunt, ad retundendum graue sudoris uirus: tritis etiam utuntur ad illitiones & diapasmata, quæ fiunt ad sudores coërcendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EXPLICATIO.

Officinæ sub nomine trochiscorum diarhodu alio modo parant, ab hoc non multum diuerso. ualidiores autem sunt omnibus his trochiscis, qui à rosis nomen acceperunt, qui à Mesue traduntur sub nomine trochiscorum de Rosis & Eupatorio.

Lycium. Caput CXIIII.

LYcium, quod aliqui pyxacanthan uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoq;, cortice pallido. nõ dissimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis*, lignosis. Nascitur plurimum in Cappadocia, Lycia, & plerisq; alijs locis. aspera loca amat. Succi extrahendi ratio hæc est: Rami cum radiculis tusi, & ante permultos dies macerati coquuntur, tum abiectis lignis itidem liquor, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id lycium, adiecta decoctioni amurca, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendum exempta, oculorum medicamentis additur. reliquo ad alia utuntur. Simili modo fit lycium, semine expresso & insolato. Optimum quod uri potest, restinctumq; rubentem spumam ostendit, glebis extrinsecus nigris, intus cùm fregeris rufis, odore minimè uiroso, cum amaritudine astringens,

* Alij, latis.

gens,crocino colore,cuiusmodi Indicum est,cæteris præstantius.Lycium astringit. A caliginem oculorum discutit.genarũ scabiem.pruritus, ueteresq; fluxiones sanat. facit ad purulentas aureis, exulceratas gingiuas,tonsillas,labiorum fissuras,sedis rimas,attritusq; illitum:cœliacis,dysentericis,potum inditumq; cõuenit.datur san guinem excreãtibus & tussi,ex aqua.cõtra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur,aut in aqua bibitur.flauos facit pilos.reduuijs,ulceribus quæ serpunt aut putrent,medetur.fœminarum profluuia appositũ sistit.rabiosorum ictibus ex melle * potum,aut uice catapotij deuoratum,auxiliatur. Tradunt Indicum fieri lycium,ex frutice lonchitide appellato,ea spinarum generi ascribitur, ramos rectos habens, ternûm cubitorum lõgitudine,maiorésue,rubo crassiores,à radice numerosos,fractus cortex rubescit.folia oleæ similia.Herba in aceto decocta proditur lienis inflã mationibus & regio morbo mederi : & fœminarum purgationes elicere. asseuerãt etiam crudam in potu,eosdem effectus præstare : semen cyatho dimidio potum pituitam expurgare : uenenis quoq; auxilio esse.

* *Alij, lacte.*

EXPLICATIO.

Lycium à Lycia regione dictum,& delatum, hic succus est Pyxiacanthæ Dioscoridi & Galeno liquidus,quo utebantur ad sugillata,Phlegmonas oris & sedis,herpetas,putredines,ulcera contumacia,aures purulentas siccat,& digerit ordine secundo,astringit,terget.Calore symmetris est proximum.Copiosum etiam est in Cappadocia: Indicum autem ad omnia est ualentius. Hæmarrhagiam à naribus Lycium sistit,linamento impositum.Gal.lib.2.comp.phar.par.Lycium coquit,digerit,ut castorium. Indicum autem dico,nõ quod apud nostros gentes nascitur lib.4.comp.phar.part.Lycium etiam Afrum dicitur lib.3.com.phar par. Spumam lycij appellat ex Solone,lib.eodem.Succo ex baccis Peryclimeni Lycium mentiuntur.Modus alius est in lib.de dynamibus, qui Galeno adscribitur.

Pruna syluestria.

Acacia. Cap. CXV.

Acacia in Aegypto nascit, spina instar arboris fruticosa, non se in rectum attollens. B florem habet candidum,& semen lupino simile in folliculis: ex quo succus expressus siccatur in umbra,niger ex maturo semine, subrufus ex uiridi. Eligatur modicè rufus & odoratus, ut in hac arbore esse potest.aliqui exprimunt ex folijs & semine succum . Manat & gũmi ex ea spina.uis ei ad spissandum, refrigerãdumq; efficax. Succus oculorum medicamentis utilis.ualet ad ignem sacrum, ulcera quæ serpunt,perniones,pterygia,& oris ulcera. procidentes oculos reprimit,mensium abundantiam sistit. prociduam uuluã cohibet. citam aluum supprimit, aut potus aut subter inditus. capillos denigrat. lauatur oculorũ medicamentis,trito in aqua, mox effuso quod concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in pastillos. uritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur: torreturq; in carbonum halitu perflata .Spinæ decoctum solutos artus fotu cõmittit.

F

A Præfertur eius spinæ gummi, quod in uermiculorum speciem contrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. proximum est candidum, sordidum uerò ac resinosum inutile. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum, quibus admiscetur, acrimoniam hebetat. ambustis ex ouo illitum, pustulas non patitur erumpere. Alterũ acaciæ genus in Cappadocia Pontoq; prouenit, Aegyptiæ spinæ similitudine, longè minus, tenerius, humile, aculeorum uallo munitur, folia habens rutæ. semen lenticula minus fert autumno, in loculis connexis, ternûm quaternúmue capacibus. Succus eius astringit. uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

EXPLICATIO.

Acacia ueterum succus ex fructu seu semine, interdum & folijs spinæ Aegyptiæ expressus, in umbra siccatus, siccat ordine tertio, refrigerat primo: secundo autem, si lotione leuem suam acrimoniam deposuerit. Acacia κίῤῥα, lib. 7. comp. pharma. part. in dyacodio Heræ. Hæc tamen humidior usurpari potest, ut in theriace leges apud Galenum.

Eligenda modicè rufa & odorata, quatenus illi datum est. Eius loco ex bacculis prunorum agrestium coctis succum expressum tessellatim confectum insolatumq; usurpamus minimo errore, quia refrigerat, siccat, astringit ut ueterum acacia.

Ex hac Acacia Aegypti spina, ex cuius semine aut fructu succum exprimi antè diximus, manat gummi in uermiculorum speciem contractum, uitri modo perlucidum, purum, refrigerat, densat.

Huius non meminit Galenus in Acacia lib. 6. simp. uti nec Acaciæ nomen facit paulò pòst in Acantha Aegyptia seu Arabica (quo nomine solo Dioscoridi uocatur) unde colligas licet, Accaciam & Acantham Aegyptiam seu Arabicam diuersas esse in Aegypto spinas arbores. Tamen in libro comp. phar. frequenter legitur κόμμι absolutè tragachantæ coniunctum pro gummi Arabico, quod κόμμι θηβαϊκὸν uocat lib. 7. comp. pha. part. à Thebis opinor Aegypti centiforibus. uti etiam Babylonicum quibusdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis, κομμίδιον ἀραβικὸν persæpe Actuarius uocat.

Vitex. Caput CXVI.

B Vitex siue lygos, frutex est in arborem assurgẽs. nascitur in fluminum ripis, asperisq; locis, ac torrentium alueis. ramos gerit prælongos, fractu peruicaces. folia oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. una harum album florem mittit cum purpureo: altera tantũ purpureum, & semen, ut piper. Excalfactorias uires habet, & adstrictorias. semen eius potum uenenatis ictibus, aquæ quæ cutem subit, lienosisq; auxiliatur. lac euocat. menses ciet, drachmę pondere in uino potum. genituram exoluit. caput tentat, & soporem affert. decoctũ herbæ & seminis in desessione, mulieribus uuluæ malo opportunis opitulatur. item inflammationibus. purgationes mouet semen cum pulegio potum, etiam suffitu uel appositu. capitis dolorem dissoluit illitum. instillatur cũ aceto & oleo capiti in lethargo & phrenitide. folia suffitu aut substratu fugant uenenata. illita quoq; serpentium morsibus auxiliantur. testium duritias cum butyro & folijs uitium emolliunt. rimas sedis semen cum aqua illitũ mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribusq;. uirgam qui manu teneat dũ iter facit, negatur intertriginem sentire. Agnum, quasi dicas castum, uocant Græci, quoniã matronæ in thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs huius cubitus sibi sternunt. & lygon quasi uimen, propter inuictam ferè ramorum flexitatem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Græcè, ἄγνος. Latinè, Vitex. Officinis Agnus castus.
Germanicè, Abrahamsbaum/Keuschbaum/Schaffmüle.

Ἄγνος, id est, castus, quòd ad castitatem conferat, folijs & floribus sumptis & substractis, & semine frixo, uel non frixo: id enim sumptum, ut semen rutæ, nocturnas ueneris imaginationes cohibet. Galen. lib. 6. simp. & lib. 6. sanitatis tuendæ. Calfacit, siccat ordine tertio, acris est ac astringens, & substantiæ multum tenuis, flatus omnium maximè discutit. Ob id lege libro primo alimentorum, calfacit, non cum Græcis exemplaribus & ueteri interprete, refrigerat, quod effecta illis adscripta indicant.

Agnus castus.

Item lib. 2. comp. phar. part. de cephalalgia ab æstu, ubi Agnum inter refrigerantia commemorat: & paulò pòst ubi Archigenis dicta distinguit, folia lauri calidißima: Agni uerò mediocriter refrigerant. Legerem non ἄγνου, sed ἀκίνου, quæ planta Dioscoridi refrigerat, & astringit, etiamsi Galenus fortè alibi nusquam ea herba sit usus. Neq; enim placet elusio, quòd per accidens refrigerat: id enim etiam folijs Lauri & calidis omnibus commune est.

Salix. Caput CXVII.

SAlix uulgò nota est. Cuius semen, folia, cortex & succus spissandi uim habent. trita folia cum exiguo pipere & uino pota, iliosis subueniunt. sumpta per se & cum aqua, præstant mulieribus ne concipiant. salignum semẽ in potu sanguinem expuentibus prodest. cortex eosdem præbet effectus. corticis cinis admisto aceto maceratus, illitu clauos & callos tollit. ex folijs & cortice succus cũ rosaceo in calyce punici calfactus, aurium doloribus auxiliatur. decocto eorum podagras foueri utilissimum. furfures purgat in corpore. Excipitur succus qui manat ex ea, cùm floret, exciso cortice. in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obstant oculis, suam uim præbet.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἰτέα. Latinis Salix.
Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis, Weiden.
Gallis, Saulge, appellatur.

Salix uerò à saliendo dicta est, quòd ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi salicem uocauerunt Græci. Plura uide apud Theophrastum, per nos in alium atq; commodiorem ordinem redactum.

Syluestris olea. Caput CXVIII.

SYluestris oleæ, quam aliqui oleastrum appellant, alij Aethiopicam oliuam, folia astringunt. trita autem & imposita ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, reduuias, nomasq; cohibent, crustas emarginant cum melle illita. quinetiam sordida ulcera repurgant. inflãmationes panosq;, cũ melle imposita discutiunt. cutem à capite uulsam conglutinant. oris ulceribus & priuatim infantium, commanducata medentur. Succus & decoctum eosdem habent effectus. sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus succus inhibet. uuæ oculorum, pustulisq; prodest. ulcera & ueteres defluxiones sistit: quapropter in collyria additur: ad genarum erosiones perquàm utilis. Exprimitur succus tusis folijs, affuso uino aut aqua, siccatusq; sole in pastillos digeritur. sed longè ualidior ad recondendum succus habetur, qui cum uino, quàm cum aqua expressus est. auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. uruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet. in cruda olla, oblito ore luto, usq; dum figlinum percoquatur: restinctaq; uino & rursus subacta, eodem modo uruntur. postremò cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiusce modi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere, sed eisdem

A

Syluestris olea.

B

uiribus preditum esse putandum est. Foliorum satiuæ oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquanto inferior: undè ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligno uirenti accenso manans, illitu sanat lichenas, furfures & scabiem. Oleaginum semen illitum medetur furfuribus, & ulceribus, quæ depascunt uorantq́; quod autem intra nucleum est, ex adipe & farina scabros ungues excutit. Colymbades tritæ & ambustis illitæ, pustulas gigni prohibent. sordida ulcera purgant. muriæ succus collutas gingiuas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua flaua & recens stomacho utilior est, uentri difficilis. nigra autem & matura corruptioni opportuna est, stomacho aduersatur. oculis non conuenit. capitis dolorem mouet. arefacta illitu depascentia ulcera sistit, & carbunculos emarginat. Oleum syluestris oliuę gingiuis putri uligine laborantibus colluitur. dentium mobilitates stabilit. calfacti fotus, gingiuis fluxione laborãtibus utilis est. lanam enim specillo circunligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κότινος, ἢ ἀγριέλαιος.

Latinè, Oleaster & syluestris olea. Officinis Latinum nomen retinet.

Germanicè, Wilder ölbaum. *Gallicè, Oliuier sauuage, dicitur.*

Syluestris olea fœcundior satiua, quod ferè syluestres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleastro uita longior quàm oleæ, sed olympiæ longißima. Syluestris olea ex satiuæ nucleo nascitur. Mansuescere hanc densis curataleis, aut omnino translatione mitem fieri, uix potest adduci Theophrastus ut credat.

Lachryma æthiopicæ oleę. Caput CXIX.

LAchryma quam æthiopica olea stillat, scammoniæ similis quadantenus est, fulua, stillis exilibus constans, mordax. quæ autem ammoniaci, aut gummi similitudinem refert, colore nigricans, nec gustu mordens, superuacua est. Nostrates oleæ, oleastriq́;, similem lachrymam sudant, quæ commodè ad oculorum hebetudines illinitur. cicatrices albuginesq́; illitu emendat. urinam & menses ciet. cauis dentium impressa, ad dolores efficax est. inter uenena scribitur. partus pellit. lepras & impetigines sanat. Appellatur autem æthiopica & agrestis olea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gummi Elemi ab elæa, uel corruptè & enhæmum.

Ex elæa, id est, olea Aethiopica & nostrate, inquit Dioscorides, & Italica Plinius, & oleastro lachryma funditur scammonio similis, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Similis autem hammoniaco, uel gummi, colore nigricans, morsus expers, inutilis. Explora an uerum sit Officinis.

Amurca. Caput CXX.

AMurca expressæ oliuæ recrementum est. decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis astringit, cæteros præbens lycij effectus. insuper dentium dolori & uulneribus, cum aceto, uino aut mulso cõmodè illinitur. additur in medicamenta ocularia.

Myrica.

ualentius astringunt. fructum tamen & succum, & non radicem, adhibet spleneticis remedijs Galen. lib. 9. comp. pharma. part. Quinetiam trunco in uascula uel potoria, uel escaria cauato, lienem arcano quodam odio suibus & hominibus longo usu absumit. A

Plinius contra Dioscoridem & Galenum, nullum fructum ferre dicit libro 16. cap. 26. his uerbis: Fructum arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantùm nascens, populus, alnus, ulmus, &c. quod itaq; Dioscorides dixit: καρπὸν ὥσπερ ἄνθος φέρουσα βρυώδης κατὰ τὴν σύστασιν, idipsum Plin. tum semen, tum fructum esse aut dici posse non putauit. Porrò calices fieri, ut suprà quoq; monuimus, ex trunco myricæ arboris solitos, qui spleneticis essent in usu commodi, Dioscorides prodit. Sed ea gratia hodie uina ex tamarisci uirgultis concinnantur in superiori Germania cisrhenana, quæ spleneticis utiliter bibuntur, Tamariscina uulgo appellata: quod ut nouitium inuentum adscribere uolui, quum facticij huius uini Dioscorides inter tot genera, non meminerit. & Democritus apud Constantinum Cæsarem libro decimonono, capite septimo, ad eandem rem uinum prunis Myricæ superfusum, & sic potatum magis probet. B

Erica. Caput C.

ERica fruticosa arbor, myricæ similis, longè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. tam flos quàm coma serpentium ictibus illitu medetur.

Græcis ἐρείκη. Latinis Erica. Officinis inusitata.
Germanis, Heyd. Gallis, Brugere.

Quidam esse putant, quam Galli rosmarinum aculeatum, uel potius iomarinum appellant.

Ericæ digerentis plantæ flore potißimùm ac folijs utendum: semen etiam adhibetur apud Galenum lib. 6. comp. pharm. par. Ericæ dictus sæpè lib. 9. comp. pharm. part. in spleneticis.

Erica.

Acacalis. Caput CI.

ACacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis myricæ quadam tenus similis, cuius aqua in

A qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

Hodie planè incognita: nomen frutici à nympha datum crediderim Acacali.

Rhamnus. Caput CII.

Rhamnus.

Vua crispa.

B RHamnus fruticat in sepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ spinæ modum, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. tertium nigrioribus latioribusq; folijs constat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minusq; rigentibus aculeis. Fructum ædit latum, cãdidum, tenuem, follicularij specie, uerticillo similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus, efficaciter illinuntur. Fama est, ramos huius ualuis fenestrísue impositos, ueneficia depellere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rhamnus frutex spinosus, apud ueteres tria habet fastigia. Ego Rhamni unum genus hoc puto, quod Galli burgam spinam, uel Neprum uocant fructu myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id ad colorem eum tingentibus idoneo. Germani, Creutzbeer / Wächerbeer / Ferblözner / Ferbbeer / appellant. Cortex arbori subniger, & nitidus quasi ceraso, intus uirens, post luteus, lignum extrà candidum, interiore medulla rubet: eo ualidos arcus nostri fabricant. Audio etiam adhuc hodie Italis spinum ceruinum uocari, nam & ab ijsdem Dioscorides spinam cerualem dici testatur.

Rhamni fastigijs genus aliud annumerandum in afflatu maris nascens, frutice nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur spinis aculei mucrone sæuientibus, folijs tamen æmula facie ligustrum exprimentibus, ut pro illis fallant, bacca folliculari specie, uerticillata, primùm candida, post maturitatem rubefactæ foris flaccida, intus rimosa, quam pastores pecorum pabulo decutiunt.

Sunt qui primum Rhamni genus arbitrantur hoc, quod officinæ uuam crispam, Germani Kreuselbeer. Galli uerò grossellés uocant. fruticosi namq; generis est, ramulis uietis, rectè spinarum mucrone horridus, flore ex herbido candicante, in frutetis & sepibus nascens: folia tamen non respondent, quæ circinatæ rotunditatis conspiciuntur, apij modo dissecta, frutice aculeato, acinis candidis, & à maturitate dulcibus, granosis, translucidis, ciborum condimentis expeditis.

Halimus. Caput CIII.

HAlimus frutex eſt ſepimentis idoneus, ſimilis rhamno, ſine ſpinis, folijs oleæ, ſed latioribus. naſcitur in ſepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. radix conuulſa, rupta, torminaq́; mitigat, drachmæ pondere in aqua mulſa pota. eadem lactis ubertatem facit. A

Halimus in magno nominum ambitu eſt. Ruellius arbitratur fruticem eum qui in Gallia uiuis ſepibus frequens, blanceputa uulgo appellatur, Halimum eſſe, guſtu ſubacerbo in ſalſilaginem tendente, quare menſis folia cùm tenereſcunt non eſſent ingrata, tamen non eſſe edendo, cùm propè nimia habeantur olera.

Paliurus. Caput CIIII.

PAliurus frutex cognoſcitur aculeatus, durus, cuius ſemen pingue & fuliginoſum inuenitur. quod potum tuſsi opitulatur. ueſicæ calculos comminuit. ſerpentium ictibus aduerſatur. Folia & radix aſtrictoriam uim habent. quorum decoctum potu aluum ſiſtit. urinam trahit. contra uenena & ſerpentium morſus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq́; omneis diſcutit, trita & impoſita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παλίουρος. Latinè, Paliurus.
Officinis inuſitata. Germanicè, Weelberin.
Gallicè aubepin, appellatur. aut ſaltem paliuri ſpecies eſt.

Apud nos paucis antea annis frutex inuenitur, qui etiam arboreſcere poßit, folio per ambitum laciniatim ſinuato, rotundo, molli, ramis ſpini, quem album cognominant, modo maculatis baccis, rotundis, rubris, myrteis. longè maioribus, guſtu iucundo, qui & uinum ſuauitate ſua commendet. Condiuntur & grato ori cibo. Cœpit mea memoria propagari inſita, quantum reor, albo ſpino. Qui colunt in hortis, uelut alienigenam & aduenam arborem, Myribalanum appellant. Hanc eſſe putauerim, nullis ferè notis reclamantibus paliurum Africanam, eam præſertim quæ non ſiliquetur. Ruellius Paliuri genus eſſe conijcit fruticem aculeoſum, uulgo Weelberin, Gallis Aubepinum, id eſt, album ſpinum. Fertur enim farina è fructu olim in fame quæſita, undè Germanicum nomen habet, quod ſanè etiam de Paliuro tradunt ueteres. Item fruticem quendam rura Galliæ iuncum marinam, uel potius Iomarinum appellant, cui aliquantulum fauere delineatio uidetur, an tamen Paliurus ſit, non auſim affirmare, quòd ei ſpina pro folio ſit. B

Acuta ſpina. Cap. CV.

ACuta ſpina, quam pyrinam aut pityanthen aliqui uocant, arbor eſt pyraſto ſimilis, ſpinoſa ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicē multifidam, altè deſcendentem. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuium, et abundantiam fœminarum ſiſtunt. radix illita aculeos & ſpicula extrahit. abortū fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

A

Ribes.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὀξυάκανθος, καὶ ὀξυάκανθος. Latinè acuta ſpina.
Officinis Berberis, & Bugia.
Germanicè, Erbſelen / Saurauch / Weinleglin, uocatur.
Galli, quòd huius acinis uinum exprimatur, ſpiniui netam appellant, alij qui acrem ſpinam.

Oxiacanthæ uel Oxiacanthi racemoſæ bacculæ, dum maturuerunt rubentes, aſtringunt: uis eadem folijs, ſed languidior. E baccis uinum exprimitur eodem ferè uſu, quo uinum ex malo punico. Conduntur etiam uel melle uel ſacharo ad reſtringendam ſitim, depellendamq; febricitantium maliciã. quorum moroſum nimis palatum cibum ferre quemcunq; reſpuit. Elangueſcens appetentia grato huius acore recreatur.

Frutex Arabibus Ribes dictus, huic planè congener, racemoſus, acidus, acerbus, frigidus ſiccus ſecundo gradu, ſitim extinguit, uomitũ & fluorem alui bilioſum ſiſtit, morbillis & uariolis, quas uocant, ſaluber: frutex à nobis poterium rubrum dicitur. Germanis dicitur S. Johans treublin. Inferiori Germaniæ, Aelbeſien / S. Jans beſykens / offt Druyſkens. Quid ſit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in ſuis teſtimonijs. Succus ex his expreſſus, cum ſacchario cydoniati modo coctus, eſt delicatiſſimus.

Ribes Damaſcenus Muſæ additur, folijs rotundis, & magnis ijſdem.

Rubus canis. Caput CVI.

FRutex eſt arboris inſtar, rubo longè maior. folia multò latiora myrto, firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ ſimili, qui per maturitatẽ fuluescit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum ſiſtit: feruefacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant.

B

Rubus canis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυνόσβατος. Latinè, Rubus canis. Officinæ cum ſylueſtri Roſa confundunt. Germanicè, Hanbutten / Wickdorn / Strauch.

Gallicè ung eglantier ſans odeur, in differentiã roſæ ſylueſtris, appellatur.

Rubi, ſeu ſentis, Græcè βάτου genera Theophraſto tria ſunt: magnus ſeu rectus, humilis, & medius, qui ſuo loco declarabuntur. Batus magnus ſeu rectus, eſt Dioſcoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino ſimili, quo ceu lanæ flocci arteriam ſi deuorentur infeſtant: huic folijs, fructu, roſa ſimilis eſt cynoſrhoda, Englentier Gallis dicta: & roſa frutex omnis, niſi quòd ferè gerit folia florũ magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: ſed Cynoſbatos ſpinis hamatis horridior, rectior, et altior aſſurgit, odore caret, quẽ Cynoſrhoda tota habet præſtantiſſimum: roſa uerò frutex flore ſolo eſt odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatum Galli, Germaniq; Leibfarb uocant) nunc etiam muſchhatum.

Liguſtrum.

Liguſtrum. Cap. CVII.

LIguſtrum arbor eſt oliuæ folijs circũ ramos, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muſcoſo, odorato: ſemine ſambuci, nigro. Optimũ naſcitur in Canope & Aſcalone. Folia aſtrictoriam uim habent: quare commanducata ulceribus oris medẽtur. illita feruidis inflammationibus, carbunculisq; proſunt. decocto

præbent. corporis excrescentias cum uino reprimunt. ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex palmis humilibus Aegyptiæ. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φοῖνιξ. Latinè, Palma arbor.
Germanicè, Dattelbaum. Gallicè arbre de dattes, appellatur.
Fructus Palmæ, Græcis δάκτυλος. Latinis palmula.
Officinis Dactyli. Germanis, Dattlen.
Gallis, dattes & figue royalle, dicuntur.

Ex palmulis caryotides celebrantur cibis, harum genera tria sunt: Nicolai, sorores. Græcis adelphides, Patri. sunt & Eunuchi Aristoteli genus Palmulæ, quod alij enorchos uocant, quasi testiculares ac spadonias. Sunt & Magarides autore Plinio, palmæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores: quare à margaritis nomen accepere.

Φοῖνιξ, ut hoc loco Dioscorides tradit, in Aegypto nascitur, uiridi colore, odore mali cotonei, medio maturitatis uigore per autumnum decerpi solet. Arabici Myrabolani similia, sine osse, quā Myrabolanum quoque uocari Hermolaus affirmat. Πάθμαι autem & ἄδιψος etiam Dioscoridi uocatur, quòd ex hoc fructu palmæ Aegyptiæ humidiore, acerbo, astringente, expresso, potus fit sitim sedans, Solino autore, qualis nobis ex pomis, pyris, sorbis. Hic autem fructus si usque ad maturitatem in arbore sinatur, solibus nigricat, & φοινικοβάλανος uocatur.

Φοῖνιξ uerò palmæ ipsius fructus, præsertim dulcis, non paucam obtinet caliditatem: tamen desiccat, roborat, contrahit, stipat, densat, sumptus & admotus.

Hic autem fructus à palmæ Aegyptiæ fructu ex osse differt: nam hic os habet magnum & longum & durissimum, in quo semen, uel ustum & tritum ualenter digerit, lib. 6. comp. pharm. part. Dactylus à digitorum forma dicitur. ὀξυφοῖνιξ uerò dictus Actuario & alijs quibusdam Græcis recentioribus ab acido sapore, palmæ syluestris fructus, Tamar Indus, id est, Dactylus indus Barbaris. Germanis uerò Tamarinden/ & saur Datteln uocatus: quamuis cholagogus sit comprimendo, ut palmæ Aegyptiæ fructus Phoenicobalanus. tamen os habet quod satū arborem nobis produxit, alijs multis conueniunt & differunt, ut mox audies: sed Oxyphoenix ueteribus indictus, cùm phoenicobalanus in his frequens sit. Oxyphoenix subniger, lucidus, tener, uillis tanquàm radicibus mistus, recens, pinguis, acido sapore. Quibus notis apparet, quantum conueniat cum Phoenicobalano, & quantum discrepet: ad hæc osse ut diximus, & usu hic recentiorum tantùm: ille etiam ueterum. Si frigidus est ueteratus, oxyphoenici debet misceri mastiche uel macis uel spica nardi. Raro per se datur, picrocholis saluberrimum ad uncias quatuor dari potest: annis 10. seruatur.

Oxiphoenix. Tamar Indus. Phoenicobalanus. B

Palma, elate. Caput CXXVI.

PAlma, quam aliqui elaten aut spatham appellant, fructus palmarum adhuc florentium, inuolucrum est calyxque, quo in spissamenta unguentarij utūtur. Optima habetur odorata, astringens, ponderosa, præclusa, intus pinguis. uis ei adstrictoria. sistit ulcera quæ depascunt. laxatos artus committit. trita miscetur cataplasmatis & malagmatis. prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iecinori affecto, mista conferentibus cataplasmatis. Eius decoctum subinde tersum, capillos denigrat, datur bibendum congruè, renum, uesicæ, & uiscerum uitijs. uuluæ ac uentris fluxiones sistit, scabiem cum resina & cera sanat, si uiginti diebus recens apponatur. Inuolutusque in ea elate fructus, quem suo amplexu fouet, elate etiam uocari solet, & ab aliquibus borassus. Adstringit, & spathæ effectus præstat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ borassus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Non solùm summus cortex palmulæ (ut quibusdam placet) ἐλάτη appellatur, sed ipsum adeo recens palmulæ fructus germen, ut Galenus ait. Idem hîc Dioscorides indicat, καὶ ὁ περιεχόμενος δὲ ὑπὸ αὐτοῖς καρπὸς ἐλάτη καλεῖται, hoc est, contentus in ipso cortice fructus itidem elate dicitur. Cæterùm quod à Galeno ἐγκέφαλος in eadem palmula dicitur, id ab eodem 2. de alimentis, uertex & summitas palmæ appellatur. At uerò quod hîc à Dioscoride ἐγκάρδιον uocatur, omnino aliud est, medium uidelicet in eius ligno, tertium à cortice. ἐγκάρδιον enim uocabulo etiam aliàs medium alicuius rei, & quasi corculum aut medulla appellant, quomodo Græci Medici etiam ἐγκάρδιον τῆς σκίλλης, scillæ internam partem uocant. Ipse autem Plinius palmulæ ἐγκέφαλον, cerebrum dixit.

A **Malum punicum. Caput CXXVII.**

MAlum punicum omne boni succi est, stomacho utile, perexiguum sufficiens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur, sed aliquantulum in eo calorem gignunt. inflationes pariunt, unde in febri abdicantur. Acida adstringunt. æstuanti stomacho auxiliantur. & multò magis cōtrahunt, ac urinam cient. ora gingiuasq; lædunt. Vinosa uerò mediam sortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in sole siccati & obsonijs insparsi, concoctiue, fluentem aluum stomachumq; sistunt. cœlesti aqua madescunt, bibunturq; commodè sanguinem excreantibus: ad desessus dysentericorum, fœminarumq; fluxione uuluæ laborantium utiles sunt. expressus nucleorū succus coquitur cum melle, ad oris, uirilitatis, & sedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores & narium uitia, præsertim acidorum. Huius flores cytini uocantur, qui adstringunt, siccant, cohibent. sanguinolenta glutinant. quas punicum, præstant utilitates, humida gingiuarum uitia mobilesq; dentes decocto colluuntur. herniam prolapsu intestini erumpentem cataplasmate repellunt. memoriæ tradunt, qui tres quàm minimos cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem passurum. eliquatur hypocistidis exemplo. Malicorium, asperum est mali punici putamen, quod aliqui sidion appellant. Id spissandi uim habet, &, quos cytini, præbet usus. decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit, et easdem euocat. Balaustium syluestris punici flos est, cytino similis. cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, colore rosaceo. succus ex eo exprimitur, hypocistidis modo, cui adstrictoria uis inest, eadē faciens quæ hypocistis & cytinus.

Cytinus. *Malicorium.* *Balaustium.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ῥοιὰ ἡ, apud nonnullos σίδη. Latinè, Mala punica. Officinis Granata.
Germanicè, Granatbaum/arbor. Granatöpffel/fructus.
Gallis arbor ung pomeir de granade, fructus pomier de granade, & Mygrenes, appellatur.

B *Malum granatum seu punicum triplex: dulce, acidum, & acidodulce, scilicet succo, saporis naturam uiribus refert: omnium tamen flos, cortex, nucleus astringit, sed acidi & acerbi magis, dulcis multò minus: medij horum mediocriter. malicorium, id est, cortex nondum adulterum sed perfectum propinquorum est melior ad astringendum in ore affectus ex fluxione nascentes.*

Balaustiæ.

Balaustium syluestris punicæ flos, cytinus satiuæ & domesticæ Dioscoridi & Galeno, primogenita punica. Nā quando arbor florere desinit, fructus ipsius apparet in mali Punici speciem figuratus. Hi in fine ueris gignuntur, & meliores sunt ex granatis acidis & acerbis, quia magis astringunt, Ibidem. Ambo tamen insigniter astringunt, refrigerant, siccant, crassæ sunt substantiæ: ambo etiam hodie à medicis cū Plinio Balaustia, Germanis, Granat blůet. Gallis fluer de pome granade uocatur.

Myrtus. Caput CXXVIII.

MYrtus satiua nigra utilior est medicinæ, quàm candida, & in hoc genere multò magis montana. semen tamen imbecillius parit. Vis & myrti & seminis adstringit. semen uiride aut aridum in cibo datur sanguinem excreantibus, & uesicæ erosionibus. succus uirentibus baccis expressus, eosdem effectus exhibet. stomacho utilis. urinam cit. prodest contra phalangij morsum, & scorpionis ictus in mero. seminis decoctum capillum tingit. ius decocti in uino ulcera in extremis membris nata sanat. oculorum inflammationes illitum cum polline polentæ lenit. contra ægilopas illinitur. crapulam arcet præsumptum uinum, quod feruefacto aliquantū eius semine exprimatur, aliàs enim

acorem

Myrtus.

acorem contraheret. præstat idem seminis effectus. utile procidentię uuluarum in desessionibus, sedis uitijs, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus purgat furfures, ulcera capitis manantia, atq; eruptiones papularum fluentes continet. additur quoq; in medicamenta, quas libaras uocant, uti oleum quod ex folijs eius factum est. decoctum foliorum ad desessiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & malè solidescentes. eo fracta ferruminationi repugnantia utilissimè fouentur. uitiliginem emendat. purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eadē efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis ulceribus & partibus omnibus fluxione laborātibus, cœliacisq; prosunt. & admisto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo cum uino, ad ulcera serpentia, ignem sacrum, testium inflammationes, opinyctidas, & condylomata. arentium foliorum farina utiliter inspargitur paronychijs, pterygijs, & contra alarum feminumq; perfusiones. cardiacorum sudores cōhibet. folia cruda seu cremata cum cerato, ambustis, paronychijs, pterygijsq; medentur. Exprimitur folijs succus adfuso uetere uino aut aqua cœlesti, cuius recentis usus est, nam exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit. Myrtidanum dicitur, adnatum inæquabile, uerrucosumque intumescensq;, & cō color, quod perinde quasi manus myrti caudicem amplectitur. magis quàm myrtus astringit. tusum addito austero uino reponitur, coactumq; in pastillos siccatur in umbra: multò efficacius & folio & semine, cerato, pessis, insessionibus, cataplasmatis admistum, ubi astringendum aliquid est.

Myrtus Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μυῤῥίνη, uel Μυρσίνη. Latinis, Myrtus.

Officinis grana Myrti, Myrtilli.

Germanis, Welsch oder frembd Heydelbeer.

Gallis, Grain de Meurte, appellatur.

Myrtus Italiæ nota arbor, Duæ potissimùm eius species, nigra & alba: nigra folia habet, quæ in uiriditatem quandā intensam, & ferè subobscurā tendunt, quæ nigredinem quandam præ se ferre uidentur: alba uerò uiriditatem habent magis apertam, quæ respectu intensæ uiriditatis albedo dici potest. In genere autem omnia ex myrto, quæ in usum medicorum ueniunt, feliciora & efficaciora in nigra sunt, quàm in alba.

Myrti utriusq; germina, folia, baccæ, succus constant substantia calida, tenui, & contraria illi frigida terrea, astringente magis syluestris quàm satiua. Bacca Catoni Myrta, Murta Varroni. Myrtilli, Officinis, *uulgo* Welsch Heydelbeer.

Myrtus alba & nigra passim dicitur Galeno in comp. pharma. part.

Cerasia. Caput CXXIX.

Cerasia aluo utilia sunt, si uiridia sumantur. eadem siccata illam sistunt. Gummi quod cerasi resudarūt,

A

Cerasus.

Cerasia.

cum uino diluto tussi uetustę medetur . colorem commendat . uisum exacuit . appetentiam inuitat . idem ex uino potum calculosis auxilio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Κέρασις, κεράσιον.
Latinis, Cerasus & Cerasum fructus.
Germanis, Kirschbaum / Kirsen.
Gallis, Cerisier : fructus, une cerise.

Cerasiorum plura genera.

Cerasia dicta sunt à ciuitate Ponti Cerasunte, unde primum ea attulit L. Lucullus, ut autor est libro 15. Plinius, qui ait : Cerasi ante uictoriam Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia . At urbis anno sexcentesimo octogesimo, is primùm uexit è Ponto. Plura eorum genera inter quæ Aproniana maximè rubent. Nigerrima sunt Acti. Ceciliana uerò & rotunda. Iulianis gratus sapor, sed penè tantùm sub arbore sua, adeò teneres, ut gestatum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Campania Plinius appellat. Sunt & alia quæ tamen omnia alij sapore discernentes in tria genera contrahunt & discriminant, dulcia, austera, & acida : quorum dulcia uentrem molliunt & citißimè dilabuntur, maximè recentia, quæ quia lubricos ac putridos gignunt humores, stomacho minus utilia sunt. Austera stomacho utiliora, adstringentia. Acida pituitosos & uiscidos stomachi humores incidunt, & ipsum confirmant, sitim sedant, & appetentiam excitant. In uniuersum, ut & hoc loco Dioscorides testatur, bonam faciunt aluum recentia, siccata sistunt. Et Plinius libro 23. idem tradens ait : Cerasa aluum molliunt, stomacho inutilia. Eadem siccata, aluum sistunt : Vrinam ciunt. Inuenio apud autores si quis matutino roscida deuoret cum suis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur. Siccantur sole aut furnis, Sacchcaro ac melle condiuntur, ut quotannis apud nos fieri solet : quare uiderit Palladius quid dicat, cùm in Octobri mense ait : Cerasa non aliter quàm in sole usq; ad rugas siccata seruantur. Sed fortè hic seruandi modus tantùm suo æuo in usu consuetus fuit .

B

Siliquæ. Caput CXXX.

SIliquæ recentes stomacho aduersantur . aluum soluunt . eædem siccatæ sistunt, stomachoq́; utiliores fiunt. urinam ciunt : sed præcipuè, quæ uinaceis condiuntur.

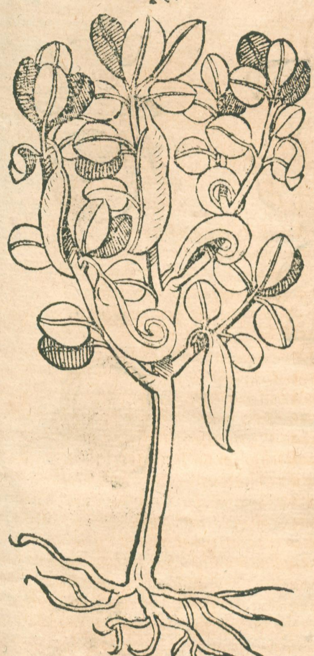
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κερατία, κερατωνία, ξυλοκεράτα. Latinis arbor siliqua. fructus xylocerata.
Officinis fructus corrupto uocabulo xylocaracta. Germanis, S. Johans brot.
Gallis, Carouge, appellatur.

Quod ad medicinam pertinet ferè nullo in usu sunt Siliquæ , soluunt tamen uirides , utpote humectiores aluum, quam resiccatæ sistunt, & tum quoq; stomacho utiliores esse ait, & urinam cientes Dioscorides, maximè eas quæ reiectis acinis siue internis granis ipsarum edantur , ita enim existimo legendum, tametsi citra exemplaris uetustioris fidem id non asseuerantius astruam, nempè pro eo quod habetur in uulgatis exemplaribus omnibus, τὰ ἐκ τῶν σεμφύλων συντιθέμενα, quæ uerba nullam certam sententiam exhibent. τὰ ἐκτὸς τῶν σεμφύλων ἐσθιόμενα, ut sit id quod Plinius lib. 15. cap. 28. dixit. Quum in pluribus semina placeant, in siliqua damnantur. σέμφυλα porrò grana eius, sicut uinaceas dici opinor, quanquam etiam solida

retrimenta

Siliquæ.

retrimenta uuæ in torculari expressa, Galenus 2. de alimentis στέμφυλα uocet, & alios radices uuarum ex sarmentis enascentes ita appellare tradat. sed στέμφυλα pro oliuarum nucleis siue oßiculis accipiuntur, Constantino Cæsare de agricultu. libro sexto capit. 11. teste. Galenus tamen loco iam citato, στέμφυλα quidem oliuarum etiam dici fatetur oßicula, sed oleo iam expresso reliqua.

Porrò quum in solidis illis uuæ retrimentis στεμφύλοις appellatis, tum ipsæ uuæ ollares dictæ sternantur, uelut alio loco declaraui, tum etiam oliuæ ipsæ componantur, ita ut antequam exprimantur uicißim in uase cum oliuis reponantur, uelut idem Constã. Cæsar libro nono de agricultu. cap. 31.

Videtur mihi omnino fieri posse, ut eodem planè modo uelut oliuæ, etiam ipsæ siliquæ componantur ac adseruentur, easq; ipsas τὰ ἐκ τῶν στεμφύλων συντεθειμένα, Dioscorides appellauit, hoc est, Siliquas in retrimentis uuarum compositas & adseruatas, atq; hæc sententia mihi præ superiore probatur.

Mala. Caput CXXXI.

FOlia, flores & germina cùm omnis mali, tum maximè cotoneæ, adstringunt. Pomis acerbis adstringendi uis inest, maturis uerò longè secus. Ex ijs uerna bilem gignunt. neruos omneis lædunt. inflationes pariunt. Cotonea stomacho utilia. urinam cient. uerùm tosta mitiora habentur. prosunt cœliacis, dysentericis, purulenta extussientibus, cholericis, præsertim cruda. maceratorum liquor, commodè in stomachi aut uentris fluxionibus potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est. decocto fouentur uuluæ & sedes si procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent. mel autem sibi constringentem illorum uim & inspissantem ascisçit. quæ cum melle coquuntur, stomacho atque ori gratiora sunt, sed minus inspissant. cruda cataplasmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut si stomachus æstuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipsis tusis expressisq; : sed quò perduret, quindecim sextarijs succi unus mellis adiungitur, alioquin in acorem degenerat. Prodest ad omnia quæ dicta sunt. Fit & oleum ex ijs, quod melinum uocauimus, quo utimur quoties astringenti oleo est opus. Eligi oportet uera, quæ sanè sunt rotunda, & parua & odorata: quæ uerò struthia dicuntur, magna quidem sunt, sed minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ astrictionem desiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibus sanguinis contra citam aluum, & mensium impetus, in uino bibitur. Melimela uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt. stomacho negotium exhibent, æstuosa. Ea multis dulcia mala uocantur. Epirotica mala, quæ Latinè orbiculata dicuntur, stomacho utilia. sistunt aluum. urinas euocant. malis tamen cotoneis inualidiora. Syluestria mala similia sunt uernis, & adstringunt. sanè in hunc usum immatura omnia opus sunt. Persica poma matura tam stomacho quàm uentri utilia sunt: acerba aluum cohibent, sed sicca uehementius. decoctum è siccis alui stomachiq; fluxiones sistit. Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora sunt supradictis, & stomacho utiliora. Medica mala aut cedromela, quæ Latini citria uocant, nemini non cognita. Arbor ipsa omnibus anni temporibus po-

A

Mala Cydonia.

Mala.

Melimela.

B

Epirotica.

mifera, alijs deciduis, alijs subnascentibus. malum oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. semen habet pyri. Id in uino potum ue-nenis resistit. aluum mouet. oris suauitatem commendat, decocto eius colluto, aut succo. estur in malacia mulieribus. uestiarijs impositum ab erosionis uitio uestes uin-dicare existimatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μηλέα arbor, fructus μῆλον. Latinis, Malus, Malum.

Germanis, ein Apffelbaum/ein Apffel. Gallis, une pome, & ung pomler dicitur.

Malorum, sicut & pyrorum, infinita sunt genera, quorum copiosè meminit Plinius lib. 15.

Mala cydonia, quæ & cotonea dicuntur, mala sunt ex Creta insula aduecta, à cuius ciuitate Cydone dicta sunt Cydonia. Q. Serenus: Aut quæ poma Cydon Creteis mittit ab oris. Horum plura sunt genera. Nam sunt Chrysomela, quæ aurea mala interpretantur, à colore aureo, quem referunt. Sunt deinde minora & odo ratius fragrantia, quæ Struthea uocantur. sunt item quæ à melleo sapore Melimela, & eadem à nascendi ma turescendiq; celeritate uocantur mustea, uulgo uerò ab arborum paruitate, quòd pomiliæ sunt in quibus na-scuntur, Nana appellatur &c. quæ genera lib. 15. à Plinio describuntur. Fit & uinum, mel & oleũ è cydonijs,

& con-

& condimentum Cotoneatum, uulgo Quitten Latwerg. Gallis uerò contingnat, appellatum. Cæterùm cotonea cocta suauiora in cibo: Cruda & matura prosunt sanguinem excreantibus ac dysentericis, cholericis, cœliacis, ut Dioscorides testatur.

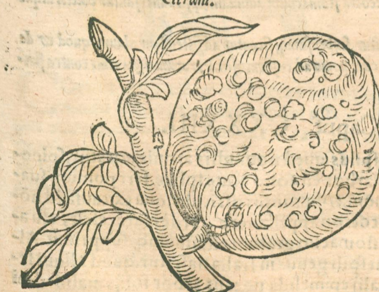
Persica.

Persica nota sunt poma, uulgo Pfersich, Gallis de pesches dicta, è Persia ad nos translata, unde nomen habent. Nec unum eorum genus est, è quibus tamen ante alia in precio sunt, à duricie & soliditate dicta duracina, quibus corpus ligno adhæret auelliq; nequit, in reliquis facilè separatur. Plinius lib. 15. cap. 12. Persicorum palma duracinis. Nationum habent cognomen Gallica & Asiatica. Post autumnum maturescunt, Aestate præcocia Germanis S. Johans Pfersich. Gallis abricot dicta, intra xxx. annos reperta tempore Plinij, & primò denarijs singula uenundata. Supernatia è Sabinis ueniunt, popularia undiq;. Pomum innocuum, expetitur ægris, nec aliud fugacius: longißimæ enim decerpto bidui mora est, cogitq; se uenundari. Paulus Aegineta lib. 1. Persica, inquit, mali succi sunt, acescunt & facilè corrumpuntur, ideoq; in prima mensa sumenda, quo deijciantur protinus, neq; propter moram in uentriculo corrumpantur. Præcocia uerò & rhodacina & Armenia, persicis meliora sunt, neq; enim acescunt, neq; similiter corrumpuntur, ac sunt etiam delectabiliora. Ex quibus illud etiam intelligi potest, quod Celsus lib. 2. tradit. Non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse. Nec illud omittendum, uidelicet. Armeniaca non inter Persica à Palladio & alijs, sed pruna numerari à Plinio & Columella.

Citria mala, quæ Dioscorides capite præsenti, Persica quoq; & Medica & Citromala, Plinius Assyria appellari dicit. Quorum uaria sunt genera, magnitudine potius quàm genere differentia, & ijsdem quasi uiribus dotata, odoratißima & uenenis aduersantia, præcipuè quòd priuatim & peculiariter Latinè Citrum. Germanicè, Judenapffel / Citrinat. Gallicè ung Citron uocatur, de quo Virgilius intellexit, cùm ait:

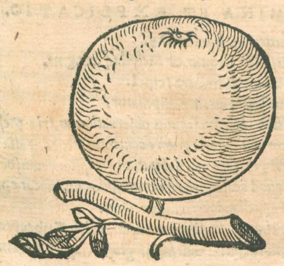
Citrum.

> Felicis mali, quo non præstantius ullum,
> Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ
> Miscueruntq; herbis & non innoxia uerba.

Estq; hoc pomum grande, & ut hic Dioscorides illud describit, oblongum, rugosum, colore ad aurum inclinato, cum grauitate odoratum. Habentq; arborem toto anno fœcundam & superfœtātem, ut à Palladio etiam in Martio mense traditur, ubi ait: Quod ego in Sardinia, & in territorio Neapolitano in fundis meis comperi (quibus solum & cœlum tepidum est, & humor exundans) per gradus quosdam sibi semper poma succedere cum maturis se acerba substituant, acerborum uerò ætatem florentia consequantur, orbem quendam continuæ fœcunditatis sibi ministrante natura. Quæ omnia ferè etiam à Plinio

Pomerantzen.

Limonen.

A traduntur lib. 12. cap. 3. Verùm diuersis citri partibus, diuersæ insunt uires. Cortices enim calidi sunt: quod intus est succus semiacidus: semen item calidum, autore Auicenna. sed Paulus Aegineta lib. 7. dicit esse frigidum, & carnem eius crassum generare humorem, & pituitam adaugere, atq; refrigerare, & lib. 1. ait: Citrei mali extima pars acris est, quæ uerò ueluti carnis speciem præ se fert, licet esui sit idonea, uix tamen concoquitur. Id uerò quod intus continetur, siue acidum siue aqueum fuerit, uehementer infrigidat. Sunt præterea in citriorum & Medicorum censu minora quæ Auirantia ab aureo colore, Germanis Pomerantzen. Gallis aurenges uocantur, duplici sapore prædita, dulci & acri. Sunt & citrigenum generis, quos Limones dicunt, Germani Limonen, Galli Limons, de quibus omnibus eadem ferè dici possunt, & de quorum utilitate eleganter & copiosè satis scribit poëta percelebris Iouianus Pontanus lib. 2. de hortis Hesperidum.

Pyra. Caput CXXXII.

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia astringũt: proinde adduntur conuenienter in repellentia cataplasmata, decoctum è siccis & cruda ipsa aluum sistunt. ieiunos esitata lædunt. Achras pyrastri genus est, quod tardissimè maturescit. Vim pyro astringentiorem habet, & ad eadem cõuenit. stringunt etiam eius folia. Ligni pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiunt fungos, si syluestria pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis pyrus arbor ὄχνη, ἄπιος. fructus ἄπιον, ὄχνη, uel ὄγχνη: Etsi hæc duo posteriora de syluestri potius dici uelint, παρὰ τὸ ἄγχειν.

Latinis Pyrus arbor. Pyrum fructus. Germanis, Byrbaum/Byr.

Gallis ung poirier, & une poire, dicitur.

Pyrorum innumera sunt genera, quæ copiosius à Plinio tractantur lib. 15. Cæterùm pyrorum omnium cibus etiam ualentibus onerosus, ægris quoq; uini modo negatur, ut lib. 23. scribit Plinius: Decocta eadem mirè salubria & grata, Quæcunq; uerò cum melle decocta stomachum adiuuant, ipsa aduersantur boletis atque fungis, pelluntq; pondere & pugnante succo.

B Pyrum syluestre tardissimè maturescit. Comeditur, suspensumq; siccatur ad sistendam aluum, quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eosdem usus. Pyrorum ligni cinis contra fungos etiam nunc efficacius proficit.

Mespilus. Caput CXXXIII.

MEspilus, quę à nonnullis aronia uocatur, spinosa arbor est, folio acutę spinæ. fert pomum suaue, exiguum, tribus intus ossiculis, qua ex causa id nõnulli tricoccon appellauere. tardè maturescit, esu astringit, stomacho gratum est, aluumq; supprimit. Alterum mespili genus in Italia nascitur, quod aliqui setanium, alij epimelida uocant. arbor folijs mali, sed minoribus. pomum fert rotundum, esui aptum, umbilico latiore: quod astringit, seroq; maturescit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μέσπιλον, ἡ μεσπίλη.

Latinis Mespilus. Legitur & Mespila, fœm. gene.

Germanis, Nespelbaum/Nespel.

Gallis ung nesplier, meslier, appellatur.

Theophrastus Ideorum secutus obseruationem, tria Mespili tradit fastigia, Dioscorides duplici genere contentus est, ita ut alia quã Theophrasto & Plinio mespili distinctio repræsentata est, & sanè qua dubitat, an Mespilum cum sorbo ueteres confuderint, quandoquidem altißimis connumerant, quod certè sorbo quàm mespilo nunc uocatæ, magis conuenit, nisi quis nostratem Mespilum chamæmespilum appellandam fortasse censeat.

Epimelis frequentißima est hodie ad syluam Hirciniam, fructus eius unedo, uulgo Etzbeer/appellatur. Hippocrates autem γυναικήϊον. α. ἀμαμαλίδας uocat, uelut Galenus in gloßis eiusdem testatur.

Lotus

A

Lotus arbor. Caput CXXXIIII.

LOtus arbor est uastæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, cibis gratam, stomacho facilem. Aluum sistit baccis. ramentorum ligni decoctũ siue potu, siue infusione, dysentericis ac fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxilio est. rufat capillos. citam aluum cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, λωτὸς δένδρον, Aphri, celtin. Latini fabam Græcam appellant. Italia hodie tum Amarenum, tũ pongeracum, tum uisciculum: quidam acrifolium, alij ciceraginem. Veteres fabam Syriacam, unde forsan Padi accolæ baccam Syriacam adhuc uocant: Romæ pultem Syriacam, Conomani hodie Calamum. Germanis hoc tempore incognita arbor.

Faba Græca.

λωτοῦ ῥίνημα, id est, scobs Loti, ad sanguinis sputum usurpatur Actuario in ϛ' δὲ ἀλέκτρω: Galeno autem ad muliebre profluuium, dysenteriam, cœliacos affectus. Huius fructus etiam ualenter astringit.

In Galliæ partibus uulgo Alisa dicitur, & arbor ipsa Alisier.

Cornus. Caput CXXXV.

Cornus syluestris.

B

COrnus dura arbor est, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primùm uirent, dein per maturitatem rubescunt, aut ceræ colorem repræsentant. in cibo astringũt. profluuio alui atq; dysenteriæ salutares, siue in edulio, siue in defruto exhibeantur. Muria, ut oliuæ, condiuntur. Sanies, quam uirentia folia torrendo resudarunt, impetigini conuenienter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κρανία. Latinè, Cornus.

Germanicè, Welsch Kirsen / Cornelbaum / Kurberbaum / Thierlin baum.

Gallicè, Cornier, ou curmier, arbor: fructus, corne ou corme.

Cornus arbor nota est Germanis. Nam & apud Heluetios & Alsatas nascitur, & alijs etiam ad Herciniam syluam locis, & fructus eius ab illis, instar oliuæ, muria conditur, quod etiam Dioscorides fieri hoc loco tradidit, & Columella.

Cornus fœmina, quam etiam syluestrem cornum appellant Græcis Θηλυκρανεία. Germanis, Spindelholtz & Faulbeer / dicitur, coriarijs expetitus frutex. Theophrasto, caudice fungoso & inutili assurgit, ob id Germanicam appellationem Faulholtz / sortita est, uirgulis instar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquàm acerbis, & cunctis animantibus gustu intactis.

Sorba. Caput CXXXVI.

A

SOrba colorem luteum referentia prius quàm maturescant, dissecta & sole siccata mandũtur, ut aluum sistant. eadem est functio molitorum farinę, si polentæ loco sumatur. quod & decoctum eorum in potu præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄα, uel ὄη arbor, fructus ὄυον.

Latinè sorbus arbor, sorbum fructus.

Germanis, Aschrößlin/Speierling/Spörbyren/Arlesber.

Gallis corma uel sorba, cormes, sed arbor cormier.

Sorba sunt fructus, malorũ pyrorumq; generi iure annumeranda, quibus quadruplex differentia, ut lib. 15. ca. 21. tradit Plinius. Alijs enim eorum rotunditas mali, alijs turbinatio pyri: alijs ouata species, ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acri odore & suauitate iucunda. Cæteris uini sapor. Generosissima aliquibus circa pediculos folia. Quartum genus Torminale appellant, remedio tantùm probabile, assiduum prouentu, minimumq; pomo, arbore dissimili: folijs penè platani. Non ferunt ante trimatum ex ullo genere. Cato & sorba sæpe condi iubet. Seruantur etiam diu hoc genere. ut in Ianuario tradit Palladius, lecta duriora, ac posita, ubi mitescere cœperint, fictilibus usq; ad plenum conduntur urceolis, gypso desuper tectis & bipedanea scrobe loco suo sub sole merguntur ore peruerso, & desuper spissius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole, ut hoc loco Dioscorides tradit, & seruantur in uasculis in hybernum. Cùm uoluerimus uti, aqua feruenti macerata reuirescunt sapore iucundo. Aliqui cum pediculis suis uiridia lecta suspendunt locis opacis & siccis. Celsus sorba stomacho aptissima tradit, & aluum astringere, magisq; ea quæ torminalia uocantur. Martialis item sorborum uim astringentem & naturam exprimit hoc disticho;

B

Sorba sumus molles durantia uentres,
Aptius hæc puero quàm tibi poma damus.

Et Q. Serenus uentris solutioni mederi docens, ait:

Proderit & pueris, quos dentis origo fatigat,
Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta.

Prunus. Caput CXXXVII.

PRunus arbor est nota, cuius pomum estur, sed stomachum malè habet. aluum mollit. Syriaca pruna & pręcipuè quæ Damasci gignuntur, exiccata stomacho utilia sunt. aluum astringunt. Folia pruni in uino decocta collutione & gargarizatu uuam, gingiuas, & tonsillas fluxione laboranteis reprimunt. præstant idem syluestrium prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. cum sapa uerò decoctæ, stomacho utiliores reddũtur, aluumq; magis astringunt. Gummi prunorum agglutinat. potum in uino calculos comminuit. ex aceto quoq; illitum, lichenas infantium sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κοκκυμηλέα arbor: κοκκύμηλον fructus.

Latinè, prunus arbor: fructus prunum.

Officinæ Latinum nomen seruant.

Germanicè, Pflaumen/Kriechen.

Gallicè, prunier arbor, fructus une prune dicitur.

Ingens est, inquit lib. 15. Plinius, turba prunorum: uersicolor, nigra, candicans. Hordeacea appellata à comitatu frugis eius. Asinina cognominata à uilitate. Nec non ab externa gente Armeniaca, quæ sola & odore commendantur.

mendantur. Damascena à Syriæ Damasco cognominata. In uniuersum Pruna aluum molliunt. Stomacho utilißimæ, sed breui momento, ut ait Plinius. Dioscorides hîc uerò stomacho nocere dicit, & Damascena siccata stomacho accommodata esse, sed aluum cohibere, cùm manifestè & hæc soluant, licet minus quàm alia, ut Paulus Aegineta lib. 7. tradit. Martialis: Pruna peregrinæ carie rugosa senectæ Sume, solent duri soluere uentris onus. Et Serenus: Sæpe cibi specie, uitio uel corporis ipso, Potibus aut duris restricta morabitur aluus. Vincitur talis mora gramine Mercuriali: Prunaq; conueniunt, quæ mittit clara Damascus. Sunt autem talia cæteris præstantiora & salubriora. Seruantur etiam pruna sole uel furnis siccata, & aliter. Palladius in Nouembri mense, Pruna, inquit, siccantur in sole per crates loco sicciore disposita. Hæc sunt quæ Damascena dicuntur. Alij in aqua marina uel in muria feruente recenter lecta pruna demergunt. & inde sublata, aut in furno tepido faciunt, aut in sole siccari.

Arbutus. Caput CXXXVIII.

ARbutus siue unedo, arbor est coroneæ malo non dissimilis, tenui folio, cuius fructus pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo. huic memæcylo cognomen est. maturus aut flauet, aut rubescit. in esu acerosus. stomacho aduersatur, capitisq; dolorẽ mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἡ κόμαρος. Latinis Arbutus.
Germanis incognita. Gallis arbouces, dicitur.

Arbutus κόμαρος Græcis est. quæ arbor unà cum fructu suo, Memecylo Græcis appellato, acerbæ qualitatis est, & stomacho incommodat, ac capitis dolorem inducit, ut Galenus 7. simpl. phar. de ea prodit, & Diosc. cap. præsenti: quod ipsum etiam de comp. phar. part. de ipso fructu Galenus perhibet, eaq; propter in capitis dolore febrili uitandũ censet. Verùm Plinius lib. 15. cap. 24. ait: Vnedo pomum inhonorũ, ut cui nomen ex argumento sit unum tantùm edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum & Memecylon, ex quo apparet totidem esse genera et apud nos: alio nomine arbutus uocatur. Quibus uerbis Plinius quatuor uoces, Vnedonem, Comarum, Memecylon, & arbutum, uni arbori ac fructui tradit, cuius tamen duo genera esse putat, atq; ita etiam libro 23. cap. 8. sentit. Arbutus, inquit, siue unedo, fructum fert difficilem concoctioni & stomacho inutilem. At uerò κόμαρον & arbutum eandem arborem esse, eiusq; fructum Memecylon uocari, ex suprà citatis Galeni ac Dioscoridis præsenti capite clarum est. Vnedonem autem alium esse fructum, & non Comari siue arbuti, sed arboris Epimelidis appellatæ superius cap. 133. ex eodem Galeno ostendemus, Sexto namq; simplicium phar. de Epimelide, ἐπιμηλὶς inquit, acerba planta est, & ut dicere poßis syluestris malus: appellatur autem à ruralibus in Italia οὐνεδῶν, hoc est unedo, ac plurimum in Calabria nascitur. fructus eius acerbus. stomacho incommodus, & capitis dolorem inducens, nam peregrina qualitas quædam est ammixta. Quæ uerba ex Galeno etiam Paulus transcripsit, ut dubitari non debeat quin alia arbor sit ἐπιμηλὶς, quæ unà cum fructu suo in Italia unedo appellatur, & alia arbutus, cuius fructus Memecylon Græcis dicitur. atq; hoc propterea quòd diuersis locis eorundem mentio fiat, & hoc ab his autoribus, qui æquè ut Plinius in Italia uixerunt: quanquam Plinius innuat potius quàm exprimat, duo unedonis genera esse, ut uidelicet alterum de Memecylo, alterum de unedone accipi poßit, Sed tamen mox leuiter satis dictum confundit, cùm ait: alio nomine arbutus uocatur. Quare certum est ipsum existimasse arbutum & unedonem Latinis esse, quod Comarus & Memecylon Græcis, atq; id, ut opinor, ob similem uim, quæ de Memecylo & unedone proditur. Verùm ex Galeni uerbis ostenditur, unedonem epimelidis fructum esse, Memecylon autem arbuti. Neq; refert fructuum & arborum appellationes singulatim inter se in suo genere confundi. Quin & libro 2. de alimentis idem Galenus manifestè inter comarum arborem, cuius fructus Memecylon appellatur. & inter arbustum aut sentem potius, quæ Epimelidas fert, & in Italia unedo appellatur, distinguit, ut certum sit duo diuersa genera unedonem & Memecylon esse, quorum αὐτόπτηρ Galenum fuisse credo, Plinium uerò, ut non adeò circa has res curiosum, ex Græcis tantùm transcripsisse, & in his, uelut multis alijs, eos non assequutum esse. Porrò Dioscorides suprà cap. 133. alterum genus Mespili in Italia nasci prodit, sed ab aliquibus ἐπιμηλὶς uocetur, ut ex eius uerbis Epimelis & unedo ex Mespilorum genere sint. Arbutus uerò & Comarus ac Memecylon sui generis, & ab eis diuersi existunt, ut suprà ostendimus cap. iam citato.

A

Amygdalæ. Caput CXXXIX.

AMygdalæ amaræ ra dicum tritarum decoctum, uitia cutis in facie corrigit. illitæ nuces idem munus præstãt. menses admotæ ciunt, capitis dolori auxiliantur, illitu fronti aut temporibus cum aceto uel rosaceo. epinyctidas sanant, ex uino item putrescentia ulcera, & quæ serpunt. & morsus canum cũ melle. earum autem esu dolores finiuntur. aluum emolliũt, somnum faciunt. urinam cient. cõtra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. renum uitijs & pulmonum inflammationibus ex aqua in potu aut eclegmate cũ resina terebinthina dantur: calculosis difficilicꝫ urinæ in passo auxiliantur, & illinctu cum melle & lacte, hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis auellanæ magnitudine. quinis septenisue præsumptis ebrietatem non sentiunt potores. uulpes si cum quadã esca eas uorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit & astringit. reijcientibus sanguinẽ, potum auxilio est. impetigines quæ summum corpus occuparunt, illitum cum aceto tollit. tussi uetustæ cum diluto uino potũ medetur. calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus Græcis, dulces cibo idoneę: sed multò minus ualent in remedijs, quàm amaræ: attamen extenuant, urinam ciunt. recentium esu cum suo putamine, stomachi uitia emendantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Græcè, ἀμυγδάλη. Latinè, Amygdala. Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germani, Mandelbaum/Mandelkern. Galli des amandes appellant. Amygdala amara incidunt, tenuant, tergunt, digerunt sine morsu: ob id ex pulmone excreationem crassorum & lentorum promouent, obstructum hepar, lienem, renem, colum à crassis & lentis humoribus expediunt. Amygdala dulcia sunt moderatè calida, leuiculã tamen amaritudinem habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spacio fit manifesta.*

Pistacia. Caput CXL.

Pistacia Germanica.

Pistacia.

PIstacia, quę constat in Syria gigni, pineis nucibus similia sunt, & stomacho amica. trita cum uino contra serpentium ictus prosunt, siue edantur, siue bibantur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πιστάκια. Latinè pistacea, uel pistacia. Nicander Psittacia. Poßidonius listacia uocauit.

Officini Fistici.

Germani, Welsch Bimpernüßlin.

Pistacia in Syria prouenit, ut Galenus quoq; scribit, à pineis nucibus non absimilia: stomacho accommodata. Galenus exiguum præstare alimentum pistacia tradit, confirmando dilatandoq; iecori haud inutilia: infractos enim humores excernunt: stomacho ne prosit Galenus incertum reliquit: Serapion Dioscoridis monitu tantùm recenset stomacho conuenire, atq; auellana magis excalfacere: quare & amygdalis calorificis amplius: Auicenna uerò phisticos hæc eadem nominans duobus integris numeris calere testatur, calidiores amygdala ac ipsa nuce: uerùm putauerim ego nucem auellanam Auicennam concepisse, etenim iuglandem tertio ordine calorificam scripsit, quod erroneum cùm sit, deprauatum de iuglande scribentem Auicennam uerisimile est: addidit ille, perexiguum nutrire pistacia, iecori peramica, stomachum non parum iuuare, quem nauseantem confirmant & muniunt.

Eam arborem, quam nomine pistaciorum Germanicorum adpinximus, omnino eam esse existimo, quæ Plinio Staphylodendros dicitur, arbor, ut ipse tradit, trans alpes, simillima aceri, alba in materia, siliquas ferens, & in ijs nucleos sapore nucis auellanæ, Germanis, Bimpernüßlin dicti. & figura & sapore parum à pistacijs differentes. B

Nux iuglans. Caput CXLI.

NVces iuglandes, quas nonnulli Persicas uocant, sunt difficiles concoctu, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorem inferentes, tußientibus inimicæ, &

A uomituris ieiunis in cibō aptæ, cum ruta uerò & ficis præsumptæ, & à summo cibo, uenenis resistūt. nec minus si à ueneni haustu comedantur. largius esitatę tineas latas pellūt. illinuntur mammarum inflammationi, abscessibus, luxatisq; cum mellis exiguo & ruta. cum cepa autem, sale & melle, canis hominisq; morsui proficiunt. tormina, cum calyce suo perustæ, & umbilico admotæ, sedant. Putamen cōbustum tritumq; in oleo & uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum. alopecias replet. Sistunt menses nuclei usti, si triti ex uino admoueantur. ijdem è ueteribus, illiti carbunculis, gangrænis, & ægilopijs medentur. alopecijs commanducati & impositi præsenti sunt remedio. Nucibus tusis oleum exprimitur. Recentes stomacho innocentiores sunt, utpote suauiores. itaq; alio mistæ eximunt acrimoniam. liuores in corpore illitu tollunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

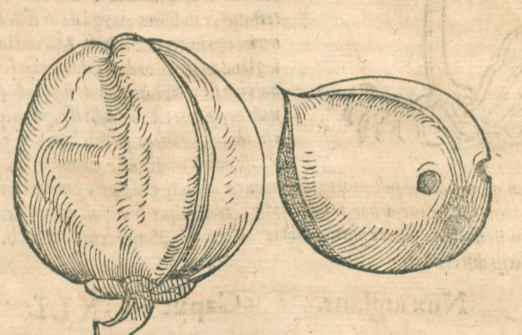
Græcè, Καρύον βασιλικόν, ἢ εὐβοῖον καρύα, καὶ περσική.

Latinè, Nux Basilica, iuglans, Persica. *Germanicè, Baum nuß / Welsch nuß.*

Gallicè, Vne noix.

Nux iuglans seu regia, nucleo est tenuium partium, ubi inaruit, siccante etiam sine morsu, ex quo inueterato oleum ualenter digerit.

Nux Indica.

B

Nux Indica Actuario in diasatyrio & diaromato. Veteres huius non meminerunt.

Nuces auellanæ. Caput CXLII.

NVces auellanæ, quas & leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt. ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur. tostæ & cum exiguo piperis potæ, destillationem concoquunt. crematarum cinis cum axungia aut adipe ursi perunctus alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli usta earum putamina, & in cineris speciem redacta, cum oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sincipite.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λεπτοκάρυον, id est, nux tenuis, Pontica, Prænestina. Auellana, à locis ubi luxuriat, Ponto, Præneste, Auellis, dicitur. Germanicè, Haselnuß. Gallicè Noysette, ou melline. Plus habet terreæ & frigidæ substantiæ, ob id austerior iuglande. Nuces teneræ, rancidæ, ustæ, cinere digerunt & astringunt. Gale. lib. 6. part.

Morus. Caput CXLIII.

Morus

MOrus arbor nota est. cuius fructus aluum soluit. stomacho inutilis est, & facilè corruptionem sentit. Hoc idem præstat mori succus: decoctus autem æreo uase atq; insolatus, adstringentior redditur. facit ad fluxiones, nomas, & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed insolescit uis eius, adiecto scissili alumine, galla, croco, & myrrha: item myricæ semine, iri, & thure. Immatura mori poma siccantur, tusaq; acinorum rhois uice obsonijs miscentur, ut cœliacos iuuēt. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum resoluit. latas uentris tineas excutit. his quoq; auxiliatur, qui aconitum hauserūt. Folia trita ex aceto illita, ambustis igni medentur, tinguntq; capillum, uitium & fici nigræ frondibus simul coctis in aqua cœlesti. Succus foliorum cyathi mensura potus contra phalangiorū morsus auxilio est. Feruefacti corticis & foliorū iure dentes aptissimè in dolore colluuntur. Radix circiter messem incisa, facto in ambitu scrobe, succum emittit, qui postridie concretus inueniri solet. Is in dolore dentium efficax est. tubercula discutit, & aluum purgat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡ μορέα, ἡ συκάμινος arbor, fructus uerò Συκάμινον. *Latinè, Morus arbor: Morum fructus.* *Officinæ Latinum nomen seruauerunt.* *Germanis, Maulber / & Maulberbaum.* *Gallis ung meurier, & une meure dicitur.*

Morum album Græcis ueteribus indictum uidetur & Latinis, præterquàm Ouidio, fortè quia per insitionem in populo albo gignitur: nigrum cantatissimum, & arbor, cuius folijs bombices pasti sericum nent pulchrius & splendidius, Mori tamen albæ folium ad hos alendos est mollius, eoq; hodie tota Italia utitur. B

Mori fructus ab eo quòd in stomachica pharmaca commodus est, apud nostrates nomen inuenit, Maulber / appellatus.

Sycomorus. Caput CXLIIII.

SYcomorum aliqui etiam sycaminum, id est, morum, uocant, cuius fructus sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur. arbor est magna, fico similis, frondosa, multo lacte abundans, folijs mori. pomum ter aut quater anno fert, nō ramis, ut ficus, sed caudice ipso: caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit, nisi ungue aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisq; non multi tritici feracibus, ubi prouentu fœcundo restibiliq; iuuamentum adfert, cùm annonæ caritas premit. Pomum aluo utile est, sed perquàm exilem præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus primo uere tenera arbore, antequàm fructum ferat, eximitur, lapidis ictu summo cortice desquamato. si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia aut uellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta fictili uase reponitur. Vis succi emollit. uulnera conglutinat. discutit collectiones coctioni repugnantes. bibitur etiam aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & perfrictiones. celerrimè teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quę cùm sit ulmus, prædita tamen est folijs sycomori, fructu pruni magnitudine, multò dulciore, supradictis cætera similis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sycomora eadem non sunt cum sycaminis siue moris appellatis, quanquàm Dioscorides hoc loco quosdā etiam ipsam sycamorum sycaminum appellare prodat: Sycomorum enim Galenus, plantam unà cum fructu se in Alexandria uidisse dicit, fructum quidem consimilem ficui paruæ albæ, eumq; in medio mororum & ficuum locari posse ait, unde etiam nomen sit adeptus, à similitudine uidelicet, quam ad utrumq; fructum habet.

A *habet. Amplius autem ridiculos esse ait eos, qui sycomora dicta putent, quòd fatuis ficubus, hoc est, τοῖς μωροίδης σύκοις similes existant, per quæ uerba palàm est ab eo Dioscoridem notari, qui præsenti capite ait: καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπ' αὐτῆς καρπὸς συκόμωρα, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. Videtur enim sentire Dioscorides ob debilem saporem sycomorum quasi fatuum ficum esse dictum. Sed & aliud mirum de hac arbore eodem loco Galenus prodit. Nempe generationem eius diuersam esse à reliquis arborum fructibus. Neq; ex uirgultis ac germinibus, sed ex ipsis ramis magnis ac stipite siue trunco enascitur. Sed in Græco exemplari corruptè legitur ἀκρεμνόνων pro πρέμνου. Meminit huius arboris itemq; fructus eius, etiam Plinius, sed non sycomorum appellat, uerùm ficum Aegyptiam, libro decimotertio, capite septimo: Arbor inquit, moro similis folio, magnitudine, aspectu. Pomum fert nõ ramis, sed caudice ipso. idq; ipsum est ficus prædulcis, &c. & paulò pòst: Huic similis quadantenus quæ uocatur Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice fert pomum & ramis, quum in craßitudinem adolcuere.*

Fici. Caput CXLV.

FIci maturæ recentes stomachum lædunt. aluum soluunt. sed facilè contracta ab eis fluxio sistitur. sudorem euocant papulasq;. sitim sedant, calorem restinguũt.

Ficus.

siccis natura excalfaciendi. uires alunt, sed sitim magis stimulant. aluo utiles. rheumatismis uentris & stomachi contraria. gutturi autem, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptißimæ. feruefactæ cum hyssopo & potæ, thoracẽ purgant. tussi ueteri, diuturnisq; pulmonum uitijs conueniunt. aluum molliunt tuso cũ nitro & cnico*, dein manducatæ. decoctum arteriæ & tonsillarum inflãmationibus gargarizatu prodest. cum hordeacea farina cataplasmatis miscentur. & in muliebres fotus cum fœnugræco & ptisana. cęterùm cum ruta coctæ torminibus infunduntur. coctæ illitæq; duritias discutiunt. parotidas & furunculos emolliunt. panos ad maturationem perducunt, maximè nitro, iri aut calce addita. crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt. cum mali corio, pterygia purgant. cum atramento sutorio, deploratis uerè tibiarũ fluxionibus, & cacoëthicis ulceribus medentur. quin & cum uino decoctæ addito absinthio & hordeacea farina, utilißimè hydropicis illinuntur. crematæ cum cerato sanant perniones, prurigines, sonitusq; si crudę terantur, & sinapi liquoręq; aliquo exceptę auribus

B

* *Alij, Croco.*

auribus instillentur. Tam syluestris quàm satiuæ fici lacteus succus coaguli modo lac contrahit, concretumq; dissoluit, ut acetum. exulcerat corpora, meatus aperit. soluit aluum. uuluam recludit cum detrita nuce græca potus. menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut Tyrrhenica cera. podagricorum cataplasmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, psoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. instillatus plagæ, percussis à scorpione, uenenatorum ictibus & rabiosi canis morsibus auxiliatur. prodest dentium dolori lana exceptus, & cauis eorum additus, uerrucarum informicationes tollit cum adipe, circunlita in ambitu carne. Hoc idem præstat succus è teneris ramis syluestris fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo. tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo spathæ loco moueatur.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Συκῆ.

Latinè & Officinis ficus.

Germanis, Feigenbaum.

Gallis ung figuier.

Ficuum plura traduntur genera, de quibus Plinius partim libro decimo tertio, partim 15. agit. Inter quæ sunt mariscæ uocatæ, grandiores & insipidiores, de quibus Martialis extat distichon hoc:

Marisce ficus.

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas,
Nam mihi quæ nouit pingere, Chia sapit.

De qua chia eiusdem etiam est alterum distichon hoc:

Chia seni similis Baccho, quam Setia misit,
Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Sunt deinde à locis etiam dictæ Coctana, de quibus etiam apud Martialem est distichon tale:

Hæc quæ torta tibi uenerunt condita mentha,
Si maiora forent Coctana, ficus erat.

B

Item Caricæ, quiq; conscendenti nauim aduersus Parthos omen fecere M. Crasso uenales prædicantis uoce Cauneæ. Quæ omnia in Albense rus è Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cùm legatus esset in ea prouincia nouißimis Tiberij Cæsaris temporibus. Inter quas iam nominatas Caricæ optimè siccantur: Vnde quidam siccas ficus Caricas nominant. Sicut item Aphricanæ à prouincia dictæ, quæ Romanis delendæ Carthagini occasionem dederunt, libro 15. tradente Plinio. Cato nanq; perniciali odio Carthaginis flagrans, nepotum securitatis anxius, cùm clamaret in omni Senatu Carthaginem delendam, attulit quodam die in curia præcocem ex ea prouincia ficum, ostendensq; patribus: Interrogo uos, inquit, quando hoc pomum demptum putatis ex arbore? Cùm inter omnem recens esse constaret. Atqui tertium, inquit, ante diem scitote decerptum Carthagine, tam propè à muris habemus hostem. Statimq; sumptum est Punicum tertium bellum, quo Carthago deleta est: & unius pomi argumento euersa. Sunt præterea à prouentu eædem serotinæ & præcones, biferæ, alba ac nigra cum messe uindemiaq; maturescentes. Serotinæ sunt, & à corio appellatæ duro, duricoriæ. Grosßi demum dicuntur fici antequàm maturescant. Sed de generalibus earum ad præsens satis. Ficis mollis omnibus tactus. Maturis frumenta intus. Succus maturescentibus lactis, percoctis mellis. Senescunt in arbore, anusq; distillant gummi modo lachrymam, siccanturq;. Panis simul & obsonij uicem siccatæ implent. Cæterùm quantum ad naturam earum attinet, Ficus multi alimenti sunt. Sed alienæ stomacho, inflant & aluum mouent, autore Celso, Maturæ recentesq; stomacho, testante Dioscoride, noxiæ sunt, Sanguinem malum generant, unde si multùm comedantur, pedunculos procreant, autore Paulo Aegineta & Oribasio.

Grossi. Caput CXLVI.

GRossi, quæ erinei nonnullis uocantur, coctæ, illitæ, strumas nodosq; omneis emolliunt. crudæ formicas, uerrucas & thymos, nitro farinaq; additis, tollunt. Folia eadem possunt. illita cum sale & aceto ulcera in capite manantia, epinyctidas & furfures sanant. ijs ficosæ extuberationes, & genarum scabritiæ perfricantur, Nigræ ficus folijs cauliculisq; candidæ uitiligines perunguntur. faciunt ad ca-

A

num morsus, & ulcera quæ ceria, id est, fauos, uocant. Grossi cum syluestris papaueris folijs ossa extrahunt. furunculos cum cera discutiunt. contra muris aranei morsus, & scolopendræ uenena, cum eruo & uino illitæ, auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam syluestris quàm satiuæ lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod subinde macerari opus est & inueterascere: siquidem inter caustica intelligitur. Gangrænis prodest: nanq; expurgat & consumit quæ excrescunt. eoq; sic utendum est: Spongia assiduè hoc lixiuio imbuta superponitur. Interdum dysentericis, & in fluxiones uetustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq;, instillari conueniet. Etenim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atq; emplastra quæ cruentis uulneribus inijciuntur: enæma uocant. bibitur ad discutiendum sanguinem concretum, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cyatho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo. cœliacis, dysentericis per se cyathus datus prodest neruorum uitijs, conuulsionibus commodè illinitur ex oleo, utpotè quod sudores moueat. aduersus gypsi potum & phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum. omnia tamen adstringunt.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Grossi dicuntur fici, qui non maturuerunt. Germanicè, Vnzeitig Feigen.

Persea. Caput CXLVII.

PErsea arbor est in Aegypto, fructum ferens cibo idoneum, stomacho utilem, in quo phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præsertim in Thebaide. Arida folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamq; in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui ex Nicandri interprete uulgaris pomi persici arborem eandem esse uelint, quæ tum persica, tum persea dicitur, & pomum ipsum uenenatum cum cruciatu gigni in Persia, in Aegyptum deinde translatum factum fuisse mitius & esui aptum. Quod & Columella in carmine innuit, his uersiculis:

Stipantur calathi pomis, quæ barbara Persis
Miserat (ut fama est) patrijs armata uenenis,
At nunc expositi paruo discrimine leti,
Ambrosios præbent succos, oblita nocendi.

Verùm hoc falsum esse, & non de Persici, cuius mentionem suprà fecimus, sed Perseæ arboris fructu, intelligi debere, ostendit Plinius lib. 15. cap. 13. Vbi sic scribit: In totum quidem Persica peregrina etiam Asiæ Græciæq; esse ex nomine ipso apparet, atq; ex Perside aduecta. Nam Persicæ arbores serò & cum difficultate transiere, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quòd primùm ab Aegypto earum fuerat hospitium. Falsum est uenenata cum cruciatu in Perse gigni, & pœnarum caussa à regibus translata in Aegyptum, & terra mitigata. Id enim de persea diligentiores tradunt, in quæ totum alia est: mixis rubescentibus similis, nec extra orientem nasci uoluit. Eam quoq; eruditiores negauerunt ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satum. Idem de perseæ, & non persici fructu testatur etiam hoc loco Dioscorides, & Galenus lib. simpl. pharma. &c.

Iberis. Caput CXLVII. A

IBeris siue cardamantica, folia habet nasturtij, uere uirentiora: caulem cubitalem, aut minorem. in incultis nascitur. æstate lacteum florem promit, quo tempore efficacior est. Radices duas nasturtio similes habet, calfacientes & adurentes. ipsę enim ischiadicis cum salsa axungia emplastri modo utiles, quaternis horis alligatæ, ut dein in balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἰβηρὶς, ἢ καρδαμαντικὴ, ἢ ἀγριοκάρδαμον Græcis. Galeno & Paulo Lepidium minus.

Latinis Hiberis. Nasturtium agreste.

Germanis, Gauchblům/ Wildkressen/ Steynkressen.

Iberis herba, à regione Iberia nomen inuenit, & uelut Galenus testatur, eadem est quæ Lepidion Græcis appellatur. Quo magis mirum est Dioscoridem hoc loco seorsim de Iberide tradere, & in 2. lib. seorsim de Lepidio, ut herba in ciborum usum ueniente: quanquàm sanè de Lepidij folijs testetur, eorum esse uim acrem & exulceratoriã, ut ea gratia ischiadicis commodum cataplasma exhibeatur. De Iberidis autem radicibus prodit planè auxilium Galen. lib. 10. de comp. pharma. part. à Damocrate præscriptum, quod uidelicet cum adipe suillo tusæ, Ischiadicis impositæ conducant. Paulus tamen Aegineta lib. 2. cap. 77. Iberidem & Lepidium, & agriocardamon, pro eadem herba agnoscens, item foliorũ usum ischiadicis præscribit, & si eo tempore, quo usus eius expetitur, folia non sint, tũ demum corticem radicis, cum axungia ad emplastri formam tusum, imponendum Ischiadicis dicit. Damocrates autem foliorum Iberidis in hunc usum non meminit, sicut neq; Aëtius duodecimo, cap. 2. qui uersus Damocratis, sed tamen lege carminis soluta prodit, & Iberidem etiam Cardamum appellari dicit, propterea quòd odorem, & saporem, & figuram cardami, hoc est, nasturtij habeat. Id quod etiam Galenus lib. 7. simp. pha. de Lepidio testatur. Quare eadem est herba, Lepidion, Iberis, Cardamum & agriocardamon, siue nasturtium syluestre appellata. In Dioscoride tamen hoc loco ἰβηρὶς ἤτοι καρδαμαντικὴ, pro καρδαμίνη, falsò legitur. Sicut descriptio quoq; corrupta est, μῆκος δὲ ὅσον πηχιαῖον ἢ ἔλαττον. Deest enim καυλοῦ uox, & πλέον: ut sic legatur, μῆκος δὲ καυλοῦ ὅσον πηχιαῖον πλέον ἢ ἔλαττον, & sic sententia uersuum Damocratis, qui sic habent: καυλὸς δ᾽ αὐτῆς ὀν μῆκος πῆχεος. μακρὸς τ᾽ ἔλαττον καὶ πάλιν μακρὸς πλέον. Id est, Caulem cubitalis longitudinis gerit. Paulò maiorẽ aut rursus ampliorem &c. Nam & Aëtius sic describit. Sed & quod ad finem huius capitis habetur, καὶ ἔλαιον μετ᾽ ἐρίου τοῖς τόποις ἐπεγχρίεσθω, corruptè legitur, pro καὶ ἔλαιον μετ᾽ οἴνου τοῖς τόποις ἐπιχριέσθω, hoc est, oleum cum uino locis illinatur. Sic enim faciendum apertè docet Damocrates loco superius citato, & Aëtius quoq;. Sed & Plinius libro 25. cap. 8. postea oleo & uino corpus perungatur dixit.

Lepidion.

B

Finis Libri Primi.

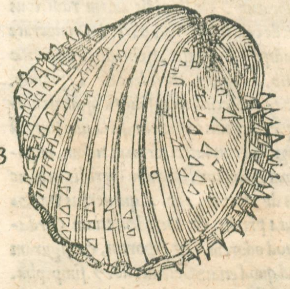
A PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER SECVNDVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI interprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus, in singula capita, Per Gualtherum H. Ryff. Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

IN PRIMO, charissime Aræe, Libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & nascentibus ex eis succis, lachrymis, seminibusq́ꝫ disseruimus. In hoc autem Secundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atq; oleribus explicabimus, subnexis herbaceis, quæ acri prædita sunt facultate, utpote quę cum ipsis cognatione iuncta sint: qualia allium, cepa, sinapi, intelliguntur. Idq́ꝫ ideo, ne cognatorum uires disiunxisse uideamur.

Echinus, siue Erinaceus. Caput I.

Erinaceus marinus.

B

Erinaceus terrestris.

Histrix.

MArinus echinus stomacho uentriq́ꝫ utilis est. urinam cit. huius testa cruda inassata, commodè medicamentis admiscetur, quæ psoras abstergunt. crematę uerò cinis sordida ulcera expurgat. luxuriantem carnem reprimit. Terrestris erinacei corium combustum alopecijs cum pice liquida aptissimè illinitur. asiccatū corpus, & aceto mulso potum, renū uitijs auxilio est. item aquę quæ cutem subijt, cōuulsionibus, elephantiæ & malè habitis, quos cachectos uocant. uiscerum fluxiones exiccat. eiusdem iecur fictili solibus excocto arefactum, ad eosdem usus utilissimè reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Echinus inter uarias significationes suas significat etiam animal marinum, & piscem è testaceorum genere, erinaceus uulgo dictus: forma orbicularis, spinis circumuallatus, quibus pro pedibus utitur in orbem sese uoluendo, nec aliter ingreditur. Caro illi intus nulla, idq; illi peculiare, sed nigra quædam in omnibus uice carnis spectantur. Meminit echini huius Martialis, hoc disticho:

Iste licet digitos testudine pungat acuta,
Cortice deposita mollis echinus erit.

Verùm de Echinis, quorum etiam non unum genus est, autore lib. 4. de hist. ani. Aristotele: Plinius li. 9. ubi de sanguine carentibus agit piscibus, ait: Ex eodem genere sunt Echini, quibus spinæ pro pedibus. Ingredē est his in orbem uolui: itaq; detritis sæpe aculeis inueniuntur. Ex his echinometræ appellantur, quorum spinæ longißimæ, calices minimi. Nec omnibus idem uitreus color. Circa toronem candidi nascuntur, spina parua. Oua omnium amara, quina numero. Ora in medio corpore in terram uersa, Tradunt sæuitiā maris præsagire eos, correptisq; operiri lapillis, mobilitatemq; pondere stabilientes, nolunt uolutatione spinas atterere.

Quod

Quod ubi uidere nautici, statim pluribus anchoris nauigia infrenant. Echinus marinus stomacho accommodatus est, autore Dioscoride. Celsus quoq; aluum mouere testatur. Et Plinius lib. 32. ait: Echini ad calculos in cibis prosunt. Est & Echinus terrestre animal, cuniculi magnitudine, sed specie porcina, aculeis uallatus quemadmodum histrix est: ubi uerò sensit uenantem, contracto ore pedibusq;, ac parte omni inferiore, quæ raram & innocuam habet lanuginem, conuoluitur in formam pilæ, ne quid comprehendi posit præter aculeos: in desperatione uerò urinam ex se reddit tabicam, tergori suo spinisq; noxiam, propter hoc se capi gnarus. cute cuius expoliuntur lina, & uulgo ericium, Germanicè, Ein hechel appellant. Echinus Germanicè, Ein Ygel, tam aqu utilis quàm terrestris: Græca uox est, à Latinis erinaceus appellatus: quanquàm Theodorus echinum marinum ubiq; in Aristotele non aliter quàm echinum interpretatus est, Plinium fortè imitatus: attamen qui terrestris, Erinaceum conuertit. Histrix Erinaceo similis est.

Hippocampus. Caput II.

Hippocampus marinum animal est exiguum. cuius cremati cinis exceptus, cū liquida pice aut axungia seu amaracino unguento illitus, alopecias replet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

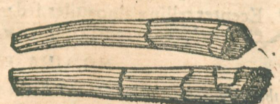
Breuem paruumq; hunc piscem Dioscorides ait esse, & nihilominus magnitudinis notam illi coniunctā: Quod enim Græci Hippo, multis in natura adijciunt, grande significat. Sed id sic intelligendum est, ut comparatum id animal olerum, aut arborum erucis, grande sit: marinis uerò beluis & piscibus, breue & paruum.

Purpura, buccina, eorumq; uolutæ. Caput III.

Purpura.

Buccina.

Voluta.

Pvrpura usta exiccat, dentes abstergit, excrescentias in carne cohibet, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Eadem præstant concremata buccina, sed uehementius urunt. si quis salis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt, ambustis utiliter illinuntur, quibus solui medicamentum non oportet. nam posteaquàm uulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidet. Fit etiam calx è buccinis, ut in eius mentione demonstrabimus. Cionia uocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, circa quas testæ uolumen clauiculatim intorquetur, cremata simili modo, maiorem purpuris buccinisq; facultatem urendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Buccinorum carnes origratæ sunt, & stomacho utiles. sed aluum non molliunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Purpura Græcis porphyra uocata, Concha est è turbinatorum genere, aculeis clauata, lingua digitali, ferina, torosa & ualida, duritia tanta ut conchas posit perforare, flore purpureo, qui nigrantis rosæ splendore sublucet, colorum omnium gratissimo, tingendis uestibus maximè expetito. Purpuram diu multumq; considerauī, cùm aliam concham tandiu mordicus premeret, quoad suffocata hisceret. Conficiendi purpurei coloris rationem nostri homines ignorare putantur. Olim purpurarum testas confringebant, & carnes ad tincturam condiebant, & aqua dilutas, & sordibus expurgatas, succensis ignibus in lebete coquebant, harum sanguis ab igne incalescens, fluebat, & efflorescebat, partimq; flauescebat, partim Cyaneo colore fiebat, partim in alium colorem conuertebatur, ac nimirum quid imponebatur, commutabatur in illius colorem. Masilienses hanc, & Murices, & Buccinos uocant Bios.

Petrus Gillius.

A Ceryx. Murex. Ceryx à Plinio Latinè Murex, & Buccinum appellatiuè : Concha est clauiculatim intorta, & turbinata, scabra, sine aculeis, magnitudine purpuris inferior, Buccino turbinato, quo sonus editur, similis, excepto ore rotundo in margine inciso. Ergo eadem erit Buccini descriptio : nam est è genere turbinatorum Concha, sine aculeis, Buccino Concharum generi, quo sonus editur, similis, nisi rotundo ore differret, in margine inciso : Buccinum enim quo sonus editur, non est incisum. Ligures Buccinos nunc uulgo Cornetos nominant : Maßilienses Bios Cornetos : Græci quidem hac ætate Strophilidas. Speusippus dicit similes esse κηρύκας, καὶ πορφύρας, καὶ στραβηλοὺς, siue ἀστροβηλοὺς : Dercitus dicit, commodos esse ad reddendum sonum. Entale & Dentale. Officinæ hæc Concharum genera corrupto nomine Entale & Dentale appellant.

Mituli. Caput IIII.

Mituli laudatissimi in Ponto. Cremati eundem buccinis effectum præbent. priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. genarum crassitudines absumunt. albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. carnes eorum ad canis morsus utilissimè imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myes. Myes à Theodoro uertuntur Mituli, sed quàm rectè, iudicare nondum audeo. Plautus tamen Myes in Rudente musculos uidetur appellare : & Cornelius Celsus inter ea quæ aluum mouent, salsamenta ponit Ostrea, Pelorides, Echinos, Musculos, & omnes ferè Conchulas. Equidem cum Græcis hominibus eos quos uulgò Veneti uocant Musculos, & Cuniculos ostenderem, dixerunt esse Mydia, hoc est, Musculos. Athenæus tradit sua ætate Tellinas, & Romanis Mitulos nominatos fuisse.

Tellinæ. Caput V.

Recentes tellinæ aluo utiles, sed maximè ius earum. salitæ uruntur, tritæq; in cinerem & cum cedria instillatæ, auulsos pilos renasci non patiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Athenæus dicit Romanos sua ætate Tellinam nominasse Mytulum. Marcellus, Dioscoridis interpres, B Tellinas opinatur conchulas esse, quas memoria nostra Tellinas Romani uocant. Sed Aristophanes grammaticus Tellinas patellis dicit similes esse, eisdemq; pueros pro cornibus uti solitos fuisse : à quibus longè diuersæ sole clarius uidentur eæ, quæ uulgo Tellinæ uocantur.

Chamæ. Caput VI.

Chamarum conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. id cum uino assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæ marinæ & uariæ & multiplices sunt, nam aliæ asperæ, aliæ leues : & hæ quidem digitorum cópressu confringuntur, illæ uerò uel ægerrimo saxo conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris : ac quemadmodum est earum uarium & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, nonnullæ sub algam subijciuntur, aliæ in humo commorantur, aliæ in saxis & stabulantur, & præfulciuntur, &c.

Caput VII.

Vnguis odoratus.

Purpura.

Vnguis siue onyx conchilij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur : suauem ideo spirans odorem, quòd conchylia inibi nardi pabulo uescantur. Colligitur posteaquàm stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatissimus qui à rubro mari defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atq; minor cóspicitur. Ambo odoris

odoris gratia suffiuntur. sed aliquatenus castoreum olent. ijdem suffitu excitant fœminas uuluæ strangulatu oppressas, comitialesq́ue. poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit, quæ purpura & buccinum. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galenus unguem odoratum, qui hoc loco Dioscoridi ὄνυξ quoq; dicitur, Officinis uerò Arabica, aut certè barbara uoce, blattæ Bysantiæ, inter ostraca ac testes purpurarum ac muricarum generatim comprehendit, eorundem enim uim habet, & præterea suffitu ab utero strangulatas fœminas, & comitiali apprehensos morbo excitat, quod tamen etiam de purpurarum testis Galenus 11. simp. pharma. tradit. Meminit eius onychis Plinius quoq; 22. cap. 2. quum ait: Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychem uocant, hoc suffitum uuluæ pœnis mirè resistere.

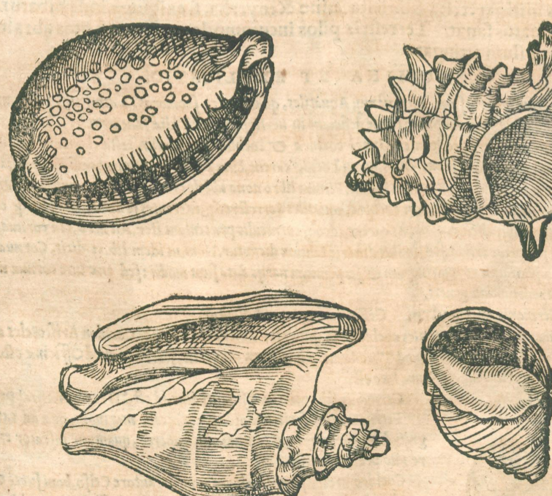
Βλάττα & βλάττιον βύζαντος, appellatur Actuario in aurea Alexandrina, diamargarito calido, Vnguis odoratus uel aromaticus, lib. 1. comp. pharm. part.

Cochleæ. Caput VIII.

Cochleæ terrestres.

Cochleæ marinæ.

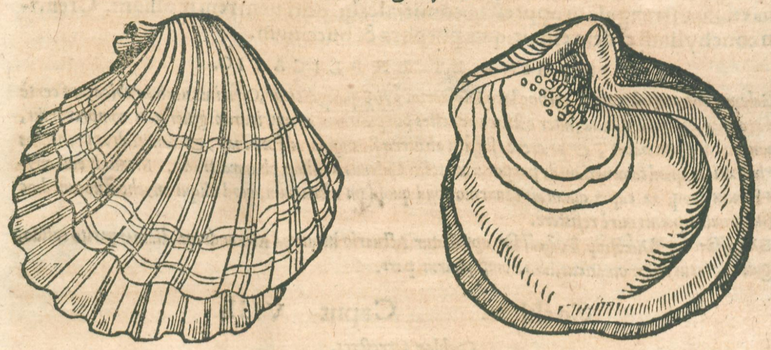

B

TErrestres cochleæ stomacho utiles sunt. & non facilè corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Astypaleicæ, & quæ in Sicylia ac Chio gignuntur & quæ in Liguriæ alpibus, pomatiæ, id est, operculares, cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facilè aluo excernitur. fluuiatilis uirus olet: quæ uerò uepribus frutetisq́ue glutinata cohæret, quam uocant nonnulli sesilon, uentrem & stomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omnium testæ excalfaciendi & urendi

A

Conchæ margaritiferæ.

naturam ſortiuntur. purgant lepras, uitiligines, denteſq́; emendant oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uiſus hebetudines, ſi cum carne ſua uſtę tritæq́; ex melle illinantur. crudæ cum tegumentis impoſitæ. aquæ inter cutem tumores exugunt. ſed non antè ſoluantur, quàm omnis hauriatur humor. podagricas inflammationes leniunt. impactos corpori aculeos illitæ euocant. menſes tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cùm uulnera alia, tum maximè quę nerui acceperunt, conglutinant. tritæ in aceto, ſanguinem naribus erumpentem infrenant. uiuæ corpus, & præſertim Aphricanæ, cum aceto deuoratum, ſtomachi dolores mitigat. trita cum teſta, uino & myrrha, ſi exiguum inde bibatur, coli ueſicæq́; cruciatus ſanat. Terreſtris pilos incommodos replicat, ſi quis abraſo aculentore eius, pilum attingat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B

Duo cochlearum genera ſunt. Aliæ namq; Aquatiles, quas Græci ſcombros, Latini turbines communi alio nomine uocant, quòd ex amplo in tenue deficiant in uertiginem tori. Aliæ ſunt terreſtres, quæ per hyemem terra deliteſcunt, uere prodeuntes, Græcè cochleæ & cochlia appellantur, teſta clauiculatim intorta: qua ut domicilio utuntur, quo ſe exerentes, quoniã oculis carent, bina cornicula prætentandi iter cauſſa protendunt, & ſi quid obſtaculi ſentiunt, reſiliunt. Plinius libro nono ubi de cruſtatorum ſanguine carentium genere agit: In eodem genere inquit, ſunt cochleæ, aquatiles, terreſtreſq́;, exerentes ſe domicilio: binaq́; ceu cornua protendentes contrahenteſq́;, oculis carent, ideoq́; corniculis prætentant iter. Ait uerò, ceu cornua, quoniam hæc non propriè cornua, ſed ſimilitudinariè tantùm dicuntur. Nam, ut idem lib. 11. dicit, Cornua multis quidem & aquatilium & marinorum & ſerpentium uarijs data ſunt modis: ſed quæ iure cornua intelligantur quadrupedi tantùm generi.

Cochleæ Germanis, Schnecken. *Gallis eſcargotz, appellantur.*

Limaces marinas uulgo aquatiles cochleas Maßilienſes nuncupant, itemq́; Cochlon Ariſtoteles animal teſtaceum aliud à limace tradit, quod Theodorus Vmbilicum conuertit, fortè hoc quod Officinæ oſtendunt nomine umbilici marini, cuius pictura hæc eſt.

Vmbilici marini.

Germanis faba marina à ſimilitudine, id eſt, Meer bonen/ *appellatur.*

Petrus Gyllius ſcribit, ſe uidiſſe cochleam marinam, quæ ad eam magnitudinem accederet, ut tantum uini caperet, quantum piſcator exiccare uno prandio poſſet.

Cochleæ in cibo ſumptæ aluum mouent, autore Celſo, boni ſucci & ſtomacho idoneæ. Paulus Aegineta tamen mali ſucci eſſe dicit, eius libro 1. uerba ſunt hæc: Ius omnium quæ teſtis includuntur aluũ ducit: hanc ob cauſam terreſtres quoq; cochleæ uentrem ſoluunt.

At uerò duræ carnis & coctu difficilis ſunt, quæ licet nutriat, mali tamen ſucci eſt, quapropter nonnulli ius cum garo & oleo condiunt, atque ſic uentrem ſubducunt. Item ethicis proſunt: pectori & pulmoni ac iecori auxiliares.

Cancri. Caput IX.

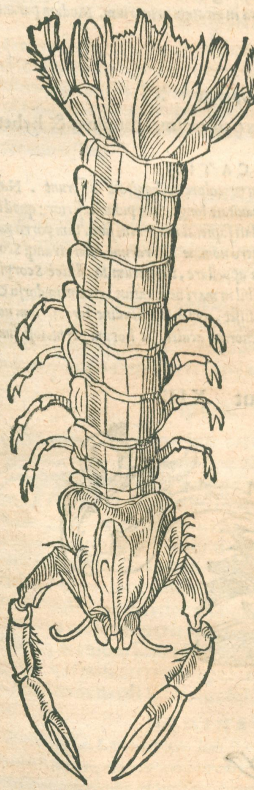

CAncrorum fluuiatilium exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, adiecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnoperè prodest canis rabiosi morsibus. rimas pedum, sedisq́ꝫ, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. triti crudi, potiq́ꝫ ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumq́ꝫ morsus, atque scorpionum ictus: decocti autem & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. necant scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, uerùm inefficacius omnia præstant. A

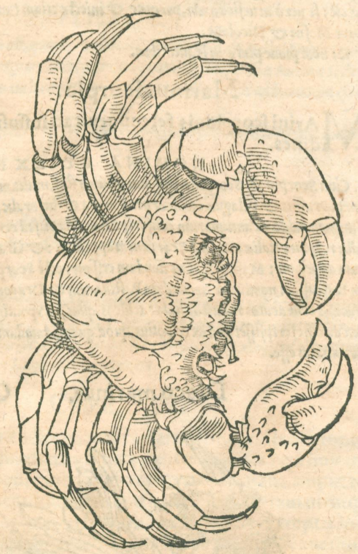
NOMINA ET EXPLICATIO.

Cancri ueris principio senectutem anguium modo exuunt, renouatione tergorum. His uita longa, pedes octoni omnibus in obliquum flexi. Fœminæ primus pes duplex, mari simplex. Præterea bina brachia, denticu-

Locusta marina.

Cancer marinus.

B

latis forcipibus, superior pars in primoribus his mouetur, inferiore immobili. Dextrum brachium omnibus maius. In pauore retrorsum pari uelocitate repunt. Autumno & Vere pinguescunt, & plenilunio magis. Aristot. lib. 4. de histo. ani. cancros uidetur appellare eos tantùm, quibus corpus rotundum est, cùm locustis, squillisq́; longum sit.

Cæterum cancri difficilis concoctionis sunt, cocti uerò asthmaticis & phthisicis prosunt: præstantq́; ad isicia fouenda materiam, euacuata testa, ipsorum carne ex cauda & chelis tusa: & per se quoq; mensis conueniunt, cocti ex uino & pipere, seu ex aqua, aceto & sale, aut ablata testa in oleo butyróue fricti in sartagne, & præsertim parui aut teneri, qui senectutem iam primùm exuerunt. Germanis, Meuſſer *dicti.*

Terrestris.

A

Terrestris scorpio. Caput X.

TErrestris scorpio tritus & impositus, suæ plagæ remediũ est, quin estur assatus, ad eadem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aelianus, libro uariæ historiæ, plura Scorpionum genera esse scriptum reliquit: album, fuluum, nigrum, fumi colore, uiride, flammeum, quod omnium pessimum, uentrosum, caninicide, uolatile. In India enim uolatiles Megasthenes esse prodit, in uniuersum non coitu, sed humore ac calore concipiunt, singulis cauda sese complectentibus, nec oua, sed animal pariunt.

Oleum ex Scorpionibus paratum mirandarum uirium est, contra uenena omnia & pestilentia: de hoc oleo scribit Manardus se scire hominem hoc solo munitum, quantumuis sæuam pestilentiam nihili facere, sed eum & seruos suos unà secum uisentes pestilentia affectos, incolumes seruari: & sola unctione quosdam à sæuissimis uenenis potis liberatos. Duplici modo in officinis ex doctrina Mesue fieri solet. Prius ob scorpiones frigidum est: posterius ob aromata calidum & efficacius, non ob horum calorem & essentiæ tenuitatē (quibus aperit, incidit, tenuat, terget, perrumpit) sed etiam totius substantiæ scorpionum proprietate, & ut loquuntur forma specifica, qua utrunq; calculum renum & uesicæ frangit, illitum tantùm lumbis, si in renibus est: si uerò in uesica, pubi, perinæo, & iniecta etiam tum pauca in meatum urinarium. Modum parandi docet Mesue & Nicolaus. Syluius.

De Scorpione plura in sequentibus.

Marinus scorpio. Caput XI.

MArini scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines & hebetudines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cùm Scorpio & Scorpena eiusdem generis sint, multum tamen & colore & bonitate differunt. Nam scorpio ruffus & pelagius est, Scorpena nigra & littoralis, & suauitate longè Scorpione inferior: quod ipsum non modò ex antiquorum conscriptione accepi, sed certè palati sapientia expertus sum. Iam porrò non nullæ regiones Italiæ utrunq; Scorpenem appellant: & Græci à uero nomine aberrarunt, nam utrunq; Scorpium appellant: Massilienses ut nondum cessant rectè Scorpenam appellare, ita parum Massiliċè Scorpium Rascassam nominant. Secundum Pastinacam & Draconem nihil in mari uenenatius: etenim in dorso & brachijs bene acutos robustos habet aculeos, quos si Sypontinus uidisset, non à similitudine terrestrium nomen duxisse scripsisset, sed ex eo potius, quòd quemadmodum terrenorum aculei, sic horum perniciosi sint, nuncupatos esse. Petrus Gillius.

B

Draco marinus. Caput XII.

DRaco marinus dissectus & apertus impositusq́; ictus spinæ suæ qua ferit, medela est.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Plinius lib.32. Draconem à Dracunculo distinguit, huncq; dicit similem Gracculo esse, atq; in branchijs ad caudam spectantes aculeos habere, eiusq; ictum uenenatum esse. Hunc Dracunculum Aristoteles & Oppianus uocant draconem, & similiter Plinius ipse, cùm inquit libro 32. Draco marinus ad spinæ suæ, qua ferit uenenum, impositus prodest: quod idem hoc loco testatur Dioscorides.

Ab Ephippo uocatur Dracænis: ipsum arbitror esse, quem Ligures, & Maßilienses, & Plinius ipse alio loco Araneum uocat. Hac ætate Græci Draconem, Siculi & Neapolitani, Tragnam appellant, corruptè, quasi Dracenam. Secundum Pastinacam nihil in mari uenenatius: acutißimos in dorso habet aculeos, quos piscatores ab hoc capto statim abscindunt. Aculeos quoq; in branchijs habet ad caudam spectantes. Iam porrò eum qui ab Aristotele Araneus uocatur, multi Græci autores uenenatum esse tradunt: hunc uerò omnes scriptores, atq; ætatis nostræ piscatores cùm à Pastinaca discesserunt, omnium marinorum uenenatißimum esse asseuerant, &c. plura apud Petrum Gyllium.

Scolopendra. Caput XIII.

Scolopendra in oleo decocta si illinatur, auellit capillos. sed contactu pruritus facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scolopendra marina, terrestri perquàm similis est, quam primùm ut homo contigerit, statim pruritu mordetur, & simili atque is qui ab urtica terrestri pungitur, doloris sensu afficitur. Scolopendræ marinæ tactio piscatoribus quoq; infestißima est: postea enim quàm hamum hæc contigerit, nullus piscis ad hamatam escā accedit, quod huius tetro odore procul pellatur.

Scolopendra terrestris Germanis est, ein Nossel/ fuluum animalculum, sub lapidibus delitescens, multipes, ac uenenosum.

Torpedo piscis. Caput XIIII.

Marina torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet. eadem apposita euersam sedem prociduamq; coërcet. B

EXPLICATIO.

Torpedinis piscis plani & cartilaginei torporem manus suæ tactione se periclitatum esse scribit Petrus Gyllius, mihi fide dignuß. nec tantoperè sibi manum obtorpuisse quàm scriptores decantant, Torporemq; non modò letalem non esse, sed non ita multò pòst euanescere. Venetijs, Ianuæ, Maßiliæ, ac ubiq; putat gentium comedi. Maßilienses Turpilliam corruptè uocant: Ligures, Tremorizam.

Viperæ. Caput XV.

Viperinæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, neruorum uitijs auxiliantur, increscentes strumas reprimunt. detracta autem cute, caput caudaq;, quoniam carne uacant, amputari debent: quippe cōmentitium est, quòd præcipitur, certam utrinq; mensuram præcidi oportere. reliquum uerò corpus exemptis interaneis elotum dissectumq; discoquitur cum oleo, uino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui uiperas esitent, pediculos procreari, quod planè à ueritate abhorret. adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo uescuntur. Sal ex eis ad eadē conficitur, sed inefficacior est. uiua autem uipera in fictile nouum demittitur, adijciuntur salis caricumq; tritarum, singulatim quinq; sextarij, mellis cyathi sex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur, qui postea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plerunq;, ut ori gratior fiat, immiscetur nardi spica, aut folium, aut malabathri momentum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Θηρία. Latini uiperas. Itali Marassas. Germani Brantschlangen & Vncken/ appellant. apud quos tamen rarò reperiuntur: caro earum siccat, ualenter digerit, mediocriter calfacit. Vis eius ad cutem properat, & ad eam expellit corporis excrementa, à quibus in multum cacochymis ingens numerus pediculorum prouenit, ut Galenus testatur contra mentem Dioscoridis lib. 11. simpl. De his plura apud Iacobum Sylium hac tempestate medicum præclarißimum, in præparatione Theriaces.

A

Senecta anguium. Caput XVI.

SEnectus anguium in uino decocta dolori aurium, infusu, & dentium collutione, auxilio est. addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè uiperinam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serpentis pellem Græci uocant senectam anguis. Plinius autem uernationem appellat, quòd tempore ueris senectutem depellat, ac nouam induat pellem. Germanis, ein Schlangen balck.

Lepus. Caput XVII.

Lepus. Cuniculus.

LEpus marinus loligini paruę similis est. qui per sese tritus, aut cum urtica marina illitus, capillos euellit. Terrestris leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus qui ualetudine contracti sunt. affrictu aut cibo facilem infantibus dentitionem præstat. exustum caput & cum adipe ursino aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum post triduum à concubitu potum, conceptum adimere, partusq; spem intercipere proditur. uuluæ & alui fluorem sistit. comitiales iuuat. contra uenena ex aceto bibitur, præsertim aduersus concretum lac, & uiperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur, uitia cutis in facie, uitiliginem, lentiginesq; sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lepus marinus in cœno gignitur, & sæpè unà cum Apicis capitur specie cochleæ, tegmine caudatæ cernitur. Magni maris lepus (nam qui in alio mari nascitur antè dixi) ex omni parte ad terreni similitudinem accedit, præter pilos: nam terrestris pili & molles sunt, & ad tactum haud quaquàm resistentes. Contrà illius spinosi & erecti: hunc qui contigerit, læditur. sed de marino Lepore plura in seqentibus. Terrestris B *Leporis caro in cibis non paruæ laudis est etiam apud ueteres habita, ut Martialis distichon testatur:*

Inter aues turdus, si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima Lepus.

Leporum tria genera ferè sunt, ut tradit Varro lib. de Re rust. 3. Vnum pedibus primis humilibus, posterioribus altis superiore parte pulca, uentre albo, auribus longis. Qui Latinis lepus, Germanis, Ein Hase. *Gallis ung lieure, dicitur. Alterius generis sunt, qui hoc ferè mutant, quòd toti candidi sunt. Tertij generis est, quod in Hispania nascitur, simile lepori ex quadam parte, sed humile, quod Latini Cuniculum, Germani,* Ein Künglin. *Galli ung connin appellant. Lucius Belius putabat ab eo dictum leporem à celeritudine, quòd leuipes esset. Ego arbitror à Græco uocabulo antiquo, quòd eum Aëoles Bœotij leporem appellabant. Cuniculi dicti ab eo, quòd sub terra cuniculos ipsi facere soleant, ubi lateant in agris. Martialis:*

Gaudet in effoßis habitare cuniculus antris,
Monstrauit tacitas hostibus ille uias.

De leporibus plura Plin. lib. 8. Leporum caro craßi succi est, sed in hoc à bobus & ouibus uincitur, autore Paulo Aegineta. Verùm quæ cuniculorum est, melius & facilius alit. Hippocrates ait: Caro leporina siccat, sistitq;, sed lotium mouet. Celsus leporem in media materia numerari debere dicit, & boni succi esse, aluum adstringere, & urinam mouere.

Coagulum quod Germani Lyp *&* Keß lyp */uocant, uiscerum pars est, quâ ad densandum lac utimur, substantia & mucilago quædam superflua lacti coagulato quodammodo similis in uentribus, & certis animalium uesicis genita & appensa. habent autem ungula omnia ruminantia, & inter dentata utrinq; lepus. Quò uetustius coagulum est, eò præstantius. Tale profluuio alui mederi præcipuè potest, &c. Plin. uerò libro 28. cap. 41. Dasipodis coagulo hoc tantum asserit, inquiens: Coagulum inutile leporis, hœdi laudatum, præcipuè tamen dasipodis, quod & profluuio alij medetur, unius utrinq; dentatorum.*

Pastinaca marina. Caput XVIII.

MArinæ pastinacæ radius, qui eius cauda enatus aduersis squammis reflectitur, dentium dolorem mitigat: nam eos frangit & euocat.

NOMINA

Pastinaca marina.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinaca piscis planus cartilagineus, radium digiti, interdum semipedis longitudine, ad similitudinem serræ dentatum, dentibus reflexis, in cauda habet: quo nihil usquam pestilentius mare generat. Ligures uocant Ferrasam: Maßilienses Glorinum: Siculi Bastonacam corruptè, quasi Pastinacam: detracto radio in littore Ligustico ac Gallico comeditur. Aliàs Germanis uocatur ein Roch.

Sepia. Caput XIX.

SEpiæ coctæ dum estur atramentum, ægrè concoquitur. aluum mollit. collyrijs è testa factis conuenienter genarum scabritiæ perfricantur. ustum in sua testa donec id quod crustosum est abscedat, postea tritum expurgat uitiligines, furfures, dentes, & uitia cutis in facie. elotum in medicamenta oculorum addi solet. contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspiratur. pterygia oculorum absumit, cum sale tritum & iniectum. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sepia è piscium sanguine carentium & mollium genere est, eiusdem similitudinis cum loligne, octonis pedibus, solidum intus quoddam insertum continens, quod Sepium uocant. Sepiarum generis mares, ut Plinius scribit, uarij & nigriores, constantiæq; maioris: percussæ tridente fœminæ auxiliantur, At fœmina icto mare fugit. Ambo autem ubi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est, infuscata aqua absconduntur, quod & Oppianus testatur Halicuticon lib. 3. cùm ait:

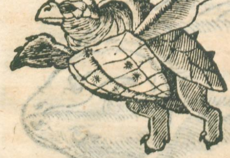
Sepia.

Quin & natiua fœcunda est sepia fraude.
Est liquor in tumida concretus turbidus aluo,
Qui fiscus piceam superat caligne maßam:
Conditus hic humor nutritur corpore, præsens
Auxilium miseræ, subita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obscuratq; uias ponti tenebrosa cruore
Permixto sanies piscantis lumina turbans,
Auertit uisum, & prospectum surripit omnem.
Hæc facili cursu per tinctas æquoris undas,
Effugit horrendos pisces, hominemq; sagacem.
Loligo atq; alij, qui findunt aëra pisces,
Tales inueniunt artes: non est liquor ater:
Illi purpureos potius de corpore fundunt
Humores: sed fraude pares astuq; putantur.

Cæterùm Sepiæ atramentum, autore Celso, uentrem mouet. Ipsa elixa sepia mollis est & suauis, & facilè concoquitur, & bonam aluum facit. Succus uerò ipsius sanguinem extenuat & mouet per hæmorrhoidas, ut autor est Diphilus, referente Maßario. Paulus tamen Aegineta difficilis coctionis esse tradit, inquiens: Molles pisces, ut polypi, sepiæ, loligines duri sunt, coctioniq; renituntur, præsertim polypi. atq; salsum quodammodo habent humorem. Si uerò coctione uincantur, haud parum alimenti corpori præbent. Sepiam aliqui uocāt ein Blackfisch.

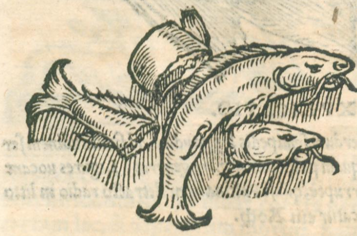
A Falco marinus.

Est & aliud marini piscis genus, à similitudine, falco marinus, Germanicè, Meer oder Seefalck/nominatum, consimile testudini, aculeatum quasi scutum tergore gerens, in uentre fuluum. alas unà cum capite rubras habet, rostro cæruleo. uenter unà cum cruribus pallidè rubens. In tantam excrescit magnitudinem, ut duo homines terra uix attollere poterunt. Supinè iacens ægrè consurgit. Et natat, & uolat desuper aquas.

Mullus piscis. Cap. XX.

MVllorum asiduo cibo aciem oculorum hebetari constat. Is marini draconis, aranei, ac scorpionis morsibus medetur, si crudus atq; dissectus admoueatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mullus piscis est magnitudine modica, gemina barba inferiore labro insignitus, à qua uulgo barbonem, & M. Varro Rei Rusticæ lib. ultimo ad finem, barbatum mullum, & Græci gneatida. quòd uerò ter pariat in anno, Triglen uocant. Olim etiam in precio habitus. De quo plura apud Plinium in libro 9. & 32. cap. 8. Is etsi piscis est, haud quaquam in uulgus ignotus, tamen in sermone Latino ignotius esset nihil, nisi Ausonius suo carmine, quod Mosellam inscripsit, illustrasset:

Tuq; per obliqui fauces uexate Saraui,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
Cùm defluxisti famæ maioris in amnem
B *Liberior, laxos exerces Barbe natatus.*
Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.

Hippopotamus. Caput XXI.

HIppopotami testes exiccati ac triti, contra serpentium morsus bibuntur.

Hippopotami, qui & Hippocampi quibusdam dicuntur. Capite & collo equino, & rostro oblongo sunt, ab eorumq; fronte tanquam equorum coma propendet, & eo loco quo equi iubam habent, pilis diffluunt horum. cauda draconis speciem similitudinemq; gerit.

Ligures & Maßilienses uocant Caballos marinos.

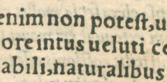
Fiber. Caput XXII.

FIber ancipitis uitæ animal, plerunq; cum piscibus & cancris ex aqua uictum capessit. Huius testes serpentium uenenis aduersantur, sternutamenta mouent, & in uniuersum uarios obtinent usus. siquidem menses ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. partus secundasq; eiiciunt. contra inflationes, tormina, singultus, uenena, ixiamq; ex aceto bibuntur. lethargicos, & utcunq; ueterno obdormiscentes excitant infusi. cum aceto autem & rosaceo, olfactu & odoris suffitu, idem faciunt. poti & illiti prosunt tremulis, conuulsionibus, & omnibus neruorum uitiis. in summa, calfactoriam uim habent. Eligi debent testes qui ex uno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, ut gemini folliculi in una membrana coniuncti reperiantur) liquore intus ueluti ceroso, odore graui, & uirus redolente, gustu acri, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circundato. Quem fraude aliqui corrumpunt, coniicientes in follem gummi, aut ammoniacũ cum sanguine & castorio subactũ, & ita exiccãtes. Vanũ est quod traditur, testes ab ipsis euelli, & à sese abiici, cũ

Fiber.

Lutra.

uenatu urgentur: siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue, substricti. Operæ autem A precium est, diuisa pelle melleum liquorem cum euestiente tunica assumere, & siccatum potui dare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Testes Castoris, seu castorium, calfacit, siccat, est tenuium ualde partium, coquit dispositiones cõtumaces & scirrosas. Eligendi qui ex uno principio committuntur, & quibus est intus liquor cerosus, friabilis, odore grauis & uirus olente, gustu acri & mordaci. Ex quibus duobus suspicari possis, substantia nobis esse aduersissimos, nulli autem uel admotum uel sumptum est perniciosum castoreum. Pontici Castores sunt præstantissimi, quod & Virgilius meminit lib. 7. Georg.

Nec inepti qui ad Matronam, uulgo la Merne, Galliæ fluuium, crebrò capiuntur, mirabili spectaculo animalia, cauda piscosa, soleæ æmula, pilo supernè canino, alibi lutræ, pedibus anterioribus anseris, sed uncatis, simiæ posterioribus, auribus minimis, rotundis, dente ualidissimo, adunco, prælongo, seta oris cornea, architectura in fossa sua mirabili.

Castoreum nigrum, fœtidum, rancidum, die uno necare affirmat Auicenna. Castoreum è Perside fermè ad nos defertur: syncerum enim tanta ui odoris est præditum, ut olfacienti uesicam castorij, sanguinem è naribus eliciat. Seruatur annis decem.

Germanis, Ein Byber. Gallis Biure. Fiber metathesi dictus.

Lutræ animalis fibro similis testes idem pollere addit Hermol.

Mustela. Caput XXIII.

MVstela quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exenteratur, & inueterata sale, in umbra siccatur. Ea binis drachmis cum uino pota aduersus omnia serpentium uenena præsentaneò est remedio. toxico, simili sumpta modo, resistit. eius uentriculus coriandro farctus inueteratusq́, percussis à serpente, & comitialibus potu auxiliatur. cremata in fictili podagricis confert, cinere ex aceto illito. sanguine perunctæ strumæ iuuantur. comitialibus etiam prodest.

Wisel.

Iltis.

Marder.

B

Mustela nomen πολύσημον est, quæ πολυσημία magni nominis uiros decepit. Plinius appellatione Mustelæ, & Galen. ictida complectitur. Nam quod Aristoteles scribit, ἡ γαλῆ ὅταν ὄφει μάχηται ἐπεσθίει πήγανον, hoc Plinius penè ad uerbum transtulit, cùm ait: Mustella cum serpentibus dimicatura, rutam ore gerit. & lib. 29. cap. 4. quas Aristoteles ictidas uocauit, has ipse quoq; Mustellas uocat. Ita enim scribit: Mustellarum duo genera, alterum syluestre. distant magnitudine. Græci uocant ictidas. Ex his locis iam citatis, satis liquet Mustellam esse Plinio generale nomen, & Latinis Mustellam dici animal, quod Græcis γαλῆ & ἴκτις dicitur. Mustellas uerò illas quas Græci Galas uocant, opinor à uulgo appellari Vuisellas, Herminas, seu Hermellas. Galli penè eodem nomine dicunt Herminas, Vuisellas autem fouinos appellant seu Marturellos, à quibus etiam Frettæ intra Galas ponuntur. Nam Frettæ sunt opinor illa animalia, quæ Galli Furones uocant, & Latini uiuerras. Pueri uiuerris utuntur ad extrahendas de parietum nidis auiculas. Immittuntur & in caua arborum, & inde auiculas unguibus referunt. Præterea in uenatione cuniculorum utũtur Viuerris, ut Plinius refert, qui ita scribit: Magna propter uenatum eorum Viuerris gratia est, immittunt eas in specus, qui sunt multiformes in terra. Vnde & nomen animali, scilicet cuniculo. Galæ igitur genus esse constat. Vuissella, Hermella, & Viuerra Galorum species, sed Vuisellæ sunt domesticæ Galæ, Hermellæ uerò & uiuerræ syluestres. Cæterùm ictidum duo genera sunt: alterum Galli pariter Germanis uocant Mardram, alterum genus Germani Iltis dicunt, uoce ni fallor à Græco nomine deriuata, Ictis, conuerso c. in l. fit Iltis, & Galli hoc genus uulgari lingua uocant ung putois, quòd uidelicet hoc animal puteat. Quòd uerò Mustellæ nomen tam latè pateat, ex etymologia uocabuli accidisse puto. Nam apparet Mustellam esse nomen cõpositum ex nomine Μῦς, id est, mus, & στέλλω. inde ὑποστέλλω, id est, surripio, ut dicatur mustella, quasi murium fur, seu raptor. Germanicè, ein Meußdieb. Mustella quoq; uocatur auis quæ mures uenatur, & mustella piscis est, quem Græcè γαλεόν, uulgo Lampetram & Lampredam corruptè uocant, quia perinde, atq; gale serpentes persequitur, ita & galeus piscis uenenatum piscem Pastinacam dictum persequitur. Et

Carolus Figulus.

Hermella.

A quidam recentiores uiri, citra controuersiam doctißimi, mustellam pro fele usurparunt, inter quos est Marcellus Virgilius, Dioscoridis interpres & commentator, is enim scribens in caput præsens, satis indicat se per Mustellam domesticam, intelligere feles seu cattos, cùm totum hoc caput non περὶ τῆς αἰλούρου, ἀλλὰ περὶ τῆς γαλῆς, intelligi debeat. Quòd autem Virgilius Marcellus Mustellam & felem promiscuè usurpauit, indicio esse poterunt ipsius annotationes in caput de lychnide. Nam inibi multa narrat de felibus, & postea addit se de felibus copiosius scripsisse in hoc secundo uolumine, præsenti capite, ubi de Mustellis agitur. Idem in capite de Ruta uertit, ut debuit, αἰλούρους, feles. At Aristoteles ait, Aeluros & galas esse diuersi generis animãtia. hic uerò tam fœdus error ex eo manauit, quòd plerique arbitrati fuerint γαλᾶς esse feles seu cattos, & cùm legebant præsens caput in Dioscoride de domestica Mustella, imaginabantur esse felem siue cattum. Et Erasmus multis in locis γαλῆν uertit felem, utpote in prouerbio: γαλῆ ταρτησσία, id est, feles Tartesßia. Et in prouerbio: γαλῆ κροκωτόν. Feli crocoton. Ipse tamen ingenuè fatetur, se dubitare an rectè uerterit. Verba Erasmi sunt hæc in prouerbio suprà citato. Porrò uox hæc γαλῆ, felémne significet an Mustellã, an quem uulgo cattum appellant, quoniam inter eruditos controuersum est, relinquo alijs iudicandũ. Hîc Erasmus uidetur innuere aliud esse felem, aliud esse Mustellam, & aliud esse cattũ, & sequitur fortasse hac in re Columellam, cui felis est bellua illa quam suprà diximus Fouinum appellari, mustellam autem forsitan capit pro ictide. Nec dubium est, quin felis sit animal quod Græci αἴλουρον, & quod uulgo ab astu, catum nominant, &c. Sit igitur catum posthac, Galem & ictida esse mustellam, & ælurum esse felem seu catum, uulgo ein Meuser/oder Katz.

Ranæ. Caput XXIIII.

Contra omnium serpentium uenena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusque earum itidem sorbeatur contra inueteratos tendinum rigores pollent. illitus earum cinis, profluentis sanguinis impetus sistit. explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. uiridium ranarum cruor auulsos genis pilos renasci prohibet, in uestigia euulsorum instillatus. decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniũt.

Rana.

Buffo.

B NOMINA ET EXPLICATIO.

Ranarum plura genera: alia est rana quæ dicitur phrynos, hoc est rubeta: perniciosa item chersidros, cunctarum grandißima. Buffo quibusdam dicta, Germanis ein Krott & Pogg. Apocynon quoque dicunt, quòd canum impetus cohibeat: aliud genus dictũ Calamites. Est & palustris rana, dicta elobatrachon Græcis. Germanis, ein Frosch. Gallis une raine, & une grenoille. Aristoteles, ranas omnes telmaticos dicit, aut lymnæos.

Hodie paßim ex ranis palustribus oleum parant officinæ. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. Neque enim frigiditas in eo magna esse potest à ranarum capitibus, coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ uirides in syluis crebræ, unguibus reptantes in altißimas quasque arbores, & sub noctem brexantes (uox enim earum unica est, brex) oleo uiolato, uel omphacino, ad hos usus incoquerentur. Quas manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes. croisser Gallis. Germanis, Laubfrösch/dictas, quarum meminisse uidetur Galenus lib. 10. simpl.

Silurus. Caput XXV.

Silurus recens in cibo nutrit, & facilem præbet aluum. sale uerò conditus, minimum suppeditat alimentum. arteriam expurgat, & uocem expedit. illita saliti caro, aculeos & infixa corpori spicula extrahit. muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur: fluxiones siquidem ad summa cutis elicit. ischiadicis infusa medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silurus piscis in fluminibus, priuatimque in Nylo, thynnos, in mari præcipua magnitudine æquans. Hunc quidam Sturionem, Germanis, ein Störz, dictum esse putarunt, sed falsò. Silurus enim maleficus & dentatus est, cùm sturio neque dentatus neque maleficus sit. Pli. lib. 9. ait: Silurus grassatur ubicunque est, omne animal appetens, equos innatantes sæpe demergens, præcipuè in Mæno Germaniæ amne prope Lisboum. in cibo aluũ mollit silurus è iure eodem Plinio autore lib. 32. Item cùm cæteri omnes mares suis fœminis sint præstantiores. Silurus fœmina præstat suo mari.

Smarides. Caput XXVI.

SMaridis piſcis caput exuſtum, excreſcentes ulcerum oras puluilloſq; reprimit. nomas cohibet. thymos clauoſq; abſumit. caro non ſecus atq; ſalſamentũ prodeſt à ſcorpione percuſsis, aut à cane demorſis.

EXPLICATIO.

Vide annotationes noſtras ex Petro Gyllio, in cap. 27. proximè ſequens.

Mænæ. Caput XXVII.

MEenarum ex capitibus cinis ſi illinatur, calloſas ſedis rimas abolet. eius etiam garum oris putrilagines collutione ſedat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mæna piſciculus, hyberno tempore candidus, æſtiuo cerulea uarietate pictus. Ligures Mænulum, Maſſilienſes Medolam uocant, neq; modò ſpeciei uerumetiam generis nomen eſſe ex eo conijcio, quòd uarium & multiplex eſt earum genus, aliæ in utroq; latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ij qui Adriaticum ſinum accolunt, uulgo Mænas Selanas appellant: aliæ Leucomændes, hoc eſt, albæ Mænæ, à Græcis Smaridas uocant. Maßilienſes, Gerres: Neopolitani Cerres, per c. quos Theodorus ſecutus Smarides cerros uidetur conuertiſſe, non Gerres. de quibus Martialis, ueluti uilibus piſcibus, ita ait: Fuiſſe Gerres, aut inutiles Mænas. Theodorus Mænidas, in Ariſtotele Mænas & Alces, & Mænidia, id eſt, Mænas paruulas Aleculas appellat, ut Alecula nomen generis ſit, hoc idem Latinè ſignificans, quod Græcè, ut Hermolaus putat, Anthracides, hoc eſt, piſces qui ſuccenſis carbonibus commodè coqui poßint, cuiuſmodi ſunt Smarides & Mænæ: Equidem ipſe generatim piſciculos ignobiles ſignificari, ex Columella arbitror, qui Aleculas riuales piſciculos, ignobiles uocauit, atq; alios piſces ſale exeſos, Arenços nuncupatos, Thryßis ſimiles: itemq; ſunt Mænæ Boopes appellatæ, quas Græci adhuc rectè Boopas uocant. Ligures & Maßilienſes, Bogas corruptè nominant.

Alec.

Gobius. Caput XXVIII.

B

GObius recens in ſuillum uentrem coniectus, ſi conſuta rima in duodecim aquæ ſextarijs, donec duo ſuperſint, decoquatur, excolatus & ſub diuo refrigeratus, potui detur, aluus ſine moleſtia deijcitur. illitus contra ſerpentium canumq; morſus auxilio eſt.

Gobiorum multiplex eſt genus: alij paluſtres, alij ſaxatiles, uulgo Goacæ uocati, quos Cothonas, ſicut Nicander inquit, Siculi appellant: quoſdam alios Gobioni ſaxatili propemodum ſimiles, Ariſtoteles Cortos nominat, quos adhuc nonnulli Coranos nuncupant.

Thunnus. Caput XXIX.

COnditanei thunni caro, quam omotarichon uocãt, ſumpta ijs auxiliatur, quos uipera, nomine preſter, momorderit. ſed oportet uinum quàmplurimum ſubinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. contra acrimonias eſitatorum maximè ualet. canum morſibus utiliſsimè illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thynni pelamidum generis eſſe uidentur, nam ut Ariſtoteles lib. 6. de Hiſtoria animalium ait, Limarijs Thunni prouectiore ætate, anno eſſe putantur uno. Et Plinius lib. 9. Pelamides, inquit, cùm annuum exceſſere tempus, Thynni uocantur. quod falſum eſſe, nec ex Pelamidibus unquam fieri Thinnos, ſibi piſcatores Ligures & Maßilienſes apertè oſtendiſſe ſcribit Petrus Gyllius, harum rerum peritißimus, quarum rationes in aliud tempus reijcit, lib. de Gallicis nominibus piſcium. Eſt item thynnorum generis, qui uocatur pompylus, hunc Maßilienſes piſcatores haud ignorantes, corruptè Pampalum uocant.

Garum. Caput XXX.

GArum omne, quod ex piſcibus carnibuſq; ſale maceratis liquamen eſt, ſi ex eo fotus fiat, depaſcentia ulcera ſiſtit. morſis à cane medetur. dyſentericis atque iſchiadicis infunditur: nonnullis, ut exulcerata adurat: alijs autem, ad laceſſenda quæ ulcera non ſenſerunt.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quid sit garus siue garũ, docet nos Plinius naturalis historiæ lib. 31. cap. 7. ubi inquit: Aliud etiamnũ liquoris exquisiti genus est, quod garon uocauere, quæ intestinis piscium cæterisq́; abijcienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce, quem Græci garon uocabant, Nunc è scombro pisce laudatißimum in finibus Carthaginis, Spartariæ & Cetarijs, sociorum appellatur. Nec liquor ullus penè præter unguenta maiore in precio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus: fiebat etiam ex alijs piscibus, ut plura apud Plinium loco iam citato. Sunt item qui coctorum piscium ius garum uocant, & ita, ut in uetusto quodam manuscripto codice, sed incerto autore, reperi, confici præcipitur. Gari confectio. *Confectio gari: Sume pisces minores salsos, aut si salsi non fuerint, saliantur pauco sale, & mitte ex illis sextarium unum, & de bono uino sextarios tres, & coque in æreo uase, usq; dum duæ partes consumantur, & tertia remaneat, tum cola per saccum usq; ad claritatem, & refrigeratum mitte in uitream ampullam, & utere. Cæterùm ex siluro pisce aliquando etiam fieri solitum, testatum reliquit Cælius Aurelianus medicus, Chronicωn, siue tardarũ paßionum lib. 2. cap. 1. de paralysi, cùm ait: Garum quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum. Deinum quamuis liquaminis uocabulo garum intelligit Apicius, Latino tamen nomine aliquando caruisse testis est Ausonius in epistola ad Paulinum, his uerbis: Scis autem me ad nomen muriæ, quod in usu uulgi est, nec solere, nec posse dicere, cùm scientißimi ueterum, & Græca uocabula fastidientes, Latinum in gari appellatione non habeant, sed quocunq; nomine loquar, liquor iste sociorum appellatur. Quod reliquum est, non modò ex piscibus, & eorum extis, sed ex animalibus salsis fiebat garum, liquor scilicet ex salsura eorum exudatus fluens, & aquæ modo supernatans, ut hoc loco Dioscorides tradit. Differt autem ab Alece garum, quòd alex imperfecta nec colata fex est. Horatius: Quo fece primus & alex.*

Halme. *Differt item ab Halme, id est, muria: quòd garum sanies intestinorum piscium est: Halme uerò muries & salsugo piscium inueteratorum, hoc est, ius salsum, in quo seruantur, Germanis Lac dictum. Meminit utriusq; Martialis, muriæ quidem hoc disticho:*

Antipolitani, fateor, sum filia Thynni,
Essem si Scombri, non tibi missa forem.

Gari uerò sociorum hoc altero:

Expirantis adhuc Scombri de sanguine primo
Accipe serosum munera chara garum.

B

Ius piscium. Caput XXXI.

RECentium piscium ius, modò per se, modò ex uino potum, aluum subducit. priuatim ad hunc usum conficitur è phycidibus & scorpionibus, & iulide, è percis, & recentibus alijs saxatilibus, nec uirus resipientibus, simpliciter cum aqua, oleo & anetho.

Zomos, id est, piscium ius, conficitur apud Paulum lib. 7. ex his qui testacea cute integuntur. tellinis, bidatulis, & conchulis, ius quoq; ueteris galli (apud eundem) cùm sale diutißimè excocti, uentrem subducit. è contrario gallinæ ius comprimit.

Cimices lectularij. Caput XXXII.

CImices, qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt. & citra fabas sumpti, percussis ab aspide prosunt. uuluarum exanimationes olfactu reuocant. poti cum uino aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. triti & urinariæ fistulæ impositi, urinæ angustias leuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cimices Germanis Wantzen. Gallis à tetro odore, punaises dicuntur. fœdißimum animal, hostis nocturnus, nam in lectis quietem dormituris adimit, & putridum odorem ingenerat tangentibus eum. Etsi tamen fœdißimum animal sit, non tamen ui medica caret, ut apud Plin. lib. 29. cap. 4. traditur.

Millepeda. Caput XXXIII.

MIllepedæ, quæ sub aquario uase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in orbem. hæ ex uino potæ difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. millepedas illini anginis cum melle utilissimum. tritæ, & in cortice mali punici

punici calfactæ, doloribus aurium, addito rosaceo, conuenienter instillantur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Animalia quæ Græcis ὄνοι, & ὀνίσκοι, & πολύποδες, hoc est, aselli, & Latinis millepedæ ac multipeda, Germanis Esel, appellantur, satis nota sunt, ut quæ non solùm sub hydrijs & aquarijs uasis, uelut hic dit, nascuntur, sed ubiq; in locis humectis, uelut cellariorum parietibus & fenestris, pluuia aut tempestate madefactis proueniunt, itemq; in sterquilinijs generantur, & ad contactum mares se in globum contrahunt, coloris aliàs fusci & ad gryseum declinantes, Dioscorides etiam hoc loco κεγχροειδέας appellat, Galenus κυάμους, id est, fabas à similitudine Asianas uocari dicit. Marcellus uerò Cutiones, ob cutis, ut uidetur, duritiam & soliditatem, cap. 8. & 9. nominat. Et Plinius 29. cap. ult. Millepeda, ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal est è uermibus terræ, pilosum, multis pedibus armatum, repens, tactuq; contrahens se, oniscum Græci uocant, alij tilon. Quare manifestarium incurrunt errorē, qui ὀνίσκους uermes terrenos esse credunt, quòd hi in Italia Nisculi, quasi corrupta ex Græca uoce, uulgò appellantur, quum uermes terreni longè alia animalia sint, &c. de his plura infrà cap. 59. Onisci.

Blatta pistrinaria. Caput XXXIIII.

BLattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita aut cū oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

Plin. lib. 29. cap. ult. blattarū tria genera facit, his uerbis: Hoc quoq; animal interpudēda est, inquit, sed propter admirationem naturæ, priscorumq; curæ, totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera ferunt. Molles quas in oleo decoctas, uerrucis efficaciter illini experti sunt. Alterum genus Mylocion appellauere, circa molas ferè nascens. Has capite detracto attritas, lepras sanasse, Musa & Picton in exemplis reliquerunt. Tertium genus & odoris tædio inuisum, exacuta clune, cum piscaleo sanare ulcera aliàs insanabilia, &c. Germani, Gryllen & Heymichen/appellant.

Pulmones. Caput XXXV.

POdagras pernionesq; emendat pulmo marinus recens tritus & illitus. Suillus & agninus ursinusq; pulmo impositu, attritus à calceamentis contractos, ab inflammatione tuetur. Vulpinus uerò si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. adeps quoq; liquefactus, infususq;, auris dolorem finit. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pulmones marini sua sponte nascuntur, cùm natant, Cirros ex imo, more polypi, emittunt: quòd autem speciem quandam mulieris uuluæ repræsentant, tota iccirco Italia eos turpibus nominibus appellat, ut nulla ratione scriptis honestè mandari queant. Ligures nominant, Capellos marinos: Maßilienses, Carneos pileos: cùm iacent omaso similes sunt: cùm eriguntur, pulmones uidentūr: Adeò omnino lucidi & uitrei sunt, ut sine sectione interiora omnia uidere poßis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiūtur: tamen cùm non sint esculenti, à prætereuntibus præclarè contemnuntur.

Pulmonem uulpis siccatum potumq; asthmaticis Galenus, phthisicis uerò ob eandem totius substantiæ familiaritatem saluberrimum, omnes propè practici inculcant.

Genitale cerui. Caput XXXVI.

GEnitale cerui tritum & in uino potum, à uipera demorsis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerui genitale, Asininum iecur, ungula asini, lichenes equorum (Germanicè, Der Ramp) ungulæ caprarum, iecur caprinum, apri, canis rabiosi, ueteres soleæ ueteramentariorum, nota omnia nulla explicatione opus habent.

Vngula asini. Cap. XXXVII.

VNgularum asini cinis per dies multos binis cochlearibus potus, proditur comitiales adiuuare. eædem oleo subactæ strumas discutiunt, & illitæ pernionibus medentur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopeciæ sanantur.

A

Lichenes equorum. Caput XXXVIII.

κατ' ἐπιγναφίων, non ἐπιγραφίων.

LIchenes sunt in equorũ genibus, & * super ungulas in flexu harum partium indurati calli. qui triti & in aceto poti, comitialibus mederi traduntur.

Iocinera. Caput XXXIX.

ASini iecur inassatum esu comitialibus prodest. ueruntamen ieiunis edendum præcipitur. Capræ uerò inassati decidua sanie, inungi lusciosos prodest, & dũ coquitur, apertos oculos halitu eius uaporari. prodest in cibo tostum ad eadem. Tradunt hircini iecinoris cibo comitiales deprehendi.

Aprinum recens si arefactum teratur, ex uino potum contra serpentium uolucrumq; morsus auxilio est. Iecur canis, qui rabie exagitatur, tostum & in cibo ab emorsis sumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui caninus dicitur. hunc à cane qui momordit exemptum, & folliculo inditum, pro amuletò brachio adnectunt. Inueteratum autem sale mergi iecur, ex hydromelite binis ligulis potum secundas pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Caput extorum iecur est, dextra in parte situm. Aegrè concoquitur, crassos generat humores, appetentiam tollit, lactentium tamen iocinera minus insalubria putantur, & adhuc minus gallinacea & anserina, anatumq; & porcina. Paulus Aegineta: Cor & iecur crassi succi sunt, coctu difficilia, & tardè transmittuntur. Sed suillum iecur bonitate cæteris præstat. Celsus tamen libro secundo, omne iecur boni succi esse dicit.

Paulus lib. 1.

Iecur lupi in medicamentum ex eupatorio hepaticum sæpe indidi, nec multò efficacius ob id comperi. Hepaticos tamen ipsum tota substantia iuuare, sufficientem se habere experientiam scribit libro octauo compo. pharma. part. Gale. Puluerem quoq; ex eo in hydrope cum uino albò in dies aliquot manè potum, inter secreta quædam remedia reponunt nonnulli. Hepar tamen uulpis aridum ex oxymelite potum, splenicis imponit Archigenes apud Galenum lib. 9. compo. pharma. part. Hepati calido sicco salubre existimo hepar raiæ, citha-

B *ri, id est, roussetæ, & hepati, id est, aquilæ maris, & si quæ sunt alia in piscibus similia.*

Coria ueteramentaria. Caput XL.

VEteris corij cremati illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calceamẽtorum attritus sanat.

Gallinæ. Caput XLI.

Gallus.

Gallina.

Capus.

DIssectæ gallinę, & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. sed identidem alias sufficere oportet. Earum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus. sanguinem à cerebri membrana profluentem sistit. Quæ interiore uentriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus specie similis (ea uerò inter coquendum abijci solet) siccatur, tritaq; in uino conuenientissimè stomachicis datur in potu. Ius è uetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interaneis salem conijci oportet, & consuto uentre decoqui in uiginti sextarijs aquæ, donec ad tres heminas redigantur. totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinum, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Varro

Varro Rei rusticæ libro 3. cap. 9. ait, è gallinarum generibus proprio nomine uocantur fœminæ, quæ sunt uillaticæ Gallinæ, Germanicè, Hennen. Gallicè geline: mares Galli. Germa. uerò ein Han. Gallicè ung coq: capi semimares, quòd sunt castrati, German. ein Capaun, Gallicè ung chapou. Et Columella libro octauo, capite secundo ait: Cohortales fœminæ propriè appellantur gallinæ: mares autem galli: semimares capi, qui hoc nomine uocantur, cùm sint castrati, libidinis abolendæ causa, nec tamen id patiuntur amißis genitalibus, sed ferro candente calcaribus inustis, quæ cum ignea ui consumpta sunt, facta ulcera dum cõsanescant, figulina creta liniuntur. Capi caro laudabilis est, temperata, boni alimenti, & sanguinis generatiua. Horum testiculi nunquam improbantur, cùm aliorum animalium sint indigestibiles & cacochymi, digesti autem benè nutrientes. Gallorum autem optimi, præsertim saginatorum, qui & suaues sunt, & probum alimentum corpori præbent, autore Paulo Aegneta.

A

Ouorum natura. Caput XLII.

OVum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est. inassatũ sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo: & condylomatis, cum meliloto. cum uua autem fruticis eius, quem rhoa dicunt, aut galla, in patinis frigitur, ut cibo aluos sistat, per se etiam offerri solet. Candidum oui crudum refrigerat. spiramenta cutis occludit. inflammationes oculorum infusum lenit. ambusta, si statim eo perungatur, pustulas non sentiunt. faciem à solis adustione tuetur. fronti impositum cum thure fluxiones arcet, auertitq;. inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & uino, mitigat. utiliter contra hęmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur. summè tepidum, prodest uesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritiæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis.

EXPLICATIO.

Dum de ouis loquimur, gallinarum oua potißimùm intelligimus, quæ gratioris saporis in communi ciborum usu sunt, & de quorum ad ganeam delectu sic præcipit Horatius:

B

Longa quibus facies ouis erit, illa memento
Vt succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere: namq; marem cohibent callosa uitellum.

Cibos quot modis iuuent, notum est. Nullus alius cibus, ait Plinius, qui in ægritudine plus alat, neq; oneret: simulq; uini usum & cibi habeat. Ouum durum, inquit Celsus, ualentißimæ materiæ est: molle uerò uel sorbile, imbecillißimæ.

Et Dioscorides quoq; hoc loco molle magis nutrire quàm sorbile testatur, & molli rursum quod durum est. Sed de ouis quid sentiat Paulus, uide lib. 1. Seruari oua in tomento, aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus utilißimum tradit Plinius. Sale exinaniri creduntur. Et inter alios custodiendi modos dicit Columella nonnullos solida, multos etiam fresa faba coaggerare. Germani ouum ein Ey. Galli ung oeuf, appellant.

Cicadæ. Caput XLIII.

CIcadæ quæ inassatæ manduntur, uesicæ doloribus prosunt.

Cicadæ nostræ Germaniæ peregrina ac incognita animalia, hæ unæ omnino in animalium genere ore carent. prolixum quiddam compactum, indiuisumq; gerunt, simile ei quod linguæ speciem refert, in ijs quibus aculeus in ore, coq; ipso rorem hauriunt, alimentum unum & peculiare. Excrementum cicadis nullum in aluo reperitur. Plura earum sunt genera, quæ magnitudinis modo differunt, ut Aristoteles lib. de historia animalium copiosius tradit. Cordus ait in Italia reperiri in ficuum arboribus.

Locustæ. Caput XLIIII.

LOcustæ odoris suffitu urinæ difficultates adiuuant. præsertim quæ fœminas malè habent. earum carnes nullo sunt in usu. Est & quoddam genus locustæ, quæ asiracos aut onos dicitur, sine pennis, prælongis cruribus. exiccata autem si ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnoperè proderit, hac abundè uescuntur Aphri, qui Leptin incolunt.

A Locustæ Germanis, Hewschrecken. Gallis saulterelles dicuntur.

Locusta est insecti generis, uolucre animal. Italis uulgo Caballeta dicta, quæ pedes ultimos habet longissimos, & cætera.

Ossifragus. Caput XLV.

VEnter eius auis quam Latini ossifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

Ossifraga auis ex genere aquilarum, Germaniæ peregrina est, hanc quoque uim quam illi Dioscorides attribuit, nostri medici motacillæ adscribunt.

Galerita. Caput XLVI.

Alanda.

GAlerita auicula est parua, apicem in uertice, pauonis modo, gestans. quæ assa in cibo sumpta, cœliacos adiuuat.

Galeritam alij alaudam, Germani uerò, Ein Waldlerch uocant, hæc auis Romanæ legioni nomen dedit: nam apud Romanos alauda dicta est. Galli galeam siue galeritam, alaudam uocant, quare milites galeati à Romanis dicti alaudæ. Itaq; cùm Cæsar ex Gallis conscriberet legionem, alaudam appellauit. Omnia uerò quæ hoc capite Dioscorides de alauda scribit, illud falsò attribuit Serapion Arabs upupæ.

Hirundines. Caput XLVII.

DIssectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in uentre eorum lapillos offendes: è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes. hi priusquã terram attigerint, in iuuẽcæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines, uti ficedulæ, in cibo, aciei uisus medicamentum præbent. tam pullorum quàm matrum in fictili olla crematarum cinis cũ melle oblitus, oculis claritatem adfert. anginæ eo commodè perunguntur. uuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur. & ipsę & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cinis recens hirundinum in diabesasa recipitur. Pulli hirundinum cum primis in fictili super prunas usti, diachelidonium stomachicũ ad Anginas Andromacho faciunt, apud Galenum. Hirundinum stercus acre, & digerens, ut aliorum animalium magis, minus.

Aristoteles ait in Samo albam nasci Hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, pòst uerò uisum recipit, & sicut ille dicit, sic acutè quemadmodum à principio uidet.

Cinis pullorum hirundinum medetur anginæ, ut hoc loco Dioscorides testatur, & Celsus lib. 4. scriptum reliquit. Hirundinis cerebrum ex melle illitum ad suffusiones facit.

Hirundo Germanis, ein Schwalb/ dicitur.

Ebur. Caput XLVIII.

EBoris scobe illito paronychia sanantur. Vim adstringẽdi ebur obtinet.

Ebur tota substantia cor roborare, & conceptum iuuare, practicis scribitur, frigidũ siccum primo gradu. Germanis, Helffantbeyn.

Suillus talus. Cap. XLIX.

SVis talus comburitur, dum è nigro albescat. qui tritus & potus inflationibus coli, longisq; torminibus medetur.

Ceruinum cornu. Caput L.

CEruini cornus cinis elotus, binis ligulis A epotus prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, cœliacis, regio morbo, & uesicæ doloribus cũ tragacantha. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum liquore huic rei ac commodato. Cerui cornu contusum, crudo fictili luto circumlito, & in furnum indito: uritur donec albescat. id cadmiæ modo elotum, ulceribus oculorum & defluxionibus salutare est, infrictum dentes expurgat. crudi cornus suffiti nidore serpentes fugantur. ferue factum in aceto, si eo gingiuæ colluantur, maxillarum à dentitione dolorem adimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cornibus cerui & capræ ustis, & (si opus est) lotis utimur ad dentium candorem, gingiuas mollitie fluidas, dysenteriam, fluxiones in oculos, oculorum ulcera, quia tergent sine rosione: tamen nec dolorem leniunt, nec coquunt, quia frigida sicca.

Ceruinum cornu, Germanis Hirtzhorn. *Gallis corne de cerf.*

Eruca. Caput LI.

ERucis quæ in oleribus gignuntur, cum oleo peruncti, à uenenatis bestijs feriri negantur.

EXPLICATIO.

Erucæ uermes sunt frõdes arborum erodentes, quare ab erodendo erucas dictas uolunt: aliqui Græcorum erucam Chrysalidem uocant. Germani ein Raup/ *&* Holtzwurm.

Cantharides. Caput LII.

E Frumentis cõgestæ cantharides ad recondendum idoneæ sunt. quæ fictili uase non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorsum conuerso suspenduntur super aceti feruentis quàm acerrimi halitum, donec æstu exanimentur, postea lino transfixæ reponuntur. Potentissimæ omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoq́ꝫ corpore crassæ, ac blattarum modo perpingues. sed inertes ac imbecillæ, quæ unius sunt coloris. B

EXPLICATIO.

Totis utitur Galenus ad psoras, lepras. Hippocrates caput & pedes aufert, lib. de fœminarum morbis. Hæ uesicam ulcerant solæ, ureticis autem salubriter miscentur.

Buprestes, & pinorum erucæ. Caput LIII.

SImili modo reconduntur buprestes, genera quædam cantharidum, & pinorum erucæ, quæ supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. uis omnium communis erodere, ulcerare, calorem elicere. qua de causa admiscentur medicamentis, quæ lepras, ferasq́ꝫ lichenas & carcinomata sanant. menses ciunt pessis emollientibus additæ. Aliqui cantharidas antidotis impositas, aquæ subter cutem auxiliari prodiderunt: argumento, quòd urinam moueant. Alij pennas pedesq́ꝫ contra potarum ueneficia remedio esse tradiderunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buprestes uulgo ein Knölster/ *quòd boues rumpantur hoc animante, sic dictæ. Pini erucæ,* Die würm von Fichten/ *appellatæ, non ut cæteræ, pini frondes, sed ipsum lignum sub cortice erodunt. Luscinijs gratissimus cibus.*

A

Salamandra. Caput LIIII.

SAlamandra lacertæ genus est, iners, uarium, quod frustra creditum est ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. additur, ut cantharis, in medicamenta, quorum uis est exesse, & lepras abolere, similiq́ue modo reconditur. liquefacta * in oleo pilos euellit. exenterata, detractis pedibus & capite in melle seruatur ad eundem usum.

* Alij, crematæ cinis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Salamandra non continuò, nec semper in igne uiuit, ut hoc loco Dioscorides quoq; testatur, sed aliquantulum in eo durare potest, nec est adeò ignotum animans: Imò illud, quod Germanicè ein Olm/uel Moll/ cuius picturam damus, appellatur. Et falsum est ex eius pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri. Nam huiusmodi materia est uel ex Amiantho lapide, uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id Amiantho lapidi idem fuerit.

Araneus. Caput LV.

ARaneus, quem holcum, alij lycon, id est, lupum uocant, subactus cum splenio, & linteo illitus, prolatusq́ue utrisq; temporibus aut fronti, tertianos circuitus persanat. tela eius imposita sanguinem sistit. uulnera quę summam cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Est & alterum aranei genus, qui candidam, tenuem, densamq́ue telam orditur: quem in aluta ligatum, & lacerto appensum, quartanis circuitibus mederi narrant. decoctus ex rosaceo & infusus, aurium doloribus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Græcè, Ἀράχνη. Latinè, Araneus. Germanicè, ein Spinn.*
Araneorum plura genera uide apud Hermolaum Barbarum, in Coroll.

Lacerta. Caput LVI.

LAcertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. uaros*, formicantes uerrucas, & pensiles, quas acrochordonas uocãt, tollit. iecur exesis dentibus cõiectum dolores finit. si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat.

* Alij, clauos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lacertum & lacerta, utroq; genere dicitur. Iuuamenta eius lege apud Plinium lib. 8. cap. 39. Græcè σαῦρα. Germanicè, ein Eydechs/ dicitur. Quanquàm est & genus herbæ Saura Plutoni sacra, de qua in Nicandro.

Seps. Caput LVII.

SEps, quam aliqui lacertam chalcidicam uocarunt, in uino pota morsus suos sanat.

EXPLICATIO.

Seps ideo etiam Chalcis appellatur, quòd à quibusdam lineis, æris speciem, similitudinemq; gerentibus, eius dorsum distinguatur. Itemq; ad octo palmorum longitudinem accedit, tum in Syria, & Libya, & Cypro nascitur, in saxis domesticam sedem solet habere.

Scincus. Caput LVIII.

SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris crocodilus sui generis. Sale inueteratus cum nasturtio. aiunt carnes, quæ renes amplectãtur, id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, uenerem accẽdant. uerùm decocto lentis cum melle

aut semine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. additur in antidota. A

Scincus, siue Crocodilus terrestris.

Stinci Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Recens scincorum, crocodilorum terrestrium, tanquàm pudendum ad uenerem intendentes quidam bibunt: alij sumen quoque & caudam assumunt: unde compositio est Actuario diascincu. Officinæ corruptè stincum marinum uocant, & aliud genus lacertæ ostendunt in paludibus & cœno uiuens, à uero crocodilo longè diuersum.

Terreni uermes. Caput LIX. B

TErreni uermes impositi, præcisos neruos glutinant, tertianas discutiunt: decocti cum anserino adipe, infusi, affectis auribus medentur. cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. triti in potu ex passo urinam ciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

γῆς ἔντερα, hoc est, intestina terræ, Græcis. Plinio autem & Latinis uermes terreni. Germanis Regen würm dicuntur. similes sunt lumbricis, qui aluo & intestinis innascuntur, ἕλμινθες στρογγύλαι, id est, rotundi Græcis appellati, quare permiserunt sibi etiam uermes terrenos lumbricos appellare, magno errore si quis in rei medicæ usu, pro uerme terreno lumbricum ex aluo humano adsumat, quum uermes terreni exigendis ex aluo lumbricis, in potu ab Aëtio præbeantur.

Mus araneus. Caput LX.

MVs araneus dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mus araneus, qui Germanicè Ein Zyßmauß/ dicitur, si in orbitam inciderit, tanquam uinculis capitur, ac moritur: ei qui ab eo sit morsus remedio est, ut Dioscorides tradit, terra ex orbitarum transitu sumpta, eaq; simul ut uulnus aspersum sit, statim sanatur.

Mures. Caput LXI.

MVres, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis utilissimè imponi, in confesso est. si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A *Plura esse murium genera liquet, ut Pontici, alpini, herinacei pungentibus pilis. Omnium autem naturæ murium Aristot. sexto naturæ animalium meminit his: Murium mirabilis est præter cætera animalia, cùm numero, tum celeritate. Iam enim fœmina prægnante in uase milliario aliquando occupata, paulò pòst reserato uase, musculi numero uiginti & centum reperti sunt. Hæc ille, & multa id genus: qui plura uolet, locum habet quem adeat.*

Murium capitum caudarumq́; cinere ex melle inunctis, claritatē uisus restitui dicunt, multoq́; magis gliris aut muris syluestris cinere.

Lac. Caput LXII.

LAc generatim omne boni succi est. corpus alit. aluū emollit. stomachum & intestina inflatione uexat. uernum tamen dilutius æstiuo habetur. & è uiridi pabulo aluum magis emollit. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod ungui instillatum cogitur. aluū minus tentat caprinum, quoniam pecus hoc adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, & terebintho magna ex parte uescitur, inde stomacho accommodatissimum reddi solet. ouillum autem dulce, crassum, & pręp ingue, non usq; adeò utile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinum, uentri magis idonea, sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora scammoniam, ueratrum, clematidem, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem & stomachum subuertit: quale in Iustinis* montibus esse, à nobis proditum est. Siquidem capræ quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in uomitiones effundit. uentrem adstringit lac omne decoctū, præcipueq́; candentibus calculis marinis exustū: & in summa, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis, interaneorum, uesicæ & renum: foris

De hoc suprà lib. 2. cap. 9.

B uerò contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis succos, recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutū. minus inflat quodcunq; semel feruefactum. decoctū cum calculis marinis ad dimidias, ulcerosas uentris fluxiones adiuuat. Lac quodcunq; serum continet implicitum: quod ubi discesserit, à lacte, multò potentissimū ad purgationes redditur. datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri, ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erūpentibus toto corpore papulis. Ex omni lacte fit, quod schistum, id est, scissile, appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoq́; ficulneo recenti mouetur, insparsis, postquàm bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt heminę lactis. ita enim serescens liquidum ab eo diuiditur, quod in caseum concreuit. sed cùm feruet, ne superfundatur, conueniet spongia ex frigida continuò fictilis labrum detergere, sextariumq́; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla singulis, usq; ad quinas, ita ut intercedentibus spacijs potantes ambulent. Lac autem recens efficax est contra rosiones ustionesq́;, ab exitialibus medicamentis factas, uti à cantharidibus, aut salamādra, bupreste, aut pinorum eruca, hyoscyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero: præsertim bubulum ad id eximiè confert. gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonsillisq́;. Asininum peculiariter collutos dentes gingiuasq́; stabilit. fluxiones alui, si ulcera sentiantur, tenesmosq́;, ouillum, bubulū aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, sistit per se autem & cum hordeaceo ptisana aut halicaceo cremore infusum magnoperè intestinorum rosiones mitigat. exulceratæ uuluæ immittitur. Humanum lac dulcissimum est, & maximè alit. mammis autem exuctum, prodest tabi, & stomachi rosionibus. contra haustum leporem marinum præsidio est. oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur: podagricis utile est cum meconio & cerato illitum. Lac omne respuendum splenicis, hepaticis, comitialibus, uertiginosis, & neruorum uitio laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus: nisi si quis interdum purgationis gratia, ut ostendimus, schistum præbeat. Primiparæ canis lacte perunctos narrant glabrescere. potum contra uenena antidoti uicem obtinet. abortus mortuos expellit. Hoc reprobat Gal. lib. 10 simpli.

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Lac lauat, terget sero emplasticum est butyro & caseo: ob hæc acres & mordaces fluxiones obtundit, recens utendum.

Caseus. Caput LXIII.

CAseus recens sine sale sumptus alit. stomacho utilis est, & facilè in membra delegatur, corpus auget, aluum modicè emollit. alius tamen alio præstantior, pro natura lactis à quo cōficitur. decoctus autem & expressus, deinde inassatus, aluum sistit, illitus, oculorum inflammationibus & sugillatis prodest. Qui uerò recens salitus est, minus alimenti præbet, corpus aptè minuit, stomacho aduersatur, negotium uentri interaneisq; exhibet. uetustiore sistitur aluus. Sero quod à caseo manauit, quam optimè canes aluntur. Quod hippacen uocant, caseus est equinus. ea uirus redolet, magnoperè alit, bubuloq; proportione respondet. Nec desunt qui hippacen, equinum coagulum appellarint.

Caseus recens refrigerat, repellit, siccat, uulnera etiam magna glutinat. Ex uetustate uerò acer, cùm pernæ decocto subactus, tophos eliquat & aperit.

Butyrum, & eius fuligo. Caput LXIIII.

E Lacte pinguissimo probatum fit butyrum, quale ouillum est. fit & ex caprino, agitato in uasis lacte, donec pinguesc separetur. Butyrum natura oleosum est & emolliens*: unde largius epotum, uentrem resoluit. prodest, ubi oleū non adfuerit, contra uenena. cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat. gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emēdat. illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. contra inflammationes & duritias uuluæ, quod nec uirus resipit. nec uetustatem sentit, butyrum efficax est dysentericis, & coli exulcerationibus infunditur. in medicamenta addi solet quæ pus mouent, utile præsertim cùm nerui, aut cerebri membranæ, uesicæ ceruix, uulnera acceperint. id autē purgat, replet, carnem creat. ab aspide percussis utilissimè imponitur. recens obsoniis additum olei uicem pensat. & adipis uice fungitur in bellariis. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est: Butyrum in lucernam nouam ingestum accenditur, fictiliq; operculato quod supernè in siphunculi speciem desinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat, crematur, & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dum coaceruetur fuliginis modus, quem facere institueris. penna pòst deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis oculorum, exiccare & adstringere. fluxiones cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

**Alias, lactis sui facultate prædi tum.* B

Butyrum Germanis Butter/ & Ancken. Gallis buyre. Hispanis manteca dicta, minimum terget, ut decoctum Glycyrhizæ: coquit item & digerit, bubonas, parotydes, oris phlegmonas in pueris & mulieribus, gingiuas puerorum cum dolore dentientium crebro illitu tenuat, quantum mel: idem lacti canino, & leporis cerebello tribuit Archigenes. Expuitionem Butyrum promouet (maximè cum melle aut Saccharo) in pleuritide & peripneumonia, quos affectus etiam coquit.

In unguentis potissimum fuliginis usus est. Fumi par est, quæ parieti inhæret: quippe fulignem fumum crassiorem condensatum uocamus, Germani Rüß.

Medicina lanarum. Caput LXV.

SVccidæ lanæ molles, è collo fœminibusq; laudatissimę habentur. Subueniunt inter initia uulneribus, percussis, desquāmatis, liuidis, ossibus fractis, aceto, oleo aut uino imbutæ. siquidem facilè succos combibunt quibus immerguntur. & ob pecudum sordem, sic enim œsypum uocant, emolliūt. capitis, stomachi, aliarumq; partium doloribus, cum aceto & rosaceo efficaciter imponuntur. Crematarum lanarum cinis crustas obducit, excrescentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem

A

perducit. Mundæ autem & carptæ, in fictili crudo, cæterorũ more, uruntur. Nec secus fimbriati marinarum purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemq́ modo urunt. Alij in fictili oris patuli, uerucula inter se distantia componunt, & concerptas carminatasq́ lanas oleo ita suffusas, ut ne stillare quidẽ possint, assulis tedæ subiectis, & eisdem lanisq́ permutatim interstratis, leuiter succendunt, & ustas tollunt. quòd si è teda pix, pinguitudóue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & considere patiuntur: idq́ sæpius, mutantes aquam donec linguam adstringat, nec mordeat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Conferunt humano generi lanæ, tum ad tuendum corpus à frigore, tum ad sanitatem ualent, potißimum succidæ: quas ita describit Varro libro Rei rusticæ, cap. ult. Tonsuræ tempus inter æquinoctium ad uernũ & solstitium, cùm sudare inceperint oues, à quo sudore recens lana tonsa, succida est appellata; Germanicè Schmutzig wollen / rohe vngewaschen wollen / *&c. Lanæ igitur huiusmodi plurima præstant remedia ex oleo uinoq́ aut aceto, prout quæq́ mulceri, moderari opus sit, & astringi laxariue.*

Lana succida & sordida contusis utilis ob œsypium: lota uerò est uice linamenti capiti: usta autẽ acris, calida sicca, tenuium partium.

Oesypum. Caput LXVI.

OEsypum uocant Græci, succidarum lanarum pinguitudinem. Cuius parandi ratio hæc est: Succidæ molles, radicula nõ curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunq́ sordibus expreßis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq́ impetu ligula, uti respumet, agitatur, aut lignea rude ualidiusculè contur-B batur, quò largius sordida spuma colligi poßit. deinde marina respergitur. & considente pingui quod supernatabat, collectoq́ in altero fictili uase, denuò aqua in labellum fusa agitatur. spuma iterum mari perfunditur, & demum eximitur. hoc tantisper fieri solet, dum consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet, collectũ œsypum manibus emollitur, & si qua insedit spurcitia, confestim demitur: exclusaq́ sensim omni aqua, recentiq́ affusa, manibus misceatur, donec admotum linguę œsypum, astringat leuiter, nec mordeat, atq; pingue candidumq́ spectetur, tum in fictili uase conditur. Verùm omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus, non secus atq; ceratum mulieres, confricant: ita enim candidius redditur. Alij elotis lanis & sordibus quibuscunq; exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue quod supernatat collectũ, aqua, ut diximus, lauant: colatumq́ in fictilem patellam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atq; soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij biduí spacio aquam effundunt, nouamq́ adijciunt. Melius est leue, radicula non curatum, quod succidarum uirus oleat, & si manu in concha fricetur cum aqua frigida, albescat, nihil in se duri aut concreti habens, ueluti quod cerato aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cum meliloto & butyro. in uellere appositum, menses & partus euocat. ulcera non aurium modò sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. contra erosos angulos oculorum, scabiososq́ genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiã fuligo colligitur, uti demonstrauimus, quæ in oculorum medicamenta commodè addi solet.

Oesypus est succidarum lanarum pinguetudo, ut Dioscorides præsenti capite docet: ὕσσωπον, & ὕσσωπον ὑγρὸν apud Paulum aliquoties legitur, unde opinor practicis consuetudo appellandi hyssopum humidũ, pro œsypum, uolentibus ab hyssopo herba separare: οἴσυπος autem Galeno cum Dioscoride semper dicitur.

Coagulum. Caput LXVII.

LEporis coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morsibus, cœliacis, dysentericis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore, auxiliatur. sanguinem in grumos concretum discutit. post menstruas purgationes appositum uuluæ cum butyro, præstat mulieribus ut concipiant. potum uerò partus enecat, & à puerperio, pariendi spem adimit. Equi coagulum, quam hippacen aliqui uocant, priuatim cœliacis dysentericisq; conuenit. Hœdi, agni, hinnuli, capreæ laticornis, & dorci, apri, cerui, uituli, bubaliq; coagula similes naturas sortiuntur. contra aconiti potum in uino, & concretum lac in aceto, conuenienter assumuntur. Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini, castorei uires repræsentat. comitialibus, strangulatis uuluis, potu cōferre existimatur. Sed si sit uituli marini, hoc experimentum est: aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tum præcipuè agni coagulum, maduerit. nam si erit syncerum, statim liquescit in aquam: sin minus, consimile permanet. Excipitur autem catulis, qui nondum natare possunt. in summa, coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coagulum omne, Germanis Rymm/lypp/ & Käß lypp, appellatum, ex lactis in uentriculo primo corruptione acre, digerit, siccat. Lac aut sanguinem in uentriculo coagulatum dissoluit: leporinum omnium est præstantißimum. Qui igitur menses immodicos cum Practicis & Medicorum uulgo queat sistere, cùm calidum sit uitandum, ubi sanguine fluit, aut fluxurus est?

Adeps. Caput LXVIII.

ADeps anserinus aut gallinaceus recens & sine sale conditus, ad uuluæ uitia proficit. sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam cōcepit, uuluę inimicus est. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tātoperè capacior sit, quantus sit modus adipis, quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur, eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis absumatur, mox loco uehementer frigido recōditur, & ad usus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento, mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps & ursinus hoc curantur modo: Recens, præpinguis, renibus potissimùm detractus, in largiore aqua cœlesti & quàm frigidissima, exemptis tunicis, diligentissimè manibus confricatur, & exprimendo fermè siccatur, subindeq; noua aqua abluitur. cæterùm fictili capacitatis duplę inditus, in aquam demergitur, & subditis leuibus prunis spatha mouetur, eliquatusq;, colo transfunditur in aquam: ubi uerò refrixit, & guttatim aquam omnem exclusit, in prælotum fictile demittitur, & infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò facilius fæculentum uirus pessum eat: postea in pilam spongia madefactam transfunditur: ubi coire cœpit, residens in imo sordes eximitur. tertiò citra aquam eliquatur, repurgatusq;, fictili bene operculato, perquàm frigidis locis reponitur. Hircinum seuum, ouillum, ceruinumq; ita curato: Elotum ex his quodcunq;, tunicis, ut in suilli mentione dictum est, exemptis, pilæ emolliendum tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. deinde in ollam fictilem coniicito, & adiecta aqua ut supereminea, leui pruna liquefacito, & moueto, atq; in aquam colato: cumq; refrixerit, iterum in loto fictili eliquato, & quæ antè diximus facito. tertiò sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato, refrigeratūq;, ut in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum, renibus maximè detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendum est, mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua: cùm uerò dissolutum fuerit, in fictilem ollam coniiciendum, & marina aqua, quæ non minus dodrante supereemineat, proluendum: decoquendum donec omnis aboleatur odor, additis ad singulas seui Atticas minas, quaternis Tyrrhenicæ ceræ drachmis: excolatumq;, detractis quę pes-

A sum ierant sordibus, in nouo fictili reponendum, opertumq́; soli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur, & odoris uirus euanescat. Priuatim taurorum pingue sic curari debet: Renibus euulsum pingue profluente amnis aqua abluito, detractisq́; tunicis, fictili nouo postquàm exiguum salem insperseris, liquefacito, dein in nitentem aquam excolato, & ubi concrescere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato, aqua sæpius infusa, refusaq́; donec quamoptimè elotũ uideatur. rursus in olla cum pari modo uini odorati decoquito, & cùm iterum efferbuerit, dempto ab igni uase, ibidem sinito pernoctare. postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum, uino odorato perfundatur. eadem quę prius fiant, dum omne uirus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa, quibus sal aduersari solet, sed ita paratum non magnoperè albescit. Eodem modo pardorum ac leonum * pinguia curari oportet. Taurinum autem & uitulinum pingue, necnon ceruinum, atq; etiam huius animalis medulla, odoramentis imbuitur hac ratione: Pingue quod odoratum reddi debet, demptis, quo diximus modo, mẽbranis, elotum & uino quàm odoratissimo, nulla maris aqua diluto, feruefactum, pernoctare sinitur: alterum id genus uinum eadem mensura infunditur, colliquatur, & exquisitè colatur, nouemq́; eius heminis, iunci Arabici septem drachmæ adijciuntur. Quòd si ipsum odoris fragrantioris fieri uoles, quadraginta floris eiusdem drachmæ, cum paribus palmæ, calami, & casiæ modis adduntur, & xylobalsami, aspalathi singulæ drachmæ, cinnamomi, cardamomi, & nardi, singulæ unciæ. omnia exactius tunduntur, & affuso uino odorato, in uase operto, quod supra carbones firmiter collocatum sit ter efferuescũt, & semoto ab igni uase inibi pernoctant. postridie uinum effunditur, aliudq́; generis eiusdem adijcitur ter simili modo bene cõferuescat, deinde matutinis exempto adipe uinũ effundatur, & abluto uase, si quid imo subsidens hæsit, detergatur: postremò eliquatum pingue & excolatum, ad usus reconditur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur, quod antea curatum est, uerùm antè dicta prius inspissari solent, quò facilius sibi odoramentorum uires adsciscãt. Itaq; assumens quodcunq; horum uoles, cum uino feruefacito, impositis unà myrti

B ramulis, serpyllo, cypero, item aspalatho plenius tuso. aliqui tamen ad hunc usum, uno duntaxat horum contenti sunt. cùm autem ter efferbuit, exemptũ leniter, & linteo colatum, aromatis, uti expositum est, imbuitur. Adipibus spissamenta sic fiunt (quemcunq; acceperis, oportet ut recens tundatur) Syncerus & sanguinis expers adeps, reliquas habens notas, quas sæpe retulimus, in ollam nouam demittitur, infuso uino albo, uetere, odorato, quod semipedis altitudinem superet. lento igni feruescat, dum uernaculus odor aboleatur. planeq́; uinum redoleat. at ubi deposito uase refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiusdem sextarij, & seminis Loti, eius inquam, cuius è ligno ludicræ tibiæ factitantur, tusi minæ quatuor adijciuntur, lento igni subinde miscendo decoquũtur, cumq́; odoris uirus euanuerit, excolatusq́; adeps refrixerit, una contusi aspalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor, & uetere uino subigitur. nocte una hæc odorem rapiunt, combibúntue. postridie in fictilem ollam tricõgialem ea omnia cum adipe iniecta, additis sextarijs tribus uini unà feruescunt, quousq; & uim & odorem spissamentorum adeps ipse contraxerit, qui eliquescens colatur, & reponitur. Quòd si maiorem odoris fragrantiam efflagites, drachmas octo quã pinguissimæ myrrhæ uino maceratę, quod multos in annos asseruatum est, misceto. Gallinaceus anserinusq́; sic odoribus imbui solent: Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur. erysisceptri, xylobalsami, palmæ elatæ, & calami planè contusi, singulorum sescuncia admiscetur. uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur, ea ter efferuescunt prunis, mox uase sublato ab igne, die noctuq́; refrigerantur. postridie liquata per linteum crassum, mundum, in uas excolantur. ubi uerò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq́; nouo dẽsius aperto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet, æstate siquidem pinguia non coguntur. Nec desunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciunt, quò facilius in unum corpus omnia coalescãt. Eadem ratione suillus adeps & ursinus, cæteriq́; id genus, odoramentis imbuuntur. Verùm sampsuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo: Curati quamoptimè adipis, præsertim taurini, mina una, tempestiuiq́; sampsuchi exquisitè confracti sesquimina miscentur.

Quidam addunt: suis agrestis, camelorum, equorum, & similia.

ſcentur, & inſperſo largiore uino digeruntur in offas, quæ in uaſe cooperto nocte A quieſcunt. matutinis in fictili olla leuiuſculo igni, affuſa aqua, leuiter coquuntur, dumq; ſuum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet: poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat, ſampſuchi, ut dictum eſt, cõtuſi iterum ſeſquimina priori paſtillo adijcitur, eodemq; modo in offas cogitur: alijs quę diximus peractis, decoquitur & colatur, & ſi qua fundo hæſit ſpurcitia, deraditur, & rigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anſerinum, gallinaceũ, aut uitulinum, à putredine tueri uelit, ita faciundum eſt: Quemuis adipem diligenter elotum & ſiccatum in umbra ſuper cribrum, per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq; conſutum umbroſo in loco ſuſpendat, & poſt multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicantur à putredinis uitio. uis omnium eſt excalfacere, mollire, rarefacere. Taurinus adeps, bubulus & uitulinus aliquantum adſtringunt. earundem uiriũ compos leoninus, nam reſiſtere eum aiunt ijs, qui inſidias moliũtur. ceruino, elephantinoq; perunctos, ſerpentes fugiunt. adſtringentior eſt caprinus, qua ex cauſa decoctus cũ polenta, rhoẽ & caſeo, dyſentericis datur, & cũ ptiſanæ ſucco infunditur. ius decocti phthiſicis in ſorbitionibus prodeſt. datur quoq; utiliter ijs, qui cantharidum uenena hauſeruut. hircinus, ut ualidiſsimè diſcutiat, podagricis auxiliatur, cum fimo capræ & croco impoſitus. huic proportione reſpondet ouillus. Suillus uerò contra uuluæ & ſedis uitia idoneus eſt ambuſtis igni medetur. è ſue uetuſtiſsimus quiſq; ſale conditus excalfacit, & emollit, elotus uino pleuriticis prodeſt. cinere aut calce exceptus inflammationibus, fiſtulis, ac tumoribus ſuccurrit. aſininum tradunt cicatrices corpori concolores reddere. anſerinus gallinaceusq; conueniunt muliebribus malis, & ad labiorũ rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. urſinũ conſtat raptos uitio alopeciæ capillos reſtituere, pernionibus ſubuenire. uulpinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium piſcium pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, ſi in ſole liqueſcant, & melli admiſceantur. uiperæ adeps contra oculorum hebetudines ſuffuſionesq; efficax eſt, addita cedria, melle Attico, & pari oleo uetere. pilos alis euulſos perunctis radicibus recẽs & per ſe illitus obliterat, B atq; renaſci non patitur.

Adeps ſeu pinguedo, Germanis Feyſt/fettigkeyt/ *&* ſchmaltz. *Gallis de la greſſe appellata, calefacit, humectat magis uel minus, pro uaria animalium natura. Leoninus calidiß ſiccißimus, id eſt, minimum humidus, potentißimè omnium digerit, ob acrem multamq; caliditatem, & partium tenuitatem, ob id ſcirrhis et inueteratis tumoribus tantùm aptus. Pardinus ei proximus, pardino urſinus, taurinus urſino uicinus, ſed tãto quàm ſuillus calidior ſiccior, quanto minus leonino eſt calidius ſiccius: ab utroq; enim ex æquo diſtat, in amborum medio conſtitutus.*

Suillus autem omnium propè humidißimus. Caprinus, præcipuè hircinus, craßior taurino, ob id celerrimè concreſcit.

Inter taurinum & ſuillum fuerint uulpinus alopecias ſanans, caninus, melinus, felinus, cuniculinus, equinus, uaccinus, camelinus, uitulinus.

Anſerinus maximè tenuium partium, ob id in uolucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem: Gallinaceus illi proximus. Adeps humanus omnium eſt temperatißimus. Iidem uetuſtate calidiores & ſicciores exadunt ut oleum, mel, uinum.

Reponitur aũt incuratus, lotus, ſiccatus in umbra, uel exemptis pelliculis fuſus ſole uel igni in uaſe duplici. Adeps cerui nullo medicamentorum mollientium eſt inferior.

Medulla. Caput LXIX.

Laudatiſsima eſt ceruina, mox uitulina, poſt hanc taurina, dein caprina, & ouilla. Colliguntur æſtatis exitu, cùm appetit autumnus: quippe cum alijs anni temporibus concrementum ſanguinis, & ueluti caro friabilis, in oſsibus inueniatur. nec facilè cognoſci poteſt, ni quis eam oſsibus extrahat & recondat. Omnes medullæ molliunt, calfaciunt, rarefaciunt, ulcera explent. ceruina perunctos uenenata fugiunt. Curantur recentes, adipis modo, aquæ reſperſu ſubactæ, ſelectisq; oſsibus tantiſper elotæ, & in linteum expreſſæ, donec aqua ſyncera emanet: & deterſa ſorde pinna, ſi qua innatet, liquatæ in duplicato uaſe in pilam exprimuntur, & ubi coiere, omni fece, quę ad ima ſidit, deraſa, fictili nouo reponũtur. quòd ſi libet incuratas

A reponere, facito omnia quæ de anserum & gallinarum adipe demonstrauimus.

Medulla Germanis Marck. Gallis de la moelle dicitur: calfacit, rarefacit, emollit scirrhos quarumuis partium, præcipuè ceruina, & post hanc uitulina. Taurina, hircina acrior & siccior est. Loco sicco & edito septentrionem spectanti reponitur, cum folijs lauri siccis, ne putrescant, aut situm ducant: quæ iniuria in locis humidis meridiem spectantibus eis accidit: sunt qui reponant bifariam adipum modo.

Fel. Caput LXX.

FEl omne curatur hoc modo: Recens præligato ore folliculi lino tandiu demissum in feruentem aquam, dum quis spacium trium stadiorum percursaret, mox exemptum siccatur umbroso loco, asperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci solet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur. circunuoluto ad os uasis lini principio, & aperto uase reconditur: est enim uis omnium acris & excalfaciens. Intensis tamen & remissis uiribus differunt. siquidem præstantius in effectu esse uidetur uel marini scorpionis, & piscis qui callionymus appellatur, marinæ testudinis, hyænæq́; item perdicis, aquilæ, gallinę candidę, & syluestris capræ, quod priuatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, argemas, & genarum scabritias, ouillo, suillo, hircino, atq; ursino, taurinum multò efficacius. Felle omni perfacilem, præsertim infantibus, deiectionem quis molietur, si intinctum eo tomentum aut fimbriam sedi subijciat. priuatim taurino anginæ cum melle perunguntur. sedis ulcera sanat, & ad cicatricem usq; perducit. idem auribus fractis & purulētis cum muliebri lacte aut caprino instillatum medetur. & sibilo earundem ex porri succo. admisceri insueuit, uulnerarijs emplastris & circūlinitionibus, quæ contra uenenata parantur. phagedænicis ulceribus, colis & scroti doloribus, ex melle prodest, lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quàm optimè purgat. ouillum & ursinum contra eadē pollent, uerùm inefficacius hæc præstant. ursinum eclegmate comitiales adiuuat. fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis, prodest. naribus inditum comitiales erigit. syluestrium caprarum felle peculiariter peruncti lusciosi sanantur. hircinum idem obit munus. thymia abolet, & luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. suillum autem contra aurium ulcera, reliquaq́; omnia, magno usu assumitur. B

Felle animalium, ob acrimoniā & calorem, solo uix utimur, præterquàm ad aperiendas hæmorrhoidas, sed collyrijs, trochiscis, alijsq; remedijs miscemus.

Lib. Tobiæ. *Fella piscium oculis sunt tutiora, ut eorundem hepata sicco hepati salubriora.*

Sanguis. Caput LXXI.

SAnguis anseris, anatis & hœdi, utilissimè in antidota miscentur. Palumbi autem, turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, & recētibus eorum uulneribus, lusciosisq́; illinuntur. peculiariter columbę sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui & leporis sanguis inassatus sartagine, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. in uino potus contra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita ut tepet illitus, uitia cutis in facie, lentiginesq́; emaculat. Caninus commodè ab his bibitur, quos efferata in rabiem bestia momorderit: contra epotum toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus. marinæ autem testudinis cum uino & leporis coagulo cuminoq́; contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duritias discutit, emollitq́;. Sanguis equarum* quæ admissuram expertæ sunt, in medicamenta additur quæ erodunt, septica uocant, Sanguine chamæleonis genarum palpebras euelli creditum est. Hoc enim uiridium ranarum sanguine præstatur. Menstrua sanguis fœminarum, circunlitu conceptum inhibere existimatur: aut si omnino mulier menstrua supergrediatur. Leuat podagræ dolores, & ignem sacrum illitus.

* Alij, equorum admissariorum.

Sanguis hirci quadrimi, bene habiti, aliquandiu nutriti uino albo, fœniculo, seseli, lauro, & cæteris, calculum

lum frangentibus, Augusto mense iugulati, medius effluens (nam primus tenuior, postremus crassior putatur) uase uitreo receptus, tectus linteo raro, sole siccatus, etiam cum myrrha, folijs lauri, & similibus, calculum potenter frangere dicitur Tralliano, Auicennæ, & cæteris practicis. Huic quandiu ab animali calet coquendi abscessus uim tantùm tribuit Galen. lib. 10 simp. qualem caprino, taurino, & cæteris calidis humidis modicè.

A

Quòd si hircinus sanguis adamantem frangit, sed calidus tantùm ab animali: sic lapidem calidus tantùm epotus fregerit. Quod & sanguinem uulpinum ex uena secta potum præstare audio. Ne autem coaguletur, Xenocratis exemplo, miscere poßis acetum feruefactum, aut coagulum.

Hirci quoq;, capri, cerui, leporis, sanguinem sartagine frixum, dysentericorum & cœliacorum profluuiũ sistere tantùm hoc capite docet Dioscorides, non addit calculum frangere, quæ uis tenuibus conuenit, cum dictorum animalium sanguis substantia crassa & terrea, & cum calore siccatorio, dysenterias sanet.

Sanguis ex secta uena sinistra profluens lieni affecto infricatur Archigeni, lib. 9. comp. phar. part.

Antidotum de sanguinibus quomodo parari debeat, uide apud Manardum.

Fimum. Caput LXXII.

ARmentariæ bouis fimum si recens admoueatur, uulnerum inflammationes mitigat, folijs autem inuoluitur, & calfactum cinere feruenti superponitur coxendicis cruciatus fotu compescit. illitum ex aceto duritias, panos & strumas discutit. priuatim suffitu fimi, quod à masculo boue redditum est, procidentes uuluæ reprimuntur, accensi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præsertim in mõtibus degentium, potum in uino, regium morbum emendat. menses cit cum odoramentis haustum. & partus euocat. tritum in farinam, & impositum lanis cum thure, fœminarum profluuia sistit. cæterosq; sanguinis impetus ex aceto cohibet. medetur alopecijs exustum, & cum aceto aut oxymelite illitum. cum axungia uerò impositum, his qui podagra tentantur, auxilio est. Caprillum in aceto decoctum imponitur serpentium morsibus, ulceribus quæ serpunt, igni sacro, & parotidibus. Vtilem ischiadici ustionem hunc in modum accipiunt: In eo interstitio ubi pollex brachiali committitur, caua ueluti lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur, deinde sigillatim feruentes stercoris caprini pilulæ imponuntur, dum uapor per brachium ad coxam sentiatur peruenire. & coxendicis dolorem mitigare. adustio id genus Arabica appellatur. Ouillum illitum sanat epinyctidas, clauos, pensiles uerrucas, thymos. & ambusta ex aceto igni, rosaceo cerato exceptum. Fimum suis syluestris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones sanguinis sistit. uetustũ lateris dolorem mulcet. ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur. luxatis cum cerato rosacco medetur. Tam asinorum quàm equorum fimum siue crudum siue crematũ, addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet. armentarij, qui herba pascitur, siccum fimum liquatum in uino, mox potum, contra scorpionum ictus magnoperè auxiliatur. Columbinum uehementiùs & excalfacit & urit. cum hordeaca farina mixtum strumas ex aceto discutit. carbunculos emarginat, tritum cum melle, lini semine & oleo. ambustis igni medetur. Gallinaceum uerò omnia eadem, sed efficacius præstat. priuatim tamen contra uenena fungorum, & coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur. Ciconiæ fimum, si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs medetur. cum thure & mulso calculos expellit. subditæ infantibus muscerdę, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrantissimo canis sydere fuerit exceptũ, cum uino aut aqua potum, sistit aluum. Humanum stercus illitum, uulnera ab inflãmatione uindicat, & obiter intumescere non patitur, sed ea statim glutinat. sicco ex melle anginæ perungi commodissimè traduntur. Terrestris crocodili fimum, crocodileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq; seruat. Optima est candidissima & friabilis, amyli modo, minimè ponderosa, in humore statim eliquescens, quæ cùm teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eã sturnorum fimo, quos captos oryza pascunt, ipsumq; non dissimile uendunt. Alij amylum aut cimoliam miscent, & adscito anchusæ colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut se contrahat in uermiculorum speciem: qui siccati pro crocodilea ueneunt. Inter omnes conuenire inuenio, humanum stercus caninumq; gutturi impositum, anginis auxiliari.

B

Tria

A *Tria genera fimi Columella secundo libro memoriæ mandauit esse: quod ex auibus, quod ex hominibus, quod ex pecudibus fit, ubi de hac re plura. Item apud Plinium lib. 17. cap. 10.*

Vrina. Caput LXXIII.

HVmanam urinam suam cuiq; bibere, contra uiperæ morsus, ac uenena, incipientemq; aquam intercutẽ proderit. scorpionis, uiperæ marinorum, draconisq; morsus ea conuenientissimè fouentur. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est. pruritus & lepras nitro addito expurgat. sed uetus, ulcera capitis manantia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multò magis abstergit. nomas, & præcipuè genitalium, cohibet. auribus infusa manans pus supprimit: decoctaq; in calyce mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. decocta in æreo uase cum melle emendat cicatrices, argema, caliginesq;. ex ea & cupro idoneum auri ferrumen conficiunt. Quod in urina subsidit, illitu ignem sacrum mitigat. feruefactum cum cyprino, inditumq;, uuluæ dolores mulcet. strangulatus leuat. genas deterget. oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eisdem prædita est. priuatim comminuit uesicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquã quæ cutem subijt, cum nardi spica quotidie binis cyathis cum aqua bibitur. urináq; per aluum extrahit. aurium doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinam, quam lyncurium appellant, simulac excernitur, glaciari coireúe in calculi duritiam, uulgò creditum est. quare quod de ea proditũ est, uanum esse conuincitur. est enim quod à nonnullis uocatur succinum pterygophoron, ideo dictum quòd pennas ad se alliciat. Id potum ex aqua, stomacho aluóq; fluxione laboranti conuenit. Asininæ urinæ potu renum uitia sanari traduntur*.

** Hæc clausula abundat.*

B *Cornarius.* *Galenus huiusmodi impura medicamenta stercoris & urinæ, ut ingenuo & honestate mundiciei studioso uiro meritò abominanda improbat: præsertim circa caput & faciem adhibenda, quo magis indignè ferendus est aliquarum urinarum, uel etiam humanarum potus, ex quo tamen pestilentia grassante in Syria, quidã conualuisse uidebantur, Galeno tradente ac asseuerante: item orthopnoœæ gratia, pueri urinam bibere, non est necesse, quum alia sint multa pharmaca huic malo commoda, & quidam etiam eo poto opem non senserint. Verùm tam abominanda medicamenta etiam hodie durant apud aniculas quasdam, & uulgus fortè potioribus & purioribus indignum, non modò in peste, & orthopnoea, ac anhelosis, uerùm etiam in alijs tum uẽtris, tum intestinorum morbis, & præsertim in doloribus coli, utpote quòd uomitus irritando, & deiectiones concitando, omne uitium ualenter expurgent, uelut etiam Marcellus cap. 27. testatur.*

Mel. Caput LXXIIII.

PRincipem locum obtinet mel, quod Atticę regionis est, præcipuè ex Hymetto, mox Cycladibus insulis, & è Sicilia, cognomine hybleum. Magis probatur dulcius & acre, odoratius, subflauum, nec humectum, graue, & minimè fluxum, quod ob sequacẽ lentitiam non facilè abrumpitur, tractumq; resilit in digitos. Mel abstergendi uim habet. ora uenarũ aperit. humores euocat, qua ratione in sordida ulcera sinusq; commodissimè infunditur. decoctum atq; impositũ, abscedentem carnem glutinat. medetur impetigini coctũ cum liquido alumine, & illitum. item auriũ sonitui & dolori, cum fossili* sale trito, tepidum instillatur. lendes & fœda capitis animalia illitũ *necat. nudã glandẽ recutitis operit, præsertim quę circuncisione aperta nõ est, si melle præputiũ à balineo triginta diebus emolliatur. oculorum caliginẽ discutit. faucibus, tonsillis, anginæ collutum gargarizatúmue medetur, urinam ciet. auxiliatur tussi, & à serpente percussis. contra haustum meconium, cum rosaceo calidum assumitur. aduersus uenena fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut potum proficit. crudũ tamẽ

** Quidam, cremato.*
** Collutum, alij.*

alum

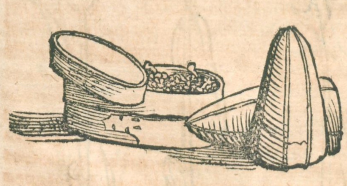
aluum inflat. tussim lacessit, & ea de re despumati usus aptior est. Primatum tenet in A mellis genere uernum, deinde æstiuum: hybernum uerò, utpotè quod crassius constet, deterrimum reputatur, ceraginis halitum expirat :* Quod in Sardinia gignitur mel, amarum est, quoniam apes inibi absinthio uescantur : quo uitia cutis in facie & maculæ aptissimè perunguntur. Heracliæ in Ponto quibusdam anni temporibus, propria quorundam florum dote, mel conflatur, quod qui edêre, mente abalienantur, ac sudore diffluunt. Remedio sunt, esitata ruta, & salsamenta, aut epotum mulsum, resumpta quoties uomitione reijciuntur. acre autem est, & olfactu sternutamēta mouet. Quod cum costo illitum, fœminarum cutem emendat, & cum sale sugillationes rapit. Est & aliud concreti mellis genus, quod saccharon nominatur. In India uerò & felici Arabia in arundinibus inuenitur. salis modo coactum est, dentibus, ut sal, fragile, aluoidoneum, & stomacho utile si aqua dilutum bibatur. uexatæ uesicæ renibusq; auxiliatur. illitum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

* Alij, ceraginē faciundæ idoneum.

Mel Germanis Honig. Gallis du Myel dicitur, in succorum censum referri potest : quod autem est calidum, siccum ordine secundo, ut medicamentum : ut alimentum uerò, & dum actu nutrit, calidum humidum libro tertio com terget, alit, coquit, putredini resistit, ut uinum, non cogendo substantiam corporum, quibus exhibetur, uti sal, sed siccando, tergendo, ora aperiendo, transitus purgando. Vrinas mouet, stomachum subuertit, ob id non miscendum remedijs uomentium : intemperies frigidas humidas tutò sanat, calidis siccis seu biliosis est aduersissimum, sinuosa ulcera glutinat. Coctum & despumatum minus acre, & tergens redditur, sed magis nutriens. Mel medicamentis miscetur, uel crudum, uel coctum, uel solum despumatū, uel cum his coquendum, aut solum despumandum, aut ut crudum maneat. Cùm autem despumandum est, coquitur supra prunas aut flammam lignorum aridorum, & sine fumo.

Mel optimum sit purum adeò, ut totum perluceat, odorum, flauum, acerrimum, dulcissimum, gustanti iucundum, consistentia nec crassa, nec liquida : sed tam sibi cohærens, ut continuitatem suam quasi linea longissima non intercisum seruet, si digito attollitur. Idem coquendo paucam spumam remittit, nec thymum improbè olet. Album etiam ex Gallia Narbonensi præstantissimum affertur, & pallidum magis est primo apum mellificio. Sachar autem, ut uocant, & ipsum mellis species, ex India, & felici Arabia aduectū, in calamis, (ut hoc loco Diosc. tradit) concrescit, minus dulce quàm nostras : similiter tamen terget, siccat, digerit, nec inimicum stomacho est, nec sitim affert, ut nostras: quæ res ipsum à melle substantia differre ostendit. Idem sal Indus quibusdam dictus uidetur, ui solis gutta extra cannas extracta & densata. B

Idem zuchara Arabum re ipsa esse apparet, solo differens compositionis modo per coctionem & expressionem : noto quidem Varroni & Straboni. ignorato autem Dioscoridi, Galeno, Plinio Nec tibi difficile fuerit rationes eluere eorum, qui Sacharum Græcorum à zuchara Arabum diuersum contendunt. Actuarius Sachar ubiq; scribit pro Arabum zuchara, uoce ab his suo more ex Græcis deprauata: aut fortasse cōtrà, cū res ea fuerit Arabica, Græci ex his nomen mutuati sunt. Sacharum rubrum est ipsa uelut spuma sachari, spurcitiem coctione deponentis, calidius & acrius sacharo, uti spuma mellis, melli. Germani zerfallen zucker. Galli Cassonade, appellant.

Cera. Caput LXXV.

CEra optima est subfulua, subpinguis, pura, odorata, & halitum quadam tenus melleum referens, natione Pontica, aut Cretica. secundum locū obtinet candicans, & suapte natura pinguis. Candida fit hoc modo : Ex ea radunt album syncerumq;, atq; transfundunt in uas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ, inspersoq; nitri momento decoquunt. cumq; iterum tertióue inferbuit, separatum uas refrigerant, ac ceræ pastillum eximunt, detersa sorde, si qua fortè adhæsit. tum denuò indita noua maris aqua feruet, uti retulimus, & uase dempto ex igne, fundum ollulæ nouę aqua frigida madefactum, in ceram summam suspensa manu intingūt, quò celerius concrescat, & quàm minima portio extrahatur. suscepto primo ceræ orbiculo, iterum uasis imum aqua refrigeratum, tantisper in ceram immitti debet, dū tota excipiatur. orbiculi lino cōsuti, interuacāte spacio, suspen-

A suspenduntur, & interdiu, continuo sub sole, noctu sub luna asperguntur, usq; dum perfectè albescant. uerùm si eximius ille candor desideretur, eadem factitari, & idem tidem recoqui operæprecium est. Nec desunt qui pro marina, in muria quàm acerrima semel aut iterum excoquant, dein laguncula tenui, rotunda, ansam habente, extrahunt, postea orbiculos, substrato affatim cespite herboso, insolant, donec candorem summum contraxerit. Præcipiunt hoc obeundum munus uere, cùm sol remissa uehementia humorem pariat, ut non facilè liquetur. Cera omnis mollit, calfacit, modicè explet corporea. datur in sorbitione dysentericis. ac milij magnitudine, decem grana ceræ hausta, lac in nutricibus non patiuntur coagulari.

Cera calidi frigidi, humidi sicci quodammodo media, crassæ essentiæ, emplastica, debiliter coquit admota, habet paulum quiddam digerentis calidæq; potentiæ, quæ melli plurimùm inerat. Materia ob id est aliorum medicamentorum, & refrigerantium. Ea aut lutea est, aut fusca, aut alba: & hæc aut natura, ut Pontica apertè acris, aut ablutione, ut Tyrrhenica, & nostra acrimoniæ expers. Cæteri colores sunt ascitij, ut uiridis ab ærugine, ruber ab anchusa uel cinabrio uulgari, nigra à fuligine tedæ, charta usta, aut atramento, à quibus mistus uires mutat, Germani Wachs*. Galli de la cire appellant, κηρὸς στακτὸς, id est, cera stacte, & stillatica, initio lib. 2. comp. pharma. gen. legitur.*

Propolis. Caput LXXVI.

PRopolis eligi debet flaua, odorata, styracem referens, in uehementi ariditate mollis, & mastiches more ductilis. Magnoperè calfacit & euocat aculeos & omnia infixa corpori extrahit. in uetere tussi suffita proficit. impetigines admota tollit, ea in alueariorum foribus cerosæ naturæ inuenitur.

B

Propolis Germanis Vorstoß/uel bett. *Est enim, quo apes in nouis aluearib. primùm asperas partes & rimas oblinunt. unde Varro tertio rei Rusticæ Propolim uocat, quod apes faciunt ante foramen introitus porrectū in alueum, maximè æstate, fauorum stabilimentū, quo omnes frigoris, aut iniuriæ aditus obstruuntur. magni ad medicamina usus.*

Triticum. Cap. LXXVII.

OPtima è tritici generibus ad secundæ ualetudinis usus habentur, quæ recentia & iam perfectè adulta, colorem luteum referunt. dein sequuntur trimestria, quæ nonnullis sitania nominatur. Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignunt. canum morsibus prosunt, mansa & imposita. confectus eorū similagine panis, plus alit quàm cibarius. è trimestrium farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur. farina eorum cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorum fluxiones, quas Græci rheumatismos uocant. item contra interaneorum inflationes. lentigines ex aceto

aceto mulso tollit. furfures autem in acri aceto decocti*, turgentes mammas sedāt. uiperarum ictibus auxiliantur, & torminosis prosunt. Farinaceum fermentū calfaciendi extrahendiq́; uim habet. priuatim callos pedum, clauosq́; extenuat, & cætera tubercula furunculosq́; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorum farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino commodissimè illinitur. eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationibus proderit. contra tussim & exasperatas arterias, cum mentha & butyro decocta, efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydrelæo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulsa inflammationes omneis illitu mulcet: cùm emolliat, & quadam tenus refrigeret: sed herbis succisue huic rei accommodatis admisceatur. Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum cohibet. recens, muria maceratus, illitu uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidum ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

A

* *Quidam addunt: Calētesq́; lepras illiti ausferunt, incipientesq́; inflammationes omnes itidem illiti leniūt, in rutæ decocto, etiam.*

Græcè, Πυρός. Latinè, Triticum. Germanis, Weyssen. Gallicè, Ble. Fourment.

Triticum plures includit differentias, ut robum, siliginem, sitanium. Triticum uerò dicitur, quòd tritum ex spicis sit, ut autor est M. Varro.

Triticum quod cibariorum aut panificij gratia agricolæ serunt, huius plura sunt genera, quæ gentes fecerunt, à quibus nomen acceperunt, ut Italicum, Siculum, Aphricum, & alia, sed qui scrupulosè obseruant, tria statuunt genera. Primum Robus, Latinè: Græcè ὁ κάλλιστος πυρός, χόνδρος. Germanicè, Der schönste vollkomnest weyssen, dicunt, quia pondere & nitore præstat. Secundum genus, Latini trimestre, Græci, Σιτάνιον, πυρὰς γαλήνω. uel τρίμηνον, quod post sationem tertio mense maturescit, & metitur. Dicitur & de hordeo, & de farre. Inueniuntur autem bimestria, sed circa Thracium sinum, quæ quadragesimo, quàm sata sunt, die metuntur. Eorum autem postremorum agricolis usus gratißimus est. Nam ubi propter aquas aliámue caussam matura satio est omissa, præsidium ab hoc petatur. Hoc tritici genus Germani Ammelkorn, fortè ab amylo, quod inde fit præstantißimum. Galli Martium uocant, quod à Martio in quo satū est, tertio inde mense maturescat. id quod tamen in nostro orbe non fit, in quo Martio mense satum, quinto tandem, hoc est, Iulio mense metitur. Tertium tritici genus non undiquaq; notum, Germanis, Welscher weyssen/ & Weyssenkolb, dicitur, in Alsatia copiosè gignitur. Sunt qui hoc frumenti genus Columellæ & Plinij siliginem esse putant, diuersum tamen à Laconica siligne, quæ sine crista est, rectam habens spicam, nunquā maturescens, iumentorum pabulum, &c.

B

Hordeum. Caput LXXVIII.

HOrdeum optimum est candidum purumq́;. id minus quàm triticum alit. Ptisana tamen ob cremorem in decoctione redditū, plus alimenti præbet, quàm polenta ex hordeo facta. contra acrimonias atq; gutturis scabritias, exulcerationesq́; pollet. quibus etiam triticea ptisana præsidio est, sed plus alit, magisq́; urinam mouet. lac abundè suppeditat, si cum fœniculi semine decocta sorbeatur. Hordeum abstergit. urinam ciet. inflationē parit. stomacho aduersatur. tumores concoquit. Farina hordeaca decoquitur in mulsa aqua cum fico, ut inflammationes collectionesq́; discutiat. duritias cum resina & fimo columbarum concoquit. cum meliloto autē & papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciant. aduersus intestinorum inflationes cum lini semine, fœnogræco, & ruta illini iuuat. strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit: Et cum myrto aut uino, aut malicorio, aut syluestribus pyris, aut rubo, alui profluuia sistit. podagricis inflammationibus, cum cotoneis aut aceto prodest. decocta in acri aceto, modo quo hordeaceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Cremor uerò farinæ ex aqua, atq; cum pice & oleo decoctus, puri mouendo est. cum aceto subactus itidem & cum pice contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflammationesq́; mitigat.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κριθὴ τρίμηνος. Latinè Hordeum Cereale. Officinis antiquum nomen retinuit. Germanicè, Gersten. Gallicè, Orge, dicitur.

Hordeum in duo genera distinguitur: κριθὴ ἑξάστιχος, quod & Cantherinum uidetur dictum, quia folliculo castratum enascitur. Germani, Groß gerst. Galli mundum uocant hordeum, non sponte granum gluma concidit. Alterum genus hordei κριθὴ δίστιχος, id est, hordeum distichum & Galatinum. Germanis, Futer gerst, & Kleyn gerst. Gallis orge, dicitur, ponderis & candoris eximij, adeò, ut tritico mixtum egregia cibaria familiæ præbeat. Est et hordeum trimestre, κριθὴ τρίμηνος, Summer gersten, & seceurgeon, ou sceurgeon, quasi succursus gentium, Gallis dicta.

Hordeum quod tundendo deglubitur, ac suo cortice castratur, mundatum hordeum Officinæ, Germani, Gerolte gersten/ uocant: tunditur enim hoc, nec molitur.

Zythum. Caput LXXIX.

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomen est: is urinam cit. renes & neruos tentat. membranis, præsertim cerebrum uestientibus, officit. inflationem parit. uitiosum succum creat. elephantiasin gignit. perfusum Zytho ebur, obsequiosum & operi tractabile redditur.

EXPLICATIO.

Ex hordeo & hodie paßim potio conficitur, in quibus regionibus uini penuria est, quem Dionysium apud Aegyptios primùm inuenisse ferunt. Qua de causa apud Poëtas Pelusianus potus nuncupatur. Est autem ueluti uinum quoddam, sed factitium. Suidas zythum uinum rectè hordeaceum nominat, quòd sit ceruisia ex hordeo cocta, uicem uini natiui gerens. Sophocles autem & Aeschylus id genus uini ex hordeo factum, non zython, sed βρῦτον uocant. Quod rursus Hellanicus ex oryza fieri commemorat. Hispani Ceriam, Germani Byer. Galli Berium, uocant.

Zea simplex.

Dicoccon.

B

Curmi. Cap. LXXX.

FIt & ex hordeò potus, quem curmi nominant, eoq; sæpè potu pro uino utuntur: uerùm dolorem capitis mouet, malum succum gignit, neruis nocet. Consimilia etiam potus genera ex tritico fieri solent, in Iberia, quę occidentem spectat, & Britannia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hoc item fortasse sit hordeacea ceruisia. Poßidonius homo Stoicus, non curmi, sed corma maluit appellare, à curmite tradit. Dioscorides addidit, Hispaniam quoque occidentalem & Britanniam, ex tritico similes potus excogitare. Germa. Weyssen bier/ dick bier, appellatur. Nec alios ex fruge fieri, nisi supradictos inueniat, qui nationes has exactè consuluerit.

Zea, seu semen. Caput LXXXI.

ZEa duorum generum est. una simplex, altera in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit, ob id dicoccos appellatur. plus quàm hordeum alit, ori grata, digeritur in panificia, minus quàm triticum alens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A Græcè, ζεα. Latinè, Zea.

Germanis, Tünckel/ quod Græcè μονόκοκκος. quod δίκοκκος Græcis, Germa. Speltz/ S. peters korn/ Bliken/ Rinkorn. Galli Espeltra, & de l' espeautre appellant. Apud Campanos priuatim semen uocatur, ubi bis anno seritur. Hanc Homerus non parum illustrat, quando aruum ζείδωρον nominaret, quod nonnulli quasi uitam donans, latinitate donarunt, sed ijdem à Plinio non probantur. Cæterùm eadem sæpe simplex est propter unum granum, sæpe δίκοκκος propter duo grana, siue geminum granum duobus utriculis coniunctum, ut hoc loco Dioscorides testatur, ex qua olim alica fiebat, sicut pòst ex hordeo.

Crasſior farina. Caput LXXXII.

CRimnon crasſior est ex zea triticóq; farina, ex qua pultem faciunt. Abundè alit. facilè * conficitur. aluum uehementius astringit, si zea, ex qua fit, prius torreatur.

* Aliàs, ægrè.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crimnon. Crimnon hoc loco Dioscoridi pars est crassulenta farinæ, tritici atq; zeæ. Sunt qui suspicentur crimnum farinæ cremorem esse, ut succus à cremore differat sola crasſitudine. Cornelius Celsus cremorem ferè pro succo usurpauit. Crimnon hordei genus est Photioni, & cyceonis Homerici liquamentum. Hippocrates crimnodeas urinas, pro crasſis, & ad similitudinem farinæ tritici corpulentis accepit, ut Galenus testatur. Germani Crimnum uoce parum mutata, Krieß, siue Grieß, appellant.

Siligo. Caput LXXXIII.

Rocken.

EIdē generi siligo adscribitur, sed minus aliquātò nutrit. in panes, ut zea, cogitur. Fit quoq; è siligine crasſior farina, quam Græci crimnon uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B Plin. lib. 18. de siligne ait: Silignem dixerim propriè tritici delicias, cādor est, & sine uirtute, & sine pondere. Et mox pòst ait: E siligne laudatisſimus panis, pistrinarumq; opera laudatisſima. Præcellit in Italia, si Campana pisis natæ misceatur. Ruffior illa: at Pisana candidior, ponderosior uerò Cretica. Panis siligneus, quem siligniten Græci uocant, omni alio magis alit, ut autor est Paulus Aegineta. E quibus omnibus facilè apparet, silignem hanc à ueteribus celebratam longè aliud esse à frumento, quod nostra ætate silignem, Germanicè Rocken/ uocamus, ex quo panis conficitur niger & plebeius. Et ab aliquibus Tipha, ab alijs olyra creditur. Cùm tamen id genus frumenti sit, quod secale & farrago Plinio dicitur lib. 18. cap. 16. Cuius pictura hæc est.

Athera. Cap. LXXXIIII.

ATheraex zea fit tenuisſimè molita. est autem sorbitio, quasi liquida pulticula, infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Atheram è zea fieri tenuiter emolita hoc loco Dioscorides asserit, & in sorbitiones decoctum pulticulæ dilutioris modo, infantibus utile, unde Germanis Kinderbapp/ dicitur. Aëtius ex Amylo constare prodit. Iulius Pollux Atheram uocat pultem è mileacea farina. Est autē puls, quod Germanicè, Ein müß oder bappen, appellamus, cibus ex farre in puluerem & farinam redacto factus, de quo Plin. lib. 18. capit. 8.

Tragos. Caput LXXXV.

TRagos quandam halicæ frugis figuram gerit. multò minus quàm zea nutrit, quòd multū aceris habeat: quare ægrius conficitur, aluumq; magis emollit.

A Hamelkorn.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragus cerealis, ut ab herba distinguatur, frumenti genus, aspectu similis alicæ seu chondro: granum eius compluribus glumis uestiri refert Galenus, & ob id minus zea nutrire, ægrè in uentriculo conuinci, & aluum magis emollire.

Græcè, Τράγος.

Latinè, Tragus cerealis.

Germanicè, Hamelkorn.

Gallicè, duble turguet, dicitur.

Auena. Cap. LXXXVI.

AVena genicula quædam habet. folio & stipula triticum imitatur, & in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locustas bipedes gerit, in quibus semen continetur, utile ad cataplasmata, uti hordeum. pulte huius aluus sistitur. prodest tussientibus in sorbitione succus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Auena genus est, cuius duæ referuntur species: quarum una folio & stipula triticum imitatur, in cacuminibus semina habet ampla, alba & ualde pilosa, ex quibus

Bromos.

B

Aegilops.

Auena.

uina

binæ crustæ nigrantes prodeunt: ea uidetur esse, quam Theophrastus αἰγίλωπα, appellauit. Germani Weiß haber/ & Niderlendisch haber/ uocant. Altera est, quæ ab hoc βρόμος, ab alijs αἰγίλωψ dicta. Germanis Schwartz haber/ Kleyn haber/ superiori non dißimilis folio, stipula & semine, quòd huc minus est, neq; ita pilosum & uber. Apud nos iumentorũ pabulo potius quàm hominum cibo nascitur, Cogitur tamen in panes, quando extrema urget fames. Videtur tamen Plinius Germanos nonnihil notare barbarici propter pultem, quam nominamus auenaceam, cuius & Dioscorides hoc loco meminit, Germani uocant Ein habermüß/ & haberbrei.

Oryza. Caput LXXXVII.

ORyza frugum generis est, in palustribus riguisq; nascens Mediocriter alit, sed aluum suprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὄρυζα. Latinè, Oryza.
Officinis & uulgo Risum. Germanicè, Reiß.
Gallis Ris, appellatur.

Frumenti genus est notum, non pauci usus in cibo. Ex hoc ptissana etiam conficitur. Vnde illud Horatij: Sume hoc ptissanarum oryzæ. Plin. lib. 18. Italici, inquit, maximè oryza gaudent, ex qua ptisanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oryza ægrè concoquitur, aluum supprimit, & modicas in nutriendo uires habet, ut hoc loco Dioscorides testatur, & Paul. Aegineta tradit, Celsus inter res boni succi, & quæ craßiorem pituitam faciunt, enumerat, & his quæ imbecillis materiæ sunt, annumerari posse dicit. Est & alterum genus oryzæ, quod oryza minor, Germanicè, Himelbrot/ & Schwaden/ dicitur.

Halica. Caput LXXXVIII.

HAlica fit ex zea, quam dicoccon appellauimus. plus alit quàm oryza. aluũ magis cohibet, stomacho longè utilior. decocta in aceto illitaq; lepras tollit. unguium scabritias extricat. incipientibus ægilopijs medetur. decoctum dysentericis, quos excruciat dolor, infusum, idoneum est. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alica siue Halica, nunc frugis genus est, nunc ex fruge facta farina, & inde pulticula uel sorbitio. Pro fruge accipitur à Plinio, lib. 18. cap. 7. ubi de frumentis per tempora satis agens, inquit: Aliqui uerna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Et non longè pòst ait: Tunicæ frumento plures, hordeum maximè nudum & alica, Celsus item lib. 2. cap 17. Cumq; panificia, inquit, omnia firmißima sint: elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oryza, ptisana, uel ex eisdem facta sorbitio, uel pulticula, & aqua quoq; madens panis, imbecillißimis annumerari potest. Item cap. 19. Boni succi sunt triticum, siligo, alica, oryza, amylum. Et iterum cap. 29. Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex milio, itemq; ex ijsdem sorbitio. Est autem farris adorei genus, quod Halicastrum etiam, ut putamus, uocat Columella lib. 2. cap. 6. ubi de farris generibus agens, sic scriptum reliquit: Adorei autem plerunq; uidimus in usu genera quatuor. Far, quod appellatur Clusinum, candoris nitidi. Far, quod uocatur uernunculum rutilum, atq; alterum candidum, sed utrunq; maioris ponderis quàm clusinum. Semen trimestre, quod dicitur halicastrum, idq; pondere, & bonitate est præcipuum. Et hoc alicam esse uolunt, Græcorum chondro haud absimilem, teste Paulo Aegineta, qui lib. 1. cap. de frumentaceis ait: Alica in reliquis quidem chondro haud absimilis est: sed aluum magis supprimit. Demum halica pro pulte etiam accipitur à Plinio & alijs, quæ in sanitatis usu & medicina locum habuit, sed diuersis locis diuersimode præparata, ceu ex Plinio lib. 18. cap 11. patet, ubi uaria eius genera & conficiendi modos ponit, & è zea, quæ semen dicitur, fieri tradit, quemadmodum & hoc loco Dioscor. Fiebat etiam ex hordeo, cuius conficiendi ratio docetur ab Apicio, quæ tamen facilior est, & paratior, quam in Iunio mense docet Palladius, his uerbis: Hordeum seminaturum, cui adhuc superest aliquid de uirore, per manipulos ligabis, & torrebis in furno, ut facilè mota poßit infringi, & in modio uno salis aliquantum dum molitur, misceri curabis, ac seruabis.

Milium. Caput LXXXIX.

MIlium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. sistit pulte sua aluum. Vrinam cit. Torretur miliũ, feruensq; in sacco ponitur, ut torminibus, reliquisq; doloribus, si foueatur, auxilio sit.

A Sorg.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέγχρος. Recentioribus Græcis πίσον. Straboni κεγχρίς. Hippocrati πικτάλη.

Latinis Milium, à milliaria summa.

Germanis, Hyrsen.

Gallis du millet, appellatur.

Ex milio quoq; panem fieri Columella testatur, qui priusquã refrigescat, sine tædio potest absumi: quo non parum se oblectant Campani. Plinius rursus Sarmatarum gentes tradidit maximè pulte miliacea ali, quæ & Germanis hodie usitatißima est, adeoq; penè in pauperũ culina quotidiana, quemadmodum Rugis, quos sub Pomeranorum uocabulo complectimur (Germanice die Rugianer) puls auenacea. Illius autem purgamentum sicut & panici & sesami applauda, dicitur non aliter in frumento palea, apud Plinium lib. 18. cap. 10.

Milium Indicum.

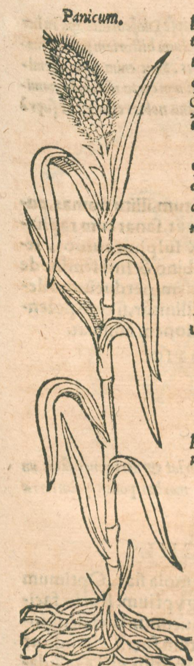

B
Milium.

Milium Indicum in Italiam Neronis principatu conuectum, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adolescit ad pedes

Panicum.

pedes altitudine ſeptem, prægrandibus culmis, lobas uocant: omnium frugum fertiliſsimum, ex uno grano terni ſextarij gignuntur. Hodie apud nos paſsim in hortis oſtentationis gratia ſerunt, grano piſum æquante, atra, ſtipula arundinea, quinûm apud nos ſeminatur pedum proceritate, & frumentum Sarracenicum, Germanicè, Türckiſch korn / uel Indiſch korn / appellant. Græcè uerò κέγχρος ἰνδικός, cuius pictura hæc eſt. A

Quatuor huius Milij Indici genera reperiuntur. Quoddam enim grana ruſa, quoddam uerò purpurea, aliquod ſubcandida grana profert. Spicarum ſiue panicularum etiamin ijs eſt diuerſitas: etſi enim omnes muricæ ſint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout ſcilicet grana colorata erunt, flores obtinent. Aliâs quod ad formam attinet, in ijs nulla eſt differentia.

Panicum. Caput XC.

PAnicum frumentaceis ſeminibus annumeratur, milio ſimile. eodemq́; modo in panes ſubigitur. eoſdem habet uſus. minus tamen & nutrit & ſtringit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὁ ἔλυμος. Latinè, Panicum, à paniculis, in quibus ſemen eſt.
Germanicè, Pfenich / & Fuchßſchwantz. Gallicè Paniz, dicitur.

Panicum milij ſimilitudine proſilit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmo penè in ſurculum extenuato, nutante, rubido paniculorū faſtigio, prædenſis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, aliàs nigris, item & candidis.

Seſamum.

B

Seſama. Caput XCI.

SEſama ſtomacho inutilis cibus. halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commiſſuris dentium inhæſit. neruorum craſsitiem illitu diſcutit. medetur auribus fractis, ambuſtis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraſtæ morſibus. capitis dolores, qui æſtuatione concitantur, ex roſaceo lenit. eadem efficit herba decocta in uino. præſertim inflammationibus oculorū doloribusq́; prodeſt. ex ea fit oleū, quo Aegyptij utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σήσαμον.
Latinè, Seſamum.
Officinæ ſeſamum uocant.
Germani, Leindotter.
Gallicè du ſeſama, de la iugioline.

Seſamum nunc penè intercidit, quod multis in locis ignoratur, quod tamen Columella & Plinius, ex medicis Galenus, et ante hunc Dioſcorides capite

A *præſenti collaudant. Veteribus ſanè omnibus, ut pleraq; alia, notiſsimum erat, ut ipſe Dioſcorides, qui in herbarum pictura diligentiſsimus eſt, iſta ipſa γνωρίσματα, id eſt, nota indicat. Ideo talium hiſtoriam præter morem plerunq; neglexit, ex qua colligeremus, quodnam certum eſſet ſeminum genus. Sunt enim paucæ ſeminum cerealium notæ, aut ſæpe nullæ, quibus dinoſci poſsint, adeò ut frugem ipſam non certo uocabulo nominare liceat, ex qua panis quotidianus conficitur. Ita uidemus in pleriſq; ſola nomina nobis reſtare: ut ſuprà quoq; oſtendimus.*

Lolium. Caput XCII.

LOlium quod inter ſegetes naſcitur, molitum, illitu nomas, putreſcentia ulcera, gangrænasq; emarginat. ſanat cum raphanis, ſale & aceto feros lichenas: & ex aceto & ſulphure uiuo, lepras. ſtrumas quoq; diſcutit, cum fimo columbino & lini ſemine decoctum in uino. rumpit quæ ægrius ad coctionem perducũtur. decoctum ex aqua mulſa utiliſsimè iſchiadicis illinitur, ſi cum polenta, thure, myrrha, aut croco ſuffiatur, conceptionem adiuuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, αἶρα.

Latinis, Lolium.

Germanis, Rhweyſſen/ Lulch.

Gallis, luayra. yuroie, teuille, gaſſe, dicitur.

Lolium fit ex corruptis ſeminibus tritici & hordei, inebriat & uertignes facit. unde prouerbium: Lolio uictitat, quod Plinius inter frugum morbos potius quàm terræ peſtes numerat. à nonnullis zizanion appellatur.

Amylum. Cap. XCIII.

AMylum ex eo appellatum eſt, quòd ſine mola fiat. Optimum ex trimeſtri, natione Creticum aut Aegyptium. Ratio faciundi amyli hæc eſt: Purgatum trimeſtre triticum madeſcit quinquies die, & ſi fieri poteſt, nocte: cùm emollitum fuerit, effunditur ſenſim, ſine agitatione, aqua, quò minus cremor utilis unà excludatur: ubi molliſsimum eſſe uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet: rurſus infuſa, teri: tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximẽdi, reliquumq; quallo ſportiſq; ſiccatum tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſsimo in ſole. namq; ſi pauliſper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq; ulcera efficax eſt. ſanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit. lacti atq; obſonijs admiſcetur. Fit etiam amylum ex zea, quæ maceratur ac eluitur uno aut altero die, & ſubactæ farinæ modo manibus ſubigitur, preſſaq; feruentiſsimo in ſole, ut antè retulimus, exiccatur. nullius in medicina uſus, ad alia tamen conueniens.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amylum factitium eſt & frumenti medulla, arte præparata, appellatum ab eo quòd ſine mola fiat, fitq; ex omni tritico & ſiligne, optimum autem ex trimeſtri, ut Dioſcorides tradit. Inuentio eius Chio inſulæ debetur, ut lib. 18. Plinius tradit, unde & laudatiſsimum. Poſt quod maximè laudatur Creticum, mox Aegyptiacũ probatur leuitate, leuore, candore, atq; ut recens ſit. E ſiligne quomodo fieret, docet Cato libri ſui cap. 87. Conficitur item ex zea, ut hoc loco Dioſcorides teſtatur. Eſt item frugis genus aliquando ſignificans amylum, ex quo fit illud factitium. In qua ſignificatione Celſus accipit lib. 2. ubi id cum alijs quibuſdam inter ea, quæ boni ſucci ſunt, & ſtomacho aptiſsima, connumerat. Germanicè Amidum/ Amlung/ & Krafftmel. Gallis quoq; amydum dicitur.

Fœnumgræcum. Caput XCIIII.

FOenigræci farina uim habet emolliendi diſcutiendiq; in aqua mulſa decocta aduerſus tam internas, quàm externas inflammationes efficaciter illinitur. lienem cum aceto & nitro extenuat. ſuccus decocti eius fœminarum malis ſubuenit:

&

Fœnumgræcum.

Fœnogræcum syluestre.

& siue tumor, siue præclusio sit uuluæ, fouentur, & insidēt. Fœnigræci in aqua decocti cremor expressus, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. locos dilatat & emollit, si cū anserino adipe pessi uice subijciatur. uiride cum aceto utilissimum imbecillibus locis, & ulcera sentientibus. decoctū eius prodest aduersus tenesmos fœtidamq́; dysentericorum proluuiem. Oleum quod eo exprimitur, & myrto, capillos & genitalium cicatrices abstergit.

NOMINA ET explicatio.

Græcis Τῆλις, κεραΐτις, αἰγόκερως, βούκερος. *Fœnumgræcum, Latinis & Officinis.* *Germanis*, Fenigrec/& Bockshorn. *Gallis fenigrec, & senegreue, dicitur.*

Fœnum Græcum inter fruges est. Plinius & Varro Silicam, & Siliculam dici testantur: Columella siliquam simpliciter uocat. Vis eius siccare, mollire, dissoluere, testante Plinio libro 24. ad finem. Nec dubitatur, quin decoctum eius utilißimum sit uuluis, interaneisq́; exulceratis: sicuti semen articulis atq; præcordijs: sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamq́; tußim. Diu decoquitur, donec amaritudo desinat: postea mel additur. Siccum primo gradu, calidum secundo, lib. 8. simpl. calidum autem mediocriter, ob id digerere dicitur, lib. 1. comp. pharm. part. Nam is gradus est medius inter summum & omnino temperatum, quod nec calidum absolutè, nec frigidum iure dixeris: phlegmonas ardentes irritat & exacerbat, minus calidas & duras digerendo sanat. Paulus Aegineta lib. 1. calfaciendi, uentremq́; subducendi uim illi tribuit, si ante alios cibos sumptum fuerit.

Est & Fœnigræci syluestre genus quoddam, Quibusdam Trifolium minus, siue lotus syluestris dictum. Germanis, Wild fenogrec/*uel* Steyn wicken/*nominatum. Folijs trifolij utrinq; obsitum, humi recumbēs, flosculis albicantibus, ad similitudinem orobi, è quibus folliculi incurui, oblongi fiunt, semen continentes angulatum, fœnigræci modo, gustu orobi. Innascitur uepribus montibus, & iuxta uias. Vim habet, uti alia trifolia & linum, molliendi, repercutiendi, ac sedandi dolores apostematum.*

Linum. Caput XCV.

Linum uulgo notum est. cuius semen easdem quas fœnumgræcum uires habet. discutit & emollit omnem intus forisq́; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq́; aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. uitia cutis in facie uarosq́; crudum tollit. illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas duritiasq́; discutit. ulcera quæ serpunt, fauosq́;, cum uino decoctum expurgat. ungues scabros eximit, cum pari modo nasturtij & mellis. uitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituatur. tussim lenit. uenerem stimulat, si farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adsumatur.

A *Linum.*

Huius decoctum interaneorum uuluæq; erosionibus immittitur. alui excrementa euocat. ad uuluæ inflammationes in desessionibus perquàm utile.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Linum λίνον.

Latinis & Officinis linum.

Germanis, Lein/ & Flachs.

Gallis du lin, appellatur.

λινόσπερμον, id est, lini semen, Germanicè Leinsamen/ humido & sicco quodammodò temperatum, calidum autem quodammodò ordine primo: flatuosum est etiam si frigatur, adeò plenum est humiditate recrementitia. Quia igitur calidum, humidum, flatuosum, semen homini generat. Lini semen torrefactum terget, ut ptisana & farina fabarum, lib. 7. comp. pharma.

Lini semen tepidè calidum, ut chamæmelum. Lini semen in aqua coctum refrigerantem succum gignit. Linospermon & succus rosarum frigidioris media temperie sunt naturæ, sed non ita multò, quum potius caloris sunt tepidi.

Lini semen refrigerat, siccat. Linospermon tanquam frigidißimum uitandum asthmaticis censet Galenus, ut meconium. Mandragoram, hyoscyamum, cicutam, psyllium. Linospermon urinas exiguè mouet: frixum autem ureticũ magis fit, & aluum magis sistit esu.

Cicer. Caput XCVI.

B *Album.*

Rubrum.

Cicer satiuum aluo idoneum est. urinam ciet. inflationem parit. colorem cõmendat. menses ac partus expellit. lac auget. cum eruo decoctum illinitur ad inflammationes testium, uerrucosas informicationes, ad scabiem, ulcera capitis manantia, impetiginesq;. contra carcinomata, & ulcera quę cacoëthe uocantur, cum melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinũ nominatur. utrunq; cit urinas, dato cũ rore marino, hydropicis aut regio morbo laborãtibus, eorum decocto. Lædũt ea exulceratam uesicam, & renes: in uerrucarum formicantium pensiliumq; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq; grana linteo lo deligata abijci post se præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur. Syluestre cicer folijs satiuo simile est. odore acri, sed semine discrepat. idẽ quod satiuum præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicer legumen est, cuius differentiæ plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti simile, unde ita appellatur, Græcis κριός, Germanis Kichern/ Kichererbs/ Zisererbs, Gallis Ciche, uel pois cices.

cices, dictum, album nigrumq; est. Et columbinum, quod alij Venereum, Columella Punicum uocat, candidũ, rotundum, leue, arietino minus, quo religio peruigilijs adhibet. Est & cicercula, Græcis ὁ λάθυρος, ut Theodorus è Theophrasto reddidit. Columella tamen eandem ciceram & cicerculam uocat, Gallis cerre, uel pisa cerra. Quanquam & aracum sic uocant. Martinus Gregorius interpretatur Iesse: inæquales angulos habens, ueluti pisum. Dulcißimum autem id quod eruo simillimum, firmiusq; quod nigrum & ruffum, quàm quod album: autor lib. 18. Pli. Paulus Aegineta lib. 1. de his sic tradit: Cicera inflant, abstergunt, genitale semen augent, Venerem stimulant, calculum terunt. At fricta flatum quidem emittunt, sed difficulter concoquuntur. A

Faba. Caput XCVII.

Faba inuersa.

Faba.

FAba inflationem excitat. ægrè concoquitur. tumultuosa somnia facit, tußi confert, carnem gignit *, media calidi frigidiq; natura. decocta in posca, & cum suo cortice esitata, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. contra uomitiones conuenienter manditur. inflatio leuior contrahitur, si aqua prior inter coquendum abijciatur. uiridis plus negocij stomacho exhibet, maioremq; flatum parit. Lomentum eius & per se, & cum polenta illitum, inflammationes quas uulnus excitauit, mitigat. cicatrices concolores facit. turgentes grumoso lacte mammas, etiam si inflãmatione tententur, adiuuat. lac restinguit. furunculos, sugillata, parotidasq; cum fœnigræci farina & melle discutit. cum rosa autem, thure & oui candido, procidentes oculos, tumores, uuasq; reprimit. subactum uino, suffusiones & ictus oculorum recreat. Manducata sine cortice faba, ad auertendas fluxiones fronti illinitur. decocta in uino testium collectiones sanat. quò tardius pubes erumpat, pueris imo uentri illinitur. uitiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui post euulsionem renascuntur, gracilescunt, & minus alimenti capessunt. cum polenta, scisso alumine, & uetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. decocto earum lanæ inficiuntur. Faba dempto cortice in illas parteis diuisa, in quas suaptè natura scinditur, imponi solet sanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis: nanq; eas supprimit, si semisecta apprimatur. B

* Hoc quidam carent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κύαμος. Latinis & Officinis faba.

Germanis, Bon. Gallicè febue, dicitur.

Faba nostris non ita damnatur, quemadmodum olim à Pythagora, maximè cùm fresa fuerit, hoc est, quæ mola leuiter confracta & decorticata fuerit. Altera enim solida dicitur, quæ adhuc integra & cum cute est. Fabalia uerò sunt cortices & siliquæ, de quibus Columella inquit, se audisse ueteres rusticos malle matura fabalia, quàm fructum trimestrem, cuius ratio ex Plin. colligitur. Nam siliquæ caulesq; gratißimo sunt pabulo pecori. Folliculi uerò eius apud Festum ualuuli dicuntur, sed quod in summo fabæ nigricat, hilum est. Fabalia.

Faba inuersa, quæ uocatur Germanis Gewandtbonen/ uel Baumbonen/ quasi uirgultis innascitur: folijs trifolij. Altero anno fructificat.

Faba Aegyptia. Caput XCVIII.

Aegyptia

A *Alij, galeri modo.

AEgyptia faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto plerumq; prouenit. in Asiæ etiam Ciliciæq; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes* comparentur: caulem cubitalem, digiti crassitudine: florem roseum, dupla papaueris amplitudine. & ubi flore exuitur, fert folliculos uesparum fauis similes, in quibus faba supra operculum, bullantis ampullæ modo, prominet. Ciborion ideo nominant, id est, arculam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mandata, & ita in aquam demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctáue estur. ei colocasiæ nomen est. Faba uirens mandatur, & exiccata nigrescit. uulgarem magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho utilem. dysentericis, cœliacisq; prodest, insparso, polentę uice, lomento. datur quoq; in pulte. Cortices in uino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride spectatur, gustu amarum, si tritum & cum rosaceo coctum instilletur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Colocasia.

Plinius totam plantam Aegyptiæ Fabæ colocasiæ nomine intelligit: quam lib. 21. sic depingit: In Aegypto nobilissima est colocasia, quam cyamon uocant aliqui. Hanc à Nilo metunt: caule cùm coctus est harenoso in mandendo. Thyrso autem qui inter folia emicat, spectabilis, folijs latissimis, etiam si arbores comparentur, ad similitudinem eorum quam personatiam in nostris amnibus uocamus: adeoq; nihil suis dotibus gaudet, ut implexis colocasiæ folijs in uariam speciem uasorum potare gratissimum habeant, unde illud Horatij: Ciboria exple. Et Strabo geographiæ lib. 17. ait: In Aegypti lacubus ac paludibus biblus nascitur, et Aegyptia faba, ex qua Ciborium fit (& paucis interpositis ipsam describentibus uerbis ait:) oblectantur autem mirum in modum scaphis Thalanceg is densissima fabeta subeuntes, & eorum folijs umbrati, quæ adeò magna sunt, ut poculorum & catinorum usum præbeant. Habent enim concauitatem quandam ad id idoneam: unde Alexandrinæ officinæ ijs plenæ sunt, & ut uasis utuntur.

Faba & semen ipsum quod amarum est, uiride ægrè concoquitur, exigui nutrimenti est, & inflat. Siccatum tamen minorem inflandi uim habet, autore Theophrasto & Athenæo.

Lens. Caput XCIX.

B *Alij, emollit.

LEns frequenti cibo aciem oculorum obtundit. ægrè concoquitur, stomachum malè habet, eumq; & intestina inflat, sed aluum cum cortice cocta sistit*. Præstat in cibo quæ facillimè coquitur, nihil atri in maceratione reddens. uim habet adstringendi, qua ex caussa aluum cohibet. si detracto antea cortice discoquatur accuratè, primaq; aqua inter coquendum effundatur (quippe primum id decoctum uentrem resoluit) somnia tumultuosa excitat. capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. melius suo fungetur munere contra alui fluxiones, addito cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis rosis, aut mespilis, sorbisue, pyris Thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ post decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois, quæ obsonijs insparguntur. uerũ acetum cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari proderit. decocta cum polenta, & illita, podagras lenit, sinus cum melle glutinat, crustas rumpit, ulcera purgat. decocta in aceto duritias & strumas discutit. cum cotoneo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq;, addito rosaceo: sed in amplo sinu aut inflammationibus

tionibus

tionibus sedis, quæ maius remedium exigunt, cum putamine punici, ac siccis rosis, adiecto melle, decoquitur. nomis quæ in gangrænam euaserunt, adiuncta maris aqua, pustulis, & his quæ serpunt, igni sacro, pernionibusq́ꝫ, ut antea dictum est. contra mammas in quibus lac in grumos coit, & præ nimia sui copia profunditur, cocta in aqua maris, & illita auxiliatur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lenticula, quæ & lens, Germanis, Linsen. Gallis Lentile.

Græcis uerò, quia edendo est, φακὸς ἐσθιόμενος, dicitur, leguminis genus est, cuius duo genera in Aegypto dicit esse lib. 18. cap. 12. Plinius. Alterum rotundius, nigriusq́ꝫ: Alterum sua figura. Vnde uario usu trãslatum est in lenticulas nomen. Inuenio apud autores æquanimitatem fieri uescentibus ea. Laudatur maximè quæ apud Pelusium nascitur oppidum. Vnde illud Vergilij: Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis. Et Ausonius in monosyllabis ait: Et Pelusiaco de semine planta, teres lens. Martialis item: Accipe Niliacam Pelusia munera lentem. Vilior est alica, carior illa faba. Optima ut Plin. lib. 22. cap. ultimo tradit, quæ facillimè coquitur, eaq́ꝫ quæ maximè aquam absorbet. Aciem oculorum & stomachum inflat, sed aluum sistit in cibo, magisq́ꝫ discocta aqua cœlesti. Eadem soluit minus percocta. Propter dissolutionem stomach. 30. grana lentis deuorantur. Celsus ipsam inter ea quæ aluum adstringunt, enumerat, his uerbis: Lenticula cui uel Beta uel Intubus, uel ambubeia, uel Plantago adiecta est: magisq́ꝫ etiam si illa antè fricta est.

Phasioli.

Caput C.

PHasioli inflant, spiritus cient. ægrè coquuntur. uirides cibo aluum emolliũt, ad uomitiones idonei.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phaselus differt à phaseolo, & phasiolo, ac ochro, quem Gaza nunc ciceram, nunc eruiliam transtulit, super quo multum hodie inter clarissimos Medicos controuertitur. Annumerantur autem non tam leguminibus, quàm iumentorum pabulo. Ea igitur uisa est mihi ratio, cur uilem Verg. nuncuparit. Editur tamen in quibusdam regionibus in modũ phacoptisanæ, id est, Ereforum cremore, cuius & Plinius meminit. B

Eruum satiuum.

Eruum. Cap. CI.

ERuum paruus frutex omnibus cognitus, angusto folio, tenuis, semina in ualuulis habẽs, è quibus farina fit, nomine eruina, ad medendi usus conueniens: eruum capiti onerosum est. aluum esu turbat. sanguinem per urinam extrahit. elixo boues saginantur. Parandæ farinæ ratio hæc est: uberiora grana candidaq́ꝫ deliguntur, permiscendoq́ꝫ aqua resperguntur, donec sufficienter combibant: postea torrentur, usq́ꝫ dum hians cortex disrumpatur: molitaq́ꝫ farinario cribro incernuntur: postremò farina reconditur. Hæc aluo utilis est. urinã ciet. meliorem colorem efficit. sanguinẽ per uesicam aut aluum cum torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur. ulcera cum melle purgat. lentigines & uitia cutis in facie, & maculas, totumq́ꝫ corpus emendat. nomas, gangrænas, duritiasq́ꝫ serpere non patitur. mammarũ duritias emollit. atra ulcera quæ theriomata uocant, fauosq́ꝫ emarginat. carbũculos rumpit. cũ uino subacta illitu mor

A sibus uiperarum, canum, hominumq́; medetur. urinæ difficultates, tenesmosq́; ex aceto mitigat. Eruum tabidis, qui alimentum non sentiunt, tostum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum, sumptumq́;, conuenit. Eius cremor perniones, & pruritus in toto corpore, sanat fouendo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ὄροβος. Latinis & Officinis, Eruum, ab eruendo dicitur.

Germanis peregrinum. In Gallia Narbonensi, ers.

Eruum calidum primo ordine, siccum secundo, amarum proinde, incidit, terget, obstructiones liberat, largo usu sanguinem per urinas euocat, præsertim rufum. Nam Eruum non candidum, sed rufum uehementer amarum est, candidum dulcius, lib. Antido. Gal. lib. 8. simp.

Lupini. Caput CII.

SAtiuus lupinus notus est. Cuius farina cum melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. ipsi quoq; macerati, & cum sua amaritudine esitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præstat, cum ruta & pipere potū. quare lienosis prodest. eodem ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientem scabiem, eruptiones pustularum, ulcera in capite manantia, uitiligines, maculasq́; fouere utilissimum, menses & partus extrahit, cum myrrha & melle subditum in uellere. Eorum farina cutē liuoresq́; corrigit. inflammationes cum polenta & aqua mitigat. tubercula, & coxendicum cruciatus ex aceto lenit. strumas in aceto cocta illitaq́; dissipat. carbunculos rumpit. Decocti cœlesti aqua, donec in cremorem lentescant, faciem abstergunt. medentur pecorum scabiei, cum radice nigri chamæleontis, ita ut tepente decocto abluantur. Cit urinam radix cum aqua cocta. B Lupini triti, ubi maceratu dulcescere cœperint, cum aceto poti, fastidium detrahunt, & cibi auiditatē faciunt. Gignuntur & syluestres lupini, satiuis similes, sed omnino minores, qui eadem quæ sati[illegible]t.

NOMINA ET EXPLICAT[IO].

Græcis, θέρμοι, οἱ. Latinis Lupini, quòd instar lupi terræ sit a[illegible] tens: ad quod & nomenclatura Germanorum alludit.

Officinæ genuinum nomen retinuere. Germanis, Feigbonen/Wolffsschoten/Wickbonen. Gallis Lupini, dicuntur.

Lupinus est satiuus, idemq; uel dulcis, uel amarus: agrestis uerò minor, sed amarior, & ad omnia ualentior domestico, terget, tenuat, incidit, digerit, siccat sine morsu: uitiligines, psoras achoras, ulcera cacoëthe sanat, lumbricos necat sumptus & admotus, iecur & lienem purgat, phymata, chæradas, liuida ex aceto uel posca, uel oxymelite, pro ægri natura, & affectus uarietate, coctus digerit

Rapum. Cap. CIII.

DEcocta rapi radix alit. inflationem parit, humentem ac fluxam carnem creat. uenerem stimulat decocto podagræ, pernionesq́; fouentur: contritoq́; rapo atque imposito iuuantur: si excauatæ radici rosaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eius decoctæ manduntur, & urinam ciunt. semen antidotis & theriacis, præsertim qua sensum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum est potum contra uenena salutare est. Venerem concitat rapum. muria conditum, minus alimenti sufficit, sed multò magis appetentiā recreat.

Syluestre

Syluestre rapum in aruis nascitur, fruticosum, in cubiti altitudinem assurgens, ramosum, læue. in cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in siliquis calyculatis. cumq́ eorum inuolucra aperiuntur, alia intus siliqua spectatur, quæ quandã capitis speciem præbet, in qua semina paruula cõcipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamẽta quibus ad detergendã cutẽ in facie, totoq́ corpore utimur, præsertim quæ ex lupini aut erui, tritici aut lolij farina, fieri solent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἡ γογγύλις. Latinis & Officinis Rapum, uel Rapa.
Germanis, Rüben. Gallis ung nauea.

Rapæ notæ sunt & in cottidiano cibi usu. Quondam ut alia salgama etiam cõdiebantur: quarum condiendarum modum unum tradit in Decembri mense Palladius. Alium etiam modum habes apud Columellam lib. 12. cap. 54. Apud nos nunc integra, resecta herba in foßis subterraneis, substratis nucum aut aliarum arborũ folijs, & coopertis adseruantur: aut integra & detersa, leuiterq́ cocta cum alijs oleribus ac pomis ac pyris in muria infusa, in uasis seruantur, pondere imposito ut ius supernatet. Interdum etiam leuiter cocta et munitißimè concisa, saleq́ plurima aspersa, in doliolis seruantur.

Rapum syluestre, quod Græcis γογγυλις ἀγρία, Germanicè, Rapuntzlen. Gallis Raponcen, appellatur. Describitur enim cubitali altitudine consurgere, fruticosum, in cacuminibus leue, folio glabro, longitudine digitali, aut interdum maiore. Fructum fert in siliquis caliculatis, dumq́ seminum inuolucra dehiscunt, alia intus capitulata continetur siliqua, in qua paruula semina concipiuntur, foris nigra, sed quæ fracta candicent.

Napum. Caput CIIII.

Napus bunias syluestris.

Raue de sauoye.

Raue de Lymosin.

Napus bunias.

A *Cocta napi radix* inflat, modicùm alit. semen eius potum uenenorum uires hebetat: antidotis admiscetur. Conditur sale radix.

*Potius, Napus & eius radix cocta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Βουνιάς. *Latinis & Officinis,* Napus. *Germanis,* Steckrüben/*satiuus,* Trucken steckrüben/*syluestris,* Naß steckrüben. *Gallis,* Rouonnete, *naueau,* Raue ronde de sauoye, ou de Limosin.

Easdem quas rapa uires obtinent. nam congeneres sunt rapis, à quibus longitudine imprimis differunt. Plura eorum genera. Palma Romæ, ut libro 19. scribit Plinius, Amiternis datur, deinde Nursinis, tertia nostratibus. Hinc illud Martialis de napis: Hos Amiternus ager felicibus educat hortis, Nursinas poteris parcius esse pilas. Condiuntur etiam raparum modo, conditur æq; rationem docet Col. libro 12.

Radix. Caput CV.

Raphanus.

B

Raphanus syluestris.

Radix, quę Grecis raphanus dicitur, excalfacit. flatus gignit. ori suauis est, sed stomacho aduersatur. ructus ciet. urinam pellit. aluo aptior. summo tamē cibo sumi debet, quò magis eius distributionem adiuuet. cùm autem pręsumitur, cibū suspendit, quare uomituris cōmodissimè datur ante cibū. sensuum aciē excitat: decocta cōtra ueterem tussim, & pituitæ crassitiē in pectore, efficax est. cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet. hydropicis commodissimè illinitur. lienosis utilis sugillata cum melle rapit, & nomas amolitur. cōtra uiperarū ictus auxiliatur. alopecias ad pilū reducit. lētigines cum loliacea farinā emēdat his q fungis strangulantur, tā cibo quàm potu salutaris est. Semē uomitiones facit, urinā mouet, mēses cit, lienem extenuat, cū aceto illitū gangrenas ualidissimè emarginat, coctū cū aceto mulso, anginis perquàm utiliter gargarizatur. cōtra cerastis morsus, potū ex uino, auxilio est. Syluestris raphani, quā Romani amoratiā uocāt, folia satiuo similia, sed magis lampsanā imitantur. radix gracilis, tenera, subacris. Tam folium quàm radix in olera recipitur. sed hæc excalfacit, urinam concitat, æstuosa est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ῥάφανος, ἡ. *Latinis & Officinis* Radix, Raphanus. *German.* Rätich. *Gallis,* Refort. *quasi radix fortis dicitur. Raphanus apud antiquiores Græcos pro Crambe, id est, braßica accipitur, apud posteriores uerò cū Græcos cū Latinos radicem significat, quæ comeditur, & quā radiculā uocat Celsus. Cui amaritudo est plurima, ut inquit lib. 19. Plin. & uis mira obligandi spiritū, laxandiq; ructū, ob id cibus illiberalis utiq; se proximè olus mandatur. Aegypto mirè celebratur propter olei fertilitatē, quod de semine eius faciūt. Frigore adeò gaudet, ut in Germania, præcipuè in agro Argentinensi, infantiū puerorū magnitudinē æquet. Vtilißimi in cibis hyberno tēpore existimantur: ijdemq; dētibus semper inimici, quoniā atterant. Mirumq; omnibus uehementiam saporis inesse, Cæsar de agricultura lib. 12. cap. 22 ex Florentino. Succus ipsōrum ex aqua acceptus, boletis & uenenis resistit. Si uerò raphani succo quis manus suas probè illinat ac confricet, intrepidè & citra periculum reptilia ac serpentes apprehendet. Dulces erunt, quorum semen in uino, aut uuarum passarum succo fuerit maceratum. Raphanus syluestris, cuius pictura hæc est, Græcis* Χερσία, ἢ κέρα, παρὰ θεοφράστῳ, *Latinis,* Amoracia. *Germanis,* Hederich/*dicitur.*

Siser. Caput CVI. Siser

Siser.

SIser uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis. urinam ciet, & appetentiam inuitat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίσαρον.
Latinè, Sisaron & Siser.
Germanis, Geirlin / & Girgelin.
Gallicè, Cheruy.

Plinius libro 19. mox post pastinacæ genera sic scribit: Siser & ipsum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis è Germania. Geldu-*ba, appellatur Castellum Rheno impositum, ubi generositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Inest longitudine neruus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulso in cibis temperata etiam in gratiam uertitur. Et lib. 20. idem ait: Stomachum excitat, fastidium abstergit siser.*

Lapathum, siue rumex. Cap. CVII.

Lapathum acutum.

Oxalis.

B

EX generibus rumicis, oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, prædura habens extrema, non nisi palustribus nascens. alius est satiuus, illi dissimilis. tertium genus syluestre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerum. quartum est, quod alij oxalida, alij anaxyrida, aut lapathon uocãt. folia eius syluestri ac exiguo rumici similia, caule non magno. semine subacuto, rubente, acri, in caule & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. crudi illitu melicerides, rosaceo aut croco adiecto, discutiuntur. Syluestris & oxylapathi, & eius quam oxalida nominant, semen ex aqua aut uino utiliter bibitur cõtra dysenterias, & cœliacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionum ictus. quod si quis in potu præsumat, nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & scabrosos ungues persanant. sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. pruritus corporis decoctum earum sedat, si fo

A ueatur, aut in folijs balnearum confricetur. coctæ in uino & instillatæ, aurium dentiumq́; dolorem mulcent. strumas parotidasq́; discutiunt. lienem cum aceto extenuant. aliqui amoliendis strumis radicum gestamine utuntur, eas collo appendentes tritæ & admotæ fœminarum profluuia sistunt. cum uino autem potæ, regio morbo medentur. calculos uesicæ comminuunt. menses cient. scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon olus est magnum, in paludibus nascens. easdem habet uires, quas supradicta rumicis genera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lapathi siue lapatij (utrunq; enim dicitur) plura sunt genera: Vnum quod oxylapathon, quasi acutum lapatium, uocatur. Germanis, Lendewurtz/Meugel oder Menbelwurtz. Gallis, *Herbe aux trigneulx, appellata, palustribus locis nascens, folijs duris, & in cacumine acutis.*

Secundum genus est hortense, λάπαθον κηπαῖον *Græcis.* Zam Lendenkraut/*Germanis. de la lampe apud Allobroges dictum priori omnino dissimile, folia habens lata, similia betæ.*

Tertium genus est agreste, Græcis λάπαθον ἄγριον. *Germanis,* Breyt Saurampffer, *breue. plantagini simile, molle, & in terra iacens.*

Rhabarbara monachorum.

B

Quartum postremò est, quod quidam ab aciditate saporis oxalida appellant, alij amaxyrida, aut agreste lapathum.

Græcis ὀξαλίς.

Officinis acetosella. Cretes oxynidam uulgo dicunt.

Germani, Spießampher *dicunt, cuius folia tertio generi similia sunt, & eius caulis non adeò grandis est, semen acuminatum, colore rubro, sapore acri, quod in caule & adnatis nascitur.*

Est & quod Hippolapathon, id est, grande lapathum à Græcis uocatum, grande olus in palustribus nascens.

Sunt qui Monachorum Rhabarbarum, sic hodie tanquam peregrina & incognita res, appellatum, speciem Rumicis siue Lapathi esse contendunt, cuius pictura suprà. Plinius hæc genera aliter tradere uidetur libro 20. cap. 2. Lapathum digerit modicè, oxylapathum digerit, & repellit, utriusq; semen leuiter astringit, unde dysenterias & diarrhæas sanat, præcipuè oxylapathi. Hippolapathum, quod in aquis omnino nascitur, eadem præstat, sed imbecillius: idem uerò ualentius fuerit in hortos hodie translatum.

Lampsana. Cap. CVIII.

Lampsana syluestre olus est. plus alit quàm rumex, & stomacho utilius, cuius folia caulesq́; coquuntur in cibo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λαμψάνη. *Latinè, Lampsana, holus syluestre.*

Germanis, Wild köl/Wild senffkraut/Weiß Heyderich.

Rura Galliæ Sanuas albas, quasi syluestres napos uocant, de sanues blanches.

Bunium. Caput CIX.

Bunium caulem emittit quadrangulum, & in eo foliosos ramulos, tenues, prætenuibus foliolis & flosculis scatentes, longitudine digitali: folia propter radicem, apio similia, sed multò tenuiora, & quæmodo quodam folia tribuli imitentur.

Bunium.

tur. flores anethi. semen odoratum, minus hyoscya mo. Excalfacit bunium. urinam ciet secundas detrahit. lieni, renibus & uesicæ utile. eo humenti ari dóue utuntur, exempto radice & caulibus succo, ex aqua mulsa.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, βούνιον. Latinè, Bunium.

Germanis, S. Barbaren kraut.

Gallis herbe au charpentier, dicitur.

Vulnerariam herbam esse, & temperamentum eius & experientia docet. His uerò potißimùm ulceribus medetur, quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescens fuerit: nam quia ualenter siccat, ideo sordes extergere, & carnes minuere potest.

Blitum. Caput CX.

B

BLitum estur oleris modo. aluo utile est. nullius in medicina usus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, βλίτον, ἢ βλῆτον.

Latinis, Blitum.

Officinæ cum beta confundunt.

Germanis, Mayer.

Gallis Porrete rouge, Tourgon in Narbonensi agro, du bût, breyon apud Sabaudos.

Blitum imbecilliter refrigerat & humectat, libro 2. comp. pharma. in secundo recessu à temperatis, lib. 6. simp. iam uulgare est.

Malua. Caput CXI.

MAlua satiua esui longè aptior syluestri. stomacho aduersatur. aluum iuuat, sed multò magis caules. interaneis & uesicæ utilis. cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant. uerùm cùm cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utendum est. contra aculeatos apium uesparumq; ictus, illita efficax est. eadem cruda cum oleo trita peruncti, non feriuntur. ulcera manantia in capite, furfuresq; cum urina sanat. sacris ignibus & ambustis decocta folia, rr itaq;, utilissimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas insessione mollit. prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uuluæ, sedisq; clystere infusum. ius deco&a cũ radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. contra phalangiorum morsus remedio est. lac euocat. semen in uino potum, addito loti syluestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

A

Malua uulgaris.

Malua arborescens.

Malua satiua.

B

Malua minor.
Braun Gensbappel

NOMINA ET EX-
plicatio.

Quæ maiores, aut minores dicantur maluæ, satis ex Plinio lib. 20. capit. 21. colligere licebit, ubi de maluis et earum generibus agens, sic scribit: In magnis laudibus malua est utraq;, & satiua & syluestris. Duo genera earum amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malopen uocant in satiuis, alteram ab emolliendo uentre dictam putãt malachen. E syluestribus, cui grande folium & radices albæ, althea uocatur, ab excellentia effectus à quibusdam aristalthea. Ex quibus Plinij uerbis colligitur, maluas bifariam inter se diuidi: suntq; prima & præcipua illarum genera duo. Satiua siue hortensis, Græcis

Μαλάχη κηπαία: Germanis, Römisch bappel, dicta, & syluestris, Μαλάχη ἀγρία, Germanis, Gemeyn bappel, appellata. Quarum utraq; iterum in alia duo secernitur. Prior quidem illa in satiuam & hortensem, quæ in hortis ad ciborum usum serebatur, & qua pro olere utebantur: & in eam quæ locis incultis nascitur syluestris, quæ etiam edendo fuit, sed minus quàm alia. Posterior autem quæ syluestris est, duabus illis undiq; procerior, & altius à terra erigitur: & in hortis crassior arborescit, unde à Galeno anadendro malache, quasi arborea seu arborescens malua, Germanis uerò, Ernrosen/ & Herbstrosen/ uocatur. Quartum maluæ genus, quod itidem syluestre est, Germanicè Roßbappel dicitur. Galli maluã Maule, appellant, arborescentem uerò roses doultre mer, id est, rosas ultramarinas. A

Maluas aluum mollire, testatur etiam Martialis, hoc disticho:

Vtere lactucis, & mollibus utere Maluis:
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

Et Paulus Aegineta lib. 1. inter olera esculenta non connumerat, & aluum subducere testatur, cùm ait: Malua refrigerat quidem, sed obscurè, magis uerò humectat, atq; ob uiscositatem aluum ducit.

Nec his tantùm contenta est dotibus, sed dici horas insuper nobis ostendit, ad solem circumagendo folia, uti testatur Theophrastus & Columella. Quam ob caussam etiam ab aliquibus heliostrophos uocata est, ut refert Apulcius.

Atriplex. Caput CXII.

ATriplicem aliqui chrysolachanon uocãt. cognitũ olus est. Duo eius genera: syluestre & satiuũ. coctũ estur, ut olus. aluũ mollit, panos discutit, siue crudũ, siue coctum illinatur. semen cum aqua mulsa potũ, regium morbum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Ἀτράφαξις, παρὰ τὸ ἀδρῶς αὔξεσθαι.

Latinis, Atriplex, Veteribus Atriplexum.

Germanis, Burckhart/ Zam multen.

Gallis bonnes dames arroches, bonnes femmes, follete, à gustu insipido.

Syluestris atriplex, ἀτράφαξις ἀγρία Græcis.

Germanis, Scheißmalter/ Wilden burckhart/ Myßmilten/ dicitur. B

Non parum miror, Bertrutium Bononiensem ut doctiss. ita etiam accuratissimum in docendo uirum, in numerum laudatarum herbarum recensuisse Attriplicem, quum adeò parum commoda sit stomacho, ut non contentus Galenus hãc herbam cum oleo & garo miscuisse, ob eam caussam acetum quoq; addat, quò facilius citiusq; secedat è stomacho. Eadem ille gratia blitum quoq; condit ob humorem aqueum utriq; familiarem. Atriplex tamen in maiore neglectu fuit olim, si fides habenda Plinio est, quippe accusatum à Pythagora fuit olim, tanquam faceret hydropicos, morbumq; regium, & pallorem: coqui præterea difficilimè, & in hortis nihil nasci iuxta id, nisi languidum, culpauit. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos ex eo gigni morbos, nec nisi mutata sæpius, aqua coquendum stomacho contrarium esse, lentignes & papulas gignere, &c.

Brassica. Caput CXIII.

Braßica seßilis.

BRassica satiua aluo est idonea, si modò leuiter feruefacta edatur: nam percocta aluum sistit. sed multò magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. stomachum autem malè habet. acrior est æstiua. in Aegypto propter amaritudinem non estur. cæcutientibus & tremulis esse prodest summo cibo sumpta crapulam discutit, & uini noxam restinguit. melior stomacho cyma: sed acrior, & ad ciendam urinam ualidior. ea condita stomacho inimica est. aluum conturbat. Crudus succus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit. cum uino quoq; epotus uiperarum morsibus auxiliatur. cum fœnigræci farina, podagris & articulorum uitijs illinitur. prodest & sordidis ulceribus, & uetustis, illitus, caput purgat naribus infusus. menses extrahit, cum loliacea farina inditus. Folia per sese illita, aut cum polenta trita, conferunt inflammationibus, tumoribusq;

epinyctidas.

A *Crambe.*

Braßica crispa.

epinyctidas, ignem sacrum, leprasq; sanat. carbunculos ex sale rumpunt. fluentes capillos retinet. cocta, addito melle, aduersus depascentia ulcera, gangrænasq; ualent. lienosisq; ex aceto cruda prosunt. mãsa, deuorato succo, retusam uocem instaurant. Decoctum eius potu, aluum & menses ciet. Flos post conceptionẽ in pesso subditus, partum abortu uitiat. Semen eius, presertim quæ in Aegypto nascitur, potum tineas repellit. in antidota theriaca additur. faciei cutem lentiginesq; expurgat. Virentes cauliculi cum radice cremati, & adipe porci uetusto excepti, diuturnos laterum dolores mitigant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crispa apifolia.

B

Braßica, ut Cato dicit, antistat, & ad salutem tempora comesta sese semper cum calore, & rigore arido, simul & humido, & dulci, & amaro, & acri. Quatuor earum genera. Prima est leuis, quæ nominatur λεία. *Germanicè,* Breyter Köl. *grandibus & latis folijs, caule magno: ualidam hæc habet naturam, & uim magnam: Altera est crispa, quæ à similitudine apij,* σελινοειδὴ *Græcis, Germanis* Krauser Kol, *uocatur: hæc est & aspectu & natura bona ad curationem, ualidiorq; est quàm quæ supra scripta est. Item est tertia, quæ* κράμβη, *uocatur, minutis caulibus, tenuioribus folijs, ob id Germanis,* Kleiner Kol *dicta, acerrima omnium est istarum, tenui succo uehementißima. Est & quartum genus, Græcè* κράμβη κεφαλωτὴ. *Latinis Braßica lacuturris, uel tertia, aut seßilis, siue Capitulata. Germanis,* Cappiskraut. *Gallis, Capini uel cabini coles, nonnullis albi, uocata. Reliqua Braßicæ genera Galli communi uocabulo choils, id est, caules, appellant. Caulis enim etsi dicatur in herbis robur ipsum siue stirpes, sæpius tamen ob sui caulis ac thyrsi magnitudinem, pro braßica sumitur.*

Est autem Braßicæ peculiaris quædam uis contra uina, ut Dioscorides hoc loco tradit, ebrietatis & crapulæ noxas tollit, à cibo sumpta: imò & Plinius historiæ naturalis lib. 20. Græcorum opiniones referens, scribit Braßicam uino aduersari, ut inimicam uitibus: antecedente quidem cibis caueri ebrietatem propter sumpta, crapulam discuti, Cuius rei rationem ex Aristotele colligere licet in problematis. Amplius de Braßica scribit Plinius lib. 19. cap. 8. & lib. 17. cap. 24.

Braßica esculenta sapore nitroso, parum acri, siccat, tergit, sumpta & admota, induratas phlegmonas digerit, lepras terget, ulcera etiam maligna glutinat. Cinis ustorum eius caulium siccitate est caustica, cum adipe ueteri mistus, ueteratos laterum dolores discutit.

Brassica syluestris. Cap. CXIIII.

Syluestris

Weiß heyderich.

Gůt heyrich.

A SYluestris brassica, maritimis præruptisq; locis magna ex parte gignitur: satiuę similis, sed candidior, hirsutiorq;, amara. cuius cyma in lixiuia cocta, ori non insuauis. Folia illitu uulnera conglutinant, & inflammationes tumoresq; discutiunt.

NOMINA ET EXplicatio.

Hæc uidetur eadem herba esse, de qua suprà cap. CVII. egimus.

Germanis, Weiß Heyderich / uel ut alij uolunt, Gůtheynrich.

Brassicæ syluestris semen maximè tenuat, efficaciter siccat, & digerit lib. 4. comp. pharma. part.

Brassica. Cap. CXV.

MArina brassica à satiua prorsus abhorret, quòd folia ferat rotundę aristolochię, prælonga, tenuia: singula à ramulis rubentibus exeunt, singulari, ut hedera, pediculo. albo **B** succo prædita est, sed pauco, salso gustu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum stomacho inimica, acris, uehementissimè aluum ciet, in cibo cocta. coquitur propter acrimoniam cũ pingui carne.

Soldanella.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Κράμβη θαλασσία.
Latinis, Brassica marina.
Officinis Soldanella.
Germanis, Meerköl.
Gallis Soldana, appellatur.
Brassica marina subsalsa, & subamara, uentrem deijcit, & cætera præstat, quæ has qualitates sequi consueuere.

Beta. Caput CXVI.

BEta duorum generum est. è quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrem sistat, quod magis radice eius præstatur. candida aluo utilis est. utraq; tamen propter nitrosum humorem, quem habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, furfures lendesq; deterget. perniones fotu mitigat. crudis folijs uitiligines, nitro antè perfrictas: alopeciarum inanitates, scalpello prius exasperatas: atq; depascẽtia ulcera, illini prodest. eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisq;, cocta medetur.

A NOMINA ET EXPLICATIO.

Beta.

Beta nigra.

B Beta hortensiorum leuißima. Vnde illud Martialis: Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia Betæ, O quàm sæpe petet uina, piperq́; cocus. Eius duo genera: nigra, quæ Græcis, σεῦτλον μέλαν. Germanis, Roter mangolt / in inferiori Saxonia Rot rüben, ob radicis magnitudinem exuberantem: & altera alba, quæ Græcis, Σεῦτλον, λευκὸν, τεύτλιον, τεῦλις. Germanis, Weiß mangolt. Gallis Peres, dicitur. & altera præfertur, meliorisq́; succi est, autore lib. 8. Theophrasto. Mira differentia si uera est, inquit, lib. 19. Plinius, candidis solui aluos, modicè nigris inhiberi. Et cum braßica corrumpitur in dolio uini sapor, odore betæ, folijs demersis restitui. Medici innocentiorem quàm olus esse iudicauere, quam ob rem appositas memini degustare etiam religio est, utq́; ualidæ potius in cibo sint. Semina ijs natura & oleris, & capite ipso exilientis. Nam ut Paulus Aegineta lib. 1. ait: Bliti, Lactucæ, atriplicis, maluæ, & betæ planta humida, asparagi uerò succus est. Per asparagum autem intelligit, quod primum, & nondum in folia explicitum earum plantarum ex terra prodit germen, &c. Nec sine remedio est utraq; Beta, uiridis, alba, & nigra, nitrosæ est facultatis, qua digerit sine calore manifesto, terget, per nares purgat, alba & hæc ualentior: nigra substringit, præsertim radice: coquendo has uires exuit.

Asparagus quid.

Lib. 8. simp. &. lib. co. pha. par.

Portulaca. Caput CXVII.

PORtulacæ uis astringit, capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisq́; cũ polenta imponitur. ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus, auxilio est. commanducata, dentium stupores sedat. stomachi & intestinorum æstuationem, fluxionesq́; mulcet. renes & uesicam adiuuat, etiam si erosionem sentiant. ueneris

ueneris impetus exoluit succus epotus simili effectu prodest, in febribus ualens. contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. item cōtra sepis morsus. ocularibus medicamētis utilissimè commiscetur. interaneis fluxione laborantibus, atq; uuluarū erosionibus infunditur. contra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo & oleo fouetur. eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. uulneribus quæ ad syderationem spectant ex polenta illinitur. A

NOMINA ET explicatio.

Portulaca, Græcis ἀνδράχνη. B
Latinis & Officinis Portulaca. *Germanis,* Burtzelkraut/Burtzelen/Burgelen/Gronsel.
Brabantis, Porcelerne. *Gallis,* Pourpier, Porcelles.

Portulaca in duas species distribuitur. Vna in hortis emicat cauliculis teretibus, in altum erectis, lentè uergentibus in punicum, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto. Alia sponte sua in uitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaq; latius uagatur, folio carnoso, uerùm turbinatiore, cætera priori consimilis.

Portulaca frigida ordine tertio, humida secundo, subaustera: fluxiones biliosas, & æstus febriles maximè cohibet sumpta, & admota, Hæmodium, id est, dentium stuporem non omnem, sed eum solum, quæ ab acerbis, austeris, acidis est nata, sanat, quia ab his asperè exiccata lenit, & replet humiditate lenta: uel quia suo lentore acidulo hærens ac subiens, acorem illum sibi affinem sapore ex dente extrahit, ut Aristoteli placet, huius autem effecti omnibus cogniti causam inexplicabilem, & soli Deo notam, scribit Aphrodiseus initio problematum suorum. Gal. lib. 2. c. ph. part. & lib. 6. simpl & de optima secta.

Asparagi. Caput CXVIII.

CОrruda siue syluestris asparagus uulgaris est notitiæ. Huius cauliculi in cibo cocti uentrem emolliunt. urinam cient. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. cum uino autem, phalangiorum morsibus auxiliatur. si decocti succus super dente contineatur, eius dolori medetur. semen potum ad eadem ualet. canes, ut aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderunt, arietis cornibus contusis, atq; defossis. quod, quantum equidem sentio, planè à uarietate abhorret. Altilis autem asparagus multis ramis fruticat, folijs fœniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiam habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant. assus autem coctúsue, urinæ stillicidium, difficultatemq;, ac dysenterias mitigat. Radix cum uino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. deco-

A

Asparag.

Syluius.

ἐτα cum ficis aut ciceribus, sumpta, regium morbum sanat: coxendicis cruciatus stranguriamq; leuat. alligata radix, aut haustum eius decoctum, cõceptum adimit, & sterilitatem aufert.

NOMINA ET EXplicatio.

Asparagus, uel Atheniensium more per ph. Aspharagus, uel etiam aphæresi, Sparagus, generatim quidem est coliculus tenerior herbæ, fruticis, arboris, ad fructum & semen increscens. speciatim uerò herba uulgo nota, eaq; duplex, radice utilis & semine, ad detergendas renum & hepatis obstructiones. Regij, qui in hortis nascitur, & Helij, id est, palustris, meminit Galenus lib. 2. alimentorum: & huius etiam initio libro 1. comp. pharmaco. part. ad icterum: & illius libro 5 simpl. Petræi autem libro 6. simpl. qui post inuentos altiles asparagos, Corruda propriè dicitur: Polluci autem syluestris asparagus. Hic multò est satiuo efficacior.

In asparago mas à fœmina semine separatur.

Asparagus Græcis ἀσπάραγος.

Officinis genuinum nomen seruauit.

Germanis, Spargen.

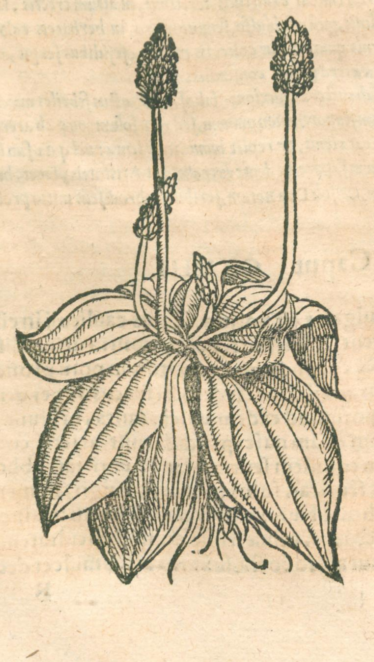
In inferiori Germania, Coraelcruyt.

Gallis Esparge, dicitur.

B

Plantago. Cap. CXIX.

Maior.

Minor.

Duo

Media.

DVo plātaginis genera. minor folia habet angustiora, minora, molliora, leuiora, & tenuiora: caule anguloso, in terra sessili: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante. altera maior, lætior, uirentiorq́ue, latis constans folijs, oleracei generis. cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad uerticem tenui semine circundatus, radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus & locis humidis. multò utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, constringentem, quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis atq; elephāticis, sordidisq́ue illita prosunt. profluuia sanguinis, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasq́ue cohibent. uetera ulcera & inæqualia cicatrice obducunt. chironia sanant. sinus conglutinant. morsibus canis, ambustis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægilopijs, illita cum sale prosunt. Coctum cum aceto & sale olus, dysentericis, cœliacisq́ue sumptum subuenit. datur & in locum betæ cum lenticula coctum, & ad aquam inter cutem, cui leucophlegmatię nomē est. datur & herba decocta post aridas epulas, sic ut media antecedat. comitialibus & suspiriosis data proficit. Foliorū succus, colluta subinde oris ulcera, purgat. cum cimolia aut cerusa igni sacro medetur. fistulis infusus prodest. lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoq; in oculorum collyria. gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert. clystere dysentericis infunditur. contra tabem da- B

Sium.

tur in potu aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluxione laboret. Semē ex uino potum alui fluxiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dentium dolores sedat. eadem cum folijs, ulceribus renum & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo hoc loco plantaginis genera facit Dioscorides. paruā, Græcis ἀρνόγλωσσος μείζων. Latinis, Plantago minor. Officinis quinqueneruia. Brabantis, Hondtſribbe/Wechbree. *Germanis,* Spitz wegerich. *Gallis, Lanceola dicta. Alteram magnam & hac efficatiorem. Græcis, ἀρνόγλωσσος: Latinis & Officinis, Plantago maior, latifolia, septineruia. Germanis,* Breyt wegrich. *Gallis du plantain, appellatur.*

Præterea est tertiū nobis Arnoglossum uel Arnoglossa, Plantago media Latinis, Germanis, Rot wegrich, *folio rotundiore, sessili, hirsuto, in usu medicorū frequentissimum. Plantago refrigerat, siccat ordine secundo, astringit, repellit, digerit, ob hæc ulcera recentia & uetera etiam rebellia glutinat, hæmorrhagiam sistit, fluxiones & putredines, & ab his dysenterias coërcet, hepatis & renum obstructiones tollit. Semen & radix eadem præstant, sed siccant magis, refrigerāt minus, ad hæc semini adest essentiæ tenuitas.*

Lauer, seu Sium. Cap. CXX.

SIon in aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, olusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq́ue, esu calculos rumpunt, atq; excernunt. urinas cient. mēses

A *Sisymbrium.*

& partus extrahunt. dysentericis in cibo auxiliatur. De sio Crateuas tradit, herbam esse fruticis specie, pauca folia ferẽtem, rotunda, maiora quàm menthæ, nigra, & ad erucam accedentia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίον. Latinè, Sium, lauer. Recentioribus Betula. Germanis, Wassermerck/Wasserponge. Gallis de la berle, dicitur.

Sisymbrium. Cap. CXXI.

SIsymbrium, alij serpyllum syluestre uocant, in solo inculto nascitur, menthæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. calfaciendi uim habet. contra stillicidia urinæ, calculosq́; semen ex uino bibitur. tormina & singultus sedat. folia in capitis dolore, fronti aut temporibus illinuntur. item contra uesparum apiumq́; ictus. uomitiones potu cohibet. Alterum sisymbrij genus, quod aliqui cardaminam, alij sion appellant: ea herba riguis gaudet, & eisdem in locis, quibus sion, prouenit. quæ ideo nonnullis cardamina nominatur, quòd gustu cardamum, id est, nasturtiũ, repræsentet: folia primùm rotunda prodeunt, adulta erucæ modo finduntur. Id excalfacit, urinas mouet. crudum estur. purgat lentigines, cutisq́; uitia in facie, noctibus impositum, matutinisq́; detractum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sisymbrij hoc loco duo genera facit Dioscorides. Vnum quod in aridis, & locis incultis nascitur. Græcis, Σισύμβριον.

B *Officinis, Menta rubea, uel aquatica: item Thymbrea: Germanis, Balsamkraut/ Rote bachmüntz/Wassermüntz.*

Alterum, quod in aquosis nascitur, Græcis Σισύμβριον ἕτερον. & Cardamina à nasturtij sapore.

Officinæ nasturtium aquaticum uocant, & cressionem.

Germani, Wasserkressig/Brunkressig. Galli, Du cresson.

Sisymbrium primùm excalfacit, atq; resiccat in tertio ordine. Alterum autem quum siccum est, itidem tertij ordinis est excalfacientium, & exiccantiũ: quum humidum & uiride, secũdi.

Sisymbrium, primùm tenuium partium est, digerentis, calefacientis, & exiccantis facultatis. Semen quoq; eius tenuium partium est, & calidum. Quocirca ipsum quidam cum uino exhibent singultientibus, & tormina patientibus.

Sisymbrium, quod quidam Cardaminam uocant, quandoquidem Cardamo, id est, nasturtio simile quiddam gustu præfert, eadem ferè potest.

Crithmum.

Crithmum. Cap. CXXII.

CRithmum, seu potius, ut aliqui, crithamon, fruticosa & undiq; foliosa herbula est, cubiti altitudinem ferè petens. Nascitur in maritimis, & petrosis: folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, ueluti portulacæ, latioribus & longioribus, salso gustu. flores cãdidi sunt, & semẽ, ceu rorismarini, odoratũ, molle, rotundũ, quod siccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum. radices digiti crassitudine, tres aut quatuor: grati odoris & iucũdi. Radix, semẽ & folia

incocta uino, potu urinæ difficultati & regio morbo auxiliantur: menses cient. estur crudū coctúmue in olere. seruatur etiam in muria.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κρίθμον. Latinè, Crethmus, seu Crithamus. Officinis, Creta marina, & bacula, seu bacillæ. Germanis, Bacillen. Gallis Bacille, ou fenoil marin.

Defertur ad nos Crethmus sale & aceto conditus. Verùm de conditura non satis inter Plinium & Columellam cōuenit: quandoquidem Plinius unà cum Dioscoride seruandum in muria olus prodidit: contrà, Columella portulacæ, & bati muriam non conuenire contendit.

Neq; pugnare ista mihi uidentur, cū Plinius de crithmo seu bati muria loquatur, unà cum Dioscoride, qui satiuæ nullam rationem habuit: Columellæ tantùm altilis & hortensianæ conditur am prosecutus est.

Coronopus. Cap. CXXIII.

CORONOPUS oblonga herbula est, per terram repens, fissis folijs. coquitur in olere, radicem habet tenuem, adstringentem, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in aggeribus, & locis incultis, & secus uias.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coronopus, siue, si dicere malis, cornicis pedē, inter aculeatas sponteq; nascentes herbas Theophrastus retulit. Interim tamen medicinæ ad usum seri Plinius commemorat, qui oblongam esse herbam cum fissuris, cauliculis per terram serpentibus, designauit. Leonicenus, Capriolam uulgo dici censet: nonnunquam & sanguinariam, quòd indita naribus sanguinem eliciat.

Græcis, κορωνόπους. Germanis, Kraenfüß/ Rappenfüß/ Hundszan/ dicitur. Brabantis, Hertshoren/ Craeynen/ uel Ravennoet.

Galliæ olitores nunc dentem canis, ab acumine folij uocant, quanquam eodem nomine gramen appellēt. uulgari eorum lingua, la dent de chien.

Sonchus satiuus.

Sonchus. Cap. CXXIIII.

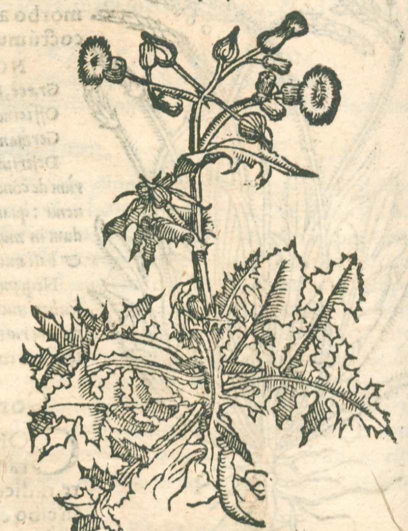
SONCHI duo genera. syluestrior quidā est, & magis spinis horret: alter teneritate quadam mollescit, cibis expetitus, anguloso caule, inani, interdum rubente: folijs in ambitu per interualla dissectis. Vtriusq; uis refrigerat, modicè adstringit, unde æstuanti stomacho & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorum stomachi rosiones sorbitione mitigat. lac elicit. in uellere appositus, sedis acuulæ collectionibus opitulatur, tam herba quàm radix illita uibratis à scorpione ictibus subuenit. Alter sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs:

A

Sonchus syluestris.

Gensdistel.

B

caulem in ramos exeuntem folia distinguunt, sed ad eadem pollet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie tria genera Sonchi nouimus. Primi generis Sonchum, qui candidus, tener & esculentus est, Dioscorides Cicerbitam à Romanis dici prodidit, quod nomen adhuc hodie in Hetruria seruatur. Herbarijs nonnullis leporis palatium dicitur. Fortaßis eadem Apuleio lactuca leporina fuerit. Veneti lactucinos indigetant. Græcis, σόγχος ἐδώδιμος. Germanis, Hasenköl. Inferiori Germaniæ pro diuersitate generum, uarijs nominibus appellantur, ut: Meckweye/ Lacteroenen/ Gansendistel/ Hasenlattouwe Gallis lacterones, uel potius lasserones, Du laceron. Sonchus syluestris hic & niger, & spinosior est, Græcis σόγχος τραχύς. Germanis, Wilder hasenköl/ Gensdistel/ Moß. Sonchi genus tertium est tenerum, arborescens, latiore folio, in quo ramosum caulem folia intersecant. Hic à solo Dioscoride describitur. Plura in capite sequenti.

Seris, siue intybus. Caput CXXV.

SEris duum generum est: altera satiua, altera syluestris, quæ picris & cichorion uocatur: latioribus folijs constat, stomacho quàm hortensis utilior. quæ iterũ in duas species digeritur: una folio latiore prodit, lactucarum simillima: altera angustiore est folio, & gustu amara. utraq; refrigerat, & astringit. stomacho utilissima. aluum sistit cocta, si cum aceto adsumatur. syluestres stomacho meliores, quandoquidem æstuantem ipsum, & quem imbecillitas uexet, cibo leniunt. cardiacis per se, aut cum polenta, utiliter illinuntur. podagris, & oculorum inflammationibus auxilio sunt. herba cum radice illita, percussis à scorpione subuenit. igni sacro cum polenta medetur. succus cum cerusa & aceto, ualet ad illitus eorum, quæ refrigerationem desiderant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Intybum, uel intybus satiuus, Græcis κιχώριον κηπευτόν, ἢ σέρις. Officinis cichorea hortensis. Germanis, Zame wegweiß. Gallis, Cichorea, ou endiue: huius generis est scariola.

Intubus erraticus, Κιχώριον ἄγριον, πικρίς, Græcis. Germanis, Wegweiß/ Wegwart. Gallis cichorea sauuage, dicitur.

Cichorium, Romana lingua intybum clus dicitur. Gal. lib. 2. comp. phar. part. Id uerò & reliquæ sereos species,

Cichorium latifolium satiuum.

Cichorea syluestris.

A

B Cichorea satiua.

species, foliorum magnitudine, & cultu distinctæ, facultatibus parum discrepant, nisi quòd agrestia satiuis sint sicciora & amariora. Omnia enim hæc subamara sunt, subfrigida, modicè astringentia: & in his multa humiditas mista siccitatem extinguit. Ob hæc hèpatis intemperiem calidam tum solam, tū cum corruptis humoribus & ichoribus maximè iuuant refrigerando, roborando, simam eius partem & gibbam obstructione liberando: præsertim si cum uino albo bibatur, & cum melle, sic enim illos humores per urinas pellunt: nec frigidum multū lædunt, ut alia permulta, quæ sunt frigida humida sine amaritudine & astrictione: sumuntur succo, decocto, puluere. lib. 8. comp. pha. part.

Condrilla. Cap. CXXVI.

Condrilla, quam aliqui cichorion, alij serin appellant, caulē, flores & folia

A

Condrilla.

habet cichorio similia. qua ex causa nonnulli sylueſtris intubi ſpeciem eſſe pronunciarunt: uerùm tenuior tota eſt. in cuius ramulis, gummi maſtiches ſimillimum, tuberculo fabæ inueniri ſolet. quod cum myrrha tritum, & linteo appoſitum, inſtar oliuæ, fœminarum menſes trahit. Tuſa cum radicibus herba, adiecto melle, diuiditur in paſtillos, qui nitro admiſti uitiligines emaculant. Gummi inordinatos pilos replicat. quod item tenera radix efficit, ſi intincta ſucco acus, pilis admoueatur. contra uiperas in uino potu proficit. Succus decoctæ, in uino, aut per ſeſe potus, aluum ſiſtit. Aliud habetur condrillæ genus, folium ferens oblongum, circumroſum, humi ſparſum, caulem ſucco madentem lacteo: radice tenui, rotunda, leui, uegeta, flaueſcente, ſuccoſa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. ſuccus incommodos palpebrarum pilos reflectit Naſcitur in lætis & cultis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Condrilla omnis, & ſonchus, & Hieraceum utrunq; ſereos ſpecies etiam Galeno putata, & ſereos ac cichorij nomine etiam ab alijs dignata (licet Condrillam non ſeri iungat, lib. 2. Alimentorum) ut forma & temperatura ſunt affines, ſic uiribus minimè diſcrepant. Ob id ea tanquam congeneria iungit & hoc loco Dioſcorides. Pro intubo autem uulgus Endiuiam re & nomine corrupit, ut pro ſeri ſcariolam, quaſi ſeriolam dicere tentauit.

B

Cucurbita. Caput CXXVII.

Rotunda.

Longa.

CVcurbita eſui apta: cruda trita illitu tumores & abſceſſus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam ſyriaſin uocant, in ſincipite illinuntur. oculorum inflammationes podagrasq; refrigerant. Succus è ramentis tuſis per ſe, aut cum roſaceo infuſus, aurium doloribus auxiliatur. adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat. totius ferueſactæ & expreſſæ ſuccus, cum melle exiguo & nitro

nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucurbitam recentem excauatam infusum, si mistum sub diuo teneatur, potu aluum leuigabit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κολοκύνθη. *Latinè*, *Cucurbita*. *Officinis genuinum nomen seruauit.*
Germanis, Kürbs. *Brabantis*, Canwoorde. *Gallis* Courge, *dicitur.*

Cucurbitarum duo genera sunt: longæ & rotundæ. Cibis quò longiores tenuioresq́;, eò gratiores, & ob id salubriores, quæ pendendo creuere, minimumq́; seminis tales habent, duricia eius in cibi gratiam terminante. Rotundæ uasorum usum præbent. Sed de his plura apud Plin. lib. 19. De uiribus eius dicit Paulus Aegineta, quòd refrigerat, & humectat, atq; aluum mouet. sed paulum alimenti præbet. Chrysippus Medicus, ut lib. 20. refert Plinius, declamabat eo in cibis. Sed omnium consensu stomacho utilissimæ iudicantur, & interaneorum, uesicarum exulcerationibus.

Cucumer satiuus. Caput CXXVIII.

Citrullus.

Cucumis marinus.

Cucumis satiuus.

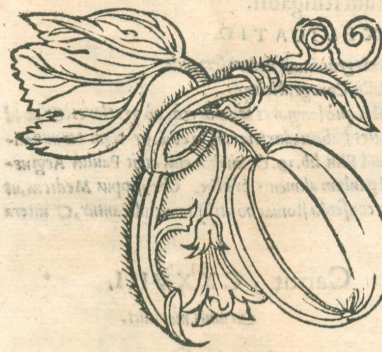
B

Pepo.

Satiuus cucumis aluo & stomacho perquã utilis habetur. refrigerat, qui corruptionem nõ sentit. uesicæ prodest. olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semen modicè urinam mouet.

A Melopepo.

mouet. cum lacte aut passo, uesicæ exulcerationibus subuenit. Illita cum uino folia, morsus canum sanant: & epinyctidas, cum melle. Peponis caro in cibis, urinam cit. inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta eius contra adustionem infantium, quam syriasin uocant, sincipiti imponuntur. fronti admota, oculorum fluxiones auertunt. Succus cum semine, adiecta farina, siccatus in sole cogitur in smegmata, quæ faciem repurgant, & nitorem afferunt. Radix sicca, & ex hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionem mouet. Si quisquam moderatè secundum cœnã uomere cupiat, geminis obolis sit contentus. sanat quoq; illita cum melle ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cucumeres, qui priuatim & conuenienter hoc nomine uocantur, Germanis dicuntur Gorcken/ & Gurcken/ Cucumeren. *Brabantis,* Concommeren.

Græcis, Σίκυορ ἥμερορ. *Gallis,* Coucumbre.

Sunt enim & alij in cucumerum censu, suis etiam priuatim designati nominibus, ueluti citrini, & citrulli nunc dicti: item pepones & melones. De quibus omnibus *Plin. lib. 19. cap. 5.* Quod autem de cucumere, & *cucurbita dicit, crescere qua cogantur forma, id etiam ab* Hippocrate libro de seminis genitalis natura *prius proditum est, ubi ait: Si quis cucumim cucurbitámue iam deflorescentem, matrisq; pediculo adhærescentem*

Lactuca.

B

in paruo uasculo mittat, cauo uasis illius par similisue redditur. Si uerò quis eundem in maiore uasculo mittat, quod probè cucumim cucurbitámue capiat (quod tamen maius quàm cucumis natura non sit) cucumis par similisq; cauo huius etiam uasis erit. Nam *cùm crescit cauo illius uasis hæret, & innititur. Cunctæq; nascentia semper fermè crescunt, & habent, quemadmodum ea quis cogat, &c.* Cucumerum *generis sunt, ut diximus, tũ pepones, tum melones, figura tantùm & quantitate differentes. Pepones quidem uocantur, cùm magnitudine excessere, aut in lõgitudinem processerunt.* In rotundum *uerò effigiati & mali formam referentes, melopepones ex pepone & malo facto nomine, dicuntur, & hi sunt quos in* Martio Mense Melones *uocat Palladius, quo nomine etiam nunc in communi usu sunt, &c.*

Lactucæ. Cap. CXXIX.

Lactuca seßilis, uel excaulis.

Lactucæ satiuæ, quibus natura refrigeratrix inest, stomacho gratæ habentur, somnũ conciliant.

ciliant. aluum emolliunt. lac euocant, uerùm decoctæ magis alunt. stomachicis illotas esse prodest. Epotum semen, assiduas libidinum imaginationes in somno compescit, & ueneri refragatur. Ipsæ uerò frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt. inflammationibus & ignibus sacris opitulantur. muria condiuntur. cùm in caulem exierunt, uim quandã nanciscuntur, succo aut lacti syluestris lactucę similē. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca latecaulis.

Lactuca Græcis θρίδαξ, ἡ θριδακίνη. *uulgo apud recentiores Græcos,* μαρούλιον. *Officinis lactuca Latino nomine. Germanis,* Lattich. *Brabantis,* Lattow. *Gallis, Laictue nuncupatur. nota herba est.*

Lactuca dicta, ut in Ianuario mense tradit Palladius, quòd abundantia lactis exuberet. Huius diuersas ob caussas, diuerso etiam tempore uarius fuit usus. Antiquitus enim, quòd ebrietati obluctaretur, eamq; prohiberet, in cœnæ fine sumebatur: pòst uerò ad conciliandam appetentiam, in cœnæ principio sumi cœpta est. Vnde illud Martialis extat: Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum, Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Hac nunc quoq; æstiuo tempore plurimùm utimur in acetarijs. Herba multùm salubris. Vnde Columella in carmine: Iamq; salutari properet lactuca sapore, Tristia quæ releuet longi fastidia morbi.

Et Paulus Aegineta lib. 1 ipsam optimi succi sanguinem facere testatur.

Plura eius genera à Columella & Plinio traduntur: est enim Lactuca, cuius diminutiuum lactucula, quam Græcis thridacinum uocari suprà diximus. Germanis. Gemeyner Lattich. *Gallis laictues appellata. Est & Lactuca laticaulis apud Theophrastum,* ἡ πλατύκαυλος θριδακίνη *appellata, & tertium genus. Lactuca sessilis, quã eandem cũ sequenti existimo, scilicet Lactucam excaulem, Græcis* θρίδαξ ἄκαυλος, *Pythagoricis* εὐνούχιον, *mulieribus* ἀσυλίς. *Germanis,* Krauß lattich mit köpflin/ & Römischer lattich *dicta, &c. Est quidẽ natura omnibus refrigeratrix, ideo æstate gratæ, à stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Celsus somno aptam dicit, &c.*

Lactuca syluestris. Caput CXXX. B

Endiuien.

Endiuia Officinarum.

Syluestris

A Sylueſtris lactuca ſatiuæ ſimilis eſt, ſed longior caulis, & candidiora folia, graciliora, & aſperiora, amaro guſtu eſt, & uiribus aliquantum papaueri ſimilis. unde lacteum eius ſuccum aliqui meconio permiſcuerunt. Aquam per aluum elicit. potus in aceto mulſo ſuccus ad duos obolos, argema caliginemq́ʒ repurgat. cōtra aduſtiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum. in ſumma, ſomnum allicit. doloris leuamentum præſtat. menſes trahit. contra ſcorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen, non aliter quàm ſatiuæ, libidinum imaginationes in ſomno amolitur, ac uenerem arcet. Succus ad eadem ualet, ſed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in aliȷs liquaminibus moris eſt, inſolatum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca ſylueſtris, niſi ſenſus me deficiat, eſt quæ paßim ab Officinis noſtris nunc Endiuia dicitur, Lactucella, Cicerbita.

Germanis, Endiuien/Genßzung/Leberdiſtel/Antiffien.

Gallis uerò Endiue, cùm in aruis naſcatur ſponte, & uinearum limitibus, folio cùm adoleuit per oras aculeato, dorſo ſpiculis inhorreſcente, quaſi prona carinæ parte echinata, ſupina leniore, nonnunquam cùm inſenuit laciniatim ſerrato, caulibus bicubitali proceritate conſurgentibus, hirtis, flore luteo, ſucco candido, amaro, acri, ideo linguam & os aliquantulum uellicante. huius uti ſatiuæ ſemen occulitur lanugine. Decoctum huius Saccharo condiunt Officinæ, cuius tantus increbuit uſus, ut nulla non ferè ſiniſtra ualetudine à medicis præbeatur, utinam tam ſalubriter, quàm inſcitè.

Gingidium. Caput CXXXI.

B

Gingidium, aliqui lepidion, in Syria & Cilicia plerunq; naſcitur, herbula ſylueſtri paſtinacæ ſimilis, tenuior, & amarior: radice parua, candicante, ſubamara. Olus hoc crudum, coctum, conditúmue eſtur magna ſtomachi utilitate. urinam cit. decoctum ex uino potum ueſicę prodeſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, γιγγίδιον. Latinis & Officinis Cerefolium: pro cherephyllon.

Germanis, Kerbelkraut/Körffel. Gallis Cerfueil, dicitur.

Paulus Aegineta gingidion ſcandici ſimile fecit, aſtringente ui & amaritudine non pauca præditum, ſtomacho non ingratum: quare ieiunia inediasq́; commodè ſaciat ex aceto, non tamen magnoperè nutrit. Galenus, quòd nonnihil amaroris & aſtringentiæ guſtui repræſentet, refrigerante ui ſimul & calfaciente donatum cenſet, & ab utraq; ſiccandi naturam ſortiri.

Scandix.

Scandix. Ca. CXXXII. A

SCandix, syluestre olus est amarum, subacre, quod crudum coctúmue manditur. stomacho & uentri utile. decoctum in potu, uesicæ, renibus, & iecinori confert.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Σκάνδιξ.

Latinè, Scandix.

Officinæ imprudenter inter dauci genera retulerunt.

Germanis, Wild mozen/ dicitur.

Notißima olim omnibus Græcis scandix fuit, quæ toties Athenis in theatro risum & plausum excitauit. Vulgare & sua sponte nascens incultis plerunque locis olus est, plebis cibus in quotidianum pulmentum: folijs gingidij uel anthrisci, sed maioribus & minus odoratis, gustu acri subamaroque, nec aliter huius facies ab autoribus designatur.

Caucalis.

Caput CXXXIII.

CAucalis, quam alij syluestre daucum uocant, cauliculo est dodrantali, aut maiore, subhirsuto: folijs apio similibus, fœniculi modo per extrema multifidis, hispidisque: candida in cacumine umbella, suauiter olente. Crudum coctúmue olus B estur. urinam mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Καυκαλίς.

Latinè, Caucalis.

Officinis pimpinella hirsuta.

Germanis, Rauher bibinell/ dicitur.

Brabantis, Beuernelle.

Huius herbæ radix foris nigra, intus alba est, cùm rumpitur, cœruleum succum resudans. Galenus apud aliquos syluestre daucum nominari tradit, non à similitudine, ut aliqui credunt, quasi rudimentum quoddam esset nascentis dauci, sed quòd & gustu & uiribus id imitetur. cùm, ut inquit, modo eodem excalfaciat, exiccet & propellat urinam.

Eruca. Cap. CXXXIIII.

CRuda eruca uenerem largiore cibo cõcitat. semen eodem effectu prodest. urinam cit. cõcoctioni prodest, aluo perquàm cõmodata. semine ad condimenta utuntur, quòd, uti in longum tempus asseruetur, adiecto lacte aut aceto, digerunt in pastillos. Gignitur etiamnum syluestris eruca, maximè in Iberia, quæ occidentem spectat, cuius semine pro sinapi incolæ utuntur. urinam uehementius pellit. multò satiua acrior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Sinapi aquaticum, luteũ, maius.
Geel groß Wasser senff.

Eruca satiua.

Syluestris.

B

Sinapi aquaticum, album, minus.
Weiß kleyn Wassersenff.

Irion, Nobilis Eruca.
Eisenkraut/weiblin.

Eruca Germanis dicitur Weisser senffsamen. Brabantis, Mostaertcruyt. Gallis, Roquette. A
Herba est in acetarijs & ciborum usu non infrequens: cui, ut libro 20. testatur Plinius, in condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci εὔζωμον, appellauerint. Hæc uenerem impendiò excitat. Vnde Martialis: Et uenerem reuocans eruca morantem. Et Columella: Excitet ut Veneri tardos eruca maritos. quod idem Dioscorides hoc loco testatur. Adhæc Plinius libro 19. ait: Eruca præcipuè frigorum contemptrix, diuersæ est quàm lactuca naturæ. Concitatrix Veneris, iccirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentum æquet. Et Marcellus Medicus libro de medicamentis experimentis cap. 33. inquit: Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quoties quisq; inopia seminis se laborare perspexerit, uel potius aßiduè incoctam manducet: & mox post, tale medicamentum ponit: Erucæ seminis scrupulos 3. teres singula diligenter & permiscebis, atq; inde globulos facies ad formam nucis auellanæ: & cùm opus fuerit singulos liquefactos, in caprino lacte potabis, si uenerem uolueris accendi.

Sunt & alia uaria erucæ genera hîc depicta, quæ & inter Nasturtia aquatica referuntur.

Ocimum. Caput CXXXV.

OCimum uulgo cognitum. Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat. aluum mollit. spiritum mouet. urinã pellit. lac euocat. ægrè tamen conficitur. illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonũ* inflammationibus auxilio est. draconis marini & scorpionis ictibus per se prodest: & cum uino Chio oculorum doloribus. B Succus uisus caliginem abstergit. destillationes exiccat. Semen potum conuenit atram bilem gignentibus, difficili urinæ, inflatisq;. naribus haustum, subinde mouet sternutamenta: quod idem herba efficit: sed oculos premi necessum est, cùm sternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandũ censeant, quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos creat. Aphri autem adijciunt, si feriantur à scorpione, qui ocimum ederint, nullo conflictari dolore.

* Hæc dictio alijs deest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὤκιμον. Latinè, Ocimum. Germanis, Heydenkorn/Grütz/Bauchweytzen. Gallis de la dragee aux cheual.

Rura nostra ocimum ferunt, frugem in agris folio hederaceo, sanguineum colorem præferẽte, scapo grandi per fastigia paniculas exerente, triangulis, rariusculè coaceruatis granis, quæ foliaceis membranis correpta delinientur. Hanc, quoniam auorum nostrorũ memoria è Græcia uel Asia uenerit, Turcicum frumentũ, siue Heydnisch korn, uulgari lingua nominant. Ea pecudem omnem cæteraq; ueterina, quàm optimè saginant, & in candidißimam teruntur moluntur ue farinam, quæ cùm annonæ premit inopia, in panificia subinde cogitur. Cùm ematuruit granum, suis apludis explicitum faginæ glandis nucleo simile nascitur, quod incoquunt rustici, ut bubus, iumentis, pecudibusq; cedat in pabulum, cuius usu uehementer gliscit sagina, mirè enim ab eisdem expetitur. Iam agri pleriq; in Germania & Gallia hac fruge rubent. Ruellius uidetur hanc frugem facere Erysimum cereale.

A

Orobanche. Caput CXXXVI.

ORobanche cauliculus est ſeſquipedalis, & interdum maior, ſubruber, hirſutus, tener, ſine folio, pinguis: flore ſubalbido, & in luteum uergente: radice digiti craſſitudine, &, cùm ariditate flacceſcit caulis, fiſtuloſa. Hanc inter quædam legumina naſci conſtat, & ea ſtrangulare, unde orobanche ſibi cognomentum uſurpauit. Eſtur, ut olus, cruda, & in patinis, aſparagi modo, decocta, legumẽtis addita, coctionem accelerare creditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ὀροβάγχη.

Latinè, Orobanche, quòd eruum ſtrangulet, alimentum ſuffurando.

Germanis, Vnkraut der Wicken. Eruenwürger.

Gallis Tigne, appellatur.

Forſan hæc fuerit, quam abſurdiſsima quorundam imperitia, neſcio unde, hypociſtin audet appellare.

Barbula hirci. Cap. CXXXVII.

BArbula hirci, quę ab alijs come uocatur, breui eſt caule: folijs croci: radice lõga, dulci, ſupina *, magno ſuper caulem calyce, è cuius ſummo ſemen nigrum dependet, unde nomen inditum eſt. herba eſui apta eſt.

* *Hæc dictio alijs deeſt.*

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Barba hirci, uel barbula hircina, Græcis, Τραγόπωγων, appellatur. Germani, Bocksbart/Habermalch/ & Gauchbrot/appellãt, hæc facie repræſentatur à Theophraſto: Radix longa, dulcis, folium croci longius, caule puro, ſuper quẽ calix latus, & barbula, quæ ſummo uertice in caua & prolixa funditur, unde nomen accepit. Naſcitur ſua ſponte in aruis & pratis, & magna ex parte luteo florenitet.

Ornithogalum. Ca. CXXXVIII.

ORnithogalum cauliculus eſt tener, cãdicans, tenuis, ſeſquipedalis *, tribus aut quatuor in cacumine mollibus adnatis: à quibus flores prodeunt, foris herbacei, & cùm hiantes ſe pandunt, lactei uiſuntur: inter quos diſſectum, cachryos modo, capitulum emicat. Coquitur cum pane, ut melanthiũ. radix bulboſa, cruda & cocta manditur.

* *Semipedalis Plin.*

Ornithogalum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A ruſticis hæc herba paſsim eruitur rotunda radice, ſimili radici herbæ Aron, bulbaceam ſpeciem præ ſe ferente, è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor adnatis appendicibus in cacumine, folijs in capillamenta quædam extenuatis, floribus exiguis, foris herbaceis, intus lacteo colore candicantibus, qui ſimul coaceruali uelut paniculæ quædam compactili callo ſquamatim cohærentes in pilulam extuberant, nucamentum pineæ nucis repræſentantem, Sueſsionenſis Galliæ ager churlos. Germani uerò ruſtici Erdtnuß / & Rockelkorn / uocare conſueuerunt,

pueris

pueris non incognitos, qui propter astantes cùm aratro terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, erutos uomere colligunt: multò castaneis suauiores in cibis, quibus & crudis & in cineribus incoctis rure uescuntur, odore iucundissimo eos mirum in modum commendante, nam tuberibus similes ferè nascũtur. quare tanquàm germanitate, uel quadam cognatione iunctos, Dioscorides hoc loco, his copulauit. A

Tubera. Caput CXXXIX.

TVbera rotundæ radices sunt, sine folijs, flauescentes. uere fodiuntur. cruda & cocta eduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὕδνα. Latinè, Tubera. Officinis Cerui boleti. Germanis, Hirtzbrunst. Gallis Truffle, appellantur.

Inter ea quæ sine radice proueniunt, tubera quoq; à Theophrasto numerantur. Credidit antiquitas cognationem illis aliquam cum cœlo esse, nec nisi tonante Ioue nasci, ut in satyra Aquinas poëta monuit, dicens:

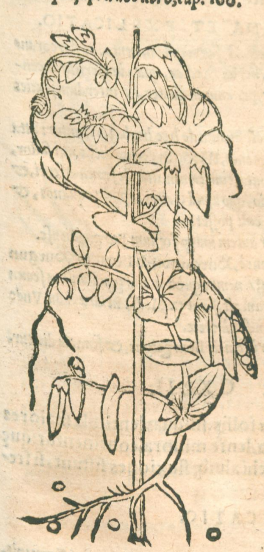
Et facient optata tonitrua cœnas.

Licet non fieri sed ostendi, & quasi signari tonitru tubera aliqui dicerent, pulsu aëris ex eo, quemadmodum sole etiam fit, dehiscente terra, qua parte ea latent, fallíq; qui aliter credant, non secus quàm si opinentur imbrem cochleas facere, non illectas humore ex sepibus & macerijs producere. Fuerunt tamen qui secretiores naturæ caussas altius repetentes, contrà ostenderent, dicerentq; ingruentibus in terram à superiore cœli parte tonitru, fulgetris, fulminibus, uentis, & imbribus, quæ omnia plerunq; simul fiunt, diuersos rerum succos contrariaq; temperamenta fieri in his, quæ ad generationem mouentur, non secus quàm rorem dulciorem pecori facere herbam. Cœlestem autem arcum subiectam omnem sibi terræ materiam diuino halitu implere dicunt, &c. Adde duo eorum genera esse, harenosa, dentibus inimica, & altera syncera. Distinguuntur & colore ruso, nigroq;, & intus candido. de Tuberibus his sunt Martialis uersiculi hij:

Rumpimus altricem tenero de uertice terram, Tubera, boletis poma secunda sumus.

Smilax hortensis. Caput CXL.

Phasiolus, Faselen/
De quo suprà hoc libro, cap. 100. B

A HOrtensis smilax, frutex, cuius semen à nonnullis lobia uocatur. folia habet hederæ, molliora tamen: tenues caules, & capreolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, ut topiarias scenas repræsentare uideãtur. siliquas fœnigręci profert, longiores & torosiores. in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recluduntur: quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus, asparagi modo, estur. urinam ciet, & tumultuosa somnia facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σμίλαξ κηπαία.

Latinè, Smilax hortensis: item Dolichum *uocant.*

Officinis, Phaseoli. *Germanis*, Welsch bonen/ Phaselen/ Bundt Türckisch bonen.

Brabantis, Roomsche Boonen.

Gallis Faseoles, *&* febes painctes.

Smilacis hortensianæ fructum, lobia quasi siliquulas appellant, & alio nomine dolichon uocant. alius à phaselo, quē uilem appellat Vergilius: *quare errant, qui eundem putant, ceu copiosè annotarunt uiri doctissimi, & in medicæ rei erroribus emendandis percelebres,* Ioannes Manardus *Ferrariensis, &* Hieronymus Tragus.

Medica. Caput CXLI.

MEdica cùm recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratensi similis est. procedens uerò folia contrahit, caules ædens trifolij, & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Id siccatum, iucundi saporis gratia, conditaneo sali admiscetur. uiride, quibus refrigeratione opus est, illitu suffragatur. Herba tota pro gramine utuntur, qui pecora alunt.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eximia est ad saginanda iumenta, ad stercorandos agros, herba Medica, *quæ cùm seritur decennium durat, per annum quater, & interdum sexties dimetitur.*

Mirum est quanta de hac herba scribuntur: attamen in Germania, Medisch kraut *dicta, nisi fallor, paucis cognita, cùm tamen aliunde semen afferri, & eodem modo, quo apud Gallos, apud Sequanos, & apud alios coli posset.*

Dicitur autem uulgo fœnum Burgundiense.

Germanicè, Burgundisch hew/ *&* Burgundisch graß/ *nempe quòd à* Burgundionibus *semen aliò perlatum est, sicut ex* Media *in* Græciam. *Vnde Græcis* Μηδικὴ πόα.

Gallis uerò foin de Bourgoigne, *&* fenacia *dicitur.*

Aphaca. Caput CXLII.

APhaca in aruis nascitur, altior lente, tenuibus folijs. siliquas lenticula maiores fert, in quibus terna quaternáue semina nigra, lente minora, continentur: quę adstringendi uim habent. quare torrefacta, stomachi aluíq; fluxiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἀφάκη. *Latinis* Aphace. *Officinis incognitum.*

Wild wicken.

Vicia, Wicken.

Germanis, Wilde wicken/ & Vogels wicken.

Gallis de la uesse, uel ut alij scribunt, uesse sauuage.

Hîc notandum, non idem esse Theophrasto, quod Dioscoridi hoc loco cõstat aphacen, qui modò leguminum generi, modò inter olera connumerat, inquiens, primo ab æquinoctio statim imbribus germinare, & aculeis armari, folijs syluestri moro similibus, &c. Sed Theophrasto, quod equidem inuenerim, aphaca non siliquatur, cùm flos euanescat in pappos, in quibus magna ex parte semen occulitur: nec folium eius ad lenticulæ, sed magis cichorij frondem aspirat. Hieraceorũ primum genus à Theophrasto nomine aphaces putatur intelligi.

Viciæ uerò, Germanis Wicken/Brabantis Vitsen appellatæ, agris crescunt, flore ciceris subpurpureo, albo & rubro, eodem coliculo siliquis fert minuta quasi pisula, iumentorum pabulo idonea, aluum constipant, humores generant melancholicos.

Porrum capitatum. Caput CXLIII.

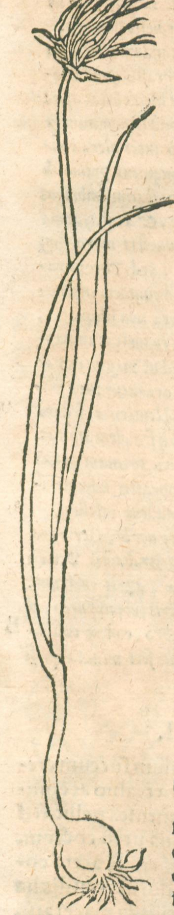

CApitatum porrum inflationem facit. noxium succum creat. tumultuosum somnum parit. urinam ciet. aluo accommodatur. extenuat. oculorum aciem hebetat. menses pellit, sed lædit exulceraram uesicam, renesq́;. cum ptisana uerò coctum, esu pectoris uitia extrahit. coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratũ, dulcescit, & multò minus inflat. semen acrius est, & quandam adstrictoriam uim habet. quare succus cum aceto, addito thure aut manna, sanguinis profluuia sistit, maximè si naribus erumpat. uenerem stimulat. cõtra omnia thoracis uitia tabemq́;, pro delinctu efficax est. arteriam esu purgat. sed si assiduè estur, uisus obscuritatem inducit. stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. ipsum quoq; cum aceto aut thuris polline, lacte aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia illita cum uua rhois, qua ad obsonia utuntur. epinyctidi medentur. crustas ex sale illita rumpunt. ueteres sanguinis reiectiones cohibent, si binis drachmis, & æquali baccarum myrti pondere bibantur. Ampeloprasum stomacho magis aduersatur, & plus porro excalfacit. urinã & menses uehementius ciet. id contra serpentium morsus esse conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Porrorum duo genera sunt, Vnum sectiuum à secando dictum, quòd frondem illi supra terram eminentẽ an

A Ampeloprason.

Klein hundsknoblauch.

Sectium.

ferre solerent. Cui nuper, ut lib. 19. scribit Plinius, autoritatem dedit princeps Nero, uocis gratia ex oleo æstiuis mensibus diebus singulis, nihilq; aliud, ac ne pane quidem uescendo. Alterum est capitatum uocatum, eo quòd in caput crescat. Ambo eiusdem naturæ, nisi quòd capitato efficacior uis est. Si quis autore Sotione, ut refert Constantinus, cuminum præsumat ante porros, non olebit.

Porrum capitatum, quod & aricinum. Dicitur & porrus Latinè.

Græcè, Πράσον κεφαλωτόν.

Germanicè, Lauch. Inferiori Germaniæ, Pareye.

Gallicè uerò ung porreau.

Porrum sectiuum, Tarentinum, Germanis Schnitlauch/ dicitur.

Porrum agreste Græci Αμπελόπρασον. uulgo uineale porrum. Germani, Wild lauch/ Hundsknoblauch.

Galli pourree de chien, uocant.

Ampeloprason caule prosilit bicubitali, folijs porraceis, sed angustioribus, flore candido, radice bulbosa. Prouenit in uinetis, unde à natalibus ampe-

B

loprason, quasi uitigneum porrum nominatur. Galenus agreste porrum esse tradit, sicciorecq; natura donatum.

Cepa capitata.

Cepa. Cap. CXLIIII.

CEpa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, & sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordent. flatus gignunt. appetentiam inuitant. sitim mouent, & extenuant. fastidium pariunt, & expurgant. aluo utiles sunt. eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosq; excreationũ exitus reserant, subditæ pro balanis. Succus cũ melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur. anginæ eodem perunguntur. suppressos menses pellit. caput purgat, naribus infusus. canis morsibus cum aceto, ruta, & melle illinitur. cum aceto autem perunctas in sole uitiligines sanat. & cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. uaros cum sale reprimit. contra

calcea-

calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. citæ aluo prodest. in auribus sonitum ac grauitatem emendat. ad purulentas aureis, & eliciendam earundẽ aquam, ualet. alopeciæ earum succo perfricantur, qui celerius quàm alcyonium pilos euocat. largiore cibo cepa capitis dolores ciet, coctaq́; uehementius urinã pellit. eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduersis, ea etiam cocta, plus æquo uescantur. elixa, & cum passis uuis & fico illita, tubercula concoquit, & celerrimè rumpit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ceparum plura genera. Omnibus odor lachrymosus: unde & lachrymosam uocat, in de cultu hortorũ Columella. Apud nos, inquit lib. 19. Plinius, duo prima genera: Vnum condimentarium, quod illi gethyon, nostri pallicanam. Germani, Prÿßlauch/äschlauch. Galli porreta & ciueta, appellant.

Alterum capitatum. Græcis κρόμμυον, Germanis Zwibel/Bollen/Zybollen.

Inferiori Germaniæ, Ayeuyn. Olich. Gallis uerò oignon dictum.

Optima autem quæ rotundissima. Item rufa acrior quàm candida: sicca quàm uiridis, & cruda, quàm uiridis, & cruda, quàm cocta: sicca quàm condita.

Gethium penè sine capite est, ceruicis tantùm longæ, & ideo totum in frõde, sæpiusq́; resecatur ut porrũ.

Allium syluestre.

Allium Vrsinum.

Allium. Cap. CXLV.

B

ALlium quoddam satiuum atq; hortensium habetur. quod in Aegypto, singulari, ut porrum, capite constat, dulce, in purpureum uergens, paruum. reliqua uerò magna & candida, ex pluribus coagmentatur nucleis, quos aglitas, id est, spicas, Græci nominãt. aliud est syluestre, quod ophioscorodon, id est, anguinum, uocant. Vis allij acris est. excalfacit. mordet. excernit. aluum turbat. inflationes facit. stomachum exiccat. sitim gignit. flatum permouet. summam corporis cutem exulcerat. aciem oculorum esu hebetat. Eosdem effectus præbet anguinũ, quod & elaphoboscorodon* dicitur. latas uentris tineas in cibo sumptum abigit. urinas detrahit. contra uiperarum ictus, & priuatim hæmorrhoi, prodest, ita ut non aliud magis, si cum uino iugiter assumatur. aut tritum in eodem ebibatur. contra rabiosorum morsus & illitu & cibo ualet. magnæ & allio utilitates contra aquarum mutationes. uocem clarificat. ueterem tussim crudum coctúmue lenit. potum autem cum origani decocto, pediculos & lendes enecat. cremati cinis illitus sugillationibus cum melle, & alopecijs cum nardino unguine.

** Forsan aphroscorodon.*

A unguine, medetur. eruptiones papularum cum oleo & sale sanat. uitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit. cum thure & teda decoctum, dentium dolorem leuat, si in ore contineatur. contra uenenatos muris aranei morsus, cum ficulneis frondibus & cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius, fœminarum desessionibus additum, menses & secũdos partus extrahit. Allium eiusdem gratia suffitur. factum ex eo & nigra oliua intritum, quod myttoton uocant, esu cit urinam. ora uenarum patefacit, hydropicis utile. Scorodoprasum magnitudine porrum æquat, qualitatum porri & allij particeps. unde promiscuas sibi uires ex utroq; uendicauit, effectus allij & porri præbens, inefficacius tamen. coctum, porri modo, dulcescit, & in olerum uicem transit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σκόροδον. Latinè & Officinis, Allium.

Germanis, Knoblauch. Brabantis, Loock. Gallis, Aul ou aulx.

Tria uniuersum allij genera sunt. Primum hortense & satiuum: alterum syluestre, quod Columella, lib. 11. Rei rusticæ ulpicum uocat, alij aphroscorodon, id allio satiuo grandius. Theophrastus libro plantarum octauo Cyprium uocat: eius etiam meminit idem Theophrast. lib. 7. Plantarum. Dioscorides agreste uocat ophioscorodon, quasi anguinum. hodie ursinum cognominant. Germanis Wild knoblauch, dicitur.

Tertium genus itidem syluestre, scorodoprason, appellatur Latinis. Græcis, σκοροδόπρασον. Officinis Allium porrum, Germanis, Aber knoblauch, quod & gustu & odore porri & allij conditiones possidet, quasi olitorum diligentia in unum olera duo ueluti monstrum aliquod coaluerint.

Communes utriusq; uires asciuisse sibi tradit Galenus, cui Paulus astipulatur, &c.

Sinapi. Caput CXLVI.

Sinapi, uel herba S. Barbaræ.

B

Sinapi alterũ genus.

SInapi hortense, aliqui Napi uocant. Eligi debet adultum, ualde rufum, non magnoperè siccum, sed quod fractum internè uirescat, & ueluti quodã succo madeat, cæsium colore. siquidem recens id genus, tempestiuum habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahẽdum, efficax est. ad eliciendam capitis pituitam manditur. cõtra præduros tonsillarũ tumores, ac ueterem callosamq; arteriæ scabritiẽ, succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. comitialibus quoq; auxiliatur. fœminas uului strangulatu oppressas excitat. lethargicis, deraso capite, illinitur. cum ficis admistum, donec rubescat locus, & ad coxendicũ cruciatus impositum, ad lienes, & omne genus dolores confert, cùm permutandæ ualetudinis

ualetudinis causa, ex alto ultia extrahenda sunt. alopecijs illitum medetur. faciē purgat. sugillata cum melle, adipe aut cerato rapit. feræ impetigines & lepræ, eo cum aceto perunguntur. contra febrium circuitus aridū bibitur, aut potui, polentæ modo, inspargitur. extrahentibus emplastris, scabiemq́; extenuantibus, utiliter admisceri solet. tritum, grauitati aurium & sonitui, cum fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum scabritias magna utilitate illinitur. expressus recenti semine succus, in sole siccatur.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίνηπι. Latinè, Sinapi. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis, Senff. Mostardt, Brabantis. Gallis, Moustarde, blanche, noire, seneue.

Varia genera sinapis obseruauimus. Primum genus rapitiam frondem exprimit, alterum in Erucæ folium laciniatur, caulibus ramosis, sæpe bicubitalibus, flore luteo, nonnunquàm albicante, siliquis teretibus, duro semine pulloq́; refertis, acerrimi saporis, igneiq́; effectus. Iuxta aquas duo sinapis genera crescunt, hîc depicta, Vnum luteo, alterum albo flore, amari gustus, paruum semen, ad modum nasturtij aquatici, producunt folliculis inclusum. Sinapi calfacit, siccat ordine quarto. Sinapi Alexandrinum laudatur lib. 9. comp pha. part. Quomodo Sinapi ad salgamarum simul & conuiuiorum usum conficeretur, olim utrunq;, docet nos Columella lib. 12. per totum caput 55. Est & sua sinapis Confectio Palladio in Iulio mense. Varro rei Rusticæ lib, 1, cap. 59. ait: Seruari rapa confecta in Sinapi putant.

Nasturtium. Caput CXLVII.

Nasturtium.

Nasturtium hortulanum.

Nasturtium syluestre.

B

NAsturtium optimum constat esse Babylonicum. Omnium semen est acre, excalfacit, stomacho aduersatur, aluum turbat, tineas excutit, lienem imminuit.

partus

A partus exanimat. menſes cit. uenerem ſtimulat. ſinapis & erucæ ſimile intelligitur. lepras & impetigines absterget. illitum cum melle, lienem extenuat. fauos expurgat. pulmonum uitia extrahit, ſorbitionibus incoctum. ſerpentium uenenis potum reſiſtit, atq; eas ſuffitu fugat. capillorum defluuia cohibet. carbunculos ad ſuppurationem perducit, & rumpit. coxendicibus cum polenta commodè ex aceto illinitur. tumores collectionesq; diſcutit. emittit furunculos, illitum cũ muria. Herbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

EXPLICATIO.

Græcè, Κάρδαμον. Latinè, Nasturtium hortulanum, Creßio hortensis. Officinis Latinum nomen retinuit. Germanis, Kreſſen/ Garten oder Brũnkreſſen. Brabantis, Hofkerſſe.

Gallis, Alenois, creſſon de iardin.

Nasturtium autem appellatum est, Varrone & Plinio teſtibus, à naribus torquendis, quòd odore & seminis acrimonia ſternutamenta prouocet.

Nasturtium duarum generum est. Vnum ſatiuum, quo nunc communiter æſtiuo tempore cum lactuca, oleo, aceto & ſale cœnas inchoamus.

Alterum est agreſte, Iberis uocatũ, de quo copioſius tractauimus cap. ult. lib. 1. Germanis, Sanchblũm.

Nasturtium quinto die naſcitur, herbis reliquis ſuccum adimit miſta ſatis, frigora contemnit. Quare tam hyeme quàm æſtate facillimè prorumpit. Quod etſi nobilius quàm ut repræſentari depoſcat, uolumus propter generum differentias, eius picturam ſubiungere, quam Dioſcorides omiſit. Nasturtium coliculis aſſurgit ſeſquipedalibus, longè ſtatim ab radice minutorum foliorum pediculo, floribus albis, ſemine per ramorum latera copioſo, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri ſapore. Pinguibus iuſculis incoctum, magnam acrimoniæ partem deponit. Natura ei omnino ſinapis erucæq; ſimilis eſt.

Thlaſpi. Caput CXLVIII.

B

Thlaſpi.

Thlaſpi minus.

Sinapi Perſicum.

Thlaſpi.

THlaspi, herbula angustis folijs, digitali longitudine, in terram uersis, subpinguibus, in cacumine diuisis: binûm dodrantum cauliculo, tenui, non sine adnascentibus ramis: fructu circa ipsum totum, ab extremo in latius se pandente: semine nasturtij incluso, lenticulæ uasis effigie, nisi quòd infringitur, unde nomen accepit. flos albicat. Nascitur in semitis, & sepibus, fossisq́;. Semen asperi gustus, excalfaciens. bilem utrinq; extrahit. potum acetabuli mensura prodest ischiadicis, infusum. sanguinem potu educit. internas suppurationes rumpit. menses ciet. sed partus enecat. Alterum thlaspi tradit Crateuas, quod aliqui Persicon sinapi uocant, latis folijs, radicibus magnis, utile ischiadicorum infusioni. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thlaspi, siue ut alijs placet, thlaspidium, Sinapi agrion, Capsella, Scandulaceũ, Nasturcium tectorum, Sinapi rusticum, & syluestre, Officinis incognita: Duorum generum est. Primum Thlaspi maius, folijs latioribus, Germanis, Baurensenff/ *Brabantis,* Wilde kersse/ *appellatur. Alterum Thlaspi minus, folijs angustioribus constat. Germanicè,* Besemkraut/ *dicitur. Est & tertiũ genus Thlaspios. Dioscoridi θλάσπι ἕτερον. Officinis, Raphanus maior. Latinis, Sinapi persicum. Germanis,* Merrettich. *Gallis raffle dictum. Galenus Thlaspios genera ita distinguit lib. 8. simp. ubi inquit: Thlaspi duplex, Cappadocium, nigrius, non exactè rotundum, sed quadam sui parte uelut ἔνθλασμα habet, id est, infractum, exiguum, unde illi nomen: multo maius & præstantius, quàm secundum, quod etiam in Cappadocia & Creta, & ubiq; nascitur ὠχρόξανθον, id est, ex pallido flauum, rotundum, admodum exiguum. Creticum tamen pleriq; immiscent theriacæ.*

Draba. Caput CXLIX.

DRaba herba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex utroq; latere folia ceu lepidij, sed molliora, & cãdidiora. in cacumine uerò sambuci umbellam gerit, candidos flores habẽtem. Herba hæc cum ptisana coquitur, in Cappadocia maximè. semen aridum pro pipere obsonijs admiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Δράβη, Ἀραβίς. Drabe, dabra, Arabis. Apud Herbarios quosdam orientale nasturtium, uel Babylonicum. Officinis & Germanis incognita. Gallis, Draua, Draue, Cuminum syluestre. B

Inuenitur in noualibus, & sæpe cultis, cubitali proceritate, ramoso surculorum prouentu, folijs lepidij, incanis, sed mollioribus, umbella sambuci, flore candido, semine ferè fœniculi.

Irio. Caput CL.

ERysimon, Latini irionem uocant, iuxta urbes, rudera, hortosq́; nascitur, folijs erucæ syluestris: cauliculis in lori modum lentis & obsequiosis: floribus luteis, siliquis in cacumine gracilibus, ut fœnogræco, corniculatis: semine nasturtij, exiguo, urẽtis gustus. Contra thoracis fluxiones efficax est, & si purulenta extussiuntur. regio morbo & coxendicibus prodest. contra uenena in delinctu cũ melle datur. illinitur ex aqua aut melle utiliter cæcis, carcinomatis, parotidibus, duritijs mammarum, & testium inflammationibus. in totum extenuat, & calfacit. mitius multò ad clysteres fiet, si aqua madescat atq; torreatur, uel linteo illigatum pinsita farina oblitũ perassetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, ἐρύσιμον herba.

Latinis, Erysimum, & Irio.

Officinis & Germanis proprio nomine destituitur.

Quidam impropriè, uocant Eisenkraut/ das weiblin.

A *Gallis Eruca generatiua, Roquette. Italis nobilis eruca, dicitur.*

Hac pomeria, aggeres oppidorum, & rudera uirent, gustu mirum in modum erucam imitatur, quare syluestris eruca, licet perperam, quibusdam est dicta, &c.

Piper. Caput CLI.

Piper in India nasci, breui arbore traditur. quæ inter initia, prælongum fructum, ueluti siliquam promit, quod longum piper est, habet intus aliquid tenui milio simile, quod tãdem in perfectum piper euadit. id autem suis temporibus dehiscens, pandensq́; sese, racemos emittit, grana ferentes qualia uidemus. Ea acerba candidum piper faciũt, aptum ocularibus remedijs, antidotis & medicaminibus, quæ contra uenenata parantur: theriaca uocant. Longũ uerò uehementius mordet. & quoniam prius quàm ematurescat decerptum est, subamarũ relinquitur, antidotis & theriacis medicaminibus expetitum. Nigrum uerò, utpotè quod tempestiua maturitate collectum sit, odoratum esse constat, candido suauius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candidum, & adhuc in acerbum uergens, antè dictis infirmius est. Eligi oportet grauissimum, plenum, nigrũ, sine multis rugis, recens, minimè furfurosum. Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina nutrimento defecta, cassa, inania, minimiq́; ponderis, quod uocant brasma. uis omnium excalfacit. urinam ciet. concoquit. extrahit, discutit. absterget caliginem, quæ oculis obuersatur. piper febrium horroribus circuitu repentibus, siue potu, siue illitu, subuenit. serpentium morsibus auxiliatur. partus extrahit. conceptum adimere creditur, statim à concubitu suppositum. tussi, omnibusq́; pectoris uitijs, siue eclegmate, siue potu, succurrit. anginæ eo & melle conuenienter perungũ B tur. potum cum recentibus lauri folijs, tormina discutit. cum uua passa* manducatum, pituitam à capite elicit. ualetudinem tuetur. dolores finit. appetentiam mouet. concoctionem adiuuat, ad intinctus esculentorum additum. strumas cum pice discutit. uitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut lenticula, motum torretur. Nõ est huius arboris radix gingiber, ut aliqui existimauere, sicuti paulò pòst ostendemus. Namq; piperis radix costo similis est. ora gustantium accendit. saliuã ciet. hæc lienem reprimit, cum aceto illita, aut pota: caput etiam purgat, manducata cum semine pedicularis herbæ, quam staphidem agriam uocant.

* Aliàs, staphide agria.

φακῇ, non φακοῖ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal. lib 8 simp. phar.
Lib. 2. Antid.

Piperis fructus inter initia ceu siliqua coryli nucamento similis, longum piper est, Græcis πέπερι μακρόν. Officinis, ut reliqua piperis genera, nomen genuinũ retinuit. Germanis Langer pfeffer. Gallis poiure long, dicitur: humidius, ob id citò perforatur, ut zingiber, & tardè, sed diu linguam mordet, ut arus. Hæc siliqua postea in grana milij æmula racematim degenerat, quæ aucta & siccata, sed adhuc tanquam omphacodea, & immatura, piper album, Græcis πέπερι λευκόν: Germanis, Weiß pfeffer. Gallis poiure blanc, appellatum, fiunt, nigro δριμύτερον, id est, acrius: nam nigrum quod Græcis πέπερι μέλαν, Germanis Schwartz pfeffer. Gallis poiure noir, dicitur, iam superassatum sole, & supersiccatum est, tamen utrunq; ualenter calfacit & siccat, & maximè digerit. Item quod in agreste, rufum, cœli & soli iniquitate degenerauit. Germanis, Leicht pfeffer/ Taub pfeffer. Gallis poiure leger dictum. Piper longum adulteratum seculo Galeni erat duplex: effercbatur alterum ex Alexandria, alterum erat germen herbæ cuiusdam, quale est nobis coryli aut betulæ nucamentum. Piper longum nec sit pertusum, nec adulteratum: album sit maximum, plenissimum, graue: itidem & nigrum, neq; id sit rugosum. Piper nigrum maius est alio pipere, & corticem habet tenuiorem & minus rugosum. Piper album stomacho est accommodatius, & acrius nigro. Piper omne coctionem sumptum iuuat, sed album supra duo reliqua genera stomachum roborat, lib. 4. sanitatis tuendæ. Radicibus piperis maximè proceris etiam utitur Andromachus apud Galenum lib. 7. comp. pharm. part. His uires costo similes tribuit lib. 8. simpl. Piper longum & rotundum bis scribitur lib. 10. comp. phar. part ut id album, & nigrum comprehendat.

Gal. li. 1. Antid. & lib. 4. sanitatis tuendæ.
Lib. 1. Anti.
Lib. 9. c. ph. p.

Piper κοινόν, id est, commune Actuario in antidoto podagrica, diapæonia, & diatrion pipereon, est nigrum: nam longum & album ibidem commemorat.

Gingiberis.

Gingiberis. Cap. CLII. A

Gingiberis sui generis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascens. qua uirente, ad multa, perinde atq; nos ruta, utuntur, & primis potibus & edulijs admiscēt. Huius radices, cyperi modo, paruæ sunt, candicantes, & odoratæ, atq; piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredines nō nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, quòd celeriter cariem sentiant. Fictilibus in Italiam asportantur. Gingiberis cibo conueniens est, & cum condimento assumitur. excalfactoriam uim & excoquentem habet. aluum leniter emollit. stomacho utilis est. efficax aduersus ea, quæ oculis caliginem offundunt. in antidota addi solet. in summa, piperis uiribus respondet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zingiber Galeno & alijs cum indigenis ferè dicitur: quibusdam zinziber, alijs γιγγίβερι, Germanis Jngber. Gallis Gigembre, Lusitanis gengeure: radix est herbæ graminis modo serpentis, candicans, odorata, piperis sapore, et uiribus, nisi quòd tardius calfacit, sed diutius, uti longum piper, ob humiditatem excrementosam: cuius occasione utrunq; teredinibus facilè tentatur. Cōdiendum recens omnino est, nunquàm uetus, impostorum more. Mittitur ex Arabia Troglodytica.

Hydropiper. Cap. CLIII.

Mas.

Fœmina.

B

A Hydropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut in pigro lapsu repũt. caulem ædit geniculatum, prædurum, multis alis concauum: folia menthæ, maiora, molliora, candidioraq́ꝫ, gustu piperis, acri, citra tamen ullam odoris gratiam: fructum acrem, in surculis paruis, prope folia racematim cohærentem. Folia cum semine illita tumores ueteresq́ꝫ duritias discutiunt. sugillata delent. quæ postquam inaruerunt, tusa pro pipere in obsonijs admiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑδροπέπερι. Latinè, Hydropiper, Persicaria. Officinis incognitum.

Germanis, Wasserpfeffer/Muckenkraut/Flöhkraut/Pfawenkraut/Pfersigkraut/Rassel.

Hydropiper herba est in aquosis nascens, ramusculis ac folijs Menthæ similis, maior tantùm, gustu acerrima, ut piper, perexigua semina, ut piper, singulis folijs ferens. Calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita sugillata, ac durities sanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addebant apud ueteres.

Ptarmica. Caput CLIIII.

Ptarmica frutex est, surculos habens paruos, multos & rotundos, abrotono non dissimiles: & circa eos folia oleæ, longa, multa, & in cacumine capitulum, uti anthemidis, paruum, rotundum, quod suo acri odore sternutamentum excitat, unde nomẽ accepit. Folia cum floribus illita, sugillationes rapiunt. flores sternutamenta efficacissimè mouent. Nascitur in montibus & petrosis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B *Ptarmice, Ruellio uidetur ea, quam uulgus in Gallia Draconis hortẽsis, aut, ut ipse scribit, pyrethri syluestris appellatione nouit, reclamantibus tamen notis omnibus, ut huius pictura cum ptarmicæ descriptione collata clarè ostendit. Ptarmicen, Germanicè uocant Nießkraut/wild Bertram/Mütterkraut/ quòd locosis mulieribus præsenti remedio succurrat: in montium summis nascitur, flore aureo chamemali, folijs oleæ quidem non dißimilibus, ut Dioscorides scribit: multò tamen latioribus, ut in lætioribus nata ad plantaginem quandoq; accedant. Sternutamenta tum folijs, tum flore uel solo odoratu cientur. radix fibras multas facit, ruffas, sapore zinziberis, muliebribus uitijs aridæ in pollinem tritæ bibuntur. Sunt qui à sternutandi numero, apud ueteres diptarmicem uocarint, & Sternutamentariam.*

Radicula, seu lanaria herba. Caput CLV.

Struthium herba uulgo nota, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris. urinam ciet. prodest tussi, iecinorosis, orthopnœæ ex melle sumpta, cochlearis mensura. aluum soluit. eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, & cum urina exturbat. duritiem lienis absumit. menses imposita trahit. partus efficaciter enecat: cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit. tubercula discutit, cum farina hordeacea, & uino decocta: miscetur & malagmatis, & ocularibus collyrijs, claritatis causa. sternutamenta mouet. per os purgat, trita cum melle, & naribus infusa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Στρούθιον. Latini Struthium, struthios, radiculam, lanariam.

Herba fullonum.

Radicula, seu lanaria herba.

Officinæ ſaponariam, herbam fullonum, Condiſi.

Germani, Seyffenkraut / Weſchkraut / Speychelwurtz / Spatzenwurtz.

Galli l'herbe à fullon uocant.

Hæc herba olim notiſsima fuit, ideo à Dioſcoride minimè depicta relinquitur: ſpinoſa herba eſt, caule lanuginoſo, folio oleæ, floret æſtate, grata aſpectu, uerùm ſine odore: ſemen ei nullum, radix magna, teres, oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

Cyclaminus.
Cap. CLVI.

CYclaminus folia habet hederæ, purpurea, uaria, in quibus ſusq́ deq́ albicant maculæ: caule nudo, quaternos digitos æquante: floribus in eo purpureis, roſarum effigie: radice nigra, & aliquantum lata, ut rapum uideri poſsit. Quæ cum hydromelite pota, pituitã aquamq́ detrahit. menses potu appoſitúue ciet. Tradunt, ſi prægnãs radicem tranſgrediatur, abortum fieri. partum appenſa accelerat. contra uenena, præſertim leporis marini, ex uino bibitur. illita cõtra ſerpentium ictus, remedio eſt. immiſta uino ĩnebriat. regium morbum diſcutit, tribus drachmis pota, cum paſſo aut diluto mulſo. Sed oportet eum qui ebibit, multis ueſtibus contectum, loco calido, & à perfrictionibus tuto recumbere, quò facilius exudet. eiecti autem ſudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandum caput, naribus infunditur. ad deijcienda quoq; alui excrementa, in uellere ſedi ſubijcitur: illito umbilico & imo uentre coxarum tenus, aluum emollit. & abortum efficit. ſuffuſionibus, & retuſæ oculorũ aciei, oblitus cum melle ſuccus prodeſt. medicamẽtis abortum inferentibus admiſcetur. ſuccus cum aceto illitus, prociduam ſedem reſtituit. Exprimitur tuſa radice ſuccus, & ad mellis craſsitudinem decoquitur. Radix autem purgat. eruptiones papularum reprimit. uulneribus ex aceto per ſe aut cum melle medetur. lienem abſumit. uitia cutis in facie, & alopecias emendat. eius decocto luxata, podagras, & capitis ulcuſcula, pernionesq́ foueri congruum eſt. ipſaq́ in oleo uetere ferueſacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauata ra

Cyclaminus.

A dix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ momento, ut strigmenti crassitudinem unguentum contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix, scillæ modo, concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi contusam, & in pastillos diuisam. Nascitur in umbrosis, maximè sub arboribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κυκλάμινος. Latinè, Malum terræ, Panis porcinus.

Officinis, Cyclamen corruptè, & Panis porcinus, uel Terræ panis, & Arthanita.

Germanis, Sewbrot/Schweinbrot/Erdapffel. Brabantis, Verckens broot.

Gallis, Pain de porceau.

Cyclamini radix tota uehementer medicamentosa, magis eiusdem succus: incidit, terget, ora uenarum aperit, trahit, digerit, illitus abdomini uentrem purgat, per nares trahit, cum melle illitus suffusos iuuat: cyrrhos mirè emendat. menses & sudores mouet, ut Dioscorides fusius tradit.

Altera Cyclaminus. Caput CLVII.

EST & altera cyclaminus, quam cissanthemon aut cissophyllon uocant: folijs hederæ, sed minoribus: geniculatis caulibus, crassisq́ue, circa uicinas arbores, capreolorum modo, se uoluentibus: flore candido, odorato: acinis hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulum acris: radice superuacua. nascitur in asperis. Huius acini, drachmæ unius pondere poti, cum uini albi cyathis duobus, quadraginta diebus, lienem per urinam & aluum absumunt. ad orthopnœam bibitur. reliquias à partu purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B

Græcè, Κυκλάμινος ἑτέρα.

Latinè, Cyclaminus altera, hædera Cilicia, Milax.

Officinæ, Sigillum Mariæ.

Germanis, Hyndskraut/Je lenger je liebet.

Gallis, Le seau nostre dame.

Hæc altera cyclaminos à paucis nunc cognoscitur, sed superior pictura eam deliniat, quam nunc herbarij, uel Officinæ, Sigillum Mariæ uocant, quandoquidem huic nihil refragari, sed omnia consentire declarabimus. Sigillum Mariæ folia fert hederacea, minora tantùm, caules crassos, uel, ut Plinius inquit, superuacaneos, geniculatos, uicinis arboribus, capreolorum ritu, se conuoluentes, flores candidos odoratosq́ue, corymbis hederæ, sed mollibus, aliquantum acribus, gustu lentis & glutinosis, radice nullius usus in medicinis, prælonga tamen & in miram molem extuberante, & cætera. Radicem tamen, utpotè medicinæ superuacuam, non explicuit Dioscorides.

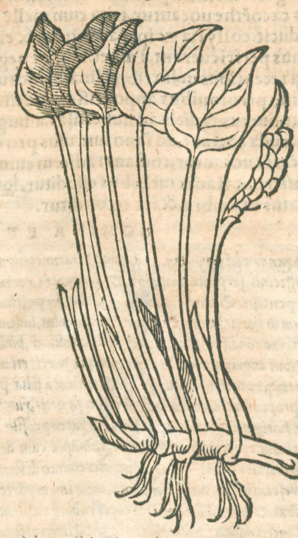
Dracunculus. Caput CLVIII.

DRacunculus folio constat hederaceo, magno, candidis notis insigni: caule rectò, bicubitali, uersicolore, maculis resperso purpureis, ita ut anguem planè referat, baculi crassitudine, fructus summo caule racematim cohæret, colore primùm herbaceo, & cùm ematuruit, croceo, gustu feruens, mordaxq́ue. radice aliquantulùm rotunda, bulbosa, aro non absimili, tenui obducta cortice. Nascitur in sepibus umbrosis. Seminis succus cum oleo instillatus, aurium dolorem mitigat. naribus etiam ex lana impositus, polypum absumit. carcinomata illitu sistit. triginta eius grana, si in posca bibantur, abortus inferunt. odorem aiunt postea quàm flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. orthopnœis, ruptis, uulsis, tussi, destillationibus auxiliatur. humores pectoris excreatu faciles reddit, siue cocta tostaq́ue cum melle, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur.

Dracunculus palustris.

A

Colubrina, Viperina, Bistorta, Crocodilla,
Naterwurtz/Blůtwurtz/Schlangenwurtz.

B

Ophioglossum.
Naterzüngli n.

A delingatur, urinam pellit. uenerem excitat, cum uino pota, phagedænas ulcerum, & quæ cacoethe uocantur, trita cum melle & bryonia alba, expurgat, & ad cicatricẽ perducit. collyria ex ipsa ad fistulas & eĳciendos partus fieri solẽt. qui radice suas manus perfricuerunt, à uiperis feriri negantur. illita ex aceto, uitiligines emaculat. folia recentibus uulneribus, linamentorum uice, conuenienter imponũtur. decocta in uino pernionibus apposuisse prodest. caseus folĳs inuolutus, à putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines conuenit. Radix cruda coctáue, ad sanorum usus pro olere recipitur. in Gymnesĳs insulis, quæ Baleares uocantur, coctam radicem cum melle multo, in conuiuĳs placentarum loco offerunt. Radix messibus effoditur, lotáq; frustatim conciditur, & lino traiecta siccatur in umbra, & ita reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Δρακοντία μεγάλη. Latinè, Dracunculus maior, Dracontion magnum.

Officinis, serpentaria maior, & draguntea, corruptè. Germanis, Groß naterwurtz. Brabantis, Serpentĳn/Slangencruyt. Gallis serpentine, dicitur.

Iam in hortis studiosè colitur Dracunculus, ludentis naturæ miraculum, & Draconis rudimenta in stirpibus facere condiscentis. Simplici caule attollitur, binûm cubitum alto, leui glabroq;, baculi craßitudine, uersicoloribus anguium maculis uariegato, purpureis etiam intercursantibus lituris, ita ut planè serpentis habitũ coloremq; mentiri uideatur. in uertice remoto folia procedunt, sena septenáue, craßiore pediculo digitorum ritu propendentia, candicantibus respersa notis, rumicis figura, specie tamen hæderacea longiore. E foliato scapi fastigio uagina quædam foris herbacea prosilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem sensim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cùm dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigatum demonstrat. Ea seminis incremento distenta dißilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensq; perit refracto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis prima pubertate uirentibus, & per adolescentiam cocci rubore rutilantibus, gustu mordaci, odore uiroso, quandiu ianthinum illud exerit cornu: radice bulbosa, tenui libro uestita, nascitur in opacis sepibus.

B *Plinio Dracunculus triplici effigie demonstratus est: folĳs betæ non sine thyrso, flore purpureo, hic ut inquit, est similis Aro: huius picturam suprà dedimus. Alĳ radice longa ueluti signata articulos aquæ demonstrauere, tribus omnino cauliculis. Tertia demonstratio fuit folio maiore quàm cornus, radice arundinacea, totidem affirmat geniculata nodis, quot haberet acinos, totidemq; esse folia.*

Omnia hæc colubrinarum genera uulneribus & apostematis conducunt, calores sedant, uenena extrahũt, imposita.

Arum. Caput CLIX.

ARon, apud Syros lupha uocitatum, folia emittit dracunculi, sed longiora, & paucioribus* distincta maculis: caulem subpurpureum, dodrantalem, pistilli specie, è quo croceum semen exit. radice dracunculi alba. quæ decocta estur, utpotè cùm minus acris sit. Folia ad esum condiuntur, & arida per se decocta, manduntur. Radix, semen & folia, dracunculi uires habent. priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & dracunculi more reponitur. in totum, ob mitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

*Alij, nullis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄρον.

Latinè, Arum, Lupha.

Officinis pes uituli. serpentaria minor. sacerdotis uirilelarus. Germanicè, pfaffenpindt.

Gallis, Vid de chien.

Ari radix, ut dracunculi, ex fimo bubulo podagris illinitur: eiusdem cortex spleneticos iuuat & hydropicos: calida sicca primo ordine: incidit, tenuat, terget mediocriter.

Gal. li 9 ph p4.

Arisarum.

Arisarum. Caput CLX.

A

ARisarum exigua herbula est, huius radix oleæ magnitudinem implet, longè maioris quàm Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas sistit. fiunt collyria ex ea, ad fistulas efficacia. illitu radicis, genitale animalis cuiuscunq; in perniciem agitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arisaron pusilla est herba, radix ei oleæ tuberculo, acrior gustu quàm Aron. Galenus lõgè minus aro tradidit, radicem magnitudine oliuam æquare, multò maioris acrimoniæ. Paulus multò minus esse sentit, sed acrius, radicem oliuæ magnitudinem referre. Aris Plinio similis aro nascitur, minor tantùm, minoribusq; folijs. Est etiamnum aris herba Hippocrati, sed qua sit facie, non explicat. Hærent igitur non immeritò quidã, an eadem sit herba aris & arisarum, Ambiguitatem tollit pictura, & uires quæ utriq; consimiles redduntur. Plinius siquidem eisdem omnino notis arum, quibus alij arisarum, repræsentauit. Sed in primis fidem facit apertè nomenclatura, quæ utriusq; retinuit appellationem, duobus tandem uocabulis in unum coalescentibus, arisaron dici cœpit. Cùm igitur nec uiribus, nec reliqua facie dißideant, unam & eandem esse fatendum est.

Hastula regia. Caput CLXI.

HAstula regia uulgaris notitiæ est, folijs maioris porri: caule leui, ferente in cacumine florem, quem antthericon appellant. radices subiacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres, quæ excalfaciunt. urinas & menses epotæ ciunt. lateris doloribus, ruptis, conuulsis & tussibus, drachmæ pondere potæ ex uino, medentur. Ea uerò uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine commanducata. à serpente demorsis datur aptissimè, uerùm trium drachmarum pondere. folijs, floribus & radice ex uino, morsus illinire oportet. item ulcera sordida & depascentia. mãmarum quoq; & testium inflammationes, tubercula, furunculosq; decoctis in fæce uini bulbis. recentibus inflammationibus expolenta auxiliatur. Radicis succus adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco decoquitur, fitq; perquàm utile oculis medicamentũ. ad purulentas aureis per se, cum thure, melle, uino & myrrha tritus, prodest. in contrariam aurem infusus, dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum illitu exulceratis pernionibus & ambustis igni, cõducit: surditati, instillatum in aurem, auxiliatur. Candidam uitiliginem, linteo antea prefrictam in sole, illita radix emendat. Semen floresq; in uino poti, scolopendræ & scorpionum uenenis mirum in modum resistunt. aluum purgant.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀσφόδελος. *Latinis, Hastula regia, Asphodelus, Albucum. Officinis, Affodillus, uel Aphrodili. Germanis incognita. Gallis des asphrodiles, phrodilorum.*

Asphodelus Latinis hastula regia dictus, à caule insigni ex multis radicibus bulbosis emicante, quibus agnatis abundat, interdum ad 80. Radice utilis est tergente: eadem usta magis calfacit, siccat, tenuat, digerit. Nunc porcorum cibus est, olim etiam hominum: muribus uenenum. Autumno legitur cùm ualet plurimùm.

Bulbus esculentus.

Bulbus esculentus. Cap. CLXII.

ESculentus bulbus uulgo cognitus, à nobis estur. stomacho & aluo utilis, rufus, qui & ex Aphrica defertur. amarus uerò & scillinus, stomacho aptior est, & concoctionẽ adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent. excalfaciunt. uenerem stimulant. linguam tonsillasq; exasperant. multum alimẽti præbent. carnes creant. inflationem pariunt. luxatis, fractis, articulorum doloribus

A bus efficaciter illinuntur. ſpicula extrahunt. gangrænas & podagras ex melle aut per ſeſe, hydropicorum tumores, & canum morſus cum melle & piperis polline illiti cohibent. ſudores compeſcunt. ſtomachi dolores mitigant. furfures & ulcera, quæ in capite manant, cum toſto nitro abſtergũt. ſugillata uarosq́; per ſe aut ex oui luteo, & lentigines cum melle uel aceto, emendant. fractis auriculis unguibusq́;, ex polenta medentur. ijdem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus: item cum cinere è mænarum capitibus, impoſiti. cremati uerò & cum alcyonio miſti, uitia cutis in facie, atrasq́; cicatrices in ſole illiti, emaculant. faciunt ad rupta, ſi cum aceto cocti edantur. Sed copioſiore eorum cibo abſtinendum, quoniam neruos tentant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Theophr. lib. 8. de Plantis.

Bulbi priuatim uocati cæpis ſimiles ſunt. Suntq́; plura eorum genera, ut lib. 8. de plantis tradit Theophraſtus. Siquidem magnitudine, colore, figura, & ſapore differunt. Alicubi enim adeò dulces naſcuntur, ut per ſe ſine condimento alio edãtur, quales in Taurica Cherſoneſo ſunt. Cato Megarenſes tanquam omnium optimos celebrat. Venerem mirè ſtimulant, Vnde & ſalaces à Martiali uocantur, in libro Xeniorum;

Cùm ſit anus coniunx, cùm ſint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quàm ſatur eſſe potes.

Columella item de iiſdem in hortulo ait:

Quæq́; uiros acuunt, armantq́; puellas,
Iam Megaris ueniant genitalia ſemina bulbi.

Quibus & M. Varro adſtipulatur, tradens ob id bulbos ſponſis in legitimis nuptijs olim apponi ſolitos.

Aegneta lib. 1.

Siſirmchion.

Et Paulus Aegneta lib. 1. Bulbi inquit, ſeminis abundantiam faciunt, & Venerem ſtimulat frequentior cibus eorum. Hæc uerò de priuatim dictis bulbis. Nam generaliter bulbi uocantur, quorum radices ſub terra ſic creſcunt, ut ad nouam quotannis ſobolem decerpi aliqua pars poſſit, ut lilio, croco & ſimilibus: item & aliæ rotundæ, tunicatæ radices, & eſui dantur radices & olera capitata, uti Celſus innuit lib. 8. Vbi de alimentorum facultatibus agens, dicit: in media materia numerari debere ex oleribus ea, quorum radices uel bulbos aſſumimus. Et mox pòſt: Ex oleribus ualentior rapa, napiq́; & omnes bulbi, in quibus cæpe quoq; & allium numero, quàm paſtinacæ, uel quæ ſpecialiter radicula dicitur.

Corn. Celſus lib. 2.

B

Bulbus uomitorius. Cap. CLXIII.

Scilla.

BVlbus quem uomitorium uocant, folia habet lentiora multò & longiora, quàm bulbus eſculentus: radicem ſimilem, cortice nigro. Ea radix manſa, aut decoctum eius potum, ueſicæ malis medetur. uomitiones mouet.

EXPLICATIO.

Bulbus quẽ uomitoriũ uocant ab effectu, multò longior eſt, quàm eſculẽtus.

Scilla. Cap. CLXIIII.

SCilla uim acrem atq; feruentem habet. aſſatum ad multa utiliorem eſſe conſtat. Polline ad cruſtã ſubacto, aut luto oblita,

oblita, in clibanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducens crusta suf A
ficienter intosta fuerit. qua exempta, si non emollescat, altero polline simili, aut luto
circumlinitur, & eadem quæ prius, fiunt. nam quæ ita non assatur, interaneis maxi-
mè noxia est. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Su-
mi etiam solet, quod maximè est medium, direptis uiuo tenus tunicis: quod frusta-
tim consectum coquitur, mutata sæpius aqua, donec ipsa nec amaritudinē, nec acri-
moniam habeat, traiectaq́ue lino frusta siccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem par
te se contingant. his scillæ segminibus ad oleum, uinum, aut acetum scillinum uti-
mur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ scillæ in oleo feruefacta, aut cum resina
liquefacta, imponitur. decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est. ad singulas
assæ parteis, adiectis octonis tosti salis, cochlear unum aut alterum damus ieiunis,
ad emolliendam aluum. in potu autem & odoratis medicaminibus, & quibus urinā
ciere uolumus, hydropicisq́ue & stomachicis, quibus innatat cibus, regio morbo, tor
minibus, in tussi uetere, suspiriosis, & ore reijcientibus tres obolos, in delinctu ex
melle sumpsisse satis est. coquitur cum melle, & estur eorundē gratia, maximè ut con
coctionē adiuuet. strigmenta per aluū extrahit. cocta & simili sumpta modo, eosdē
præbet effectus. sed cauēdę scillæ usus his, qui intestinū sentiūt ulcus. ad pensiles uer
rucas & pniones, tosta efficaciter illinitur. Tritū semē, & carica aut melle deuoratū,
aluum emollit. Scilla tota in limine ianuæ suspensa, mali medicamenti noxā arcet.

Pancration.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Σκίλλα, ἡ. Latinis & Officinis retinuit nomen priscum.
Germanis, Meußzwibel/Merzwibel. Gallis squilla oygnon marin, dicitur.
*Scilla calida ordine secundo, admodum incidit. assam aut elixam sumi præstat, ut
uirium eius uehementia exoluatur. Legenda ex terra, quando folia eius & caules omni
no aruerunt. Scillæ albæ segmenta seu taleolæ cultello ligneo separatæ, lino traiectæ,
modicis interuallis, ne se contingant, in umbra siccantur diebus 60. ut ex his fiat ace-
tum scillites. Alba est masculus, eaq; utilior quàm fœmina nigra.*

Gal. lib. simp. Lib. 1. Antido. Plin. cap. 9. lib. 20.

De Pancratio. Cap. CLXV.

B

PAncratium, quod aliqui scillā appellant, radice est magni bul
bi, subrufo colore aut subpurpureo, gustu amaro ac feruen-
te: folijs lilij, sed longioribus. Scillæ uires & præparationem ha-
bet, eodemq́ue pondere in morbis efficaciter assumitur. cui tamen
mitior quàm scillæ facultas inest. Radicis succus cum erui farina
digeritur in pastillos, qui hydropicis splenicisq́ue cum hydrome-
lite commodissimè dantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παγκράτιον. Latinè, Pancratium. Officinis, Scilla minor.
Germanis, Kleyne merzwibel/oder Meußzwibel. Gallis, Scille bastarde.
*Omnes scillæ repræsentat effectus, sed longè censetur inualidior. Paulus & specie
& uiribus comparauit scillæ.*

Capparis. Cap. CLXVI.

CApparis aculeatus frutex est, qui in terra
stratus, magis in orbem euagatur. spinas,
ut rubus, habet, in hami modum aduncas: fo-
lia mali cotoneæ rotunda: fructum oleæ simi-
lem. qui cùm dehiscens panditur, florem candi
dum promit: quo excusso, nōnihil glandis ob

longæ figura inuenitur, quod apertum grana
acinis punicorum similia ostēdit, parua, rubicūda, radices ligno
sas spargit, grandes numerosasq́ue. Tenui solo, asperisq́ue locis, in
insulis & iuxta rudera nascitur. caulis & fructus, cibi gratia con
diuntur. aluum turbat. stomacho aduersatur. sitim gignit. cocta tamen stomacho
quàm cruda utilior est. fructus drachmis duabus in uino potus, quadraginta die-
bus, lienem absumit, & urinam cruentumq́ue excrementum emittit. bibitur utilissi-
mè

A

mè in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item ruptis & conuulsis. menses ciet. caput purgat. Dentium dolorem sedat semē ex aceto decoctum, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadē proficit. ulcera omnia uetera, & sordida, & quę occalluerunt, expurgat. lienosis cum farina hordei illinitur. dente demorsa, dolori eius auxiliatur. cum aceto trita, uitiligines albas absterget. Radix foliaq́; intrita, strumas ac duritias discutiunt. Aurium uermiculos infusus succus enecat. Aphrica, & præsertim Marmarica capparis, uehementer inflat. Apula uomitus facit. & quæ à Libyco, & quæ rubro mari defertur, mirum in modum acris est: siquidem in ore pustulas excitat, gingiuasq́; ossetenus exest. quare in cibis non ab re damnatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κάππαρις. Latinè, Capparis. Inturis.
Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis, Kappren.
Gallis Cappres, dicitur.

Capparis radicis cortex amarus, acer, acerbus, terget, purgat, tenuat, incidit, digerit, constringit, lienes induratos & ischiadas, ob hæc magnificè iuuat, sumptus, uel cum idoneis remedijs admotus.

Hyberis.

B

Gal. lib. 7. simp. & lib. 9. comp. phar. part.

Lepidium.

Eadem radix etiam hepatica est, li. 8. comp. phar. part. & splenetica, lib. 9. eiusdem. Flos eius & fructus aceto & sale conditus, primis mensis ad excitandam appetentiam sumitur, licet stomacho noxius, siticulosis aluum turbare Dioscoridi dicatur.

Folia capparis trita cum mero pota splenetica, lib. 9. comp. phar. part.

Lepidium.
Cap. CLXVII.

Lepidium aliqui gingidium uocant, herbula uulgo nota. muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris & exulcerās. quapropter ischiadicis trita, præsentissimū est auxilium, si cum heleniј radice, quarta parte horæ, illinatur. lienosis simili modo prodest. lepras eximit. Radix appensa collo dolore dentium liberare existimatur.

EXPLICATIO.

Vide annotationes in caput ultimū libr. 1.

Ranunculum. Capvt CLXVIII.

A

Primum genus Ranunculi.

Secundum genus.

B

COmplura ranunculi genera, uis tamen omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum coriandri folijs constat, latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo: caule gracili, cubitum alto: radice alba, exigua, amaráq;, multis capillamentis, hellebori modo fibrata. nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorum incisuris, plerunq; in Sardinia prouenìens, quàm acerrimum, quod syluestre apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic simile, flore lacteo.

Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas non sine dolore gignunt. quare ungues scabros extricant. scabiem eximunt. stigmata delent. formicantes uerrucas, & pensiles, alopeciasq; paulisper illita, tollunt. tepente decocto perniones fouentur. sicca radix, tritáq; sternutamenta ciet, naribus admota. dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plura ranunculi genera Dioscoridi *demonstrantur. Primum genus ranunculi, Græcis* Βατράχιον. *Officinis pes corui, ulceraria, scelerata.*

Germanicè, Gleißblůmen/Brennender hanenfůß/Hanenfůß/Butterblůmen.

Gallis bacins, dicitur. Florem habet luteum, interdum purpureum, qui mihi tamen uisus non est.

Hoc genus ranunculi duplex est. Vnum folijs candidis: alterum nigrioribus, in medio quasi sanguineis guttis, rubeis maculis respersis: utrunq; genus cultis incultis nascitur.

Ranunculi genus alterum lanuginosius, pluribus foliorum incisuris, altiore caule, gustus acerrimi, quod priuatim apium rusticum cognominant. Herbarij hodie apium risus. Historici Sardoam aut Sardoniam herbam uocant, à Sardinia. Strabo ex hac herba toxici genus Hispanos confecisse meminit, hausta cuius urgente ui maiore citra dolorem ipsi sibi mortem consciscebant. Græcis Βατράχιον ἕτερον. *Officinis falsò hydropiper, Germanis,* Froschpfeffer/ *dicitur, quia palustribus locis prouenit.*

Quartum genus.

Ranunculus tertius minimus est, graui odore, flore aureo, plerisq; locis conspicitur, Græcis Βατράχιον τρίτον, χρυσάνθεμον. Officinis incognita. Germanis, Gelb waldthändle/ dicitur: nascitur enim in syluis. Ranunculus quartus, superiori similis, flore tantùm lacteo, Græcis Βατράχιον πέταλτον. Officinis quoq; incognita, Germ. Weiß waldthändle.

Est & Ranũculi genus quoddam, à radicis figura uerticillum Apuleius uocauit, ob globosam rotunditatem. Minor alijs est, & radice floris inuersa. Gustus omnium acerrimi. Sunt qui Laureã uocant. Græcis Εἶδος βατράχιον ῥίζαν ἄχον στρογγύλων σφονδυλίῳ ὁμοίαν. Officinis pes columbinus, & uesicaria, Germanis, Gehẽßlete gleißblümle / Kleyner Hanenfüß/ Taubenfüß.

Sextum genus.

Est & alterum ranunculi genus hortense, quod ob pulchritudinem in coronamenta uenit. Effecit enim cultura, ut qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriãtur, structili quodam densoq; foliorum stipatu nunc in hortis collucescant. Germanis, Gefüllter Hanenfüß. Gallis Bacilles doublees, appellatum.

Quintum genus.

Omnes Ranunculi species urendi nanciscũtur licentiam, pustulasq; uelut ignis excitant: nam eorum uis ualde acris & uehementer exulcerans: intra corpus sumi non debent.

Anemone. Ca. CLXIX.

DVo anemones genera. Vnum syluestre, alterum in cultis nascens. Cuius multæ species: una phœniceum florem profert.

Anemone.

profert, alterâ candicantem, aut lacteum, aut purpureum: harum folia coriandro similia, tenuioribus prope terram diuisuris: caules lanuginosi, tenues, in quibus flores ut papaueris, & in medio capitula nigra, aut cœrulea: radix oleæ magnitudine, aut amplius paulò grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo prorsus maior, latioraq; folia, & duriora: oblongius caput: flore puniceo, tenuibus & multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis utriusq; acris: ea de causa succus naribus infusus, purgat caput, commanducata radix pituitam trahit. decocta in passo & illita, medetur oculorum inflammationibus. cicatrices eorundem & hebetudines emendat. sordida ulcera abstergit. folia & caules si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. menstrua ciunt, uellere apposita. Illita quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, argemonen nominari eupatorium putent: quoniam à syluestri Anemone, argemonen, & papauer, quod rhœada appellãt (de quo inter papaueris genera referemus) propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt, uerùm papauer & argemone colore minus saturato spectantur, & utraq; tardius floret, quinetiam Argemone croceum succum, gustu admodum acrem, reddit: rhœas uerò candidiorem & acrem. insuper Anemone & rhœadi capitula syluestris papaueris similia insunt, sed in Anemone supernè crassiusculum*, in rhœade subangustius. Anemones genera nec succum remittunt, nec calyces habent, sed quasi asparagi cacumen, in aruis illa sæpius enascuntur.

A

* *Latiusculum.*

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀνεμώνη. Latinè, Anemone. Officinis herba Venti. Consimilis est papaueri rubro syluestri. Germanis, Ruchenschell/Hackerkraut. Brabantis, Windtcruyt. Gallis, Coque lourdes, uel corles. Hortenses uerò paßi flores uocãt.

Empirici hanc herbam uulnerariam faciunt. Secãtur eius folia non sine acore quodã, ita ut oculos quemadmodum alliũ, aut cæpe feriant. Illaq; per alembicum ui ignis destillata, aquam uulneribus mundificandis, curandisq; utilißimam præstant, quæ & putridam carnem erodat.

Plinius 21 cap. 23 Anemonen ideo uocari testatur, quod flos nunquam se aperiat, nisi spirante uento.

Argemone.

Argemone. Cap. CLXX.

Protentilla.

A ARgemone in totũ ſylueſtri papaueri ſimilis eſt. folia habet Anemones, diuiſa: florem puniceũ: caput in cauliculo papaueris rhœadis, oblõgius, & ſummis partibus latum: radicem rotundam. ſuccum croci colore, acrem, dimittit. Argema & nubeculas expurgat: folia illitu inflammationes compeſcunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Noſtri herbarij hodie duo genera Argemones. Vnum papaueri ſylueſtri omnino ſimile, alterum Germani Genſerich/uocant, quia anſeribus hæc herba uoluptati eſt. tamen apud me horum certi nihil habetur.

Anagallis. Caput CLXXI.

Anagallis aquatica.

Mas.

Fœmina.

B DVo Anagallidis genera, quæ tantùm flore diſtãt. nam quæ cœruleo flore eſt, fœmina dicitur: mas, quæ phœniceo. frutices ſunt parui, in terra iacentes, folijs in quadrangulo caule puſillis, ſubrotundis, ad helxinæ folia accedentibus: ſemine rotundo. Vtraq; mitigandi uim habet. inflammationem arcet. adactos corpori aculeos extrahit. nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. & naribus infuſus, dolorem dentium lenit, ſi in aduerſum narem inijciatur. argema cum melle Attico emendat. retuſæ oculorum aciei auxiliatur. contra uiperarum morſus, iecinoris & renum uitia, ſi ex uino bibatur, prodeſt. Tradunt eam, quæ cœruleũ ædit florem, prociduam ſedem reprimere: quæ uerò phœniceum, illitu euocare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagallis in duo genera diuiditur. Fœmina flore cœruleo conſpicitur, mas puniceo. Iacet in terra uterque ſexus. Folia in cauliculis quadratis puſilla rotunda in terra iacentibus, naſcitur in hortis & aquoſis.

Anagallis Fœmina Latinis.	*Anagallis Mas Latinis.*
Morſus Gallinæ Officinis.	*Græcis* Αναγαλλὶς ἄῤῥην.
Αναγαλλὶς θήλεια *Græcis.*	*Germanis,* Gauchheyl/mit roten blůmlin.
Gauchheyl/mit blaen blůmlin *Germa.*	*Gallis quoq; Morgelina (flore enim tantùm diſtant) appellant.*
Morgeline, Gallis dicitur.	

Eſt & tertium genus Anagallidis paluſtre, floribus cœruleis, Germanis, Waſſerpungen/ *&* Bachpungen/*appellatum: eius pictura ſuprà eſt.*

Galenus tradit Anagallidem, ſiue quæ florem parit cœruleum, ſiue quæ phœniceum, quendam attractorium calorem poßidere, quo ſpicula uel impactos corpori refigit aculeos. Quã de cauſa ſuccus naribus inditus caput purgat, & ut ſummatim dicitur, exiccatoriam uim citra morſum obtinet, quare uulnera glutina. Idem de utraq; Anagallide ſentit Paulus.

Veterinarij uerò in hodiernum diem usq; hac herba, quam palustrem siue aquaticum Anagallidem appellauimus, in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda utuntur: exiccatoriam uim citra morsum obtinet, ut Anagallis, quare uulnera glutinat, ad recentia quoq; uulnera tanta ei traditur uis, ut saniem oßibus extrahat, quemadmodum id longa ac uaria experientia multis constat, quæ uires singulatim à ueteribus Anagallidi utriq; attribuuntur. A

Hedera. Caput CLXXII.

HEdera differentias multas in specie sortitur, summas autem genere treis. Nam quædā candida est, altera nigra, tertia helix. candida, fructum fert candidum: nigra, nigrum, aut croci æmulum, quam uulgus Dionysiam uocat. helix fructum non gignit, sed albas habet uiticulas, & folia parua, angulosa, & concinniora. Hedera omnis acris est, & adstringens. neruos tentat. flos trium digitorū carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus. ambustis cum cerato tritus illinitur. recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cū pane detrita, lienes sanant. foliorum & corymborum succus, cū irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. & cōtra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est. purulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. nigræ hederæ succus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemq; turbāt largius sumpti. acini quinq; triti, calfactiq; in punici mali cortice cum rosaceo, si instillentur à contraria aure, dolorem dentium mitigant, denigrant capillum, illiti corymbi. folia in uino decocta, illinuntur omnium ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint. uitia cutis in facie & ambusta sanant, uti antea diximus, decocta. mouent mēses triti & subditi corymbi. ijdem poti, post purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. pediculus foliorum melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & partus extrahit, instillatus succus putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. lachryma hederæ psilothrum est. illitu pediculos enecat. succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodest. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chelidonium.

Hedera plurimas, ut Dioscoridi placet, sigillatim habet differentias, sed summas species omnium generum tres. Candida fructum candidum fert, Græcis Κισσὸς λευκὸς, ἢ λευκόκαρπος. *Germanis,* Weisser Ephew. *Brabantis,* Veyl/Eyloof. *Gallis, Lierre blanche.*

Nigrum fructum nigra hedera fert, Græcis Κισσὸς μέλας. *Germanis,* Maur ephew/Baum ephew. *Gallis Lierre noire, & dionysia appellatur. Tertia, quæ nominatur Helix, nullum parit fructum, tenuibus sarmentis, folijs paruis, angulosis, cōcinnioribusq;: hæc Græcis* Κισσὸς ἄκαρπος ἕλιξ. *Latinis, Sterilis Helix. Germani* Ephew on frucht/*&* Kleyn Ephew/*uocant.*

Hedera satis omnibus inimica, sepulchra ac muros rumpens, serpētium frigori gratißima: quæ etsi crescendo arborum magnitudinem æquat, frutices eam tamen sibi uendicarunt.

Hedera, ut Aeginetæ placet, contrarijs constat potentijs. Stringit enim, & refrigerat, atq; cum quadam acrimonia calefacit, essentiæ aquosæ particeps, uiridis, tepida.

Chelidonium. Cap. CLXXIII.

CHelidonium maius, caule est gracili, cubitali aut altiore, adnatis foliosis: folijs ranunculi, multis, mollioribus tamen, & colore cæsijs: flore uiolæ albæ, secundum singula folia prodeunte. in eo succus croci.

A mordax,acris,& aliquãtulum ſubamarus,grauiter olens.radix ſupernè ſingularis, infernè in multa crocea capillamenta fibratur.ſiliqua,ceu corniculati papaueris,tenuis,in metæ figuram longa: in qua ſemen papauere maius recluditur.Succus in æreo uaſe,cum melle prunis decoctus,oculis claritatem adfert. Folijs, caule,radice, ſuccus exprimitur ineunte æſtate,& ſiccatus in umbra digeritur in paſtillos.Radix cum aniſo & uino albo pota,medetur regio morbo,& ulceribus quæ ſerpunt. impoſita cum uino aut manducata, dentium dolorem ſedat. Hoc nomen ſibi uidetur uendicaſſe,quòd aduentu hirundinum exoriatur,& diſceſſu emarceſcat. Sunt qui narrant,hirundines matres excæcatis pullis,admota herba uiſum reſtituere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Χελιδόνιον τὸ μέγα. Latinè,Chelidonium & Hirundinaria.
Officinis,corruptè Chelidonia, Germanis,Schellwurtz. Brabantis,Gouwe.
Gallis,Chelidoine,ou eſclere.

Herba nota eſt: dicitur autem nomen ſumpſiſſe ex hoc, quòd eo tempore ſemper floreſcit,quo Hirundines præſtò ſunt,quas Græci Chelidonas uocant: uel,ut quidam memorant, quòd nidis ſuis eandem Hirundines ferant,ob acuendos ſuccedentium uiſus.

Chelidonium minus. Caput CLXXIIII.

CHelidonium minus, quod triticũ ſylueſtre aliqui nuncuparunt, herbula pediculis ab radice pendens,ſine caule: folijs hederæ, multo rotundioribus & minoribus,teneris, & ſuppinguibus: radices habet ex eodem callo complures,puſillas, in granorum tritici modũ aceruatim cõgeſtas. quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus naſcitur. Vis ei acris,& anemones modo, ſummam cutẽ exulcerat.pſoras & ſcabros ungues eximit. ſuccus radicibus expreſſus ad purgandum caput,naribus infunditur.decoctum eius cum melle gargarizatum,magnificè id pręſtat,& omnia pectoris uitia extrahit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Χελιδόνιον τὸ μικρόν. Latinis, Chelidonium minus. Officinæ ſcrophulariam minorem.

Germani,Meykraut/Feigwartzen kraut/Pfaffenhödlin/Scharlachkraut/Kelberkernen/Biberhödlin. Inferiori Germaniæ,Speencruyt. Galli,Caoullons des preſtes,appellant.

Hæc herba longo tempore & medicis & herbarijs incognita fuit: quod equidem demiror,cùm nulla uerno tempore frequentior occurrat,præſertim hirundinum aduentu: & marginibus aquoſis inueniatur, quæ nulli non uliginoſi tractus ſcatent.Quam longè diſsidenti nomine, proprio ignorato, nunc Officinæ uocant ſcrophulariam,quòd ſtrumoſa radix multis granorum frumenti granis uideatur coaluiſſe:quanquam putem inditam appellationem,quòd ſtrumis (quas uocant Græca imitatione,non Latina, ſcrophulas) medeatur. Sed ne ſine peculiari demonſtratione teſtemur,id euidenter pictura poterit comprobari. Siquidem ſcrophularia herbula eſt pediculis pendens,uiduo caule,folijs hederæ,rotundioribus multò, minoribusq́;, teneris & modicè pinguibus.Radices oſtendit ex eodem callo prodeuntes,paruas,complures in granorum tritici morẽ aceruatim congeſtas,quarum tres uel quatuor in longum protenduntur.Humida ſequitur & paluſtris. Flores aduentu hirundinum,nec longo pòſt tempore marceſcens euaneſcit, ſicut irrigui limites, qui largo foliorum florumq́; ſtipatu pubeſcebant,confeſtim ijs ſpoliati glabreſcere conſpiciantur,qua de cauſa Chelidonium, id eſt,hirundinariam dici,nulli dubium eſt.Flos ei Ranunculi,luteo colore nitens.

Othonna. Caput CLXXV.

OThonnam aliqui maioris Chelidoniæ ſuccum eſſe aiunt.quidam glaucij: alij ſuccum floribus corniculati papaueris expreſſum. alij permiſtos cœruleæ anagallidis,hyoſcyami,& papaueris ſuccos,eſſe contendunt. alij Troglodyticę cuiuſdam herbæ ſuccum,quæ Othonna uocatur: naſciq́; eam in eo Arabię tractu, qui

ad

ad Aegyptum spectat. Othonna folijs erucæ, perforatis cribri modo, & ueluti à tinea derosis, squalore obsitis, paucis: flore croci, latifolio. quare quidam anemones speciem esse putauerunt. extractus succus oculorum medicamentis adijcitur, ubi expurgare est opus. mordet enim & abstergit omnem caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendam ex herba emanare, qui elotus, semotis calculis, in pastillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmant, lapidem esse Aegyptium, in Thebaide nascentem, exigua magnitudine, æreo colore, gustu cum feruore quodam & adstrictione mordaci. A

Auricula muris.
Blae Wintergrün.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Othonna, quid fuerit, etiam Dioscoride teste, ne inter ueteres quidem satis constat.

Auricula muris: Cap. CLXXVI.

MVris auricula, quã myosotida uocant, herba est caulibus pluribus, ab una radice, aliquatenus ab imo rubentibus, & concauis: folijs angustis, oblongis, dorso acuto, elato, nigricantibus, per interualla assiduè geminatis, atque in

Auricula muris.
Groß Meußohr/
Nagelkraut.

Pilosella, Alsine.
Kleyn Meußohr/
Heydnisch wundtkraut.

Myosotis.
Blae Meußohr/
Hasen pfötlin. B

A mucronem desinentibus, & tenuibus cauliculis ex alarum sinu prodeuntibus: flore, ut anagallidis, cœruleo: radix digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. Radix illita ægilopia sanat. Sunt qui alsinen, muris auriculam uocitent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μυὸς ὠτὶς, ἢ μυὸς ὦτα.

Latinè, *Muris auricula.*

Germanicè, Waldt Mangolt/mit blawen blůmen.

Existimatur ea, quam in Germania uulgò medici betam syluestrem nominant, floribus cæruleis, diuersam à pyrola. Varia hodie reperiuntur genera, hic depicta, huius herbæ.

Glastum. Caput CLXXVII.

Syluestre glastum.

Glastum.

B

SAtiuum Glastum, quo infectores lanarum utuntur, folium habet plantagini simile, uerùm pinguius nigriúsque, cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia tumores omneis discutiunt. cruenta uulnera glutinant. sanguinis profluuia sistunt. ignem sacrum, phagedænas, putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanant. Syluestre Glastum satiuo simile est. folia fert maiora, lactucaceis proxima. caules præ tenues multifidos, quadam tenus rubentes: in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus semen. flore tenui, luteo. Eadem quæ & suprà dicta præstat. potu & illitu lienosis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, Ισάτις.

Latinè, Gnadum, Glastum, Isatis.

Officinis, Indicum, à colore.

Germanis, Weyd/ Endich.

Gallis, Du guesde, pastel de languedoc, dicitur.

Viridem herbam trusatilibus molis premunt, ut herbaceam saniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computrescere sinunt, hos cortinis infectoriæ coquunt Officinæ, & laneos pannos ac uellera demergunt, ut cœruleum ebibant colorem. Cœruleam illam spumam innatantem, quam igni conferuescentes eructant cortinæ, hanc ad pictorum usus siccant.

Germani Jndich. Galli Inde, uocant.

Telephium. Caput CLXXVIII.

B

TElephium herba portulacæ similis & caule & folijs, habens gemina tubercula,* à singulis radicum geniculis enascentia: à quibus rami seni septeniue fruticant, à radice referti cœruleis folijs, crassis, lentis, carnosis: flore luteo, aut candido. Nascitur in cultis, & maximè inter uites. Tempore uerno folia senis horis illita albam uitiliginem sanant: sed postea hordeacea farina illini debet. perunctam ex aceto etiam in sole uitiliginem tollunt. sed ubi inaruerunt, absterguntur.

* Aliâs quibus tubercula insunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci, Τηλέφιον.

Latini, Telephium.

Officinis illecebra minor, Vermicularis minor. Sedum minus.

Germanis, Katzentreublin/ Blatlose/ Maurpfeffer/ dicitur.

Breuius Dioscoride Plinius descripsit Telephium portulacæ simile, & caule & folijs, rami à radice septeni octoniue fruticant, folijs crassis, carnosis. Galenus tradit, putrilaginosis ulceribus opitulari. Vnde Telephij nomen dictum puto, quòd ulceribus malis, quibus rex Mysiæ Telephus consenuit, ab Achille uulneratus, auxilietur.

Finis Libri Secundi.

A PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER TERTIVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum H. Ryff, Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

SVPERIORIBVS, charissime Aree, commentariis, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, earum fructibus & lachrymis: item de animalibus, cerealibus, oleraceis, & herbis acrimonia praeditis. In hoc autem tertio Lib. radices, succos, semina, herbas, & quae uernacula & inter se cognata censentur, quaeque pluribus scatẽt remediis, prosequemur.

Agaricum. Capvt I.

* Agaricum fertur radici laserpitij simile.

B

* AGaricum radix fertur laserpitii similis, sed facie summa solutior, & rariore fungosoque tota contextu. Duo eius genera. foemina, quae praefertur, rectis intus uenarum discursibus constat. mas rotundus est, et undique compactior. Vtrique gustus in initio dulcis, mox in amaritudinem transit. gignitur in Sarmatiae regione, quae Agaria dicitur. Sunt qui radicem esse plantae affirment. alii ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine: gignitur in Galatia Asiae, & Cilicia, in cedris, sed friabile & infirmum. Adstringendi calfaciendique naturam habet. efficax est contra tormina, cruditates, & rupta. prodest itidem contusis, & ab alto deuolutis. datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus: febriculosis uerò, in aqua mulsa. Arquatis quoque, suspiriosis, iecinoris renumque uitio laborantibus, dysentericis. item si urina aegrè reddatur, si uuluae strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet: si tabes infestat, ex passo: si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. si dissolutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, manditur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur. simili modo acida ructantibus propinatur. sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. facit ad coxendicum, & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur. menses ciet foeminis, quas inflatio uuluae uexat, utiliter aequali modo datur. horrores soluit datum ante febrium accesiones. aluum purgat drachma una aut altera, si cũ aqua mulsa bibatur. uenenorum antidotum est denarii instar, cum diluta potione sumptum. si serpentes ictum uibrarunt, morsumque subfixerunt, tribus obolis ex uino potum, mirè auxiliatur. In summa, internis omnibus uitiis conuenit, pro uiribus & aetate datum, nunc ex aqua, nunc ex uino. iis ex aceto mulso, aliis ex aqua mulsa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Graecè, Αγαρικόν. Latinè, Agaricum. Officinae genuinum nomen retinuere.

Germanis, Dannenschwam̃. Gallis Agaric dicitur.

Gal. li. 1. Antid. & 6. simp.

Agaricus tanquam fungus est enatus truncis arborum, praecipuè glandiferarum, ut ilicum: toto contextu est rariore & fungoso, sed facie summa & mucrone solutior: sede uerò & radice semilignosa & semiputri, ob id abiicienda. In eo foemina rectis intus uenarum discursibus fracta constat, qui dentium murinorum uestigia

uestigia in caseo duro repræsentent. Eadē leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, splendidior, proinde præstantior. Mas uerò in fracturis filosus, neruorum modo, grauis, densus, durus, niger, lignosus, lõgus, interdū rotundus, sed ubiq; compactior: neuter adulterationem recipit. Vtriq; sapor est initio dulcis, mox amarus, tandem etiam subacer, & subastringens: unde incidit, tenuat, terget, digerit, obstructa liberat. Vis autem phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, stomacho aduersa: uitijs tamen omnibus internis ab ea natis saluber est in omni ætate, ob quæ medicamentum familiæ ueteribus est dictus. Datur drachmæ pondere, seu à scrupulis duobus ad drachmam unam, pro ægri natura, ætate, uiribus, consuetudine, & morbi natura & tempore, cum uino, uino diluto, uino mulso, sapa, aceto, aqua, hydromelite, oxymelite. Quinetiam stomacho solutis, ut cibi tenax non sit: & acida ructantibus manditur, & sine humore deuoratur Dioscoridi. Nobis omnibus nauseabundus est, fortasse quia deterior nūc ex Alpibus Germanicis, Gallicis, & Galliæ Delphinatu affertur, quàm quem maioribus mittebat Agaria Sarmatiæ regio (à qua illi nomen) & Galacia, & Cilicia. Ponticus Andromacho iuniori in Theriaca probatur. Mendum igitur uideri iure queat in fine lib. 9. comp. phar. par. ubi suffocatis ab utero datur uncia una cum uino, pro drachma una. Corrigitur uino, zingibere, caryophyllis, nuce muschata, uel alijs stomachicis. Seruatur annis quinq; integer, præcipuè cū dauco, libystico, polypodio: non solùm autem sumitur, sed etiam foris admouetur, ut Galenus docet lib. 6. simp. phar. & in fin. lib. 10. comp. phar. part. in ischiadicis remedijs.

Gal. lib 6 simp.

Gal. lib. 1. Anti.

Agaricus Galeno & Dioscoridi radix dicitur, cùm potius fungus sit, aut uelut fungus quidam, candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum, & aliarum arborum glandiferarum truncis innatus.

Rhaponticum. Caput II.

RHa, aliqui rheum, latini Rhaponticum uocant, prouenit in ijs quæ supra Bosphorum sunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, centaurio magno similis, sed minor & rufior, fungosa, aliquantum læuis, sine odore. Optimum habetur, quod teredines non sensit, si gustatu cum remissa adstrictione lentescat, manducatumq; colorem reddat pallidum, aut ad crocum inclinantem. Id epotum facit ad inflationes, stomachi imbecillitatem, & omne genus dolores, ad conuulsa, lienosos, hepaticos, tormina, ad renum, uesicæ, & pectoris uitia: aduersus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, sanguinis excreationes, suspiria, singultus, dysenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus. & uenenatorum morsus. datur in singulis ualetudinibus eodem quo agaricum pondere, & cum eisdem liquoribus. si febri careant, in mulso: sin aliter, ex aqua mulsa. si tabem experiuntur, ex passo. si lienis exercet, in aceto mulso. si dissolutio est stomachi, id est, cùm cibi tenax non est, manditur, & sine sorbitione ulla deuoratur. liuentia lichenasq; tollit, cum aceto illitum. inflammationes omneis ueteres ex aqua oblitū dissipat. summa eius uis adstringens, cum aliquanto calore.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rha, Rhaon, Rheon, Rhion, radix nigra, costo nigro foris, centaureo magno intus similis, sed minor & rufior, fungosa & laxa, aliquantum leuis, sine odore, teredinibus non exesa, quæ mansa colorem reddit pallidum, aut ad crocum inclinantem: facilè fragilis, amara, ut à Dioscoride præsenti capite describitur: sed præter hæc legit in Dioscoride Serapio: astringens, si plusculum manditur, subacris.

Ex riguis ad Rha fluuium supra Pontum (unde Rhaponticum Græcis & Latinis, & radix pontica Celso dicitur) & Bosphorum septentrionali tractu affertur: parum purgatorium, experientia posteriorum, licet inuentu sit rarißimum, & hodie propè ignotum: obscuratum opinor à Rhabarbaro seu Indico, quod ex India meridionali in totam propè Europam quæstu maximo conuehitur, odoratum, grauitate insigni commendabile, restringens, amarum, chalagogum magis, colore dum manditur planè croceo. Quod siue idem sit genere cum Pontico, uiribus tamen, colore, odore, pondere nonnihil dißimile soli & cœli ratione: siue omnino diuersum, alijs disquirendum relinquo quibus plus est ocij & facultatis: cùm præsertim etiam celebres medici hodie, in ea controuersia sibi non constent, & nunc idem, nunc diuersum affirment. Manardus nanq; in epistolis nunc idem, nunc diuersum censet. Mesue & Serapio suo Rhabarbaro tribuunt omnia, quæ Dioscorides & Galenus Rheo. Mihi satis fuerit admonere, in locum Pontici iam propè desiti Indicum uiribus proximū, & ubiq; copiosum potius esse sufficiendum, tantò tamen parcius, quantò efficacius, in Græcorum compositionibus, quàm Centaurij magni radicem minimo uirium commercio cum Pontico conuenientem. Præsertim autem sufficiendum est, quod in Indico est, astringens magis, minusq; purgatorium, quale multum inuenitur: aut saltem eius macerati, uel aßi magma, prout Medicus iudicauerit. In Arabum autem compositionibus utrunq; distinguitur, illud Rheu ponticum, hoc Raued Seni appellatum. Rhion uel ῥῆον Ponticum,

uel

A Rha Germanicum.

uel Rhius Pontici radix ferè Galeno dicitur in compoſit. medic. part. 7. & 8. & in Antido. ῥέον ποντικὸν, & ῥέον βαρβαρικὸν, Actuario: & Rhei pontici radix, idem Pōtica radix in Eſdræ antidoto, ῥέον ἰνδικὸν Actuar. in διαλάκχαν, pro Raued Seni Meſuæ. Seruatur annis 3. 4. pſillio, milio, cera oblitum ſola, uel cum terebinthina.

Quod autem uulgus Europæ pro Rhabarbaro in hortis paßim ſerit, cuius picturam damus, nomine Rha, Germanici Lapathi genus omnino uidetur, licet radicis colore Rhabarbaro nonnihil ſit affine, uiribus autem imbecillius eſt. At cum reliqua Rhei utriusq; hiſtoria nemini ſcribatur, ſed radicis ſolius, conuincere nequeas, congenerem plantam uel degenerem & diuerſam, niſi ex partis unius natura.

Gentiana. Cap. III.

INuentio Gentianæ prima aſsignatur Gentio Illyriorum regi, à quo cognomentum habuit. foliјs partim proxime radicē, iuglandi plantaginiue ſimilibus, ſubrubris, partim à medio caule, & præſertim iuxta cacumen, paulum diſſectis: caule cauo, & læui, digiti craſsitudine, geniculato, & ex interuallis maioribus foliato, binûm ſepe cubitorum: ſemine in calycibus lato ſine pondere, acetoſo, ſatis ad ſphondylij ſemen accedente: radice lōgæ ariſtolochiæ, craſſa, amara. Naſcitur in ſublimibus montium iugis, umbroſis locis, aquoſisq;. Vis radicis excalfactoria, & adſtringens. cōtra morſus ſerpentium, duabus

B Gentiana.

drachmis, cum pipere, ruta & uino pota, auxiliatur. extracti ſucci drachma, laterum doloribus, & ex ſublimi detur batis, ruptis & conuulſis, prodeſt. hepaticis & ſtomachicis, pota cum aqua ſubuenit. radix collyrij modo ſubdita, partus eijcit. impoſita, ut lycium, uulneraria eſt: & ulcerū cuniculatim depaſcentium medela. ſuccus præcipuè eodē effectu prodeſt. oculis inflammatione laborantibus illinitur. pro meconio collyriјs acribus immiſcetur. radix uitiliginem abſterget. Succi extrahendi ratio hæc eſt: Contuſa radix quinq; diebus aqua maceratur: poſtea in eadem tantiſper decoquitur, dum extent radices: & ubi refrixit aqua, linteo excolatur: mox diſcoquitur, dum mellis craſſitudo fiat, fictiliq; reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γεντιανή.

Latinè, Gentiana.

Officinis Latinum nomen integrum ſeruauit.

Germanis prima litera ablata, Encian.

Gallis de la Gentienne.

Huius genus maximum Sabaudi uocant Verlache: minimum (Germanis, Creutzwurtz/ & Bitterwurtz/ appellatum.) du peret.

Gentiana radice eſt ob multam amaritudinem efficaci, ad tergendum, tenuandum, purgandum, obſtructa liberandum: propter quam aloë Gallica dicitur; ab Illyricorum rege inuenta, & dicta, ut ipſe Dioſcorides teſtatur.

Ariſtolochia.

Aristolochia. Caput IIII. A

ARistolochia nomen ex eo sibi adoptauit, quòd existimetur optimè puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Rotunda, quæ fœmina uocatur, folijs hederaceis, præstanti odore, cum acrimonia, mollibus, subrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongisq; palmitibus, floribus candidis, pilei similitudine, in quibus quod rubrum est, grauiter olet. Longa, mascula appellatur, nonnullis dactylitis, longiore quàm rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus: flore purpureo, grauiter olente, qui marcescens in pyri similitudinem turbinatur. radix rotundæ, in orbem conglobata, rapi modo: longæ uerò radix digiti crassitudinem, & dodrantis longitudinē implet, nonnunquam paulò maiorem. ambæ colore intus buxeo, gustu amaro & graui. Est etiamnum tertia longa, quæ clematitis uocatur, ramulos habens tenues, refertos folijs subrotundis, minori Semperuiuo similibus: flores rutæ: radices longiores, tenues, crasso cortice odoratoq; uestitas, priuatim unguentorum spissamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis resistit. Longa uerò aduersus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur, & illinitur. pota cum pipere & myrrha, menses, partus, & omnia uuluarum onera eijcit, eadem efficit subdita in pesso. Rotunda ad eadem pollet. insuper singultibus, suspirijs, horroribus, lieni, conuulsis, laterum doloribus, pota cum aqua, singulariter auxiliatur. aculeos & spicula extrahit. ossium squamas illitu adimit. ulcera putrida exest, & sordida expurgat. caua cum iri & melle explet. gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur, uiribus tamen inferior est. B

Aristolochia longa.

Aristolochia rotunda uera.

Aristolochia Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aristolochia, quia sit ἀρίστη λοχούσαις, id est, parturientibus optima & salubris, Dioscoridi & Galeno triplex, radicis figura præcipuè distincta. Quæ primo generi est tuberum modo rotunda, Græcis Ἀριστολοχία στρογγύλη. Latinis malum terræ ob id dicitur: tamen nō est ea quæ sic Officinis & Germanis dicitur: secunda

A baculi craßitudine, digitos quatuor longa: unde (opinor) dactylitis dicitur lib 2. comp. phar. gener. & lib. 7. comp. phar. part. in arteriace Andromachi: 6. Græcis Ἀριστολοχία μακρά.

Tertia longißima, quasi uitium nouellarum, ob quam Clematitis, id est, sarmentosa dicitur. Huius fructus putatur quibusdam κόκκοι orientis, uulgo Gallorum coques deleuant. Germanis Fisch körner dictus, stupefaciendis piscibus efficax: quam uim Plinius tribuit rotundæ, hæc Græcis Ἀριστολοχία κληματῖτις. Officinis longa, Germanis Osterlucei/ siue Lang holwurtz/ dicitur.

Quartum genus ostendit Plinius Pistolochiam seu Polyrrhizon, omnium tenuißimum, densis radicis capillamentis iunci plenioris craßitudine.

Plin. li. 25. ca. 8. Gale. lib. 10. co. phar. part.

Omnes ualent tantùm radice amara & subacri, sed rotunda omnium est substantia tenuißima: longa uerò terget moderatius: clematitis quia odore est gratiore, & cortice carnoso, ad unguenta (nardina Plinio) est, quàm ad medicationes aptior. Præfertur Pontica, & huic Cretensis lib. 10. comp. phar. part. Effodienda est meßibus, & desquamento terreno seruanda.

Dulcis radix. Caput V.

DVlcis radix plurima gignitur in Cappadocia & Ponto: fruticosa est, ramis binûm cubitorum altitudine assurgentibus: folijs lentisci, densis, pinguibus, tactuq; gummosis: flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, asperiore, qui siliquas lentium modo habet rufas & paruas: radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quę densantur in succum, lycij exemplo. Is in arteriæ scabritia efficax habetur. uerùm oportet ut linguæ subditus eliquescat. æstuanti stomacho, thoraci, ac iecinori conuenit. sanat uesicæ scabiem, & renum dolores, cum passo potus. idem eliquatus sitim sedat. uulneribus illitus accommodatur. commanducatus ori prodest. recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. eiusdem farina pterygijs commodissimè inspargitur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γλυκύῤῥιζα.
Latinè, Glycyrrhiza, & Dulcis radix.
Officinis corruptè Liquiritia.
Germanis, Leckritz/ & Süßholtz.
Gallis Reclisse, Raygalisse.
Hispanis Alcanix, dicitur.

Lib. 7. co. ph. p. Lib. 6. Simp.

Glycyrrhiza Actuario, sæpe Glycyrrhizon, γλυκύῤῥιζα, & absolutè γλυκεῖα, lib. 7 comp. ph. part. Galeno dicitur. Radice sola & succo ex hac recenti expresso, dulci & leuiter astringente ualet, tepida, temperato proxima, modicè humida, unde quia sitim sedat, ἄδιψος quoq; dicitur. Asperitates lenit arteriæ & uesicæ scabræ. Melior nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis.

Hac hodie abundat ager Pabenbergensis, ubi copiosißimè prouenit.

Centaurium magnum. Cap. VI.

CEntaurium magnum folia habet iuglandis, oblonga, uiridi brassicarum colore, serrata in ambitu, caulem, ceu rumicis, binûm aut ternûm cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita, ceu papauerum, in rotunditate oblonga: flos cœruleus: semen cnico simile, ceu laneis floccis quibusdam inuolutum: radix crassa, grauis, solida, tripedalis, succo prægnans, cum adstrictione aliqua & dulcedine

acris.

Centaurium magnum.

acris, & rubescens. Amat solum pingue & apricum, ac syluas & colles. copiosissima est in Lycia & Peloponneso, in Arcadia, Helide & Messenia, pluribusq; locis circa Pholoën, Lyciam, & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulsis, pleuriticis, spirandi difficultati, ueteri tussi: sanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur, si febris sit, in aqua: cæteris in uino. itē ad tormina, & uuluæ dolores. ramenta eius in collyrij formā uuluæ subdita, menses atq; partus extrahunt. succus eadem præstat. uulneribus prodest. nam recens tusa, aut arida antè madefacta, ea glutinat & coniungit. carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succum exprimunt, quo pro lycio utuntur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κενταύρειον τὸ μέγα.

Latinè, Centaurium maius.

Officinæ perperam Rhaponticum.

Germani, errore Officinarum decepti, ut Galli renpontic appellant.

Centaurij magni radix acris, astringens, subdulcis, & subamara: ulcera glutinat, sanguinem reijcientibus prodest: à Chirone centauro, sagitta Herculis uulnerato, inuentum, & nominatum Centaurium. Annis decem seruatur Theophrasto.

Centaurium minus. Cap. VII.

CEntauriū, limnesion aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca. herba origani aut hyperici similis, caule anguloso, palmum excedēte: flore lichnidis, è puniceo in purpuram uergente: folijs rutæ, prælōgis & paruis: fructu tritico simili: radice pusilla, læui, & superuacua, quæ gustanti amaritudinem adfert. B

Herba recens tusa, suo illitu uulnera conglutinat, uetera ulcera purgat, & cicatrice obducit, bilem crassosq; humores per aluum exigit, si decocta deuoretur. ius decocti ischiadicis conuenientissimè infunditur: trahit enim sanguinem & dolorem leuat. succus oculorum medicamentis perquàm utilis: siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. in uellere appositus, menses & partus extrahit. epotus peculiariter neruorum uitijs succurrit. Succi extrahendi ratio: Legitur herba semine prægnans, & diebus quinq; madefacta, decoquitur donec superemineat aquæ. mox ubi refrixit, linteolo exprimitur, & eiecta herba, iterum decoquitur, usq; dum mellis crassitudinem habeat. Nonnulli eam recentem grauidamq; contundunt, atq; succum fictili non picato exprimunt, & in sole, lignea rude assiduè mouentes, inspissant: quòd si quid concretum faucibus uasis adhærescat, deradunt, reliquoq; humori permiscent. noctu diligenter operiunt, namq; ros nocturnus liquores coalescere non sinit. Quę autem siccis radicibus aut herbis liquamenta exprimuntur, decocta, ut in gentianæ mentione retulimus, præparantur. sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis herbis factitantur, in sole, uti antè dictum est, coguntur. sic è thapsia, sic è mandragora, reliquisq; similibus succus: sic ex acerbis uuis melligo elicitur. lycium tamen, & absynthium, hypocistis & consimilia, decocta, eo quo diximus modo, coguntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A Græcè, Κενταύρειον τὸ μικρὸν, κενταυρίς.

Latinè, Centaurium minus, fel terræ: febrifuga Theodoro Gazæ.

Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis, Tausent guldin kraut/Aurin/Erdtgallen.

Brabantis, Centorie. Gallis fiel de terre nuncupatur.

Radicem inutilem, ramos, magisq; folia & flores ualere scribunt Dioscorides & Galenus. Si centaurium paruum Gale. amarissimum ac subastringens est, magnum autē acre, astringens, subdulce, quasdam utriusq; centaurij qualitates & uires Mesuen confudisse, nihil miri est, cùm etiam maius subamarum, & minus subdulce sit, dum recens est, cùm etiam Galeno quibusdam conueniat. Succus enim minoris suppositus, menses fœtumq; educit: maioris autem radix, menses prouocat, mortuos fœtus extrahit, uiuos corrumpit: deijcit Galeno. Eadem pota, torminibus medetur, & sputum cruentum sanat cum uino, si febris abest: cum aqua, si adest, Dioscoridi. Minoris etiam astringens qualitas ex hoc patet, quòd uulnera glutinat, præsertim si recens tusa adhibetur: minor quoq; uirens uulnera etiam magna glutinat Diosc. & Gal. Maioris herba, adhuc recens, ulcera antiqua, ad cicatricem difficillimè euntia, purgat, & ad cicatricem adducit Diosco. & Gale. quod Mesue minoris pulueri rectè etiam tribuit amaro, ob id tergenti & siccanti, & quatenus astringit, glutinat, & cicatricem inducit. Cùm etiam Galenus scribat, minorem siccatum siccantibus & glutinantibus misceri, quæ sinus, & fistulas, & maligna ulcera sanent, & durities molliant: quamuis potionis non meminerit, nisi quòd succum à quibusdam bibendum dari scribit in neruorum passionibus, ceu siccantem, & absq; molestia uacuantem: eundem cum melle illitum oculis purgare ea, quæ luminis claritati obstant. Diosc. Gale. ad spirandi difficultatem, & tussim antiquam, & lateris dolores, maius salubre faciunt ambo. Maius ad drachmas duas datur Diosco. & Gal. cùm ad drachmam unam & dimidiam coctum ad dimidias in aqua cotila Paulo. Mesue uerò datur à tertia parte unc. unius usq; ad sesunciam. Decocto autem ab uncia una ad uncias tres.

Chamæleon albus. Caput VIII.

Chamælcon albus,
Kleyn Eberwurtz.

B

Chamælcon uerum.

CHamæleon albus ixia ideo aliquibus uocatur, quòd quibusdam in locis uiscū circa radicem eius inueniatur, quo pro mastiche utuntur mulieres. folia habet silybo aut carduo similia, asperiora, acutiora, nigroq; chamæleone ualidiora. caulē non promit, uerùm ex medio spinas, echini marini, aut cinaræ modo, erigit. flores purpureos, ueluti papporum lanugines emittit, semen cnici simile: radicem in lætis collibus crassam, in montosis uerò graciliorem, in profundo albam aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcē. Quæ pota acetabuli mensura, latas interaneorum tineas pellit. bibitur autem in uino austero, cum origani feruefacti succo. hydropicis cōmodissimè drachma in uino datur, etenim eos extenuat. contra difficultatem urinæ decoctū propinatur. hausta in uino, serpentium uenenis resistit. occidit canes & sues. mures itē necat, subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Chamæleon hic albus terra serpit, in erinacei modum aculeos erigens, caule prorsus deficitur, sed è medio foliorum complexu statim à radice caput exerit, breui pediculo fultum, & spinis densioribus echinatū, in quo flores emicant capillati, purpurascentes, qui se in lanugines, uocatos pappos, dissoluant, & tandem in auras abeuntes uolitent: fœtu cnico non dissimili, radice candida, dulci. In neglectis agrorum limitibus, & montiū glabretis passim inuenitur, uulgoq; in solo censu spinarum reputatur, & Wegdistel/Niderdistel/Kleyn Eberwurtz/appellatur.

Chamæleon niger. Caput IX.

CHamæleon niger, folijs scolymo similis esset, nisi minora, tenuioraq;, ac rubro distincta uiderentur. caulem emittit dodrantalem, crassitudine digitali, subrubrum: & in umbella flores spinosos, tenues, hyacinthi æmulos, uersicolores: radice crassa, nigra, densa, interdum exesa, quæ dissecta flauescit, commanducata mordet. Prouenit in campestribus, siccis, & cliuosis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigit: eadem, cùm sibi sulphur & bitumen asciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines absterget. decoctum collutione dentium dolorem mitigat. cum pari pipere & cera oblita radix, dolenti denti auxiliatur. radice concisa, & in aceto decocta, dentes fouentur. eos quoq; frangit, si scriptorio stylo feruēs admoueatur. uitia cutis in facie, uitiliginesq; cum sulphure emendat. erodentibus medicamentis admiscetur. phagedænas, tetraq; ulcera illitu sanat. Quare chamæleo uocetur, à uarietate foliorum euenit. mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cœrulea, nonnusquam rubra inueniuntur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæleo niger Latinis. Græcis, Χαμαιλέων ὁ μέλας.
Officinis, Cardopatium & carduus suarius.
Germanis, Eberwurtz.

Recentiores radices cardui suarij, siue cardopatij, drachmæ pondere in uino sumptæ, contra pestilentiæ contagia prodesse tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra scabiem, impetignem, & omnes cutis fœditates, curatu difficiles, conferre scribunt, si eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori succurrit.

A

Crocodilium. Cap. X.

Crocodilion chamæleontis nigri figurã habet. Nascitur in syluosis, radice longa, læui, aliquantum lata, odore, ut nasturtij, acuto. Feruefacta in aqua & pota radix, sanguinem copiosum per nareis pellit. datur lienosis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotũdum inest, duplex uti scutum, quod suapte ui urinam ciet.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Κροκοδείλιον.

Latinè Crocodilion, uel Crocodilias, Officinis. Germanis, Weiß oder schwartz Gartendistel.

Ruellius omnino arbitratur eam esse, quam hodie Carlinam uocant: cuius picturam exhibemus. Chamæleontis enim nigri figuram habet, cui adeò similis est, ut huius temporis uiri multi eruditi hanc uerum chamæleonem nigrum esse credant.

Dipsacum, siue labrum Veneris. Caput XI.

B

Dipsacum aculeatarum generis est. caulem habet altum, spinis horridum, folijs lactucæ, spinosis, binis genicula singula complectentibus, prælõgis, ceu quasdam bullas intus & extra aculeatas, in dorsi medio habentibus, concauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur: unde dipsaci, quasi sitientis, nomen traxit. in cacumine caulis, singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quæ arefacta, candida spectantur, dissectaq́; medullatenus, uermiculos ostendunt. Sanat rimas sedis, fistulasq́;, si tusa & decocta in uino radix, usq; dum sit crassitudo ceræ, immittatur. Medicamentum ærea pyxide recondendum. Aiunt formicationibus, uerrucisq́; pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, produntur quartanis febribus remedio esse.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Δίψακος. Latinè, Dipsacus, Labrum Veneris. Officinis, Virga pastoris, fistula pastoris.

Germanis, Gartenkraut/ Kartendistel/ Weberkarten.

Gallis chardon à cardir, nuncupatur.

Dipsacos ea spina est, qua rudes pannos, uelut echino quodam, expoliunt, detractisq́; floccis fimbrijsq́;, quas uocant crocydas, concinnant, qua etiam detritæ uestes mangonio fullonum interpoliantur, & in uillum muricatis orbibus restituuntur. hinc fullonius carduus cœpit appellari. Germanicè Weberkarten/ *dicitur, quòd lanificia uncatis uerticibus aculeorum pectantur. Dipsaci singuli echini è rotundo in oblongum quadantenus turbinantur, inter quorum spicula puniceus flos emicat. iis disiectis, in medulla uermiculos identidem nobis licuit inuenire: qui non offenderunt, paruam admodũ uidentur*

uidentur impendisse diligentiam. Hoc uermiculo aliquoties sanauimus uulgari experimento panaritium, quod apostema Germani Den wurm am finger/ appellant, malignum quidem, ac omnem curam, nisi mitigetur, omnino respuens. Scritur hodie multis in locis magno colentium prouentu, utpotè cùm echini fullonum mangonio & complendis pannis oppidò quàm utiles: in syluestri dipsaco mutiles ac planè inualidi, & ut ita dicam, nullius usus. A

Spina alba. Caput XII.

Carduus Mariæ.
Vnser frawen Distel.

Spina alba syluestris.
Groß weiß Distel.

B

Spina alba nascitur in montibus & syluosis. folia fert albi chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquantum hispida, & aculeata. caulem supra bina cubita altum, pollicari aut ampliore crassitudine, albicantem, intus cauum. in cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum, flores purpurei, in quibus semen ceu cnicũ, sed rotũdius. Huius radix pota, cœliacis, stomachicis, & ijs qui cruenta extussiunt, efficax est. urinam cit. tumoribus illinitur. decocto eius dentes in dolore collui prodest. epotum semen conuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. gestatũ pro amuleto, serpentes abigere traditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄκανθα λευκή. Latinè, Spina alba. Germanicè, Vehdistel/ Mariendistel/ Frawen distel. Gallis espine blanche. Italis spinus albus dicitur.

Duo habentur huius spinæ genera, albæ cognomento propter maculas albas folijs aspersas. primum uocatur Carduus Mariæ, Vnser frawen Distel/ alterum spina alba syluestris, Groß weiß Distel. Bedegar hodie uocant spinam illam. Quandoquidem hæc Bedegaris spinis infesta hæret, folijs Chamæleonis albi, castigatioribus candidioribusq́;, caule tripedaneo, pollicari craßitudine, & inani, ouali super uerticem echino, flore purpureo, cnici fœtu, sed rotundiore, & c. Spinæ albæ semen potum recentioribus contra incipientem pleuresim, & laterum dolores, remedio est.

Spina Arabica. Caput XIII.

ARabicam spinam natura albæ spinæ similem esse constat: ipsa siquidem stringit. ad sanguinis reiectiones, mensium abundãtiam, cæterasq́; fluxiones radix etiamnum ualet. Prouenit in asperis.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Spina Arabica uel Aegyptia, Syria, ſimilis eſſe creditur albæ ſpinæ, quæ in fruticem aſſurgit. Duo habet genera: candidum & nigrum, hodie nobis incognita. Arbor tota, præterquàm caudice, ſpinis horret. Semen in ſiliquis eſt. Flos medicamentis utilis, & coronis iucundus. gummi profundit, non cortice, ſed in uaſculo. Hæc ferè eadem de arbore acaciam fundente. Plinius de Arabica & ſpina acacia ſeorſim, ut differentium, tractauit. Galenus & Paulus eandem & Arabicam & Aegyptiam, appellant.

Carduus. Caput XIIII.

CArduus, Græci ſcolymon uocant, folia chamæleonis habet, aut albæ ſpinæ, nigriora, & craſsiora. caulem longum ædit folioſum, capite ſpinoſo: radice nigra & craſſa, quæ illita, graueolentiam alarum totiusq; corporis emendat: item ſi decocta in uino bibatur. copioſam autem urinam fœtidamq; expellit. herba cùm recens tenereſcit, in olera, aſparagi modo, tranſit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σκόλυμος.

Latinè, Carduus & Strobilus.

Columellæ Cinara dicitur.

Officinis Acorus Articocalus, ſiue Articoca uocatur. Germanis, Strobildorn.

Gallis Artichault, dicitur.

B

Romani hodie carchiopos nuncupant, quòd ut herba ita & nomen ab Italis petitum eſt. Adhibentur conuiuijs cinaræ aſparagi modo, iuribus incoctæ, et ex oleo, ſale & aceto. Folia quoq; ineunte hyeme obruunt humo nonnulli, ſic candorem aſciſcere, & amaritudinem exuere promittunt, ut in hybernos cibos gratius admittantur.

Poterium. Caput XV.

POterium, Iones neurada uocant, largè fruticat, cortice obductum tenui. ſpinis horridum, lanugine ſpiſſa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis: folijs paruis, rotundis: flore exiguo, candidi coloris: ſemine nullius uſus, ſed guſtu acuto & odorato. Naſcitur in aquoſis, & collibus. radices demittit binûm ternúmue cubitorum, neruoſas & firmas. quæ proxime terram reciſæ, dant ſuccum gummi ſimilem. tuſæ, præciſis neruis & uulneribus glutinandis illinuntur. decoctum quoq; eius neruorum affectibus prodeſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ianus Cornarius, doctiſsimus atq; excellentiſsimus Medicus, Galenicæ lectionis ſummus reſtaurator, de Poterio ita ſcribit:

Huius fruticis eiuſq; fructus meminerunt & quidem diligenter Dioſcorides, Galenus, Paulus, ac Plinius, eſtq; is (niſi penitus fallor) quem hodie Germani Schlehendorn/fructum uerò Schlehen/appellant. Sed Galenus quidem & Paulus de fructu penitus ſilent. Dioſcorides autem fructum ferre acrem & inutilem dicit, eumq; nullo nomine inſigniri. Plinius uerò ſemen pro fructu conuertit, itidemq; nullius uſus eſſe, ſed tamen guſtu acuto & odorato præditum eſſe, teſtatus eſt: palàm oſtendens, ſe non ſcire quæ res ſit Poterion, quam deſcribit, ut etiam pleriſq; omnibus, maximè Dioſcoridis interpretibus, anſam dederit putandi, herbam ab ipſo, non ſpinam & ſemen deſcribi. Ex Græco autem autore aliquo, & fortaſsis ipſo Dioſcoride, uel etiam inde, unde etiam Dioſcorides ſua tranſcripſit, hæc nobis conuertit, in quibus reddendis quàm felix fuerit, utcunq; patere poſsit, utriuſq; Dioſcoridis uidelicet & Plinij uerba, apud utrunq; autorem legat. Quòd igitur ipſe quid eſſe Poterion ignorauit, non difficile eſt iudicare, Græca Dioſcoridis uerba, cum ipſius uerbis conferenti. Verùm tantum abeſt, ut nos dubitemus Poterium eum eſſe fruticem, quem Schlehendorn Germani

Schlehendorn.

A

mani uocamus, ut si stomachicum pharmacum præparatur in essem aliorum potiorum inopia, eius fructu uti non dubitarem. Neq; auertor aut ex eo, quòd Galenus & Paulus de Poterio asserunt, aut ex eo, quòd Dioscorides inutilem dixit, cùm ad stomatici medicamenti confectionem, commodißimus sit, & ne esse quidem alius poßit, quàm is quem indicaui. Poterij fructus alio nomine Brabyla dicitur Galeno lib. 6. comp. phar part. & libro 2. de aliment.

Iacobus Syluius arbitratur eum fruticem, qui hodie Officinis barbaro nomine Ribes appellatur, Poterium esse Dioscoridis: de quo alij iudicent. Cordus ait esse herbam, quæ mittit nostrum Tragantum.

B

Carduus benedictus.
Carden benedict.

Acanthium. Caput XVI.

ACanthium albæ spinæ simile, folijs aculeatis per extremitates, & lanugine araneosa obductis, ex qua collecta & neta, uestes bombycinis similes texunt. Folia uel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Inuenitur in agris, prope limites & uias spina candicantibus folijs, albæ spinæ non dißimilibus, quæ per ambientem oram tantùm aculeos erigunt, & spissa pubescunt lanugine, quæ facilè quidem in flocculos depecti posset, sed usq; eò fragiles, ut inde nec telas ordiri, nec fila ducere quis ualeat. Acanthium sit, nec ne, asserere non ausim.

Valerius Cordus cum quibusdam alijs, non absurdè, asserit Acanthium esse nostrum Carduum benedictum, Germanis, Carden benedict/quem tamen Ruellius putat esse Atractylin, de quo infrà cap. 89.

Acanthus. Caput XVII.

ACanthus, Romani pæderotam uocant, nascitur in hortis, petrosis, & riguis. folia habet multò lactucaceis latiora, & longiora, erucę diuisura, nigricantia, pinguia, læuia: caulem binûm cubitorum, digitali crasßitudine, læuem, prope uerticem

A

Acanthus.

Acanthus syluestris.
Acanthus Germanica.
Carduus pratensis.
Braßica pratensis.
Wisen köl.

B

ticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus: semen oblõgum, luteum: caput thyrsi specie. radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis: quæ ustis igni & luxaris artubus illitæ subueniunt. potæ urinam ciunt, sed aluum cohibent. ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mirè prosunt. Nascitur & syluestris acanthus, scolymo similis, aculeatus, breuior quàm satiuus, & is qui in hortis prouenit. cuius radix ad eadem ad quæ superior efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄκανθος, ἡ ἄκανθα. Latinè, Acanthus, siue Acantha.

Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus ursorum pedibus habent, Brancam ursinam *uocant. Ad quã etiam similitudinem Germani respicientes,* Berenklaw / Berentapen / Welsch berenklaw, *nominant.* Brabanti, Berenpoot. *Galli brantze ursine.*

Dioscoridis designatio (nec fallor) omnino eam noscitur explicare, cuius nomenclaturam & picturam dedimus: siquidem quinis senisue folijs extenditur, lactuca longioribus, multò latioribus, ut quæ nonnunquam cubiti longitudinem æquent, pinguibus, carnosis, erucæ ritu laciniosis, nigro colore nitentibus, caule tripedaneo, digitali craßitudine, læui, cuius uertex foliorum in aculeos molles exeuntium cingitur uallo, & uelut in dehiscentem paniculam nucamentúmue fastigiatur. Summatim scapus erumpit thyrsi figura, flores candidi, semen oblongum, luteum, radicibus oblongis, pinguibus, lentis.

Acanthus uel Acantha, folijs modicè digerit, radice siccat, incidit: est tenuium partium, emolliendæ aluo iniectionibus hodie destinata.

Anonis. Caput XVIII.

ANonis, quam aliqui ononida appellant, ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotũdis, folijs lenticulæ pusillis, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis,

Anonis.

odoratis, non iniucundè olentibus. Mursa conditur antè quàm spinosa fiat. cibis gratissima. rami acutioribus spinis, & ueluti spiculis firmioribus horrent. radicem mittit candidam, quæ excalfacit, & extenuat. huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. radix cùm decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὄνωνις, uel ἄνωνις.

Latinè, Ononis, aliter anonis, ut Theophrasto ac Galeno.

Officinis acutella, resta bouis, remora aratri, Onosma, Vrinalis, Vrinaria. Germanis, Hawhechel/Stallkraut/Ochsenbrech/Katzensper/Wetzsteynkraut. *Brabantis,* prangwortel/Reckelcruyt.

Gallis Bugraues, Bugrandes, dicitur.

Nihil in aruis hac peste frequentius occurrit, sed cultis maximè gaudet. Hac uiret post messes restibilis ager, quæ non modò ingredientium pedes offendit, sed aratrum remoratur, illi se tam pertinaciter inuoluit, ut uix possit explicari. Lætior tamen in proscisso, iteratoq; solo consurgit, plurimum alieno frugum labore proficiens.

A salgamarijs olim sale condiebatur, ut Dioscorides testatur, cibis gratissima: qui modus hodie prorsus obsoleuit.

Leucacantha. Cap. XIX.

LEucacantha prædita est radice cyperi, ualida & amara. quæ manducata dolorem dentium sedat. ueteri laterũ dolori, atq; ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex uino poto. eadem ruptis & conuulsis medetur. radicis epotus succus eosdem præbet effectus. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λευκάκανθα Græcis, Latinis Alba spina. Differt ab ea quæ diuisim ἄκανθα λευκὴ, id est, spina alba nominatur, hodie incognita.

Tragacantha. Caput XX.

TRagacanthæ radix lata & lignosa, summo cespite nititur, unde surculos humiles, robustos, latissimè fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occulunt. Est etiamnum tragacantha lachryma, quæ uulnerata radice manans concreuit. Præstat pellucens, gracilis, læuis, syncera & subdulcis. Cutis spiracula, ut gummi, obstruit. huius increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasq; destillationes, cum melle in delinctu. subdita quoq; linguæ liquescit. in passo madefacta drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & uesicæ rosiones, mixto cornu cerui usto & eloto, aut scissi aluminis momento.

NOMINA ET EXPLICATIO.

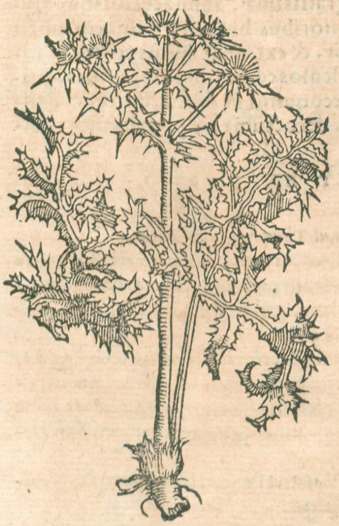
Herbam utpotè peregrinam Germanis, & prorsus exoticam nostrates herbarij non norunt: lachrymam tamen nullæ non cognoscunt Officinæ, interpellato nomine, dragantum gummi nunc appellantes: cuius innumerus propemodum inoleuit medicis usus. hæc lachryma tragacanthos, tragacantha, uel tragagonton, radicibus incisis Dioscoridi, sponte Theophrasto profluens: uim habet similem gummi emplasticam quandam siccantem, acrimoniam leuiorem, arteriæ asperitatem lenit cum uino macerata & leuigata, ut cancani radix, uel in aqua die uno. Tragacanthæ fructus, lib. 10, composi. pharma, part.

Tragacantha alba Actuario sæpe.

Eryngium.

A

Eryngium. Caput XXI.

ERyngion aculeatarũ generis est. Cuius folia in principio, sale condita, in cibos recipiuntur. lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Eryngio, cùm adoleuerit, complures ramulorum striæ rubent. in quorum summitatibus globosa capitula, durarum acutissimarumq; spinarum ambitu stellatim circunuallantur, quorũ colos aliàs uiridis, aliàs albus, interdũ cœruleus inuenitur. radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & campestribus. Vim habet calfactoriam. pota menses & urinas pellit. tormina inflationesq; discutit. cõtra iecinorum uitia, serpentium morsus, & hausta uenena, cum uino prodest. Bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma una. appensa illitáue, tubercula discutere proditur. pota cum hydromelite radix, opisthotonicis & comitialibus

B

medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἠρύγγιον. Latinè, Eryngium. Officinis, Centum capita: quibusdam falsò Secacul.

Germanis, Brachendistel/Wallendistel/Mannstrew/Elendt/Radendistel.

Brabantis, Cruysdisteln. *Gallis panicault, dicitur.*

Dioscorides una Eryngij specie contentus est. Plinius albi & atri discrimina fecit, eryngem statuens duram, fruticosam, spinosis folijs, caule geniculato, cubitali & maiore aliquando: aliam albicantem, aliam nigricantem, radice odorata. Satiua, ut inquit, quædam est, sed & sponte nascitur in asperis & saxosis: in littoribus maris durior, nigriorq;, folio apij. Ex ijs candidum Latinis dicit centum capita uocari.

Eryngij radix longißima, intus alba, foris nigra, odorata: calida ad primum ordinem, sicca ad secundũ: tenuium partium, ciet menses & urinas, morsibus uenenatis resistit, flatus dißipat. Saporem nucis habet, unde caryon dicta: quibusdam locis odorata, quibusdam non. Cord.

Aloë. Cap. XXII.

ALoës folium scillę similitudinem habet, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorsus pandum. folia utrinq; gerit ex obliquo spinosa, rariusculè striata, breuia & curta. caulis emittitur non dissimilis antherico. flos albus, fructus hastulę regiæ cognatus. graui tota est odore, & gustu amarissima. radice una, ceu palo, in terram depacta. Plurima præpinguisq; in India gignitur, ex qua coactus succus adfertur. Nascitur etiam in Asia & Arabia, in locis quibusdam maritimis: & in insulis, ut in Andro, non ualde succo extrahẽdo

do idonea,sed ad glutinanda uulnera sanè quàm utilis,si detrita illinatur. Duo succi genera:quoddam arenosum,quod sedimentum purissimè esse uidetur. alterum ad iecinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris,syncera,quæ nihil doli sensit, nitida,calculorum expers,rufi coloris,friabilis,ac iecinoris modo coacta,facilè liquescens,eximiæ amaritudinis.improbatur nigra & fractu contumax. Gummi eã adulterant.quod deprehenditur gustu,amaritudine,& ualido odore: eoq; argumẽto,quòd digitis friata non ad minima usq; frusta resoluitur. Nec desunt qui acaciam immisceant. Natura eius est spissare,exiccare,somnum allicere,& corpora densare,aluum resoluere.stomachum repurgat binûm cochlearium mensura,in aqua frigida aut egelida pota.sanguinis reiectiones sistit.regium morbũ purgat,tribus obolis ex aqua,aut drachmæ pondere in potu.deuorata cum resina, aut cum aqua, uel melle cocto sumpta,aluum soluit. purgationis perfectæ causa,tribus drachmis sumitur.aliis purgatoriis medicaminibus admista,præstat ut minus stomachum infestent.sicca glutinandis uulneribus inspargitur.ulcera ad cicatricem perducit,cohibetq;.eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur. disrupta puerorũ præputia iungit.condylomata,rimasq; sedis ex passo sanat.hæmorrhoidum abundantiam & sanguinis eruptiones sistit. pterygia ad cicatricem ducit. liuores & insignita,ex melle tollit.priuatim scabras lippitudines, pruriginesq; angulorum permulcet.dolorem capitis sedat,temporibus & fronti illita ex aceto & rosaceo. Capillũ fluentem continet,cum uino.tonsillis, gingiuis,& omnibus oris ulceribus,cũ melle & uino proficit,oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennaq; * subinde uersatur,ut possit æqualiter torreri. Lauatur,ut quòd sit arenosissimum,tanquam inutile subsidat,& leue ac pinguissimum assumatur.

A

* *Ligula quæ ferrea sit.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀλόη. *Latinè,Aloë.*

Officinis genuinum nomen seruauit,Aloë epaticum,succotrinum,caballinum,Semperuiuum marinum.

Germanis, Aleparic/Bitter Aloes.

Gallis Aloës,& perroquet.

Aloë herba semper uirens,nunc in multis Galliæ occiduæ domibus,ad ostentationem appendi solita,& eius herbæ succus calidus in fine ordinis primi,aut initio secundi,siccans ordine tertio. Valenter amara est, astringit modicè,idq; sine morsu,eccoprotica est,id est, stercus deducens,& eustomachos,præcipuè elota: repellit,digerit,terget parum,quantum scilicet ulceribus puris non sit molestum,serius glutinat, ulcera dysepulotica,præsertim sedis,pudendi,oris,glutinat: & phlegmonas harum partium sanat,aqua subacta. Sumpta sæpe hæmorrhoides uenas aperit,uel à tota substantia,uel quia calida: crassæ essentiæ, & pro modo tersionis mordax,quamuis anastomatica sint acria,terrea,admota autem sanguinis fluorem cohibet,quia effringit,& emplastica est,ob id emphractica,id est,obstruens dicitur,cap.11. lib.5.simp. Optima est pinguis & Indica. Velut etiam ex Cœlosyria,& Arabia. Ex magna Syria humidior, Arabicam tamen tanquam omnium uilissimam,& solis Mulomedicis usurpandam damnauit Mesues: Et inde caballinam uocant,nigram, obscuram, fæci simillimam,amarissimam,odore retro,arenosam,ut optimæ sedimentum,tertiam Armeniacam,uideatur. Primam succotrinam,secundam hepaticam seu Persicam,quartam bonitate Arabicam statuunt,Mesues & alij. Aloë lota minus aluum ducit: multum enim uirtutis medicamentosæ lauando deponit, magis tamen uentrem roborat. Aloë etiam lota his maximè aduersa est, qui citra paucos humores intemperie calida sicca laborant.

B

Mulomedici.

Absinthium. Cap. XXIII.

ABsinthium,aliqui bathypicron,herba uulgò cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia,in monte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi & astringendi.bilem expurgat,quæ & stomacho & uentri inhæsit.urinam cit.crapulam præsumptum arcet.ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest,cum seseli & nardo gallico potum.fastidia discutit.arquatos sanat madefacti dilutum,aut decoctius,quotidie tribus cyathis haustum.menses cit potum,aut cum melle appositũ. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur.aduersatur ixiæ uenenis cum uino.item cicutæ,& muris aranei morsibus,& draconi marino. anginæ eo cum melle & nitro perunguntur,& epinyctides ex aqua. ad sugillata & oculorum caligines ex melle illinitur; item auribus,si manat sanies, dentium auriũq;

A *Absinthium.*

dolores decoctum uaporis suffitu compescit. decoctum in passo dolentibus oculis oblinitur: item præcordijs & iecinori, tritum cum cerato cyprino: stomacho quoq; longa ualetudine laboranti, cum rosaceo: cum ficis autem, aceto & loliacea farina, aquæ inter cutem lienosisq; subuenit. Vinum ex eo fit, quod absinthiten uocant, præsertim in Propontide & Thracia. quo ad antè dicta utuntur, cùm febri carent: alioquin in æstate propinant, & acceptam huic uino incolumitatem referunt. Inspersum arcis absinthium, uestes ab erodentium iniuria uindicat. culices ex oleo perunctum abigit, & à corpore arcet. atramentum librarium diluto eius temperatum, literas à muriũ erosione tuetur. Existimatur liquamentum eosdem præstare effectus. Attamen potionibus improbatur, quoniam stomachum malè habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀψίνθιον. Latinè, Absinthium.
Officinæ Latinum nomen seruarunt.
Germanis, Wermůt/Eltz. Brabantis, Alsen.
Gallis aluyne, absince, dicitur.

Li. 2. Method. — *Absinthium triplex, forma, sapore, facultate planè diuersum, ut interim natales omittam. Primum generis nomine dicitur, quale præstantißimum est Ponticum. Id folio & flore est multò minore, quàm cætera absinthia, & odore non insuaui, sed aromatum quid præferente, qui reliquis omnibus planè fœdus: quapropter hæc fugienda. Vtendum autem semper Pontico, ad uentriculi, & hepatis phlegmonas, ad tergendum, purgandum, subducendum prauos humores stomacho hærentes, roborandum dictas partes contrahendo & astringendo. Cùm enim omni absinthio duplex sit facultas & qualitas, in Pontico astringens quidem plurima est, amara uerò exigua: ob id calidum est excessu primo, siccum tertio. In cæteris absinthijs, ut abrotano, amara est uehementißima, astrictio autem obscura, aut prorsus nulla gustu sentitur, ob id hæc stomacho sunt inimicißima. Ponticum præterea terget sordes tunicarũ uentriculi, non tamen si quid altius in eo imbibitum est foras extrahit, aut expellit: aut saltem parum id præstare ualet, ob iunctam insignem astringendi facultatẽ. Hiera autem picra propter id excogitata salubriter, illud ipsum potest. Ponticum autem uidetur esse, quod Romanum Mesues uocat, quodq; paßim hodie uisitur, & cuius picturam exhibemus. Diuersus enim Mesues Galeno tantum est, quòd siccum tertio gradu hic, ille secundo scribit. Quæ controuersia in alijs simplicibus multis est inter medicos etiam doctißimos: quorum unus in fine, uerbi gratia, primi uel secundi, alter in principio secundi uel tertij intelligit: quæ ambiguitas etiam Galeno ipsi est in anetho, prasio, ruta agresti, & alijs permultis. Nam quòd succum eius dicit Mesues obnitrosam qualitatem nocere stomacho, ipsi Galeno id non aduersatur scribenti, succum longè ipsa herba esse calidiorem. Nostrum autem uulgare absinthium sarmentosum, folio & flore multo maiore, quàm cætera tria absinthia: ueteribus inter absinthia comprehensum nõ uidetur, nisi esse uelis absinthium primum Dioscoridis, quod uulgo aloina dicit, & βαθύπικρον, uel potius βαρύπικρον uocari à multa amaritudine, qualis in aloë, cui subscribitur Dioscoridi, à qua uulgus Gallorum aloinum appellat. Id autem si primum in Dioscoride recipias, quæ nam alia in eo statues? Tamen id ad lumbricos, uti & santonicum, est efficacißimum, sumptum & admotum.*

Lib. 8. co. ph. p. Gal. lib. 6. simp.

Lib. 6. Sanitatis tuendæ.

Marinum absinthium. Caput XXIIII.

ABsinthium marinum, quod aliqui seriphum uocant, copiosissimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphorisi Aegypti gignitur, quo Isiaci pro oliuæ ramo utuntur. Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adstringit. per sese aut cum oryza cocta, interaneorum animalia, teretesq; tineas, adiecto melle, enecat. aluum leuigat. cum edulio * autem uel lenticula decocta. eadem præstare potest. pecora maximè pinguescunt hoc pabulo. Tertium genus

* De fruto.

genus absinthio assignatur, quo Gallia alpibus finitima A scatet: id patrio nomine Santonicum uocant, regionis in qua nascitur cognomento, absinthio non dissimile, uerùm subamarum est, non adeò seminis fœcundum. Eadem quæ seriphium potest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

c *Marinum Absinthium aliqui, Dioscoride teste, Seriphium uocant: herba est fruticosa, prætenuibus cirris, paruo similis abrotono, exiguo semine, prægnansq́; subamara, stomacho inimica, graui odore, linguam astringens, & leniter excalfaciens. Huius semine medici tineis, uermibus, necem moliuntur: ob id semen contra lumbricos uocant Germa.* Wurmsamen. *Brabanti,* Syeer cruyt. *Galli Barbotine appellant. nonnunquam uerò mortem uermium. Officinæ ijs norunt appellationibus.*

Abrotonum. Cap. XXV.

Abrotonum duorum est generum. fœmina quadã arboris specie fruticans, candicat, circũ ramulos folijs, seriphi modo, minutim incisis. floribus referta est, comantibus in summo, fulgore auri, corymbis. quod per æstatem prodit, suauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro gustu. Id genus Siculum esse constat. Alterum mas uocatur, sarmentosum, gracilibus ramulis * uti absinthium. Plurimũ in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atq; in Syriæ Hierapoli. Crudum semen tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, urinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. in uino potum exitialium uenenorum antidotum est: horroribus ex oleo illinitur. serpentes & substratu & nidore fugat. contra ictus eorum cum uino potum prodest, priuatim efficax contra scorpionum & phalangiorum uenena. oculorum inflammationibus commodè illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. tritum cum farina hordeacea, decoctumq́; tubercula discutit. irini compositionibus admiscetur.

* Tenui semine.
B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀβρότονον. *Latinè, Abrotonum.*
Officinæ genuinum nomen retinuerunt.
Germanis, Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz. *Brabantis,* Aueroone.
Gallis Auronum, auronne.
Abrotonum fœmina, folijs seriphio & cypresso proximis, albioribus. Mas uerò abrotonum, generis nomen tenet: calidum siccum tertio recessu à medijs, admodum amarum, coma cum floribus utile, ut absinthium, & cineribus suorum sarmentorum ad pilos reddendos. Sunt qui arbitrantur, chamæcyparissum abrotoni speciem esse, uidelicet fœminam: quod affirmare non ausim. Lib. 6. simp.
Abrotonum marem, Cordus uocat Gartheyl. *Fœminam,* Wilde cypreß/Garthagen. *Rarißimè in Germania flores producit, propter frigus.*

Hyssopum. Caput XXVI.

Hyssopum, herba nulli non cognita, duum generum est: montanum & hortense. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. decoctum

A

Hyssopus syluestris. Heyden hysop.

Hyssopus.

*Alij, nasturtio.

cum ficis, aqua, melle & ruta, potumq; , peripneumonicis, diuturnę tussi, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tineas enecat. idem facit, si cum melle delingatur. crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. ad subducendam aluum, cum ficis uiridibus detritis manditur: uehementius, addita iri, cardamomo *, autirione, deijcit. colorem in corpore fouet. lieni, & aquæ inter cutem, cum fico nitroq; : inflammationibus quoq; ex uino illinitur. cum feruente aqua impositum, sugillata discutit. cum decocto ficorum, optimè anginis gargarizatur. decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat. inflationes auricularum uaporis suffitu discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὕσσωπος.

Latinè, Hyssopus.

B

Stœchas.

Officinæ genuinum nomen seruarunt.

Germanis, Kirchhysop / Closterhysop.

Gallis de hyssope, dicitur.

Hyssopum calidum siccum ordine tertio, tenuium partium: crassa & lenta ex pulmonibus extrahit: humorem crassum per aluum etiam purgat, obstructiones tergit: Montanum est efficacius hortensi: Cilicium præfert Dioscorides, Creticum uerò commendatur Archigeni, lib. 8. comp. phar. part. Gale. in Chrysocome, & origano Heracleotico. Quædam à Dioscoride Hyssopo tribuuntur, quæ in nostro desiderari uidentur. Cum florum spica legendum est, aut cùm semine turget.

Gale. lib. 8. com. phar. part.

Est & Hyssopus syluestris, luteo flore, & semine in folliculis, radice glabra, lignosa, crescit desertis & montibus. Herba sagminalis est mulierum.

Stœchas. Cap. XXVII.

STœchas, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis è regione Massiliæ gignitur, unde cognomentum accepit. herba tenuibus surculis, coma thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris. Cuius decoctũ, hyssopi modo, ad pectoris uitia efficax est: antidotis miscetur. uiscera omnia, & uniuersum animantis habitum extenuat. ab obstructionibus & farctu liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στοιχὰς nascitur multa ubiq; terrarum, copiosißima in Creta insula, & dictis

& dictis Stœchadibus insulis, in mari Iberico, à quibus appellata est: nascitur & in Arabia, unde & Arabica uocatur. Prouenit etiam hodie in multis Germaniæ hortis. Amara est, modicè astringit, proinde tenuat, terget, obstructa liberat, roborat uiscera, & corpus reliquum: putredinem arcet. Habitior atq; melior nutritu, & præstantior ex insula Creta petitur, lib. 1. Antido. **A** *Gal. li. 1. Antid.*

Est in Gallia Narbonensi, & multis Germaniæ locis, Stœchas Citrina uulgo dicta, à comæ & corymbi floris colore luteo. Dioscoridis Heliochrysum, & Galeni Amaranthus uidetur: altera autem flore purpureo, de quibus plura in sequentibus.

Spica.

Lauendula.

B

Hic locus postulat, ut de nostro Germanico nardo, quam omnino Stœchadis speciem esse arbitramur, disseramus: quod ubiq; nascens fruticat folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido, in candidum uergente: frequentibus spicis in aristas sparsis: flosculis purpureis. Gaudet apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrantia, ut omnes flores odoris iucunditate prouocet, qua dote uestibus inseritur. Duûm cernitur generum. Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odorem: quod quia non minus quàm nardum placet, sibi spicæ nomen apud nos arrogauit, Germani Spicanardi/ Galli aspic appellant.

Alterum cùm amplitudine, tum odore minus. quod quia balneis, & hominum lauachris expetitur, elotaq; omnia, si permisceatur, odoris suauitate commendet, uulgo Lauender cœpit nominari.

Vtraq; perpetua coma canescit, exitu ueris, Iunio & Iulio mense spicatur. Vis ei calfactoria & resiccans abscessu secundo, tenuibusq; constat particulis, nec multum à natura & forma Stœchadis dissidens.

Origanum. Caput XXVIII.

ORiganum Heracleoticum, quod & cunilam uocant, folium habet hyssopo nõ dissimile, umbellamq; non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidã, semine in summis uirgis haudquaquam denso. Excalfacit. unde decoctum cum uino potum, demorsis à serpente conuenit. si cicutam aut meconion hauserunt, ex passo: si gypsum aut ephemerum, ex aceto mulso propinatur. ruptis, conuulsis, hydropicis, cum fico esui datur. aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. ad pruriginem, psoras, regiumq; morbum, decocti ius in balneis prodest. Succus uirentis tonsillas, uuam, & oris ulcera sanat. & per nares, ex oleo irino infusum, trahit. auriũ dolores cum lacte mulcet, conficitur ex eo, & cepis, & rhois frutice, quo ad obso-

A *Origanum minus.*

Origanum.

B

nia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per dies bis uicenos insolatis, dum caniculæ sydus flagrat. herbæ autem substratu serpentes fugantur. Quæ onitis appellatur, cãdidiore est folio, & hyssopo similior. Semen ueluti cõiunctos corymbos habet. Vis ei origani Heraclei, sed multò inefficacior. Syluestre origanũ, aliqui panaces Heraclion, alij cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius: folijs est origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus umbellæ anethi insunt, flores candidi: radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis à serpente, folia & flores ex uino poti auxiliantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὀρείγανον. *Latinè*, *Origanum*.
Officinæ genuinum nomen seruarunt.
Germanis, Wolgemůt/ Rot dosten/ Costenz. *Brabantis*, Marioleyne/ Welghemoet. *Gallis de l' origan, dicitur.*

Origani Dioscoridi hoc loco plura produntur genera: omne uerò genus calidum siccum tertio ordine, incîdit ac tenuat. Tragoriganũ etiam substringit: præfertur montanum, uel Creticum, uel Heracleoticum.

Tragoriganum. Caput XXIX.

TRagoriganum tenuis frutex est, syluestri serpyllo aut origano similis, folio & ramulis. quibusdam in locis lætius uirentiusq́ inuenitur, latioribus folijs, satis glutinosum.* alterum exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui prasium uocauere. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio Chooq́ proueniens Omnia excalfaciunt. urinam cient. aluo accommodãtur. decocto poto bilem deijciunt. lienosis ex aceto bibere prodest. contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. menses trahunt. peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dãtur. grata a cmitis eorum potio est: quare cibum fastidientibus & stomacho acida ructanti, imbecilloq́ traditur. item si à marina iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. tumores uerò cum polenta illita discutiunt.

* *Gummosum.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragoriganum Dioscorides in duo genera dispescit, quæ à Plin tribuuntur Heraclio. Ruellius suspicatur hanc Gallis mastichinam herbam dici, quoniam lentore quodam interdum madescit, aut quòd iucundum mastices spiret odorem, studiosè nuper in hortis cœptam seri, frutice serpylli uel origani, coliculis ramisq́; nõ dißimilibus, folijs sampsuci, flore paruo, odorato, in umbella, in qua propendent incani hircorum uilli: unde ductum Tragorigani nomen existimo. Odore sampsucho non cedit. Germanis adhuc incognita, Herba masticina Officinis Gallicis appellatur.

Pulegium. Caput XXX.

PVlegium herba uulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit menstrua, secundas ac partus eijcit. pulmonis uitia ex melle & aloë potum extrahit. conuulsis auxiliatur.

Pulegum.

auxiliatur. nauseas stomachiq́ʒ intercisiones, ex posca permulcet. atram bilem per aluum exigit. bibitur in uino utilissimè contra serpentium morsus. defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. gingiuas arefacti cinere corroborat. illitum cum polenta inflammationes omneis sedat. podagris per se subuenit, impositum usq; dum rubescat locus. cũ cerato uaros extinguit. lienosis cum sale utiliter illinitur. decoctum eius ablutas prurigines mitigat. conuersas uuluas corrigit. contra inflationes duritiasq́ʒ uuluæ, in desessiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui blechona, quoniam dum floret gustatum à pecoribus, balatum concitat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γλήχων. *Latinè, Pulegum.* *Officinis nomen retinet.*

Germanis, Poley/Hertz poley.

Gallis, du pouliot, dicitur.

Pulegum nota herba est. Huius natura, ut lib. 19. testatur Plinius, in carnarijs reflorescens est. Vnde idem lib. 18. dixerat: Miretur hoc qui non meminit ipso brumali die pulegum in carnarijs florere, ideò nihil esse occultum natura uoluit. Et lib. 2. ait: floret ipso brumali die suspensa in tectis arentis herba pulegij. Est autem calefaciens, & concoctiones adiuuat.

Efficax ad recreandos defectos animo, cum surculis suis in ampullas uitreas aceti deiectum. Qua de caussa dignior è pulegio corona uertigini, quàm è rosis cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æstusq́ʒ iniuriam.

Dictamnum. Caput XXXI.

Dictamnus Cretensis.

Dictamnum Officinarum.

DIctamnum, aliquibus syluestre pulegium uocatur, Cretensis herba est, acris, læuis, pulegio similis, sed maioribus folijs, quæ tomento quodã spissaq́ʒ lanugine pubescunt. florem nullum aut semen profert. Præstat omnia quæ satiuum pulegium, sed efficacius multò. non potum modò, sed appositum quoq; aut suffitum, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius herbæ pastu eas excutere. purgandi uim habet succus, illitus, aut cum polenta tritus. herba impactos pedibus reliquóue corpori aculeos, illitu refigit. ad lienis dolorem efficax habetur, siquidem ipsum imminuit. Metunt æstate & autumno. Radix eius gustu calfacit. partus accelerat. succus cũ uino potus, contra serpentium morsus præsidio est. tanta herbæ facultas est, ut olfacta abigat bestias, quæ uenenato ictu sæuiant, appensaq́ʒ cõtactu exanimet. uulneribus ferro illatis, & uenenatis morsibus, infusus succus B

A præsentaneo est remedio, si etiam ab instillatione statim in potu assumatur. Quod pseudodictamnũ uocant, multis in terris nascitur, antè dicto simile, sed minus quàm illud acre. Eosdem effectus præbet, sed inefficacius multò. Defertur à Creta alterum dictamni genus, folijs sisymbrij, ramis maioribus: in quibus flores syluestris origani, nigri, molles: odor foliorum inter sisymbrium & saluiam iucundissimus. Efficax ad eadem, sed minus nares ferit. miscetur emplastris & medicaminibus, quæ aduersus serpentium iniurias confinguntur, theriaca uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Veri dictamni descriptioni Dioscoridis ad omnia respõdens, hodie in magna copia ad nos defertur. Quæ autem uulgo circunfertur dictamni radix, est potius pseudodictamni, aut Pœoniæ maris, ut uir doctissimus Hieronymus Tragus testatur. Creticus laudatur potus & appositus. Metitur æstate & autumno.

Dictamnum, quod è Creta defertur, Dioscoride teste, folio sisymbrij, ramis maioribus, flore syluestris origani, nigro, mollíq; Id hodie Galli tum diptamum, tum hortensem gingiberim appellant, quòd æstuosa ui statim os adurat, & linguam uellicet, &c.

Saluia. Caput XXXII.

B

Ambrosia, Wilde Salbey.

SAluia siue elelisphacon, frutex est ramosus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas: folia mâli cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & quæ sensim attritarum quasi uestium scabritiem referant, hirsuta, subalbida, perquàm iucundo odore, sed graui. semen summis in caulibus syluestri ormino simile gerit. In asperis nascitur. Menses cit & urinas, decoctum foliorum ramorúmq; potũ. partus extrahit. pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur: capillos denigrat: uulnerũ sanguinem cohibet. tetra ulcera purgat. testium pruritus sedant rami foliáq;, si decocto eorum foueantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Græcè, ἐλελίσφακος. Latinè, Saluia.
Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis, Salbey.
Gallis Saulge, dicitur.

Saluia, quòd ad multa, præcipuè fœcunditatem, sit salutaris, ἐλελίσφακος Græcis, quasi syluestris lens dicitur: folio est maiore, squalidiore, scabriore. hæc Germanis Bauren salbey/dicitur: Sphacelus uerò breuiore & tenuiore. Quæ Theophrasti uerba nostram Saluiam femicam, Germanis Edel salbey / özicht salbey/uidentur exprimere. Calfacit euidenter, & astringit ἐλελίσφακος.

Mentha. Caput XXXIII.

Mentha rubea, Rote müntz.
Ackermintz.
Feldtmintz.

Müntzen salbey.

B

MEntha, cognita herba est. Calfaciendi, adstringendi, atq; exiccandi uim habet. Sistit sanguinem, poto ex aceto succo. tineas in uentre teretes enecat. uenerem stimulat. singultus, uomitiones, cholerasq́; sedãt, terni ramuli cum acidi granati succo poti. suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. imposita fronti, capitis dolores mulcet. mammas, si tendatur, aut lacte turgeant, compescit: cum sale canum morsibus illinitur. aurium doloribus cum aqua mulsa subuenit: uuluæ ante coitum admota, conceptioni resistit. linguæ scabritiem confricta leuigat. coire lac, densariq́; in caseum non patitur, si folia potionibus lactis immergantur. in summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Syluestris mentha, Latini menthastrum uocant, hirsutiore est folio, & prorsus maiore, quàm sisymbrij, grauiori odore: quare minus ad sanorum usus expetitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A.

Frawenmüntz.

Græcè, ἡδύοσμος, μίνθη.
Latinè, Mentha.
Officinis nomen seruat.
Germanis, Müntz/ Balsamkraut.
Brabantis, Munte/ Hertecruyt.
Gallis, de la mente, dicitur.

Menthæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiua & hortensis est, altera syluestris & fera. Satinæ iterum quatuor præcipua sunt genera: una est, quam Germani Deyment/ simpliciter, uel, Krauß deyment/ uocant.

Altera, quam iidem Krauß balsam.

Tertia, quæ iisdem Balsam mintz/ appellatur, & Unser frawen mintz/ uel Spitzmintz: à nostræ ætatis herbarijs Romana, uel Saracenica.

Quartam Germani quidam Hertzkraut/ nonnulli Balsamkraut/ uocant. Per me tamen licebit has species, quandoquidem facultatibus similes sint, ut cuiuis placuerit nominare. Nobis autem, ut certiùs discernerentur, prædictis nominibus appellare placuit.

Non ignoramus plures esse menthæ species, nos tamen eas duntaxat, quas uidimus, pictas exhibemus.

Syluestris mentha Græcis ἡδύοσμος ἄγριος.
Officinis Latino nomine Menthastrum.
Germanis, Wildmintz/ Fischmintz/ Bachmintz/ Roßmintz/ Wantzenkraut / Nam habet & hæc

B

Balsamita, Spitzerbalsam.

Katzenkraut/ Balsamkraut.

plures

A

Balsam mintz.

Bergmintz.

B

plures species. Gallis de la mente sauuage dicitur.

Menthæ nomen, ut Plinius tradit lib. 19. suauitas odoris apud Græcos mutauit, cùm alioqui minta uocaretur: (Hædiosmo illi nomen est) unde ueteres nostri nomen declinauerunt Omnis menthæ species, tam hortensis quàm syluestris, gustu acris, & facultate calida est, ex tertio ordine excalfacientium. Infirmior tamen est hortensis, minusq; calefacit. Exiccat autem in secundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit. Grato menthæ mensas odore percurrit in rusticis dapibus, ut Plinius scribit lib. 2. quòd Menthæ odor animum excitet, & sapor auiditatem in cibis. Celsus eam inter urinam mouentia numerat, inquiens: Vrinam autem mouent quæcunq; in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, ocimum, mentha.

Calamintha. Caput XXXIIII.

EX calaminthæ generibus quædam montibus familiaris, folia ocimi habens, incana, surculos aridos, & caules angulosos, purpureum florem. Altera pulegio similis est, sed maior: quam syluestre pulegiũ ideo appellarunt, quòd odore ipsum æmuletur. nepetam Latini uocitant. Tertia menthastro cognata est, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus quàm superioris, sed uiribus inefficacior. omnium folia gustu impensè feruentia & acria radix superuacua. Nascitur in campestribus, asperis & aquosis. Potu aut illitu demorsis à serpente opitulatur decoctũ potu menses & urinas expellit, ruptis, conuulsis, orthopnϾ, torminibus, choleris, horroribusq; auxiliatur. regium morbum expurgat. præsumpta in uino uenenis resistit. tineas cæteraq; interaneorum animalia, cum sale & melle pota, enecat. nec

secus

A

Mentha lutea, Gele mintz.

Pulegium sylucstre.

B

fecus cocta crudáue si te ratur. elephanticos esita ta adiuuat, si postea serũ lactis ebibatur. Folia de trita si in uellere subijciantur, menses extrahũt, & partus enecant. accen sa aut substrata, serpẽtes fugant. nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. su gillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, ut ex alto humores euocet, summam cutem exurens. uermes necat succus auribus instillatus.

NOMINA ET explicatio.

Calamintha, uel cum Nicandro, Calamenthum, Galeno duplex est: domestica, & eo efficacior montana, quam Andromacho minore miratur, Nepethã uoce Romana potius quàm Calaminthã, Græca uocari in sua theriace, cùm cætera Græcè appellarit. Dioscoridi triplex est. Prima montana, uulgare calamentum: secunda pulegium syluestre. Germanis, Wilder poley/Fischmintz/Bachmintz/Wassermintz/Roßmintz. Gallis du poulliot sauuage. Tertia herba cattaria, Officinis Romanum nomen retinens, Nepita: Germanis Nept & Katzenmintz. Gallis de l'herbe au chatt dicitur, ut Ruellio uidetur. Musæ uerò contrà: tertia uulgare calamentum, secunda cattaria putatur. Ob imperfectum omnium historiarum in hac sententiarum uarietate iudicium difficile, καλαμίνθην πολέμιαν addit Actuarius. Galeopsis, quæ uulgò herba cattaria putatur esse, urtica fœtida purpurascentibus floribus uidetur.

Thymum.

Lib.7.Simp.

Calamintha calida sicca gradu tertio, acris, parum amara, tenui substantia, cutim calfacit, mordet, sugit, postremò ulcerat: tamen eius succum uulneri etiam cerebri meningas diuidenti infusum, milij farina sicca superiecta glutinare affirmat Archigenes, apud Galen. lib. 2. comp. phar. part.

Thymum. Caput XXXV.

THymum ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs multis & angustis circundatus: capitulis in cacumine, flore purpureo refertis. Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hanc, ut cum sale & aceto potum, pituitam per aluũ detrahat. decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. tineas uentris exigit. menses, partus, & secundas pellit. urinas ciet. cum melle & eclegmate faciles facit excreationes. recentes tumores discutit, cum aceto illitum. concretum sanguinem dissoluit. uerrucas thymi colorem reddentes, pensilesq; tollit. ischiadicis cum uino & polenta impositum subuenit. hebetibus oculis in cibo prodest.

deſt. perquàm utile pro condimento, duntaxat ad uſus eorum qui rectè ualent. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, θύμος. Latinè, Thymus. Officinis genuinum nomen ſeruauit.

Germanis, Thymian/Immenkraut/Edel Balſamkraut/Welſcher Quendel.

Gallis du thym, Maiorana Anglica dicitur.

Thymum commendatur maximè Atticum, aut ex locis ſiccis & editis : calidum ſiccum ordine tertio: incī dit, menſes & urinas mouet, craſſa & lenta ex pulmone & thorace expectorat. Epithymus Græcorum eſt flos thymi, ſatureiæ ſimilis : calidus ſiccus gradu tertio: omnia poteſt quæ thymus, ſed efficacius, ob id illius penuria hoc uti licet, menſura tamen maiore. Datur Epithymum drach quatuor cum ſero lactis uel mulſa, ad educendum humorem melancholicum. Horum loco ſi Arabum Epithymo, hoc eſt, caſſuta thymo innata, ut ſatureiæ ſeu thymbræ epithymbrum Actuario dictum, & hyſſopo & maiorana, epyſſopum : & orobo orobanche : & lino linanche, uti libet, quia uires cum thymi flore eaſdem illi Plinius ueterum ſolus tribuit: dabitur cū Meſue ob imbecillitatem à drachmis 4. ad drach. 20. Epithymus autem Arabum, ut thymus, eſt duplex, hortenſis, & hoc calidior, ſiccior montanus.

Satureia. Caput XXXVI.

SAtureia triuialis notitiæ eſt, gignitur in aſperis locis, & tenui ſolo, thymo ſimilis, minor tamē & tenerior. defert ſpicam florum plenam, coloris herbacei. Eadem poteſt quæ thymum, ſi modo cōſimili ſumptitetur. Aptus ſenis uſus. Eſt etiamnum quædam ſatiua, ſylueſtri prorſus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam, commodius in cibos recepta eſt.

EXPLICATIO.

Græcè, θύμβρα. Latinè Satureia, hortenſis thymbra. Mart. in plurali neutro eſt uſus :

Improba nec proſunt iam ſatureia tibi.

Officinis Latinum nomen retinuit. B

Germanis, Gartēhyſſop/Zwibelhyſſop/Saturey/Sadaney.

Gallis ſarrieta, quaſi ſatureia Satrea.

Satureia herba eſt fragrantis odoris, & alio nomine thymbra uocata, & inter cunilas numerata. Columella lib 9. cap. 4. Tum etiam thymbræ, uel noſtratis cunilæ, quam ſatureiam ruſtici uocant : & paulò pòſt, Noſtra cunila, quam dixi ſatureiam. Plin. lib. 19. 8. Thymbra uerò quæ ſit cunila, hoc apud nos habet uocabulum, & aliud ſatureia dicta in condimentario genere. Columella tamen thymbram à ſatureia diſcrepare ſentit hoc ſenariolo :

Et ſatureia thymi referens, thymbræq; ſaporem.

Columella itaq; thymbram à ſatureia diſcreuit, & noſtratem cunilam eſſe docuit, quam ruſtici uocarunt ſatureiam, colore floris purpureo, thymbram uerius herbaceo.

Serpyllum.

Serpyllum. Cap. XXXVII.

SErpyllum duorum generum eſt. Hortenſe odore ſampſuchum imitatur, atq; in coronas addi ſolet. cui à ſerpendo nomen inditum eſt : quoniam ſi qua eius particula terrā attingat, inibi radices demittet. folia & ramulos origani habet, ſed candidiores: in maceriīs multò procerius aſsurgit. Sylueſtre, zygis appellatum, non ſerpit, ſed in altitudinem increſcit, ramulos ædens tenues, ſurculoſos, foliīs refertos longioribus quàm rutæ, & duriori-

A bus,angustis.flores iucundè olent,gustanti acres.radicis nullus usus. Nascitur in petris:satiuo efficacius,atq; magis excalfaciens,& ad medendi usum aptius. Menses trahit urinam potu ciet.torminibus ruptis,uulsis,& iecinoris inflammationibus auxiliatur.& aduersus serpentes potu illitúue,capitis dolores mulcet coctum,adiecto rosaceo,& madefactum in aceto.maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit. cruentos uomitus sedat succus,drachmis quatuor ex aceto potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἕρπυλλον. *Latinè,Serpyllum.*

Germanicè, Quendel/Hünerköl. *Brabantis,* Kuel/Thymus/Unser vrouwen bettstro.

Officinis Latinum nomen seruauit. *Gallis Serpoullet,Pillolet.*

Ἕρπυλλον Græcorum,& inde serpyllum Latinorum,dictum est à serpendo,tum quia per terram, quà illum contingens radicatum, serpit: tum quia iuxta sepes plantatum,aut ex altiore loco deorsum demissum adiecto illi pedamento,in longum protrahitur,ut hoc loco Dioscorides,& lib.6.de plantis Theophrastus testatur. Serpyllum gustu acre est,ob id calidum ualde,ita ut menses & urinam moueat.

Sampsuchum. Caput XXXVIII.

Maiorana syluestris.
Wild Maioran.

SAmpsuchum in Cypro & Cyziceno laudatissimum. secundum sibi locũ uendicauit Aegyptium. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Herba est ramosa,per terram repens,folijs eius calaminthæ,quæ tenui folio constat,leptophyllos appellatur, hirsutis & rotundis. suauissimum odorem spirat,ideo coronis inseritur.Vis eius excalfaciens.succus decocti potus, conuenit incipiẽtibus hydropicis,& ijs quos urinæ difficultas,aut tormina excruciant.illita ex melle arida folia,sugillata tollunt.menses subdita in pesso trahunt.contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur.luxatis tumoribusq́; cerato excepta imponuntur.aduersus oculorum inflammationes,tumoresq́; cum polline polentæ illini prodest.acopis malagmatisq́; calfaciendi gratia, commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, σάμψυχον,ἢ ἀμάρακον.

Latinè,Sampsuchus,uel Sampsychon,Amaracus. *Officinis Maiorana.*

Germanis, Meyeron. *Brabantis,* Mageleyne. *Gallis Mariolaine,dicitur.*

Maiorana, Amaracus, sampsychus, Dioscoridi, Theophrasto, Plinio eadem sunt herba: unguentum tamen amaracinum à sampsychino cur diuersum sit Dioscoridi, suprà ostendimus lib. 1. Calida est herba & sicca ordine tertio, & tenuium partium Sampsychum, Galen. lib. 8. simpl. Amaracum uerò calidum ordine tertio, siccum secundo, idem lib. 6. simpl. Ex qua temperamenti uarietate, & quod seorsim de his agit, Amaracum Galeno, & post eum Paulo esse dictam uulgo Matricariam suspicantur. Est & aliud huius herbæ genus, quam Maioranam syluestrem uocant, & hyeme corollis texendis uirens, folijs, caule ac floribus altero maius, ambo eiusdem penè odoris & efficaciæ.

A

Gal. lib. 8. simp.
Lib. 6. Simp.

Melilotos, siue sertula Campana.

Edler Steynklee.

Melilotus Italica.

Caput XXXIX.

SErtula Campana laudatissima in Attica, & Cyzico, & Chalcedone nata. cuius odor uicinus est croco, boni odoris. Nascitur & in Cāpania circa Nolam, colore in luteū languescente, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam. inflammationem omnē emollit, præsertim quæ in oculis, uulua, sede aut testibus erumpat, si ex passo cocta illinatur: interdum autem addito oui luteo assato, aut fœnigræci farina, lini semine, aut polline, capitulis papaueris, intyboue. Recentes meliceridas per se cum aqua, & ulcera manantia in capite, illita cum creta Chia, uino aut galla sanat. stomachi dolores & cruda & cocta cū aliquo ex antè dictis leuat. doloribus aurium mitigādis cruda ex passo instillatur. in aceto aut rosaceo madefacta, capitis dolorem lenit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscorides hanc, utpote triuialem, non depinxit, circa Nolam tamen Italiæ gigni, coloris lutei, odore languido tradit. Verùm tria eius inueniuntur rei herbariæ prudentibus fastigia: uulgare statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta, ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine. Alterum aspectu cano, croci odore, ac flore, pinguißimis ac breuißimis folijs. Tertium, cuius picturam tanquam ueri ac genuini meliloti damus, simile fœnogræco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, infra sinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Nascitur ubiq;, Græco nomine Officinis nobilior, ac Latino. Germani, Welsch oder Italianisch steynklee. Brabantis, Claueren/Steenclauer. Galli patellum, & coronam regiam, appellant.

Melilotum coquit, digerit, & parum astringit, ut crocus, largior enim est in eo substantia calida, quàm frigida. Germanis, Edler steynklee uocatam, Hieron. Tragus Medicam putat.

Marum. Caput XL.

MArum herba cognita uulgò, surculosa, flore origani, folijs multum longioribus, flore odoratiore. Vim habet sisymbrio consimilem. substringit enim & modicè calfacit. qua de causa illitu serpentia ulcera sistit, & in calidas illitiones additur. iuxta Magnesiam & Tralleis copiosissima gignitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Maron herba surculosa, flore origani, sed odoratiore: planta est uehementer odorata & amara, amaraco proxima, quo tamen est multò odoratior & amarior, minus tamen eo est acris. Vnguento amaracino fortè dicto, quòd amaraci plurimum olim reciperet, nunc solum marum immittunt: satius tamen est, æqualem ama-

A raci & mari portionem imponere, ut hedychroi compositioni. qua mistione minus quidem odorum, non tamen minus efficax erit. Hæc Galenus. Suspicio nobis est uehemens Marum esse herbam, apud Gallos Mastic uulgò dictam, Maioranæ simillimam, flore tamen muscoso in pappos abeunte.

Lib. 1. Anti.

Acinos. Cap. XLI.

ACinos aut aconos à Græcis dicitur, tenui siccóque ramulo herba, ocimo similis, odorata, sed hirsutior, qua coronæ factitantur. à nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluum pota sistit. illita panos ignemq́ue sacrum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄκινος. Latinè, Acinus herba.

Officinis incognita. Germanis, Kleyn Basilien.

Gallis, basilic menu. basilic sauuage.

Acinon Paulus ocimo cõsimilem prodit, mediocres astringendi uires poßidere, quare uentrem & menses potu sistere. Ad panos & ignem sacrum utiliter illinitur. Differt acinos ab acano, quòd acinos ocimastrum est, cuius picturam exhibemus: acanos uerò spinosa, breuis, & lata herba, eryngo quibusdam contributa, spinis latioribus, &c.

Baccharis. Cap. XLII.

Chrysogonum. Benedicten kraut.

B

BAccharis herba fruticosa, quæ in coronas additur. cuius folia aspera sunt, media uiolæ & uerbasci magnitudine: caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis: flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus ueratro nigro similibus, quibus odor inest cinnamomo proximus. Asperum squalidumq́ue solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulsis, ex alto præcipitatis, spirandi difficultati, salutaris. itẽ diuturnæ tussi, & urinæ difficili. menses pellit. contra serpentium morsus utilissimè datur in uino. recens radix apposita, partum extrahit. puerperis eius decoctum in desessionibus prodest. in diapasmata utiliter inseritur, iucundi odoris gratia. folia utpotè quæ adstringant, capitis doloribus illitu prosunt. oculorum inflammationibus, mammis tumentibus à partu, ægilopijs incipientibus, ignibusq́ue sacris auxiliantur. odor somnum gignit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nostrates Officinæ Baccharim non norunt. Rura apud Gallos diuæ Mariæ chirotecas: Germani Unser frawen hendtschůch/appellant, eamq́; nectunt in coronas. Baccharim esse facilè potest intelligi, cùm fruticosa sit herba, cuius folia quandam referunt asperitatem, media uiolæ uerbasciq́; magnitudine, caule anguloso, cubiti altitudinem petente, agnatis appendicibus quadantenus scabris, flore purpureo, subalbicante, radicibus nigro ueratro similibus, Cinnamomum subolentibus: asperum squalidũq́; solum amat. Paulus odoratam esse tradit herbam, odore cinnamomum imitantem, quæ coronis dicari soleat. Bacchare fascinum depelli, Virgilius autor est, ita canens: - Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Quidam hanc herbã pro Chrysogono habent, Germanicè Benedicten kraut. De quo infrà lib. 4. cap. 46.

Rura

Ruta. Caput XLIII. A

RVta montana syluestrisq́; satiua & hortensi acrior est,& in cibis damnata. satiua uerò quæ sub ficu arbore enascitur,magis in cibos admittitur. Vtraq; urit,calfacit,exulcerat,urinam ciet, menstrua pellit. aluum sistit potu cibóue. letalium medicamentorum antidotum est, si semen ex uino, acetabuli mensura, ebibatur. folia per se præsumpta, aut cum nuce iuglande, aridisq́; ficis, inefficaces uenenorum uires reddunt. contra serpentes simili modo sumere conuenit: genituram cibo potúue extinguit. cũ anetho sicco decocta, tormina sedat. facit ad pectoris laterumq́; dolores: difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum articulorumq́; cruciatus & horrores febrium circuitu repetentes, pota ut antè dictũ est. item ad inflationes coli, uuluæ, rectiq́; intestini, cũ oleo decocta & infusa. fœminas uuluæ strangulatu liberat, si à genitali sedetenus cũ melle subijciatur. feruefacta ex oleo, & pota, uentris tineas excutit. articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. eisdem in potu auxiliatur, decocta in uino ad dimidias parteis, & oblita. cruda conditaq́; cibo, uisus aciem excitat. dolores oculorũ illita cum polenta lenit. doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur. profluentem naribus sanguinem sistit, trita & indita. testium inflammationibus cum laureis folijs imposita, & eruptionibus papularum, cum myrto et cerato prodest. Cum pipere autem, uino & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. cum eisdem illita, formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem repræsentant. contra impetigines cum alumine & melle utilissimè imponitur. succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. hebetudinem oculi qui sensere, ruta cum fœniculi succo ac melle peruncti iuuantur. ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & cerusa persanat: mansa, alliorum ceparumq́; acrimoniam domat. Montana si copiosius estur, interficit. dum florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, & rubore quodam inficit, cum pruritu ac uehementi inflammatione. oportet itaq; eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciunt eam quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes interimere. Montosus autem is locus, uiperis scatet. Semen eius potum, contra intestina uitia efficax est: in antidota commodè additur. contra incontinentiam urinæ tostum, semẽ septenis diebus potui datur. Radix huius montanum moly uocatur. Syluestris ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus & coxendicum doloribus: menstrua mouet. partus enecat. acrior est uiribus quàm hortensis, & ualidior. syluestris, utpotè noxia, cibis abdicatur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πήγανον. Latinè, Ruta. Officinis Latinum nomen seruauit.
Germanis, Weinraut/ & simpliciter Raut. Gallis Rue, appellatur.

Ruta hortensis est imbecillior agresti: hæc enim calida ordine quarto (tantùm tertio dicitur lib. 6. com. phar. part. in stomachica Diabesasa) illa tertio: utraq; acris, amara, tenuium partium, ualenter siccans, incidit, digerit ualenter crassos & lentos humores: urinas mouet: flatus, & ueneris appetitum cohibet.

Syluestris ruta. Caput XLIIII.

VOcant etiamnum syluestrem rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima moly dicitur. Frutex est qui ab una radice multos emittit cauliculos: folijs multò quàm alterius rutæ longioribus, tenerioribusq́;, odore graui: flore candido; capitulis in cacumine paulò maioribus, quàm satiuæ rutæ, quæ tribus maxi-

A

Ruta ſylueſtris.

mè partibus conſtat: in quibus triangulum ſemẽ,ſubrufum,guſtu amarum recluditur, cuius eſt uſus ſemen autumno matureſcit. quod cum melle,uino,croco & fœniculi ſucco,ac gallinaceo felle,teritur cõtra retuſam oculorum aciẽ. Sunt qui eam harmalã uocent,Syri beſaſan. Qui Cappadociã incolunt,moly,quoniã quandam cum moly ſeruet ſimilitudinẽ: radice nigra,flore candido: In collibus & læto ꝓuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πήγανον ἄγριον. Latinè, Syluestris ruta, Moly,Beſanum,Beſaſa,Armala. Officinis & Syris Harmela. Germanis, Wild rauten.

Gallis Rue ſauuage,dicitur.

Ruta ſylueſtris,cuius picturam exhibemus, Hieronymo Trago,uiro in ſimplicium recta cognitione exercitatiſsimo fide digniſsimoq́;,è mõte Peſſulano ab amicis tranſmiſſa, adeò legitimæ huius delineationi per omnia reſpõdet, ut ueram ac genuinam ſylueſtrem rutam eſſe, nemo ſanæ mentis dubitare poßit. Moly,quod nonnulli rutam ſylueſtrem,alij Harmalã dicunt,tertio calefacientium ordini annumeratur: ſubſtantia tenue,hinc craſſos humores uiſcoſosq́; incidit, diſcutit, & urinam promouet.

Nomenclationes,quæ contra Dioſcoridis morem in calce huius capituli,quod ſylueſtri Rutæ dicatũ eſt, ſubditæ ſunt, ad ſequens moly magis uidentur pertinere.

Moly. Cap. XLV.

B

MOly folia habet graminis latiora, humi ſparſa: florem albæ uiolæ ſimilẽ, ſed minorem,lactei coloris: caulem candidum,quaternûm cubitorum, in cuius cacumine ineſt aliquid quod allij ſpeciem referat. radix parua,bulboſa,quæ mirum in modum ualet ad aperiendas uuluas,ſi trita cum irino unguento,in peſſo ſubijciatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Moly Galenus,Dioſcoridis uerba citans,μῶλυ appellat Ruta etiam ſylueſtris (ut ſuprà oſtendimus) idem nomen habet. Molon quoq; non alia uidetur,quàm Moly. Laudatiſsima herbarum fuit,Homero teſte,cuius inuentionem Mercurio aßignauit,contraq́; ſumma Circes ueneficia demonſtrauit, decima Odyſſeæ rhapſodia. Hodie & Medicis & Officinis planè incognita.

Panaces. Caput XLVI.

Pſophide.

PAnaces nonnullis heracleum dicitur, ex quo opopanax colligi ſolet. plurimum in Bœotia & in Phocide* Arcadiæ naſcitur: ibiq́ʒ compendij & quæſtus, qui ex eo liquore factitatur, gratia ſtudioſè colitur. folijs eſt aſperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartitò diuiſis: caule, ut ferulæ, altiſsimo, qui lanugine quadam incaneſcit, folijs etiam minutioribus obſitus, muſcarijs, ceu anethi, in cacumine: flore luteo, & ſemine odorato ferventeq́ʒ. radices habet multas ab origine una, candidas, graueolentes, craſsi corticis, & ſubamari guſtus Naſcitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur ſuccus inciſa radice, recenti caulium pullulatu: ea candidum ſuccum emittit, qui ſiccatus, in ſumma cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem ſuccũ excipiunt, folijs excauato ſolo ſtratis, quæ ſiccata tolluntur. Simili modo caule meſsibus inciſo profluentem ſuccum eximunt. Meliores ex radicibus, albæ, rigentes, diſtentęq́ʒ, ſiccæ, quæ cariem non ſentiant, aromaticæ, feruentes guſtu. Fructus ex media ferula cibo idoneus eſt: ſed ex agnatis ſtolonibus, ab uſu cibario abhorret. Maximè in hoc ſucci genere probatur quàm amariſsimus, internè albus, aut ſubfuluus, foris

ad

ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, tener, statim in aqua eliquescẽs, grαui odore. niger improbatur, ac mollis. Adulteratur ammoniaco aut cera. Sed synceri experimentum est, si digitis in aqua friatus resoluatur, & lactescat. Excalfacit, mollit, extenuat. horroribus febrium circuitibusq́; uulsis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. contra uesicæ scabiem ex aqua mulsa aut uino bibitur. menses trahit, fœtum enecat. inflationes quæ uuluam malè habent, duritiasq́; ex melle dilutus, discutit. ischiadicis illinitur. acopis & capitis medicaminibus admiscetur. carbunculos rumpit. podagricis cum uua passa illitus subuenit. dolore dentium liberat, cauis inditus. oculorum aciem illitu excitat. ex eo & pice optimum fit emplastrum, contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur. Radix in ramenta conscissa, uuluæ admota, partus extrahit. ad uetera ulcera efficax est. nudata ossa, corpore operit, si trita cum melle illinatur. Semen cum absinthio sumptum, menses pellit. cum aristolochia prodest aduersus animalia, quæ uenenum eiaculantur. contra uuluæ strangulatus in uino bibitur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces (πάνακες) nomine statim morborum omnium remedium se pollicetur. Communis est pluribus herbis nomenclatura, Centaurio, Ligustico, Tithymallo, Origano, Heracleotico. Dioscoridi tamen priuatim sic nominantur tria solùm genera, proximè sequentia: primum de quo præsenti capite agit, Græcis πάνακες ἡράκλειον, Latinis Panaces Heracleum, id est, Herculeum dicitur.

πανάκες ἀπὸ τοῦ πάντα ἀκεῖν, hoc est à sanandis omnibus morbis.

Oppopanax liquor, è Panacis Heraclij radice incisa emanans, cùm caulis primùm erumpit, aut uulnerato caule meßibus: calidus ordine tertio, siccus secundo: emollit, digerit, modicè terget, ob hoc ossa nuda uestit carne, ulcera maligna & contumacia sanat. Recens est candidus, ubi aruit, colore foris est croceo. Nostrum quod habemus, aliqua amaritudine insignitur, non tamen amarißimum est, & graui odore sentitur. Propterea cum nostro aliquid mixtum arbitror, quod intensam amaritudinem tollit, uel opus est quantitatẽ notatu dignam mandere, si intensa amaritudo sentiri debeat: in reliquis notis penitus conuenit. Oppopanax.

Panaces Asclepij. Caput XLVII.

Panaces Asclepij, caulem à solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus quàm fœniculi folijs, hirsutioribus, odoratis: aureo flore, acri, odorato, ex muscarijs dependente. radix parua est & tenuis. Auxiliarem uim habent flores & semina, contra ulcera, phagedænas, & tubercula, si trita cum melle imponantur. aduersus serpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui Panaces syluestre origanum uocant, alij cunilam: de qua in origani mentione diximus. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces Asclepion dictum aiunt, quoniam filium Aesculapius Panacium uocauerit. Huius radicem Theophrastus multũ & salsi corticis habere dixit, quod quidem priori generi à Dioscoride tributur. Est & hæc Medicis cum Officinis hodie incognita.

Chironium Panaces. Caput XLVIII.

Chironium Panaces in Pelio monte maximè prouenit. foliũ eius amaraco * simile. flos aureus. radix parua, quæ non altè demittitur, gustu acris. Pota radix serpentium ueneno resistit. illita coma, eadem præstat.

* Lapatho. Theophr.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Et hoc ab inuentore nomen retinet, cui folium rumicis Theophrastus & Plinius reddunt: maius tamen, hirsutius, radice parua. Nascitur pinguibus, flore ad supradicta efficaci: nobis hodie incognita.

Ligusticum. Cap. XLIX.

Ligusticum, quod alij panaceã, alij panaces uocant, plurimum in Liguria nascitur, in monte Apennino, Alpibus contermino, unde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant, quoniam & radice & caule, heracleotico panaci simile sit, & uiribus eisdem præditum. Gignitur in altissimis asperisq́; montibus, ac umbrosis, maximè iuxta fluenta. cauliculum fert anethi, geniculatum, tenuem, & in circuitu folia ferulæ campanæ, molliora, odorata, prope uerticẽ graciliora, & longè magis diuisa: in cacumine muscarium, in quo semen dependet nigrum, solidum & oblongum, fœniculo proximum, gustanti acre, & aroma olens; radix candida,

A

B

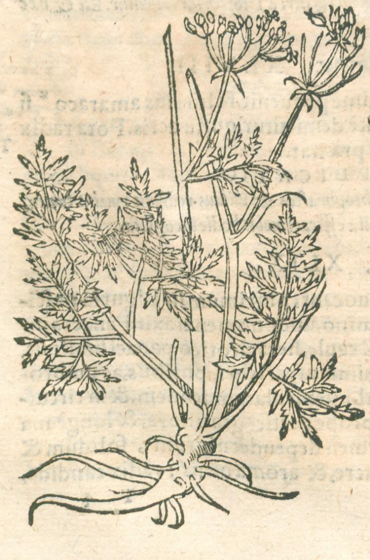
heracleotici panacis similis, odorata. Radicis seminisq; excalfactoria, cõcoquens. prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones. item ad inflationes, præsertim quibus stomachus turgeat. & contra serpentiũ ictus. urinas & menses potu trahit. Eosdẽ præstat effectus apposita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquẽtibus admiscetur. ori perquàm utile, quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obsonia. Adulteratur semine quodam simili, quod facilè gustu discernitur: amarũ enim est. Alij semen fœniculi aut seselis admiscẽtes ligusticum dolo uitiant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λιγυστικόν, Λιβυστικόν. Latinè, Ligusticum. Galenus Libysticum. Brabantis, Leuistock. Officinæ corrupto uocabulo Leuisticum. Germani, Liebstöckel/uocant. Gallis Leuistic, appellatur.

Ligusticum, à Ligusticis alpibus, in quibus frequens nascitur, Galeno et Actuario, unius literæ mutatione, Libysticum: syluestre, hodie rarum, semine solo uisum Manardo: radix imperatoria uocatur Leoniceno & Musæ. Hoc autem accipiendum in compositionibus Arabũ, pro Keisin seu Leuistico, apertè docet Diatrion pipereon, et dia Calaminthes, à Nicolao & Mesue ex Galeno paucis admodum mutatis descripta. In quibus & alijs non paucis Arabum descriptionibus, ut diacymino, dia moscho, libysticum reposuit Actuarius. Vulgatum autem Leuisticum satiuum est, ob id minus efficax: nec Smyrnium est cum Ruellio: aut apij, uel dauci genus, cum Manardo, Smyrniũ putante petroselinũ Alexandrinũ uel Macedonicũ: nã quòd folia latiora aliquantulũ, radixq; foris nõ adeò atra, culturæ adscribendũ, nã cætero simillima est.

Pastinacæ Gallicæ syluestre genus, cuius semine pro Dauco utuntur Officinæ.

Pastinaca Gallica, Germanis Jammozen/Rot/& Gelb rüben/ appellata.

Pastinaca. Cap. L.

PAstinaca syluestris folia gingidij habet, latiora, subamara: caulem rectum, scabrũ: umbellam similem anethi, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureũ quiddã, fermè croceum. radix digiti crassitudine, dodrãtalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impositum, menstrua mouet. ijs conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet,

Pastinaca uulgaris.

quet, aut lateralis dolor excruciat, aut si aqua cutē A subijt. serpentium morsibus ictibusq́; prodest. præsumentes id nulla affici iniuria à serpentibus traduntur. conceptus adiuuat. Radix urinam pellit. uenerē stimulat. partus apposita eijcit. Folia trita, & cum melle imposita, phagedænas ulcerū purgāt. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinacæ duo genera traduntur. Vnum satiuum, Σταφυλῖνος κηπαῖος, Græcis: pastinaca satiua Latinis: Pasteney/ *dicitur Germanis. Alterum agreste, quod Daucus etiam appellatur, autore Gale. & Paulo Aegineta, hoc Græcis σαφυλῖνος ἄγριος. Latinis, Pastinaca erratica. Germanis,* Wilde pasteney/ Vogels nester. *Brabantis,* Pastinaken/ Peen/ Caroten. *Gallis uerò Cariotes sauuage appellatur. Est & alterum genus in eadem similitudine pastinacæ, quam Gallicam pastinacam uocant, Germani* Gelb & Rotrüblin/ *uel* Moren. *Galli Caryottes, prædulci radice, odorata, rufa, uel interdum purpurea: cuius genera etiam quatuor fecere. De quibus etiam Dioscorides agit sub dauci nomine, infrà cap. 67. Pastinacæ omni calens natura est. Efficacior syluestris, magisq́; in petrosis nata.*

Seseli. Caput LI.

SEseli Massiliense folia Fœniculi habet, crassiora: caulem uegetiorem: umbellā anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre. radix longa est, iucundi odoris. Semē & radix excalfaciendi uim habent. potu strāguriæ & ortho- B pnœæ medentur: suffocationibus mulierum, comitialibusq́; prosunt. menses & partus trahunt. ad omnia interna mala pollent. tussim ueterem sanant. semen cum uino potum, cōcoquit, & tormina discutit. epialis febribus

Seseli Peloponesiacum.
Schwartz Hirschwurtz.

Seseli Aethiopicum.
Weiß Hirschwurtz.

A utile. cõtra perfrictiones in itineribus, cum pipere & uino bibitur. capris, cæteriſq; pecudibus datur in potu, quò facilius ſuos fœtus enitantur. Aethiopicum Seſeli, folia habet hederæ, minora, & ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extenſis: ramis ſeſquipedalibus: capitulo anethi: ſemine in tritici morem denſo, nigro, amaro, Maſsilienſi odoratiore, & acriore, multum ſuaui. Peloponenſe folia habet cicutæ, latiora, & craſsiora: caulem ſupra Maſsilienſis magnitudinem, ferulaceum, & latum: in cacumine umbellam, in qua ſemen huius odoratum, & carnoſum pendet. Eiſdem uiribus prædltum eſt. naſcitur in aſperis, riguis & collibus. inuenitur etiamnum in inſulis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Σέσελι μασσαλιωτικόν. Latinis Seſeli Maßilienſe. Officinis Siler montanum. Herbarijs quibuſdam maior ſaxifraga. Germanis, Seſel/Welſcher ſteynbrech/Hertzwurtz. Brabantis, Hertwortel. Gallis Ser montain, apud Allobroges.

Sil ſiue ſile, herba eſt alio nomine Seſeli appellata, cuius radice uel ſemine olim uina condiebant, quæ ante meridiano tempore ſumebant. Vnde ſilatum ueteres dixere, quod nunc tentaculum uocamus. Seſeli fructu & radice, id eſt, ſemine, ualde calet, ac tenuium eſt partiũ, quare urinam mouet, epilepſiæ & orthopnœæ cõfert: laudatur Maßilienſe. Et alterum etiam Aethiopicum, & tertium Creticũ: de quo in capite ſequẽti, &c.

Creticum ſeſeli. Caput LII.

TOrdylium, quod aliqui Creticum ſeſeli uocant, iuxta Ciliciam in Amano monte naſcitur, herbula ſurculoſa, ſemine duplici, rotundo, ſcutulorum effigie, odorato, ſubacri. Contra urinæ difficultatem bibitur. potu cit menſes. ſucco ſeminis cauliſq; uirentis, ternis obolis ex paſſo decem diebus hauſto, renes ſanantur. efficax eſt radix ad ciendas pectoris excreationes, in delinctu cum melle.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Τορδύλιον, Tordylium uel Tordylon, & Seſeli Creticum, Paulo Gordylion: & Tortilen, aliqui ſemen Seſelis eſſe dixerunt, alij herbam per ſe, quam & Syreon uocauerũt, de qua nihil aliud proditum inueniſſe fatetur Plinius, quàm quod in montibus naſcitur, ambuſtam ciere menſes &c. Quibuſdã hæc herba Germanicè Berwurtzel uocatur. Idem eſt Tordylion, quod latius hoc loco à Dioſcoride repræſentatur in Amano Ciliciæ monte: breuis & fruticoſa herba, ſemine p̄ruo orbiculato duplici, clypeolis ſimili, modicè acri, & aromatum modo odorato. cuius picturam damus, Meum eſt.

Siſon.

Siſon. Cap. LIII.

SIſon exiguum ſemen eſt, in Syria natũ, apio ſimile, nigrum, feruens, oblongum. Contra lienis uitia bibitur: urinę difficultatem potu emendat. remoratos menſes citat, quo in condimentis.

dimentis,cũ cucurbita,& aceto,indigenæ utuntur. in cacumine granula multa gerit. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Σίσωμ. Latinè,Sison. Officinis falsò semen Amomi.

Germanis Frembder Petersilien/dicitur.

Officinæ eius herbæ,cuius picturam damus,semine hactenus pro uero Græcorum Amomo usi sunt,non tamen sine errore,cùm hæc herba cum Amomi planta nihil habeat commune,ut facilè iudiciũ feret, qui utriusq; historiam conferre uoluerit,& uerum esse Sison comperiet,si quoq; diligenter & huius delineationem examinauerit.

Anisum. Cap. LIIII.

Carum.

ANisum in summa excalfacit,exiccat.oris halitum iucũdiorem facit. doloris leuamentum præstat. urinam ciet* aquam quæ subijt cutem,dissipat. potum sitim cohibet.animalium uenenis aduersatur,ualet ad inflationes alũum & alba fœminarum profluuia sistit.lac ad mammas elicit,uenerem stimulat. dolores capitis leuat,suffitum naribus. cum rosaceo tritum,instillatumq́;,fractis auribus medetur.Melius semper recens,plenum,non furfurosum, odore præstans.inter prima laudatum est Creticum, proximo loco Aegyptium.

*Addunt alij: Diffundendi uim habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνισομ,ἄνησομ. Latinè,Anisum uel Anesum.

Officinis Latinum nomen seruauit.

Medicorum uulgus Romanum fœniculum.

Germani Aniß/uel Eniß. Galli Anis,appellant.

Anisi semen calidum siccum ordine tertio, urentibus proximum,acre,subamarum urinas ciet, flatus uentris dißipat, digerit: addit Dioscorides uenenis resistere.Inter prima laudatur Creticum,melius recens & plenum.Huius loco & penuria,Anisum dulce usurpamus,quod γλυκάνισομ Actuarius sæpe appellat.Ita sentire malo,quàm cum nonnullis Anisum uulgare Græcorum, Anethum initio tertij gradus calidum,siccum primo affirmare.Anethum uerò uulgare calidius siccius,Anisum Græcorum calidum siccum tertio gradu. Nã uero u[illegible]t rum Aniso (ut dixi) caremus,quod semen paruum apij simile semini,sed maius Dioscorides scribit: Anetho autem semen latum & foliatum Ruellius tribuit: ex quo scriptore nescio,nisi fortè Anethum nostrum pinxit,non descriptum ueteribus.

Gal.lib.6.simp. Gal.lib.6.simp. B

Carum. Cap. LV.

CArum,semen est uulgaris notitiæ. Excalfacit.urinam concitat.stomacho utile.os commendat.concoctionem adiuuat.utiliter miscetur antidotis & oxyporis.anisi uicem præbet,radix cocta,pastinacæ modo manditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè,Κάρος,Et recentioribus Græcis Carnabum,uel Carnabadium,ut quibusdam placet.

Latinè,Careum,Carium, Caros.

Officinis & herbarijs tantùm paterno casu cognitum: carui enim omnibus ore uno dicitur.

Germani,Mattkümmel/Wisenkümmel/Gartenkümmel.

Brabantis,Wit Comijn. Galli Carui uocitant.

Cari semen calidum siccũ ordine tertio,mediocriter acre,urinas mouet,flatũ discutit: planta etiam reliqua ab hoc utilis, à Caria regione laudatißimum afferebatur:unde illi nomẽ multiplex,Carũ,Carion,Careõ,

A Caraon, Carota, siue, ut nunc pronunciant, carcota. Cari siue Carei, unde nomen traxit, radix est, quam Athe-neus dipno sophistarum lib. 9. celebrans, maiorem pastinacam falsò appellat, uulgari & cotidiana illa meliorem: quæ etiam elixa Pastinacæ modo estur, ut hoc loco Dioscorides quoq; testatur, licet seorsim etiam sub si sari nomine de eadem agere quibusdam uideatur suprà cap. 104. lib. 2. his uerbis: Suauis in cibo ori elixa sisari radix est, stomacho utilis. Vrinam cit, & cibi appetentiam excitat.

Præterea Paulus Aegineta lib. 1. cap. de ijs quæ edendo sunt radicibus, hanc tanquam congenerem Pastinacæ & dauco simul iungit, inquiens: σαφυλίνου δὲ καὶ δαύκου καὶ κάρου αἱ μὲν ῥίζαι, id est, Staphylini uerò, quæ pastinaca est, & dauci & cari radices. Vbi cari radicē, et siser Interpretes confundunt, errore manifesto: nam hæc genera nos ita distribuimus, ut pastinaca, quæ Staphylini Græcis dicitur, sit nostra uulgaris pastinaca, Germanicè pasteney dicta. Dauci uerò radix sit uulgaris illa radix, Germanis Moren/ Geel oder rot rüben dicta. Siser autem, cuius Plinius meminit lib. 19. Germanorum Geyerlein/ & Carota Cari radix, Germanicè Mattkymmel wurtz: quod multi docti uiri non animaduertentes, has radices magno errore confundunt.

Anethum. Caput LVI.

ARidi anethi comæ seminisq; decoctum, potu lac euocat inflationes, & tormina sedat. aluū, uomitionesq; sistit. urinas ciet. singultus lenit, oculorum aciem hebetat. genituram restinguit, assiduè potum. fœminis uuluę malo opportunis, ad desessiones utile. condylomata illitus eius cinis tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄνηθον. Latinè, Anethum.
Officinis Latinum ac genuinum nomen seruauit.
Germanis, Dyll/ Hochkraut.
Gallis Anete, dicitur.

B Anethum calidum secundo ordine, siccum primo, tenuium partium, digerit, ex oleo decoctum dolores sedat, somnum conciliat, crudos humores coquit, præsertim uiride, quia minus calidum & humidius est. Vstum autem calidum siccum gradu tertio fit, ulcera præhumida, præcipuè pudendorum, & præputij cicatrice tegit. Coma florum odoratissima, & semen nobis consuetissimum est.

Cuminum satiuum.

Cuminum satiuum. Cap. LVII.

CVminum satiuum ori gratum est: sed multò magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellauit. secundum locum tenet Aegyptium. reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Terentia, & plerisq; alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. ad tormina inflationesq; conuenit, coctum & cum oleo inditum aut cum hordeacea farina illitum. orthopnoicis datur in posca: demorsis à serpente, in uino. testium collectionibus auxiliatur, impositum cum uua passa, aut lolij farina ceratóue. mensium abundantiam inhibet. contritum autē in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit colorem bibentium aut perunctorum mutat in pallorē.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κύμινον. Latinè, Cuminum.
Officinæ Romanum cognominant.
Germanis, Römischer Kymmel/ Pfeffer kymmel.
Gallis Comin, dicitur.

Cumini

Cumini ſemen utile magis, calfacit ordine tertio, ſiccat, urinam mouet, flatum extinguit: ſatiuum eſt de ſyluestre. Plin. lib. 19. Condimentorum tamen, omniumq; faſtidijs cuminum amiciſsimum Idem lib. 20. In eo magnus uſus in ſtomachi præcipuè remedijs. Diſcutit pituitas & inflationes, tormina quoq; & inteſtinorũ dolores. Veruntamen omnem pallorem bibentibus gignit. A

Syluestre cuminum. Caput LVIII.

Ritterſporen.

B

S. Cathert-nen blůmen.

SYlueſtre cuminum, plurimum efficaciusq́; in Lycia & Galatiæ Aſia, atq; Carthagine Hiſpaniæ gignitur: frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti ſerratis, & gingidij diuiſura. in cacumine capitula quina, aut ſena habet, mollia, rotunda, in quibus eſt ſemen aceroſum, guſtu ſatiuo acriore. naſcitur in collibus. Bibitur ſemen ex aqua, aduerſus tormina inflationesq́;. item contra uenenatas beſtias, ex uino. ſingultus ex aceto ſedat: ſtomacho utile, quem humor uexat. ſugillata tollit, ſi manducatum cũ

A melle & uua passa illinatur: testium inflammationibus, adiectis eisdem illitum medetur. Est & aliud syluestris cumini genus, satiuo non dissimile, quod à singulis floribus pensilia promit cornicula, in quibus semen est melanthio simile: quod potum omnium serpentium morsibus præsidio est. calculosis & ijs qui urinæ stillicidio uexantur: aut concretum sanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur. sed apij semen ferueфactum postea bibendum est.

Cumini syluestris primum genus, Græcis Κύμινον ἄγριον.
Latinis syluestre Cuminum. Officinis Consolida regalis.
Germanis, Ritterspörlin. Gallis cornueta, dicitur.
In segetibus inuenitur, caule singulari, ramoso, folio propè fœniculi, semine nigro in corniculata siliquula concluso. hodie in hortis seritur, & Germanicè S. Catharinen blůmen / dicitur: herba ad descriptionem primi generis syluestris cumini ferè propius accedens, Germaniæ alioqui peregrina herba, ac nuper ex Italia allata, eius figuram præcedens pictura ostendit.
Alterum Cumini syluestris genus, Græcis κύμινον ἄγριον ἕτερον.
Officinis nigella syluestris.
Germanis, Wild schwartzer Coriander / nominatur.
Folia anethi habet, flores nigellæ satiuæ similes, nisi quòd colore sint elegantiores. Capitulum planè aquilegiæ respondet, atq; in se semina nigra & odorata continet.

Ammi. Caput LIX.

B AMmi Aethiopicum cuminum appellant. plerique hoc natura diuersum ab illo existimant. Vulgo notum est semen exile, multò minus cumino, origanum resipiens. Eligendum est purum, minimè furfurosum. Vis ei excalfactoria, feruēs & exiccans. facit ad tormina, urinæ difficultatem, serpentium ictus, cum uino potum. menstrua ciet. miscetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. sugillata cum melle tollit. colorē potu aut illitu mutat in pallorem. suffitum cum uua passa aut resina, uuluas purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄμμι.
Latinè, Ammi.
Romanis Cuminum Alexandrinum, quidam Aethiopicum cuminum id esse putant, alij regum cuminum appellant, pleriq; alterius naturæ in totum existimant Aethiopicum cuminum ab eo, quod uocatur ammi.
Officinis Ameos corruptè.
Germanis Ammey samen / dicitur.
Ameos semen calidum siccum in fine ordinis tertij, tenuium partium, album, subamarum, acre, digerit, urinam mouet. Ammi cōmendatur Illyricum, lib. 9. comp. phar. part. alij Aegyptium laudant. Nascitur & hodie in Germania nostra, & magna copia prouenit, sicut deinceps extirpari uix queat.

Lib. 6. Simp.
Lib. 9. c. ph. p.

Coriandrum. Caput LX.

COriandrum aut corianum, uulgaris est notitiæ, uim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane aut polenta, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, medetur. epinyctidas cum melle uel uua passa, testium inflāmationes, carbūculosq; sanat. cum faba fresa, strumas & tubercula discutit. tineas interaneorum expellit semen, cum passo potum. genituram adauget. largius tamen sumptum, mentem non sine periculo mouet: quare continuo & copiosiore usu abstinendum. Succus cum

cerussa

cerussa spumáue argenti, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflammationes emendat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κόριον, κορίανον.
Latinè, Coriandrum, Corianum, Corium.
Officinis Latinum nomen seruauit.
Germanis, Coriander/ Coleander.
Gallis Coriandre, dicitur.

Coriandrum essentiæ amaræ habet plurimum, parum humiditatis aqueæ tepentis, pauxillum astrictionis, à qua refrigerat, ut ab amarore calfacit: terget, digerit, tenuium est partium, lumbricos necat: sed largius sumptum mentem mouet non sine periculo, ob id aceto maceramus, pòst siccamus. Officinæ coriandrum præparatum uocant ita emaceratum.

Hieracium. Cap. LXI.

Hieracium.

Dens Leonis. Hieraceum minus.

B

Hieracium magnum, caulem emittit asperum, subrubrũ, spinosum, cauũ: folia ex interuallis rariusculè diuisa, similia soncho per ambitum: luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerãdi habet, & modicè substringendi. unde illitum, stomacho æstuanti, inflammationibusq; prodest. succus erosionem stomachi sorbitione mitigat. herba cũ radice illita, uibratis à scorpione ictibus auxiliatur. Hieracium paruum, folia ex interuallis habet, diuisa in ambitu: cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim suã ad eadem ad quæ superior impendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hieraceum Dioscorides in duo genera distribuit: maius scilicet & minus. Hieraceum maius nusquã non

A in pratis emicat, Officinæ & herbarij Cichoream luteam aut croceam appellant, Germani ad Græcam alludentes appellationem, Habich kraut uocant, facie tota, præterquàm flore, qui luteus conspicitur, cichoreã æmulatur, namq; caulem emittit asperum, subrubrum, spiculis horrentem, intus cauum, folia ex interuallis rariusculè laciniata per ambitum, flore in oblongis capitulis luteo. Hieracium Græci uocant, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo obscuritatem, cùm sensere, discutiant. Hieraceum paruum Græcis ἱεράκιον ἕτερον. Officinis dens leonis, quòd folium sinuatim per lacinias denticulatum sit. Sunt qui Taraxacon, & Altaraxacon uocant, monachi caput, lactucam erraticam, & Sonchiten. Germanis Rözlkraut/ Pfaffenrözlin/ Pfaffenplatt/ Genßzung/ dicitur, folijs multis constat, utrinq; denticulatis in terra sessilibus, cauliculis dodrantalibus, concauis, leuibus & enodibus, flore luteo, stipantibus in circuitum foliolis coronato, qui senescens euanescit in lanuginem, quæ cum aura raptim fertur, &c.

Apium hortense.

Apium. Cap. LXII.

HOrtensis apij herba ad eadem ad quæ corianum conuenit. inflammationibus oculorum, cum pane aut polenta illinitur: æstuantem stomachum mulcet. mammarum duritiam ex lacte concreto contractam reprimit. urinam ciet, siue crudũ, siue coctum edatur. decoctũ eius radicisq; potum, uenenorũ noxę resistit, quum uomitiones excitet. aluum cohibet. semen uehementius urinam pellit. cõtra serpentium uenena, aut epotam argenti spumam auxiliatur. inflationes discutit. admiscetur medicamentis quæ dolorũ leuamẽta præstant, theriacis quoq;, ac tussis remedijs. Eleoselinum in humidis nascitur, satiuo grandius, & ad eadem efficax Oreoselinum, caule est dodrantẽ alto, ab radice tenui exeunte: per cuius ambitum rami & capitula cicutę, multò tamen tenuiora: semine cumini, oblongo, acri & odorato, tenui. nascitur in petrosis & montibus. Vrinam ciet, semine ac radice in uino potis. menses trahit. antidotis, necnon medicamẽtis urinam cientibus & excalfactorijs inseritur. Nec hallucinari nos oportet, existimantes oreoselinũ esse, quod
B in saxis prouenit: aliud enim est petroselinum. Petroselinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis: semine ammij, odoratiore, sapore acri, aromaolente. Vrinã cit ac menstrua. cõtra stomachi & coli inflationes, & tormina prodest laterum, renũ, & uesicæ doloribus in potũ subuenit. admiscetur antidotis urinam cientibus. Hipposelinum, Latini olusatrũ appellant, aliqui smyrnion, quãuis aliud sit quod proprię smyrnion dicitur, ut paulò pôst referemus. Est autem maius & satiuo apio candidius: caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas: folijs latioribus, in puniceum uergentibus: coma rorismarini, florum plena, dependentibus in cacumine corymbis, antè quàm deflorescat. ea semine turget nigro, oblõgo, acri, solido, aromatico. radix dimittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur. olerum generis, ut apium. radix cruda coctáue estur. folia cũ caulibus decocta manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudaq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino mẽses cieat. algẽtes calfacit potu aut illitu: urinæ stillicidio auxiliatur. radix eosdem præstat effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apium satiuum est, cuius rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quæ Plinij uerba nostrum uulgare petroselinum magis indicant, Germanis Peterlin/ & Petersilien/ *Gallis Persil, appellatum.*

Nostrum uerò uulgare apium, est Dioscoridis & Galeni Eleoselinum, hoc est, cum Gaza, paludapiũ, quia in paludibus & secundum aquæductus nascitur. Græci ἐλειοσέλινον, Latini apium palustre, uulgo simpliciter apiũ, ut aliqui sentiunt. Italiã tamen Maceronem, aut Canneam uocare scribit Ruellius, Germa. Epffich/ & Eppen. *Brabanti* Joffrowmerck. *Galli Esgrun persil uocant, ut Ruellius arbitratur.*

Petroselinum autem uerum ex Macedoniæ asperis & præruptis petendum, ut Galenus docet lib. 1. de antidotis, his uerbis: Petroselinum, id est, apium petrosum omnibus notum, in regione Macedoniæ præcipiti nec magna, laudatißimum nascitur, hoc est, acerrimum & amarißimum maximè si recens fuerit, sed parcum, à qua Estreaticum dicitur & Macedonicum. Plurimum uerò in Epiro gignitur, ex qua in Macedoniam comportatum, & propè totum in Thessalonicen, inde tanquàm Macedonicum à mercatoribus deuehitur: alioqui uniuersis gentibus non sufficiat. Quo modo mel Atticum melle ex Cycladibus locupletant, proq; Attico

uendunt:

tendunt: & uinum falernum in parua quadam Italiæ regione parcum genitum, sic ab indigenis adulteratur, ut in omnem Romanorum imperio subditam regionem feratur. A

Si autem Estreaticum & Macedonicum petroselinum desideras, nihil peior, sed minus amara erit theriace, & alia antidotus, si alterum inijcias. Non enim deleterijs pharmacis, aut uirulentarum bestiarum morsibus adeò aduersatur, quod principalißimũ est theriaces promissum: sed id hydropicis, imbecillibus, & alijs quibusdam similibus affectibus succurrit.

Eleoselinum: Apium uulgare.

Ostrutium. Meysterwurtz.

B

Pimpinella, Bibinell:

Hodie de petroselino etiam inter doctißimos parum cõstat. Conrado Gesnero, Medico peritißimo, id uidetur, quod hodie Ostrutium alij Imperatoriam uocant, in montibus & saxosis nascens, figura apij, amarißimum acerrimumq; inter omnia apij genera, quod Galenus de petroselino Macedonico et Estreatico scribit: quod sanè nomen etiam ad Ostrutium accedit. Alij Astrantiam: quidam magis corrumpendo, Magistrantiam uocant. Easdem omnino uires uulgus nostrum de eo pollicentur, quas de petroselino ueteres. Alpini ad omne morborum genus quasi panacea utuntur. Germanis Meysterwurtz/dicitur.

Hieronymus Tragus, in uera cognitione simplicium nulli secundus, aliam herbam pro ueterum petroselino nobis ostendit, uidelicet nostram uulgarem pimpinellam, quam Germani Bibinell uocant, & hæc sanè non longè à legitima ueterum

A Paludapium, Wassermarck.

petroselini delineatione abscedit. quid uerò in tanta sententiarum ua rietate statuendum sit, doctioribus, & quibus plus ocij fuerit, iudicandum relinquimus.

Quod uerò Macedonicum petroselinum uulgo dicitur, est hipposelinum, quod olus atrum, seu pullum à Latinis appellari Hermolaus, Ruellius, Marcellus in Dioscoride inscripserunt, quod meus codex Græcus non habet, Galenus autem uerum Smyrnium ὀλύσατρον Romæ uocari iam consuetum scribit lib. 2. Aliment.

Hipposelinon.

Græci ἱπποσέλινον.

Latini Hipposelinum olusatrum, ut diximus.

Officinæ Petroselinũ Macedonicum. Germa. à magnitudine Groß eppich/ uel Groß epff. Galli Meicheron Alexandri uocant.

Est & aliud genus apij. ἐλεοσέλινον, ἢ ὑδροσέλινον Græcis.

Paludapiũ & palustre apium (ut uulgare apium) & Rusticum apium Latinis. Germanis Wasser eph/ & Bauren eph dictum: nascitur in paludibus, & ipsa aqua, Apio hortulano maius, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirsuto, simile apio sapore, floribus, semine & radice.

Sunt tamen qui genera apij ita distinguunt, uidelicet, ut primum apij genus, quod Dioscorides hortense appellat, nostrum uulgare apium sit, uulgo Eph & Eppich/ appellatum.

B Eleoselinum uerò, de quo ultimo egimus, scilicet palustre apium. Germanis Wasser & Bauren eppich/ dictum.

Oreoselinum uerò arbitrantur hortulanum nostrum apium. Germanis Petersilien/ Gallis Persil, dictum.

De Petroselino nihil certi constat.

Hipposelinum quartum genus apij erit, quod Officinis Petroselinum Macedonicum appellari falsò, suprà monuimus.

Omnia hæc Selinorum, id est, apiorum genera idem pollent tota, sed semine sunt potentiora, & in his præcipuè Macedonicum calidũ siccum ordine tertio, &c.

Smyrnium. Cap. LXIII.

SMyrnion, quod in Cilicia petroselinum uocant, passim in Amano monte gignitur. caulem habet apij, & stolones multos: folia latiora, subpinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia, iucunda, colore in luteum languescente. capitibus caulium orbiculatis, ut anethi, semine brassicæ, rotũdo, nigro, acri, myrrhæ sapore, ita ut alterum alterius loco cedat. radix quoq; odorata, gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis. cortex eius foris niger, intus uiridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis, & collibus, atq; squalidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & seminis, excalfacere. folijs muria maceratis ad obsonia utuntur. aluum sistunt. radicem contra serpentium ictus bibere conuenit: tusses & orthopnœas mitigat. urinæ difficultati medetur. recentes tumores, collectiones, duritiasq; discutit. illita, uulnera ad cicatricem perducit. partus aborru uitiat, si feruefacta subijciatur. Semen, lienis, renum & uesicæ uitijs prodest. menses & secundas pellit. commodè datur ischiadicis in uino. inflationes stomachi lenit. sudores ciet, & ructus. peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Proximè ad sententiam Dioscoridis Plinius Smyrnion depinxit, folia apij tradens habere, latiora, & ma-

ximè

ximè circa stolones multos, quorum à sinu exiliunt pinguia, ad terram instrata, odore medicato, cum quadã acrimonia, iucunda, colore in luteum languescente, capitibus caulium orbiculatis, ut apij, semine rotundo, nigro, qui arescunt incipiente æstate. Si cuiquã tam celebres notulas libeat explicare, facilè perpendet, eam esse herbam, quam nostri herbarij, Angelicam, & Sanctispiritus radicem, à suauißimo eius radicis odore, quẽ spirat: aut ab immensa contra uenena facultate, appellant, Germanis Angelic / Heilig geysts wurtz / & Brust wurtz / uocatur. Duo huius plantæ inueniuntur genera. Vnum in hortis, hac specie uisitur, & Zam angelica uocatur, radix crassa est, et multa, foris nigricans, intus candida, tuber in ea quæ super terram eminet. Caulis ei fœniculaceus, folium apij in aurei colorem languescens, semen foliaceum, latum, nempe quod figura exile foliolũ exprimit, in umbella apio simili aut anetho: hoc mira fragrat iucunditate. Altera syluestris in montosis proueniens, odoreillo suaui cùm radix, tum semen caret. Satiua angelica, quam uerum esse Smyrniũ nõ dubitamus, unicè uenenis aduersatur. quam uim illi Dioscorides quoq; tribuit, cùm radicem eius contra serpentium ictus bibere docet. Pestilentiæ populatim scuientis arcet contagia. Corpora ab lue pestifera uindicat, si tantùm, ut adfirmant, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinẽ cum uino, per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sumpsisse satis est. Nec sensurum ea die contagionem pollicentur, qua quis deuorauit, nam urina & sudore uenenum abigit.

Wild angelic.

Zam angelic.

Weiß Hirtzwurtz.

Elaphoboscum. Caput LXIIII.

ELaphobosco fœniculaceus caulis est, aut rorimarino similis, geniculatus: folijs duum digitorũ latitudine, ut terebinthi, prælongis, aliquantũ asperis, circun fractis. adnata multa habet, ferẽtia umbellas anethi similes, & semina eiusdẽ: florem subluteum: radice ternũ digitorum longitudinis, & crasſitudinis unius, cãdida, dulci, esui apta. Caulis tener pro olere manditur: cõtra serpentium ictus, datur semen in uino. Fama autem est, hoc pabulo ceruas serpentium morsibus resistere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paucis hodie cognoscitur elaphoboscon, etsi frequens ubiq; reperiatur, Romani Cerui ocellum appellarunt. Officinæ Galliæ simul & herbarij, ut rei ipsius nouæ, nouũ indiderunt nomen, Gratiã dei uocantes. Suessionensis ager, herbam copariam nominat, quòd ea utantur ad uulsa, rupta. Nempe Gratia Dei, caule prosilit fœniculaceo, geniculato, folijs fermè duorũ digitorum latitudine, prælongis, subasperis, infractis. Adnata multa caulis spargit, umbellas anethi similes ostendentia, & semina eiusdẽ, florẽ subluteũ, radice ternũ digitorũ lõgitudinis, et craßitudinis unius, cãdida, dulci, apta cibo, Dioscoridis pictura ad unguẽ profectò repræsentat,

A *nulla reclamante nota, herbam quam modò diximus tam insigni nomine Gratiam dei uocari, fortè ea quã hodie Weiß Hirtzwurtz Germani uocant.*

Fœniculum. Cap. LXV.

FOeniculum si herba edatur, aut semen cum ptisana bibatur, mammas lacte replet. comæ decoctũ in renum doloribus subditum proficit, quippe quòd urinam excitet contra serpentium ictus in uino cõuenienter bibitur. menses ciet. in febribus nauseã & stomachi feruorem, ex aqua frigida potum, sedat. contritæ radices & cum melle illitæ, morsibus canum medẽtur. Succus caule & folijs exprimitur, & in sole siccatus, in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commodè temperantur. Extrahitur succus ad eadem ualens, etiam semine uiridi, ramulisq́; et radicibus prima germinatione incisis. In Iberia quæ ad occidentem spectat, succum reddit gummi similẽ. Caulem medium, dum herba floret, rustici demetunt, igniq́; admouent, quò facilius ui caloris exudans gummi remittat: quod efficacius succo est, ad medicamenta oculorum.

Hippomarathrum.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Μάραθρον. *Latinis, Fœniculum. Marathrum. Officinis Latinum nomen seruauit.*

Germanis, Fenchel. *Gallis du fenouil.*

Fœniculus calidus ordine tertio, siccus primo, semine magis quàm radice, minus folijs, quibus lac gignit, ut illis urinas, & menses magis ciet. Cortex radicis in usu est frequenti, lib. 8. comp. phar. par. μαλατροσπέρμον *per* λ. *ubiq́; scribit Actuarius, id est, marathri semen.*

Fœniculum erraticum, siue Hippomarathrum. Cap. LXVI.

EST & syluestre fœniculum, magnũ. fert autem semẽ cachryi simile, cuius radix iucundè olet, potaq́; stranguriæ medetur. menses imposita ciet. uentrẽ sistit, radice aut semine poto contra serpentium morsus auxiliatur, calculos comminuit, regium morbum

bum expurgat. lactis abundantiam facit. decoctum foliorum haustum, fœminas à partu purgat. Traditur aliud hippomarathri genus, longo, exili, & angusto folio, semine coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus fœniculo respondet. ad omnia infirmius. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἱππομάραθρον. Latinè, Fœniculum syluestre.

Officinis incognitum. Germanis, Wilder Fenchel/Roßfenchel.

Gallis fenoil bastard, dicitur.

Satiuo procerius est, brachiali crassamento, folijs etiamnum maioribus, semine miliaceo, radice alba, odorata, in apricis, & petrosis inuenitur.

Diocles alterum syluestris fœniculi genus, Dioscoridi ἱππομάραθρον ἕτερον dictum, longo & angusto folio, semine coriandri repræsentauit. Medicinæ cum eo genere priore communes, uerùm inferioris operæ.

Daucum. Caput LXVII.

DAucum aliqui Daucium uocant. Creticum folijs fœniculo simile, minoribus & tenuioribus: caule dodrantali: umbella coriandri: flore albo: semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo. radix digitali crassitudine & dodrantis longitudine adolescit. in saxosis nascitur, & locis sole illustratis. Aliud eius genus syluestri apio simile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus folijs coriandri, floribus albis, capite & semine anethi, muscario pastinacæ: semine oblongo, ceu cumini, acri. Omnium semen excalfacit potum. urinam, menses, & partus extrahit, torminibus liberat. ueterem tussim mitigat. phalangiorum morsibus potum in uino auxiliatur. tumores illitu discutit. Seminis duntaxat in alijs generibus inualuit usus. in Cretico, etiam radicis, quæ maximè contra uenenatorum iniuriam in uino bibitur. B

Daucus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dauco genera tria: Creticum Latinis, Gallica pastinaca dicitur, uulgo (falsò tamen) syluestris carota, in Officinis principem retinet appellationem, ea namq; caule assurgit pedali, folijs fœniculi, sed candidiusculis minoribusq;, coriani muscario, in quo semen hispidum, milij ferè capacitate, album, feruens, acre, odoratum, radice digitali craßitudine, bipalmum longa, in apricis petrosisq; nascitur, Germanis Vogels nester/Feld moren/ *dicitur. Alterum ubiq; prouenit, præcipuè in terrenis, limitibusq; & pingui solo, apio simile, feruens, acre, & gustanti odoratum.*

Tertium genus pastinacæ non dißimile, opacante fastigium anethi umbella, semine oblongo, odoratu graui, sapore, ut cuminum, acri: utrunq; genus asininum daucum herbarijs audio uocari. Galen. & Paulus daucum nihil aliud esse uoluerunt, quàm staphylinum syluestrem. Hippocrates daucum Aethiopicum laudat. Daucum refert Galenus agrestem pastinacam nonnullis nominari.

Delphinium. Caput LXVIII.

DElphinium surculos emittit à radice una sesquipedales, aut maiores, à quibus folia exeunt parua, tenuia, diuisa, prælonga, quæ delphinorum effigiem repræsentāt: unde tractum nomen est. flos uiolæ albæ non dissimilis, purpureus: & semen in siliquis milio proximum, quo non aliud utilius bibi potest ab scorpione percussis. Aiunt enim obiecta herba scorpiones resolui, atq; ignauos torpescere: semota uerò ea, sese recolligere. Prouenit in asperis & apricis. Alterum est delphinium.

A phinium, quod Romani buccinum uocant, superiori simile, sed folijs & ramis longè gracilius. Viribus eisdem pollet, sed non ita efficacibus.

Filius ante patrem.

Buccinaria.

Herbarij quidam Delphinium esse putant, quam filium ante patrem, uulgò appellant, quòd siliquam & intus semen ante floris exitum ostendat, rectius si partus ante conceptum, ab eis appellaretur. Iam audio aptius ab teretis siliquulæ per extremum in expansum florem excunte, buccinariam, quadam similitudine dici, siquidem ea surculis à radice una pedalibus funditur, folijs paruis, tenuibus intersectis, incuruis, longiuscula delphinis effigie, flore uiolæ matronalis, subpurpureo, semine in ualuis teretibus exiguo, milio non dissimili. Inuenitur frequens in asperis, & locis totius diei solem excipientibus.

Pyrethrum. Cap. LXIX.

Syluestre Pyrethrum.

** Capillaceam, alij.*

PYrethrum saliuarem uocant, folia caulemq; emittit ut daucum syluestre & fœniculũ: umbellamq; anethi, circinatæ rotunditatis *. radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitam elicit, ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. mansa pituitam extrahit. sudores ciet, peruncto ex oleo corpore. diuturnis horroribus efficax contra perfrictiones membrorum, resolutionesq; eximiè conducit.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, πύρεθρον.

Latinè Pyrethrum, à feruido sapore dicta, & Saliuaria.

Officinis genuinũ nomen seruauit.

Germanis, Bertram / Speychelwurtz. Gallis pes Alexandrinus, dicitur.

Pyrethrum ab ignea, urenteq; ui dictum, quia mansu saliuam potentius, quàm pro caloris modo elicit: unde & saliuaris quoq; Latinis dicitur, ut Dioscorides testatur: in Apennino frequens, annis quinq; seruatur: affectibus omnibus frigidis efficax.

B

Rosmarinus. Caput LXX.

DVo rosmarini genera. unum fœcũdum frugiferumq;, cuius semen cachrys uocatur. folia fœniculi habet, crassiora & latiora. in rotæ speciem, humi sparsa, iucundè olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidum, sphondylio simile, rotundũ, angulosum, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum uti sphondylion, odoratum, minimè exurens, radice foris nigra, intus si frangatur, alba. Verùm id quod sterile dicitur, illorum planè similitudinem refert: sed neque caulem, neq; florem, neq; semen promit. nascitur in saxosis & asperis. Trita omnium herba communiter hæmorrhoidum profluuia sistit. sedis inflammationes & cõdylomata mitigat. concoquit strumas & abscessus, qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices cum melle ulcera purgant. torminibus medentur cum uino potæ.

porę. & contra serpentium morsus conueniunt. menses & urinas cient. ueteres tumores illitu discutiunt. Tam radicis quàm herbæ succus, adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum semen ad eadem pollet. si comitiale malum sentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio est. regio morbo laborantibus cum uino & pipere datur, sudores mouet, cum oleo perunctum. ruptis & conuulsis prodest. podagris, cum loliacea farina & aceto tritum, illinitur. purgat uitiligines, addito aceto quàm acerrimo. Semine in potonibus utendum, eius quidem quod Canchryn nō ferat, quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat Rosmarinum cum erica nasci, folijs lactucę syluestris amaræ asperioribus, candidioribusq́; radice breui, Theophrastus autor est, potuq́; idipsum alterutra parte purgare. Canchrys uim habet excalfaciendi, & uehementer exiccandi, quare abstergentibus medicamentis inseritur. contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ita ut tertio die soluatur.

Schwartz Hirtzwurtz.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Libanotidis siue rosmarini, Dioscorides tria genera facit. Vnum sterile, hodie nobis planè incognitum, Alterum fœcundum, quod duplex est, alterum est, cuius semen canchrys dicitur, fœniculi folio, craßiore, orbiculato, in terrā iacente, caule cubitali, aliquando etiam maiore, stolonibus multis, quorum à capitibus umbellæ gestantur, seminis plenæ candidi & spondylio similis, rotundi, angulosi, gustu acuto, resinacei, accendentis os cùm manditur. Radix alba magnitudinis iustæ, thus redolens: & hoc genus (quod equidē sciam) hodie prorsus nulli cognitum. Alterum simile superiori per omnia, sed lato semine atq; nigro, spondylion imitante, odorato, neq; feruenti, radice foris atra, intus, si frangatur, albida, hæc est quam Germani Schwartz Hirtzwurtz *appellant, à radice nigra. Eius picturam hîc exhibemus.*

Rosmarinum coronarium. Caput LXXI.

ROsmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, supernè uirentia, graui odore. Excalfactoria ui præditum est. regium sanat morbum, si decoctum in aqua, ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi se crediderit, in balnea discendat, & merum potet, acopis, gleucinoq́; unguento admisceri solet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λιβανωτὶς στεφανωματική. *Latinè, Libanotis coronaria.*
Officinis Rosmarinus. Germanis, Rosmarin.
Gallis Rosmarin, dicitur.

Libanotis ea quam Romani appellant Rosmarinum, & qua nectentes coronas utuntur, in exilibus uirgis folium fert tenue, crebrū, oblongum, & gracile, intus candicans, & extrà uiride, odore graui, quo Narbonensis prouinciæ tractus adeò scatet, ut haud temerè lignum aliud urant. Apud nos areas hortorum, eleganter topiario conuestit opere. utilis folio & flore, quem uulgus absolutè ἄνθος *malè uocat. nec antidotus* διὰ ἀνθῶν *Actuarij solius Rorismarini florem recipit, sed & aliorum.*

Spondylium. Caput LXXII.

Spondylium

A

SPondylium folia quadantenus platani & panacis habet. caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius, assurgentes, in quorum cacumine semen duplex, seseli simile, sed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris. flores eius albi, aut pallentes: radice raphani, candida. nascitur in palustribus & aquosis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. medetur iecinoris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum strangulationi. ueternosos suffitu reuocat. cum oleo commodè infunditur capitibus phreniticorum & lethargicorum. item capitis doloribus. cum ruta illitum, serpentia ulcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & iecinoris uitia: circumrasa eadem & iniecta, callos fistularum derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulentisq; accommodatur: qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σπονδύλιον. Latinis Spondylium, & Spondylion.
Officinis Ostrutium, Astrens, Magistrantia. Germanis, Meysterwurtz.
Gallis l' austruce, dicitur.

Hanc plantam, quam uerum spondylion esse non dubitamus, etiam uiri docti miserè distraxerunt, ut tandem inuenirent, cui capitulorum Dioscor. rectè aptari poßit. Alij enim, ut suprà ostendimus, hanc uerum esse petroselinum Macedonicum contendunt, alij Laserpitium Germanicum, alij pro uero Smyrnio habent. Sunt & alij, qui hanc ad Panaces Dioscoridis referunt, ex Panacis adprobantes descriptionibus, ex odore, succo & gummi, quæ omnia Panacis radicibus conueniunt. sed facilè erroris conuincuntur, si ad legitimam delineationem Sphondylij confertur, nulla penitus reclamante nota. Adde quòd easdem omnes uires uulgus nostrum de hac pollicetur, quas de spondylio ueteres, atq; hoc loco Dioscorides describit.

B

Peucedanum.

Ferula. Caput LXXIII.

E Viridi ferula medulla pota, utilis est ad cruentas excreationes, cœliacosq;: contra uiperarũ morsus in uino datur. erumpentem naribus sanguinem indita sistit. semen potum torminosis auxiliatur. sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules, si edantur, capitis dolores faciunt. muria condiuntur. Ferula itaq; caulem profert ternûm sæpe cubitorum: folia fœniculi, longè asperiora & latiora: qua ab imo caule uulnerata sagapenum efficitur.

Calidis Ferula nascitur locis, atq; trans maria: hodie planè incognita.

Peucedanum. Cap. LXXIIII.

PEucedanum caulem emittit tenuem, gracilentum, fœniculo similem. comam habet statim à terra foliosam, spissamq;. flore luteo, radice nigra, crassa, plena, graui odore, succosa. gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluensq; è plaga succus umbræ mandatur: in sole siquidem confestim euanescit. Colligitur capite prius & naribus rosaceo perfusis, ne capitis dolor premat, & uertigo sentiatur. assationi radix inutilis fit. Tam lac quàm succus radice & caulibus extrahi solet. sicuti è mandragora: uerùm in efficacior succo lachryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiã concreta inuenitur lachryma,

ma,thuris ſimilitudine,caulibus radicibusq; adhærens. Præfertur ſuccus è Sardinia & Samothrace,colore rufo,odore graui,feruens guſtu. Ex oleo & roſaceo illitum peucedanũ prodeſt lethargicis,phreniticis,uertiginoſis,comitialibus, & longis capitis doloribus,reſolutis,iſchiadicis,conuulſis.omnibus in uniuerſum uitijs neruorum,ex oleo & aceto illitu,prodeſt.eius olfactu reſpirant uuluæ ſtrangulatus,& ueternoſi reuocantur.incenſum ſerpentes abigit.aurium doloribus cõuenienter ex roſaceo inſtillatur.cauernis dẽtium inditum,mitigat dolorem.contra tuſsim efficaciſſimè ex ouo aſſumitur.ſuſpirijs,torminibus & inflationibus ſubuenit.uentrem leniter emollit.lienem abſumit.difficiles partus mirè adiuuat.facit ad ueſicæ cruciatus, & renum diſtentiones potum.uuluam aperit.Radix ad eadem utilis eſt, ſed inefficacior.eius decoctũ bibitur. farina eius ſordida ulcera purgat,& uetera cicatrice obducit.ſquamas oſsium extrahit.in cerata & calfacientia malagmata additur.Radix eligi debet recens,quæ cariem non ſenſerit,firma,odoris plena.Succus ad potiones amaris nucibus aut ruta aut pane calido aut anetho reſoluitur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πευκέδανον. *Latinè,Peucedanum.* *Officinis genuinum nomen ſeruauit.*

Germanis, Harſtrang/Sewfenchel. *Brabantis,* Verckens venckel *dicitur.* *Peucedani radix calida ordine ſecundo,ſicca tertio: incidit,tenuat,digerit,affectibus neruorum frigidis,lieni indurato,pulmoni farto,pituitæ craſſæ,lentæ,ulceribus contumacibus auxilio eſt.Succus ex hac expreſſius uiolentior eſt.* *Gal.lib.8.ſimp.*

Gith,ſeu Melanthium. Cap. LXXV.

Nigella Damaſcena.

Nigella uulgaris.

B

A

Pseudomelanthium.

GIth exilibus surculis fruticat, sæpe binos dodrantes excedens. folijs ut senetionis minutis, sed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis, quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Capitis doloribus illitum fronti, subuenit. discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex irino, & infusum naribus. tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresq; uetustos, cum aceto illitũ: circumscarificatos clauos excutit, cum uetere urina impositum. dentium doloribus, decoctum cum aceto & teda, prodest. teretes uentris tineas expellit, perunctо ex aqua umbilico: destillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo & olfactum. urinam & menstrua ciet, multis diebus sumptum. & lac extrahit. difficultatem spirandi cum uino potum leuat. phalangiorum morsibus ex aqua drachmæ pondere haustum auxiliatur. incenso serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis, Μελάνθιον. *Latinè*, *Melanthium, Gith, Nigella.*

Officinis, Nigella Romana.

Germanis, Schwartz Römisch wolriechend Coriander/Schabab.

Gallis poiurette, à piperis sapore Nielle, ou nigelle poiurette.

Melanthium est Gith, quamuis flore sit ex cæruleo albicante, semine nunc nigro, nunc ruso: calidum siccũ tertio gradu, tenuium partium, amarum, aßiduo olfactu catarrhos sanat, orthopnœam iuuat, lumbricos necat, lepras tergit, menses ob craßitiem, & lentorem retentos mouet.

Quæ uerò in segetibus altius adolescit, Nigella uulgo dicta, Germanis Ratten / *inodora, pseudomelanthium, & Githago uocari poßit.*

B

Laserpitium, & Laser. Caput LXXVI.

LAserpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo, quẽ maspetum uocant: folijs apio similibus, lato semine. Radix excalfacit. in cibis ægrè concoquitur. uesicæ noxia. sugillatis illita cum oleo, & strumis, ac tuberculis cum cerato, medetur. ischiadicis conuenit cum irino aut cyprino cerato. excrescentibus circa sedem tollendis illinitur, cum putamine mali punici, & aceto decocta. uenenis pota resistit. os commendat, cibis * aut sali permista. Laser è radice atq; caule scarificatis colligitur. præfertur autem rufum, translucens, myrrhæ æmulum, non porraceum, odore ualens, suaui gustu, quod dilutum facilè albescit. Cyrenaicum si quis degustarit, humorem toto corpore ciet. blandissimo odore, adeò ut ne os quidem gustanti nisi paululum spiret. Medicum & Syriacum minus uiribus ualent, & magis uirosum reddunt odorem. Laser omne antequàm siccescat adulteratur sagapeno, aut fabæ lomento, quod maleficium deprehenditur gustu, odore, uisu, & dilutione. Caulem aliqui silphion, radicem magudarin, & folia maspeton uocauere. Efficacissimum laser, mox folia, postremò caulis. Acrem uim habet. inflationes facit. perunctas cum aceto, pipere & uino alopecias sanat. oculorum aciem exacuit. incipientes suffusiones, illitum cum melle, dissipat. cauernis dentium in dolore inditur, aut cum thure in linteo circumligatur, aut cum hyssopo, ficis coctis in posca, os colluitur. ijs prodest, quos bestia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immissum. ualet aduersus uenena telorum, & animalia omnia, quæ uirus eiaculantur, potum aut illitum. scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. gangrænis præcoërcitis immittitur: & cum ruta, nitro & melle, uel per se, carbunculis. clauos callosq; prius circumrasos uellit. cerato aut aridorum ficuum carne præmollitum, recentes lichenas ex aceto sanat. & excrescentia in carne, polyposq;, si aliquot diebus cum atramento sutorio, aut ærugine illinatur. extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium scabritijs opitulatur. grauẽ, subitoq; irraucescentem uocẽ, dilutum aqua, sorbitione confestim expedit. uuã illitum cum melle reprimit. anginis ex aqua

* *Intinctibus.*

mulſa utiliſsimè gargarizatur. ueſcentes lætiore colore mangonizat. tuſsi commodè in ſorbili ouo datur, & pleuriticis, in ſorbitionibus: infellis ſuffuſione, & aqua inter cutem, cum aridis ficis. horrores diſcutit cum uino, pipere, & thure potum. neruorum contractionibus, opiſthotonicisq́; datur oboli pondere deuorandum. hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. ad lac intus coagulatum bibitur. comitialibus ex aceto mulſo proficit. menſes ciet, cum pipere & myrrha potum cœliacos adiuuat, in acino uuæ ſumptum. cum lixiuio autem potui datum, repentè conuulſis ruptisq́; prodeſt. ad potiones reſoluitur, nucibus amaris, aut ruta, aut calido pane. Foliorũ ſucco ad eadem proficitur, ſed multò inefficacius. cum aceto mulſo manditur, ad expediendam arteriam, maximè cùm uox retunditur. eo cum lactucis utuntur, exitq́; in uicem erucæ. Fertur & altera magudaris in Libya naſci: radix laſerpitio ſimilis, ſed minus craſſa, acris & fungoſa, ex qua non profluit ſuccus: eiuſdem cum laſere facultatis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ὀπὸς liquor eſt, craſſum illud & lētum, quod ex uulnere effluit, uel radice inciſa, qui inde ῥιζίας dicitur: uel caule etiam uſq; ad medullam ſecto, terebrato, caſtrato, qui καυλίας dicitur, altero puriore, & perlucidiore, ſpecialius tamen, & per excellentiam ὀπὸς, Cyrenaicus & Medicus, & Syriacus intelligitur, qui omnes caliditate & tenuitate exuperat: ob id omnium maximè digerit per halitum, quanquam reliqui liquores ſint multum calidi, & ſpirituoſi, & plurima horum pars eſſentiæ aëris, & igneæ. χυλὸς tamen, δάκρυον, ὀπὸς, Græcis ſæpe confunduntur, & Latinis ſuccus, lachryma, liquor. Præſtantiſsimus autem ex Aphrica eſt, Cyrenaicus Galeno, Indicus & Armenius Meſuæ: imbecillior Medicus & Syriacus: uterq; enim uirus, & putrilaginem reſipiens, ut & Parthicus, & Perſicus. Eſt autem laſeris ſeu laſerpitij, ſeu Silphij herbæ liquor. E Tabrobana maris Indici, inſula omnium maxima, conuehi hodie præſtantiſsimum, Belzoy uulgo dictum, ſcribit Ludouicus Romanus patricius. Opus Cyrenaicus eſt ſaluberrimus phlegmonæ, Gargareonis, & aliarum partium, non incipienti, ſed ueteratæ, & in ſcyrrhum dureſcenti. Eſt enim acerrimum & maximè calfaciens medicamentum.

Sagapenium. Caput LXXVII.

B

SAgapenium ferulaceæ herbæ ſuccus eſt, quæ in Media naſcitur. Optimum eſt, tranſlucens, fuluo forinſecus colore, & intus albo, neſcio quid inter laſer & galbanum redolens, guſtu acri. Prodeſt laterum & pectoris doloribus, tuſsibus uetuſtis, conuulſis & ruptis. craſſam pulmonis pituitam expurgat. datur comitialibus, opiſthotonicis, lienoſis. item contra neruorum reſolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus* in potu. in unguenta probè admittitur. menſes pellit. ſed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. prodeſt ex uino hauſtum, ſerpentium ictibus. olfactum ex aceto uuluarum ſtrangulatus excitat, oculorum cicatrices, offuſam caliginem, hebetudines, ſuffuſionesq́; detergit. Reſoluitur ut laſer, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

**Alij, perfrictiones, quas febrium circuitus faciunt.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sagapenum eſt frutex ferulaceus, ſeu ferulæ ſimilis planta, lib. 8. ſimp. ſeu ferula quædam panaci ſimilis, lib. 1. antido. in Media regione, & abuſiuè ex ea ſuccus: qui etiam ὀπὸς σαγαπηνὸς dicitur, lib. 1. antid. calidus, tenuium partium, ut alij opij, ſeu liquores: modicè terget, oculorum cicatrices purgat, & terget, ſuffuſiones, & oculorum hebetudines à craſſo humore leuat. Laudatur prælucidum, foris rufum, intus candidum, acre, odore porri, ſeu medio inter laſeris liquorem, & galbanum, quibus adulteratur. Opopanaci enim nihil eſt ſimile, ſed galbano albiori. Nam ſpumoſa cohærens, albior, læuisq́; pars galbani in Sagapenum degenerat: pars altera denſior, & multò quàm aliud galbanum conſtrictior, fit Galbanum optimum, ſagapenum reſipiens, eaq́; tanquam præſtantiſsima utendum lib. 1. antido. Si uerum eſt, uino aut aqua ſtatim diſſoluitur, adulteratum non liqueſcit.

Euphorbium. Caput LXXVIII.

EVphorbia Libyca arbor eſt, ferulæ ſpeciem habens, quæ in monte Atlante* iuxta Mauritaniam, inuenitur. ea acerrimo ſucco turget. cuius eximium feruorem expaueſcentes incolæ, ouillos uentres elutos arbori circumligãt, & eminus caulem contis incidunt, confeſtimq́; è plaga, perinde atq; uaſe quodam, in uentriculos

**Alij, Tmolo.*

A copiosius lactis humor effluit, præter id quod humi sparsum, uulnus eiaculatur. Duo succi genera. Vnum orobi magnitudine, sarcocollæ modo emicat: alterum in uentriculis concrescit, atq; uitreum spectatur. Eligendum est translucens, & acre. Euphorbium adulteratur sarcocollæ & glutini mistione. sed difficile quidem experimentum: quippe cùm leui gustu, os ac sensum diu detineat, adeò ut quicquid ori obijciatur, planè euphorbium resipiat. eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. potus tota die exurit, quare melli collyrijsq; pro acrimoniæ ratione admisceri debet. coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. squamas ossium eadem die eximit. uerùm eo utentes, necesse est linamentis aut ceratis communire corpus quo ossa conuestiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percussos à serpente nihil molesti passuros, si incisa osse tenus capitis cute, intritus succus infundatur, uulnusq; postea consuatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Euphorbium & Euphorbia arbor, unde liquor emanat, qui ex occiduis regionibus affertur, ut Sagapenum ex orientalibus, lib. 3. comp. phar. gener. Euphorbium liquor est stirpis cuiusdam spinosæ in Maurusiorum terra prouenientis, in uentre ouium reponitur, quoniam hunc solum non erodit. Bimum aut trimum mediocre uiribus adhuc est (taliq; utitur Galenus lib. 1. compa. pharm part. in alopecia) interdum & quadrimum. Quarto autē uel sexto anno exoluitur, deinde procedente tēpore in totū elanguescit, Gale. ne putes cum uulgo annis decem posse seruari: etiam cum milio, lentibus, fabis: Adulteratur lacte caprino, sarcocolla, glutino. id igni iniectum odorem edit fastidiendum. Pituitam purgat Euphorbium, à Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo Medico, Antonij Musæ fratre, uocatum, sed magis aquam. Euphorbium cum Mastiche, & tragacantho coctum, in pane dedit in morbo Italico Manardus, & sine manifesta noxa iuuat. Cum melle tantùm Dioscorides, cum melle cocto Paulus præbet. Paulus dat siliquas quinq; uel septem, imo drachmam unam. ad quam Dioscorides quoq; accedit. Auicen. tres obolos. Serapion duos.

Gal. lib. 9. com. phar. part.

Galbanum. Caput LXXIX.

GAlbanum succus est nascentis in Syria ferulæ, quod nonnulli metopium uocant. Maximè laudatur cartilaginosum, merum, thuris effigiem præbens, pingue, minimè lignosum, retinens nōnihil adiecti seminis & ferulæ, graui odore, neq; ualde humidum, neq; nimis aridum. Adulteratur faba fresa, resina & ammoniaco. Galbanum excalfacit, urit, extrahit, discutit. menses ac partus trahit. appositu uel suffitu, lentigines aceto & nitro perunctas tollit. deuoratur ad tussim ueterem, difficultatem spirandi, suspiria, rupta, conuulsa. aduersatur toxicis, potum cum uino et myrrha. simili modo sumptum mortuos partus extrahit. imponitur lateris doloribus, & furunculis. comitiales & uuluæ strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitat. si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. serpentes cum oleo & sphondylo circumpositum, necat. dentium dolorem oblitum, aut cauernis inditum, mitigat. urinæ difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsáue: aliàs meconio, ære usto, aut felle liquido. Si purgare galbanum uoles, in feruentem aquam demittito, namq; cùm liquefactum fuerit, eius sordes fluitabunt: quas hoc modo facilè separabis: mundo linteo raroq; alligatum in fictili aut ærea pyxide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat: opertoq; uase in feruidam aquam demittito: sic enim syncerum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galbanum liquor ferulæ Syriacæ, seu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, calidus in fine ordinis secundi, aut principio tertij, siccus initio secundi: mollit, digerit: addit Dioscorides, trahit, urit. De hoc pauca suprà in Sagapeno. Laudatur purum ligno, aliquid tamen seminis mistum habens, odore graui, sapore abominabili, humidi & sicci medium, pingue, & in hammoniaci aut thuris similitudinem cartilaginosum. Eius obolos tres miscet Andromachus arteriacæ 12. alteri drachm. sex. lib. 7. comp. pharma. part. Purgandi eius sordibus ratio Dioscoridi traditur. Vitiatur resina, faba fracta, Hammoniaco, ut idem Dioscorides testatur.

Gal. li 7. co. ph. par.

Ammoniacum. Caput LXXX.

AMmoniacum ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. cuius fruticem cum radice agasyllim uocant. Probatur bene coloratum, ligni &

calculorum

calculorum expers, thuris similitudine, minutis glebis, densum, synceru, nulla sorde spurcatum, castoreum odore imitans, gustu amarum. hoc genus thrausma, id est, friaturam appellant: quod uerò terram & calculos collegit, phyrama. gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. tubercula duritiasq; discutit. potum, aluum soluit. partus extrahit. lienem consumit, drachmæ pondere * haustum. articulorum coxendicumq; doloribus liberat. auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. item quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. cruentam urinam pellit. albugines oculorum absterget. genarum scabritiam absumit. tritum autem cum aceto, & impositum, iecinoris lienisq; duritias sedat. discutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum melle aut cum pice illitum. lassitudines & coxendicum dolores eo perungi utile est, cum nitro & cyprino oleo, uice acopi.

A

* Adde, cum aceto.

Hammoniacum, seu Ammoniacum Galbanum, emolliunt, mitigant, emplastica sunt, ut opopanax, sed illis ualentius, Gal. lib. 10. simp.

Sarcocolla. Caput LXXXI.

SArcocolla, lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuris similis, rufa, gustu amara. Vulnera glutinat. oculorum fluxiones inhibet. emplastris inseritur. Adulteratur admisto gummi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sarcocolla, quòd carnem glutinet, Græcè dicta, tanquam sit carnis colla. nam uulnera glutinat, & sine morsu siccat. Albam rufæ præfert Plin. & annis nigrescere scribit. primo gradu circiter calida uidetur, nã Dioscoridi subamara, Plinio cum quadam acrimonia dulcis. Galen. emplastica, & parum amara dicitur, siccans sine morsu. Ophthalmias discutere expertus est Manardus, ubi hæ constiterunt, initio enim cum uino fluxiones oculorum sistit, Dioscor. & Plinio. Sarcocolla ueteres tantùm foris usi sunt: purgatricem uim, ut Medici Arabes, non dederunt, quæ etiam hodie parum est cognita. Si purgat & uentriculo est noxia calido, impinguare uidetur tantùm per accidens: uacuatis scilicet excrementis, probam nutritionem impedientibus, id quod alijs purgantibus est commune: sed dum correcta est lacte asinino: calida humida euadit, ob id semen augere, & promouere potest. Hanc dies quinq; asinino lacte indies mutando macerant. pòst aqua rosarum dissoluunt, ut castigent.

B

Glaucium. Cap. LXXXII.

GLaucium, succus est herbæ quæ ad Hierapolim Syriæ nascitur, folijs ferè corniculati papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari. tota croceo succo madet. Folia in olla fictili semifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, usquedum flaccescant, deinde contusis succum exprimunt. cuius est usus ad oculorum medicamenta, utpotè cùm inter initia refrigeret.

Quantum hic succus differat à succo Papaueris corniculati, hic docet Dioscorides, & succum extrahendi rationem, Græcis in usu multo & Arabibus, nunc ignoratur: ualenter astringit, & insigniter refrigerat. Officinæ Barbaro nomine Memithe appellant.

Glutinum. Cap. LXXXIII.

GLutinum, quod xylocollan, alij taurocollan uocant, præstantissimum Rhodiacum. quod ex bubulis corijs conficitur, id candidum est & translucens. Nigrum uerò minus probatur. Resolutum in aceto, impetigines leprasq; cutis delet. ambustis igni ex aqua calida dilutum illitumq;, pustulas erumpere non patitur. uulneribus prodest, melle aut aceto madefactum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Glutinum, siue Gluten, Germanicè Leim. *Gallicè non aliter quàm Græco uocabulo colla dicitur. Præstantissimum est ex auribus taurorum & genitalibus, sed adulteratur nihil æquè, quibusuis pellibus inueteratis et decoctis, Rhodianum uerò Dioscoride teste fidelissimum, eoq; medici & pictores utuntur. Lignosum improbatur. Contexi par est & reliqua glutinum genera, Auro glutinum est santeria, ferro argilla, æris missis cadmia, laminis alumen, stagnum æramentis, stagno argentum, marmori & plumbo resina, plumbum nigrũ*

A albo, album ipsum sibi. Est & glutinum auri cùm inducitur ligno Leucoporon siue Leucopheon, Germanis Goldtgrundt/ uocatum: habetur & glutem librariorum ex simila & polline, Büchbinder bapp/ Germanicè appellatum, &c.

Glutinum piscium. Caput LXXXIIII.

ICHthyocolla, gluten piscium, uenter est piscis cetacei. Præstat candicans, natione Ponticum, subasperum, minimè scabrum, & quod celerrimè liquescit. Vtile emplastris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

Hanc Galli collam buccæ, hoc est, colle de la bouche, appellant. Germani Mundtleym/ quod oris saliua diluere glutinandis rebus soleant. Alij collam Moruæ, ita enim cetaceum uocant piscem. Germani Hausenblasen/ piscem uerò Em Hausen/ quo frequentißimè uescuntur, cuius glutinoso uentre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit.

Viscum. Caput LXXXV.

VIscum optimum est recens, intus porraceum, extrà fuluum, quod asperi nihil, aut furfurosi conceperit. Fit acinis in robore nascentibus, buxeo fruticis folio. contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquunt. sunt qui commanducando ipsum efficiant. gignitur quoq; in malo, pyro, & plerisq; alijs arboribus. quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, discutit, extrahit. parotidas, tubercula, cæterasq; collectiones ad maturationem perducit. cum resina autem & cera pari, epinyctidas in splenio sanat. uetera ulcera abscessusq; quos cacoëthes uocant, ex thure mollit. lienem cum calce, gagate, aut asio lapide coctum & impositum absumit. B cum sandaracha, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. mistum cum calce & uini fæce, suam uim intendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἰξός. Latinè, Viscum, de planta intelligitur, cuius picturam damus, uel eius granis expresso glutino. Officinis uiscum quercinum dicitur, & non sine graui errore interdum ad emplastra puluere ligni pro uisci glutino utuntur.

Germanis, Mystel/ Affolter. Glutinum uerò Vogelleym.

Gallis du guy, appellatur.

Quidam putant lignum uisci è robore aut Ilice, si terram non attigerit, comitialibus mederi, conceptumq; fœminarum adiuuare, si omnino secum habeant. uulgo Eychen mystel/ dicitur: de uisco uide plura lib. 1. Fit & uiscum in Syria ex acinis, quos ab Augusti, ut arbitror, honore, sebastos appellauerũt, & hodie quoq; Officinis adhuc Sebeste ubiq; dicũtur: ueteribus fuisse myxa conijcio, quæ & per diminutionem quoq; myxaria recentioribus Græcis nominatur, ἀπὸ τῆς μύξης, id est, à muco lento è naribus fluente: cum simili hi fructus abundant, bilem detrudere, & sitim sedare dicuntur. humida primo gradu, calido frigido temperata.

Iuiube, Zizypha Græcis, Ziziphа etiam Actuario, fructus Myxarijs affinis facultate, nam calidus humidus primo gradu, etiam pulmonarius: id duplex, sericum, id est rufum, Galliæ frequens, & candidum adhuc ignotum.

Iuiube, Rot brustbeerle.

ignotum, ad fluxiones calidas, acres, tenues, in pectus salubre: ut alimentum uerò à Galeno damnatur lib. 2. alimentorum, quem locum Auicenna Sauanorola citat in suis iuiubis. horũ picturam libuit hîc exhibere, cùm in usu Officinarum sint frequentissimo, nullæ uerò eorum apud Dioscoridem fiat mentio. A

Sebeste, Schwartz brustbeerle.

B

Aparine.

Aparine.
Cap. LXXXVI.

APARINE ramis multis & paruis fruticat, asperis, quadrangulis, per interualla orbiculato foliorum ambitu, ut in rubia: flos albus, semen durum, rotundum, cõcauum, album, umbilici figura, asperitate uestium tenaci. Ea pastores coli uice utuntur, ad eximendos è lacte pilos. seminis, caulium, ac foliorum succus, potu contra uiperarum phalangiorumq; morsus auxilia-

A tur. infusu aurium dolori medetur. Herba cum axungia trita strumas discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀπαρίνη. Latinè, Aparine. *Officinis & Herbarijs Aspergula. alijs Ruella.*
Germanis, Klebkraut/Liddegeng. *Gallis Grateron, dicitur.*

Ramosa est herba, quadrangula, ex interuallis orbiculato foliorum ambitu, & ueluti stellatim decussato, ut in rubia. Flos albus, semen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura. Omphalocorpon inde dici putatur Dioscoridi, ab umbilici similitudine, quam semen præfert. Et philanthropos à nonnullis dicta (quia uelut amici solent) commeantium lacinijs adhæreat. Hippocrates, ut Galenus putat, philynon & philyterion appellat, &c.

Alyssum. Caput LXXXVII.

B

ALysson fruticosa herbula est, unicaulis, subaspera, rotundis folijs: fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen quadantenus latum: in montibus & asperis locis emicat. Eius decoctum singultus sine febri, potu discutit. idem efficit si quis eam aut teneat, aut odoretur: cum melle trita, uitia cutis in facie, & lentigines emendat: contusa in edulio, rabiei canis mederi putatur. domibus appensa salutaris esse creditur, & hominibus atq; animalibus fascini amuletum. purpureo linteo circumligata, pecorum morbos abigit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄλυσσον. Latinè, Alyssum. *Officinis & Herbarijs mater sylua.*
Germanis, Waldtmeyster/Waldtmännlin. *Gallis Rubea minor.*

Alysson Plinio distat à rubea, folijs tantùm ramisq; minoribus quippe nomen accepit, quod emorsos à cane rabiem sentire non patitur potum ex aceto alligatumq;. In montibus & asperis emicat, inuenitur etiam in pratis, locis humidis & opacis. Dioscoridis uerò Alysson propius accedere uidetur ad eam, quam rusticam cannabim uocant Herbarij. Siquidem fruticosa herbula est, unicaulis, folijs per initia satis rotundis, ubi adoleuit oblongis, & per ambitum leuiter serratis, fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen quadantenus latum, in montibus & asperis emicat: inuenitur quoq; in pratis frequenter.

Asclepias.

Asclepias. Cap. LXXXVIII.

ASclepias, ramos emittit longos: folia hederæ, longa: radices numerosas, tenues, odoratas. floris uirus graue. semen securidacæ. nascitur in montibus. Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus uuluæ mammarumq; ulcera, quæ cacoëthe uocant, illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀσκληπιάς.
Latinè, Asclepias.
Officinis Vincetoxicum. Hirundinaria.
Germanis, Schwalbenwurtz.
Gallis Hederalis apud aliquos, appellatur.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mensium prouocationem utuntur, & ad rabidi canis morsum, uenenisq; potenter resistere affirmant. Vnde etiã haud temerè uictrix toxici ab ijsdem appellata est. Hydropicis etiam radicẽ in uino maceratam & subinde coctã, mirificè auxiliari tradunt. Flores præterea foliaq; siccata, mox trita, uulneribus utiliter inspergi aiunt. Sordida enim ulcera purgat, & ad cicatricem perducit, genitaliumq; uitijs & rupturis egregiè mederi docent. Quæ in uniuersum

omnes

omnes facultates cum ijs quas Asclepias obtinet, pulchrè quadrant, ut eandem esse Hirundinariam Officinis, Germanis uerò Schwalbenwurtz uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat. A

Atractylis. Caput LXXXIX.

ATractylis, spina est cnico similis, folia multò lõgiora ferens in summis uirgis, magna parte nuda, asperaq́ꝫ, qua fœminæ pro fusis utuntur. capitula in cacumine spinis horrent. flos luteus: quibusdam in locis purpureus inuenitur. radix tenuis, superuacua. Coma, semen & folia cum pipere & uino teruntur utilissimè contra scorpionum ictus. percussos tradunt quàmdiu ea teneatur herba, nullũ experiri dolorem, ipsumq́ꝫ deposita statim recrudescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀτρακτυλὶς ἑτέρα.
Latinè, Atractylis alter.
Officinis Carduus benedictus.
Germanis, Carden benedicten.
Gallis Chardon benoyt.

Carduus à nostris benedictus, ob singularem plãtæ totius amarißimæ facultatem aduersus pestilentes, putresq́ꝫ alios affectus. præterea contra serpentium & scorpionum morsus ualere omnibus in confesso est. Reiectiones contra capitis uehementißimos dolores, uertiginem, memoriam amissam, in cibi aut potu sumptum ualere tradunt. Idem ad putrescentia ulcera, mammarum potißimum, si in puluerem redactus inspergatur. B

Polycnemum. Caput XC.

POlycnemon, frutex est surculosus, folijs origani: caule, ut pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella, tenui tamen in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur: sed quinto die solui debet. ad urinæ stillicidia ruptaq́ꝫ, cum uino bibitur.

Hæc herba hodie incognita adhuc, Plinio cunilæ bubalæ appingitur similis, semine pulegij, surculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulci odore, quæ ferro factis uulneribus commanducata imponitur, quinto die soluitur.

Clinopodium. Cap. XCI.

CLinopodion frutex est folijs serpyllo similis, surculosus, duum dodrantum altitudine. nascitur in petrosis. flores, marrubij modo, ex interuallis distincti speciem lectipedum præbent. Bibitur herba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. menses & partus pellit. & pensiles uerrucas, quas acrochordonas uocant, eijcit, aliquot diebus potum. aluum sistit decoctum ad tertias, potumq́ꝫ, si febrim sentiunt, ex aqua, alioquin ex uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κλινοπόδιον. *Latinè, Clinopodium, Herba orbiculata.*
Officinis pulegium motanum, lecti pes.
Germanis, Wirbeldost/ *dicitur.*
Folijs est serpylli, floribus per interualla surculos coronantibus, ut in marrubio, altitudine ferè pedali, paßim in Saxonia in petrosis nascens.

Leontope-

A

Leontopetalum. Caput XCII.

LEontopetalon caulem emittit dodrantalem, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine semina parua duo aut tria, in siliquis, ciceris modo: flores anemonæ similes, punicei coloris: folia brassicæ, sed papaueris diuisura: radicibus nigris, rapæ similibus, strumosis. nascitur in aruis & segetibus. Radix auxiliatur serpentium ictibus, ex uino pota, nec alia res celerius dolorem finit. miscetur ischiadicorum clysteribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Leontopetalon Italia papauerculum, & leoninum semen appellat, caule semipedali, aut etiam maiore, alijs numeroso, quarum cacumine in siliqua semina ciceris modo bina ternaq; continentur, flore puniceo, simili anemones, folio brassicæ, diuiso, papaueris forma, radix nigra similis rapæ, strumosa, tuberculis quibusdam ceu nodis articulorum eminentibus: nascitur in aruis frumentario agro. Pata leonis Officinis & Herbarijs, Germanis Lewentapp/Lewentatz. Gallis pate de lyon, dicitur.

Teucrium. Caput XCIII.

Veronica, Erenpreiß.

B

TEucrium, siue ut alijs placet, teucris, herba est uirgæ referens effigiem, trisaginis similitudine, tenui folio, non multum à cicere alieno. hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Cissademq; ubertim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactæ ius, potu lienem potenter absumit. lienosis cum aceto & ficis illinitur. item serpentium morsibus ex aceto solo, sine ficis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τεύκριον. Latinè, Teucrium. Officinis incognitum.

Germanis, Groß Bathengel/Groß Chamedren/& Kommertrost/quasi mœroris solatium.

Teucrium uocatum est Græcis pariter & Latinis, quòd Teucer, Aiacis frater, hoc inuenerit, ut Plinius refert, (De Hemionitide, quam Teucer quoq; inuenit, & ideo Teucrion cognominata, scribendum alibi nobis erit) Recentioribus planè uulneraria herba est, uino incocta & epota. Hieronymus Tragus, uir in re herbaria exercitatißimus fide dignißimusq;, aliam herbam Herbarijs & Officinis Veronicam, Germanis uerò Erenpreiß/appellatam, uerum esse Teucrion Dioscoridis scribit, quæ sua descriptione Teucrij faciem, non malè exprimit, sed nihil definio, eruditioribus iudicium in hac relinquens. Hæc mirificè ad cruenta ac uetera uulnera & ulcera sananda confert.

Scabiei deniq; et omnibus cutis uitijs medetur. Tumores etiam in quacunq; parte corporis fuerint, potissimùm autem in ceruice, discutere potest. Recentiores huius usum unicè commendant in febribus pestilentialibus, iecoris & lienis obstructionibus, potißimùm uerò pulmonis exulcerationibus. Ob mirificam sanandi ulcera & uulnera facultatem, Germani Grundtheyl/uocant. A

Trixago. Caput XCIII.

Vera Chamædrys, fœmina.

Vera Chamædrys, mas.

CHamædrys Græcis, alijs Chamædrops*: Latinis Trixago dicitur. sunt qui eam teucrion appellauere, propter eam quam cum teucrio seruat similitudinem. Nascitur in petrosis & asperis. frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuisura quercus: flore paruo, penè purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur cit menses. partus extrahit. lienem ex aceto pota consumit. aduersus serpentium uenena ex uino, potu illituq; efficacissima, trita digeritur in pastillos ad supradicta. purgat ulcera, cum melle, cum oleo illita, caliginem oculorum discutit. natura eius est calfacere. B

* Chamærops.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Χαμαίδρυς. Latinè, Chamædrys, Trixago.
Officinis corruptè Chamædreos, quercula, serratula.
Germanis, Kleyn Bethonien/Gamander/Blamander.
Gallis petit chesne, gelimandri.

Chamædrys, id est, quercula, amara, subacris, calida sicca tertio gradu, subcalidior paulò quàm siccior. Ex Creta (quæ nunc Candia) Cæsari adferebatur ad theriaces compositionem, tamen ubiq; nascitur, etiam in Romæ suburbijs, odore & gustu quàm Cretica uehementior, præsertim si multo imbre non fuerit irrorata, quamuis hac campestris sit melior. Prægnans semine cum Dioscoride, aut succo cum Plinio, aut etiam flore cum Galeno carpitur.

Leucas. Caput XCV.

LEucas montana, latioribus quàm urbana folijs, semine acriore, amariore, ori ingrato, efficacior tamen quàm satiua habetur. Vtraq; ex uino contra animalium uenena, præcipuè marinorum opitulatur.

A Leucas, cui eadem Leuce uidetur, hodie incognita. In quo genere apparet grandior, quæ in sylvis emicat, atriplicem rusticam Herbarij uocant.

Lychnis. Caput XCVI.

Herba Tunica, Donderneglin. Bethonica coronaria. Graßblům. Superbia. Můtwillen.

B

Lychnis coronaria, flore est albæ uiolæ simili, quo corollæ factitantur. Contra scorpionum ictus semen in uino potum auxiliatur. Lychnis syluestris, omnia urbanæ similis. Bilem per aluum detrahit, semine duabus drachmis poto. ictis à scorpione subuenit. Aiunt huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λυχνὶς στεφανωματική.

Latinè, Lychnis coronaria, Gaza lucernulam uocat, Plinius Rosam Græcam, uel Græculam.

Officinis herba Tunica.

Germanis, Donderneglin/Wild neglin/Feldneglin/Blůtströpfflin.

Gallis Giroffles sauuages, dicitur.

Folia habet porracea, oblonga, flamine quo medium diuiditur puniceo, ac rubente, cum recto calamo triangulo, floribus in uertice purpureis, albæ uiolæ similibus. Huic non absimilis est ea, quæ uulgo Betonica coronaria, Germanis Negelblům/Graßblům. Item alia, iisdem Můtwillen/Hochmůt/hoc est, Superbia uocata. Syluestris lychnis meminit Hermolaus in corollario, in herba Lychene, sibi tamen ignotæ. Eam Venetijs hepaticæ nomine in littoribus passim nasci scribit, olitorio foro ieiuniorum tempore, quo nascitur, uenalem, hederaceo ferè folio, flore purpureo, lilij pusilli effigie. Conuoluit herba sese quibus appropinquat. Ciet aluum cocta & cruda, oleris modo accepta. Hæc Hermolai uerba Lychnin eandem esse liquidò contestantur. Plinius quodam loco Lychnin flammeam cognominat, & omnino ea uidetur esse, quam Germani

nocant

Lychnis coronaria,
Mergenrößlin/Frawenrößlin.

uocant Frawenrößlin/flore albæ uiolæ ſimili, inodoro, nec niſi coloris gratia coronamentis additus. Nam æſtiuus is flos, cauliculis incanis, calice quadrangulo, purpureo flore, betonicæ altilis, aculeatis apicibus, folijs circa terram frequētibus, ſemipedali longitudine, ſeſquiunciali latitudine, mollibus ac lanuginoſis, radice numeroſo capillitio fibrata: hanc ego potius Lychnin coronariam ſatiuam, ſeu hortulanam crediderim, quamuis & altera ſuperius deſcripta, à legitima delineatione non longè abſcedat. A

Lilium. Cap. XCVII.

Lilia coronamentis ſe dedunt, Liria à quibuſdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui lirinum, alij ſuſinum appellant, neruos & priuatim uuluæ duricias emolliens. Folia herbæ illita contra ſerpentium ictus auxiliantur. ferueſacta, ambuſtis proficiunt. aceto condita uulneribus opitulātur. Succus adiecto melle aut aceto, in æreo uaſe coquitur, conuenienti medicamento uetuſtati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inaſſata radix & ex roſaceo trita, igni ambuſta ſanat. uuluam emollit. menſes ciet. ulcera cicatrice obducit. cum melle detrita neruis præciſis, luxatisq; medetur. uitiligines, furfures & le- B pras emendat, ulceraq; in capite mananti[a] expurgat. abſtergit faciem & erugat. teritu[r] in aceto cum hyoſcyami folijs, & farina tritici, mulcendis teſtium inflammationibus. Semen potum morſibus ſerpentium aduerſatur. ignibus ſacris ſemen & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra eſſe Lilia. In Syria autem & Piſidia Pamphyliæ, efficaciſsima unguentis naſcuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κρίνον. Latinè, Lilium, Iunonia Roſa.
Officinis genuinum nomen retinuit.
Germanis, Gilgen/Lilgen.
Gallis Fleur de lis, lyß, dicitur.

Lilium uerò rubens apud nos frequens, flore tantùm ab albo diuerſum, aliàs ſimile, Græcis Κρίνον ἐρυθρὸν, Germanis Rot Lilgen */ Gallis Rouge lyß, appellatur.*

Lilij radix terget primo ordine, digerit moderatè, emollit, menſes ciet, uulnera glutinat, etiam in capitibus muſculorum cum melle miſta. Eadem præſtat folium, ſed imbecillius. Flos uerò ſubſtantia conſtat miſta ex tenui

Lilium album.

Lilium rubens.

Gal. lib. 7. ſimp.

A *& terrea, & aquea: coctus ex oleo mollit, & citra morsum digerit &c. Plura Lilij genera uide apud Theophrastum, cum nostris in eundem annotationibus.*

Ballote. Caput XCVIII.

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium uocant. caules ædit quadrangulos, nigros, subhirsutos, cōplures ex una radice: folijs maioribus quàm marrubij, hispidis, intercedente spacio, subrotundis, graueolentibus, apiastro proximis: unde aliqui apiastrum eam uocauerunt. candidi flores uniuersi uerticillato ambitu caulem coronant. Vis eius efficax aduersus canis morsus, folijs ex sale illitis. feruenti cinere flaccescunt folia, ut condylomata reprimant. purgant & sordida ulcera cum melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, βαλλωτή. Latinè, Ballote, Marrubiastrum.

Officinis Marrubium nigrum.

Germanis, Schwartz Andorn.

Brabantis, stinckend Malroue dicitur.

Ballotem alio nomine melanprason Græcis appellari Plinius tradit, herbam fruticosam, angulosis caulibus, nigris, hirsutis, folijs uestientibus, maioribus quàm porri, & nigrioribus, graueolentibus. Sed deceptum hîc Plinium constat similitudine nominum, prason pro prasion legentē: nam Marrubio folia sunt non porri, sed Marrubij albi, aut apiastri.

Apiastrum. Cap. XCIX.

B

Apiastrum.

Melissa. Citrago.

Melissophyllon

Melissophyllon siue Melittæna, id est, Apiastrū, id sibi nomen usurpauit, quoniam apes ipsa herba delectantur. cauliculi & folia ballotæ, de qua paulò antè diximus, similia essent, nisi maiora, tenuioráq;, nec ita hirsuta spectarentur. citreū malum olent. Folia cum uino pota aut illita prosunt contra ictus phalangiorū, scorpionumq́; . item aduersus canis morsum. decocto eorundem gratia, foueri prodest. desessionibus fœminarum ad ciendos menses conuenit . dentes eodem in dolore colluuntur. dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliātur: torminibus & orthopnoicis, delinctu illita cum sale strumas discutiunt. ulcera purgant. articularios dolores illita sedant. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μελισσόφυλλον. Latinè, Melissophyllum, Citrago.

Officinis Melissa. Germanis, Mütterkraut/Wantzenkraut/Wandtleußkraut.

Gallis De la Melisse, poncirade.

Duo Melissophylli genera exhibemus depicta. Vnum passim in hortis colitur, Alterum nascitur in syluis, odore multo, suauiori: hoc genus uerè Melissophyllon, id est, apum folium, quòd herba hac, præsertim florente, apes plurimùm gaudeant, unde Apiastrum Latinis dicitur: alterum uerò à citri odore Citrago. Folia & cauliculi syluestris Melissophylli (quia in syluestribus nascitur) Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, iam etiam in hortis seri cœpit.

Melissophyllon uiribus est Marrubio simile, sed imbecillius, ob id etiam usu rarius. Gal. lib. 7. simp.

Marrubium. Caput C.

Marrubium, frutex est ab radice ramosus, cādicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis, folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro, semen in caulibus, & ex interuallis. flores uerticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. crassam è pectore pituitam, cum sicca iri eijcit. mulieribus à partu nō purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat. item in difficili partu, & his qui uenena hauserūt, aut à serpentibus demorsi sunt. uesicam renesq́; lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis. pterygia nomasq́; sistunt. laterum dolores mitigant. Succus folijs contusis expressus, & sole coactus, ad eadem pollet. cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. naribus regium morbum expurgat. aurium doloribus conuenienter instillatur, per se aut cum rosaceo. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πράσιον.

Latinè, Marrubium.

Officinis Marrubium album, Prasium album.

Germanis, Andorn/Gotts vergeß/Lungenkraut.

Brabantis, Malroue. *Gallis Du marrubium dicitur.*

Marrubium seu prasium album, sapore amaro, calidum ordine secundo, siccum tertio: lienis & hepatis obstructiones soluit, pulmonem & thoracem purgat, menses ciet, admotum terget, digerit, & cum melle oculorum aciem claram reddit.

Marrubium nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera. Colligitur herba in æstate Iunio & Iulio potissimùm mense, dum semine est prægnans.

Theophrastus duplex genus constituit. Vnum folio herbaceo, & incisuris altioribus serrato, unguentarijs, ut idem ait, ad quædam quæsita: huius picturam suprà exhibuimus. Alterum folio rotundiore, uehementer

A squalido, ut saluia, & obscurius serrato: hoc candidum interpretor, de hoc capite præsenti agit Dioscorides.

Stachys. Caput CI.

STachys frutex est marrubio similis, sed longior: folia ferens numerosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures uirgas ab radice exeuntes, marrubio candidiores. nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. foliorum decoctum potu pellit menstrua & secundas.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, Στάχυς.

Latinè, Stachys.

Officinis nomen nullum inuenit.

Germa. Riechender stinckender Andorn.

Gallis saluia mollis appellatur.

Stachys marrubio similis, paulò tamen longioribus folijs, pluribusq́;, modicè hirsutis durisq́; iucundi odoris: uirgulis ab una radice pluribus, quàm marrubij candidioribus: montes & aspera diligit. Stachys gustu acri & amaro est, tertijq́; ordinis excalfacientium.

Phyllitis. Cap. CII.

B

PHyllitis, folia promit rumici similia, longiora, & uiridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem pensiles, quasi uermiculos tenues ostendunt. in umbrosis & opacis hortorum locis emicat, gustu acerbo. neque caulem, neque florem, neque semen profert. Folia in uino pota serpentium morsibus aduersantur. quadrupedibus per os infusa auxilio sunt. & si dysenteria aut resoluta aluus exercet, potui datur.

Phyllitis, Euritio Cordo, quā uulgus linguam Ceruinam dicit esse, uisa est. Ruellius uerò Hemionium linguam cerui facit, cui Gesnerus subscribit: sed de hac re copiosius in annotationibus nostris in cap. 128.

Phalangium. Caput CIII.

PHalangium à quibusdam phalangites uocatur. ramuli sunt ei duo, aut tres, plu résue, in diuersa tendentes: flos candidus, lilio similis, multas incisuras habēs. semine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore. radice parua, tenui, herbacei coloris dum à terra eruitur. prouenit in collibus. Huius folia, semē, flos cum uino pota, auxiliantur, contra scorpionum phalangiorumq́; ictus. tormina quoq; discutiunt.

Phalangium uel Phalangitis, herba hodie incognita.

Trifolium. Cap. CIIII.

A

TRifolium, Græci Triphyllon, alÿ oxytriphyllon, alÿ menyanthes, alÿ asphaltion uocant. frutex supra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habens tenues, iunceas & nigras, unde ramulares enascuntur appendiculæ, in quibus terna singulis germinationibus exeunt folia, loto arbori similia. ÿs recenter enatis rutæ odor inest: ubi autẽ adoleuerũt, bitumen olent. florem ædit purpureum, semen quadantenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens. radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ÿs qui aquæ inter cutem principia sentiunt, fœminis quoq; uuluæ uitio opportunis, auxiliantur. menses ciunt. ternæ drachmæ è semine dari debent, è folÿs uerò quaternæ. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto mulso pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctũ fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint. qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut à serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina in tertianis, cum uino potui dedere. & in quartanis, quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotis inseritur.

B

Album.

Luteum.

Purpureum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τρίφυλλον. Latinè, Trifolium odoratum. Officinis inusitatum. Brabantis, Claueren.

A Germanis, Siben gezeyt/ propterea quòd singulis diebus septies odorem (ut aiunt) suum habeat, & toties etiam amittat, quamdiu in horto creuerit. Decerptum autem & exiccatum, odorem suum perpetuò retinet. Qui certè pluuiosa temporis constitutione, ac tempestate instãte multò uehementior, sic sanè ut totas ædes, in quibus herba reposita est, odore suo cõpleat. Videtur autem uera esse lotus urbana, de qua infrà lib. 4. cap. 96. Potest etiam imitatione Latina commodissimè adpellari Wolriechender Klee. Sponte sua in Germania non prouenit, satum uerò nulla difficultate prodit. Calidum est & siccum in tertio ordine. Debet autẽ huius trifolij odorati usus esse subinde in omnibus Officinis, quòd mirificè aduersetur uenenis, & ad ulcera malefica sanãda perquàm utile sit. Cæterùm adhuc tria apud nos passim in pratis prouenientia cernuntur trifolij genera: quorũ primum à floribus purpureis, Trifolium pratense purpureum, Germanicè Brauner Wisenklee / Braun Fleyschblůmen. Gallicè Treuffle incarnat: alterum itidem à floribus suis candidis Trifolium pratense album, Germanis Weiß Wisenklee/ Weiß Fleyschblůmen. Gallis Treuffle blanc: & tertium luteum, Germanicè Geel Wisenklee. Gallis treuffle iaulne appellatur. Quod ad folia ipsa attinet, non admodum differunt: quoduis enim horum generum tribus constat folijs, quæ in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisq; pallescentia candicantiáue: in tertio sunt parua & rotunda, adq; fœnigræci folia accedẽtia. Adstrictoriæ cuiusdam qualitatis sensum in gustu præ se ferunt, non tamen multum admodum, nihilominus sunt tenuium partium, et exiccatoria, quandoquidem etiam exigua acrimonia prædita uidentur. Trifolium acutum, quod oxytriphyllon appellatur (ut Scribonius Largus scriptum reliquit) nascitur in Sicilia plantatum. nam Italiæ regionibus nunquam eã uidit herbam, nisi in Luciæ portu, cùm Britanniam peteret cum Claudio Cæsare. Quod uerò apud nos oxys siue oxytriphyllon dicitur, Officinæ, Herbarij panẽ cuculi & alleluia, uoce barbara uocant. Germani Gauchbrot/ Saurklee/ Bůchampffer/ Hasenampffer/ Gauchklee/ appellant, humile, longis tantùm pediculis, trifolium præferens acetoso sapore. flore candido, rufo in lunatis siliquis fœtu, radice in transuersum longa & fruticosa. Hoc in acetarijs utuntur iucundo sapore, id quod ab acido sapore Plinio oxys dicitur. folia habet B lenta, unde illi trifolij nomen apud Germa. Officinis.

Oxytriphyllon.

Polium. Caput CV.

DVo genera polij. montanum, cui theutrio nomen est, & cuius est usus, tenuis frutex est, candidus, dodrantalis, semine refertus: capitulo in cacumine quandã corymborum speciem præ se ferente. paruo, canis hominis simili, grauiter olente, non sine quadam suauitate. Alterum fruticosius, nõ usq; adeò ualens odore, & uiribus infirmis. Potum feruefacti ius auxiliatur serpẽtium ictibus, hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto. stomachum malè habet. caput doloribus afficit. aluum & menses ciet: substratum suffitúmue serpentes abigit. uulnera conglutinat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Polium montanum, quod odore effectuq; præfertur, in Narbonensi prouincia Galliæ frequens, unde ad nos defertur: surculis palmeis, teretibus, canis, per interualla foliatis, thymi carnosiore molliorîq; coma, et ea quoq; incana, flosculo pallido, capitellis corymborum effigie, fructu plenis. Huic delineationi adamussim respondet nostrum Germanicum polium, cuius picturam damus. Germa. Ye lenger ye lieber/ weible/ appellatum. Polium astringit & cohibet uulnera, prohibetq; serpere.

Scordium. Caput CVI.

SCordium in montibus & palustribus nascitur, folijs trisaginis, maioribus, non sic in ambitu diuisis, aliquantum allia redolentibus, gustu amaris & astringentibus: quadrangulis caulibus: subrubro flore. Herba uim excalfactoriam habet: urinam cit. cocta recens, aridáue cum uino, aduersus uenenatos serpentium morsus bibitur.

Scordium.

bitur.ad ſtomachi quoq; roſiones,dyſenteriam,& uri- A
næ difficultatem,binis drach.cum hydromelite.craſſa-
men purulentum pectore expellit. facit aridę farina ad
ueterem tuſſim,rupta,conuulſa,ſi cum naſturtio, melle
& reſina miſceatur in eclegmate.inflãmata modicè* pręcordia,cerato excepta, recreat. cũ aceto acri aut aqua,
podagris conuenienter illinitur. menſes impoſita mo-
uet.uulnera conglutinat.ueteta ulcera purgat,& ex mel
le cicatricem perducit.ſicca excreſcentias in carne cohi
bet.Succus ad eadem uicia bibitur. Inter prima efficax
Ponticum natione,Creticumq́;.

* dudum

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σκόρδιον. *Latinè, Scordium. Trixago paluſtris.*
* *Officinis longo tempore incognitum.*

Germanis alluſione quadam ad Romanam appellationem, Waſſerbateng/ Knoblauchskraut/ *&* Waſſer chamedren/ Lachenknoblauch. *Gallis Chamaraz,uoce à chamædryos ſimilitudine deflexa appellatur: hanc, ut permulta alia, Valerius Cordus,doctiſsimus iuuenis,et reſtaurãda priſca medicina ſtrenuus indagator,primus, nullo demonſtrãte, in Germania noſtra inuenit. Scordium autem ab odore et acrimonia ſcorodi,id eſt, allij dictum eſt: ſubamarum, acre, acerbum, calfacit,purgatq́; uiſcera,obſtructiones liberat, urinas & menſes mouet: uiride magna uulnera glutinat: ſiccum autem ſordida purgat,contumacia cicatrice tegit.Optimum ex Creta petitur, quale etiam Andromachus minor ſuæ theriacæ miſcet: non malum tamen in alijs regionibus poſsis inuenire. Putriferis animalium uenenis & pharmacis deleterijs ſuccurrit.Quæ uis eius inde eſt coniectata, quòd quæ in bello occiſa fuerant corpora,diuq́; inſepulta ſuper Scordium iacuerunt,minus putria ſunt inuenta,quòd à uiris quibuſdam fide dignis acceptum tradit Galen.lib.1.antid. Nobis hodie in Germania locis riguis eſt largiſsimum uerum ſcordium,Valerio Cordo,ut diximus,primo demonſtrante.* B

Ratio quare scordium sit appellata haec herba

Allearia.

Falſi ſunt hactenus Officinæ & Herbarij,qui Scordion eſſe putauerunt herbam cubitali proceritate, folijs urticæ, parcius fimbriatis,à pediculo latioribus, allij cùm teruntur odoratu,floſculo lacteo,exili in pelliculis ſemine,radice oblonga,eiuſdem cum folijs odoris, ideo alliariæ nomen ſibi uendicauit. Germani uerò Knoblauchkraut/ Lauchſunder lauch/*hoc eſt,allium ſine allio uocant. ſed hæc eſt terete cauliculo,illa quadrato: huic flos candicat,illi ſubrubet: huic folia urticæ fimbriata,chamædryos ſiue trixaginis querna,quæ olfactu ſuboleant allia.*

Tuſsilago. Cap. CVII.

TVſsilagini folia ſunt maiuſcula quàm hederæ, ſex aut ſeptem à radice,ſubalbida à terra,ſupernè uirentia,in plures angulos exeuntia. caulis palmum altus, flos luteus in uere, flore & caule confeſtim exuitur: inde nonnulli his uacare exiſtimauerunt. radix tenuis eſt & ſuperuacua. naſcitur in amœnis & riguis. Folia ex melle trita igni ſacro & omnibus inflammationibus illitu medentur. aridæ fumus per infundibulum hianti ore raptus,hos ſanat qui ſicca tuſsi atq; orthopnœa

A

infestātur. pectoris uomicas rumpit. Eundem effectum præbet suffita radix. decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βήχιον. Latinè, Tußilago, Bechium.

Officinis Vngula caballina. alijs farfara, nonnullis populago. Germanis, Roßhûb / Brandtlattich / Eselshûb / Hûfflattich. Brabantis, Perts clauwe.

Gallis pas d' asne: & in montibus supra lacum Lemannum, taconnette dicitur.

Plinius hanc aliter atq; Dioscorides describit, folia ei tribuens maiuscula quàm hederæ quinq; aut septem, sublata à terra, supernè pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eandem esse bechiō & alio nomine chamæleuten putant. Sed hîc obseruandum diligenter, caulem & flores Tußilaginis esse fugacißimos, ijsq; enatis breui uigor uitaq; durat, longißimaq; mora (quantum mihi licuit deprehendere) biduum, post quod illico tempus flaccescentes euanescunt, & caduci marcent. Quare non nisi ijs, qui uere medio sese fortuna ferunt obuiam, & flos & caulis cernitur: namq; die uno locum uniuersum caule & floribus pubescere uidebis, postridie prorsus eos concubuisse, frondeq; sola uirescere. quapropter sine caule & floribus nasci plerisq;, qui tam citam caulis iacturam non conspexerunt, creditum est.

Artemisia. Cap. CVIII.

Tanacetum, Tagetes.

B

Rot Buck.

Weiß Buck.

ARtemisia magna ex parte in maritimis nascitur, absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguioribus folijs, ramisq́; huius quidem genera duo: unum lætius habitiusq́; folijs uirgisq́; latioribus alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente æstate floret. Sunt qui in mediterraneis unicaulis nomine appellent, tenuem herbulam, simplici caule & minuto, floribus scatente, flauo colore hæc iucundiorem quàm præcedens efflat odorem. Vtraq; excalfacit, extenuat. feruefactæ conuenienter in muliebres desessus adijciuntur, ad d.trahendos menses, partus, secundasq́; : item ad præclusiones uuluæ, & eiusdem inflammationes. calculos comminuunt. remoratam urinam cient. menses pellent pubi illitæ. Succus uuluę inditus ex myrrha, eadem quæ insessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀρτεμισία. Latinè, Artemisia. Officinis Latinum nomen seruauit.

Germanis, Beifůß. Rot oder weiß Buck. S. Johans gürtel. *Gallis Armoise dicitur.*

Nuncupata autē est artemisia herba, ut aliqui uolunt, ab Artemisia Mausoli regis coniuge, quæ ipsam adoptando cognominem sibi fe.it, in herbæ & nominis & gloriæ suæ memoriam et monumentum naturæ æquæuum ad posteros transmitteret. Siue ut alij uolunt, non ab hoc, sed à Diana, quæ Græcè artemis dicebatur, nomen hoc adepta est, eò quòd ipsa primò eam reperisse & uirtutes eius demonstrasse dicitur. Et quemadmodum prægnantibus & parturientibus, ut fœtum sine aliqua interiorum locorum noxa facilè in lucem ædere liceret, auxilio & adiumento esse credebatur dea illa uotis & precibus inuocata: sic etiam eiusd m deæ beneficio idem præstat hæc herba, & fœminarum malis, menses, secundas, fœtusq; trahendo, & matricis conclusiones inflammationesq; sanando, priuatim medetur. Arthemisia alia monoclonos est, alia policlonos, Germani tantummodo colore distinguunt, hanc Rot buck oder Beifůß/ *alteram* Weiß buck oder Beifůß/ *appellantes. hodie quidam & tertium artemisiæ genus addunt, id simplici caule consurgit, folijs minutim scissis, colore subpallido, flore luteo, odore non ingrato, gustu amaro hæc Officinis Athanasia, quòd immortali flore nec citò marcescente fastigetur, alijs tanacetum, Germanis* Reinfarn *dicitur. Flores copiosi erūpunt cùm uua maturescit, medijs anthemidis floribus nō dissimiles. comantibus auri fulgore bullis, ideo diligenter ad hybernas reseruantur corollas.*

Ambrosia.

Ambrosia. Cap. CIX.

AMbrosia tenuis frutex est, ramosus, trium ferè palmorum: folijs rutæ, circa imum caulem exiguis: cauliculi seminibus, perinde quasi racemulis grauidi, qui nunquā florem pariunt, odore uinoso, suaui: radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere, & il.itu adstringere humores, qui in aliquam partem incumbunt.

Non est Ambrosia, quæ ab Officinis ita & Herbarijs demonstratur, ramis exilibus, patulis, folio nepetæ, multo ruta aut sanguinaria longiore ac maiore, in quorum cacuminibus corymbi dependent, nigro semine, radice cubitali, subalbida, radiculæ, hoc est, struthio simili: inuenitur in montosis ac macris. Inuenitur autem apud nos uel copiosa inter exiles & madidas segetes, qua mulieres se coronant, ut insolata diu capita iucundo & uinoso simul odore recreent, & sic frondosa coma sese uindicent ab æstu. Pueris rusticis optimè cognita, qui uertices racemosos lanugine molli per initia uestitos, minones uocant. Vinosa herba rusticis dicitur. Audio à quibusdam uinaceam rutam, Germanicè Weinrauten / Welsch Weinrauten / *quòd folio rutam, & odore uinum imitetur, nominari. Siquidem*

A ea dodrantali assurgit frutice, ramoso, folijs rutaceis, circa imum caulem minoribus. cauliculi seminibus racematim collectis grauidi nunquam florem pariunt, fœtu in uertice racemoso & odore uinoso, radice tenui, nec sesquipalmo longiore. Superior longa radice nititur, hæc breui: illa floret, hæc minimè: illa ramis uiget, hæc inualida sese, ut fertur, adminiculis quibuscunq; inuoluit: hæc uinum, illa herbaceum uirus olet.

Botrys. Caput CX.

Botrys fruticosa herba est, lutea tota, & in multas alas sparsa. semen circa totos ramulos prouenit: folia cichorio similia. tota suauem odorem spirat: quare uestimentis interponitur. inuenitur in torrentium ripis, & conuallibus. Pota orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces ambrosiam uocant, alij artemisiam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βότρυς. Latinè, Botrys. Officinis ignota.
Germanis, Traubenkraut/ Krottenkraut.
Gallis Pymen, Sabaudis la migraine.

Botrys Parisiensibus matronis, melius quàm Officinis aut Herbarijs noscitur. Hanc odoris gratia, uestimentis, pannis, & linteis curiosè nimirum interponunt, ut odoris suauitatem contrahant. Defertur Augusto & Septembri mense uenalis per urbem, pymen, magno clamore denunciant, portantes corbibus rustici, inde nomen hoc pymen manauit in uulgus, nam hac facie conspicitur: fruticosa herba, luteis ramulis ex interuallo brachiatis, folijs cichorij, odoratis, erumpente passim semine in racemulos collecto, quod per maturitatē gummoso lentore pellucet, coëuntibus fulgore auri simul acinulis, unde nomen Græcis ductū. Pymen, uel potius pygmen uulgò Gallis putauerim nominari, quòd ex se pygmentarij institoris uice faceret unguentū. nam si prægnans suo liquore premeretur, in gummi lentesceret.

B

Geranium rubrum, quibusdam Behen rubrum.

Geranium. Cap. CXI.

Geranion folijs anemones, diuisuris longioribus: radice subrotunda, cùm estur dulci: Quæ drachmæ pondere in uino pota, uuluæ inflationes discutit.

Geranium alterum, caulibus minutis & pilosis, sesquipedalibus: folijs maluæ: in summis alis sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina usus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quod longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat.

Hoc hodie Officinis & Herbarijs Acus pastoris & Muscata, Germanis uerò Storckenschnabel dicitur.

Alterum, quod maluæ folia habet, Pes coruinus uulgo nominatur, & Officinis Germanicè Kraenfůß/ & Schartenkraut appellatur: præter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ unum folijs Cherephyllo simile existit, herba Roberti & Robertiana. Gallis de l' herbe au chancre, Germanicè Růprechts kraut. Brabantis, Oyeuaerts beck.

Quartum

Acus pastoris.

A

Herba Roberti.

B

Quartum folia obtinens laciniata, Germanicè pro certiori discrimine Kranchhals uocari potest.

Quintum, quòd folia ranunculi habet, Gratia Dei nominatur. Germanicè Gottsgnad.

Sextum, quòd forma quarti generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorum, florum & radicis distat, Germanicè Blůtwurtz. à rubro colore, aut mirifica in sistendo sanguinis profluuio facultate, uocatur.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est quodammodo, atq; discutiendi adeo ui prædita, adstringunt & siccant.

Gnaphalium. Caput CXII.

GNaphalij folijs mollibus minutisq; pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γναφάλιον. Latinè, Gnaphalium, tomentum. Officinis Centunculum, centuncularis herba. Germanis, Rürkraut/Mattenflachs/Wisenwollen. Brabantis, Rootmelisoencruyt.

Gnaphalium

A

Gnaphalium,
Kůrkraut/Mattenflachs.

Linum pratense, Tomentum.
Wisenwollen.

B

Gnaphalium uocata est hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius folijs, quibus ἀντὶ γναφάλιου, hoc est, pro tomentis utuntur. Gnaphalia itaq; dicitur quasi tomentitia. Centunculum autem dixerunt, quòd centonibus cũ tomento maxima sit cognatio. Germanicam priorem nomenclaturam ab eius facultate aduersus dysenteriam illi inditã esse, nemini non notum est.

Est & alterum Gnaphalij genus, Linum pratense, siue tomentum uocatum, rotundum iunci genus, in cacumine tenui alba lana, qui flos & semen est: poterit eo usu esse quo Xylon. Confert & uino coctum torminibus uentris.

Typha. Ca. CXIII.

Typha folium ædit cyperidi simile: caulem album, leuem, æquabilem: florem in cacumine ambientem, densum, qui in pappos soluitur, quod paniculam aliqui nominant. Huius herbæ flos, suillo adipe eloto exceptus, ambustis medetur. Gignitur in palustribus & aquis stagnantibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τύφη, ἢ τίφη.

Latinè, Typha apud Theophrastum aquaticus frutex, nec radice numerosa cohærens, sine geniculis, & folio scirpi modo prosiliens, Orchamenion circa lacum, parte caudici proxima, esu præcipuè pueris tenera. Sunt qui solius literæ mutatione à cereali typha putent differre, tipham scribentes. Germanicè, ut Euritius Cordus tradit, Moßkolben/Narrenkolben/Deittelkolben/Leßknospen. Brabantis, Lisdodden. Gallis mache, uel masse, ab similitudine insignis illius clauæ argenteæ, uel aureæ, quæ ante primos magistratus gestatur, dicitur. Namq; in paludibus & stagnantibus aquis erumpit, folio cyperidi proximo, caule alto, leui, plano, enodi, cuius cacumen densa florum congerie stipatur, & ueluti spissa capitatur lanugine, quæ in pappos tandem euanescat. Galli massas appositè dixerunt, quòd sceptra regum, machas uulgo dicta, perpolitus caulis lanosa floccorum densitate summatim fastigiatus æmuletur.

Huius generis arundinis & caricis plura sunt genera, plerunq; acutis

utrinq;

utrinq; cultri modo folijs, flore albo, ueluti cucurbitæ: Quorundam semen in acuta capitella condensatur: quo, unà cum radice, uino cocto, uenenati morsus loti, sanantur. Alia absq; flore arenosis locis & montibus proueniunt, duris quasi calamis, rustico usui uariè accommodata.

Sparganion, Rieb. Calamagrostis, Carex, Graß. Gramen, Klein Riedgraß.

Waldtrohe.

A

Circæa. Caput CXIIII.

Circæa, quam & dircæam aliqui uocant, folijs est hortensis solani, agnatis crebris: flore nigro, pusillo, copioso: semine milij, nascente in quibusdam ueluti corniculis: dodrantali radice, triplici fermè aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Nascitur in apricis, saxis, & uento perflatis. Radicis tusæ pondo quatuor. in sextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem macerantur, potuq; triduo uuluas expurgãt. Semen in sorbitionibus datum, lacte mammas nutricum explet.

Circæa hodie incognita, fortè à Circe dicta.

Filipendula.

B

Oenanthe. Cap. CXV.

Oenanthe folia habet pastinacæ: florem candidum: caulẽ crassum, palmi altitudine: semen atriplicis: radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem. nascitur in petris. Caulis eius & folia, cum mulso uino pota, secundas eijciũt. Radix è uino urinæ stillicidio conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, οἰνάνθη πόα. Latinè, Oenanthe herba.

Officinis Filipendula, Saxifraga rubea. Germanis, Rot Steynbrech / dicitur.

Oenanthe herba nascitur, ut Plin. ait, in petris, folio pastinacæ, radice magna, nu

A merosa. Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasq; purgant, tussim è melle tollunt, urinam cient. Recentiores in lotij stillicidio, & urinæ remoratu, neq; non renum doloribus, atq; lapide eorundem confringendo utuntur. Eandem stomachi inflationes discutere, mederi & suspiriosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitari tradunt. Farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt.

Conyza.

Conyza. Cap. CXVI.

CONyzæ duo genera. quæ parua uocatur, odore præstantior est. maior uerò frutice altior & folijs latioribus, graui odore. utriusq; folia oliuæ similia, hirsuta, pinguia. in maiore caulis binûm cubitorum altitudine attollitur. in minore pedem æquat. flos fragilis, lutei aut fului coloris*, qui in pappum abit. radices superuacuæ. Suffitu substratuq; frutex totus serpêtes fugat. culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. flores & folia cum uino ad menses partusq; ejiciendos bibuntur. item contra urinæ stillicidia, arquatũ morbũ, & tormina comitiales pota ex aceto adiuuãt. Decoctum in desessionibus medetur uuluę malis. Impositus succus abortum facit. ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. Est & tertium conyzæ genus, caule crassiore, ac molliore, folijs quàm paruæ maiusculis, minimè pinguis, & maiore minor, multò grauioris odoris & iniucundioris, sed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

* Addit Marcel. amari gustus.

NOMINA ET explicatio.

B Plinio ut Diosc. duo conyzæ genera in coronamentis, differẽtia in folio: tenuius fœminæ constrictius angustiusq;, rubricatim maris & ramosius, flos quoq; magis splendet eius, serotinus, utiq; post Arcturũ, mas odore grauior: fœmina acrior, & ideò contra bestiarum morsus aptior. Folia fœminæ mellis odorem habent. Masculæ radix à quibusdam libanotis appellatur. Theophrasto maior dicitur mascula, torosiore caule magisq; ramoso, folio ampliore ac pinguiore, nec non splendidiori flore. fœmina tenuiori folio, & cõpressiore. Manipulo eius abiecto omnes etiam à tota domo blattæ conueniunt ad eã. In coronamenta folio uenit & flore, maior & minor appellata, qui odoris sentitur, cuius auidissimæ sunt apes. Germanis Geele müntz: & ut Trago placet, Dürrwurtz appellatur.

Hemerocallis.

Hemerocallis, siue Lilium syluestre. Ca. CXVII.

HEmerocallis foliũ & caulẽ habet lilij, porraceo colore. flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilij diuisura, quoties dehiscere cœperũt, colore perquàm pallido. radix magna est atq; bulbosa: quæ pota, aut cum melle & lana in pesso apposita, aquam educit & sanguinem. Folia trita mammarum inflãmationes à partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡμεροκαλλίς. Latinè, Hemerocallis. Officinis, falsò Asphodelus, siue Hyacinthus. Germanis, Goldtwurtz/ Heydnisch lilien/ Heydnisch blům/ Jungkfrawlilien dicitur. Hanc quidam falsò pro uero asphodelo cõmonstrant, omnibus reclamantibus notis: nam radix huius nec amara nec acris est, ut Diosco. Gale. & Plin. de asphodelo scriptũ reliquerunt. Inde hemerocallis nomen traxisse uidetur Græcis, quòd flos fugax pulchritudinem suam interdiu tueatur, appetente nocte, languidus efflaccescat.

Leucoium, siue Viola alba. Caput CXVIII.

A

Leucoium luteum, keiri.

Leucoium purpureum, Negelblůmlin.

Leucoium album.

B

Leucoium Theophrasti, Weiß Hornungs blům.

LEucoion uulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia quædam. namq; aut cœrulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Lutea uerò præcipui in medicina usus. Huius aridi flores feruefacti in desessionibus, ualent contra uuluæ inflammationes, & menstrua expellunt. sanant oris ulcera, cum melle: cum cerato, rimas sedis. semen duum drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle inditum, menses, secundas & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λευκόϊον. *Latinè, Leucoium. Violæ matronales. Officinis, Keyri, quòd flore aureo est.*

Germanis, Gelb Violen/ Braun/ Weiß/ Rot/ leibfarb/ Neglin/ Straßburger Negelblůmlin. *Brabantis,* Violieren.

Gallis Violettes girofflees, dicuntur.

λευκόϊον *quamuis uiolam albam significet, ad omnes tamen uiolas, præsertim eas, quæ primo uere nascũtur, siue albæ, siue luteæ, siue purpureæ fuerint, seu*

A nigræ cum Hippocrate, seu cæruleæ, ut quidam Dioscoridis codices habent (quod expungendum putant plerique, præsertim Plinius lib. 20. & Paulus de oleo ioto, id est, uiolaceo, album, luteum, purpureum, leucoion tantùm commemorant) extenditur. In his efficacissimæ sunt luteæ, Keiri Arabibus dictæ. Tamen cæteræ tres aut duæ cariophyllatæ, à floris figura, caryophillũ imitante, nobis dictæ, non sunt inefficaces: linguã enim ualenter calfaciunt, & acrimonia sua mordent folio, sed magis flore, qui in his colore plurimũ uariat, arte opinor quæsita, ut in floribus alijs. Λϵυκόϊον uerò Theophrasti, quod florum primum se ostendit, etiam nondum exacta hyeme: radice bulbosa, an sit ea quæ nobis circa natalẽ Christianũ florem albũ pulcherrimum trifolium intus uirentem ostendat, Germanis Hornungs blům dicta, ab alijs malo diuinari quàm à me rem non satis compertam pro uera pronunciari. De quo multa Massarius in librum nonum Plinij.

Cratæogonum. Cap. CXIX.

CRatęogonum, siue, ut alijs placet, cratæonõ, folijs melampyro simile est, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq; geniculorum, semine mylij. nascitur in opacis & fruticosis, summoperè acre. Traditum est quibusdam, hoc si bibat ieiuno ore, ter die post menses purgatos, tribus obolis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus: & uir modo consimili, totidem diebus ante coitum hauriat, uirilis sexus partum futuruum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κρατ αιόγονον.

Latinè, Cratæogonum, Hippocrati Polycriton: uel ut aliàs legitur, Polycarpon.

Officinis, Persicaria. Germanis, flöchkraut.

Brabantis, persickeruyt / Vloocruyt.

Gallis, Rassel, Cu raige appellatur.

B Dioscorides Cratæogonum melampyro similem folio demonstrat Plinius spicæ tritici, Theophrastus lino pyrino, id est, lino triticeo, intelligens fortasse quod Plinius culmum siue spicam tritici. Sed suspicor melampyron in Theophrasto, unde id Dioscorides uidetur sumpsisse, legendum, cùm statim adiungat fructum tanquàm milium ferre, uimq; genitalem roborare: nisi quis linopyron, id est, lino triticum scribendum putet, pro melampyro, quod linum folio satis imitetur. & reuera Gallicum uulgus Chamelinum melampyron solet uocare, quo oleum Gallia ad lumina lucernarum exprimit. Sed ad rem ipsam accedamus: re uera omnes persicariæ notæ uidentur cratæogono suffragari, quòd ex una radice multis calamis, multorumq; geniculorum prosilit. Breuibus internodijs, fœtu quasi Milij uuis pendente, aspero gustu, quod etiam opacis gaudeat. Ista persicariæ maiori, quam Germanicè, flöch kraut, Galli curaige uocant, mihi uidentur astipulari: sed quod caput totius rei est, persicariæ folium tam simile est melampyro, ut alterum pro altero fallat. Quod ad saporem pertinet, admodum asper in aliquo persicariæ genere sentitur, in altero lenis fit. Hæc fœmina, illa mascula. Quòd si quis per imprudentiam sedi confricet, rabiosos solet mouere cruciatus. Cratęogonum Græcis creditur appellari, quòd genitalem uim roboret, ita ut diu præsumptum mares figurare prodatur.

Phyllum.

Phyllum. Caput CXX.

A

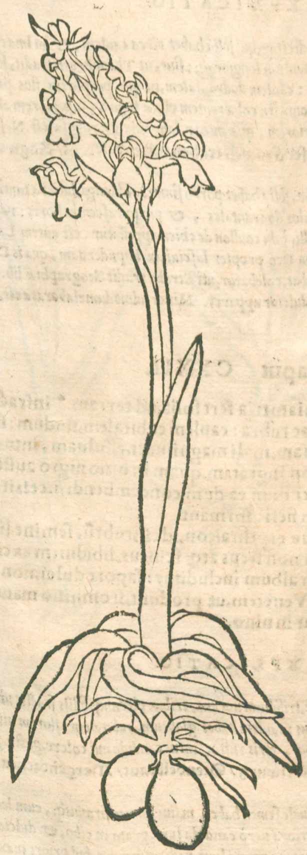
PHyllum, quod elæophyllon uocatur, in saxosis nascitur. duum generum est. quod autem thelygonum appellant, uuas habet floribus oleę similes, pallidiores tamen. folijs itidem oliuæ est, caule tenui, breui, radice exili. florem album profert: semen papaueris maiusculum. Sed arrhenogonum cætera huic simile, solo fructu distat: habet enim racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut thelygonon fœminei, proditur. horum Crateuas autor est. sed huiusmodi historia tenus mihi produxisse uisum est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herba hodie planè incognita. Phyllon Libycum & Aethiopicum Hippocrati silphij semen est. Solet etiam pro malobathro accipi: de quo plura in lib. 1.

Testiculus. Caput CXXI.

Orchis.

Cynosorchis.

B

A TEsticulus, quem Græci cynosorchin uocant, folijs circa caulem mollis oleæ similibus, in terra stratis, longioribus, angustioribus, læuibus: caule dodrantali: floribus purpureis: radice bulbosa, oblonga, oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. ex quibus si maiorem edant uiri, mares generari dicuntur: si minorem fœminæ, alterum sexum. Addunt, in Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coitus: aridam uerò, ad inhibendos: & alterum alterius potu resolui. Nascitur in petrosis & sabuletis. Testiculus alio nomine serapias, Andrea autore, uocatur, quoniam radix ad multa utilis sit: folijs est porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum sinu inflexis: caule palmeo: floribus penè purpureis. radice testiculis simili, quæ illita tumores discutit, ulcera purgat, & serpere eadem non patitur. abolet fistulas. & illitu inflammationes lenit. aridæ radices nomas inhibent: sanantq; putredines, & oris ulcera, cacocthe. aluum sistunt è uino potæ. De hac, eadem quæ de testiculo canis, produntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis duorum generum est: Vnus qui cynosorchis dicitur, qui folia habet circa caulem, & in ima eius parte per terram strata, mollis, oleæ similia, angustiora tantùm longioraq́;: siue, ut Theophrast. tradit, *folia habet scyllacea, minora tamen, & minore leuore nitentia: caulem dodrantalem, in quo purpureus flos panditur: radicem bulbosam, oblongam, duplicem, mutuo contactu cohærentem oliuæ figura, superiorem alteram quæ maior, uegeta & distenta est, alteram uerò inferiorem, quæ minor, languida & rugosa est. Nascitur planta hæc petrosis & sabulosis locis. Germanis* Vnser Frawen trähen/ Stendelkraut/ Ragwurtz *dicitur.* Brabantis, Cullekens cruyt.

Alter autem, quem serapiadem uocant, & triorchin, folia habet porro similia, oblonga, latiora tantùm, pinguiaq́;, ex alarum cauis emicantia & inflexa: coliculos dodrantales, & purpurascentes flores: radix est illi minimis testiculis similis. Germanicè ut prior, Gallicè du coullon de chien appellatur. *est autem* Latinè & Græcè *sic appellata herba, à* Sarapi Aegyptiorum Deo, *propter lasciuiam impudendam, qua is Deus*

B *Canopi, ubi templũ, & cultu & religione excellens habebat, colebatur, uti* Strabo *tradit* Geographiæ *lib.* 17.

Radix eius maior calida, & humida est, gustantibus dulcior apparet. Minor admodum elaborata est, ad calidius sicciusq; tendit.

Satyrium. Caput CXXII.

SAtyrium aliqui trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram * infracta, rumici aut lilio similia, minora tamen, ac rubra: caulem cubitalem, nudum: florem lilij effigie, candidum: radicem bulbosam, mali magnitudine, fuluam, intus ut ouum candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. quam in uino nigro austero bibere conuenit, contra opisthotonum. utendum ea dum concumbendi incessit cupiditas, siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

* al. multum.

Est & alterum satyrium erythroniũ siue erythraicon, id est, rubrũ, semine lini, maiore, duro, leui, splendente, quod fertur non secus atq; scincus, libidinem excitare. cortice radicis gracili, rufo: intus autem album includitur: sapore dulci, non ingrato ori. in montosis & apricis enascitur. Venerem, ut produnt, si omnino manu teneatur radix, stimulat: eoq́; magis, si bibatur in uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Satyrion, quod à foliorum numero triphyllon, id est, trifolium uocant, tribus plerunq; folijs fractis uiret, rumici, lilióue similibus, minoribus tantùm & rubentibus: caulem habet glabrum, cubitalem: florem lilij figura, & candidum: radicem bulbosam, pomo similem, foris ruffo, intus candido oui colore, gustu suauem, & in cibo ori gratam, Germa. ut Orchis, Stendelwurtz / Stendelkraut/ Mergendrehen/ & Ragwurtz/ *dicitur.*

Alterum uerò quod erythron dicitur, lini semine, æquale semen habet, maius tamen firmiusq;, cum leuore splendens: radicis cortex exterior tenuis & rufus, interiora uerò candida sunt, grata in cibo, & dulcia uescentibus. Nascitur apricis montanis locis. Et utriq; horum generi sunt radices geminæ, sed priori inæqua-

les.

Satyrium basilicum, mas.

Satyrium basilicon, fœmina.

Satyrium.

A

B

les, nam maior semper altera: posteriori uerò æquales, & sibi inuicem pares. Habent hodie & Syri herbam simili effectu, Bucheidemq; nominant, & Indicum Satyrion, radice candida & dura, commendatiore, quo craßior, rugosior, & albior fuerit, podagris utili. Græci ferè herbas omnes libidinem stimulantes satyrij uoce cognominarunt. Non est omittendum genus hoc, quod Basilicon Græci, Officinæ Christi palmam dicunt, folijs nigra plumbagine maculosis, reliqua superficie cynosorchi similis. Radix subest lutea, ac instar manus effigie ramosa.

Postremò, quod ad nominis Satyrij rationem attinet, dictũ est satyrion à Satyris dijs syluestribus, in Venerem propensis, eò quòd primi ad libidinem concitandum eam inuenerint & ostenderint. Siue quòd quemadmodum ipsi natura sua in eam uoluptatem sunt potentiores, sic herba hæc homines etiam ad eadem ducet, & concitatiores firmioresq; reddat.

A *Satyrion, fœmina.*

Satyrion, mas.

Satyrion minus.

Sylvestre.

B *Satyrion montanum.*

Horminum. Cap. CXXIII.

Horminum sylvestre.

Horminum satiuum.

Horminum

Horminum herba est, folijs marrubio similis, caule semicubitali, quadrangu- A
lo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur: siquidem in syluestri rotundum, fuscumq; inuenitur: in altero, nigrum, & oblongum, cuius est usus. Ad uenerem stimulandam, cum uino bibi uolunt. purgat cum melle argemas albuginesq;. illitum ex aqua tumores discutit, eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet: quare unguentis, præsertim gleucino, permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hortense ὅρμινον κηπαῖον. *Latinis orminum, & Geminalis.*
Officinis Gallitrichum. *Germanis,* Scharlach/Scharley. *Gallis oruala dicitur.*
Syluestre autem Græci ὅρμινον ἄγριον. *Latini & Officinæ saluiam agrestem.*
Germani Wild Salbey. *Galli brodon, oruala, toutes bone, appellant.*

Ne quempiam nomenclationis aucupium remoretur, est notandum aliquod esse cereale horminum, de quo Theophrastus, Galenus, & item Plinius inter fruges disserunt, quod amarum nigrumq; est, nec cumino penitus absimile, dodrantali Plinio altitudine. de hac supra quædam annotauimus inter segetes.

Orminum calidum & siccum mediocriter est, id quod amaritudo atq; astrictio in gustu satis monstrant.

Recentiores easdem facultates suo Gallitricho attribuũt, quas illi ueteres adscripserunt. potissimum autẽ conferre ad albugines, & oculorum caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi possit, herbam hanc Orminon Dioscoridis esse, quamuis nonnullis legitimæ delineationi in quibusdam repugnare uidetur.

Securidaca. Caput CXXIIII.

Hedysaron, unguentarij pelecinum, id est, securidcaam uocant. fruticosa est, folijs ciceris. semen rufum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur, unde nomen accepit. amarum gustu. Stomacho utile in potu. additur in antidota. cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

NOMINA ET EXPLICATIO. B

Græcè, πελεκῖνος, ἡδύσαρον. *Latinè, Pelecinus, securidaca, hedysarum.*
Officinis incognita. *Germanis,* Vnkraut der Linsen.
Gallis fabalupina. alijs herbum, uulgo Graua, quòd (ut existimo) tritico & hordeo, cum quibus alitur, suo complexu grauis sit & molesta.

Ab una radice multis flagellis emicat, ciceris similitudine, quam & folijs æmulatur. Siliquæ corniculorũ modo aduncæ curuantur, in queis flauum, pallidumq;, & amarum semen concipitur, quod ancipitis securiculæ speciem gerit, &c.

Onosma. Caput CXXV.

Onosma, oblonga folia habet, ad similitudinem anchusæ, longitudine quatuor digitorum & unius latitudine, mollia, in terra iacentia, sine caule, sine semine, sine flore radice nititur longa, tenui, infirma, rubescente. gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnans si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

Onosma hoc tempore incognita, Plinio folia habet ferè ad tres digitos, in terra iacentia, tria, ad similitudinem anchusæ incisa, sine caule, sine flore, sine semine.

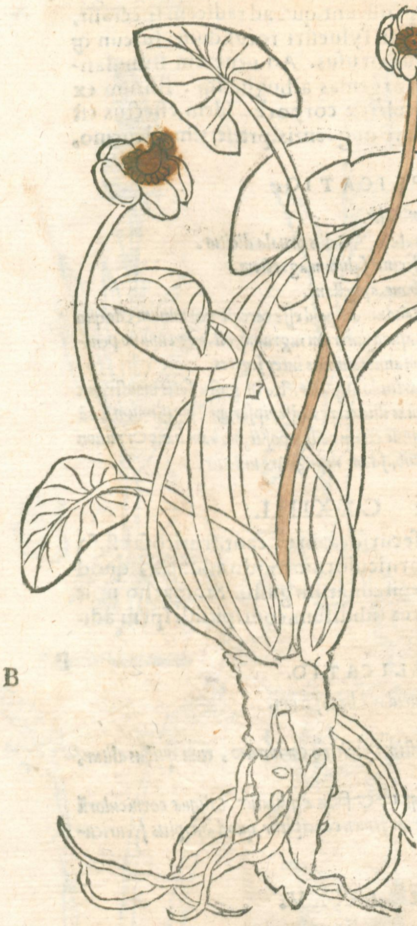
Nymphæa. Caput CXXVI.

Nymphæa nascitur in paludibus & stagnantibus aquis, folijs fabæ Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, alijs in summa aqua, alijs demersis pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente. cùm defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat nigro semine, denso & lato, lenti gustus. caulis est leuis. niger, minimè crassus. ciborio cognatus, radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno secatur. Sicca cum uino pota cœliacis, dysentericisq; auxiliatur. lienem absumit. Radix stomachi ac uesicæ doloribus illinitur. uitiligines ex aqua emẽdat. imposita cum pice, alopecijs medetur, eadem contra

uneris

A *Nymphæa lutea.*

Nymphæa alba.

B

ueneris insomnia bibitur, siquidem ea prorsus adimit . pota assiduè aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphæ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet. plurima inuenitur in Elide, in Anygro amne, & in Bœotiæ Aliarto. Est & altera nymphæa, cuius flos blephara dicitur, folijs antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitente, rosæ simili. Huius semen & radix contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia amne Peneo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Νυμφαία, μαδωνάις. Latinè, Nymphea: quædam luteo, quædam albo flore est.

Officinis uocem Arabicam Nenuphar, adhuc retinuit.

Germanis, Gelb & weisse Seeblůmen/Hatwurtz. Brabantis, Witte plomben/Geel plompen.

Gallis Nenufar iaulne & blanc. Italis taiero, uel taierazo de aqua.

Lusitanis Gelphano dicitur.

Nymphæa, quòd aquosa amat, dicta: una est flore albo, radice nigra, & semine nigro: altera flore luteo, radice alba. Vtriusq; radix & semen frigidum, siccans sine morsu, parum detergens, proinde aluī profluuia, & dysenterias cohibent: semen immodicè profluens, siue per insomnia, siue aliter, retinent ex uino nigro austero pota: in id efficacior lutea, adeò ut medeatur muliebri profluuio, ut ad tergendum alba præ-

pollet.

pollet, quæ aqua macerata alphos, pice liquida alopecias sanat. Autumno radices exciduntur: uerùm fiscul- A
tatis florum, quibus hodie ferè solis utimur, non meminerunt ueteres.

Androsaces. Caput CXXVII.

ANdrosaces herba est amara, tenues spargens iuncos, sine folijs, folliculos in capitulis habens, in quibus semen continetur. gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. idem effectus est semini poto, & herbæ decocto. podagris utiliter illinitur.

EXPLICATIO.

Plinio androsaces herba est alba, amara, sine folijs, folliculos in cirris habens, & in ijs semen. Nascitur in maritimis Histriæ, Germanis planè incognita.

Asplenum. Caput CXXVIII.

ASplenum, aliqui scolopendrion uocant, alij splenion, alij Hemionium: folijs est multis, scolopendræ animali similibus, ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq́ silicеis, & opacis. nec caulem, nec florem, nec semen habet. folia filiculæ modo diuiduntur, subter flauescentia hirsutaq́, supernè uiridia. Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota lienem absumant. quibus etiam contritis lienem ex uino illini oportet. stranguriæ & regio morbo prodest. singultum sedat. calculos in uesica comminuit. conceptum adimere creditur, per sese aut cum muli liene appensa. Tradunt noctu, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lingua Ceruina.

Citerach.

B

Asplenum idem cum Scolopendrio contendunt, Musa & Massarius in librum nonum Plinij: tamen Galenus ait, maiores lienis obstructiones uehemētiora postulare remedia, capparis corticem, tamaricis radices, scolopēdrion, & scillam, et eam herbam, quæ asplenos appellatur, effectum id nomine repræsentans. Vbi apertè scolopendrion ab aspleno separat, licet postea in censu simplicium aspleni uires describat, scolopendrij non meminerit. Libro tamen methodi 13. scolopendrion quoq; lieni conuenire scribit, nulla mentione aspleni facta: quanquàm ibi alia quoq; eius remedia attingat. Diuersas etiam herbas facere uidetur in spleneticis. lib. 9. comp. phar part. Ex quibus colligere poßis, herbas esse affines, non uiribus modò, sed forma & habitu, unde nominum hæc incertitudo nata sit. Quod & in Dioscoride paßim obseruabis, & in Aspleno quoq;, quod hoc capite statim ab initio ab aliquibus σκολοπένδριον, ab alijs ἡμιόνιον uocari ait, non tamen ἡμιονίτιδα dixit, quòd hæc folio sit diuersißimo, quam tamen σπλήνιον, quoq; uocari scribit. Vnde Massarius & ex Theophrasto affirmat, Homionicum uel Hemionium esse uulgatū nobis Ceterach: Asplenon uerò suū scolopendrion plantam esse aliam, ex foliorum & radicum pictura persuadere conatur. Quæ autem uulgo est Scolopendria, Germanis Hirtzzung appellata, Dioscoridis est φυλλίτις, à multis lingua ceruina iustius appellata, quàm à Gaza Scolopendrion Theophrasti, quem rectius centipedariā uertisset. Siue autem Ceterach sit Asplenon, aut Scolopendrion, siue Hemionitis dicta, quòd mulæ hac herba plurimùm delectantur, parui est momenti, quum hæ omnes lienem diminuant, & liquant, & substantia tenui sine calore lapides etiam in uesica frangant; phyllitis cùm acerba sit, diarrhæas & dysenterias pota iuuat.

A

Hemionitis. Caput CXXIX.

HEmionitis, quam aliqui splenion uocant, folium emittit dracunculi, lunatum. radicibus cohæret multis, tenuibus: nunquam flores, neq; semen, neq; caulem gignit. in petrosis nascens, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

Vide Annotationes nostras in caput proximè præcedens.

Anthyllis. Caput CXXX.

ANthyllis duplex est. quædam enim lenti simillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Nascitur in salsis terris, & à sole illustratis, non insulso gustu. Altera est folijs ramulisq; aiugæ similis, hirsutioribus tamen, breuioribus & asperioribus: flore purpureo, odoris admodum grauis: radice cichorij. Pota drachmis quatuor urinæ difficultati, renibusq; plurimum prodest. tritæ, uuluæ pituitas * emolliunt, cum rosaceo & lacte imposite. uulneribus medentur. quæ autem aiugæ similitudinem refert, præter alia, pota cum aceto mulso comitiales sanat.

* *Inflãmationes.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anthyllis Dioscoridi duorum generum est. Primum hodie incognitum.

Alterum Græcis ἀνθυλλὶς ἑτέρα. *Latinis, Anthyllis altera.*

Officinis Iua non muscata. Germanica appellatione adhuc caret.

Gallis Iua non muscate dicitur.

Altera quæ chamæpityos, hoc est, aiugæ similitudinem refert, Paulus in tumore pedum utitur macerata. Eam ex iuarum genere putant esse, quæ pinum non oleat, arthriticam inde dictam, quòd tumentibus articulis medeatur.

Anthemis. Caput CXXXI.

B

Chamomilla satiua.

Chamomilla uulgaris.

Chrysanthemon.

Anthemidis

ANthemidis genera tria, tantùm flore distantia: rami dodrantales, fruticosi, alis multis concaui: tenuibus foliolis, paruis, numerosis: rotundis capitulis: floribus in medio aureis, forinsecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutæ. nascitur in asperis, & iuxta semitas. colligitur uere. Vim habent radices, flores & herba excalfaciendi, extenuandiq́ꝫ. potu, & insessione, pellunt menstrua, partus, urinam, calculosq́ꝫ. aduersus inflationes, & ilei tormenta bibuntur. bilem suffusam expurgant. iecinorum uitia sanant. decocto earum uesicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. hanc propriè heranthemon uocant. Ea cui leucathemo nomen est, item quæ chrysanthemon dicitur, uehementius urinam ciunt. ægilopijs illitæ medentur. commanducatæ ulcerum eruptiones in ore sanant. nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur. teruntur in farinam, ad abigendos febrium circuitus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri: radix quoq; siccari, dumq́ꝫ ingruit necessitas, binæ partes herbæ dari, modò floris aut radicis pars una, modò contrà, floris partes duæ, & herbę una, permutatim duplicato pondere, alternis diebus. bibere autem oportet in uino mulso, diluto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄνθεμις, χαμαίμηλον. Latinè, Chamæmelon, Anthemis. Officinis Camomilla. Germanis, Camillen. Gallis Camomille dicitur.

Anthemidis tria genera Dioscoridi flore tantùm distant, palmum non excedentia, paruisq; floribus, candidis, melinis, aut purpureis. quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea est quæ à Dioscoride propriè λευκάνθεμον. & uulgo hodie Camomilla uocatur. hæc duplex est. Vna hortensis, odoris mali maturi suauißimi hybernum frigus illæsa perferens, et ad nouum uer ex radice repullulascens in hortis colitur: altera uulgaris Camomilla, palmi altitudine, surculosa, cauliculis exilibus, capitellis primùm uirentibus, mox luteis, in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera proueniens. Quæ uerò luteis per ambitum folijs constat, ea haud dubiè est, quam priuatim Dioscorides à suis floribus χρυσάνθεμον nominat. Germani autem pulchrè ad Græcam appellationem alludentes, Goldtblům/Gelb Camillen/Sterckblůmen/Streichblůmen/appellant. Tertia species, si Hieronymo Trago, rei Herbariæ diligentißimo indagatori, credimus, nulla alia est nisi ea, quam hodie uulgus Schartenkraut appellat, & Scharten blůmen: eius historiam & delineationem uide in Commentarijs Tragi.

Tenuium partium est anthemis, quamobrem digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatem obtinet.

Parthenium.

Parthenium. Cap. CXXXII.

PArthenium, aliqui amaracon uocant, folijs est coriandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatum, cum aceto mulso aut sale potum, non secus atq; epithymum, & bilem & pituitam detrahit. suspiriosis prodest & melancholicis. herba sine flore à calculosis & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad insidendum in duritia uuluarum, & inflammationibus illinitur sacro igni, & collectionibus cum flore.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Parthenium aliqui amaracum uocant, folijs coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Officinæ simul & Herbarij hodie matricariã & febrifugam. Germani Mettram, matrenam, Brabanti Paddel bloemen/Paddendille/Wide Camillen uocant. Nascitur in sepibus & alijs permultis locis. Matricariam inde dictam putauerim, quòd mulieribus uteri causarijs, & strangulationi uuluæ oportunus suo uiroso odore medeatur. Nec aliter

A à Galeno, Pauloq; quàm amaracus uocatur, quod & parthenion aliquibus amaracum dici testatur. Celsus apud nos muralem herbam parthenion & perdicion appellari perhibet, ego de alio parthenio muralem herbam dixisse autumo, quæ non in sepibus, sed in muris parietibusq; nascitur, ob id parietaria uulgo nominata. Hallucinantur qui cotulam uulgo dictam Parthenium esse putant, cùm folium ei fœniculi, parthenio coriandri tribuatur. Sapore etiam dissident, qui in parthenio amarus est, non in cotula.

Buphthalmus.

Buphthalmum. Cap. CXXXIII.

BVphthalmon, quidam cachlam uocant, tenues emittit cauliculos, mollesq; : folia fœniculi : luteum florem, anthemide maiorem, oculi similitudine, unde nomen traxit. circa oppida nascitur, & in campestribus. Flores cum cerato triti, tumores duritiasq; discutiunt. Aiunt epotam post exitum à balneis, regio morbo correptis, colorem tractu temporis reddere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βούφθαλμος. Latinè, Buphthalmus.

Officinis inusitatum. Cotula non fœtida quibusdam.

Germanis Rüdill/Rindsaug/Rüaug/ dicitur.

Hæc herba, cuius picturam damus, delineationi buphthalmi adamussim responderet, si flores, ut chrysanthemi, lutei essent: quare intelligendum est, Dioscor. ad discum, mediumue floris respexisse, quod luteum est, non ad ambitum, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, existunt, alioqui flos à Diosco. pictura dissentire cognoscetur. flores buphthalmi acriores sunt Chamæmeli floribus ob id calidiores.

Pæonia. Caput CXXXIIII.

Pæonia, fœmina.

B

Pæonia, mas.

PAeonia siue glycyside, Græcis aliquibus pentoborondicitur. sunt qui idæos dactylos, radicem pæoniam uocant. caulis altitudine sesquipedis adolescit. comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera. mas folia iuglandis habet: in fœmina uerò smyrnij more diuidũtur. summo caule siliquas emittit, ue luti græcas nuces: in quibus, quum dehiscunt, multa granula rubra acinis punicorum similia inueniuntur, & in medio nigra, quinq; aut sex, purpurea. radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu astringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhærent, ut in hastula regia. Fœminis à partu non purgatis

purgatis ſicca radix datur. ciet menſes nucis Græcę magnitudine pota, ſic uentris doloribus cum uino auxiliatur. ualet contra regium morbum, & renum ac ueſicæ dolores. decocta in uino aluum ſiſtit. Rubra grana rubenteis menſes ſiſtunt, decem uel duodecim pota in uino auſtero & nigro. ſtomachicis & eroſionibus ea eſſe prodeſt. à pueris pota, initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur ſuppreſsionibus nocturnis, uuluæ ſtrangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulſa, aut uino *. Naſcitur in altiſsimis montibus & præruptis.

A

* Hæc clauſula eſt addititia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Παιονία. *Latinè, Pæonia, Caſta herba. Officinis Latinum nomen ſeruauit.*
Germanis, Beningen roſen/ Venediſche roſen/ Gichtwurtz/ Pfingſtroſen/ Benedicten roſen.
Brabantis, Maſtbloemen. *Gallis Penoeſne dicitur.*

Pæoniæ maris radix longa, altheæ æmula. ea Hieronymo Trago creditur, quæ hodie Officinis falſò diptami radix, Germa. Weiſſe diptam *dicitur, cui ſiquidem notæ omnes, quibus pæonia mas apud Dioſcoridem & alios ueteres Græcos delineatur, ad amuſsim reſpondent, quare eandem eſſe neminem dubitare credimus. Contra epilepſiam Pæoniæ radix, & Melancholiam recens collo appendenda. Luna autem decreſcente hanc legi uolunt, marem quoq; fœmina præſtantiorem: leniter aſtringit, ſubamara eſt, cum quadam dulcedine et acrimonia: ſi diutius mandas, menſes ciet, obſtructa hepatis & renum expurgat.*

Lithoſpermum. Caput CXXXV.

Lithoſpermon à ſeminis duritia nomen accepit. folijs eſt oleæ longioribus, & latioribus, mollioribus: iacent humi, quę ab radice exiliunt, ramulis ſurculoſis, rectis, tenuibus, firmis, craſsitudine acuti iunci, in quorũ cacumine bifidi exortus, cauliculorum ſpeciem exhibent. folijs longis *, inter quæ paruum ſemen, rotundum, erui magnitudine, duritia lapidea. Naſcitur in aſperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut ſemine cum uino albo poto calculos frangat, pellatq; urinam.

* Paruis, aliqui.

B

NOMINA ET explicatio.

Græcè, λιθόσπερμον.
Latinè, Lithoſpermum.
Officinis milium ſolis.
Germanis Merhirß, *dicitur.*
Brabantis, Peerlencruyt.
Dicitur autem ab omnibus tum Officinis tum Medicis hodie milium ſolis, quòd, ut reor, ſemen candore ſolaris ac lucis ſplendore fulgeat. Super autem aſtrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinet.

Phalaris.

Phalaris. Cap. CXXXVI.

Phalaris cauliculos emittit zeę culmis ſimiles, minutis, ac nullius uſus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: ſemen candidum, oblongum, milij magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino ſuccus ad ueſicæ cruciatus utiliſsimè bibitur. Semen cochlearis menſura potum, ad eadem efficax eſt.

EXPLICATIO.

A *Phalaris Germaniæ peregrina, ac nisi hortis sata, ea forma, qua depinximus, prouenit, thirsulos tenues fundens à radicibus frequentes. geniculatos, bipalmesq; calamos, similes zeæ, graciliores tamen, atq; dulces. folia quoq; similitudinem eius habent. Semen amplitudine milij oblongius. nomen apud Germanos nondum inuenit.*

Rubia. Caput CXXXVII.

Rubia satiua.

Rubia syluestris.

ERythrodanum radix rubra est, qua tingũtur lanæ. una sponte prouenit, altera seritur, ut in Thebana Galliæ, & Rauẽna Italiç. in Caria inter oleas, ut in aruis, solo creditur hanc non sine quæstu serunt: namq; maximum ex ea sentiunt prouentũ. asperi caules & quadranguli, longi, aparinæ non dissimiles, robustiores, & multò prorsus maiores: folijs per interualla certa circum articulos stellatim decussatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrum, postea cùm ematuruit, nigrum: radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet: qua de causa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa. item ischiadicis & resolutis. crassam, copiosamq; urinam pellit, nõnunquam & sanguinem. bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. aduersus serpentium morsus, ramulos cum folijs uino * bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasq;. albæ uitiligini illita ex aceto medetur.

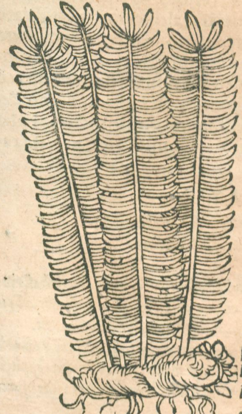
* *Alij, Succum ex uino.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἐρυθρόδανον. *Latinè Erythronium. Rubea.* *Officinis rubea tinctorum.*
Germanis, Ferber rốt. *Brabantis*, Meecruyt. *Gallis garence dicitur.*

Dioscoridi Rubia altera sponte prouenit, altera seritur, in primis tingendis lanis & corijs necessaria. Serpit humi ut gramen. locis umbrosis conspicienda. Semen eius rubrum est, & radix rubra, altitudinis tantæ, ut rarò tota queat effodi. Rubea satiua radice acerba, & amara, lienem & iecur expurgat, urinas crassas, multas, sæpe etiam cruentas, & menses mouet, alphos albos cum aceto terget. Cortex rubiæ recipitur in Antidoton ad lienem, Actuario.

Lonchitis. Caput CXXXVIII. A

Lonchitis folia habet porri, latiora, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terrā procumbentia, pauca in caule, in quo flores, ceu galericuli, hiantibus comicis personis similes, nigri, & è rictu albam exerentes uelut linguam, quæ ad labrum inferius spectet: semen inuolucris clausum lanceæ simile, triangulum, unde sibi cognomentum arrogauit. radix dauci. Nascitur in sitientibus & asperis. Radix ex uino pota urinam ciet. Altera est lonchitis, quam aliqui asperam lonchitin dicunt: folia scolopendrij emittit, sed asperiora maioraq́ꝫ, ac multò magis diuisa. Vulneribus mirum in modum prodest, in eisq́ꝫ inflammationes excitari non patitur. pota ex aceto lienem absumit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lonchitis Dioscoridi duplex est. Prima habet folia porri, ut Dioscorides tradit, rubentia ad radicem, & plura quàm in caule, capitula personis comicis similia, paruam exerentibus linguā, radicibus prælongis. Nascitur in sitientibus, sæpe in aridis & petrosis inuenitur: sed nullum succurrit nomen dignum, quo inscribatur. Pueri qui montibus oberrant, nigros capettos, quasi Galeros, Germanicè Schwartz kappen, *nominant. Altera lonchitis, cuius picturam damus, quam asperam cognominant, Romani longinam aut colubrinam, Germani* Steynfaren/ Spicant/ *folijs scolopendrij scabrioribus, amplioribus, diuisuris quoq; maioribus, uulneraria herba, plagisq́ꝫ inflammationes abigit, nec eas cingere uel morsu patitur, ut Dioscorides quoq; affirmat. Pota cum aceto lienem absumit. Hanc hodie quidam uerum esse scolopendrium falsò contendunt.*

Althæa. Caput CXXXIX. B

Althæa.

Herba Veneta, Venediger rößlin/ Wetterrößlin.

Althæa, quam alij Ibiscum uocant, in syluestrium maluarum genere est, cui folia ut cyclamino, rotunda, lanugine canescũt: flore rosaceo: bicubitali caule: radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quòd inter primas sit utilis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in uino aut aqua mulsa, & per se cùm imponitur tusa, efficax est contra uulnera: item ad strumas, parotidas, abscessus, mammarum inflãmationes, fracta sedis, inflationes, neruorũ rigores: siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. cocta ut dictum est, adiecto suillo adipe, aut anserino, terebinthináue, ut

A malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflammationes, præclusionesq́; in pessis subdita. decoctum eodem fungitur munere. onera uuluæ, reliquasq́; à partu extrahit. decoctæ succus ex uino potus, succurrit urinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis. dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen siccumq́; tritum, uitiligines in sole peruncta emendat. eodem cum oleo & aceto peruncti, à uenenatis non feriuntur. ualet cõtra dysenteriam & sanguinis reiectiones, aluiq́; profluuium. in posca aut uino decoctum bibitur, contra omnes uesparum, apum, similiumq́; aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morsibus, & igni ambustis illinuntur. Constat aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀλθαία. Latinè, Althæa. Ibiscus. Officinis Euiscus, bismalua, maluauiscus.
Germanis, Ybisch/Heylwurtz. Brabantis, Witte hoemst/witte Maluwe.
Gallis des guimauues dicitur.

Althæa siue Ebiscus, est malua agrestis, folijs, ut cyclaminus, rotundis, radice lenta, intus alba, subastringente. Partibus suis omnibus digerit, laxat, phlegmone leuat, mitigat, coquit abscessus coctu difficiles, adipibus incocta & subacta. Radice autem & semine tenuiorum est partium, magisq́; tum siccat, tum terget.

Alterum genus Althææ Hieronymus Tragus commonstrat, à loco unde ad nos allata est, Rosam Venetam uocatam. Producit semen nigrum, folia in cubiti altitudinem excrescunt, alceæ modo serrata, hirsuta capitella maluæ modo fert. Mense Iunio florem subpurpureum subalbidũ oblongum habet, cuius interiora lutea sunt. Radix odore, sapore, & operationibus althææ per omnia similis est.

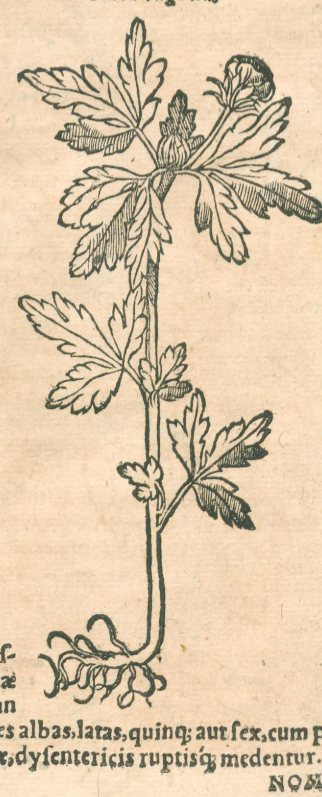
Alcea. Caput CXL.

B

Alcea.

Herba Vngarica.

ALcea syluestrium maluarum generi assignatur. folia habet diuisa, uerbenacæ proxima: caules treis aut quatuor, cortice cannabino uestitos: florẽ rosæ, paruum: radices albas, latas, quinq; aut sex, cum plurimum cubitales. quæ cum uino aut aqua potæ, dysentericis ruptisq́; medentur.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO. A

Græcè, ἀλκέα. Latinè, Alcea. Officinis Bismalua, seu Althæa syluestris, herba Simeonis.
Germanis, Felriß/Lewenzan/Hochleuchten/Sygmars wurtz/Simons wurtzel.
Brabantis, Cattekaeßkens. Italis herba Vngarica. Gallis Bimauue, ou guimauue sauuage.

Altera apud nos inuenitur in syluis, caulibus foliosis, cannabino cortice, minutis, fronde maluæ quasi circinata, & strigmentis uerbenacæ profundioribus laciniata, flore rosæ, paruo, radicibus obliquis, quinis seniſue cubitalibus albis. Hic notandum, quòd ea herba, quam Itali herbam Vngaricam uocant, & Manardus ueram alceam esse putat, à nostra uulgari Alcea diuersa est, ut præcedens ipsius pictura clarè ostendit. Hæc nisi malua hortensis fuerit, nusquam eam apud nos sponte prouenientem uidi, sed ex Italia allatam, in hortis cultam, omnino ueram esse Alceam, & Dioscoridis delineationi proximè accedentem, arbitramur: cuius usus esse debet in medicinis.

Cannabis. Caput CXLI.

CAnnabis satiua planta magni in uita usus ad robustissimos funes factitandos: folijs fraxini, graui odore: caulibus proceris, inanibus: semine rotundo, quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus instillatur. Syluestris cannabis uirgas fert althææ similes, minores, nigriores & asperiores, cubiti altitudinem æquantes: folio satiuæ, nigriore & asperiore: flore lychnitis, subrubro: semine & radice althææ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet, tumores discutit, tofos articulorum dissipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κάνναβις. Latinè, Cannabis. B
Officinis Latinum nomen seruauit.
Germanis, Hanff. Brabantis, Kemp.
Gallis chanure appellatur.

Anagyris.

Cannabis leguminibus aßignatur. Huius semen, ut Galenus est autor, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur. prauos creat humores. Sunt tamen qui hoc quoq; tostum insitumq; cum bellarijs, quæ secundis mensis præbentur, usurpant. Admodum excalfacit, & caput æstuoso halitu sursum misso tentat.

Syluestris Cannabis nascitur in syluis, uirgulas Altheæ fundens: diuersa ab hac, quam Germa. Wilden hanff appellant.

Anagyris. Cap. CXLII.

ANagyris, frutex est arboris instar, grauis odore: folijs agni, uirgisq; : flore brassicæ. semen in corniculis non breuibus gignit, subrotundum, firmum, uersicolori facie, simile renibus, quod durescit uua maturescente. Tenera folia trita tumores illitu reprimunt. si partus hæreat, & secundæ mensesq; morentur, drachmę pondere bibuntur in passo. sic & suspiriosis dantur, & contra capitis dolores in uino. difficulter parientibus adalligantur, ita ut à partu statim auferantur. Radicis cortex* concoquendis discutiendisq; adhibetur. Semē commanducatum uomitiones uehementer ciet.

* Alij succus.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagyris recentioribus malua terrestris, quòd humi maluæ modo iaceat, dicitur: rusticis putidum lignū. Arboris instar fruticat, folijs & ramis amerinæ, fœdo odore, flore braßicæ, siliqua terete, qua semen continetur renibus simile, cum meßibus maturescens, &c.

Cepæa. Caput CXLIII.

CEpæa portulacę similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicę scabie laborantibus opitulantur. maxime id præstat, si cum decocto radicum asparagi eius, quem myacanthon, hoc est, corrudam uocant, bibatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κηπαία Græcis, Latinis Cepæa: quibusdam ea putatur, quam Germani Bachpungen uocant: nascitur in aquis & littoribus arenosis.

Alisma. Cap. CXLIIII.

ALisma, alij damasonion appellant: folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, conuexaq; in terram: cau

B

le simpliciter tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, candido, pallescente: radicibus tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, modicè pinguibus. aquosos amat tractus. Radix, si drachma una aut altera bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut à rubetis ranis demorsi sunt, aut opium hauserunt. torminibus atq; dysenteriæ, per se, aut cum pari modo seminis dauci, potui datur. Conuulsis, & contra uitia uuluæ prodest. Herba sistit aluum, menstrua pellit. tumores illita mitigat.

Plantago italica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi

Plantago aquatica.

Multi hactenus pro uera Alisma plantaginem aquaticã, quæ & barba syluana, & Germa. Wasserwegrich. Brabant. Water wechbree dicitur, alij uerò eam herbam, quam Herbarij & Officinæ pastorum fistulam, Germani Hirtenpfeiff appellant, nobis obtrusere. Sed harũ neutra legitimæ Dioscoridis delineationi respondet, quare nos tertiam, scilicet ueram Alismam per amicum quendam ex Italia adferri curauimus, cùm in Germania, quod equidem sciam, non proueniat: cuius picturam damus nomine Plantaginis Italicæ. Hanc rectè Italianischen wegrich Germanicè dixeris folio arnoglossi est, sed angustiore, & semper in terram demisso, caule unico, sesquipedali, in cuius fastigio uiride alabastricolũ in caulem concoloris floris dehiscit, radicibus crebris, ut ellebori nigri, tenuibus, acribus, pinguibus, flore tenui in madidum pallescente: aquosos amat situs.

Onobrychis. Ca. CXLV.

ONobrychis, folia habet lentis, longiora paulò: caulem dodrantalẽ: florem purpureum: radicem paruam. nascitur in uliginosis & incultis. Herba suapte ui, si trita illinatur, tubercula dissipat. cum uino pota, strangurias sanat. illita ex oleo, sudores mouet.

Hæc herba quæ sit, non constat.

Hypericum. Ca. CXLVI.

Hypericon.

HYpericum, alij androsæmon, (alij corio, alij chamæpityn*) appellant, quoniam semen odore resinam imitatur, surculaceo frutice, dodrantali, rubente, folio rutæ: flore albæ uiolæ, luteo, qui digitis tritus sanguineum succum remittit, qua ex causa androsæmon cognominatur: sub hirsuta siliqua, & tereti, hordei magnitudine: semine intus nigro, resinosi odoris. gignitur in cultis & asperis. Vrinam cit. menstrua pellit appositum. tertianis, quartanisq; cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant.

* Hæc abundat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑπέρικον. *Latinè Hypericum.*

Officinis perforata.

Gallis mille pertuys.

Germanis S. Johans kraut/ *dicitur.*

Hæc herba, cuius picturam damus, omnino Dioscoridis delineationi respondet, ut nemo, nisi talpa cæcior, Hypericum esse deinceps reclamare possit. Siquidem surculosa est herba, dodrantalis, subrubens, folio rutæ, flore luteo, quem si digitis libeat terere, manus profectò sanguineo succo cruentabunt. Siliqua deniq; terete, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinam olente. Duo itaq; in hac herba inueniuntur, quæ esse hypericum, manifestè conuincunt, cruentus nempe floris triti succus, odorq; seminis resinaceus.

Alterum

A *Alterum genus exilioribus uirgulis est, folia quodam modo esulæ similia, at minora. Contritum resinæ odorem mittit, flore luteo.*

Ascyron. Caput CXLVII.

AScyrum siue ascyroides, hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habens ramos, surculosiores, rubentesq́ue: folia tenuia: flores luteos, & fructum resinosum, hyperico non absimilem. cuius attritu digiti ferè cruentantur, qua de causa androsæmon uocauere. Vsus seminis ad ischiadicos. potum hydromelitis sextario, biliosa recrementa amplissimè detrahit. sed assiduè dare oportet, donec sanitati restituantur. illinitur & ambustis efficaciter.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄσκυρον, ἢ ἀσκυροειδές. Ascyron Latinè.

Officinæ & Galli, cum cæteris Hypericonis speciebus confundunt.

Germani Harthew/ appellant, pulchrè ad Græcam appellationem alludentes. Græci enim à contrario huic herbæ nomen imposuisse uidentur, σκῦρος enim illis asperitatem significat.

Hyperici species est Ascyron, magnitudine differẽs, maioribus, ramis fruticosius, puniceo colore, rubens. Flores fert luteos, semen Hyperico simile, odore resinæ, quod cùm atteritur, digitos ferè cruentat.

Androsæmum. Cap. CXLVIII.

Androsæmum.

B ANdrosæmon ab hyperico, ascyroq́ue differt, quòd fruticet ramulis surculosis, ac tenuibus: rubentibus uirgis, & folijs rutæ, triplo aut quadruplo maioribus, quæ trita uinoso succo manant. complureis alas habet in cacumine, utrinq; expansas, pinnatasq́ue: circa quas flores pusilli, lutei: & in calyculis semen papaueris nigri, insigne lineis. huius comæ tritæ resinosum odorẽ reddunt. Semen tritum drachmis duabus potum, biliosa alui excrementa pellit. ischiadicis maximè medetur: sed à purgatione aquam exorbere oportet. Herba ambustis illita medetur. uulneribus sanguinem cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἀνδρόσαιμον. Latinis Androsæmum.

Officinæ & Gallicum uulgus cum hypericone confundunt.

Germanis Kunradt dicitur.

Dictum Androsæmon, quòd aut coma, aut floribus eius tritis, hominis sanguinem referat. Differt ab Hyperico & Ascyro Androsæmon.

Frutex est prætenuibus ramis, surculosis, puniceo colore, rubentibus uirgis, folijs triplo quadruplòue maioribus quàm rutæ, quæ contrita sanguineum succum emittunt. Alarum caua habet plura, in summo alarum auium modo pennata expansáue, circa quas flosculi pusilli lutei. Semen in calice, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictum distinctúmue. Coma trita resinosum odorem reddit.

Coris. Caput CXLIX.

Coris.

Coris, quod aliqui hypericon uocant, frutex est folio ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior dodrante, suauis, odoratus, acris. Potum semen menses trahit & urinas. contra phalangiorum morsus ischiadicos & opisthotonicos ex uino potum auxilio est. horroribus ex pipere, sed opisthotonicis ex oleo, aptissimè illinitur*. Radix uino decocta potaq́; defectis opem ferre creditur. sed laborantem inter potandum quàm optimè cooperiri licet: siquidem corpus totum desudabit, ex qua re pristinam agilitatem recuperabit.

A

*Omnia hæc ad finem usq; capitis à quibusdam omissa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius supradicta genera hyperici appellatione complectitur, duobus tantùm fastigijs contentus, cùm tradat aliud hypericon esse, quod alij corin uel corion appellant, folijs tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus, & minus rubentibus, odoratum, palmo altius, suaue, leuiter aculeatum. Hippocrates Corem hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento seminis, quod pupillæ oculi similitudinem repræsentat. Quæ sit hodie eius facies, aut quo nomine appelletur hodie, incertum.

Sunt qui Officinarum Carpobalsamum unum genus Hyperici maximum scilicet faciant, ita quatuor genera constituentes. quemadmodum & Dioscorides distinxit, &c.

Aiuga, siue Chamæpitys. Caput CL.

Chamæpitys prima.

Chamæpitys tertia.

B

Aiuga herba in terra repens, incuruæ similis: folijs semperuiui minoris, multò tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis, odore pinus: flore tenui, luteo, uel candido: radicibus cichorij. Folia septem diebus in uino pota, regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iecinoris & renum uitijs. torminosis prosunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta, trita in farinam, & cum fico in pilulis sumpta, aluum emollit. excepta melle,

cum

A cum æris squama & resina deijcit. apposita ex melle, uuluæ uitia extrahit. mammarum duritias discutit. uulnera glutinat. ulcera quæ serpunt, cum melle illita, cohibet. Alterum est genus aiugæ cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, coma supradictæ: flore candido: semine nigro. hæc etiam pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula folijs exilibus albis, scabris: caule aspero, candido: luteis floribus, semine iuxta alas. Resipit & hæc pinum. Hæ duæ uim superioris obtinent, sed non usqueadeò efficacem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Χαμαιπίτυς.

Latinè, Parua pinus, Chamæpitys.

Officinis Iua arthetica.

Germanis, Feld Cypressen/ Je lenger ye lieber/ *quamuis hoc nomen & ad amaram, dulcem, aut unam speciem eufragiæ pertineat, ut & aliæ multæ stirpes uno nomine nuncupantur.*

Galli Iue arthetices cognominant.

Chamæpitys, id est, pinus pumila, quòd odore & folijs eam imitatur, Aiuga Idea Scribonio dicitur, alijs Abiga, Officinis Iua, calida secundo gradu, sicca tertio: amarior quàm acrior, terget, purgat, obstructum iecur liberat, ictericis, ischiadicis cum mellicrato pota succurrit, menses, urinas, ciet, uiridis uulnera magna glutinat, ulcera putrescentia sanat, mammarum durities discutit. Huius radicem usurpat Asclepiades, succo tamen decocto, semine, puluere, idem pollet, Galenus libro octauo comp. phar. part.

B

Finis Libri Tertij.

PEDANII

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER QVARTVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INterprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum H. Ryff, Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

A

PRAEFATIO.

TRIBVS antè libris, amantissime Aree, tradidimus odoramenta, olea, arbores, unguenta, animalia, frumenta, olera, radices, succos, herbas, seminaq́ꝫ. In hoc autem Quarto differemus de radicibus, & eis quæ restant herbis.

Betonica. Caput I.

CEstron psychotrophon uocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur. Latini betonicam appellant. herba est caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorem, quadratum: folia quercus, mollia, longa, in ambitu diuisa, odorata, prope radicem maiora. in summis caulibus semen ueluti satureię spicatum inest. decerpta huius folia siccantur, plurimos ad usus radicibus nititur, ut ueratri, tenuibus. quæ ex hydromelite in potu, pituitosam uomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulsis, mulieribus uuluæ malo opportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, denarij pondere cum hydromelite. tres in uini sextario drachmæ, contra serpentium morsus ebibuntur. Herba magna utilitate illatis à serpente uulneribus illinitur. aduersus etiam uenena drachma ex uino pota conuenit. præsumpta ea, si uenenum hauriatur, nihil nocebit. urinam ciet. aluum subducit. medetur comitialibus & insanis, pota ex aqua: & iecinoris. lienisq́ꝫ uitijs, drachmæ pondere in aceto mulso, concoctionem adiuuat, si quis eam fabæ magnitudine secundum cœnam cum melle cocto deuorarit. modo consimili acida ructantibus propinatur. stomachicis eam manducare & succum deuorare proderit, si postea dilutum uinum sorbeatur. datur sanguinem excreantibus, tribus obolis, cum diluti uini egelidi cyatho: ischiadicis, renum & uesicæ doloribus, ex aqua. aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite, si febricitant: sin aliter, ex mulso. regio morbo laborantes recreat. menses pellit, drachmæ pondere cum uino pota. aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. facit cum melle ad tabem & purulentam excreationem. Folia sicca tritaq́ꝫ fictili uase reconduntur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κέστρον, ψυχότροφον. Latinè, Betonica.
Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis, Betonien/ Braun Betonien/ & Weiß Betonien. Inuenitur enim etiam floribus candidis. Gallis de la Betoesne.

A

Vetonica altilis.

Erenpreiß/ Grundtheyl.

B

Betonica seu Vetonica, herba est nota, satis ab autore descripta, & quotidiani ac laudatißimi usus nostro tempore contra capitis morbos: præsertim flosculi ipsius sacchara conditi Dicta autem est Vetonica ab inuentoribus, ut Plin. lib. 25. cap. 8. testatur, inquiens: Inuenerunt Vetones in Hispania eam quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem serratula. à Græcis cestron aut psychotrophon, ante cunctas laudatißima. Cestron uerò uocata est Græcis à uarietate & copia remediorum, uarijs enim & plurimis morbis accommoda est. Psychotrophi autem causa ab autore satis reddita est. Betonica amariuscula, subacris, incîdit, calculos renum frangit, pulmonem, thoracem, hepar, purgat ac tergit, menses mouet, epilepticis, acidum ructantibus, ischiadicis, pota prodest: admota autem ulceri, omnibus bestiarum morsibus. Betonicam, de qua præsenti cap. Dioscorides agit, Σαρξιφάγον Græcorum esse inde patet (quod locis alsiosis gaudet) amariuscula est, ac subacris, incîdit, calculos renum rumpit, &c. lib. 7. simp. Est & aliud Betonicæ genus, ut Plin. lib. 21. cap. 8. abundè docet, & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoq; secundæ Betonicæ mentio fit, hæc Betonica siue Vetonica altilis aut coronaria dicitur. Germanis Graßblůmen/ Negelblůmen/ Graßnegelin. Brabantis Ginoffelkens. Gallis, girophles, oycelles. hanc tam Officinæ quàm Herbarij, mediciq; Tunicam, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Siquidem, ut eius pictura ostendit, folijs est porraceis, oblongis, per extremum mucronatis, concoloratu cæsijs, teretibus cauliculis, sesquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium speciosißimis, cariphyllorum odoratu, sed longè suauißimo, quandoquidem alius coccorutilat, alius saturata nitet purpura, alius emaculato blanditur colore, alius uersicolore uariatur commistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiore denticulatus, à quo quina senáue folia prodeunt, lente quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis utrinq; emicantibus staminaceis apicibus radice promissa, simplici geniculata. Vsus eorum in coronis propè nimius. Vires habet primæ Betonicæ.

Sunt qui Pauli Aeginetæ Betonicam eam herbam esse arbitrantur, quam Germani Erenpreiß, *& à mira sanandi uulnera facultate,* Grundtheyl *dicitur.*

Britannica. Caput II.

Colubrina.

BRitannica aut uetonica, folia habet syluestris lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia: radicem tenuem & breuem: caulem paruum emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogitur. Vim habet adstringentem, priuatim depascentibus oris & tonsillarum ulceribus accommodatam. ualet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Britannicam hodie Italia Piatamanam appellat, quidam Lapathum acutum, quòd folia rumicis habeat. Cæterùm & longiora sunt & nigriora, carnosiora & lanuginosiora, radice nigra & uesca. Sunt qui putant eam esse herbam, quæ Officinis bistorta, Germanis Naterwurtz/Gensampffer/ *dicitur, cuius picturam hic damus.*

Etenim folio est rumicis, à terra cæsio, supernè uiridi: flore rubro: radice concolori, contorta, nigricante, cui eædem quæ Britannicæ uires à medicis tribuuntur.

Lysimachia. Cap. III.

Purpurea.

Lutea.

B

LYsimachia, quam aliqui lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresúe, fruticosos, tenues, prodeuntibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringẽtibus, flore rufo, aut aureo. gignitur in aquosis & palustribus. foliorum succus adstringente sua ui, sanguinis reiectionem supprimit. dysentericis potui datur, aut infunditur. mensium abundantiam sistit, in pesso. sanguinis profluuio subuenit, si nares ea herba obturẽtur. uulnerum cruorem cohibet. acerrimum nidorẽ suffita reddit, qua de causa serpẽtes fugat, & muscas interficit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λυσιμάχιον. *Latinè, Lysimachia, uel Lysimachium.*
Officinis Salicaria. Germanis, Rot & gelb Weiderich *appellatur.*
Lysimachiæ duo esse genera, ex Dioscoride hoc loco & Plinio satis liquet. Plinij enim purpureum florem

A habet, hinc nos illam purpuream appellauimus. Germanicè Braun weyderich. Dioscoridis uerò rufos, hoc est, aureos, ut metipse interpretatur, flores obtinet, ideoq; luteam nominauimus. Germanicè Gelb weyderich. Et hæc quidem altera magis astringit, inq; usu medico hoc nomine eidem præferenda.

Sanguinaria, seu Polygonum. Caput IIII.

POlygonum mas, ramos habet teneros & molles, frequẽtibus geniculis cinctos, qui per terram, ut gramen, repunt. folia rutæ, sed molliora longioraq́; semine

Polygonum, Weggraß.

sub folijs turgescente: unde marem appellari uolunt: flos eius candidus, aut puniceus. Vis epoti succi est spissare, ac refrigerare. prodest cruentæ excreationi, choleræ, alui fluxionibus, & urinę stillicidio. urinam apertè ciet. cum uino potus, contra serpentium morsus auxiliatur. datur in febribus per horam ante significationes. fœminarũ profluuia impositu sistit. idem succus purulentis auribus instillatur. facit eximiè ad genitalium ulcera, cũ uino, adiecto melle, decoctus. Stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, ulceribus quæ serpũt, ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur. Sanguinaria fœmina fruticat uno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis, & in se tubarum modo farctis. articulos in orbem cingunt apices foliolis piceæ similes. radicis nullus usus. nascitur in riguis Huic quoq; spissandi refrigerandiq; natura, ad eadem ualens, sed inefficacior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Knawel.

Hipparis.

Græcè, Πολύγονον.

Latinè Polygonũ, Sanguinaria, Seminalis. Officinis Corrigiola, & Centũnodia.

Germa. Wegdrit/ Weggraß/ Dennграß. Gallis de la corrigiole dicitur.

Vim adstrictoriam quandam obtinet Polygonum, ita sanè uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet secundi sit odoris medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exiccatorium.

Est & alia herbula cõsimilis uiribus polygono, Germanis Knawel uocata, gustu dulci, palmi altitudine, exilibus flauis folijs, instar chamæcyparißi, flosculo & semine subuiridi, milij similitudine, odore graui. nascitur aquosis agris. Hæc herba uino cocto, uel aqua inde destillata, pota, calculis medetur. Est & gratum iumentis pabulum.

Polygonon fœminam rura Galliæ aquaticam pinum nouerunt nominare, namq; ea in humidis fruticat uno caule, arundini teneri simili, de bis geniculis in se tubarum modo factis, quorum torulos folia pinus in orbem cingunt, radice nullius usus. inuenitur in riguis. Germani uocant Kleyn Katzenwadel/ & Kantenkraut.

Polygonatum. Caput V.

POlygonatum nascitur in montibus, frutice cubito altiore: folijs lauri, latioribus & læuioribus, sapore mali cotonei, aut punici, cum quadam adstrictione. flores per singulos foliorum exortus promit, candidos, folijs numerosiores, incepta à radice

Polygonatum.

Polygonatum minus.

radice supputatione. radicem habet al- A
bam, mollem, longam, crebrò genicula-
tam, densam, graueolentem, digitũ craſ-
ſitudine æquantem : quæ uulneribus ef-
ficaciter illinitur : quinetiam maculas
in facie delet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Πολυγόνατον. Latinè, Polygonatum. Officinis & Herbarijs Sigillum Salomonis. Germanis, Weißwurtz/ Salomons sigel. Gallis Geneculiere, quaſi geniculata.

Nomen traxit, quòd radix frequentibus geniculorum nodis interuallata tumet. nam caulis nullis cingitur articulis, ſed enodis attollitur nullis brachiatus ramis. Galenus prior, & eo poſterior Paulus, odorem ei quendam aſsignant ſine guſtu faſtidiendo, qui ne explicari quidem rectè poſsit. Duo eius genera damus. Vnum uerum, latioribus folijs : alterum multò anguſtioribus. Valerij Cordi inuentum. A folijs utriq; nomina ſunt indita. Singulis annis accreſcit radici nouus geniculus.

Clematis. Cap. VI.

CLematis humi ſerpit. læto, pinguiq; ſolo prouenit, uiticulas ſpargens craſsitudine iũci, exiguas: folio lauri figura & colore, multò minora. Ea cũ caulibus in uino pota, alui profluuia & B

Clematis altera.

Vinca peruinca.

A dyſenterias ſedant. ſubdita in peſſo cum lacte & roſaceo, aut cyprino, cruciatibus uuluæ medentur. Dolores dentiũ commanducata finit. impoſita ſerpentium morſibus, iuuamentum præſtat. fertur etiam contra aſpidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur in terrenis. Eſt & altera clematis, quæ uiticuloſum emittit ramulum, rubeſcentem, lentum: folium guſtu admodum acre, ac exulcerans. repit per arbores, ut ſmilax. Semen tritum, pituitam bilemq́; detrahit, in aqua aut hydromelite potũ. folia eius illita lepras purgant. Cum lepidio conditur ad cibos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κληματὶς δαφνοειδής. Latinè, *Clematis daphnoides*. *Officinis* Vinca peruinca.
Germanis, Jngrün/Streyt/Todten violn. *Gallis du petit liſeron, peruenca dicitur.*

Clematis daphnoides ſi quis imaginem, naturam, effigiem exquiſitius exploret, ea cenſebitur eſſe, quæ Officinis & Herbarijs uinca peruinca nominatur, namq; prælongos ſpargit iuncos, folia lauri colore & figura, multò minora pingui lætoq; prouenit ſolo, geniculatis reptans flagellis, gracili & in terrã ſparſo iunco. floribus uiolaceis. colore hyacinthino, interdum ſed rarò ſubpurpureo, obuia quæq; uinciens, unde uincæ peruincæ nomen ductum putatur. Ea ſemper uiret, in modum lineæ folijs geniculatim circundata, topiaria herba, inopiam tamen florum aliquando ſupplet. Siccitas in clematide. Paulo Aegineta teſte, cæteris qualitatibus præualet id quod guſtus etiam oſtendit: guſtanti enim adſtrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adſtringit autem modicè, ſed fortiter amara eſt. Siccat itaq;, ut citra mordicationem.

Altera Clematis, cuius Dioſcorides meminit, Græcè, Κληματὶς ἑτέρα, Latinè Clematis altera.
Germanis, Nyelen/Waldreben. *Gallis Viorna, hardea dicitur. Eius picturam ſuprà habes.*

Clematis altera mihi omnino ea uidetur, cuius nomenclaturam poſuimus. quòd ramorum faſces ea perinde quaſi uinculo ligantes diſtringant: namq; uiticulis prælongis aſperisq; cernitur, & ligneſis, rimoſo cortice, folijs hortenſis ſolani longioribus ac latioribus, flore muſcoſo & capillaceo, fructu exiguis, uuis ſimili, poſt maturitatem rubeſcente, acinis ferè punici mali, quadantenus rotundis, &c.

Polemonia. Caput VII.

Behen album.

B

Behen rubrum.

Polemoniam

Polemoniam alij philæteriam, Cappadoces chiliodynamin appellant, ramis exilibus, utrinq; pinnatis. folijs paulò quàm rutæ maioribus, ac longioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus in summis uelut corymbi dependēt, nigro semine: radice cubitali, albicante, radiculæ simili: nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino radix contra serpentes & dysenteriam, & ex aqua, aduersus urinæ difficultatem, & coxendicum cruciatus. datur ex aceto drachmæ pondere lienosis. eadem scorpionis plagæ alligatur. Tradunt, eum qui radicem gestauerit, à scorpione non feriri: eumq; si ictus sit, nihil molesti passurum. dentium dolorem mansa mitigat. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πολεμώνιον. *Latinè*, Polemonia, *uel* Polemonium *herba*.
Officinis Behen album.
Germanis, Daubenkropff (*sed à fumaria diuersa*) Lidweych/Widerstoß/Splyßpettel.
Gallis sauge sauuage. Sabaudi Clacque, *uocant*.

Polemoniam à certamine regum inuentionis appellant, radix eius alba oblonga, flos albus folliculo inclusus, folia polygoni multò maiora. huius radice hodie in Officinis frequentißimus usus, nam hanc antidotis cōfectionibusq; suis miscent. Loco Behen Arabum, quod Serapioni duplex, album & rubrum, magnitudine radicis cariotæ, calida, humida, odora, semen augens: ex Armenia defertur. Eius loco ego, si id solum possum, Eringij radicem substituerem potius, quàm hanc polemonij radicem. Alterum been rubrum Serapioni dictum.

Symphytum, siue Alus. Caput VIII.

Symphytum petræum.

Symphyton petræon, id est Alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, origano similibus: capitulis thymi: surculosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: longa radice, subrufa, digitali crassitudine. Decoctum in aqua mulsa & potum pulmonis uitia purgat. sanguinem reijcientibus, & renum malis, ex aqua datur. ad dysenteriā, rubrasq; fœminarum profluuia, in uino decoctum: ad conuulsa uerò & rupta, ex aceto mulso bibitur. quin & commanducatū sitim sedat. faucibus asperis subuenit. uulnera recentia enterocelasq; conglutinat, & illitu cohibet. carnes autem cum symphyto decoctæ coalescunt. Est & alterum symphyton, quod aliqui pecton uocant: id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuem, angulosum, ut sonchi inanem, circa quem breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ bubulæ proxima, oblonga, hirsuta: caule secundum angulos quosdam striato: folijs tenuibus ex alarū sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei* & circa caulem uelut herbasci semina emicant. tam caulis quàm folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritum concitant. radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ: quarum est usus. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq; proficiunt. recentia uulnera illitæ conglutinant. carnes quoq; si concoquantur, cogunt additæ. inflammationibus præsertim sedis, cum senecionis folijs, utiliter illinuntur. B

**Alij addunt, rutaceis similes, præter rem.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σύμφυτον πετραῖον.
Latinè, *Symphytum petræum*.
Officinis Prunella.
Germanis Brunellen/*dicitur*.

Vulnerariam herbam esse euidentißimum est, quare etiamsi non uerū Symphytum petræum fuerit, tamen illi uiribus omnino simile. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno consensu tradunt, si tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uitia succus eiusdem sanat.

A

Symphytum maius.

Symphytum alterum Græcis Σύμφυτον ἕτερον.

Officinis Consolida maior.

Germanis Schwartzwurtz / Wallwurtz / Schmerwurtz/Beynwell.

Sunt qui in Gallia oreylle dasne, id est, asini auriculam uocant. Apud nos Symphytum frequentius flore subrubro, uel leuiter purpurascente, aut candido quàm luteo Symphytum conspicitur: quamuis & melino nonnunquam inueniatur, hoc, ut reor, facit soli diuersitas.

Modicè ordine scilicet secundo, calfacit, exiccat & contrahit.

Holostium. Cap. IX.

Holostion quadrantalis herbula est, humi repens: folijs uiticulisq; coronopo aut gramini proximis: gustu adstringentibus: radice alba, prætenui usq; in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad rupta, in uino potæ: nam et carnes coguntur, decoctionibus addita.

Sine duricia herba est holosteon ex aduersa appellata, sicut fel dulce, ceu gramen, folijs angustis.

Stœbe. Cap. X.

Stœbe uulgaris est noticiæ, cuius semen & folia stringunt, quapropter decoctum dysentericis infunditur. auribus quoq; purulentis instillatur. illita folia oculis ab ictu cruẽtis prosunt, erũpentis sanguinis impetus cohibent.

B

Scabiosa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stœbe herba, quæ apud nos nascitur, fruticosa est, calida, acris, odoratũ quippiam resipiens, ad uini conseruationem ne acescat, aptißima, si calor huius dolijs admotæ ignis calore excitatus, uina crudiora percoxerit.

Stœbe, quæ & Phleos dicitur, spinam habet in folio & caule Plinio lib. 21 cap. 15. Lib. autem 22. cap. 11. omnia ex hoc Dioscoridis capite mutuatur, quòd astringat folijs & semine, ob id hæmorrhagiæ, dysenteriæ, oculis cruentatis, auribus purulentis conueniat, quæ uires Galeni Stœbæ acri & calidæ non conueniunt, neutra tamen harum nostra est Scabiosa uulgo & Officinis dicta (cuius picturam damus) quòd scabiei sanandæ sit idonea. Folio est crucæ cùm adoleuit hirsuto, aculeis tamen non horrente, flore cœruleo, quæ pulmoni purgando & hepati confert, & carbunculum recens admota horis tribus perrumpit.

Psωram autem Aëtij non esse nostram Scabiosam, hinc apparet, quòd huius ustæ fumo arborum erucæ non moriantur, imò non moueri eas magis quàm stipularum fumo expertum se scribit Syluius, quam tamen facultatem Aëtius Psωræ tribuit.

Clymenum. Cap. XI.

Clymenum caulem fert fabæ, quadratum: folia plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis, ut in polyporum cirrhis. Probatissimum est è mõtibus. E fruticetoto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones

ſectiones in potu efficax eſt. cœliacos, rubraq; fœminarum profluuia, refrigerando infrenat. ſanguinem naribus erumpentem ſupprimit. Trita folia, aut ſiliquæ recẽtibus uulneribus impoſitæ, ea ad cicatricem perducunt.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Clymenon Ruellius eam eſſe arbitratur, quam Officinæ & Herbarij partim cypriam, partim ſaponalẽ, argumento, quòd elota pinguitudinem quandam in aqua ſaponis modo remittat. Vulgus Gallorum Duſtego appellat, non ignotam ijs è uulgo, qui uetuſtis ulceribus medentur, extremam oram leuiſſimè fimbriatam, folliculis ſupra caulem in ſeſe inflexis, ut in iride, & crebrò irretientibus inuicem polyporum cirrhis, &c.

Periclymenum. Caput XII.

PEriclymenon, ſimplex fruticat, ex interuallis parua folia habens ipſum amplectentia, ſubcandida, hederacea, inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ, hederę ſimiles: flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quaſi in folium procumbens: ſemen durum, & quod difficile euellatur: radice rotunda, craſſa. naſcitur in aruis ac ſepibus, cõuoluens ſe adminiculis propter aſſidẽtibus. Semen eius poſtquam ematuruit collectum, & in umbra ſiccatum, ſi drachmæ pondere detur in uino quadragenis diebus, lienem abſumit. laſſitudinem diſcutit. ſed urinam ciet ſtatim à ſexto die cruentam. orthopnϾ & ſingultui prodeſt. partum accelerat. Folia ſunt eiſdem uiribus prædita. quæ tricenis ſeptenis diebus epota, ſterilitatem facere prodũtur: perunctis ex oleo, febrium algores abigunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

B

Græcè, Περικλύμενον. Latinè, Periclymenum.

Officinis Caprifolium, mater ſylua: licet confundatur hoc nomen à multis.

Germanis, Gilgen confort, multis corruptè uocatur, Zeunling/Speckliligen/Waldtlilgen.

Brabantis, Mammekenſcruyt Switſelbloemen. Gallis Viniboſcum dicitur.

Naſcitur in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe adminiculis quibuſcunq;, enimuero ea amplexi caulis frutex eſt, ramulis lignoſis, rufis, geminis per interualla, umbilicatis folijs, à terra cæſijs, ſupernè herboſis, mollibus, baccis ſyluestris myrti, uel quod idem eſt, ruſci, in cacumine duobus folijs tunicato, ita ut difficulter eruatur, radice craſſa.

Periclymeni fructus & folia ſubamara, tandem acria, adcò ualenter calfaciunt, et incidunt, ut multò uſu cruentas urinas educant, lienoſos, ægrè ſpirantes, ex oleo admota iuuat. Vides quàm fœdè labantur, qui Lycium ueterum ex hoc fructu repræſentant. Nunc flore ferè utimur, & ex eo uel flore liguſtri aqua capitello deſtillata, ad oris & faucium aphtas & nomas colluendas.

Tribulus. Caput XIII.

TRibuli genus unum terreſtre, folijs ad effigiem portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra ſtratis. ſpinis ſecundum folia rigidis, præduris. iuxta amnes & rudera naſcitur. Eſt & alterum genus, aquis familiare, quod in fluminibus natũ comã exerit, aculeos condens: folijs latis, & pediculo longo: caule parte ſumma quàm ima craſſiori. capillamenta quædam indidem exorta ſpicantur. ſemen durum, ab altero non abhorrens. Vtrq; refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ: ideo inflammationes omneis cataplaſmate adiuuat. ulcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonſillasq; perſanat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen dum recens bibitur, calculoſis iuuamentum affert. Drachma terreſtris tribuli pota, illitáue, ictos à uipera recreat. contra uenena cum uino aptiſſimè bibitur. decoctum eius ſparſum pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnem habitant, uirenti tribulo equos ſaginant, & è dulci ſemine & eſculento panem quo ueſcuntur faciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Tribulus marinus.

Terrestri tribulo, ut Dioscor. tradit, folia sunt portulacæ, tenuiora. & rami iacentes in terra exigui, iuxta quos spinæ difficiles, prædure. Germani Wegdorn appellant: secundum fluuios & in ruderibus prouenit.

Alterum genus Aquaticũ, Officinis Tribulus marinus: Germanis, Wassernüßle.

Gallis Macres dicitur.

Hoc genus uulgus nostrũ satis nouit, quod sit apud nos palustribus & residibus aquis familiare, siquidem cubitorum quinûm & amplius in uado consurgit, ulmeo super aquas extante folio, longo pediculo, capitulis sub aqua mersis, caule per summa craßiori, infernè graciliori, qui capillamentis quibusdam spicaceis fruticat, semine atro, duro, nucis ferè magnitudine, retusis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolæ non secus atq; castaneis uescuntur, &c.

Ex hoc etiam in farinam molito per inopiam annonæ, fiunt panes, ob id Ferrariensem castaneam Galliam Padanam audio uocare. Terrestre quibusdam esse uidetur, quod uulgus Wegdorn/ Officinæ calca trippam uocant, quòd cacumen ueluti muricibus muniat, & spinarum aculeis insigniter armetur, ramis humi procumbentibus, siliqua spinarum uallo muricata, in qua semen rotundum, nigrum, rudera, septa uillarum obsidens, &c.

Limonium. Cap. XIIII.

LImonium folia habet betæ, tenuiora & * longiora, decem, sæpe plura: caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, seminibus rubris scatentem, quæ gustata adstringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli mensura epotum, dysentericis cœliacisq; prodest. rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus.

B

* Μικρότερα, non μακρότερα, legendũ fortè ex Plinij lib. 20. cap. 8.

Limonium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λιμώνιον.
Latinè, Limonium.
Officinis Pyrola.
Germa. Wintergrün dicitur, & Waldtmangolt.

In umbrosis & syluestribus locis prouenit, folia & semen gustu uehementer astringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud rectè recẽtiores collocent, qui eius decocto ad interna & externa uulnera potandũ utiliter præbent.

Semen acetabuli mensura dysentericis prodest, hæ uires à Limonij uiribus non discrepant, adstringit enim & uulneraria herba est, ut Limonium, pyrola: floribus & folijs quoq; huic omnino similis, quare citra ullum discrimen Pyrolam, cuius picturam damus, Dioscoridis esse Limonium, asseuerare licet.

Lagopus.

Lagopus. Caput XV.

Lagopus:

LAgopus herba sistit aluum in uino pota: aut in febri, ex aqua. eadem inguini alligatur, in inflammatione. Nascitur in segetibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λαγώπους, Λαγόπυρος.

Latinè, Pes leporis, Lagopus, Leporina herba, Lagopyros Hippocrati. Officinis inusitata.

Germanis, Katzenklee/Hasenpfötlin.

Gallis L' herbe de la trinite, ou pied de lieure dicitur.

A nullo, quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirsutos, folia loto Trifoliæ quæ in pratis gignitur similia, semen in paniculis muscosis lanuginosisq́; leporino pedi similibus admodum, adstringentis gustus, exiccandi nim obtinet, Galeno teste.

A

Medium. Cap. XVI.

MEdion in saxis & opacis nascitur. folia habet iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: semine cnici, minuto radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex melle decocta, rubros menses fœminarū sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in uino potum, menstrua pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Medion Plinio folia habet iridis satiuæ, caulem tripedalem & in eo florem grandē, purpureum, rotundum, minuto semine, ad imaginem cnici, radicem semipedalem. Exemplaria sunt in quibus ei folia iridis redduntur. Verùm cùm Plinius iridis fronde scripsit, cum satiuæ adiecerit, non de iride, quam nemo satiuam legit esse, sed de seride putatur intellexisse, cuius constat duo esse genera, satiuum & syluestre. Nam, autore Theophrasto, iris nullum desiderat. Medium hac tempestate planè incognitum est.

B

Gladiolus.

Epimedium. Cap. XVII.

EPimedium, caulis est non magnus, hederæ folijs, denis atq; duodenis, neq; florem, neq; fructum ferens: radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. nascitur in humidis, folia cum oleo trita, imposito cataplasmate, mammas increscere non sinunt. Radix conceptum adimit. Folia trita quinis drachmis, post mēstruas purgationes quinq; diebus in uino pota, præstant mulieribus ne concipiant.

Forsan idem Epimetron Theophrasti fuerit, hodie incognitum est.

Gladiolus. Cap. XVIII.

XIphion, alij Phasganon, alij machæronion, Romani gladiolum uocant. Nomen inde accepit, quòd folium gladij præbeat speciem. iridi simile erat, nisi minus & angustius uideretur, & gladij modo mucronatum, neruosumq́;. in caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant: rotundo semine: radicibus geminis, una bulborum modo, super alteram insidente: quarum inferior gracilis est, superna uberior. nascitur in aruis Superior cum thure illita, admisto uino, spicula & aculeos è corpore extrahit. panos cum lolij farina & hydromelite discutit: qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. menses imposita trahit. superiori radice ex uino pota,

A uenerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. superiorum quoq; utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ξίφυον. Latinè & Officinis Gladiolus.

Germanis, Kleyn blae Schwertel. Gallis Glais ou glaitel dicitur.

Folia Xiphyo, ut Theophrastus scribit, lata, ad ensis effigiem exeunt, unde nomen herbæ inditum. Scolopendræ in eam herbam frequentes conueniunt, mirumq; in modum gaudent huius consuetudine frui. Floret cum uiola nigra: hodie nullius usus.

Sparganium. Caput XIX.

SParganium, aliqui Xiphidion uocant. folia habet gladioli, sed arctiora, & in terram magis procumbentia. in summo caule ueluti pilulæ prominent, in quibus semen. Contra serpentis uenena, radix cum uino datur.

Sparganij picturam & descriptionem habes suprà lib. 3. cap. 113.

Xyris. Caput XX.

XYris, folia habet iridis, latiora, & in turbinem mucronata: quorum medio caulis erumpit crassus, cubitalis, ex quo siliquæ triangulares dependent. in quibus purpureus flos, in medio puniceus: semen in folliculis, simile fabis, rotundum, rubrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Contra capitis uulnera, fractaq; efficax est. aculeos & spicula omnia citra molestiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis centaurij ac mellis quinta. tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad conuulsa, rupta, coxendicum dolores, stranguria & alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit: & cum aceto, lienem absumit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ξυρίς. Latinè, Xyris. Officinis Spatula fœtida.

Germanis, Wandtleußkraut/dicitur.

A necandis cimicibus appellant, circa sepes & dumeta nascitur, Italia frequens, nusquam tamen in Germania, nisi sata, prouenit: uehementer acrē qualitatem obtinet, adeò ut gustata, fauces quasi urere uideatur: proinde calidum & siccum admodum esse constat.

Anchusa. Cap. XXI.

ANchusa, quæ alio nomine calyx, aut onoclia appellatur, folia habet lactucæ, in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, nigra, multa, quoquouersum humi sparsa, spinis horrida: radici crassitudo digitalis. quæ æstate prouenit, manus inficit sanguineo colore. læto solo nascitur. Radix adstringit, ad ambusta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax est. igni sacro cum polenta medetur, lepris & uitiliginibus illinitur ex aceto. partus extrahit, uuluæ indita. eius decoctum renum uitijs, lieni, & bile suffusis datur: & si febris sit, ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad unguentorum spissamenta. Est & altera, quam aliqui alcibiadion, aut onochiles appellarunt. hæc à priore distat, quòd minora habeat folia, sed simili modo aspera: ramulos exiles: florem purpureum in puniceum uergentem: radices rubras, oblongas, quæ messibus sanguineum succum fundunt. in sabulosis nascitur. uis ei folijsq; inest, quæ contra uirus cùm reliquorum serpentium, tum maximè uiperarum, auxilietur, siue cibo, siue potu, siue alligatu. nam si quisquam mandens, in serpentis os inspuat, eum necabit. Est & alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen manducatum, si in serpentis fauces inspuatur, eam interficiet. radix acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio * pota, latas uentris tineas excutit.

* Alij cardamomo.

NOMINA

Lycopsis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Græcè, ἄγχουσα. Latinè, Anchusa. Officinis Buglossa rubea. Germanis, Rot Ochsenzung. Gallis Orchanette dicitur.

Mulieribus non ignota, quæ colorem faciei natiuum fuco mentiuntur, quæq; uernaculum genarum pallorem, genitiuasq; uultus maculas hoc infectu occulunt: rectè malas eleganti commendat purpurisso.

Nam hæc caulem habet erectum, folia lactucæ, in acumen exeuntia, hirsuta, aspera, nigricantia, copiosa, quoquouersum humi sparsa: spinis horrenda: radicem puniceam, digitali craßitudine, per æstatem manus inficientem sanguineo colore: læto solo prouenit. Sunt & aliæ anchusæ species, sed hodie incognitæ.

Lycopsis. Cap. XXII.

LYcopsis, quæ à nonnullis anchusa uocatur, folijs lactucæ longioribus, asperioribus, latioribusq;, crassis, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis, cubitalibus: flore paruo, purpureo: radice rubra, & adstringente. nascitur in campestribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur: & cum farina hordeacea, ignibus sacris. sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EXPLICATIO.

Multi Lycopsin hanc esse putant, nec ab re, quam uulgus Herbariorum appellat linguam canis, Germani Linde Hundszung. nam longioribus quam lactuca folijs, subhirsutis, ad radicis caput tendentibus, semine in lappacijs umbilicis ruso & exili, radice rubra, &c.

Echium. Caput XXIII.

Echion domesticum.

Syluestre.

B

A ECHion folia habet prælonga, hirsuta, aliquantum tenuia, anchusæ proxima, mi-nora tamen, subrubra, & pinguia, spinulis tenuibus horridula: cauliculos exiles, numerosos: minutaq́ue utroq; latere folia, expansa, pinnataq́ue, nigra, in summo caule minuscula: flores secundum folia purpureos, in quibus semina capiti uiperarum similia insunt. radix nigricat, digito tenuior, quæ non percussis modò à serpentibus ex uino prodest, sed eos qui antea biberint, feriri non patitur. folia & semen idem præstant munus. lumborum dolores sedat. in uino aut sorbitione sumpta, lac extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἔχιον. Latinis Echium. Officinis Buglossa uulgaris.
Germanis, Liebäuglin/ Gemeyn Ochsenzung. Gallis Buglosse sauuage dicitur.
Hac Officinæ quædam pro uera ueterum Buglossa utuntur, non tamen sine graui errore.

Ocimastrum. Caput XXIIII.

OCimoides, Latini ocimastrum uocant, folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirsutos, siliquas hyoscyamo similes, semine, ut gith, nigro prægnantes. Vim habet semen in uino potum, qua uiperarum cæterarumq́ue serpentium morsibus medeatur. datur ischiadicis cum melle, uino, myrrha, & pipere. Radice nititur tenui & superuacua.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ocimoides, quod & ocimastrum, uulgo iacia alba, & popularia, quòd pecillorum similitudinem pericarpia gerunt, ex Ruellij sententia. Mihi enim certas ob coniecturas esse uidetur ocimoides herba, quam hodie multi been rubrum uocant, ob floris colorem, quamuis & albus inueniatur: non autem loquor de radice, quã falsò sic uocant, ab Arabum descriptione longè diuersum. Sed crinon quoq; ocimoides aliqui uocant: de quo in capite sequenti plura. Quidam putant Basilicon syluestre.

Erinus. Caput XXV.

B ERinus nascitur apud fontes & fluuios, folijs ocimi, sed minoribus, parte superna diuisis, quinis, senisue, dodrantalibus surculis: flore candido: semine nigro, & acerbo. folia & caules lacteo succo turgent. Semen drachmis duabus in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure* & nitro instillatus, aurium dolores sedat.

** Addunt quidam, uino.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

A recentioribus Herbarijs herba lactis appellatur, à quibusdam lacteris, & militaris, alijs ocimum aquatile, trientalibus ramulis, quinis senisue folijs ocimo longioribus, albo flore, semine atro, pusillo, acri, duro. Herba succo manat lactis, tum colore, tum dulcedine, unde lactariæ nomen apud uulgus inualuit.

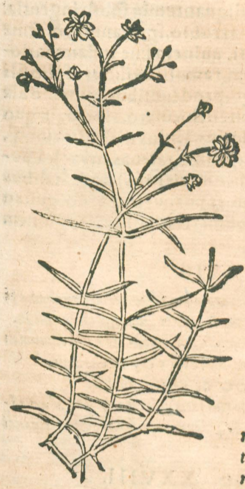
Gramen. Caput XXVI.

GRamen geniculatis serpit ramulis, à quibus crebrò radices spargit dulces, articulis præcinctas. folia dura, &, ut arundinis paruæ, lata, in exilitatem fastigiantur, eaq́ue iumenta & boues pascunt. Trita radix illitu uulnera conglutinat. decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. calculosa etiam uesicæ excrementa comminuit. Est & arundinaceum gramen, priore multò maius, quod iumenta necare traditur, præsertim in Babylone: idq́ue iuxta uias nascitur. Quod in Parnaso monte gignitur, densius fruticat: folijs hederaceis: flore odorato, candido: semine paruo, non inutili: radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, candidis, mollibus, & admodum dulcibus. Succus si in uino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquatur, adijcianturq́ue piperis & thuris tertiæ portiones, probatissimum erit oculorum medicamentum. id in ærea pyxide reconditur. Decoctum radicis, idem quod herba præstat. Semen uehementius urinam impellit, aluũ uomitionesq́ue sistit. Natum in Cilicia gramen, quod incolæ cinnam appellant, boues inflammat,* si eo uirenti sæpe pascantur.

** Aliàs saginas suæ opplet.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Gramen Parnaßi.

Gramen.

Gramen pecori esculentum, radice est modicè frigida & sicca, parũ mordaci, substantiæ tenuitatem exiguam sortita, qua calculos potu interdum frangit. Germanicè Rechgraß/Junckern gräßle. *Quod uerò in Parnaso gignitur, ea fortè est herba, quam Germanicè unifolium appellamus.*

Sideritis. Cap. XXVII.

Sideritis altera.

Sideritis.

B

Sideritis tertia.
Kleyn Bathengel/weible.

SIderitim aliqui heracleam uocãt. folia habet marrubij, sed longiora, satis ad frondem quercus aut saluiæ accedentia, minora tamen, & aspera. caules ædit quadra

A tos, palmum sæpe excedentes, non iniucundi gustus, aliquantumq; substringentis. in quibus per interstitia orbiculatæ uertebræ, uti in marrubio, spectantur, & semẽ in eis nigrum. nascitur in petrosis. Illita folia, suapte ui, uulnera sine inflammationis periculo iungunt. Altera Sideritis binûm cubitorum, ramulis exilibus: folio filicis, numeroso, utrinq; per oras diuiso: pediculo longo, prodeuntibus è summo alarum sinu surculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, quàm betę rotundius aliquãto, ac durius. Huius uis, foliorumq;, ad uulnera præcipua est. Sideritin aliam esse tradunt, quam Crateuas heracleã uocat, in maceriis & uineis nascentem, foliis corini, à radice numerosis: dodrãtalibus cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus: flore purpureo, paruo, gustanti amaro & lento. Huius ea uis est, ut quamuis recenti uulneri imposita, sanguinem supprimat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sideritis prima Latinis, Græcis Σιδηρῖτις dicitur: magna Officinarum pars, hac herba pro chamæpity uera utitur, non sine errore, cùm satis ex forma ipsius delineationi collata constet, non esse chamæpityn. Germanis Glidkraut appellatur. Sideritis uerò nominata, quòd glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum. Alterius Sideritidis historiam ac nomenclaturam quære lib 3. cap de Geraniis.

Tertia Sideritis Heraclea, Germanis Kleyn Bathengel/weible/& Beißkraut dicitur.

Sideritis habet quandam abstergendi facultatem, id quod amaritudo eius satis indicat: & pauculam adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est & mediocriter frigida, phlegmonam sedat, & glutinandi uim obtinet.

Achillea. Cap. XXVIII.

A Chillea, quibusdam Achillea sideritis, dodrantales aut maiores gerit scapos, fusorum effigie, quasi minutulis foliis circundatos, crebris in latere foliorũ sectionibus, coriandri similitudine, sub * fuluo colore, odore multo, non insuaui, medicato & glutinoso. umbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulãtibus. prouenit læto solo. Trita coma sanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur. erumpentem sanguiuem inhibet, & cruenta uuluæ profluuia, in uellere: decocto quoq; insident fœminæ fluxione uuluæ laborantes. ad dysenteriam bibitur.

** Alii huc addunt, amaris.*

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ἀχίλλειος. Latinè, Achillea. Officinis Millefoliũ maius.

Germanis, Groß Garbenkraut/Gerwel/Schaffripp.

Gallis Mille feulle grande dicitur.

Millefolium hactenus Achilleæ appellationem apud multos etiam eruditos retinuit, cuius delineationi tamen ad singula respõdere non uidetur, quare haud immeritò quidam arbitrantur achilleæ speciem esse eam herbam, quã Germani S. Barbaren kraut / Galli uerò carpentariam appellant. nam huius etiam usus glutinandis uulneribus propè nimius.

Rubus. Cap. XXIX.

R Vbus, notitiæ uulgaris. Vim habet siccandi & adstringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum sistit, & fœminarum profluuia. presteris morsui accommodatissimum. gingiuas firmat. Oris uitiis folia commanducata medentur. cohibent ulcera quæ serpunt, ulceribus in capite manantibus, oculisq; procidentibus remedio sunt: condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur. cardiacis, & stomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. caules cum foliis tundũtur, exprimiturq; succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia quæ modo dicta sunt. Mori in rubo nascentis quàm optimè maturi succus, ad oris medicamenta conuenit. sistitur aluus præmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Rubus.

Græcè, Βάτος. Latinè, Rubus, frutex spinosus.
Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis, Ein Brombeerstaud/Kratzbeer.
Brabantis, Braembesien.
Gallis Ronce dicitur.

Rubi, seu Sentis, Græcè Βάτου genera Theophrasto tria sunt: magnus seu rectus, humilis & medius. Batus magnus seu rectus est Dioscoridis & Galeni κυνόσβατος fructu oblongo, per maturitatem rubente, cytino simili, in quo ceu lanæ flocci arteriam si deuorentur infestant, hunc Germani Heckrosen on geruch. Galli Englentier sans odeur appellant: huic folijs, fructu, rosa similis est cynosrhoda, Germanis Wolriechend Heckrosen, nam ipsa planta quoq; in differentiam alterius odorifera, Gallis Englentier de bon odeur appellatur. Huius generis Rosa omnis, nisi quòd ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: sed cynosbatos spinis hamatis horridior, rectior, & altior assurgit, odore caret, quem Cynosrhoda tota habet præstantissimum, ut suprà diximus, Rosa uerò frutex flore solo est odorato, nunc albo nunc rubeo, nunc amborum medio (Germani Leibfarb/Galli Incarnat appellant) nunc etiam moschato, qui Germanis Rosen von Damasco/Gallis uerò Roses de Damasc appellatur. Χαμαίβατος autem, id est, humilis rubus, Dioscoridi hoc loco & Galeno absolutè tantum Βάτος dicitur, folijs multo maioribus quàm Cynosbati, bicoloribus, per nodos ternis sarmentis lõgissimis & firmissimis, qua parte terram attingunt, radicem iterum facientibus, flore albo, tenui, racemoso. Cui succedunt mora grandia, racemosa, multis granis coagmentata, per maturitatem nigerrima, βάτινα Galeno dicta. Germanis Bromberen/media denique est βάτος ἰδαῖος, de quo plura capite proximè sequenti.

Rubus Idæus. Caput XXX.

B

IDæus rubus appellatus est, quoniam passim in Ida proueniat. Est autem longè tenerior priore, ac minoribus spinis horrens, quanquam & sine spinis inueniatur. insuper eadẽ præstat quæ supradictus. Cæterùm flos cum melle oculorum collectionibus commodissimè illinitur. ignem sacrum extinguit, stomachicisq; ex aqua bibendus datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βάτος ἰδαῖα. Latinè, Rubus Idæus.
Officinis inusitata. Germanis, Hindberen. Gallis Frambosie dicitur.

Βάτος ἰδαῖα Dioscoridis longa tenerior est rubo, qui simpliciter Βάτος dicitur, ac minoribus spinis horrens, quanquàm & sine spinis inuenitur: frequens is est in syluis, folia habet chamæbati, sed paulò minora, rectus ferè surgit, ad duo aut tria cubita, scapo gracili & infirmo, & minimum spinoso, flore simili, & fructu, sed minore, & granis quinq; aut sex coagmentato, & per maturitatem rubro aut nigerrimo, sed in cœruleum inclinante ob aërium quoddam tectorium, nigris uuis & prunis, & alijs multis fructibus innasci solita: astringunt, siccant, refrigerant omnia rubi genera, maius & minus. Ad Rubum Idæum docti hodie reducunt hortensem (cuius picturam damus) rubi recti, breuis, parum spinosi speciem, quam Germanicè suprà diximus Hindtberen appellari, folijs bicoloribus, fructu dum maturuit olfactu & gustatu iucundissimo, fragri rubri (est enim etiam album) æmulo: quem fructum herba trifolia & bicolor fert acrem, præsertim semine.

Helxine. Caput XXXI.

HElxine cognomento cissampelos, folijs est hederæ, minoribus: ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunq; contigerit adminiculum. nascitur in sepibus, uinetis, & segetibus: foliorum succus potu deijcit aluum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Helxine maius.

Helxine minus.

Græcè, Ελξίνη.
Latinè, Helxine, cissampelos.
Officinis uolubilis.
Germanis, Winden & Zaunglocken.
Brabantis, Clockenscruyt.

Hic nota, etiã multos doctos uiros eam herbam quæ Officinis peritaria dicitur, cum hac, cuius picturam damus, non sine graui errore, confundere.

B

Elatine.

Elatine. Cap. XXXII.

ELatine folia habet helxinæ minora, rotundiora, pilosa: dodrantalibus ramulis, quinis senísue, à radice foliosis, gustu adstringentibus nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impositis. Eadem cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Ελατίνη.
Latinè Elatine, Chamæcyssos.
Officinis falsò hedera terrestris.
Germanis, Grundtreben/ Gündelreben. *Brabantis,* Onverhaue. *Gallis Raue sauuage dicitur.*

Officinæ omnes hactenus hac herba pro terrestri hedera usi sunt, omnibus reclamantibus notis, sed qui hanc cum legitima Elatines descriptione contulerit, faciliè iudicabit eandem esse.

Eupatorium. Cap. XXXIII.

EVpatorium fruticosa herba est, unicum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem: folijs per interualla quinqꝫ folij, aut cannabis magis similibus, quinque-

Agrimonia.

Eupatorium Mesuc.

Eupatorium adulterinum.

A

B

quinquepartitò aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis. semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod siccatum uestibus inhæret. Contrita huius folia & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægrè cicatricem trahunt, medentur. herba aut semen in uino potum, dysenteria, iecinoris uitijs, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt qui aberrantes, argemonem hanc appellarint, cùm tamen longè alia sit, uti exposuimus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Εὐπατώριον. *Latinè*, *Eupatorium*. *Officinis Agrimonia.*

Germanis, Agrimonien/Odermenig/Leberkletten. *Gallis Aigremoine dicitur.*

Eupatorium uel Hepatorium, uel Hepatitis, omnino agrimonia uulgaris uidetur Dioscoridis, hoc Eupatorium cum Serapionis Agrimonia, & Mesuc Eupatorio conferenti.

Corruptum uerò nomen ex Argemone apparet, quam falsò Eupatorium quidam (ut Dioscorides quoque testatur) putarunt: incidit, terget, tenuium est partium, sine manifesto calore, subastringit, iecoris ob id obstructiones aperit, ipsumq; roborat, unde & nomen inuenit: uel cum Cicerone ab Eupatore rege: hanc etiam Pentaphyllum uocari, quòd folio sit quinq; partitò, scribit Galen. lib. 5 comp. pharma. part. Eupatorij nunc folia nunc radicem Actuarius miscet.

Habetur & uulgo Eupatorium adulterinum, Germanis Hirtzklee/Kunigunds kraut/ & Wasserdost, *Cannabis altitudine assurgit, folijs ebuli modo serratis, Mense Iulio flosculos fert roseos, semine endiuiæ uolatili. Fluminum littoribus & locis paludosis crescit. herba est amara sicca, & calida secundo gradu. Vulneraria est cùm floret, terget exiccat, ciet urinam & menses, purgat pulmonem & pectus. Oppilationes iocinoris & lienis soluit. Suffitu eius fugat animalia uenenata. Cerui uulnerati feruntur hac herba sibi mederi.*

A

Quinquefolium. Caput XXXIIII.

Pentaphyllon.

Heptaphyllon.

QVinquefolium ramulos fert surculaceos, tenues, dodrantales, in quibus semen. folia menthæ, quina singulis pediculis, rarò plura, in ambitu serrata: florem ex luteo pallescentem, auri æmulum. nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. subrubram habet radicem, oblongã, ueratro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs. eius radices decoctę ad tertias, si in ore contineatur, dētium dolores sedat. putrida oris ulcera, collutione sistit. arteriæ scabritias, gargarizatu læuigat. contra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. item articulorum coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto, & illita, serpentia ulcera cohibet strumas, tumores, duritias, abscessus & collectiones discutit. ignes sacros, reduuias, condylomata psorasq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris, pulmonumq; uitia Prodest. item aduersum uenena. Cum hydromelite autem uel diluto uino, & piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternûm ramulorum: in tertiana uerò, ternûm: in quotidiana, unius. ea quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus prosunt. foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrimè regio morbo medetur. illita cum melle & sale, tum uulneribus quàm fistulis remedio sunt, enterocelicis auxilium præstant Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. ad expiationes, castimonias, & incantamenta inciditur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πεντάφυλλον. Latinè, Quinquefolium. Officinis genuinum nomen seruauit.

Germanis Fünffinger kraut. Gallis Quinte feule dicitur.

Pentaphylli radix siccat ordine tertio, sine morsu, tenuium est partium, nimium acris, & calida. Tormentilla quæ Germanis Tormentill & Blůtwurtz, Gallis Tormentille dicitur, putatur, Leoniceno, Manardo, Ruellio, quæ nunc quinq; folia, nunc septem folia, his & mihi sæpe uisa est: uti & uulgare quinq; folium etiam septemfolium frequenter est: uti & Eupatorium, de quo suprà, quod etiam pentaphyllon Galeno dicitur, lib. 5 comp. phar. part. Hæc radix in theriacen recipitur. & nostra Tormentilla uenenis & pesti resistere experientia multa est certißimum, ut si non sit eadem, eius loco usurpari poßit.

Phœnix. Caput XXXV.

PHœnix folia habet hordei, sed breuiora. & angustiora, spicam lolio similem: calamos digitorum senũ, radici aduolutos; septenas octonásue spicas. In aruis

Phœnix.

tectisq́ recenter illitis nascitur, harum uirium compos, ut in uino austero pota, alui profluuium, & emanantem uulua sanguinem sistat, urinę impetus infrenet. Sunt qui adalligatam in puniceo uellere & suspensam, sanguinem supprimere prodant.

NOMINA ET explicatio.

Est herba Phœnicea Plinio appellata à Græcis, à Latinis hordeum murinum, Auena sterilis à multis hodie dicitur, Germanis Taubkorn/ Meusekorn/ Meusegersten/ *quandoquidem ea sterilis auena, folia habet hordei, sed breuiora & angustiora, spicam lolio similem culmos digitorum senum radici in orbem obuolutos, septenas octonásue spicas in subactis coctisq́; recenter illitis inuenitur.*

Sunt & alia Tritici sterilis, auenæ, & hordei, ustilaginis, lolij, Aegilopis, & similium genera, De quibus apud Plinium, Theophrastum, & alios. Germanicos item Herbarios paßim legitur, uarijs morbis & usibus accommoda.

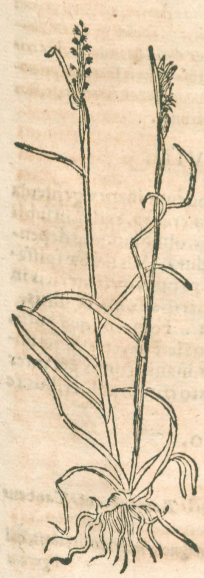
A

Triticum uaccinum.
Kůweyssen.

B

Vstilago.
Brandt.

Lolium, Dort.
Gauchhabern/ Meußhabern.

Hasenbrot/ Zidern/ Hasenöhrlin/ Junckfrawhar.

Idæ

A

Idæa radix. Caput XXXVI.

IDææ radici folia sunt ea quæ rusco. adhærent his ueluti exigui pampini, in quibus flos. radix spissandi naturam habet, his cōueniens quibus adstrictione opus est. pota, citam aluum, mensesq́; , & omnem abundantiam sanguinis sistit.

Græcè, Ἰδαία ῥίζα. Latinè, Idæa radix, uel Idæa herba, folijs rusci, acerba gustu: misceri solita luctantium in palæstra, ad ea quæ repercutere tantum oporteat, ut Paulus Aegineta scribit. Hodie planè incognita.

Rhodia radix. Caput XXXVII.

GIgnitur Rhodia radix in Macedonia, costo similis, læuior, inæquabilis. quæ contrita, rosas redolet. utilissima capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cū rosacei momento imponatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Fuchsius in Herbario suo hanc facit, quam Germani radicem uocant rosarum, Rosewurtz/ ab odore rosarum, quē spirat, præsertim uiridis, & cùm eruitur.

Recentior suauius olet. Ex Austria & Pannonia ad nos adfertur uirens, & uegeta diutissimè seruatur. Inæqualis est, cortice albescente, sapore acerbo, ut bistorta, acorus uulgaris, & ben rubeum Seplasiariorum: quibus omnibus ut sapore, ita ferè crassamento etiam & colore ruso omnibus comparari potest. Folia sunt portulacæ quodammodo, aut telephij, in mucronem exeuntia, circa summū crenata, caules ab una radice plures exeunt.

B

Cæterùm ex illo nouo repertarum insularum orbe, Liburnicarum remigatu, lustrato, delatum nuper ad nos lignum crasso cortice & hiulco multis tuberibus & nodis inæquale, ponderis eximij, ita ut immersum aquis pessum eat, nec sedens rursum emergat, tanta pollet grauitate, buxiq́; colorem, crassitudinem & duritiam imitatur, hoc tritum uel in scobem derasum rosas odoris suauitate prouocat, quin potius de paritate certans, uincit iucunditate. Hoc rosaceum lignum appellamus, cùm barbarum regionis nomen audire non potuerimus.

Equisetum. Caput XXXVIII.

EQuisetum in riguis & scrobibus nascitur. cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se fracti, rubescentes, scabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. in sublime equisetum attollitur, uicinos arborum caudices scandens, obuolutumq́; dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. radix lignosa, dura. Vis herbæ spissare: quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit. prodest dysentericis in uino potus. urinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs, & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopnœam, ruptaq́; adiuuat. Folijs in aqua potis, dissectiones uesicæ & intestinorum, enterocelæq́; in unum coalescere, cogiq́; feruntur. Alterum equisetum caulis est rectus, cubitalis, aut maior, inanis, comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum uulneribus remedio est, eademq́; fungitur facultate.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἵππουρις. Latinè, Equisetum.

Officinæ uerbum uerbo reddentes, cauda equina.

Germanis, Schaffthew/ Katzenwadel/ Roßschwantz/ Katzenzagel/ Kantenkraut/ Taubenrock. Gallis Queue de cheual, ou prela dicitur.

Quæ hîc à Dioscoride pingitur, uulgo Schaffthew dicitur propriè, non ignota materiarijs fabris, qui ligneam

ligneam

Roßschwantz. Kleyn Schaffthew. Schaffthew. A

ligneam pectinum & aliorum minutorum operum ruditatem huius herbæ scabritia in nitorem expoliunt. B
Nanq; ea in sublime scandit, & uicinos arborum fruticumq; caudices improbo cirrhorum reptatu complectitur, proxima quæq; uinciens, ab ramisq; dependens instar equinæ caudæ, calamis geniculatis pyxidatim cornatibus, capillamento potius quàm folijs articulato, iuncea cuspide. in riguis & foßis inuenitur. Alterum hippuris uel equiseti genus, quod equisetum cognominant, Germani Katzenwadel *recto caule, æquali, cubitum excedente, uacuo, grauioribus per interualla & candidioribus comis mollioribusq; assurgit. Faciunt & aliam Græci Hippurim, grauioribus & mollioribus comis: inuenitur hæc in pratis, nec ferè frequentius occurrit inuisa fœnisecis: hanc polygonij fœminam esse, ut suprà ostendimus, multi arbitrantur.*

Coccum infectorium. Caput XXXIX.

COccum quo infectores utuntur, frutex est surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent. quæ electa congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia, deinde Asia & Cilicia. ultimum ex omnibus Hispanicum. Vis huic spissandi, uulneribus neruisq; præcisis, conuenienter ex aceto tritum illinitur. Nascitur quoq; in Cilicia, è quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legũt, & coccum uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κόκκος βαφική.
Latinè, Coccus Baphica.
Officinis Grana tinctorum, & Kermes, & Alhermes cum Mauris.
Germanis, Scharlachber.
Gallis Vermillon dicitur.

Coccus baphica, uel coccum baphicum, bacula est asparagi æmula, folijs innata fruticis aquifoliæ ilicis.
Theoph. Plin. astringens, amara, siccat sine morsu, ob id ad uulnera magna etiã neruorum cõgruit, roborat
partes

A Tragocerum.

B

partes siue his qualitatibus manifestis, siue etiam (ut quibusdam placet) totius substantiæ familiaritate, quam dicunt habere cum corde præcipuam.

Tragium. Cap. XL.

TRagium nascitur in Creta tantùm insula, lētisco semine, folio & ramis simile, singulis tamen minoribus. succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymaq́; illitu spicula è corpore eijciūt. omnia quoq; corpori impacta euocant. pota stranguriæ medentur. calculos uesicæ frangunt. menses trahunt. modus in sumptione est, drachma una. Fama est syluestres capras sagittis confossas, eius herbæ pabulo spicula excutere. Est & alterum tragium, quod tragoceros aliqui uocant, folia scolopendrij habet, & radicem syluestris raphani, tenuem, candidam, quā crudam uel coctam esse dysentericis prodest, folia autūno hirci uirus olent. exinde sibi tragi nomen adoptauit.* Prouenit in montibus & præcipitijs.

*Addititia clausula.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinio Iunipero similis, & semine & folio, & ramis: hodie, utpotè quam sola Creta insula gignit, paßim incognita.

Alterum Tragium, quod tragocerum aliqui uocant, Dioscoride teste, huic nonnulla consentirent, quæ uulgo bursa pastoris, Germanicè Teschelkraut/uel Seckelkraut appellatur, quòd & folia ferè scolopendrij ferat, radicem syluestri raphano non dißimilem, candidam, quā in dysenterijs salubriter utuntur, nisi natales reclamarent, nanq; hæc nascitur propter uias in parietinis: illa montibus & præcipitijs. hæc folliculis in exiguæ uulgæ similitudinem compreßis, turbinata cordis effigie, semen gerit minutum.

Tragum. Caput XLI.

EST etiam herba tragos, quam aliqui scorpion aut taganon uocant, maximè in maritimis nascēs, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis, rufis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multū adstringente. Racemorum acini decem ex uino poti, cœliacis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur à plerisq;, & in pastillos digesti asseruantur, quibus utuntur cùm opus est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τράγος. Latinè, Tragos. Officinis uermicularis.

Germanis, Katzentreuble/ Hünertrauben.

Tragus herba nascitur in muris & petris, macerijsq; uinearum & parietibus prouenit. Maio & Iunio mensibus, pallidis seu candidis floribus. Desiccat modicè, uehementer autem refrigerat, ideo ad Erisipilata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

Iuncus. Caput XLII.

IVnci duo genera. unum læuis nominati, alterum acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiam duo asignantur genera, unum sterile, reliquum fert semen nigrum,

Scirpus.

grum, rotundum, & craſsiore conſtat calamo, carnoſioreq́ꝫ. Tertius eſt iuncus qui uocatur oloſchœnos, prioribus carnoſior, aſperiorq́ꝫ, is ſimilem ſupradicto fructum in cacumine parit. Semen utriuſq; toſtum, ex diluto uino potum, ſiſtit aluum, & rubra fœminarum profluuia. urinam cit, capitisq́ꝫ dolores facit. Quæ proxima ſunt radici folia tenera, conuenienter illinuntur aduerſus phalangiorum morſus. Aethiopici * iunci ſemine ſomnus allicitur. ſed modus in potione ſeruandus eſt, ne ſopor fiat.

A

* Euripici.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Σχοῖνος. *Latinè, Iuncus.*

Officinis Latinum nomen ſeruauit.

Germanis, Bintzen/ Schmelen.

Gallis Ionc dicitur.

Tria genera Iunci apud nos inueniuntur. Vnus in aquis, craßitudine & magnitudine, fungoſaq́; medulla inſignis, Latinis mariſcus, Græcis holoſchœnos dicitur. hic ut mollißimus, ita ad nitilia præferunt. Alter acutus à noſtris, Græcis oxyſchœnos nominatur, ſterilis idem, & mas, qui regenerat ſe quotannis, cacumine in terram defixo, ex quo cepitia radix denuo pullulat. Tertius melancranis, quaſi atriceps dicitur, fructum gerit uuarum cohærentium modo, in quibus cuſpidatum ſemen clauditur. hoc nihil in uliginoſis occurrit frequentius. Videtur autem paluſtris iuncus idem cum ſcirpo eſſe. Nec in fruticum, inquit Plinius, nec in ueprium cauliúmue, neq; in herbarum alióue ullo quàm ſuo genere numerentur iure, læui ac enodi ſtilo in exile cacumen faſtigiato, fungoſa medulla, qua ad lucernarum utuntur lumen, ut plãta tota ad operiendas tegetes, neq; non contextus nattarum, quallorum, aliorum uitilium nexus.

B

Lichen. Ca. XLIII.

LIchen qui ſaxis eſt familiaris, aliquibus bryon appellatur. aſperginoſis petris adhæret, ut muſcus. Is illitus ſanguinis profluuia ſiſtit, inflammationes arcet, impetigini medetur. iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. oris & linguæ defluxiones inhibet.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, λειχὴν πόα.

Latinis, Lichen, & Bryon.

Officinis Hepatica, quamuis id commune cum alijs quibuſdam nomen habeat.

Germanis, Leberkraut/Steyn oder Brunn leberkraut.

Gallis Hepatique, pourcorau dicitur.

Lichen nomen inuenit ab eo, cui peculiariter medetur, impetiginis morbo: aut

A

Pulmonaria.

etiam, ut puto, à re ipsa nomen ducit. quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat: hodie omnibus tum Officinis tum Herbarijs hepatica dicitur, quòd iocinerum fibris similis conspicitur. Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utramq; uerò resiccantem habet. Abstergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore. Est & aliud genus hodierni temporis, Medicis & Herbarijs pulmonaria, Germanis uerò Lungenkraut appellata, in quercu arbore ac saxosis locis prouenиens. Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdam notata, atq; hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia, unde etiam pulmonariam dictam esse conijcimus. Admodum adstringit & desiccat, quamobrem uulnera recentia glutinat, potißimum autem pulmonis &c.

Paronychia. Caput XLIIII.

Paronychia. Lunaria italica.

B

PAronychia exiguus frutex, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita paronychijs atq; duritijs, remedio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paronychiam esse conijcio eam, cuius picturam damus, quam Itali lunariam à noctu lucentibus folijs uocant, herbam odoratam, in montium saxis nascentem, folijs peplij, radice hirsuta. Quidam unguinalem herbam, Germanicè Nagelkraut appellant.

Chrysocome. Cap. XLV.

CHrysocome palmi altitudine fruticat. coma specie corymborum, hyssopo simili. radice hirsuta, ueratri nigri modo, tenui, cyperum æquante: gustu non iniucundo, ex austero dulci. in petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit, & adstringit, his conueniēs, quos iecur aut pulmonis inflammatio malè habet. contra purgationes uuluæ, decocta cū hydromelite assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chrysocome alijs chrysanthemon, & amaranthū, chrysitis Plinio. Latinam non habet appellationem. Palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis, in petrosis opacisq; emicat. Proximè ad eam accedit, quam Herbarij nostri pulegum montanum uocitant.

Chrysogonum. Caput XLVI.

CHrysogonum densè fruticat, quernis folijs: flore coronarij uerbasci. radix ut rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atq; imposita, muris aranei morsibus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci,

A

Chrysogonum.

Græcè, Χρυσόγονον.
Latinè, Chrysogonum.
Officinis, Chariophyllata, & herba benedicta.
Germani Benedicten wurtzel appellant.

Radix eius luto & sordibus elota, siccatur, & imbre aceti respersa, arcas & uestes iucundo commendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus Herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructiones tollendi scribit. Fomentum idem ex uino decoctiones eius menses ciere. Contra uenena tritam cum uino sumptam ualere. Concoctionem prætera roborare, dolorem uentriculi & intestinorum à frigiditate aut flatibus ortum, decoctam in uino sanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

Elichrysum. Cap. XLVII.

Elichryson.

ELichryson quidam chrysanthemon, nonnulli & id amaranton uocant, quo deorum simulachra coronāt. ramulum habet cādidum, uirentem, rectum, firmum: folia intercedentibus spacijs angusta, abrotano similia: comam aureæ lucis, in orbem, umbella rotunda ueluti siccis corymbis dependentibus: radice tenui. nascitur in asperis, & torrentium alueis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaq;, coma è uino pota opitulatur. ciet menses. Sanguinem concretum uentris ac uesicæ absumit, pota cum mulso. ieiunis, trium obolorum pondere, sistit destillationes, dato in uino albo diluto. uestibus inseritur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

Amaranthus purpureus.

NOMINA ET explicatio.

Ελίχρυσον Dioscoridi, Galeno & Paulo Amaranthus, Officinis & imperitis Stichas citrina, uel, ut ipsi loquūtur, sticados citrinum. Germanis Rheinblůmen / Mattenblůmen. Helichryson uerò dictum, quòd ad solis repercussum comantibus in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter (duplex enim Amaranthus est) purpureus, qui hodie flos amoris, & Germanis Blůmle von der lieb / Floramor / & Samet kölble dicitur, quibusdam etiam Tausentschön. Amaranthus autem dici cœperunt duo hæc genera, quòd flores eorum nunquam marcescunt. Recentiores purpureum amaranthum uehementer siccare tradunt, ideoq; cum uino sumptum, maximè uerò semen, alui fluxiones sistere scribunt. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur, & ad pediculos enecandos, in lixiuio coctis.

Chrysanthemum. Cap. XLVIII.

CHrysanthemon aut caltha, nonnullis buphthalmos. herba est tenera, fruticosa, læues proferens caules, & multifida folia: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes, unde buphthalmi nomen traxit. pro

B

A

Wyſnelům.

Mertzen Hanenfůß.

B

Sůß Hanenfůß

Geel Hanenfůß.

pter oppida naſcitur, cuius caules oleris uice manduntur. flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere produ̅tur. regio morbo correptis, colorem breui reddunt, ſi ſequente lo̅go balnei uſu, poſt exitum ebibantur.

EXPLICATIO.

Græcè, Χρυσάνθεμον.
Latinè, *Chryſanthemum.*
Officinis incognitum.

Germanis, Schmaltzblům / *à pinguedine, quæ contrito digitis floſculo apparet,* & Moßblům / Geel Wißblůmen / Mattenblůmen / Prattblům / & Dotterblům *nominatur. Chryſanthemum à floſculis auri ſplendorem & colorem præ ſe ferentibus, dictum eſt. naſcitur prope urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquoſis.*

Fortaſſe Caltha Vergilij in Alexide, ut putat Hier. Tragus. *Calidum eſt ſiccum. Chryſanthemon, inquit Cordus, duplex eſt, Vnu̅ flores omnino luteos habet,* Goldblůme̅, *alterum in medio luteos, & per ambitu̅ ca̅didos,* S. Johans blůme̅.

Sub hoc caput reſtru̅t quędam ranunculi genera quædam, forma no̅ admodum diſſimili, guſtus tamen certò arguit, Germanicè Hanenfůß *uocata. de quibus ſuprà lib. 2, cap. 168.*

Age-

Ageratum. Caput XLIX.

A

AGeraton fruticosa herba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, origano maximè similis, umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, elichryso minor. Nomen ei inditum est, quoniam diutissimè flos in sua coloris specie conseruetur. Vis decocti feruens. huius ustæ nidor urinam cit, & uuluæ duritias emollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui Ageratum arbitrantur eam esse herbam, quam suprà capite de Heliochryso descripsimus, & amaranthum luteum appellauimus.

Verbenaca. Caput L.

PEristereon, siue uerbenaca, nascitur in aquosis. Nomē ex eo duxisse uidetur, quòd columbæ circa hanc perquàm libenter uersari soleant. dodrantis altitudine, & interdum amplius adolescit: folia è caule prodeunt incisa et subalbida. ea singulari ramo, radiceq; sola constare sæpius inuenitur. Folia cum suillo adipe recenti * aut rosaceo imposita, uuluarum dolores finire putantur. ignem sacrum illita ex aceto reprimunt, * putrida ulcera cohibent. uulnera glutinant. ueteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt.

* *Verere.*

* *reprimit &c. ad herbam referenda.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, περιστερεὼν ὕπτιος. *Latinè, Verbenaca recta.*
Officinis Verbena simpliciter.
Germanis, Eisenkraut/Eisenhart.
Gallis Veruaine appellatur.
Verbenaca recta, id est, περιστερεὼν ὁ ὄρθος, *præsertim uiridis & recens, sed enim sicca, cum radicibus oleo incocta, perfusaq; capiti, dolorem eius omnem diuturnum à frigore, aut craßis humoribus omnium maximè digerit, & caput roborat.*

B

Gal. lib. 2. com phar. part.

Sacra herba. Cap. LI.

SAcra herba, quæ & peristereon nominatur, ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia quercus, sed minora angustioraq;, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cęsio. radix longa, tenuis, flores purpurei, graciles. Folia cum radice in uino pota, illitáue, aduersus serpentes pollent. eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. ueteres tumores & inflammationes mitigant. sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta, tonsillarum crustas abrumpit. oris nomas gargarizatu cohibet. Aiunt, si aqua spargatur tricliniū, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus, tertium à terra geniculum, cum folijs circundantibus: quartanis, quartum. Sacram uocant herbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesq; commendetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἱεροβοτάνη. *Latinè, Verbenaca supina, siue Herba sacra.* *Officinis Consolida media.*
Germanis Gulden gunsel/ Consolen. *Gallis Console dicitur.*

A *Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata, quernis similia, sed minora, angustioraq; colore cæsio, à medio caulis ad fastigium usque ex singulis foliorum alis flores sex aut septem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè serpentes, propagat. Gustu astringit, & amara est, ut calidam & siccam esse nemo dubitare poßit. Vulnera, ut recentiores tradunt, glutinat. Sanguinis grumos ex casu, uel contusionibus coactos in corpore disijcit & dissoluit. Præsens remedium est aphthis, & ulceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum, eos dißipat. Vsus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.*

Astragalus. Caput LII.

ASTRAGALUS, paruus à terra frutex, folijs & ramis ciceri similis: flore purpureo, paruo: radice rotunda, raphani modo, grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes, nascitur in uentosis, opacis, & in niualibus. eo Memphis * Arcadiæ scatet. Aluum sistit radix in uino pota. urinam mouet. uetustis ulceribus, sicca efficaciter inspargitur. sanguinem supprimit, ægrè, propter duritiam, tunditur.

* *Phaeneus.*

Astragalus, qui à Dioscoride describitur, frequens est in Gallia: rura cicer montanum, uel rusticum cicer, eorum uerò idioma Cices sauuages, ou cices de montaigne nominant, fruticem folio & ramis ciceri similem, flore purpureo, paruo, tereti radice, raphani modo grandi, quæ uelut adnatas habet appendices, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Inuenitur in petrosis, & locis uento perflatis; cicerculam esse diceres, nisi radix lenta subesset, Germa. Erdnoren/ alij Christianwurtz appellant.

Hyacinthus. Caput LIII.

Medius.

Minor.

B

HYacinthus folia habet bulbi: dodrantalem caulem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris; comam procumbentem, florum purpureorum plenam, in-

curuam;

Hyacinthus maior.

curuam: radicem bulbaceam. quæ, ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. sistit aluum, pota urinam impellit. phalangiorũ morsibus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriacis expetitum. regium morbum emendat, cum uino potum. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑάκινθος. Latinè, Hyacinthus, & , ut quidam uolunt, uaccinium. Officinis incognitus.

Germanis, Mertzblůmen/ Groß blae Mertzenblůmlin.

Gallis uacietum dicitur.

Duplices sunt Hyacinthi, albi & cœrulei, ut ex hoc Columellæ carmine colligi potest: Necnon uel niueos uel cœruleos hyacinthos. albos uerò non intelligas prorsus candidos, sed eos potius, qui, si cum cæteris cœruleis conferas, pallescere uidentur, quemadmodum pictura affabrè tibi demonstrat. Sunt qui ad ætatem hanc differentiam coloris referre uolunt, quorum ego sententiam ueriorem esse existimo: cùm enim adolescunt, pallescere incipiunt. Cœruleum autem Hyacinthum natura triplicem producit, maiorem scilicet, minorem, & medium: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autem minores & quasi orbiculati sunt flores, ut ex eorum pictura cernere licet. Vere mensibus nimirum Februario & Martio, cum uiola purpurea. Theophr. lib. 6. de stirpiũ historia cap. ult. teste, erumpit. hinc Martium florem Germanis dictum esse coniicimus. Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi uerò completi aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine desiccat, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.

Papauer erraticum.

Papauer erraticum. Cap. LIIII.

PApauer erraticum, quod rhœada uocant, uere quidem in aruis cum hordeo nascitur, flore protinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accepit. folia erucæ, aut origano, aut cichorio, aut thymo similia spectantur, sed longiora, diuisa, scabra. iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris anemones, puniceus, interdum albus: oblongum caput, sed quam anemones minus: semen rufum. radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinq; aut sex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis quibus somnus exercendus est. Semina acetabuli mẽsura ex aqua mulsa pota, aluum leniter emolliunt. ad idem præstandum mellitis placentulis, & dulciarijs libis admiscentur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant. eorundem fotu & perfusione, somnus allicitur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μήκων, ἡ ῥοιάς. Latinè, Papauer erraticum, rhœas.

Officinis Papauer rubrum.

Germanis, Wild moen/ Glatzen/ Kornrosen/ Klapperrosen.

Gallis coquelourdes.

Nos Rhœadis picturas damus. Vnius atq; adeò primi quod erucæ folia habet, alterius quod cichorij. Florem proferunt puniceum, & aliquando candidum. Nascuntur in auenis & segetibus passim: refrigerant ut alia genera papaueris. Recentioribus sacro igni medetur. Mulierum menstrua profluuia compescit. Sanguinem è naribus fluentem iecori impositum sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnum conciliat. Calidos oculorum dolores luteo impositum, mitigat.

A

Papauer satiuum. Caput LV.

E Satiui papaueris genere,quod hortense est, semen in panem densatur,qui sanis in usu sit. eo etiam ex melle pro sesama utuntur, thylacitin uocant. capitulũ habet longum,& semen candidum. Syluestre uerò, caput insidens demissumq́; ,& nigrum semen,quod pithitis nominatur, nonnullis tamen & ipsum rhœas dicitur,quoniam eius scapo lacteus succus emanat. Tertiũ magis syluestre,& ad medicinas ualentius, multò his longius,productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix. quare si capita ipsa & folia decoquantur in aqua,somnum fotu conciliabunt.bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti,& cataplasmatis admisti, ignibus sacris, & inflammationibus prosunt.tunduntur quoq; uirides,& digeruntur in pastillos,qui siccati ad usum recõduntur.Capita quoq; per se in aqua coquuntur ad dimidias,iterumq́; adiecto melle,dum humor coëat in eclegmatis lentorem. id medicamentum intussi,arteriæ fluxionibus,& cœliacorum affectu.doloris leuamentum præbet.efficacius tamẽ redditur,addito hypocistidis succo & acacia.Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra citam aluum, & fœminarum profluuia.in peruigilijs fronti temporibusq́; illinitur,ex aqua. Opium eius magis refrigerat,inspissat,siccatq́; . sumptum erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit.[tussi atq; cœliacorum ualetudini auxiliatur. uerùm si copiosius hauriatur, nocet, cùm lethargicos efficiens interimat. ad dolores capitis cum rosaceo perfusum efficax est.aurium dolori,cum amygdalino, myrrha,& croco instillatur.inflammationibus oculorum cum torrefacto * oui luteo proficit: igni sacro & uulneribus cum aceto: podagris, cum lacte mulieris & croco.somnum accersit,subditum sedi pro balano.Optimum habetur graue, & densum,gustu amarum,odoratu soporiferum, quod facilè aqua diluitur,læue,candidum,neq; asperum,neq; grumosum,quod inter colandum non ut cera coëat, & in sole diffundatur: dein admotum lucernis, non atra luceat flamma: extinctũ deniq; odoris uim conseruet.Sed opion glaucio,gummi,aut syluestris lactucæ succo,adulterant.Verum glaucio fucatum in dilutione croci colorem reddit: lactucaceo succo fictum,exiliter spirat,& asperius spectatur: gummi uitiatum splendescit, & infirmum est.Nec desunt qui eò dementiæ deuenerint,ut adipem ei admiscerent. Fictili nouo torretur ad oculorum medicamenta, dum mollius atq; rufius appareat. Diagoras, ut Erasistratus autor est,usum eius damnauit,oculorum lippitudinibus & aurium uitijs infundi uetans,quoniam uisus aciem hebetaret,& saporem gigneret.Addidit Andreas,illitos eo protinus excæcari,si non adulteraretur. Mnesidemus usum duntaxat olfactandi probauit,quoniam ad conciliandum somnum conueniret,alioqui nobis ut noxio interdicit. Quæ commentitia esse, experimento deprehenduntur.siquidem effectus,uirium huiusce medicamenti fidem faciunt:quare non alienum fuerit scriptis mandare,quonam modo is excipiatur succus.Aliqui capita ipsa & folia tundunt,& prælo exprimunt,terentesq́; in mortario, digerunt in pastillos.id meconium uocatur,multum opio ignauius.Porrò opij faciũdi ratio hęc est: Cùm ros in eo exaruerit,cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur,ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntem digito in concham abstergere,nec multò pòst redire, ut concreta inueniatur.etenim quæ tũ, aut postero die etiam offenditur,in uetere pila teri debet,& in pastillos cogi. Cùm tamen inciditur,retrocedendum est,ne uestibus succus deradatur.

B

* Abundare putatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μήκων κηπαῖος, Μήκων ἥμερος.
Latinè, Papauer satiuum.
Officinis Papauer.
Germanis, Magsamen/Moen/ ölmag.
Brabantis, Huelsaet.
Gallis du pauot dicitur.

Plura Papaueris genera hoc capite Dioscorides recenset, sed quò clarius horum generum discrimen habeatur, sciendum est, papauer prima sui diuisione secerni in satiuum & agreste. Et satiui iterum tria genera esse, Vnum propriè per se, & uerè satiuum appellatum, quod Dioscorides ab utris forma thylacite, id est, utricularium, Plinius candidum, Apuleius usuale & folliculosum uocat, cuius semen in sanitatis usu pani inspersum compinsebatur, & cum melle in secunda mensa apud antiquos edebatur, Dioscoride teste & Plinio: quæ caussa etiam est, ut usuale sit uocatum ab Apuleio, quemadmodum à uasculi ipsius in follis siue utris modum formati effigie, folliculosum. Alterum genus est, quod Dioscorides syluestre, & à dolij forma pithite, id est, doliare & rhœada. Plin. nigrum, Apuleius agreste, syluaticum & rhœada uocat, & ex hoc opion fiebat & meconium. Tertium genus est his syluestrius & medicamentosius, quod Plinius contrà quam Dioscorides & Apuleius tradiderunt, rhœada à Græcis, à nostris erraticum uocari dicit. Et hæc duo posteriora genera, natura quidem agrestia sunt, humano tamen opere, studio & usu tantùm satiua fiunt, quale est ceratites, id est, corniculare, & aphrodes, id est, spumeum heracleumq; uocatum. Inter quæ tamen omnia satiua, & agrestia medium genus est, ut tradit lib. 20. Plin. quod nisi in aruis esset, sponte nasceretur. Rhœam uocauimus & erraticum, quod quidam decerptum protinus cum toto calice mandunt. Et hoc est quod inter satiua tertio loco numeratum est, ceu ex descriptione & historia ipsius apud autores manifestò patet, omnibus in hoc concordantibus & de ipsa consimiliter tradentibus Dioscor. cap. præcedenti antequam hoc loco de satiuo ageret. quare inter satiua non opus erat Diosco. descriptionem ipsius repetere. Theophrasto quidem lib. 9. de plantarum historia. Item Plinio naturalis historiæ lib. 19. cap. 8. & Apuleio cap. 53. Qui uolet habet loca unde illa requirat. Sed de his nunc satis.

Opium est lachryma ex inciso papauere nigro defluens, hodie etiam ex albo distillat. Ex Apulia defertur: refrigerat, siccat, inspissat. Dioscor. incidendi & colligendi modum docet hoc loco. Præfertur Thebaicum, Hispanicum opium usurpatur lib. 7. comp. pharma. particul. Opium calidis dispositionibus medetur, ut alterum, & similia: medicamentis additur ad sedandum dolorem, somnum conciliandum, siccandum. Opium etiam stomachicis miscetur, ad sensum stomachi hebetandum, & somnum conciliandum. Vehemens autem refrigeratio ex opio, corrigitur castoreo, pipere, & similibus. Opij drachmas duas arteriacæ 14. miscet Andromachus. Cùm multi sunt ὀποὶ, id est, liquores, solus papaueris ὀπὸς, neutro genere ὀπιὸν, à medicis propriè nominari solet. Opium omnium quæ sensum stupefaciunt, & somnum torpidum inducunt, ualentißimum est, libro eodem.

Μηκώνιον & μήκωνος ὀπὸς, succus ex folijs & calyce papaueris tusis expressus, pro Opio à multis supponitur: alia eius adulterina hoc loco Dioscorides, Μήκωνος ὀπὸν, & μηκώνιον diuersa facit Asclepiades apud Galenum lib. 2. antido.

Corniculatum papauer. Caput LVI.

Papauer ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, uerbasco similia, in ambitu syluestris papaueris more serrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo fœnigræci, in corniculorum modum inflexo, unde nomen mutuatur. semine papaueris, pusillo, nigroq;: radice per summa cespitum nigra, crassa, nascitur in maritimis & asperis. Radici ea uis inest, ut in aqua decocta ad dimidias coxendicum & iecinoris affectus potu sanet. prodest his qui crassa quædam, aspera, aut arenosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas emarginant, illita ex oleo folia, floresq;. argema ac nubeculas iumentorum perunctas abstergunt. Sunt qui glaucium, hoc papaueris genere factitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μήκων κερατῖτις.
Latinè, Papauer corniculatum.
Officinis Papauer cornutum.
Germanis, Geel Magsamen/Geel ölmagen/oder Moen.

A

Corniculatum papauer.

Herbarij quidam haud propriè memitham uocant, quidam glaucion, alij paralion, sed perperam.

Papauer Corniculatum nominatum quidem est à fructu, leuem inuersionem habēte, ueluti & fœnum græcum, ut bouis cornu simile esse uideatur: habet uim incidendi & abstergendi. Dioscorides in maritimis, & asperis locis prouenire ait. In Germania paßim in hortis seritur, cùm tamen etiam citra culturam in monte prope oppidum Oppenheym uocato, ad Rhenum sito, Germanis Der Rot berg/ copiosè proueniat.

Vidimus etiam papauer cornutū proferre flores rubros aut puniceos.

Spumeum papauer. Cap. LVII.

Aliud papaueris genus aphrodes, id est, spumeum uocatur, ab alijs heracleum, caule dodrantali. folijs admodum paruis, radiculæ similibus: fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota: radice in summo cespite. Legitur æstate semen, cùm integrè adoleuit, deciditq́ exiccatum. Datum acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitione expurgat. priuatim huiusmodi purgatio comitialibus prodest.

B

Hæc herba hodie incognita est.

Hypecoum. Caput LVIII.

Hypecoon, aliqui hypopheon uocant. nascitur in segetibus aruisq́, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ papaueris succo.

Et hoc, quod sciam, hodie nemini cognitum.

Apollinaris, siue Hyoscyamus. Caput LIX.

Hyoscyamus, frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta. flores è latere caulis ordine prodeunt, tanquam punicorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaueris. Tres eius differentiæ: una semine nigro, floribus penè purpureis, smilacis folijs, cytinis præduris & spinosis. alterius semen subflauum, ut irionis. flores lutei. folia & siliquæ simpliciores. ambo insaniam gignunt & soporem, ideo in communi usu damnantur. tertium genus, ut quod mitissimum esset, medici recepere, pingue, lanuginosum, molle, cādidi floris seminisq́, in maritimis ruderibusq́ nascens. cuius occasio si non adsit, rufum usurpari oportet. niger, ut deterrimus, improbatur. Recenti semine, caulibus folijsq́ tusis, succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usq; prorogatur: nam facilè corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso, & expresso. liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolo-

res

A

Weiß Bilsen.

Bilsenkraut.

res finit. Contusa herba recens, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod à sicco semine exemptum est, collyrijs quę doloris sensum auferunt, commodissimè inseri solent. contra acutas calidasq́; fluxiones, dolores aurium, atq; uuluæ mala, orosunt. cum farina autem aut polenta, B oculorum, pedum, cæterarumq́; partium inflammationes placant. Semen eadem præbet. tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus, efficax. contra mensium abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaueris semine, & aqua mulsa, bibitur. podagris subuenit. testibus inflatis, mammisq́; tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur. alijs quoq; cataplasmatis, quæ doloris leuamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta, utilissimè imponuntur. recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur. cum uino terna, quaternáue pota, sanant algidas febres, quas epialos uocant. cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem insaniam gignunt. idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὑοσκύαμος.

Latinè, Hyoscyamus, Apollinaris, Plinius Altercum uocari testatur.

Officinis corruptè Iusquiamum.

Germanicè Bilsen/& Bilsenkraut.

Gallicè de la Hanebane appellatur.

Cæterùm quod ad nominis Apollinaris rationem attinet, sciendum hoc nomine insignitam esse hanc herbam, ab Apolline Medicinæ deo facta nomenclatura, idq́; ob eam caussam, quòd doloribus mitigandis quasi diuino beneficio, & ab Apolline concessam uim habeat: quæ caussa etiam fuit, ut à quibusdam Pythonion à Pythio Apolline, & διοσκύαμος, id est, διος κύαμος, hoc est, Iouis faba, appellata sit. Hyoscyamus uerò, id est, faba porcina, dicta est, ut Helianus refert, quòd pastu eius conuellantur sues præsenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Symphoniaca quoq; dictione Græca, Latinis tamen usitata quibusdam appellatur, ceu Dioscoridis interpres Marcellus Vergilius suspicatur & credit, quod quàdmodum ad Musicen, quæ symphonia constat, & symphonia etiam dicitur in hydraulicis organis, quæ à Vitruuio, lib. 10. architecturæ descripta sunt, regulæ duæ scalari forma erectæ cymbalis, quædam deinceps

dispositę

A dispoſita ſuſtinebant, quibus deinde ſpiritus & aquæ impetu pulſis modulatio fiebat: ſic in caulibus herbæ huius exturi illi diſpoſiti deinceps ſymphoniaci inſtrumenti illius imaginem aliquam oſtenderent. Hyoſcyamus Dioſcoridi & Galeno triplex: primus flore purpuraſcente, ſemine nigro, uenenoſiſsimus: alter flore & ſemine luteo, mitior, ſed etiam deleterius: tertius flore & ſemine candido, ad ſanationes aptiſsimus: frigidus ordine tertio, ſiccus primo.

Pſyllium. Caput LX.

PSyllion foliis coronopo non diſsimilibus, hirſutis, longioribus: ſarmentoſa fœni modo, in totum herbula: ramis dodrantalibus. coma à medio caule exoritur, duobus tribúsue conuolutis in cacumine capitulis: in his ſemine duro, nigro, pulicum ſimili: unde & nomen. in aruis & incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conueniens. articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulſis,* illitum auxiliatur. imponitur in dolore capitis, cũ roſaceo, aqua, aut aceto. enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur. teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur: ſiquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimit, contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi uirens domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. cum adipe tuſum, ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculoſis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodeſt.

* Luxatis.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ψύλλιον. Latinè, Pſyllium.

Officinis nomen retinuit. Germanis, Welſcher Flöhe ſamen/Flöhekraut.

Gallis L' herbe à pulce.

Pſyllium dictum, ut Dioſcorides tradit, quòd ſemen habeat effigie pulicis, humido ſicco temperatum. frigidum ordine ſecundo: ne putes cum Arabibus corticem frigidum gradu quarto, medullam gradu quarto calidam.

Hæc herba olim Germaniæ peregrina, hodie in hortis ſata paſsim copioſè prouenit.

Hortenſe ſolanum. Caput LXI.

Hortenſe

A

Hortense solanum.

Halicacabus.

Morion Theophrasti.

B

HOrtense solanum, frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis: folio nigro, maiore quàm ocimi, & latiore. fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit. herba innocentis gustus. Natura ei refrigerandi. quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, conuenienter cum polline polentæ illinuntur. ægilopia, capitisq; dolores, trita & imposita per se sanant. æstuanti stomacho auxiliantur. parotidas, cum sale detrita, illitu discutiunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum atq; ulcera quæ serpunt. cum cerussa, rosaceo & argẽti spuma, ad ægilopas. cum pane, infantium adustioni, quam syriasin uocãt, cum rosaceo perfusus proficit. in collyrijs, aquæ uel oui uicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus. aurium dolori instillatus prodest. Mensium abundantiam sistit, in uellere subditus. succus fuluo gallinarum cortalium fimo subactus, & linteo appositus, ægilopijs præsentaneo est remedio. Est & aliud solanum, quod peculiari nomine halicacabon, id est, uesicariam, aut physalida uocant, folijs antedicto latioribus. cuius caules, posteaquàm adoleuerunt, prona terram spectant folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, uesiculis simili, rotundo, læui, quo coronarij utuntur, & co-

A rallas factitant. Vim usumq́; hortensis solani habet, uerùm cibis nequaquam expetitur. regium morbum purgat, semine poto, & urinam pellit. Ex utraq; herba succus extrahitur, qui siccatus in umbra, reconditur, ad eadem ualens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Solanum hortense, siue satiuum & urbanum, Græcè Στρύχνος κηπαῖος. *Officinis corruptè solatrũ. Germanis* Nachtschad. *Gallis Morella dicitur.*

Aliud solanum, quod peculiari nomine Græcis Στρύχνος ἁλικάκαβος, *Latinis Vesicarium, seu Vesicaria, Officinis Mauritanos sequutis, Alcaquengi dicitur, corrupto nimirum Græco uocabulo, Germanis* Judenkirssen/Judentöckle/Schlotten/ & Boberellen. *Brabantis* Criecken van ouer zee. *Gallis Concret dicitur.*

Hortense solanum uulgo cognitum, in hortis & satis omnibus prouenit, acinis racematim coëuntibus, rotundis, primùm uiridibus, à maturitate nigris aut rubris. A multis nationibus estur in holere. Sullatitius eius liquor, hodie nullam non incandescentem ardoribus inflammationem restinguit. Aliqui uesicariam dici putant, quòd folliculi speciem uesicarum imitentur, uel quòd uesicæ calculis medeatur. Calculosi enim cum uuis maturis acinos miscent, ut uinum habeant acinaticium, Germanis ein Rappis oder Beerwein/ *contra renum & uesicæ mala. Hoc propinatum magnam arenularum uim deturbat.*

Solanum somniferum. Caput LXII.

SOlanum somniferum, aliqui etiam halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, coroneæq́; mali similium plenis: flore grandi, rubro. fructu in folliculis crocato. radice longa, sub rubro cortice uestita. nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur. si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. decoctus in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur: radicis succus cũ B melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στρύχνος ὑπνωτικός, *id est, Solanum soporiferum, id dormitorium uel marinum cognominant, Germani* Schlaff beerlin *uocant: ea non est, quam quidam falsò hoc nomine depingunt, folio Iuglandis, caule scipionis crassitudine, procero, grandioribus ramis brachiato, flore inferius herbaceo, labris supernè purpureis, bacca primùm uiridi, loculosa, per maturitatem nigra. quæ dehiscens, uel sponte dissiliens ostendit acinosum semen, uuæ modo accruatim collectum, quinis myrrhi foliolis, stellatim decussatis, baccam fulicentibus, huius genuinam nomenclationem & picturam quære cap. de Mandragora.*

Manicum solanum. Caput LXIII.

SOlanum manicon, aliqui persion, alij thryon appellauere. huic folium erucæ simile, maius aliquanto, satis a cantho, quem pederota uocant, accedens. caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolescentes: caput in cacumine oliuæ figura, sed ut platani pilulæ, hirsutius, uerùm maius, latiusq́;. florem nigrum. postquàm eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis constans, similibus hederæ corymbis, ut uuæ mollibus. radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. gignitur in montibus, uento perflatis, & platanetis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginesq́; non iniucundas obuersari. sed duplicatus hic modus, ad treis usq; dies mentis alienationem affert. quadruplicatus, interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & uomitione reiecta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Manicon & Manice uocatum est, quasi furiosum, siue furiale, eo quòd furorem excitet, & insaniam faciat, paruo etiam succo: quanquàm & Græci autores in iocum uertêre, ut scribit Plinius, Drachmæ enim põdere lusum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesq́; conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimum insaniam facere. Quicquid uerò adijciatur ponderi, repræsentari mortem. Et hoc de radice testantur Dioscorides & Theophrastus.

Dorycnium. Caput LXIIII.

A

DOrycnion Crateuas halicacabon, aut caleam uocat. frutex oleæ nuper prodeunti similis: nascitur in petris, non procul à mari, ramis cubito minoribus, folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore cãdido. siliquis in cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis, quinis intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, læuibus, firmis, uersicoloribus. radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit, id somniferum esse constat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Halicacabus peregrinus.

Stramonia.

Dorycnion appellata est hæc herba ab infectione, quæ Græcis Κνύος *dicitur, & à ferratis lancearum cuspidibus, quas ijdem dorata uocant, eo quòd succo ipsius etiam cuspides in prælijs tingerentur, & inficerentur, non minus quàm alterius, quod furiosum propriè dicitur, & insaniam facit, solanum: de quo sic scribit Plinius: Hoc est uenenum, quod innocentissimi autores simpliciter dorycnion appellauere, ab eo quòd cuspides in prælijs tingerentur illo passim nascente &c.*

B

Cæterùm plantatur hodie in Germaniæ hortis aliæ duæ herbæ ex Italia allatæ, quarum nemo antiquorum scriptorum, quod equidem sciã, mentionem fecit, primam Itali Stramoniam, & pomum spinosum appellant, & inter Solani species numerant, nõ quòd descriptioni respondeat, sed quòd eius folia opij odorem referre uideantur. Quibusdã uocatur Nux Methel, *Germanicè* Thoren öpffel. *Alterum planta est pergulis operiendis aptissima, latissimè enim suis clauiculis sese diffundit: folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, uesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis insculpta & incisa manet: nos discriminis gratia Halicacabum peregrinum appellauimus,* Welsch schlutten/ *German. Brabantis* Roomsche Criecken ouer zee.

Hoc loco harum picturam inferre libuit, ut alijs occasionem daremus cogitandi de his plantis, uidentur enim uiribus parum à solani generibus distare.

Mandragoras.

Mandragoras. Cap. LXV.

MAndragoram aliqui antimalum, alij circæam uocant, quoniam uideatur radix ad amatoria conducere. duo eius genera. niger, quæ fœmina existimatur, thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus quàm lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. mala gerit sorbis * similia, pallida, odorata, in quibus semen ueluti pyrorum. radicibus inhæret bene magnis, binis, ternisue, inter se conuolutis, nigris

* *Ouorum luteis.*

A Dollkraut/ Schlaffkraut.

B

foris, intus albis, crasso cortice uestitis. uerùm is mandragoras caule uiduus est.

Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion uocitatus. huius folia magna, alba, lata, læuia ut betæ: mala quàm alterius duplo maiora, colore in crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olentia, horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. radix, alterius similis, maior & candidior, orbata caule. Succus fit è cortice recentis radicis tuso, & prælis subiecto: qui insolatus ubi concreuerit, fictili reconditur. Malis quoq; succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant: cyathoq́ꝫ uno utuntur in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones ustionesq́ꝫ, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut ueratrum, per uomitiones bilem atram pituitamq́ꝫ extrahit. uerùm potu largiore, uita adimitur. medicamētis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus, admiscetur. semioboli pondere inditus, per semenses & partus expellit. subditus sedi pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam, quam effingere optaueris, formam, ipsum facilè præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. duritias omneis, suppurationes, strumas & tubercula discutiunt. stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisue diebus sensim perfricentur. folia seruantur in murijs eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo, medetur. strumas atq; tubercula, cum aqua dissipat. articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem uinum è cortice radicis, ad hunc modum: Ternæ minæ in uini dulcis metretam cōijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari aut amburi debent, ut antè dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed ueterno quodam pressi, torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur. item expressus ex eis succus. nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum, uuluas purgat: appositumq́ꝫ cum sulphure ignem non experto, rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificata punctisq́ꝫ multifariam * aperta radice, erumpens lachryma cauo uase recipitur. liquamentum autem succo lacteo præstantius est: sed non ubiq;, ut experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradunt esse mandragoram, nomine morion, in opacis iuxta specus enatum, folijs albi mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, paulò maior palmo, pollicemq́ꝫ crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, * offa obsonióue, drachmæ pondere deuoratam, usum rationis intercipere. Obdormiscit enim homo eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisue, ex quo data est, horis. Hac medici utuntur, cùm scindendi, urendiq́ꝫ necessitas adest. Antidotum esse uolunt radicem, cum maniculo solano potam.

*In testudinis morem.

* Polenta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μανδραγόρας. *Latinè*, Mandragoras.
Officinis Mandragora. *Germanis*, Alraun.

Gallis de la mandegloyre appellatur.

Duo Dioscoridi & Plinio, Mandragoræ sunt genera. Mas candida est, μώριον Græci uocant, huius hic effigiem damus: fœmina nigra, Græcis θριδακίας, à similitudine foliorum appellata. Theophrastus autem lib. 6. de historia plantarum capite secundo, tertium quoddam genus Mandragoræ constituit, cuius fructus sit μέλας, καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc est niger, acinosus, & succo uinosus: huius picturam quoq; damus, Germani Dollkraut/ & Schlaff ber appellant. **A**

Mandragoræ maris ceu præstantioris, cortex crassus, lino traiectus ad usum suspenditur: refrigerandi ualentißima, ut ordine tertio, & siccandi primo. *Gal. lib. 7. simp.*

Mala insana.

Nec sunt hoc loco prætereunda silentio, mala insana uulgo uocitata, quæ Hermolaus Barbarus in suo Corollario, Mandragoræ speciem, quam Morion uocant, arbitratur &c. Quam tamen sententiam cur non probem facit, præcipuè quòd Morij fructus letalis sit, mala uerò insana minimè. de his pomis nihil ueteribus fuisse scriptum, desino mirari, quòd multa huiusmodi reperio, sicut permulta quondam fuere, quæ hodie uel ignorantur, uel certè non habentur. Galli amorum poma, Germani Melanzan/ nominant. Mala ergo insana è frutice uulgari dependent, qui Personaceam frondibus & caule prorsus æmulatur: is paßim nascitur folijs propè ficulneis, flore oblongo, specioso, candido, fructu pomi magnitudine, in orbem absolutum circinato, colore uel puniceo, uel niueo, in quibus cartilago, granis intercepta cucumeraceis, cõtinetur, quæ edendo sit. Estur uulgo pomum ex oleo, sale, pipere, fungorum modo coctum. Alij ubi paulùm inferbuit, igni in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceti momento mandunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & uer ori non ingrato, sed tamen qui ægrius concoquitur. **B**

Aconitum. Cap. LXVI.

Aconitum, aliqui pardalianches, alij cammoron, alij thelyphonon, alij myoctonon, alij theriophonon uocant. folia habet cyclamini, aut cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta. caulem palmo altum, radix scorpij caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescunt, ut fama est, scorpiones admota radice, stupentq;: qui rursum hellebori contactu excitantur. oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur. enecat pantheras, sues, lupos & feras omneis in carnibus obiectum. Est & alterum aconitum, quod aliqui cynoctonon, alij lycoctonon appellant. * Huius genera sunt tria: unũ quo utuntur uenatores, alia duo in usum suum uertere medici. è quibus tertium, quod Ponticum nominatur, plurimum in Italia, montibus Iustinis exilit, à priore distans, quoniam folia faciat effigie platani, crebriore diuisura, longiora, & multò nigriora: caulem filicis, leuem stylum, cubitali altitudine, aut ampliorem, semen in siliquis oblõgis recondit. radices in modum squillæ marinæ cirrhorum nigrescũt, quibus ad uenationem luporum utuntur. insertæ siquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

** Omnia hæc à quibusdam desiderantur.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, παρδαλιαγχὲς, ἀκόνιτον.

Latinè Pardalianches, quòd Pardi eo necentur: & Scorpium, quòd radicem Scorpioni similem habeat.

Officinæ Vuam uersam, & uulpinam.

Germani Wolffsbeer/ & Dollwurtz.

A

Lycoctonon, Pardalianches.

Blawe Eiſenhůtlin.

Galli de la Tora appellant.

Alterum lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos conſeſtim interficit.

Officinæ Lupariam.

Germani Wolffswurtz.

Galli pate louine appellant: hæc in Germaniæ hortis duplex cõſpicitur, Vna flore luteo, folijs latioribus. altera floribus cœruleis, folijs ſubnigris: hanc à florum ſimilitudine, qui galerum repræſentare uidentur, Eiſenhůtle/ & Münchskappen appellant.

Eroſione & putrefactione enecant. Aconita ideo toto genere letalia ſunt.

Tertium genus ſemine & ſiliquis huic ſimile, floribus cœruleis.

Cicuta. Cap. LXVII.

Cicuta caulem ædit geniculatum, ut fœniculi, grandem, in cacumine ramoſum: folia ferulæ, anguſtiora, graui odoratu. rami, mox umbellæ in ſummo prodeunt: flores quoq; albicantes, & ſemen aniſo candidius: radice non alta, concaua. Ci-

cutæ

Cicuta.

cutæ letale uenenū est, suaq A
ui refrigeratoria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusquā semina & comæ siccescant: qui sole densatur in pastillos. multus ad medendi rationem usus est aridi. commodè miscetur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur. ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Herba cum coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit: sed genitale resoluit, lac puerperarum mammis apposita extinguit. in uirginitate mammas coërcet, & increscere non patitur. pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes, intabescant. Efficacissima uis Creticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia nascenti.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κώνειον, τὸ. Latinè, Cicuta, Conion. Officinæ & Herbarij Latinum nomen seruant.
Germani Zygerkraut/ Schierling/ Wüttrich/ Wilde Petersilge.
Galli Cigue, siue segue appellant.
Dioscorides, Theophrastus, & Plinius uno cicutæ fastigio sunt contenti. Recentiores faciunt duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terrestris calidæ: uerùm quoniam nullum idoneum præferunt autorem, uereor ne, ut ferè solent, hallucinentur. Cicutæ uis est, si Celso credimus, exedendi corpora, ut forsitan seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida, cæterùm semini, & folijs refrigeratoria uis. Cicuta uenenum est, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen usus non omittendus.

Taxus.

Taxus. Cap. LXVIII.

SMilax à Græcis, taxus à Latinis appellatur, arbor abietis magnitudine, & foliorum eiusdem figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, denigrantur: & qui ederint easdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præsentis est ueneni, ut si qui dormiant sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumerò moriantur. quare de taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A

Græcè, Σμίλαξ, τάξος. Latinè, Taxus arbor. Officinis inusitata.

Germanis Eybenbaum dicitur. Gallis arbre qu'on appelle yf.

Taxus ad Herciniam syluam satis frequens, perpetua fronde, abietis aspectu, sed humilior, alisq; frequentioribus sinuosa, folio pinguiore, sed molliore, baccis rufis, rotundis, mollibus, gustu non insuaui, radice breui, gracili per summam cespitum. In medicina nullum usum inuenio, præterquàm ut suffitu mures enecet. Sunt tamen qui tradant eius baccis aluum resolui, & altiles & cohortales gallinas saginari. Arcus apud nos elegantes, & pulchros puniceo ferè colore fabricant, qui uulgo Ybenbögen dicuntur: inde & ea arbor, cuius picturam damus, paßim in Germania, Taxi nomen sibi usurpat falsò, quòd ex hac quoq; tales fabricentur arcus.

Apocynum. Caput LXIX.

APocynon, siue cynocrambe, brassica canina, frutex est paruis* uiticulis constans, malè olentibus, lętis, uitiliumq; modo obsequiosis, tractu ferè inuictis: folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, graui odore. id luteo succo turget. Siliquæ, ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur: semine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant, in cibo data, & protinus eorum coxendices resoluunt.

* *Longis.*

EXPLICATIO.

Galeno quoq; Cynocrambe dicitur, Canes & omnes quadrupedes necat, si uescantur, hodie incognitum: aliquibus Hippomanes dicitur: hanc, ut Hesiodus scribit, si ederint equi, in furorem aguntur, &c.

B

Nerium, seu Rhododendrum. Caput LXX.

NErion aliqui rhododaphnen, alij rhododendron uocant, frutex est uulgaris notitiæ, longioribus quàm amygdala folijs, asperioribus*: flore in rosam conformato: fructu nuci Græcæ simili, corniculato, qui patefactus quandam lanosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentantem: radice longa, acuta, lignosa, gustanti salsa. nascitur in amœnis, maritimis, & secus amnes. Flores & folia mulis, canibus, asinis, & quadrupedum plurimis uenena sunt: hominibus uerò contra serpentium morsus præsidia, è uino pota: eò magis ruta addita. imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibãt in qua folia ea maduerint, moriuntur.

* *Crassioribus.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Νήριον.

Latinè Nerium, Rhododendrum: &, ut Plinio placet, rhododaphne.

Officinis & Barbaris Oleander.

Germanis Olander.

Gallis rosagne appellatur.

Nerium apud nos in hortis ex Italia aduectum plantatur, folijs lauri nunquam decidentibus, amaris, rosæ flore leuiter in puniceum uergente, sed modico, fructum amygdalæ similem, ueluti cornu, qui dehiscens lanea natura semine plenus est, radice longa, gustu salsa. Si Luciano, & Apuleio credimus. Huius & flores & folia cunctis quadrupedibus perniciosa sunt. Emoriuntur autem ueluti comitiali

morbo

morbo correpti, quod & Alexandro res in India gerente constitit. Mirum tamen folia eius quadrupedum uenenum esse, homini uerò contra serpentes præsidium, ruta addita & uino pota. A

Fungi. Caput LXXI.

FVngorum differentia duplex: aut enim mandũtur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur, ubi uidelicet clauus ferreus, in quo sit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta serpentis cauernam, arborésue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt, nescio quod strigmentum cõcretamq; pituitam, terraq; eruti, quàm celerrimè computrescunt, atq; marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent. largius tamen sumpti nocent, & ægrius concocti strangulãt, aut choleram morbum citant. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ satureiæ, aut origani iusculum. debellantur etiam gallinãcei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cùm recrementis alui reijciantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Colchicum.

Græcè, Μύκης. Latinè, Fungus. Officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis Schwem̃/Pfifferling/Reyßken.

Gallis ung champignon, ou potiron dicitur. Aquitanis ung Mousseron.

Fungi frigidi, pituitosi & mali succi sunt, si Paulo Aegi. credimus, ex his boleti, innocentiores sunt, & manifestæ qualitatis expertes, probè ad summum elixi. Qui uerò amanitæ dicuntur, secundum post boletos bonitatis locum obtinent. A cæteris abstinere conuenit. Plures enim eorum mortiferi, ut qui uulgo Fliegenschwem̃ appellantur, ac ipsi quoq; boleti, nisi percocti edantur, præsens periculum sæpe minantur. Cæterùm pratenses ante omnes laudati, quòd procul ab arboribus nati meliore ex terra succo, quàm ex arborum pituita gignuntur Superius candidi, inferius nigricantes. De his Horatius in Sermonibus sic decernit: Pratensibus optima fungis Natura est: alijs malè creditur. Et hi boleti intelliguntur, qui inter fungorum genera præcipui habẽtur, & de quibus lib. 20. capit. numeri eiusdem Plinius tradit. Solum gulæ satisfaciebant olim (quanquam hodie esculenti sint) ob quam quanti olim æstimati fuerint, indicat uel illud Martialis: B

Argentum atq; aurum facilè est, lenamq; togamq;
Mittere, boletos mittere difficile est.

Plinius pediculos uocat, quibus corpus & caput insidet, & qui terræ inhærentes, boletum sustinent, alij coliculos & thyrsos.

Colchicum. Cap. LXXII.

COlchicon, aliqui ephemeron, sunt qui agrestem bulbum uocant, autumni exitu florem ædit croci, candicantem: ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur, lacteo succo madet, atq; gustatu dulcis inuenitur. bulbus eius mediam habet rimam, fissuramq;, qua flos erumpit. plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc aũt depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo deuoretur: mirũ enim in modum

A modum ſaporis uoluptate imperitos allicit. Remedio ſunt eadem quæ fungis. bubulum etiam lac potum auxiliatur. itaq; cùm adfuerit, non aliud deſideratur auxilium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serapio hermodactyli nomine principio, Dioſcridis Colchicum repræſentat, deinde etiam Ephemeron. Colchicum Græci κολχικὸν. Officinæ perperã Hermodactylum, Germani Zeitloß/Herbſtblůmen/Hundshoden/Wild Saffran blům. *Galli Canineca appellant. De omni hoc genere plura in annotationibus, in caput proximè ſequens, & Muſa in examine, & Tagaultius ſuis in Meſuæ ſimplicia annotationibus doctis pariter ac luculentis plura.*

Ephemerum. Caput LXXIII.

EPhemeron, aliqui ſyluestrem irin appellant, folia habet lilij, ſed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: ſemen molle: radicem unam, digitali craſsitudine, longam, aſtringentem, odoratam. naſcitur in ſyluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, ſi decocto colluantur. folia in uino cocta, diſcutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hermodactyli duo faſtigia facit Meſues, Vnum radice digitali longitudine, quod Ephemerum eſſe uidetur Dioſcoridis, Galeni, & Pauli: radice oblonga, digitali craßitudine, odoratum, iris agreſtis appellatum, repellendi, & digerendi facultate præditum. Alterum radice rotunda, & ea foris uel nigra (quod Colchicum eſt ephemerum, & deleterium, prædictis autoribus paßim frequens, flore croci per autumnum erumpente, de quo in capite proximè præcedente) uel rubente, uel alba, ut intus, quam eligit ſolam, ſi craſſa ſit, ac modicè dura, & ex loco edito lecta: calida ſicca initio ſecundi gradus, ſtomacho aduerſiſsima eſt. Pituitam craſſam à iuncturis præſertim extrahit, ob id podagræ, & ipſi arthriditi prodeſt, per ſe, uel decocto ſumpta, aut etiã admota cum farina hordei, uitellis ouorum, mica panis.

Hermodactylus Officinarum.

B

Helxine.

Hæc omnino eſt quam Hermodactylum uocat, & ab utroq; Ephemero ſeparat, ueteribus indicta radix, uti quæ rubens Meſuæ dicitur. An uerò quæ in Officinis oſtenditur.

Horum utrum ſit Hermodactylus, uel Colchicum, diſcernere non eſt difficilè his qui legunt, aut integras habent radices, nam delibratæ ad nos conuehuntur. Canis tamen largam eius copiam depaſtus innoxiè, & multorũ tutò hac radice purgatorum experientia quotidiana facit, ut credam uel Hermodactylum hunc eſſe Meſuæ, & neotericorum, ueteribus indictum, uel ſaltem non eſſe Colchicum.

Helxine, id eſt, Muralis herba. Ca. LXXIIII.

HEelxine naſcitur in parietinis, ſepibus & macerijs. folia ei mercurialis inſunt, hirſuta: cauliculi ſubrubentes, & circa eos ueluti ſemina aſpera, adhærentia ueſtibus. folia refrigerandi ſpiſſandiq; naturam habent, qua ex cauſa ſanãt illitu ſacros ignes, aduſta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesq;. Succus eius cum ceruſſa, ignibus ſacris, & ulceribus quæ ſerpunt, commodè illinitur, imponiturq; podagris cum hircino adipe, aut cerato cyprino. ueterem tuſsim emendat inſtar cyathi hauſtus. tonſillis inflammationem ſentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur. aurium dolore cum roſaceo inſtillatus leuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἑλξίνη, ἢ περδίκιον. *Latinè Helxine, Vrceolaris, Perdicia. Officinis Parietaria.*

Germanis

Germanis S.peters kraut/ Glaßkraut/ Tag vnd nacht/ quamuis & alia herba hoc nomine appellatur. Gallis parietoire dicitur.

Qualis herba sit helxine, satis ab hoc descriptum est. Helxine uerò dicta est à uerbo Græco ἕλκω, quod est traho, eo quòd asperitate sua tenaci nexu uestes, quibus adhæserit, ad se trahat: habet enim & caules & lappas in quibus semen continetur & folia aspera. Vrceolaria & uitriaria autem est nuncupata, quoniam urceolos & uitra cæteraq; uasa pulchrè mundat & purificat. Et Germani ob hanc causam à uitris ipsam Glaßkraut uocant. Perdiciam autem uocant à notißima aue perdice, eo quòd illa semine eius præcipuè uescatur, & herbam eruens in illa uolutetur. Muralis & parietaria Officinis & uulgo dicta à natalibus, eo quòd in muris & parietibus nascitur frequens. Monendi sunt hoc loco Medici, ut rectum Helxines usum discant: nam pleriq; eam non rectè frigidis morbis aut affectibus pro fomento usurparunt, cùm refrigerandi constringendiq; facultate prædita sit. Cæterùm cùm abstergendi quoq; illi facultas insit, potest etiam calculosis, & ijs qui difficulter urinam reddunt, exhiberi, potißimùm si aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur.

Alsine. Caput LXXV.

Alsine minor.

ALsinen, aliqui anthyllion, nonnulli myos ota uocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis opacisq; gaudet, unde alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ helxine, nisi humilior esset, & folijs longioribus, nec hirsuta. cùm teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendiq; obtinet. oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus auriũ doloribus infunditur. quin & emendat omnia quæ helxine, id est, muralis herba.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eam esse hodie arbitrantur, quam uernaculo sermone Germani Hünerdarm/ Vogelskraut/ Hünerserb. Galli mouronen, quasi muraurem, uel potius muris aurem, appellant. Itali pauerinam, quòd anseribus gratum pabulum subministret. Auiculas caueis inclusas, cùm fastidiunt escam, aucupes solent hoc cibo recreare, quandoquidem helxine similis est, minoribus tantum folijs minusq; hirsutis. In hortis quoq; prorepit, & macerijs opacisq; lætatur. Vita semestri contenta. Herba cucumis, cùm teritur, odorem remittit, sed non illam peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris uirus subolet, quanquàm id, quod de odore memorant, multis exemplaribus Dioscoridis non legitur.

Altera minoribus est folijs, ad eosdem tamen usus cum priore est.

Lens palustris. Caput LXXVI.

A

LEns palustris inuenitur in aqua non fluente, muscus lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & polenta glutinat & procidentia puerorum interanea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων.
Latinè, Lens uel lenticula palustris.
Officinis Lens aquatica.
Germanis, Wasserlinsen/Merlinsen.
Gallis lentille de mer. Itali Zen appellant.

Lens palustris sine radice conspicitur, sine folijs, etiam si id quod in ea fructificat, sit simile folio, minus habili humore, quàm ut in eo folium conflari poßit. Quidam aliud genus, non in aqua, sed uliginosis dilutisq; nascens, maius eo tradunt, carens folio, agriam phacam, hoc est, syluaticam lentem uocantes.

Semperuiuum, seu Sedum. Caput LXXVII.

Maius.

Medium.

B

Minus.

SEmperuiuum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuò folia uireant: cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, craßitudine pollicari, uirentes, characiæ tithymali modo insecti: folia pinguia, carnosa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ similia, alia in terram conuexa, alia in capite stantia inuicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. nascitur in montibus, & testaceis. supra domicilia etiam seritur. Eius uis refrigerare, & astringere: medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus, cum polẽta aut rosaceo perfunditur. datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, aluiq; profluuia. teretes tineas potus in uino excutit. subditus in uellere, mulierum abundantiam sistit. succus oculorum lippitudinibus, sanguinis uitio conceptis, inungitur. Semperuiuum paruum in petris, parietinis, & macerijs, necnon scrobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebrò foliatis: exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidosq;

herbidosq; flores & tenues gerente. Folia eisdem cum priore uiribus prædita sunt. A
Tertium uidetur semperuiui genus, quam aliqui andrachnen agriam, aut telephion uocauerunt, Romani illecebram: pusillis, crassibusq; folijs, hirsutis, portulacæ proximis. nascitur in saxis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans, illita cum axungia strumas discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sedum maius Græcè ἀείζωον μέζον. Latinè Semperuiuum: ἀεὶ enim semper, ζῶον uiuum, significat. Officinis Latinum nomen seruauit.

Germanis, Haußwurtz/Taubenweytzen/Donderblůmen.

Brabantis, Donderbaert. *Gallis Ioubarbe.*

Dioscorides huius tria genera statuit: primum cuius nomenclaturam indicauimus. Nascitur in montanis & fictilibus. A quibusdam autem in tectis domorum seritur. Alterum, in muris & petris, & sepibus, oppidorumq; fossis nascitur situ umbroso, cauliculis pluribus ab una radice, folio denso, minuto, pingui, longo, mucronato, in medio caulis altus palmo, umbellam & florem herbaceum sustinet tenuemq;. Huius folijs eadem quæ sedo maiori natura est. Germani uocant Kleyn Haußwurtz. *Tertium genus capite de Telephio descripsimus, capite ultimo libri tertij.*

Vmbilicus Veneris. Caput LXXVIII.

Cymbalaria.

Cotyledon, siue umbilicus Veneris, folio est in acetabuli formam tornato, ineuidenter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest: radice oliuæ modo rotunda. Succus cum B uino circunlitus, instillatusue, contecta genitalia nudat. inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernionibus, illitu auxiliatur. stomachi ardorem refrigerat. Folia cum radice comesa, calculos frāgunt. urinam cient. hydropicis ex melle dantur. Herba utuntur ad amatoria. Est & alterum genus eiusdem, cymbalion aliqui uocant: pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, ut in maiore semperuiuo, adstringentis gustus: cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici: radice maiuscula. Facit eadem quæ semperuiuum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κοτυληδών. Latinis Cotyledon. Romanis Vmbilicus Veneris. Officinis Vmbilicus Veneris, & Cymbalaria. Germanis Nabelkraut.

Gallis cymbalaris herba, Rotundata, Rondela.

Folio tenui est, anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, omnino eandem esse puto eam, cuius picturam damus, cùm & similitudo confluat, & folium hederæ habuerit: nam ei tribuitur orbiculatum, ineuidenter concauum, quod non longè abest ab hederaceo: reliqua paria ferè comperiuntur, nec radix oliuæ modo rotunda, nec natales dissentiunt.

Alterum genus eiusdem quidam falsò Telephium purpurascens faciunt. hoc Germani uocant Wundtkraut/weible, *folijs sordidis, latioribus, densis, densioribusq; circa radicem uelut oculum cingentes, gustus asperi, in eo flos & semen hyperici à multis genus aizoi reputatur. Huius usu Hippocrates in cibo fœmininum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit.*

Vrtica. Caput LXXIX.

A Vrtica.

B

Duo urticæ genera: syluestris, asperior, latioribus, nigrioribusq; folijs: semine lini, sed minore. altera non æquè aspera, minuto semine. Folia utriusq; illita, canis morsibus, addito sale, medentur. gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoethe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesq; sanant. lienosis cum cerato imponuntur. faciunt ad profluuia narium, cum succo trita, & naribus indita. mēses ciunt, eadem detrita cum myrrha, & imposita. procidentes uuluas, recentia contactu resilire cogunt. Semen potum ex passo, uenerem stimulat. uuluæ ora patefacit. cum melle delinctum, orthopnϾæ, lateris & pulmonū inflammationibus prodest. thoracem expurgat. erodentibus medicamentis admiscetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt. urinas mouent. inflationes discutiunt. decocta cum ptisana, uitia pectoris extrahunt. mulierum menses euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uuam, gargarizatus succus exprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κνίδη, ἀκαλήφη. Latinè Vrtica, ab urendo dicta.
Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis, Nessel.
Gallis de l' ortie griesche, ou picquante.
Dioscorides Vrticæ duo genera facit. Vnam asperam, quam hodie Officinæ & Herbarij Romanam, Germani Römisch oder Welsch Nessel appellant. Huius quidem semine in Officinis utendum, non alterius quæ paßim in sepibus ac dumetis nascitur. Alterum genus maius est, minuto semine, sed ut Dioscorides tradit, non æquè aspera: hæc nisi ea fuerit, cuius picturam damus, quam Germani Brennend nessel & Heyter nessel uocant, caule uidelicet glabro: aliam in Germania propius delineationi accedentem, me uidisse non memini: præter hæc duo genera alia plura inueniuntur, uiribus tamen haud multum à Romana discrepantia, cùm haud secus atq; hæc pungere uideantur. Vrticæ fructus, id est, semen, & folia præcipuè, utilia sunt, nam uehementer calfaciunt: tenuium sunt partium, digerunt, phymata & parotidas, craßis & lentis humoribus pulmones purgant.

Galiopsis. Caput LXXX.

Galiopsis frutex in totum caulem & folia habet urticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. nascitur circa sepes, ædificiorū areas, ac semitas ubiq;. Folia, caules, semen, succusq;, duritias & carcinomata dissipant: strumas, panos, & parotidas discutiunt. oportet bis die tepidum ex aceto cataplasma imponere, & eius decocto fouere. ad putrescentia, gangrænas, & nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Γαλιόψις. Latinè, Galeopsis, urtica labeo, Lamium, anonium.

Officinis

Galeopsis.

Vrtica mortua.

Officinis Vrtica alba, & mortua: archangelica. Germanis Taub nessel/Weiß nessel/Bynsaug.

Gallis Orties mortes appellantur.

Vrtica quæ iners & mortua uulgo dicitur, herba cognita est, folijs non mordentibus, folijs mordacis minoribus, candidioribus, tactu innocentibus: flore albo, luteo, aut purpureo, cauliculos coronante. A multis Galeopsis esse ea herba putatur, quæ Officinis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Castrãgula. Germanis Sawwurtz/Drůsewurtz/Braunwurtz/Groß feigwartzen kraut dicitur. Brabantis, Spenencruyt. Gallis uerò agri palma. nanq; frutex est thyrso ac frõde urtica leuioribus, quæ detrita grauem fundunt odorem, flore purpureo, cacumine caulis aspero. nascitur propter uias in sepibus & ruderatis. Huic recentiores quoq; facultatem tribuunt sanandi ulcera putrescentia, & mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephanticæ tradunt. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine nõ abhorret. Non carent ea matronæ in Gallia, uuluæ uitio opportunæ, nanq; suo graui odore reuocat, & uelut exanimes recolligit. An hæc sit eadem cum Galeopsi, peritioribus iudicandum relinquo.

Gallion.

Gallion. Cap. LXXXI.

GAllion nomen ex eo traxit, quòd in contrahendo lacte, coaguli uicem impleat. ramulum foliumq; habet aparinæ simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Flos igni ambustis illinitur. sanguinis profluuia sistit. Cerato rosaceo gallion admiscetur, insolatum usq; dum albescat. lassitudines reficit. radix uenerem concitat. Nascitur in palustribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, γάλιον.

Latinè, Gallium uel Galium, alijs galerion, alijs galation.

Officinis neglecta & incognita.

Germanis, Vnser frawen bettstro/Megerkraut/Wällstro/uocant. Nomen inuenit à lacte, cui additum pro coagulo est.

Galli petit muguet, hoc est, muschetum minus appellant, quòd flos iucundo placeat odore. Nanq; ramulum foliumq; profert aparinæ simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, exilem, densum, frequentem, odore gratum. In aruis & humidis prouenit.

Senecio. Cap. LXXXII.

A

SEnecio cauliculo est cubitali, subrubro, folijs cõtinuis, diuisura erucæ, sed minoribus multò: luteis floribus, qui celeriter dissecti uanescunt in pappos. nomen uerò sibi uendicauit, quoniam flores capillorum ritu, uere canescant. radice superuacua. nascitur maximè in macerijs, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerant. quare illita cum uinõ modico, uel per sese, testium & sedis inflammationes sanant. quin & ex manna thuris medentur cùm reliquis uulneribus, tum ijs quæ nerui acceperunt. Illiti per se cum aceto pappi, idem munus præstant: uerùm recentes epoti strangulant. Totus caulis, si coctus in passo potui detur, stomachi dolores à bili contractos persanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἠριγέρων. Latinè, Senecio.
Officinis Scutum cœli.
Germanis, Creutzwurtz/ quamuis & alia herba hoc nomine appelletur. Brabantis, Senesson.
Gallis du senecon appellatur.

Nomen Græcum inuenit, quòd uere canescat. Callimachus acanthida appellat, alij pappum: nascitur in tegulis & muris. Nec deficere, qui alterum genus facerent, nec quale esset demonstrarent, dantes contra serpentes bibendum. Sunt qui Senecionem intellexisse Nicandrum putant, cùm geraon pogena dixit, quasi hirci barbam: cùm uerisimilius sit, herbam hirci barbulæ similem notari, quæ uulgo Bocksbart dicitur: de qua alio loco diximus.

Thalietrum. Caput LXXXIII.

Thalietrum.

B

THalietron folia coriandri habet, pinguiora paulò: caulem rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maximè in campestribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Θάλικτρον. Latinè, Thalictrum.
Officinis Cotula fœtida.
Germanis Krottendill/ Stinckend Camillen.
Brabantis Paddelbloemen. Gallis l'herbe appelee argentine dicitur.
Nascitur ubiq;, præsertim in campestribus. Dioscorides rutæ caulem ei tribuit, nõ papaueris, librarijs similitudine uocabulorum deceptis, in quos Plinius inciderat. Medentur ulceribus folia cum melle.

Marinus muscus. Cap. LXXXIIII.

MArinus muscus nascitur in scopulis, testaceisq; haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. præcipua ei spissandi uis, & collectiones cohibendi & podagras, quas refrigerare opus sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βρύως θαλάσσιον.
Hodie uulgo Græci Σχολίσο βότανλυ.
Latinè, Muscus marinus.
Officinis corallina: quia ut Corallus in aqua nascitur, & eodem cum corallis loco; unde forsan aliqui falsi, & corallorum folia esse rati, nomen hoc indiderunt. Germani Mermöß uocant. Galli Coralline. Plura uide in annotationibus nostris in cap. 20. lib. 1. Vermes non solum interficit sed eadem etiam die expellit. Huius assumpta 3 j vermes omnes [illegible] Matt:

Fucus marinus. Caput LXXXV.

E Fuci

EFuci marini generibus, quoddam latum, & alterum sublongius, & rubens. tertium candidum, nascens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagræ modò, sed etiam inflammationibus, in cataplasmatis efficaciter utilem. uerùm ijs uti humidis conuenit, priusquam exarescant. Nicander, puniceum aduersus serpentes dedit. Hoc fuco quidam putant mulieres suum colorem mentiri, cùm tamen sit radicula eiusdem nominis, qua sese fucant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φῦκος θαλάσσιον. Latinè, Fucus marinus. Officinis incognitum.
Germanis, Mergraß. Gallis feullet de mer, appellatur.
Multa complectitur genera: refrigerandi uim habet, ut Dioscoridi placet, uiribusq; haud multum differunt à nostra palustri lenticula.

Potamogeton. Caput LXXXVI.

POtamogeton, folium betæ simile, hirsutum, paululum supereminens extra aquam. Refrigerat & inspissat. pruriginibus utile, & cõtra ueterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum est, quòd palustribus & aquosis enascatur.

NOMINA ET explicatio.

Græcè, ποταμογείτων.
Latinè, Potamogeton, & Fontalis.
Officinis incognita.
Germanis, Seehalden/ Samkraut/ dicitur. Brabantis, Fonteincruyt.
Potamogeton autem quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uerò quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum. Astringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior, quàm polygoni est.

Stratiotes. Ca. LXXXVII.

STratiotes in aquis nascens, ijsdem supernatat, & sine radice uiuit: unde cognomentum traxit. Herba semperuiuo similis, ni maiora haberet folia, quæ refrigerant. sanguinem qui defluit à renibus, pota sistunt. uulnera quæ inflammationem minantur, intumescere non sinunt. ignibus sacris & tumoribus ex aceto illinuntur.

NOMINA ET EXplicatio.

A Græcis celebratur stratiotes. Et ea, ut Plinius autor est, in Aegypto tantum & inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia. hodie planè ignota herba est.

Stratiotes millefolium. Caput LXXXVIII.

A

STratiotes millefolium exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit. folijs auicularum pennas imitantibus, breui admodum dissectoq; foliorum exortu. folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate atq; scabritia, breuiora paulò, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum anethi: flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipuè circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recentiaq;, profluentem sanguinem, & fistulas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Στρατιώτης χιλιόφυλλος. *Latinè Stratiotes chiliophyllos. Officinis Millefolium. Germanis* Garben/ Schaffrip/ Schaffgarben/ *&* Gerwel. *Galli millefeulle appellant.*

Quibusdam tamen hodie cuminum syluaticum, alij anethum syluestre, alij asininum daucum uocant, sed falsò, si uiro doctiss. Euritio Cordo credimus, qui Stratioten chiliophyllon nostrum esse millefolium, in suo Botanologico clarè demonstrat: recentiores quoq; ad eosdem usus, ad quos ueteres suum Chiliophyllum, adhibent: ad sananda nimirum omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretũ, & ad cõstringendos mẽses. Vnde à Stratiote millefolio nõ esse diuersum, omnibus perspicuũ fit.

Verbascum. Cap. LXXXIX.

B

Küntgs kertz.

Digitalis purpurea.

Digitalis lutea.

VErbascum differentias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multò, & latiora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. nascitur in

Primula ueris.

tur in campestribus. Verbascum, qui mas appella- A
tur, oblongius, albis folijs, & angustioribus, tenui
caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi ni-
griore latioreq́; cõstaret folio. Syluestre folia fert
saluiæ, altas uirgas & lignosas, & circa eas ramulos
quales marrubium: flores luteos, auri æmulos. Sũt
& phlomides duæ, hirsutæ, rotundis folijs, humi-
les. Tertia lychnitis appellatur, ab alijs autem thry
allis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulò pluri-
bus, asperis, crassis, pinguibusq́; : apta ad lucerna-
rum lumina. Radix priorũ duarum astringit: qua-
re quod magnitudine ludicrum talum ęquet, in alui
profluuio conuenienter ex uino datur. decoctum
ruptis, conuulsis, fractis, antiquæ tussi, auxiliatur.
Dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum
cui flos aureus, capillos tingit, & quocunq; abijcia
tur, blattas in se cõtrahit. Cocta in aqua folia, ad-
uersus tumores, inflammationes oculorum, syde-

Verbascum syluestre.

Mas.

B

Verbascum nigrum.

A

Album uerbascum.

Lychnitis, Frawen-rößlin.

Verbascu-lum, Waldt-korn-blům.

Blattaria.
Goldtknöpfflin.

rata ulcera, ex uino & melle illinuntur. cũ aceto quoq; uulneribus medentur. contra scorpionum ictus sunt auxilio. Syluestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Aiunt in folijs eius, quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, φλόμος.
Latinè, Verbascum, Candelaria, Candela regis, Lanaria.
Officinis Tapsus barbatus.
Germanis Wüllkraut/Kertzenkraut/Vnholden kertz.
Gallis de Bouillon.

Verbascum omnium ueterum testimonio duo habet summaria genera. Candidum unum folijs, alterum nigrum est. Candidum rursus in marem & fœminam digeritur. Præter tria hæc, & syluestre habetur, Wild Wüllkraut Germani appellant. Galli de bouillon sauuage. Sicut etiam uerbascula duo, quæ à nostris Herbarijs herbæ paralysis, & uulgo arthetica, Officinis primulæ ueris uocantur. Germanicè Schlüsselblümen. Gallicè Bracha cuculi, & primi ueria. Horum unum est odoratum, alterum odoris expers Est & tertium genus, Verbasculum ueteribus, quod lychnitim alij, alij autem Thryallida appellant. Germani Weiß & braun Frawen röß lin/ & Marien rößlin uocant. His uerbasci generibus annumeramus nos ex Cordi sententia eas herbas, quas Fuchsius nomine digtalis pictas dedit, unam purpureis floribus, alteram luteis, prima digtalis purpurea. Germanicè Brauner Fingerhůt / altera digitalis lutea, Gelber Fingerhůt / à florum similitudine appellatur. Demum & huius generis sunt, quæ quibusdam Verbasculum, Germanicè Wild kornblům / & Blattaria, Germanis Goldtknöpfflin/ dictæ. Omnia Verbasci genera cùm eiusdem sint effectus, Plinius ea distingui supernacuum putat. Priorum duorum radix gustu acerba est, & fluxionis affectibus prodest. folia digerendi uim habent. Sic etiam aliorum folia, potißimum autem eius quæ aureos flores obtinet. Verbasculo odorato (nam inodorum inutile) recentiores hos effectus aßignant. tritum imponitur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto uesicæ, renumq; obstructiones soluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata & tumentia. Præterea calidum & siccum esse constat. Lychnidis sup. mentionem fecimus.

B

Aethiopis. Caput XC.

AEthiopis folia habet uerbasco similia, perquàm hirsuta, densaq;, in orbẽ circà radicem imam redacta: caulem quadrangulum, scabrum, similẽ apiastro, aut arctio, multis concauum alis: semen erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices ab eodem cespite numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu, quę siccæ nigrescunt duranturq;, ut cornua posint uideri. plurima nascitur in Ida monte Troadis, & in Messenia. Auxiliatur purulentis excreationibus, ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabritijs, decocta radix & pota: quin & cum melle, eclegmatis uicem præbet.

Herba est hodie Germanis incognita.

Arction. Capút XCI.

ARction, aliqui potius arcturon uocãt, similis est uerbasco folijs, nisi quòd hirsutiora & rotundiora sunt: caule longo, molli: semine cumini, paruo: radice tenera, alba, dulciq;. Decocta cum semine radix in uino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum. ambusta perniones q; fouentur eodem. bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam, è uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἄρκτιον. Latinè, Arction, prosopion maius, uel arcturus. Officinis Lappa, siue Bardana maior. Germanis, Klein Kletten. Gallis petit Bardana, & gleteron appellatur.
Arction ab urso nomen habet. Hallucinantur qui ungulam Caballinam, Officinis dictam Arction esse sentiant, cùm, ut suprà demonstrauimus, bechion sit, & tußilago quam ungulam uocant caballinam.

A

Personata, siue Lappa. Caput XCII.

PErsonata folia habet cucurbitæ, maiora & hirsutiora, & crassiora: caulem albicantem, quanquàm & interdum uiduo caule reperiatur: radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pōdere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur: trita dolores à contorsionibus artuum contractos, illitu sedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀρκτειον, ἄρκτον, προσώπιον.

Latinè, Personata, uel Personatia, Arction, Prosopion, Dioscoridi Arcion. Officinis Bardana maior, Lappa maior, in differētiam præcedentis, quæ folijs est multò minoribus, nec ita rotundis. Germani Groß kletten kraut/ Bůcholter uocant. Brabanti Groot Clissen.

Gallis Gloteron, Bardane dicitur.

Herba, cuius picturam damus, folio cōstat omnium lapparum maximo, parte auersa herbido, aduersa cano: caule oblongo, interdum caule uiduo, grandibus lappis, quæ transeuntium uestibus adhærescunt, in queis flos purpureus nascitur, non euidens, sed occultus intra se germinans, radice grandi, candida intus, foris atra. Digerit simul & desiccat: sed & astringit nonnihil.

B

Petasites, Pestilentz wurtzel.

Petasites. Cap. XCIII.

PEtasites pediculus cubito maior, crassitudine pollicis, à quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Cōtra phagedænas, & ulcera quę cacoēthe uocant, efficaciter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πετασίτης. Latinè, Petasites herba.

Officinis inusitata.

Germanis Pestilentzwurtz appellatur.

Petasites à petaso, piliū significante, dicta est, quòd folium eius pediculo superpositum, petasi modo amplū, ut fungus dependeat. Germanicum nomen ab effectu sortita est: experimento enim comprobatum, ut uir doctiss. Hieron. Tragus asserit, radicem hanc mirificè cōferre pestilentialibus febribus, quòd sudorem uehementer moueat, si in puluerem redacta cum uino sumatur.

Nec

Nec minori efficacia bibitur à mulieribus, quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiam unicè ad euocandos lumbricos. Succurrit quoq; ijs qui spiritus difficultate laborant. Ducit urinam & menses. Efficax est ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis fœditates: hæc uerò posse, docet eius amaritudo, cuius quidem hæ sunt facultates. A

Gal. lib. 4. simp.

Epipactis. Caput XCIIII.

EPipactis, ab alijs helleborine, parua herba, fruticosa, exiguis folijs. Iecinoris uitijs utilis, & contra uenena pota.

Nulli hodie, quod sciam, herba hæc cognita.

Fumaria.

Capnos, seu Fumaria. Cap. XCV.

FVmaria fruticosa herbula est, prætenera, coriandri similis: folijs candidioribus, undiq; numerosis, cineracei coloris: flore purpureo. huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq;: unde nomen traxit. illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata herba biliosam urinam trahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Καπνός.
Latinè, Capnos. Fumaria.
Officinis Fumus terræ.
Germanis, Erdtrauch/ Taubenkropff/ Katzenkerbel.
Brabantis, Grysecom.
Gallis Fume terre appellatur.

Lotus, Sibengezeyt.

Fumaria acris, amara, subacerba, urinam biliosam & multam commanducata aut pota prouocat, hepar obstructum purgat & roborat, scabiem & pruritum inde sanat: siccata uentriculum cum uino roborat, cum melicrato aluum subducit, succo suo oculorum claritatem, & delachrymationem fumi modo molitur, unde illi nomen Officinis & uulgo: herba hodie usitatißima. B

Lotus urbana. Caput XCVI.

LOtum urbanam, alij trifolium uocant. nascitur in hortis. extractus succus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, cæterasq; caligines discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Latinè, Lotus urbana & satiua.
Officinis Trifolium odoratum.
Germanis Sibengezeit/ Wolriechender klee.
Gallis du treffle odoriferant. Vide annot. nostras sup. in cap. de Trifolio.

Syluestris Lotus. Caput XCVII.

SYluestris lotus, quam trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & sæpe maiore, alis multis: folijs trifolij pratensis: semine fœnigræci, multò minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringendi obtinet. uitia cutis in facie, maculasq;, cũ melle peruncta expurgat, trita per sese aut cum maluæ semine, in uino

A Lotus sylueſtris, Steynklee.

in uino aut paſſo bibitur aptiſsimè contra dolores, qui ueſicam malè habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Λωτὸς ἀγρία.

Latinè, Lotus *sylueſtris*.

Officinæ falsò pro meliloto utuntur.

Germanis Steynklee *dicitur*, & Guldenklee.

Brabantis Steen clauer.

Caulem fert bicubitalem, & ſepe maiorem, folia fœnogræco ſimilia, in quouis pediculo tria: floribus piſi, multò tamen minoribus, luteis aut candidis, odoratis, deorſum nutantibus, ſemine per ramulos diffuſo fœnigræci, ſed multò minore, guſtu medicato, radice ſubcandida, quæ notæ delineationi Syluestris lotæ ad amuſsim reſpondent, nulla penitus reclamante, ut eandem eſſe nemo ſanæ mentis deinceps dubitare poſsit.

Cytiſus. Cap. XCVIII.

CYtiſus, frutex eſt albus in totum, ut rhamnus, ramos ſpargens cubito longiores, in quibus folia fœnigræci, aut loti trifoliæ, minora, dorſo medio prominente. ea digitis trita erucam olent, guſtataq; cicer ſapiunt. Folia refrigerant, tumores inter initia diſcutiunt, ſi cum

Cityſus.

B *Cytiſus Tragi. Trifolium magnum.* Groſſer Geyßklee.

pane

pane trita illinantur. decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia serunt. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi eruditi uiri eum fruticem, qui hodie passim in Germaniæ hortis seritur, nomine Sene Arabum, sed falsò, uulgò Verbüßte küchlin / *ueterum esse Cytisum putant: siquidem folium mittit fœnogræco non absimile, ramis exilibus, membraneo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente, turgido, ita ut si digitis prematur, crepitans dissiliat, in quo semen pullum, durum, latum, lentis magnitudine, ciceris gustu, quæ notæ omnes non malè conueniunt cum delineatione Cytisi: an idem sit, doctioribus iudicandum relinquo.*

Hieronymus Tragus uerò Cytisum exhibet, Germanicè Grosser Geyßklee.

Lotus Aegyptia. Caput XCIX.

EST & in Aegypto lotus, quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule fabæ: flore paruo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente sole comprimi, occludiq; ad ortum autem aperiri: adduntq; caput ipsum uespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale papaueris, maximum: & intus grana ceu milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet mali cotonei similitudine, quæ cruda coctaq; manditur: decoctaq; lutei oui qualitatem exhibet.

EXPLICATIO.

Loti nomen uagum est per herbas & arbores aliquot, quæ uerò Aegyptia sit, apud Theophrastum, Athenæum, & Pausaniam, nam cùm nobis peregrina planta sit, non est cur frustra de hac plura uerba facere uelimus.

Millefolium. Caput C.

MYriophyllum, siue millefolium, caulis est tener, singularis, unica nixus radice: plurimis folijs, læuibus, fœniculo similibus: unde nomen accepit. caulis flauescit uarius, ac ueluti ex industria delimatus. nascitur in palustribus. uulnera recentia ab inflammatione uindicat, si uel uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. præcipitatis in potu cum aqua & sale datur. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Millefolium seu Millefolia, Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam, eximij usus ad uulnera: boum neruos abscissos uomere solidari ea, rursusq; iungi addita axungia affirmans. Germanicè Garb / Schaffgarb / Tausentblat. *Brabantis,* Gerwe. *Alia est millefolia, Græcis* χιλιόφυλλον, *inter sideritides, Achillea etiam dicta. Est & stratiotes chiliophyllos: de quibus ordine suo diximus.*

Myrrhis.

Myrrhis. Cap. CI.

MYrrhis simillima est cicutæ, caule folijsq;. radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorũ morsibus auxiliatur. ciet menstrua, & partus secundos, purgatq; à puerperio fœminas. subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die térue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Μυῤῥὶς. *Latinè, Myrrhis.*

A Officinis & Herbarijs cicutaria. Germanis Wilder kerffel. Gallis persil dasne dicitur.

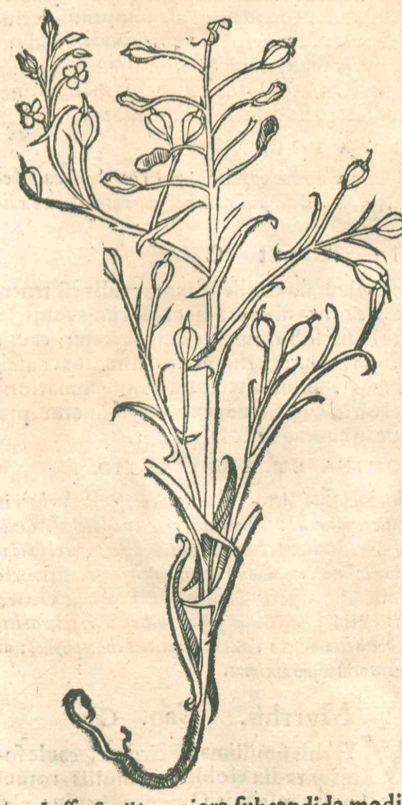
Herba cuius picturam damus, omnino cum delineatione Dioscoridis, qua myrrhim depingit, nulla reclamante nota, respondet, ut eandem esse nemo deinceps dubitare poßit, siquidem simillima est cicutæ, caule & folijs, radice oblonga, molli, rotunda, cibo iucunda. Hanc Plinius smyrrhizam, alij myrrham uocant. Falluntur qui cherephyllon, item qui Robertinam Officinis dictam, Myrrhim esse rentur, cùm & folio similes posſint uideri, non tamen caule nec floribus.

Myagrum. Caput CII.

MYagron, aliqui melampyron uocant, herba est surculacea, folijs rubiæ, pallidis, tripedanea. semen oleosum, fœnogræco simile. Quod contusum igni torrent, peruncti sq; uirgis ad lucernarum lumina utuntur. hoc pingui, scabritias corporis leuigari, atq; expoliri constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myagrum, siue Melampyrum.

Μελάμπυρον, uel Myagros, Officinis & uulgo incognitum: Galli uocant du ble frime, & Carmeline: herba surculosa est, folijs rubeæ, pallidis, tripedanea, semen oleosum, fœnugræco simile, in utriculis conceptum. Hoc in areis pauitis, rura flagris decutiunt, & uannis in auram uento silientem iactant, dum siliquarum recrementa uanescant, tum trusatilibus molis subijciunt, uersandoq; subinde oleum exprimunt, quo non ad lumina tantùm lucernarum, sed & ciborum quoq; condimentis pauperes utantur: magno huius olei prouentu. sunt qui eam esse uolunt, quam nos uulgo Lindotter appellamus.

Onagra. Cap. CIII.

B ONagra, siue onothera, aut onuris, frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno: radice candida, longa: cùm siccata est, uinum olente. nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. illitu quoq; tetra ulcera mulcet.

Frutex est Germanis incognitus, Oenothora Theophrasto dictus.

Cirsium. Cap. CIIII.

CIrsium, caulis est tener, duorum cubitorũ, triangulo similis: ab imo foliola, rosæ speciem referentia: anguli spinosi, per interualla molles: folia buglosso similia, maiora, subcandida, modicè hirsuta, partibus extremis aculeata. cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cirsium, si Ruellio credimus, ea est cuius picturam damus, scilicet ea, quam nunc uulgo Buglossam dicunt, Germani Ochsenzung/ alia ab ea, quæ borago uocatur, de qua postea agetur cap. 112. Est autem duplex Buglossa, unum Germanicum Echij species. alterum uerò Italicum, in quo omnia sunt maiora, ea Cirsion est cùm ei delineationes totæ, paucis exceptis, subscribant, siquidem caulis ei tenet bicubitalis, folia buglosso similia, longiora tamen, subcandida, leniter hirsuta, in partibus extremis aculeata, cacumen caulis circinatum,

Cirsium.

A Cirsium Italicum. Welsch Ochsenzung.

Cirsium sylueſtre, Wild Ochſenzung. B

circinatum, hirſutum, in quo capitula purpurea, quæ fatiſcunt in lanugines, quæ oculata fide in herba, dicta nobis buglossa maior, deprehenduntur. Dicta eſt autem cirſion à uaricibus, quos Græci Cirſos uocant, quoniam doloribus illorũ medetur adalligata. Sunt autem uarices uenarum dilatationes, quæ ex atræ bilis materia fiunt, aliquando in temporibus, aliquando ſub umbilico, nonnunquam circa teſtes, ſæpiſſimè autem in cruribus, fiuntq; plurimùm in his, qui diutius ſtare, aut iter facere conſueuerunt. altera ſylueſtris & domeſtica bugloſſa: Species ſunt Echij.

Aſter Atticus, ſeu Inguinalis. Caput CV.

Aſter Atticus cauliculus lignoſus, florem in cacumine habens purpureum, luteúmue, & in ambitu diuiſum, anthemidis modo, capitulum: ſed ea quæ caulem ambiunt folia, ſtellæ modo radiata, oblonga, hirſuta. Fer-

A

Aster Atticus.

uenti stomacho, oculorum inflammationibus, procidua sedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradũt purpureum florem, si ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitiale malum sentientibus, opitulari. inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀστὴρ ἀττικὸς. βουβώνιον.

Latinè Aster Atticus. Inguinalis. Officinis inusitata.

Germanis Sternkraut/Klein Megerkraut.

Gallis Aspergoutte mineur dicitur.

Asteris nomen non à foliorum in caulibus, sed in floribus potius figura & situ, accepit, siquidem foliorum in huius herbæ flore numerus & forma, stellam præ se ferunt: uel ut Plinius ait, capitula per ambitum diuisa, folijs pusillis, stellæ modo radiata sunt. Errant itaq;, qui singula folia in caulibus stellæ formam repræsentare putant. Bubonium & inguinalis, quòd inguinum præsentaneum sit remedium, dicta est. Germanis Bruchkraut/ qui ad herniam puerorum utuntur. flores fert purpureos. nascitur in collibus, mõtibus, & altis syluis. Augusto mense ut plurimum floret. Mixtæ est potentiæ, uti rosa: refrigerat enim, non tamen uehementer, & digerit atq; exiccat, quòd illi scilicet amara insit qualitas.

Isopyrum. Caput CVI.

ISopyron aliqui phasiolon ob similitudinẽ uocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur. capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis, melanthij gustum imitantis. Contra tussim, & cętera pectoris uitia, semen ex aqua mulsa bibitur. hepaticis, & sanguinem excreantibus utile.

B

EXPLICATIO.

Isopyrum Plinius quoq; describit folijs anisi, capitulis in summo tenuibus, plena seminis melanthij: quæ uerò, aut quo nomine hodie appelletur, ignotum est.

Viola purpurea. Caput CVII.

VIola purpurea folium habet hedera minus, tenuius ac nigrius, nec multò dissimile. cauliculus à radice medius prodit, in quo flosculus, suauiter olens, purpureus. opacis & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se & ex polenta illinuntur aptissimè stomacho æstuanti, & oculorum inflammationibus, sediq; procidenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἴον, id est, uiola omnis, & præcipuè nigra, seu purpurea, quamuis in eodem genere est alba, etiã uulgo martia dicitur, & quadragesimale, quòd Martio mẽse, & quadragesima floreat. Germanis Mertzen violen/ Viönle/ Blaw/ Weiß violen. Brabantis, Violetten. Gallis uiolettes, & uioles de martz, ou caresme dicuntur. Est etiam multifolium, ob id Dasipodium Græcis. Germanis Gefüllte violen/ dictum, concolor primæ, sed plenior: frigida est, & humida primo ordine. Syrupus ex multis florum uiolæ nigræ recentium, ut rosarum, flore Persici, in fusionibus soluit aluum. Quin & semen uiolæ nigræ, album, rotundum, milij æmulum apertè cholagogum est. Est quoq; eius generis syluestrior toto habitu strigosior, magis serpens, flore purpureo, in albũ languescẽte, inodoro. hanc Germa. Hunds violen/ Wild violen. Galli uiolette sauuages uocãt.

Cacalia.

Cacalia. Caput CVIII.

A

Cacalia Italica.

CAcalia, quæ leontice uocatur, folia fert magna, alba: è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori* aut oleæ similem. nascitur in montibus. Radix in uino madefacta, ut tragacantha, delinctu aut manducatu per se tussibus, scabritijs arteriæ, medetur. Grana quæ post excussum florem innascuntur trita, & cum cerato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

* Musco.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lilium conuallium.

Græcè, Κακαλία.
Latinè Cacalia.
Officinis Lilium conuallium.
Germanis Meyblümlin/Meyenröszlin.
Galli du muguet, muschetum maius, appellant.

Sua sponte nascitur in opacis & lucis, unde nomen lilij conuallensis: caule multo, tenuiore, flore candido, suauiter olente, unde Galli muschetum appellant, gustu subamaro, semine molli, radice singulari, longa, adstringente: interdũ cæruleo flore conspicitur. Plurimæ profectò, quin potius omnes Cacaliæ, à Dioscoride descriptæ notæ, ferè huic lilio conuallium respondere cognoscuntur, quapropter à Dioscoride Cacalia appellari putandum est: fallũtur qui hanc esse Ephemeron non letale arbitrantur, radice apertißimè reclamante. nec huic uita adeò breuis, ut ephemero, quod uno aut altero die commoritur, cùm in tres septimanas etiam decerptum uitam humore refocillatum prorogare poßit cacalia. Hanc Galenus Caucanon uocauit. Paulus cacaliam, non Caucanon, sed caucano similem esse tradit.

Bunium.

B

Bunium. Cap. CIX.

BVnion caulem ædit quadrangulum, procerum, digiti crassitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus scatent: folia proximè radicem, apio similia, longè tenuiora, coriandrinis proxima: flores anethi: semen odoratum, hyoscyamo minus. Vrinam ciet. excalfacit. secundas euocat. lieni, uesicæ, renibus utile. tam humidi quàm sicci, expressiq́ꝫ succi caulibus, folijs, radicibusq́ꝫ, usus inualuit ex aqua mulsa. Pseudobunion palmi altitudine fruticat in Creta, folia ramulosq́ꝫ napi ferens, acri gustu. Tormina, atq; stranguriam, laterumq́ꝫ dolores, sanant quaterni rami eius poti in aqua. illiti quoq; cum sale & uino, tepentes, strumas discutiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Βούνιον. *Latinè*, Bunium. *Officinis inusitata.*
Germanis S. Barbaren kraut.
Gallis Herbe au charpentier, dicitur.
Plura uide suprà in annotationibus nostris in cap. 109. lib. 2.

A

Chamæcissus. Caput CX.

Hedera terrestris.

CHamæcissos folio est hederæ, tenuiore, longiusculo, ramulis à radice quinis senisue, dodrantalibus. foliosis. flore uiolæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro. radice tenui, candida, inutili. nascitur in cultis. Bibunt conuenientissimè ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus. tricenis quadragenisue diebus. eodem pota modo, senis aut septenis diebus, regium morbum purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, χαμαίκισσος. *Latinè, Chamæcissus, Hedera pluuiatica.*

Officinis Hedera terrestris, Corona terræ.

Germanis Grundtreben/Erdcrentzlin/Erdtuiolen.

Brabantis, Onderhatte.

Gallis Lyerre terrestre dicitur.

Dubium est apud multos, an hæc herba, cuius picturam damus, uera Chamæcissos sit, cùm aliquot notis delineationi omnino non respondeat: quare aliqui elatinen maluerunt appellare, ut suprà monuimus.

Chamæleuce. Cap. CXI.

CHamæleuce lumborum doloribus propitia est, herba uirens, incuruis folijs. surculisq́ue: flore rosaceo.

Vide annotationes nostras in cap 105. lib. 3.

Buglossum, seu Lingua bubula. Caput CXII.

Syluestre buglossum.
Waldt Ochsenzung.

Buglossum.

B

BVglossum (* nascitur in campestribus, & sabulosis. Iulio mense colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrsos emittit, cum semine & radice tritã, potamq́ue, contra tertianos horrores prodesse: quæ quatuor, ad quartanos. ea in uino decoquitur. herbam abscessibus utilem esse uolunt.) Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.

** Omnia hæc quidam non habent.*

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buglossus, bubula lingua Catoni dicta, Græcis ἡ βούγλωσσος. Germanis Borretsch/Ochsenzung/Buglossen/Borrich. Gallis borache appellatur: Calida humida, ob id uinis iniecta lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur, unde euphrosinum quoq; Græcis uocatur. Officinis Corago, corruptè Borago, una mutata litera.

Cynoglossum. Caput CXIII.

Cynoglossum Officinarum.
Gemeyn Hundszung.

Cynoglossa uera.
Lind Hundszung.

Cynoglossum.
Hundszung.

CYnoglosson folia latifoliæ plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa: caule uacat, & humi sternitur. prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe ueteri, medentur morsibus canum, alopecijs, & ambustis. emollit aluum, decoctũ herbæ ex uino potum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, κυνόγλωσσον. Romani linguam caninam appellant. Officinæ Græcum nomen seruarunt. Germani Hundszung. Galli Herbe au chien uocant.

Cynoglossam non esse eam canis linguam, quam Officinæ circumferunt, cuius picturam sub nomine Cynoglossi Officinarum damus, euidentius est, quàm ut probari desideret: cum uidua caule proditur à Dioscoride, humi strata, folio latifoliæ plantaginis. Nam Officinarum canis lingua, nec plantaginis effigie, sed angusta prælonga, subtus lanuginosa gerit folia, nec uenosa, mollidq;, caule cubitali, surculoso, flore purpureo, semen in lappaceis umbilicis ruso, & exili. Altera, cuius picturam damus, nomine ueræ Cynoglossæ, inuenitur in sabuletis, folio molli, uenoso, latiusculo, lanugine molli, canescens, primo anno sine caule, hanc omnino ueram Dioscoridis Cynoglossam esse putauerim, uulgo etiam ob similitudinem caninæ linguæ, ac fœtidum canis odorem hoc nomine cognita.

Phyteuma. Caput CXIIII.

A PHyteuma folia habet radiculæ, minora: copiosum semen, perforatum: radicē paruam, tenuem, per summa terræ nitentem: quam ad amatoria conuenire nonnulli scriptum reliquerunt.

Herba peregrina & incognita, quam Plinius describere superuacuum habuit, cùm sit usus eius tantùm ad amatoria.

Leontopodium. Caput CXV.

LEontopodion duûm digitorum herbula est, folia ferēs angusta, longitudine ternûm quaternúmue digitorū, hirsuta, quæ iuxta radicem lanosiore flocco * canescunt, capitula in summo caule quasi perforata: flores nigri: semen usq; adeò spissa lanugine inuolutum est, ut sæpe fallat: radice parua cohæret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

* Odoratiora.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ruellio uidetur esse leontopodion. Ea quæ cruciata dicitur Herbarijs, & Officinis, Germanis Kleyn vergiß mein nit/ *&* Blaer augentrost. *humi ferè serpit, digitali longitudine, folio angusto, longo ternos ferè digitos, hirsuto, ab radice lanoso, & canescente, in cauliculorum cacuminibus capitula tanquam pertusa, in quibus flosculi dehiscunt nigricantes, semen spissa occulitur lanugine, radice exili, &c.*

B

Laurus Alexandrina.

Hippoglossum. Ca. CXVI.

HIppoglosson frutex est folia habēs rusci tenuis figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas è folijs exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit. malagmatis radix succusq; admiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἱππόγλωσσον.
Latinè Hippoglossum, *Laurus Alexandrina.*
Officinis uuularia.
Germanis Zepfflin kraut/ Reelkraut.
Gallis Lingua pagana.
Italis Bonifacia *appellatur.*
Vide plura in annotationibus nostris in cap. de Lauro Alexandrina.

Antirrhinum. Cap. CXVII.

ANtirrhinon, alij anarrhinon uocant, herbam caule & folijs anagallidi similem: flore albæ uiolæ, purpureo:

Antirrhinum.

reo: ideoq́; syluestris anagallis nominata est: semine uituli narium simili. Tradunt perunctos ea, cum oleo lilino, uenustiores fieri: nec ullo medicamento lædi posse, si quis appēsum gestet. A

NOMINA ET explicatio.

Græcè, ἀντίῤῥινον. *Latinè, Antirrhinum. Officinis incognita.*

Germanis, Orant / Sterckkraut / Streichkraut. *Gallis Oculus catti, moron uiolat dicitur.*

Galenus hanc & bucranion, hoc est, bubulum, uel uitulinum caput dici meminit. Florem uiolæ albæ ei cōtribuit Dioscorides, Plinius hyacinthi: nescio an ianthino, hoc est, uiolaceo potius esset legendū: nam ea quam rura nostra Orant uocant, uiolaceum florem præ se fert herbula, caule & folijs anagallidis, flore purpureo, paruo, semine uituli narium, nam fructus excusso flore uitulinarum narium rudimenta quædam exprimit.

Catanance. Ca. CXVIII.

EX eo genere una, folia coronopi habet, longa, radicem iunci modo prætenuem: capitula sena, septenáue, in quibus erui semen inest. Arescens in terram flectitur, & se contrahit ad speciem unguium milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radice exiguæ oliuæ magnitudine: folijs quoq; oliuæ colore, & figura, mollibus, diuisis, humi inclinatis: semen, ut cicer, minutum in uirgulis depēdet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Vtramq; narrant in amatoria expeti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur. B

EXPLICATIO.

Harum cognitio, ut herbarum pauci usus, ad amatoria & phyltra tantùm expetitas planè desijt. Plinius quoq; qualis esset, à se describi superuacuum duxit. Illud non ab re est dixisse, ad detegendas magicas uanitates, electum ad hunc usum coniectura, quoniam arescens, contraheret se ad speciem unguium milui exanimati.

Tripolion. Caput CXIX.

TRipolion in marinis nascitur locis, quæ allidit unda, recedensq́; dimittit. neq; in mari, neq; in sicco: folio glasti crasſiore: palmeo caule, in mucrone diuiso. Eius, ut tradunt, flores colorem ter die mutant, manè candidi, meridie purpurei, serò punicei conspiciuntur. radice alba, odorata, calidi gustus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinamq́; per aluum extrahit. in medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscoridis Tripolium, Serapionis Turbith est. Tripolij nomen retulit, quòd flores eius (Dioscoride teste) ter die mutentur, candidi manè, purpurei meridie, punicei in occasu. Nascitur in maritimis, ubi allidit unda, iterumq́; retro commeat. hoc Arabum aliquos Turbith cognominasse constat. Actuario tamen duo à tripolio diuersa turpeta esse apparet, alterum uocari alypiam turpet album exponit. Alibi uerò

pityusa

A *pityusæ radicem (quæ Officinis dicitur Esula) turpeton cognominat, quasi alterius coloris. hodie peregrinæ, & incognitæ radices sunt, nec temerè pharmacis commiscendæ.*

Adiantum. Caput CXX.

Adiantum nigrum.

Adiantum album.

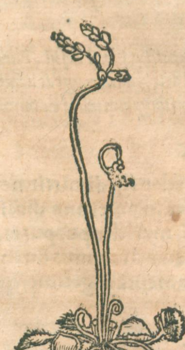
ADianton, polytrichon, pusilla gerit folia, similia coriandri, in summo incisuris diuisa. cauliculi, quibus exoriũtur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice superuacua, neq; caulem, neq; fructũ, neq; florem profert. Decoctũ herbæ potum, prodest spirandi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffusis, & urinæ difficili. calculos frãgit. aluum sistit. serpentium morsibus auxilio est. Contra stomachi fluxiones in uino bibitur Secundas cier, & menstrua. sanguinis reiectiones inhibet. Contra serpentium morsus cruda herba illinitur. alopecias densat. strumas discutit. furfures. & manantia capitis ulcera, ex lixiuio emendat. defluentes capillos continet, cum ladano & myrtino, & susino, aut hyssopo, uinoq;. Decoctum eius cum lixiuio, & uino infusum, idem præstat. coturnices & gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilitatis pecorum, circa ouilia. Vmbrosis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἀδίαντον. Latinè, Adiantum, quidam politrychon, alij callitrychon appellant, ab effectu, tingit enim capillum. Duo genera eius, candidius, & nigrum, breuiusq;, Theophrastus assignauit. Triplex Dioscoridi esse uidetur. Primum speciatim polytrichon uocat. Adiantum album Theophrastus, Gaza cum uulgo,

Guldin widertodt.

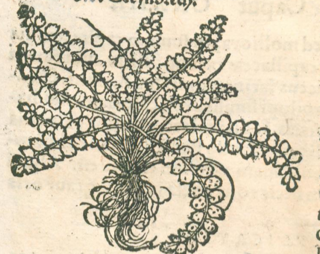
Politrychon Apuleij.

& Officinis

Rot Steynbrech.

& Officinis capillum Veneris, Germani Steynraut/ Maurraut. Alterum trichomanes, nigrum Theophrastus, uulgus, & Officinis adiantum nigrum, Germani Frawenhar/ Frembder/ & Welscher steinraut. Tertium similitudine filicis, & folijs lenticulæ, uulgo, & Officinis Politrychon, Germa. Rot Steynbrech &c. Quartum addi potest, quod Apuleij polytrichon appellabimus, ne quispiam Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret, hoc Germanicè Widertodt/ Widerthon/ & à colore aureo, quē habet, Guldner widerthon/ appellatur. Galenus adianthum non diuisit, fortè quòd omnium eadem sit facultas. Callitrichon à nonnullis trichomanes dicitur: tamen qui de herbis scripserunt, adiantum uocant, callitrichon potius quàm trichomanes: Polytrichon autem, & callitrichon diuersa facit Gal. lib. 1. comp. pharma. part. Recens melius, nisi cum siccandum, & astringendum ualentius. Adianthon seu polytrichon, calido, frigido temperatum, gustu acerbo, siccat, tenuat, digerit, ob id strumis confert, lapides frangit in nobis, crassa & lenta ex pulmone educit, capillos reddit, præsertim ustum.

Fidicula, seu Trichomanes. Caput CXXI.

TRichomanes nascitur eisdem in locis, quibus adianton, filici simile, sed exilius: folijs lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinq; digestis, aduersis in se, in ramulis tenuibus, acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & adianton præstare posse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Τριχομανὲς. Officinæ Polytrichum uocant. Vide plura in annotationibus nostris in caput proximè præcedens.

Xanthium, siue Lappa. Caput CXXII.

XAnthium nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. folia atriplicis habet, insecta, nasturtium odore imitantia: fructum grandis oliuæ modo, rotundum, & ut platani pilula, spinosum, qui contactu uestibus adhærescit. Is antè collectus quàm perfectè siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flauos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput, nitro antè perfrictum, illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen aptissimè tumoribus imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Ξάνθιον.

Latinè, Xanthium, nomen ab effectu inditū, quòd rufet capillum.

Officinis & Herbarijs hodie lappa minor, & lappa inuersa.

Germanis Bettlers leüß/ Spitz Kletten.

Brabantis, Clissen. Gallis Gloteron dicitur.

Cùm discutiendi uires habeat, facilè colligitur tēperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus, & subacris, deprehendi potest.

A

Aegilops, siue Festuca. Caput CXXIII.

AEgilops herbula folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternáue rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ exeunt. Illita cum farina herba ægilopijs medetur. duritias discutit. Succus farinæ admixtus siccatur, & eorundem gratia reponitur. *Bromus herba ægilopi similis, exiccatoriam uim habens, decoquitur cum sua radice in aqua ad tertias, & iuri colato par modus mellis adijcitur: rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat. Linteum eo humore imbutum, & naribus inditum, contra graueolentiam ulcerum efficax est. Aliqui tritam aloën addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in uino, grauē oris halitum emendat.

*Hæc ad finem capitis usq; quidā non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, αἰγίλωψ, festuca, secundum genus auenæ, Gazæ festucago: est autem auena sterilis, de quo plura in annotationibus nostris suprà libro 2. in capite de auena. Hoc caput uidetur in Dioscor. omnino superfluere.

Glaux. Caput CXXIIII.

GLaux cytiso & lenticulæ folijs similis, quæ supernè uirent, auersaq; candidiora spectantur. ramuli à terra exiliunt quini seniue, tenues ab radice, dodrātem alti. flores ceu uiolæ albæ, purpurei exeunt, minores tamen. nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

EXPLICATIO.

Glaux, ut Ruellio placet, frequens in Gallia iuxta specus aquosos, & in ueteribus foueis: sed adhuc nullum inuenit nomen.

B

Kleyn Bibenell.

Polygala. Cap. CXXV.

POlygala palmi altitudinem petit: folijs lenticulæ, gustu adstricto. Quæ pota, lactis abundantiam facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πολύγαλον, quòd lactis abundantiam faciat. Germanis Bibenel die kleiner/ uel, ut alijs placet, Nagelkraut. Brabantis, Kleyn Beuernelle.

Osyris. Cap. CXXVI.

OSyris frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuq; cōtumaces: & in his folia, quaterna, quina, senáue, ceu lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum, iuuat arquatos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Osyris, ut Plinius scriptum reliquit, ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in ijs folia nigra ceu lini, semenq; in ramulis, nigrum initio, deinde colore mutato rubescens. Ea Officinis hodie incognita, osyris nomine, namq; à similitudine nouum emendicarunt nomen, linariam appellantes, quo nemini non noscitur, Germani uocant Harnkraut/ Flachskraut/ Leinkraut/ Krottenflachs/ Nabelflachs/

Osyris, Linaria.

S. Catherin blůmen.

Heliochrysus.

A

Smilax aspera.

B

flachs/Wildflachs/ Nabelkraut/Scheißkraut/ similitudine esulæ decepti.

Est & linaria hortensis, uulgò flos S. Catherinæ, floribus partim phœniceis, partim cœruleis, & albis, nigro semine in oblongis folliculis. Tertium genus, linariæ simile, gracilius tamē, floribus in summo Stœchadis citrinæ instar, uillosis, rubicūdioribus. fortasse heliochryson Diosc.

Aspera smilax. Ca. CXXVII.

SMilax aspera, folia habet periclymeni: sarmenta tenuia, multa, rubi modo aut paliuri aculeata, arbores scandit, ab imo ad summa perreptans, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumq; leniter mordent. nascitur in palustribus & asperis: radice dura, crassaq;. Folia et acini, & antè & pòst epoti, uenenorum antidota sunt. Tradunt, si infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum uenena nocitura. Inciditur etiam ad alexipharmaca, id est, ad ea medicamenta, quibus uenena arcentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Smilax aspera hodie Germaniæ peregrina & incognita, nam ea cuius picturam damus, Germani inter genera uolubilis referunt, & Stechende/ *siue* Scharpffe winden/ *uel* Range. *Brabanti* Wranghe, *appellant.*

Læuis ſmilax. Cap. CXXVIII.

A

LAeuis ſmilacis folia hederæ ſimilitudinē habent, molliora, læuiora, tenuiora. huius ſarmenta nullis horrēt ſpinis. conuoluitur arboribus, ut prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac ſmilace, quadam topiariorū arte, tentoria contra æſtus moleſtiam factitantur. folia per autumnum decidua. Semine cum dorycnio poto, ternis ſingulorū obolis, uaria & tumultuoſa in ſomnis obuerſari tradūtur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Læuem ſmilacem, Dioſcoridis Ciſſampelum maiorem eſſe, ſuprà oſtendimus ſuo loco, quæ autem uera ſmilax læuis fuerit, hodie nemini quod equidē ſoiam cognitum, niſi fortè ea fuerit, quam Padani Ligures Balſaminam, Hieroſolymitanum pomum Hetruria, Mirabile Gallia, uulgus Garantiam, quoniam ſepti modo in hortis feneſtriſq; per cancellos opere topiario digeritur, de qua nihil apud ueteres inuenio. Ea tenuibus prælongiſq; flagellis ultro citroq; reptantibus euagatur, folijs hederæ, molliora, leuiora, tenuiora, articulatioribus, exilibus pampinis, ex alarum ſinu prodeuntibus, quibus illigantes ſeſe cancellatim uicinis implicant ſtatuminibus, flore cucumeris, ex albo in luteum langueſcente, turbinato utrinq; fructu, carnoſa cute, & per uerſus uerrucoſa, ac rigidioribus bulbis intumeſcente, cucumeris puſilli, uel citrij ſimilitudine, malo uerius ac tubere quàm grandi bacca, aut folliculo: aureus maturo color, cartilago intus punicea, uel lutea, ſanguineuſq; ſuccus. Pomum maturitate diſsilit, inanitaſq; confricto patet, ſemina intus aliquot lenticulæ figura continens, ruberrima, ex quibus oleū exprimitur, ad uulnera præcipuū &c.

Ruſcus.

B

Ruſcus. Cap. CXXIX.

Ruſcus arboreſcens.

SYlueſtris myrtus, aliquibus oxymyrſine, aut myrtacatha, Latinis ruſcum appellatur. folium fert myrti, latius in formam lanceæ mucronatum. baccæ per maturitatem rubeſcunt, rotundæ, à medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. cubitales ramuli ab radice

radice exeunt, uitilium modo lenti, fractu contumaces, foliosi: radice graminis simi A
li, acerba, & subamara. Folia & baccæ in uino potæ urinam cient. menses pellunt. ue
sicæ calculos frangunt. stillicidio urinæ medentur. dolores capitis sanant, & regiũ
morbum. In asperis & præcipitibus locis enascitur. Decoctum radicis in uino po-
tum, eosdem præbet effectus. Cauliculi recentes, asparagorum uice, in cibo sumun
tur: amari autem sunt, sed urinam mouent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ὀξυμυρσίνη. Latinè, Ruscus. Officinis corruptè Bruscus. Germanis Brüsch dicitur. Bruscum hodie, addita litera, licet corruptè, uocant Officinæ: humilis herba est, fruticosa, folijs acutis, & mucrone rigentibus, dependentibus à medio baccis quæ per maturitatem rubescunt, osseo intus nucleo, ramulis cubitalibus, uitilium modo lentis, foliosis, fractu contumacibus, radice graminis acerba, subamara. Alterum genus nonnulli faciunt, quod proceritatem arborum æquat, folio lato, duro, & per angulos aculeato, immortali quoq; uirore, baccis rubentibus, & racematim collectis, hãc Germani Stechend palmen/ Galli housson uocant. Scio rusci fructum, cubebas Mauricè uocatas credi. Sed ab ijs dissentio, qui hoc adfirmant, in testimonium citans Actuarium, Aëtium & Galenum. Nam cubebas, nec oxymyrsines seu myrti syluestris fructus, nec cubebas Galeni esse, cum Serapione apertè harum descriptio ostendit, & conferenti patet.

Carpesium Galeni.

Hæ enim sunt fructus tenues, piper æmulantes, sed minus acres & subamari, Galeni uerò καρπήσια, quorũ picturam damus, sunt καρ-πι (ita enim legendum censeo) ἀκρέμοσι, id est, surculis cinamomi, similes odore uocati φοῦ, sed ualentiore, & nonnihil aromatico, quẽ & gustatus deprehendit, facultate etiam phu similia: sed quia sunt tenuiora, uiscerum obstructiones potentius detergent, & urinam mouent, & renum calculos expurgant. Non adeo tamen sunt tenuium partium, ut Cinamomi loco usurpari poßint, cum Quinto: cùm multò sint deteriora optima casia. In Side Pamphiliæ loco, quia luxuriat carpesium ibi, est uilißimum.

Laurus Alexandrina.

B

Laurus Alexandrina. Cap. CXXX.

LAurus Alexandrina folio est rusci maiore, molliore, & candidiore: semine inter folia rubro, ciceris magnitudine: ramos spargit in terra, dodrantales, interdum longiores: radice syluestri myrto simili, maiore, molliore, odorata. inuenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachmarum pondere in uino dulci. & stillicidio urinæ auxiliatur. sed sanguinem extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc omnino eandem esse puto, quam superius Hippoglossum appellauit, quod mihi non credens, eius historiam conferat cum ipsa herba, cuius picturam damus, intelliget singulis notis adamußim responderé, nulla prorsus reclamante. Siquidem frutex est folijs oxymyrsinæ cõcauis, è quibus folium exit minutum, linguæ forma. Nec me fugit nullã in ea, qua uuæ medeatur, familiaritatẽ inueniri, à qua tamen hoc ei nomen inditum, ut hinc etiam Germanicè Hauchblat/ Zeelkraut/ & Zapffenkraut/ id est, uuulæ folium dicatur. imò ne aliquem foliorum quidem usum. Fuisse tamen olim non paruum illum ex hippoglotti & hypoglosßidij nomenclatura cõstat, quæ hinc proculdubio facta illi est, quòd sub lingua teneri solita sint folia, ut uel hodie, non tantùm apud Insubres, ut Vergilius Marcellus ait, aliasq; alibi gentes, sed etiam in Germania nostra fit, quoties abundantem puerorũ saluã et destillãtem in fauces humiditatem, unde uel pre-

A *lixa columella, id est, uuula, uel fauces balbucie linguæ impedimentum oritur, cohibere: & siccare opus est.*

Daphnoides. Caput CXXXI.

DAphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus obsequiosisq́; multis, inde sursum uersus foliosis. cortex supra modum uiscosus ramos uestit. folia lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum gustatu os & fauces incen duntur: flores candidi: bacca, cùm ematuruit, nigra. radix inutilis. nascitur in mon tosis. Pituitas extrahit folium recens uel aridum in potu. menses ciet, & uomitus ca put inanit commanducatum. sternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ, aluum resoluunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinæ hanc laureolam uocant, siquidem laureola frutex nascitur ramosus, cubitalis, molliori angustio riq; quàm laurus folio, tristi aspectu, flexilibus uirgis, supra modum uiscosis, uersus cacumen foliosis, flore can dido, bacca cùm percoxit atri coloris, fronde fractu contumaci, cuius gustatu mordetur os, incensumq́; gut tur uellicatur, radice inutili, &c.

Chamædaphne. Caput CXXXII.

CHamædaphne uirgas emittit cubitales, singulari ramulo constantes, rectas, tenues, leues: folia lauri similitudine, leuiora multò, ac uiridiora: semen rotũ dum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus: trita folia, stomachi ar dores mulcent ad sedanda tormina, cum uino bibuntur. Potus cum uino succus, men ses & urinam ciet. idem facit pesso appositus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc, ut priorem, Officinæ & Herbarij uocant Laureolam: namq; unico ramulo & cubitali, erecto fo lio, laureo, tenui, multò leuiore, acini rubentes, rotundi, folijs annexi quibus adnascantur.

Veratrum album. Caput CXXXIII.

B

HElleborum album, Latini ueratrum al bũ uocant, fert folia plantaginis, aut be tæ syluestris similia, sed breuiora, & nigriora, rubescentia: caulem cauũ, quadrantale, tuni cis cõuolutum cùm arescere cœpit. radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblõgo & exiguo capite exeuntibus, ceparũ modo fibratis. na scitur in mõtibus & asperis. radices messibus colligẽdæ. Optimum habetur candidũ, friabi le, carnosum, modicè extentũ, nec tamen iunci modo mucronatũ, quod frangendo puluerẽ emittit, & tenue̅ habet medullam, gustu nõ ad modũ feruens, neq; saliuam subinde cie̅s, huiu scemodi aũt strangulat. Primatum Cyrenaicũ tenet. Galaticũ aute̅ & Cappadocicum, candi diora, & puluere quodã obsita, celerius stran gulatus moue̅t. Vomitione aũt uarios extrahit humores. collyrijs admiscetur, quę caligine̅ o culorum discutiunt. partus impositum necat. me̅ses pellit. sternutame̅ta excitat. mures inter ficit, cum melle & pole̅ta subactũ. absumit car nes, si coquatur unà. datur per se ieiunis, & cũ sesama, aut ptisanæ succo, aut halicæ, aut len tis cremore, cum aqua mulsa, aut pulte, aut qua uis alia sorbitione. Cogitur cum pane, & ita inassatur. Præparatio corporum, ac uictus ra tio, diligenter tradita est, cùm ab his qui de me dica eius potione scriptitarunt, tum maximè à Philonide Siculo Ennensi, cui nũc assentimur, quippe longum nimis esset, in hac præsertim æditione

æditione de materia, simul medicam curandi rationem exponere. Dant nonnulli in pultis sorbitione, aut copioso halicæ cremore: aut paucum antea cibum dari præcipientes. statim ueratrum offerunt, ijs præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut si ualetudo corpus infirmat. hoc enim modo deiectio nihil periculi minatur, quòd cibo munitis non intempestiuè medicamentũ corporibus offeratur. Vomitiones concitant subditæ ex eo balani, cum aceto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἐλλέβορος λευκός. Latinè, Elleborus albus. Officinis Latinum nomen seruat. Germanis Weiß nießwurtz/Weiß nießkraut. Gallis du uiraire, uerarum dicitur.

Elleborus olim terribilis fuit: postea tam promiscuus, ut pleriq; studiorum gratia sumpserint: albus autem multò terribilior nigro. Radiculæ graciles, breues, & uelut decurtatæ ex ceposo uelut capite procedentes in usum solæ ueniunt Dioscor. nec hæ totæ, sed harum cortex deligendus, carnosus, speciosus, medullosam intus partem, quæ eximenda est, habens tenuem, gustu acer & feruidus, asperis tumulis & locis siccis, qualis Anticyra est, natus, in frangendo puluerem emittens Plin. Semen tamen à quibusdam purgationibus adhibetur: summa quoq; radix, quæ uelut cepe canibus datur purgationis causa. Meßibus albi radices leguntur Dioscor. & Plin. Albus amarior est, & minus acer nigro Gal. Albus eligendus gustu feruens, non tamen uehementer, sed saliuam particulatim, non simul mouens, mediocriter extentus, candidus, fragilis, carnosus, nõ acuminatus aut iunceus, nec dum frangitur, puluerulentus, medullam interiorem habens exilem, qualis Cyrenaicus. Improbatur Galaceus, Cappadotius, Italus, albior & magis puluerulentus. Pauli tempore utebantur elleborismo per album, & nunc quoq;: si enim bonus est, uenenosus non fuerit. Quin ellebori nomine apud Hippoc. & Gal. albus uenit, ut Aph. 1. lib. 5. Apud Arabes contrà Ellebori nigri cum alijs misti usus non est difficilis. Sæpe magno successu in melancholia morbo usus est Iac. Syl. hac tempestate doctiß. medicus Syrupo sa poris, largo satis elleboro nigro incocto, & Ioh. Manardus non difficilem eius usum expertus est, & drachmam integram solam potam parum profecisse. Paulus infundit aquæ dies quinq; unc. duas: ergo multus fatis mannæ, uel melli, uel alij incoquatur. Si in radicem raphani immittatur albus elleborus, elleborismi modus simplicior est Paulo.

Veratrum nigrum. Caput CXXXIIII.

Veratrum nigrum.

Christwurtz.

Helleborum nigrũ appellatur melãpodion, quoniã caprarum pastor, nomine Melampus, furẽtes in Prœtidas, primus purgasse, & sanasse fertur. folia ei uiridia, platani similia, minora, folijs sphondylij proxima, subaspera, nigriora, pluribus diuisuris incisa: caulis asper: flores purpurei, candidi, racematim cohærentes: semen cnici, quod in Anticyra sesamoides uocant, quo deiectiones moliuntur. radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo cepæ simili confibratis, quarum est usus. in collibus, asperis, & sitientibus locis enascitur. Optimum est quod ex huiusmodi petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, feruensq;. cuiusmodi est in Helicone, Parnaso, & Aetolia natum, attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum

A purgat uentrem. detrahit bilem pituitasq́; datum per se, aut cum scammonia, & tribus obolis, siue drachma salis. decoquitur cũ lente & iusculis, quæ purgationis caussa sumptitantur. prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus, & resolutis. menses inditum trahit. partus necat. purgat fistulas impositum, & tertia die detractum. item contra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq́; in alterum aut etiam tertium diem esse sinitur. scabiem sanat, illitum cum thure, aut cera, & pice, & cedrino oleo. uitiliginibus, lepris, impetiginibus, ex aceto medetur. dentium dolorem collutione mitigat. erodentibus medicamentis commiscetur. hydropicorum uentri utilissimè imponitur factum ex eo, farina hordeacea, & uino, cataplasma consitum proximè radices uitium, uinũ purgandi facultate donat. Huius resparsu domos expiari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq́; precantur, ac uitant aquilæ uolatus: aduolare enim non sine periculo tradunt. nanq; si auis effossionem hellebori conspexerit, moriturum qui succidit, augurium est. Celeriter effodiatur oportet, quoniã halitu caput aggrauat. quapropter, ad id arcendum, fossuri allium præsumere, & uinum bibere cõsueuerunt. nulli ita noxæ opportuni redduntur. Veratri albi modo emedullatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, ἑλλέβορος μέλας. Latinè, Veratrum nigrum. Officinis elleborus niger. Germanis Schwartz Nießwurtz. *Elleborus niger coquitur cum lente, aut iure aliquo Diosc. albus autem datur per se, & cũ sesamo, aut thapsiæ succo, aut alica, aut mulsa, aut pulte, aut lenticula, aut sorbitione alia. Nigrum cum scamonio & sale dat idem. Album debilibus cum succo ptisanæ, aut alicæ, aut alio simili Paulus. Niger pituitam & bilem infernè purgat, Diosc. bilem maximam flauam, Pau. Albus autem uomitu purgat res uarij coloris, Diosco. Rem uisu terribilẽ in uarijs coloribus uomitionem. Pli. Elleborus bonus ad exanthemata, impetigines, lepras, herpetas, erysipelata, icterum, Pau. Albus oculorũ collirijs contra caligines imponitur, Diosc. Oculorum caliginem fotu discutit, Pli. Niger auri inditur, & post biduum aut triduum eximitur in difficili auditu. Nigri obolos tres, aut drachmam unam dat Dios. adiecto etiam scamonio. Manardus quoq; drachmam unam dedit, cũ granis duobus scamonij in malo cydonio asi, minusq́; & leuius purgant quàm iusta dosis pilularum, quas aggregatiuas uocãt. Albi Themison dabat drach. duas, sequentes quatuor, antiquorum uitium cognoscentes, qui ob metum parcius dabant, cùm celerius erumpat, quo largius sumitur. Vetant tamen dari senibus & pueris, & mollibus, ac fœmineis corporibus. Paulus dat à drach. una ad drach. duas, debilioribus in succo alicæ, aut ptisanæ, fortioribus in aqua calida aut melicrato: sectiua tamen non in puluerem tritum, ut antè monuimus. Albo non est usus Manardus, ex Italis tamen robustos ferre posse putat: non dandum tamen nisi in diuturnis & ualentibus morbis, per alia remedia non sanatis, ut hydropi, cachexia, elephanto, paralysi, epilepsia, podagra, morbo Gallico, qui pessimus & longissimus esse consueuit, & auxilia communia uel contemnere.*

Aliam herbã, ab aliquibus hactenus pro ueratro nigro habitã, Germa. Christwurtz/ *quòd circa natalẽ Domini flores edere soleat, Brabantis* Kerstcruyt/ *siue* Viercruyt/ *uocatam, uerisimile est Consiliginẽ esse Ruellij, cuius & Plinius meminit.*

Sesamoides magnum.

B

Sesamoides magnũ. Ca. CXXXV.

SEsamoides magnum, in Anticyra helleborum uocant, quoniam albo ueratro in purgationibus misceatur. simile est senecioni aut rutæ: longo folio: flore cãdido: radice gracili, ignaua: semẽ gustu amaro, cætera sesamæ simile. Ventrẽ detrahit. datur tritum ad bilis pituitæq́; deiectiones,

sectiones, quantum tribus digitis capitur, addito ueratri albi sesquiobolo, ex aqua mulsa. Sesamoidi paruo cauliculi sunt dodrantales: folia coronopi, minora, hirsutiora: & in cauliculorum cacumine capitula, florum penè purpureorum, medio eorum albo: semen sesamæ, fuluum, amarum: radix tenuis. Detrahit bilē pituitasq́ semen ex aqua mulsa potum dimidio acetabulo. illitum ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in asperis.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sesamoidem quidam elleborum nigrum ob similitudinem appellant. huius speciem esse eam herbam, cuius picturam damus, multi haud ineruditi uiri arbitrantur, quamuis eius delineationi ad omnia non respondere uideatur, uiribus autem parum differat: nigro ueratro omnino similis planta est, nisi quia caulem obtinet crassiorem, foliaq; minora. Florem etiam etsi herbaceum habet, tamen è medio eius, folliculi aut siliquæ duæ, aut tres, in quibus semen est, exeunt: floret uere & initio æstatis, in montibus, asperis, lapidosis ac sublimibus nascens. Calidus atq; siccus ordine tertio, quòd pediculos enecat, Germani Leußkraut *uocant, purgat inferiorem uentrem uehementer, pituitam & flauam bilem ducens.*

Syluestris cucumer. Caput CXXXVI.

CVcumis syluestris fructu solo distat à satiuo cucumere, quem longè minorē parit, oblongis glandibus non dissimilem. folia atq; sarmenta satiui refert: radice cādida, magna. nascitur in sabuletis, & ruderibus, frutice in totum amaro. Instillatus foliorū succus, aurium dolori cōuenit. Illita ex polēta radix, ueterem omnem tumorem discutit. imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. ischiadicis infunditur. podagras discutit, decocta ex aceto, & illita eius decocto dentes in dolore colluuntur. aridæ farina impetiginē, lepras & uitiligines absterget. nigris cicatricibus colorem reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, & item cortex, acetabuli quarta parte, bilem pituitamq́ deijciunt, præsertim in hydropicis. deiectiones autem citra stomachi iniuriā mouet. radicis selibra, in uini præsertim Libyci hemina conteritur, danturq́ ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abundè deprimi cernatur. E fructu huiusce cucumeris, fit medicamētum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum: Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una: postridie imposito supra craterem rariore cribro, utrisq; manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum uersus aciem habente, finduntur: atq; per cribrum humor in subiectum uas exprimitur: simulq́ carnosum quod hæsit cribro, quò facilius excidat, eliditur. quod ita pressum est, residere sinitur, atq; in uicinam peluim demittitur. coaceruata autem in cribro segmina, dulci aqua perfunduntur, & denuò pressa abijciuntur. humor in pelui agitatur, & linteo opertus, soli exponitur, dumq́ steterit, tota supernatans aqua cum humore concreto, effunditur. hoc uerò identidem fieri solet, donec existens aqua liquescat: qua stillatim exhausta, sedimentū mortario suscipitur, & conterendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendā protinus succi abundantiam, cribratos cineres humi inspargant, & medium cauantes, triplicatum linteum obtendāt, per quod elaterium cum sua humilitate diffundūt, siccatumq́, in pila, ut dictum est, cōterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eluunt. Alij in nouissima lotione mulsam aquā respergūt. Elaterium optimum esse constat, leue, nō ponderosum, cum cādore leniter humectum, gustu amarissimum, quodq́ lucernarum luminibus obiectum, facilè flagret. Porraceum tamen scabrumq́, si turbidum spectetur, atq; erui cinerisq́

B

A plenum * sit, graue & uitiosum esse solet. Nec desunt qui cucumis succo amylum immisceant, ut candorem ipsum & leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile est. Integer modus, obolus est: minimus, semiobolus: pueris, chalci duo: siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem ac pituitam utrauis parte extrahit. optima suspiriosis est purgatio. quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo, & stibij quod colorare sufficiat, ex aqua, erui magnitudine catapotia dato, postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. ad citandas tamen uomitiones aqua diluens elaterium, subiectas linguæ partes penitißimè pinna oblinito. quòd si quisquam diffi cilius euomat, oleo aut unguento irino resoluito. somnum inhibeto. porrò his qui eximiè uacuantur, continuè uinum & oleum dari conuenit, etenim uomendo restituuntur. quòd si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densando corroborant, offerenda sunt. Ciet elaterium menses. partus enecat, in pesso subditum. morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. diuturnis capitis doloribus liberat. efficacißimè anginis illinitur, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

* *Alij colore medium.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σίκυς ἄγριος. *Latinè, Cucumis syluestris. Officinis asininus, anguinus, erraticus. Germanis,* Wild springend kürbslin/ Hundskürbslin. *Brabantis,* Wild Concommeren. *Gallis cocombre sauuage appellantur.*

Germaniæ peregrina herba, ex Italia ad nos translata, hodie paßim in hortis seritur. Elaterium succus ex huius fructu quomodo trahatur, Dioscor. docet. amarus extremè Galen. Paulus dicit uacuare ut scammonium tribus obolis, tritum cum lactis cotyla. A trimatu incipere, & nullum ex medicamentis longiore æuo durare, & quo uetustius eò melius, scribit Plinius, & ducentis annis seruatum testatur Theophrastus.

Staphis agria. Caput CXXXVII.

Staphis agria.

B

Leußkraut/ Rodel.

STaphis agria, siue herba pedicularis, folia habet labruscæ, diuisa: & cauliculos rectos, molles nigrosq́; fert florem glasti: & folliculos uirides, similes ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescentem, intus album, gustu acrem.

acrem. Grana quindecim*, si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per uomitum purgant. sed qui hauserunt, ambulare debent. prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam continuò potui dare: quoniam pericula strangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriasi prodest: item prurigini & psoris. cit plurimam pituitam commanducata, cocta in aceto, dentium dolori, colluto ore, subuenit. rheumatismum gingiuarum sistit. ulcera oris manantia, cum melle sanat. urentibus malagmatis imponitur.

A

*Decem aut quindecim.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis σαφὶς ἀγρία. *Latinis Staphis agria. Officinis corruptè, staphis agria & pituitaria. Germanis* Staphis körner/Leußkraut/Leußsamen. *Gallis de l' estaphisagrie, l' herbe aux poulx.*

Plinius staphin agriam, uel staphin uuam Taminiam ab aliquibus, ut Celso, uocari falsò existimat, suum enim genus habet cauliculis nigris rectis, folijs labruscæ, fert folliculos uerius quàm acinos, uirides similes ciceri, in ijs nucleum triangulum. Maturescit cum uindemia, nigrescitq́; cùm Tammeæ rubentes nouerit Plinius acinos: sciuerit illam in apricis nasci, hanc non nisi opacis.

Staphis agria semine est uehementer acri & urēte, quod mansum pituitam in os ex capite plurimam detrahit, & illitum ex oleo capiti puerorum pediculos enecat: unde pedicularis quoq; herba dicitur.

Est et alia herba, Germanis Leußkraut/*siue* Rodel/*uocata, humidis pratis nascens, floribus puniceis, instar urticæ mortuæ quam uocant, semine rotundo, folijs incisis, geranio quasi similibus. Alterum illius genus est, floribus citrinis, folijs tamen non usq; adeò incisis.*

Thapsia. Caput CXXXVIII.

THapsia nomen ideo accepit, quòd in Thapso, eiusdem nominis insula, primùm inuenta sit. tota uerò natura ferulæ similis est: graciliore caule: folijs fœniculi: umbella anethi in cacumine, à singulis surculis erumpente. flore luteo. semen quale ferulæ, latum, sed aliquanto minus. radix foris nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro uestita. Lactis extrahendi ratio hęc est: Facto in ambitu scrobe, cortices inciduntur: aut radix in fornicis speciem in se excauata cooperitur, quò merus succus confluat. oportet illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & succus organo per quallum expressus fictili crasso insolatur. Aliqui folium unà terunt: sed inualidior huiuscemodi succus. Hoc autem interest, quoniam qui ab radice manauit, grauius olet, & humidus permanet: è folijs autem extractus exiccatur, atq; teredinum iniuriam sentit. Qui succum colligit, stare debet non obuersus uento: aut potius, cùm dies apricus est, & à flatu silet: quoniam ob halitus acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq́; corpora inuadūt pustulæ: ob id prius liquido cerato & adstringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, quàm succus, purgandi uim habent. lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinq; bilem extrahit. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus seminis anethi drachmis: succi, terni oboli: lactis obolus unus. quod eo amplius assumitur, periculosum est Huiusmodi purgatio conuenit suspiriosis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq́; datur in cibis aut obsonio, quibus difficile sit uomere. Tam radix quàm succus omniū maximè, quæ pares cum eis uires adepta sunt, uim habent extractoriam ex alto, ubi ex imo aliquid euocandum est, aut meatuum laxitas aliò transferenda est. unde succus illitione, aut radix recens affrictu, alopecias explent. Radix succusq́; cum æquis ceræ thurisq́; portionibus, sugillata liuoresq́; tollunt. sed non plus binis horis dimittantur: locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus succus. lepras tollit. tubercula discutit, perunctus cum sulphure. in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq́; ualetudinibus utiliter illinitur. ualet ad integendam colis glandē, ijs qui natura, non circumcisione, curti sunt, tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, præputij iacturam resarcit.

B

NOMINA

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Radix quam Officinæ pro thapsia uendunt, cuius picturam exhibemus, thapsia esse ab effectu demonstratur, nam in puluerem redacta soluit, & præsertim corticis puluis, ut Dioscorides inquit: in Thapso eiusdem nominis insula primùm inuenta est: nascitur & in Apennini Alpibus, ubi uulgo Craffegnana dicitur.

Errant qui ex folijs succum seruant, quoniam, ut inquit Dioscorides, nullius momenti est.

Spartium. Caput CXXXIX.

Genistella.

Genista.

Spartion frutex est longus, ferens uirgas, sine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur. semen lenticulæ, in folliculis phasiolorum modo nascens: florem, ut albæ uiolæ, luteum. Purgant per superna uehementer, hellebori uice, citra periculũ flores & semina. quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tusis, extractus succus, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere. strigmenta autem elicit cruenta.

NOMINA ET EXplicatio.

Græcè, Σπάρτιον.

Latinè, Spartion uel Spartos.

Officinis Genista nomine saltem cognita, ut Germanis & Gallis, qui hæc tria genera, quorum picturam damus, confundũt, Pfrimmen/Ginst/oder Genüst/ appellantes. Brabantis Brem.

B

Sparti uerò quo uites ligãtur, cuius hoc loco Dioscorides meminit, uirgas longas profert, sine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquis phaseolorum modo fert, & in ijs semina lentis formam habentia, florem luteum ueluti Leucoium, semen & flores cum aqua mulsa si bibuntur pondo obolorum quinq;, per superna purgant, ut Elleborus albus, sine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ uerò ischiadicis prosunt: easdem uires Galenus quoq; tribuit genistæ, unde perspicuum omnibus fit, Sparto & genistæ, non obstante quòd forma nonnihil distent, eandem inesse facultatem. Genistella uerò quam Germanicè Stechend ginst/Erdpfrimmen/& Kleyn Streichblůmen appellamus, astringentem cũ amaritudine facultatem poßidet, ac proinde ualenter simulq; citra mordacitatem exiccantem.

Silybum. Caput CXL.

Silybon lata spina est, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc recens cũ sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pondere potus, uomitiones ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silybon nisi ea spina fuerit, quam suprà Chamæleontem nigram appellauimus, Germanis Eberwurtz dicta, quod tamen uerisimile non uidetur, cùm, ut Plinius tradit, in medicina usum nullum habeat, hodie peregrina ac incognita est.

Glans unguentaria. Caput CXLI.

Glans unguentaria, fructus est arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad

preciosa unguenta pro oleo utũtur. nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur plena, recens, cãdida, quæ facilè delibretur. Ea drachmæ põdere pota, lienem absumit. cum lolij farina & aqua mulsa, podagricis illinitur. psoras leprasq; decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cũ nitro, emẽdat. & cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. uomitiones mouet. aluũ cum hydromelite resoluit. stomacho aduersatur. Oleũ quod ea exprimitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis adstringit, uerum tusæ & expressæ succus abstergentibus medicamentis adijcitur, quæ aduersus prurigines & scabritias idonea sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Βάλανος μυρεψικὴ, id est, glans unguentaria, Myrabolanus quoq; Plinio dicta, ex Barbarica regione allata, ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma una est uomitoria: cum oxycrato autem iecur & lienem purgat, cum doxicrato item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitilignes, pruritum exterget, lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui, lolij, lieni etiam prodesse scribit Gal. in theriaca ad Pisonem. Carnis huius succo facultate calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiendis odoribus est aptissimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum Dioscoridi dicitur, ut suprà suo loco ostendimus. Oleo expresso quod reliquum est magma terreum, & amarum, incîdit, terget, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus, Id autem uidetur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Galen. lib. 11. & lib. 13. Meth. & bis lib. 9. comp. phar. part. spleneticis remedijs, & ad scirrhosos lienis affectus adhiberi scribit Gal. Quo in loco μυροβαλάνου tantùm, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges, aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id est, farina & puluis, & μυροβολάνου λεπόχανα, id est, putamen & cortex, & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσισμένα, id est, myrabolani testæ & cortices incisi & tusi cribratiq;.

Omnia hæc ad splenicos scribuntur, ut sit credibile maximè de fructu eodem, scilicet Balano myrepsica, & eius partibus, omnia hæc intelligi.

Quam uero myrabolanum Arabicam intelligat Dioscorides, cui similem facit fructum palmæ Aegyptiæ, de qua nunc dicam, planè ignoro. B

Nam Arabum recentiorum Myrabolani quinq; generibus distinctæ ueteribus indictæ putantur, & prunorum generi potius, quàm Balanorum, id est, glandium, assignandæ sunt. Sunt uerò hæc.

Citrini: Luteæ.

Nigra & Inda.

Empelitica, Emblici.

Kebuli.

Beleetzica: Bellirica.

Lutea ceu citrina refrigerant cholagoga.

Inda & nigra, melancholiam purgat & exhilarat.

Cepula phlegmagoga, uisum illustrat, coctionem iuuat, pectus purgat, hydropicis confert.

Empelitica (quæ Actuario ἀμπελιλίξα & ἔμβεξι, quoq; dici uidetur) etiam phlegmagoga, uentriculum purgat & roborat, appetentiam reuocat, uomitum sistit.

Beleetzica empyos iuuat, hemorrhoides & capilli defluuium. De his plura leges in Arabibus.

Narcissus.

A **Narcissut. Caput CXLII.**

Verus Narcissus.
Narcissen röszlin.

B

Narcissum

NArciſſum ſunt qui ut lilium, liriũ appellarint. folia porro ſimilia, tenuia, mul- A
to minora, & anguſtiora : caulis uacuus, & ſine folijs, ſupra dodrantem attol
litur, flos albus, intus croceus, in quibuſdam purpureus : radix intus alba, rotunda,
bulboſa : ſemen uelut in tunica, nigrum, longum. probatiſsimus naſcitur in monti-
bus, ſuaui odore. cæteri porrum imitãtur, atq; herbaceum uirus olent. Radix cocta,
ſiue eſtur, ſiue bibitur, uomitoria eſt. ambuſtis igni prodeſt, cum exiguo melle trita.
præciſos neruos illitu glutinat. luxatis malleolis, diuturnisq; articulorum dolori-
bus trita ex melle & impoſita, ſubuenit. uitia cutis in facie, uitiliginesq;, cum ſemi-
ne urticæ & aceto emaculat. cum eruo & melle, ulcerum ſordes expurgat. abſceſſus
rumpit concoctioni repugnantes. infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina &
melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioſcorides hoc loco, ut Plin. lib. 21. cap. 5. & 10. Narciſsi duo genera facit, licet à Theophraſto & A-
puleio non niſi unum genus conſtituatur : niſi ex floris diuerſitate duplex eius genus facere uoluerint. Eſt au
tem Narciſſus planta congener aut ſaltem ſimilis lilio, quare quidam ipſum non minus quàm lilium, lirion
uocant, ut tradit Dioſcor. Sunt qui hermodactylum eſſe uelint Narciſſum, quorum opinioni nos non ſubſcri
bimus, cùm ſciamus uulgarem hermodactylum eſſe hieronbulbum, qui & colchicon dicitur: de quo ſuprà e-
gimus.

Non tamen omnino negamus, ex hermodactylorum genere eſſe poſſe narciſſum, cùm & ipſorum plura ge
nera hodie reperiantur, ut ſuprà depicta uides.

Cæterum dictus eſt Narciſſus, autore Plinio, non à fabuloſo puero, ut fingunt poëtæ, ſed à narce, quod
torpor eſt, quoniam dolores & torpides capitis grauitates facit : idemq; teſtatur Sympoſij libr. 3. Plutar-
chus, dicens : Et Narciſſum appellauerunt quaſi neruos hebetantem, & torpides facientem grauitates: qua-
propter & Sophocles ipſum antiquum magnorum ducum, id eſt, ſubterraneorum coronamentum uocauit.
Verum Narciſſum præter omnes, Hieron. Tragus exhibet, Dioſcoridis deſcriptioni potiſsimùm ſimilem.
Germanis Narciſſen röſzlin uocatum.

Hippophaës. Caput CXLIII.

HIppophaës, quo fullones ueſtes interpolant, in ſabuloſis maritimisq; naſcitur, B
furculaceo frutice, undiq; denſo & largo. folijs oleæ, longioribus, molliori-
busq; : inter quæ candicantes ſpinæ emicant, ſiccæ, anguloſæ, interſtitio quodã di-
ſtantes. flores hederæ corymbis ſimiles, racematim cohærent, minuſculi tamen, &
molles, candidi, ex parte rubeſcentes. radix lacteo ſucco madet, craſſa, mollis, ama-
ra guſtanti. ex qua, perinde ac thapſia, ſuccus eximitur, qui per ſe, & cum erui fari-
na ſubactus, ſiccatur, & ad uſum reconditur. Syncerus pituitas, bilem, aquasq; detra
hit, oboli pondere : erui uerò farina ſubactus, quatuor obolis, cum aquæ mulſæ di-
midia hemina tritus datur. Radice & herba liquamentũ depromitur, uti in thapſia.
huius in purgationibus modus eſt drachma.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hippophaës, aut Hippophyes, Lappago, Græcis ἱπποφαὲς : quidam Plinio aſperugınem dictam pu-
tant. Theophraſtus etiam ex tithymallo hippophaës optimum apud Tegeane confici ſcribit. Debent accom-
modatæ eſſe equorum naturæ, neq; ex alijs cauſis nomen accepiſſe : quippe quædam animalium remedijs na-
ſcuntur locupleti diuinitate ad gerenda præſidia : Quæ hodie ſit, ignoratur.

Hippophæſtum. Caput CXLIIII.

HIppophæſton, id quod aliqui hippophaës appellant, naſcitur eiſdem locis qui
bus Hippophaës, eſtq; ſpinæ fulloniæ genus, humilis herba, ſine cauliculo, ſi-
ne flore : inanibus tantùm capitulis : folijs paruis, ſpinoſis : radiculas habens mol-
les, craſſas. Succus radice, folijs & capitulo exprimitur, & exiccatur. Datus, cui uo-
les, tribus obolis, in aqua mulſa, aquam pituitasq; detrahit. priuatim comitialibus
morbis, neruorum uitijs, & orthopnϾæ conuenit huiuſcemodi purgatio.

Et hæc hodie peregrina & exoleta.

A

Ricinus. Caput CXLV.

CIci, aut croton, nomen accepit à ricini animalis ſi militudine. arbor prouenit paruæ ficus altitudine, folio platani, maiore, læuiore, & nigriore: ramis, caudicibusq́; cauis, in arundinis morem: ſemine in uuis aſperis, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræſentat: ex quo oleum, nomine cicinum, exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplaſtrisq́; utile. Grana triginta numero purgata, trita potu, pituitas, bilem, aquã que per aluum extrahunt. uomitiones mouent. ſed iniucunda admodum eſt, & moleſta purgatio: ſiquidem ſtomachum uehementer ſubuertit. Tuſa & impoſita, uitia cutis in facie, uaroſq́; expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum, tumoreſq́; leniunt, rigentes mammas cohibẽt. eadem ex aceto illita, ignes ſacros reſtinguunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κρότων.

Latinè, Ricinus, Cici.

Officinis Kerua, manus Chriſti, palma Chriſti, Cataputia maior.

Germanis Wunderbaum/ Creutzbaum/ Zeckenkörner.

Brabantis Mollencruyt.

Gallis palma Chriſti appellatur.

Itali uocant, Miraſole, & Giraſole.

Ricinum à ſimilitudine animalis fœdi (uulgo ein Zeck*) cum ſemine fruticis huius, appellant Ricinos.*

Nuſquam non ſeritur: apud nos in hortis ad arcendam effodientium talparum, ut uolunt, iniuriam, inſtar arboris paruæ proſilit, folio platani, maiore, uel uitiũ, ramis caudicibusq́; cauis, & in arundinis modum fiſtuloſis, ſemine in uuis aſperis, quod corticibus exutum: Ricinum animalis effigiem repræſentat tam proximè, ut ſi uita adeſſet, planè Ricinus uideretur. De Ricino oleo lib. primo egimus.

B

Tithymali. Cap. CXLVI.

TIthymalli genera ſeptem, quorum maſculus characias appellatur, ab aliquibus amygdaloides: alter, myrtites, qui fœmina exiſtimatur, eumq́; myrſinitẽ aut caryitẽ uocant: tertius, paralius, quem tithymalida appellarunt: alius, helioſcopius: quintus, cypariſſias: ſextus, dendroides: ſeptimus, platyphyllos dicitur. Characiæ caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo ſucco atq; acri madentes. folijs oleæ circum ramos, anguſtioribus, & longioribus, radice craſſa, lignoſa, pendet in cacuminibus caulium, coma iunci, ſub qua caueolæ ſoliolis balnearum ſimiles, in quibus ſemen continetur. naſcitur in aſperis & montibus. Succus aluum purgat. trahit pituitam bilemq́;, binis obolis in poſca ſumptis. & cũ aqua mulſa, uomitiones mouet. Appetente uindemiarum tempore, ſuccus congeſtis ramulis, mox diſſectis, & uaſe concluſis, excipitur. Aliqui adijciunt farinam erui, & in paſtillos digerunt, qui erui magnitudinem impleant. Alij in aridas ficos, ternas quaternáſue guttas inſtillant, ut cum his inareſcant: quas ad uſus recondunt. Per ſe etiam tuſus in pila, & in paſtillos coactus reponitur. Porrò cùm extrahitur lac, neq; quo uentus aſpiret, ſtare quenquam, neq; manus oculis admouere conuenit: ſed antequàm colligas, corpus, præſertim faciem, collum, ſcrotumq́; genitalis, adipe aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exaſperat. quapropter catapotia cera aut decocto melle oblini par eſt, & hoc modo dari. binas tamen ternáſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe, ſatis eſt. Recens lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit, renaſcenteſq́; flauos & exiles efficit. deniq; omnes perimit. Dentium cauernis incluſum, leuat dolores. ſed cera dentes oblinendi, ne ſuo delapſu, fauces & linguam uitiet: tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, penſiles, & quæ thymi

florem

Platophyllos.

Dendroides.

A

B

Helioscopius.

Cyparißias.

florem repræsentant. ualet aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerum, gangrænas, fistulasq́. Legitur semen autumno, & siccatum sole leuiter tunditur, feruefactumq́ loco mundo reponitur. Folia item siccantur. Semen & folia lacte i

A

Nux uomica.

Süß Wolffsmilch. Wald Wolffsmilch.

ſucci effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inueterãt, admiſto cum lacte lepidio, & caſeo contuſo. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore. Fœmina, quam mirſyniten, aut caryiten uocarunt, ſimilis ſuapte natura daphnoidi: folijs myrti, ſed maioribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice mittit dodrantales. fructum fert alternis annis, nuci ſimilem, mordaci guſtu. naſcitur in aſperis. Succus, radix, ſemen, folia, conſimilem antedicto ſortiuntur facultatem. ſed ad citandas uomitiones inualidior hæc eſt. Aliud tithymali genus dicitur paralios, quem tithymalida, aut meconaaliqui appellauere. naſcitur in maritimis, ramis subrubentibus, palmum altis, quinis ſeniſue à radice exeuntibus: folijs lini, anguſtis, paruis, oblongis, in uerſus quoſdam digeſtis: capite in cacumine orbiculato, in quo ſemen ut eruum, uario colore emicat. Flos albus. frutex totus cum radice lacteo ſucco turget. Similes ad uſus reconditur. Helioſcopius dicitur, folijs portulacæ, tenuioribus, rotundioribusq́: ramulis prodeuntibus à radice, quatuor aut quinq;, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis: capite anethi. ſemine uelut in capitulis incluſo. Helioſcopij nomen accepit, quoniam comas cum ſole circumagat. circa oppida naſcitur, potiſsimùm in ruderibus. Colligitur ſuccus ſemenq́, ut aliorum. Eædem quæ ſuperioribus uires, non tamen uſq; adeò ualidæ. Cypariſsias in caulem exit dodrantalem, uel maiorem, ſubrubrum: ex quo folia piceæ ſimilitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. & in totum naſcentem piceam æmulatur, unde nomen traxit. candido ſucco madet, cui eadem uis quæ ſuperioribus. In petris naſcens, dendroides cognominatur. ampliter opacat. in cacumine frondoſam ſpargens comam, ſucco lacteo prægnans, cauliculis rubentibus. folijs myrti tenuioris: fructu characiæ. Eiuſdem effectus, cuius ſuperiores, ſimiliq́; modo reconditur. Platyphyllos, uerbaſco ſimilis eſt. Radix, ſuccus, & folia, per inferna trahunt aquas. Piſces necat, tuſus, & aquæ inſparſus. Reliqua tithymalorum genera quæ ſuprà ſcribuntur, idem efficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Septem ſtatuuntur Dioſcoride & alijs ueteribus teſtibus, Tithymalorum genera. Prima Characias, hoc eſt, uallaris. Sic dicta quòd uallis & ſeptis muniendis apta ſit, à uallo, quod Græcis χάραξ *dicitur: quæ ſepium iungendarum idoneitas cauſa fuit, ut baltheum etiam, id eſt, cinctura ſit dictum: fortè ea quam Germani uocant* Berenmilch. *Secundus myrtites, quaſi myrtacea, à foliorum myrthi figura. Sicut à nucibus*

quibus

quibus similem fert fructum caryites & myrsites. Hunc fructum sunt qui nucem uomicam, Germanis Kraenäuglin uocatum esse putant. Tertius paralius, id est, maritimus dicitur, eo quòd maritimis nascitur locis. Quartus Helioscopius, id est, solisequus appellatus est tithymallus, eò quòd coma eius ad solis cursum circumagatur. hic Germanis quibusdam dicitur Sonnen wendende Wolffsmilch. Quintus Cyparißias nuncupata est, à foliorũ cupreßi similitudine. Germani imitatione Latina Cypressene Wolffsmilch appellãt. Sexta dendritis siue dendroides, id est, arborescens, à ramorum copia, & quòd ferè arborescat, Germanis Die gröst Wolffsmilch dicitur. Septimus platophyllas, id est, latifolius, à foliorum latitudine nominatur, Breyt bletterte Wolffsmilch. A

Turbith Officinarum.

Ex Tithymallorum generibus tria tantùm depicta damus, proferent fortè alij longè plura: nam etsi Dioscorides plureis species descripserit nobis incognitas, habemus tamen nos uicißim alias multas, quas ipse non descripsisse uidetur.

Turbith Mesue quibusdam uidetur secunda species tithymalli. Laudant Arabes eius corticem album, gummosum, uacuum, arundinaceum, recentem, friabilem: corrigunt zinzibere, & formatis ex eo trochiscis.

Genera tithymallorum habent acrem calidamq; facultatẽ, inest uerò & amaritas, ex quarto itaq; calfacientium sunt ordine, & ualenter desiccant.

Pityusa. Caput CXLVII.

Pityusam specie à cyparissia differre constat, & si tithymalorum generi assignetur. caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus: folijs piceæ, acutis, exilibus: flore paruo, uelut purpureo: semine instar lenticulæ, lato: radice crassa, candida, succo referta. quibusdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulsa. item seminis drachma. succi cum farina subacti cochlearium in catapotio datur. modus foliorum drachmæ tres. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Πιτυῦσα, hoc est, pityusa hodie omnibus herbarijs Officinisq; ac recentioribus medicis incognita, fruticosa est, caule supra cubiti altitudinem assurgente, geniculato, folijs piceæ, acutis exilibusq;, flore paruo purpureo, semen lato forma lenticulæ, radicẽ madidam succo, quam quidam rhizotomi circulatores pro albi hellebori radicibus diuendunt. Scaphont Germa. appellant. Actuarius turpenton uocauit simpliciter. Pityusa bilem & pituitam per aluum detrahit, radix decocti hemina, aut seminis ligula in balanis &c.

Lathyris.

Lathyris. Caput CXLVIII.

Lathyris, quam aliqui tithymalum appellant, eamq; tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali craßitudine, inanem. gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, aristolochiæ, aut oblongæ hederæ figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici loculamẽto insignem, rotundum, ceu capparin, in quo grana * intercursantibus membranis inter se distincta continentur, eruis maiora, rotunda. quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radicis usus. totus frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Grana sex aut septem in catapotio, aut cum ficis aut palmulis deuorata

* Adde, tria pur purea.

A aluum purgant: sed aqua frigida postea sorbenda. trahunt autem bilem, pituitam, & aquas. Succus tithymali modo exceptus, eundem effectum præbet. Cum gallinaceo aut oleribus folia decoquuntur ad eosdem effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, λαθυρίς. Latinè, Lathyris. Officinis Cataputia minor.
Germanis, Springkörner/Treibkörner. Gallis espurge dicitur.
Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali speciem esse, tum quòd similiter illis succum habeat, tum quòd eodē modo purget, uniuersaq; illis facultate similis sit, nisi quòd semen gustantibus uideatur dulce: quod sanè etiam maximam uim purgatoriam obtinet. Calidam in tertio, & in primo humidam statiunt.

Peplus. Caput CXLIX.

PEplos frutex est lactei succi plenus, folijs paruis, ut rutæ, paulò latioribus: rotunda coma, ferè dodrantali, humi resperia: semine sub folijs rotundo, minore quàm candidi papaueris. pluribus scatet auxilijs: unicam radicem habet, superuacuam, ex qua fruticat. nascitur inter uites, & in hortis colligitur messibus. siccatur in umbra, & continuè uersatur. fructus tusus & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. obsonijs inspersa cō turbat aluum. muria conditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Peplum, Officinæ Esulam rotundam. Germani Runde Wolffsmilch.
Galli Vineale reuelium uocant.
Græcis πέπλος dicitur: inter uites & in hortis inuenitur frutex lactei plenus succi, folijs rutæ paulò latioribus, circinata coma, palmati, humi procumbente, fructu sub folijs rotundo, tribus loculis discreto, in quibus semen nigrum, papaueris magnitudine continetur. Semine poto aluus soluitur, ac pituita detrahitur.

Peplis. Caput CL.

B PEplis, quam aliqui syluestrem portulacam uocāt, Hippocrates peplion, in maritimis maximè nascitur, latè opaco frutice, candidi succi pleno: folijs satiuæ portulacæ, rotundis, infernè rubentibus: semine sub folijs rotundo, uti in peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui: Colligi, & reponi ac dari, uti peplos, & sale condiri solet. Easdem habet uires.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πεπλίς. Latinè Peplis, herba maritima, quæ & peplion, & portulaca syluestris: hodie planè incognita, nisi ea fuerit, quam hodie Officinæ omnes Soldanellam appellant, ut quidam arbitrantur.

Chamæsice. Caput CLI.

CHamæsicen aliqui sycen nominant. ramos emittit quaternum digitorum, teretes, succosos, in terram deiectos: folia lentis, parua, peplum planè referentia, tenuia, quæ à terra non attolluntur. semine sub folijs rotundo, ut in peplo: neq; caulem, neq; florem promit. radice firmatur tenui, superuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores sedant, in pesso appositi. tollunt tumores ac uerrucas omnium generum illiti. decoctorum cibo aluus resoluitur. Succus simili effectu prodest. illitus contra scorpionis ictum auxiliatur. aduersus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In squallidis petrosisq; nascitur.

De hac hodie nihil certi constat.

Scammonia. Caput CLII.

SCammonia ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil crassitudinis præ se ferant. folijs helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, hirsutis, & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, crassitudine cubitali, cādida, graui odore, succo grauida,

uida. Legitur ad hunc modum succus: Capite exempto, radix in testudinis speciem
cultro excauatur, quo fit ut in cauum cõfluat succus, qui conchis demum excipitur. A
Alij scrobes in terra concamerato sinu fodiunt, in quos, subiectis iuglandium fo-
lijs, profundunt succum, siccatumq́; extrahunt. Laudatur autem scammonium leue,
nitidum, rarum, & colore quàm simillimum taurino glutini, fungosum, tenuibus fi-
stulis, quale ex Mysia regione Asiæ deportatur. Nec attendere solùm par est, si lin-
guæ tactu albescat (hoc enim euenit adulterato, quod admisto fit tithymalli lacte)
sed longè magis antea annatis. item si non uehementer linguam exurat, id quod mi
sti tithymalli argumentum est. natione autem Syriacum & Iudaicum deterrima ha-
bentur, grauia, densa, erui farina & tithymalo uitiata. Succus drachmæ unius aut
quaternum obolorum pondere haustus, ex aqua pura uel mulsa, per inferna bilem
& pituitam extrahit. ad resoluendam aluum binos obolos cum sesama, alióue semi
ne, sumpsisse satis est. dantur efficacioris purgationis causa, succi tres oboli, cũ duo-
bus ueratri nigri, & aloës drachma una. Fiunt purgatorij sales, drachmis uiginti
succi scammoniæ, in senos salis cyathos adiectis: Horum modus proportione uiri
um: integer quidem, tria cochlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma
una aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt.
Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplasmate ischiadicis utili.
Partus enecat succus, uuluæ in lana subditus, tubercula discutit cum melle aut oleo
illitus. decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur. diuturni capitis dolores ex ace-
to & rosaceo perfunduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Scammonium quoniam cæteris præstat, quod in Colophone (quæ insula est Ioniæ, Apollinis oraculo nobi-
lis) gignitur, ideo & Colophonium nominatur. Itaq; eiusmodi succus, qui in quotidiano medicinæ usu ad pur
gationes præstantem & maximam uim habet, quatuor modis colligitur apud Mesuen, duobus tantùm Diosc.
Vis bimo nec antea nec postea. Medicinas omnes exacuit, & stomacho (ut Galenus scribit) inimicum est,
atq; eius dissolutionem facit. Recentior autem Græcia & Officinæ nostræ, lachrymam hanc, quo minus sto-
machum offendat, in cotoneo malo decoquunt, atq; tum illam Diacridion, quasi dicas, lachrymulam uocant:* B Diacrydion.
*hæ uerò corrupto uocabulo diagredion appellant. Plinio præter Colophonium commendatur & Mysium,
Priennense, specie nitidum, & quàm simillimũ taurino glutini, fungosum, tenuißimus fistulis, citò liquescens,
uirus redolens, gummosum, linguæ tactu lactescens, quàm leuißimum, cum diluitur albescens. Dosis ultima
Scammonij per se. Mesue sunt grana 12. Aëtio scrupuli duo, uel, ut inquit, pro uirtutis ratione maior aut mi-
nor. Galeno & Oribasio exhibetur pondere drachmæ unius. Dioscorides quoq; integram drachmam non ue
retur offerre: sufficere tamen ad soluendum aluum dicit duos obolos. Quod si efficacius purgare, uel ut ipse
inquit, quaterni oboli, cum duobus ueratri nigri, & Aloës drachma una, si ipsum Dioscoridem sequamur,
dari possunt. Ego, inquit Manardus, licet nunquam sim ausus tantum dare, duodecim tamen grana transcen-
dere non sum ueritus, scioq; quosdam scrupulum integrum hausisse sine noxa.*

Chamelæa. Caput CLIII.

CHamelæa surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. folia oleæ similitudinẽ ha-
bent, tenuiora* & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriam deradũt. *Alij, addunt densa.
Detrahit pituitam bilemq́; folijs præsertim in catapotia deuoratis: nanq; duæ ab-
sinthij partes, adiecta chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapotia co-
guntur: ea autem in uentre non liquescunt: siquidem quotquot fuere deuorata, re-
geruntur. Folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Officinis & recentioribus Herbarijs Leo terræ, aut Linum syluestre, item Oluella.
Germanis Zylandt. Gallis boys gentil appellatur.
Plura uide in annotationibus nostris in caput proximè sequens.*

Thymelæa. Caput CLIIII.

THymelæa est, qua granum gnidium, quod est semen ipsius, colligitur. hoc Sy-
ri *apolinum uocant, quoniam satiui lini frutex suapte natura similitudinem *Euboeis
referat: uirgas ædit perpulchras, multas, tenues, tripedaneas: folijs chamelææ, angu

A *Thymelæa.*

ſtioribus, & pinguioribus, uiſcoſis, gummoſiſq́ ſi mordeantur: flore candido: fructu myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret, & tandem rubeſcit: inuolucrum fructus durũ, foris nigrũ, intus album. Hoc per inferna bilem, pituitam, aquasq́ detrahit, ſi uiginti granorum pars interna bibatur: uerùm fauces adurit. Itaque cum farina aut polẽta, aut in uuæ acino dari debet, aut melle cocto obductum deuorari. qui ægrè deſudant, trito ſemine cum nitro & aceto, inunguntur. Folia quæ peculiariter cneorum appellantur, per meſſes colligi debent, & ſiccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere conuenit. illitum acetabuli modo cum diluta uini potione, aquam extrahit. mediocrius purgat, addita lente cocta, aut cõtritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ ſucco excipitur, & in paſtillos diuiditur. herba ſtomacho infeſta. partus impoſita necat. Naſcitur in montibus & aſperis. Hallucinãtur qui coccon gnidium fructum eſſe chamelææ exiſtimant, decepti quadam foliorum ſimilitudine.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thymelæa cuius mentionem hoc loco Dioſcorides facit, eſt Mezereon Meſue & Officinarum, ut patet conferenti fructum, myrti baccæ æmulum utriq́; , quod Granũ gnidium dicitur Dioſcoridi, Officinis Coccum gnidium. Germanis Kellershals. *Foliaq́; oleæ ſimilia faciunt ambo; ſed anguſtiora Dioſco. maiora Meſues. ramos Meſuæ bicubitales. Dioſcoridi tripedaneos. Cùm hi Chamelææ (quam nonnulli Mezereon putant) ſint dodrantales & palmo tantùm alti: unicam autem thymelæam facit Dioſcorides: multas Mezerei ſpecies facit Meſues.*

Sambucus. Cap. CLV.

B *Ebulus,* Attich.

Sambucus, Holder.

SAmbuci duo genera. Vnum in arborem aſſurgit, ſurculos ſpargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. folia iuglandis, terna quaternâue, ex interuallis circa ramos exeunt, grauia odore, minutim in ambitu ſecta: & in ramulorum cacuminibus cauliculiſq́ circinatæ umbellæ, quæ florem candidum pariunt, mox acinum terebintho similẽ, in nigredine ſubpurpureum, racemoſum, ſucco madentem, uinoſumq́.

Alterum

Alterum genus, chamæacte uocatur, Romanis ebulum, lōgè humilius est, magisq́; A
herbaceo generi aſsignandum, caule quadrangulo, geniculato, folijs amygdalæ, ex
interuallo longioribus, geniculatim expanſis, pinnatisq́; graueolentibus, in ambi-
tu ſerratis: muſcario ſambuci, flore & acino eiuſdem: radice nititur longa, craſsi-
tudine digitali. Eadem utriuſq; uis, & uſus exiccans, aluo detrahens aquam, ſtoma-
cho inutilis. Folia olerum more coquuntur, ad pituitam bilemq́; detrahendā. Cau
les teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta, & in cibis data,
hydropicos adiuuat. prodeſt uiperarum morſibus, eodem pota modo. uuluas emol-
lit inſidentium decocto: patefacit earum ſpiracula, & uitia corrigit. Acini in uino
poti eodem funguntur munere. denigrant capillos illiti. Folia, ſi prætenera ac mol-
lia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. ambuſtis & canis morſibus il-
litu proſunt. ulcera quæ dehiſcunt in fiſtulam, agglutinant. ijs qui podagra tentan-
tur, cum ſeuo taurino aut hircino proſunt illita folia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sambucus uel Sabucus Græcis ἀκτῆ. *Officinis Latinum nomen ſeruauit.*
Germanis Holder/Flader. *Brabantis* Vlier. *Gallis, Seu, ſuſeau dicitur.*
Ebulus Græcè χαμαιάκτη. *Officinis genuinum ſeruauit nomen. Germanis* Attich.
Brabantis Adick. *Gallis Hieble appellatur.*
Vtraq; Sambucus, & arboreſcens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adijcit: Potæ & manducatæ aquam per aluum educunt, propter quam cauſam quia purgatoriam uim habent, de ipſis hoc libro agit Dioſcorides, cùm alioqui recenſeri debuerant inter arbores.

Picnocomum. Caput CLVI.

PIcnocomon conſtat erucæ folijs, acrioribus, ſcabris & craſsis: caule quadran-
gulo: flore ocimi: ſemine marrubij: radice nigra, aut pallida, rotunda, exigui
mali figura, terram redolente. Inuenitur in ſaxoſis locis. Semen grauia ſomnia & tu-
multuoſa facit, drachmæ inſtar potum. tumores diſcutit, illitum cum polenta. ſpicu
la, adactosq́; corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula, panosq́; diſcutiūt Ra B
dix eius in aqua mulſa duûm drachmarum pondere, aluū ſoluit & bilem extrahit.
Picnocomon hodie planè neglectum & incognitum.

Apios. Caput CLVII.

APios iuncos duos ſiue tres ſpargit, ru
bros, tenues, qui à terra parum attollū
ur: folijs rutæ, oblongioribus tamen, & an-
guſtioribus, herbaceis: ſemine paruo, radi-
ce haſtulæ regiæ * in formam pyri turbinata, *ſphondilij.
rotundiore tamen, ſucci fœcunda, intus ha-
bet corpus candidum, extrà cortices nigros.
Superior pars eius uomitione bilem pitui-
tasq́; extrahit: inferior per aluū. tota utrinq;
purgationes mouet. Succum ſi libet eximere,
tuſa radix in fictili mergitur, & agitata aqua,
quod ſupernatat pinna ſelectum, exiccatur.
Purgatur atq; parte is ſuccus, ſeſquiobolo potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apion, cuius picturam damus, hodie apud Germanos Erdtnuß/ Erdfeigen/ Erdmandeln *appella-
tur, Brabanti* Muyſen met ſteerten/ *uel* Zeeuſche caſtanien.

Colocynthis. Caput CLVIII.

COlocynthis ſarmenta foliaq́; ſatiui cucumeris emittit, per terram repentia, di
uiſa, fructum in ſpeciem mediocris pilæ conglomeratū, uehementer amarum:
quē legere oportet, cùm cœperit in pallidū colorē permutari. Medulla fructus pur-
gatoriam

A

Colocynthis.

gatoriam uim habet, si quatuor oboli cum aqua mulsa, melle cocto, myrrha & nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur, & infusæ clysteribus prosunt neruorum resolutioni, coxendicum doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & strigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. fœtus admotæ enecant. dentium dolorē tollit, si unà repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inferuescat, hocq; iure decocti dentes colluantur. si aqua mulsa aut passum in eadem incoquatur, & sub diuo refrigescat, potu crassum humorem & strigmenta alui detrahet. stomacho supra modum aduersatur. subdita ex ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virentis succo utilissimè ischiadici perfricantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κολοκυνθίς. Latinè, Colocynthis, Cucurbita syluestris.

Officinis corruptè Coloquintida. Germanis Coloquint. Gallis Courge sauuage, coloquinte.

Mesue duplex genus Colocynthidis constituit, Nempe marem & fœminam. Mas grauis, durus, asper, nigricans, & lanuginosus est. Fœmina eidem autori præfertur mari, præsertim magna, siue ut dicunt, grossa, lenis, laxa, candida, leuis, & perfectè matura: & cuius pars interior, siue medulla, pulposa, laxa, leuis, hoc est, non aspera & insigniter alba est. Optima Venetijs emitur Colocynthis, & quæ ex orientalibus regionibus, utpote calidioribus, ad nos aduehitur. Quæ apud nos nascitur, inefficacior est, & ægrè aluum soluit. Cæterùm probatissima syluestris huius Cucurbitæ medulla, siue, ut loquuntur, pulpa, antequam in usum assumatur, primùm incidenda est, deinde terenda diligenter, & sæpius cribranda. Ad usus tempore rursus cum

B

mulsa mortario exquisitissimè subigenda, id enim illi, inquit Aëtius, peculiare est, ut trita antequam madesiat, subtilissima appareat: sed post mulsæ infusionem ita intumescat, ut qui uideat, cribratã minimè putet. Quodam igitur frustulum eorum quæ intumuerint, sæpe uentri aut stomacho inhæret, sæpius tamen intestinorum anfractibus implicatur. Cumq; sit naturaliter acris & mordax, ulcerat intestina, parit & contractiones. Propterea exquisitissima diligentia ad ultimam minutiem redigenda est. Sed mulsæ prius aut rutæ decocto infunditur, tum exiccata in puluerem redigitur. Paulus & Auicenna, quem est Mesue secutus, ipsam Colocynthida etiam plurimùm teri uidetur. Serapion autem, sed malè, contrarium asserit, eam uidelicet non multum esse terendam. Dosis pulpæ colocynthidis ad summa est, decem ceratia, Mesue. Paulus drachmam integram dare non ueretur, quæ eiusdem sententia pendet ceratia decem & octo. Datur Aëtio Colocynthidis medullæ scrupulorum duorum pondere, ex duobus mulsæ cyathis, Imbecillibus tamen inquit, scrupulus sufficit. Quatuor obolis sumptu purgat hoc loco Dioscoridi, melle cocto, myrrha & nitro excepta, atq; in catapotium coacta.

Epithymum.

Pituitam, bilem, & strigmenta Diosco. purgat: bilem uerò & muccosa non à sanguine, ut elleborus scammonium, sed à neruis & neruosis partibus, Paulo. Danda quibus caput est læsum, & meninges, aut pericraneon, uertiginosis, hemicranicis, epilepticis, apoplecticis, cynico, spasmo, asthmaticis, orthopnoicis, Paulo.

Cum oleo spinæ affricatum lumborum & coxarum dolores sanat, & alia multa potest, Dioscor. Plin. Galen. Paul.

Epithymum. Cap. CLIX.

EPithymon, flos est è thymo duriore, satureiæ simili. capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas, quasi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitã, bilemq; atram, per inferna. Priuatim prodest melancholicis, & inflatis, acetabuli mensura, ad quatuor drachmas, cum melle, sale, & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia & Pamphilia gignitur.

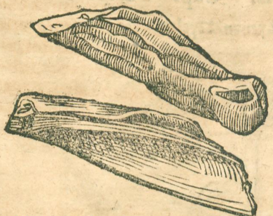
NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Epithymum Græcorum est flos thymi satureiæ similis, calidus siccus gradu tertio: omnia potest quæ thymus, sed efficacius, ob id illius penuria hoc uti licet, mensura tamen maiore. Datur Epithymum drach. 4. cũ sero lactis uel mulsa, ad educendum humorem melancholicum. Horum loco si Arabum Epithymo, hoc est, cassuta thymo innata, ut satureiæ seu thymbræ, Epithymbrum Actuario dictum, & hyssopo, & maioranæ epyssopum: & orobo orabranche, & lino linanche, uti libet, quia uires cum thymi flore easdem illi Plinius ueterum solus tribuit: dabitur cum Mesue ob imbecillitatem à drach. quatuordecim ad drach. uiginti. Epithymus autem Arabum, ut thymus, est duplex, hortensis, & hoc calidior, siccior montanus.

A

Alypum.

Caput CLX.

ALypon surculosa herba est, subrubra, gracilibus ramulis: tenuibus folijs: flore molli, leui, & copioso: radice betæ, tenui, referta, acri succo: semine Epithymi: gignitur in maritimis, maximè Lybiæ, quàm largissima: quanquã alibi quoq; plurima prouenit. Semen atram bilem deijcit, si mensura epithymo pari cum sale & aceto sumatur. uerùm interanea leuiter exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alypon uel pityusam Dioscoridis esse Turbith, uel Turpetum Actuarij, quidam arbitrantur, quam etiam Turpet à barbaris uocari scribit Dioscor. nec fortè uox ea cum Leoniceno & alijs quibusdam expungenda ex Dioscoride fuerit. quum aliàs plerasq; appellationes barbaras interponat, Turbith autem Mesue, ut suprà monuimus, ab hoc diuersum est, & quibusdam uidetur secunda tithymali species. Alypion uel Alypia aluum soluit, in aqua mulsa, Plinio, addito sale modico. Minima potio est duarum drachmarum: media quatuor: maxima sex, ea purgatione, quibus datur ex gallinaceo iure. Depellitur atra bilis semine, Diosco. si mensura Epithymo pari, cum sale & aceto sumatur. purgat autem maximè bilem atram, qua purgata animi tristitia in melancholicis pellitur, à qua ui seu facultate potuit illi nomen fieri. Est enim Græcis Alypon, quod tristitia doloreq; caret, aut liberat.

B

Empetron.

Empetrum, seu Calcifraga. Caput CLXI.

EMpetron aliqui phacoides uocant, nascitur in montibus & maritimis, salso gustu: sed quo propius terreno fuerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

NOMINA ET EXplicatio.

Ab alijs describitur herba sesquipedalis, geniculatis cauliculis, succulenta, folio marini roris, nisi quòd multò carnosius & rarius, semine corymbis dependentibus, fœniculi effigie, flosculo luteolo, singulari radice, exili & breui, odore gustuq; salsis. Galliæ uulgus quòd medijs erumpat saxis, perce pierre, hoc est perforipetram. Sanctones rumpe pierre, id est, rumpipetram, multi marinam cristam, quòd montium iuga & scopulorum crepidines ea uestitæ cristentur, Aliam tamen omnino ab ea, quam cretam appellant marinam. Frequens est in Massiliensi ora, neq; non in maritimo Sanctonum tractu. Germaniæ uerò peregrina. Hallucinantur qui eam herbam Officinæ saxifragam albam, Germani Weiß & hohen steynbrech appellant, Empetrum esse contendunt, notis omnibus supradictis apertissimè reclamantibus, nempe caulem

A

Saxifraga alba.

habet lanuginosum, subrubicundum, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatem referentia adhærent, partim alba, partim rubra, quibus Officinæ pro semine eius utuntur. hæc urinam mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaq; confert: abstergit enim expurgatq́;, & quæ in uenis est craßiciem, sicut alia omnia, quæ amara sunt, incidit. Menses quoq; cit, crassaq; ac glutinosa ex thorace educit. hanc quidam arbitrantur pseudobunion esse Dioscoridis.

Vitis syluestris. Cap. CLXII.

Reyenen/Myelen.

B

Vitis syluestris sarmenta uitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice: folijs hortensis solani, longioribus ac latioribus: muscoso flore, & capillaceo: fructu exiguis uuis simili, post maturitatem rubente. rotunda est acinorum facies. Feruefacta radix in aqua & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorē alui ciet. ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enascentes uiticulæ, cibi gratia, sale condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Syluestris uitis quibusdam ea uidetur, cuius picturam exhibemus, uidelicet quam suprà clematin alteram fecimus, uulgo Lienen/Nielen. Brabantis Wondtwijngaert. Gallis hardea & uiorna appellata.

Vitis alba. Caput CLXIII.

Vitem albam aliqui bryoniam uocant. Folijs uiticulis, pampinisq́;, satiuam uitem imitatur, sed hirsutiora sunt omnia. ea quos prope se nacta sit frutices, suis clauiculis complectitur. fructus rubens in uua dependet, quo coria pilis spoliantur. Ex ea asparagi, qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluum & urinam cient. Folia, fructus, radix, acrem uim sortiuntur. itaq; ulcerum phagedenis, gangrænis, chironijs, putrentium tibiarum tædio, efficaciter ex sale illinuntur. Radix corpus abstergit, & cutem erugat. uitia cutis in facie, uarosq́;, lentigines & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta Chia, & Fœnogræco, eodem effectu prodest

decocta

Bryonia.

decocta in oleo, usquedum liquescat. sugillata tollit, reduuias committit. inflammationes discutit illita ex uino. suppurationes rumpit. medicamento aptè immiscetur, quod carnem exest. infracta ossa extrahit, trita & imposita: datur comitialibus in potu drachmæ pondere, quotidie, anno toto. prodest attonitis, & uertigine laborantibus, consimiliter assumpta. cōtra uiperarum ictus pota drach. duabus, auxiliatur. partus necat. mentē interdum subturbat. fœminarum locis apposita, partus secundasq; morantes trahit. cit urinam pota: eclegma ex ea fit cum melle, difficile spirantibus, strangulatu oppressis, tussientibus, uulsis, ruptis, & laterum doloribus lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus, consumit. illinitur ad eadem cum fico. ad muliebres insessus decoquitur: siquidem uuluas purgat, sed abortum facit. Succus è radice uere exprimitur, qui trahit pituitam, cum aqua mulsa potus. Ad psoras & lepras semen efficaciter illinitur. lactis abundantiā facit succus eius, si cum tritico decocto sorbeatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄμπελος λευκή. *Latinè, Vitis alba.*

Officinis Bryonia.

Germanis Schmerwurtz/Zaunrüben/Wilder zitwan.

Gallis Colubrine, Coulurce, dicitur, fortè quòd in hac colubri sæpe stabulantur.

Caletum multum Bryonia baccis rubentibus, quibus depilat, & ob id coria dentantibus, est utilis, & quicquid attigerit, rubrificat ignis modo, unde Gallis quoq; ignis ardens, eorum idiomate, du feu ardant, tota planta dicitur. Galen. fructus eius maturitate ruber, racemosus, est Psilothrum ut planta ipsa. Nam ἄμπελον λευκὴν βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσι. *Galen. lib. simplic. tamen* ἄμπελον λευκὴν *&* βρυωνίαν *separat lib. 1. com. ph. part. in pilos corrumpentibus medicamētis.*

Vitis nigra. Caput CLXIIII.

Nigra uitis, quam alij nigram bryoniam uocant, folia fert hederæ, sed maiora, smilaceis proxima: caules etiam cognatos, capreolis suis arbores, quasi adminicula, comprehendit. fructus racematim cohærent, qui inter principia urent, & post maturitatem nigrescunt. radix foris nigra, intus buxeo colore nitet. uiticulæ quæ primo germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. Menses pellunt, urinas cient. lienem absumunt. uertiginosis, comitialibus, neruorum resolutione tentatis, prosunt. Radix eadem, quæ uitis alba præstat, sed inefficacius. Folia cum uino ex ulceratis iumentorum ceruicibus commodissimè illinuntur. luxatis itidem imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

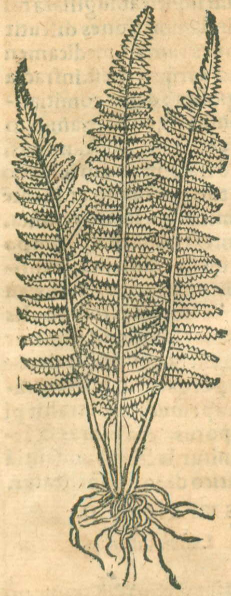
Falluntur qui nigram uitem aliam esse plantam ab alba differentem arbitrantur, cùm eadem sit colore, in radice, quæ huic nigra, alteri alba, & fructu tantùm differunt, quem alba uitis rubrum, nigra uerò nigrum profert: alba uitis rubro fructu in agro Argentinensi, nigra uerò radice & fructu nigro in Norico copiosissimè prouenïunt. Simul nascentes nusquam reperi.

Filix. Caput CLXV.

Filici folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo, cubitali longitudine, multifida, & lateribus pinnata, subgraui odore. radice per summa cespitum nigra, oblonga, filices multas fundente, subastringente gustu. nascitur in montibus & saxosis. Radix latas tineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsa, me-

A

Filix mas.

Filix fœmina.

lius si cum scammoniæ aut ueratri nigri totidem obolis detur. sed qui sumunt, allia prægustare debent. laborantes lienis incremento recreat. radix & potu & illitu cum axungia uulneribus sagitta arundinea factis, est auxilio. Cuius rei probatio talis fertur: Peribit filix, quam per ambitum sata copiosior arundo coronet. & contrà, euanescens abibit arundo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit. Filix fœmina folijs est filicis, surculosis, altioribusq́; & quæ non singulari, ut illa, pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flauescunt. aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia cum melle eclegmate sumpto. potæ cum uino drachmis tribus, teretes tineas eijciunt. datæ fœminis, sterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, si supergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cicatrici repugnantibus, inspargitur. iumentorum ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uentrem emolliant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Filicis Plinio ut Dioscoridi duo genera, nec florem habent, nec semen: unum πτέριν *Græcis. Latini Filicem maiorem. Germani* Hohe farn. *Galli osmundam regalem uocant, cuius ex una radice complures exeunt*

B *filices, bina etiam cubita excedentes, non graues odore. Alterum genus Græcis* θηλύπτερις. *Latinis Filix fœmina. Germanis* Nider farn. *Gallis fugera, feuchiere dicitur.*

Nascuntur ubiq;, maximè uerò frigido solo. Filicis radix maximè utilis, amara, subastringens, lumbricos latos necat, partum mortuum eijcit, ulcera ualenter, sed sine morsu siccat imposita, hepatis meatus probè terget sine manifesta calfactione aut refrigeratione.

Filicula, siue Polypodium. Caput CLXVI.

Polypodium.

Filicula nascitur in montosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta, non tenui perinde diuisura. radix pilosa, in qua continentur cirrhi, ceu polyporum, crassitudine digiti minimi, coloris intus herbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Purgandi uim habet. coquitur cum gallina, aut piscibus, aut beta, aut malua, ad aluum soluendam. aridæ farina aquę mulsæ insparsa, detrahit bilem & pituitam, trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus rimas quæ inter digitos fiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, πολυπόδιον. *Latinè Polypodium.*

Genuinum nomen Officinis retinuit.

Germanis Engelsüß. *Gallis Polypode dicitur.*

Melius & efficacius est Polypodium, quod in uetustis arborum, & maximè montanarum quercuum nascitur, quàm quod in petris inuenitur, de quo hoc loco Diosco. agit. Hoc enim superfluam habet humiditatē, & (ut inquit Mesue) indigestam, quæ flatus, nauseam & stomachi subuersionem excitat. illi aũt querno polypodio, de quo in capite mox sequenti, bonitatis notas octo Mesue attribuit, sed obscurè multùm, & non

conformiter

conformiter bonis auctoribus. Deligendum itaq; censemus Polypodium illud, quod eas habeat proprietates, quas alij iam aßignauimus. Dosis Polypodij est Mesue à drachmis duabus usq; ad aureos quatuor. Aëtius ex purgatæ radicis scrupulos sex, qui in aqua mulsa præferbuerint, exhibet. Oribasius drach. duas coquit in ptisanæ succo, datq; bibendum succum. Sunt qui unciam integram dederunt sine noxa. Polypodij radix dulcis, & austera, multùm siccans, sed sine morsu, purgandi uim habet Galen. bilem, pituitamq; trahit, Dioscor. In quo non bilem sed Melancholiam legit Serapio: sic & Mesues, & alij post eos pleriq;, Melancholiæ purgatricem uim tribuunt. Sic crassum, solidum, cirrhosum, ex rubro nigrescens, colore intus herbaceo, ut pistacium recens, quercubus innatum potius quàm saxis & muris: alijs contrà uidetur, nisi astringendum sit.

A

Dryopteris. Caput CLXVII.

DRyopteris nascitur in ueterum roborum musco, filici similis, multò minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem uergentibus. Psilothrum est cum radicibus trita: illinitur enim primum usquedum sudorem euocet, mox sudor abluitur, & recens imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc omnino ea uideretur, quam hodie Officinæ & Herbarij Polypodium quercinum, Germani Eychfaren appellant, nisi uiribus eam ab hac seiunxisset. Psilothrum enim non est nostrum Polypodium.

Cnicus. Caput CLXVIII.

CNicus folijs constat oblongis, per ambitum diuisis, asperis, spinosis, caule sesquipedali: capitulo magnitudine grandis oliuæ: flore croci: semine candido, aliqui rufo, lõgo, anguloso. Huius flore in obsonijs utuntur. Seminis tusi & expresi succus, cum aqua mulsa, uel iure gallinacei, aluum purgat: sed stomacho aduersatur. ex eo autem fiũt offulæ, quas placentulas uocant, adiectis succo amygdalis, nitro, aniso, & melle decocto. quæ aluũ emolliunt. Hæ in partes quatuor finduntur, quæ nucis iuglandis magnitudinem impleat: è quibus ante cœnam duas uel tres sumpsisse satis est. Ratio temperandi hæc est: Cnici candidi sextarius, amygdalorum tostorum & delibratorũ cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum.

B

Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alui facultate donat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Κνῆκος. Latinè, Cnecus uel Cnicus. Officinis Carthamus, Crocus hortensis.

A Germanis Wilder Saffran/Feldtsaffran/Flor. Gallis Saffran bastart appellatur.

Semen Carthami, ex sententia Mesue, eligendum est candidum, planum, hoc est, laue, grandiusculum, & plenum, cuius medulla est unctuosa & pinguis, cortice tenui. Paulus coquit drachmas quinq; medullæ Carthami, cum Ptissana, & paucis salibus, ut educat aquam. Cnici semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam, ut cap. 5. lib. 2. simp. docet Galen. & lib. 5. sanitatis tuendæ: in diacnici compositione: nihil tamen aut minimum harum uirium in consueto nobis semine Cnici expertus, fortè quòd à regionibus calidioribus non sit allatum, sed in nostro agro natum, Carthamus Gazæ cum uulgo appellatur.

Mercurialis. Caput CLXIX.

Fœmina.

Mas.

B

LYnozostis, aliqui parthenion, alij hermu botanion appellant, folijs constat ocimi, minoribus, helxinæ cognatis: ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu fœminæ, copioso, quandam racemorum speciem præbente: mari, è foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis unà cohærentibus. frutice dodrantali aut maiore. Vtraq; in oleribus manditur, ad aluum ciendam. cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamq́; detrahit. constat ut mares gignãtur hunc facere, ut fœminæ, illam: si à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo Mercurialis genera, masculus & fœmina, quæ efficacior: utriusq; picturam damus. Mas qui Græcis ἑρμοῦ πόα, ἢ λινόζωσις ἄῤῥην uocatur. humilior, folio nigriore constat, fœtu propter genicula rariore, breui, contorto, in binos ueluti testiculos coëunte, fœminæ coma albicat, fructu copioso, soluto & candido, quandam racemulorum imaginem præsentante, Græcis λινόζωσις θήλεια dicitur. Vtraq; Officinis Latinum nomen seruauit. Germani Bingelkraut/Bengelkraut/ & Scheißkraut appellant. Mercuriali omnes duntaxat ad uentris purgationes utuntur. Verum enimuerò si quis eius facere periculum uolet in cataplasmate, sanè digerentis admodum facultatis esse experietur.

Cynocrambe.

Cynocrambe. Caput CLXX.*

A

CYnia aut Cynocrambe, cauliculum binûm dodrantum altitudine emittit, mollem, subalbidum. folia mercuriali aut hederæ similia, certis interstitijs subalbida. semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota, aluũ cient. oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam & bilem aquamq́; detrahit.

* Caput hoc additicitiũ uidetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis nostris nota syluestris atriplicis nomi[illegible], ea siquidem cauliculum habet duûm palmorum, folia herbæ mercurialis, aut hederæ, subcandida ex interuallis, semen prope folia paruum, rotundum. Germani uocãt Wilde milten. *&* Scheißmilten. *Aliqui existimant syluestris esse bliti genus, cùm more illius seminosum sit, cæterum crenatum huic folium, ut Mercuriali, aut hederæ modo in angulos exit, quod non in blito syluestri reperitur.*

Heliotropium. Cap. CLXXI.

HEliotropio magno flos est effigie scorpionis caudæ, unde scorpiuro ei nomen. & quoniam folia cum sole circumagat, heliotropion dicitur. folia ocimi habet, hirsutiora, candidiora,* & maiora. ramuli à radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut subfuluus, incuruatur ut scorpionis cauda. radix tenuis est, & inutilis. nascitur in asperis. Decoctum herbæ ex aqua, fasciculo manus plenæ potu pituitam bilemq́; per aluum extrahit. contra scorpionum ictus ex uino potum & illitum prodest. adalligatur ad conceptus arcendos. Aiunt per horam unam ante accessiones seminis grana quatuor cum uino quartanas finire: tria uerò, tertianas. illitum semen formicantes uerrucas pensilesq́;, & thymos, & epinyctidas exiccat. Folia infantium destillationibus, quas syriaseis uocant, podagris, luxatisq́; utilissimè illinuntur. menses cient. partus trita & imposita pellunt. Heliotropion paruum nascitur in palustribus, iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus: semine, acrochordonum uerrucarum modo, pensili, rotundo. Herba cum suo semine pota, ad iecto nitro, hyssopo, nasturtio, & aqua, latas tineas teretesq́; excutit. Pensiles uerrucas, quæ acrochordones uocantur, cum sale illita tollit. Scorpioides herbula est, folijs paucis, semine caudæ scorpionis effigie. Illita scorpionũ ictibus præsentaneo est auxilio.

* Nigriora.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dicta est heliotropium similiter & heliostrophon, eo quòd ad solem se uertat, & ad motum ipsius circum agatur herba. Scorpiuri uerò nomen habet ab effigie scorpionis caudæ, à Celso Solaris herba dicitur, à paucis hodie ne medicis quidem, pace semper eruditorum dixerim, cognoscitur, nouo ab herbarijs indito nomine: uocant enim herbam cancri, quòd flores in caudæ cancri similitudinem inflectantur, namq; scorpionem nostri rarius uident, à re potius nota, cancro scilicet, potius quàm Scorpione ignota, traxerunt appellationem. Nanq; herba cancri, ut singulas prosequar notas, pingui solo cultoq; maximè nascitur. Florere incipit circa Solstitium. Folia ab ortu in occasum solem sequuntur, ita ut quacunq; cœli parte sedem teneat sydus, in eam conuersa spectent, eoq; nubilo etiam cœlo dirigantur: folia ocimo similia, hirsutiora, maiuscula, candidiora: ramuli à radice terni aut quaterni sæpius exiliunt, multis alis concaui. Flores in cacumine candidi aut fuluescẽtes, instar caudæ scorpionis, incuruantur. Radix tenuis & superuacua. Floret medio Augusto in exitum autumni: qua depicta nunc effigie nusquam in agris per id tempus conspicitur. Heliotropion minus omnino priori simile, folijs tantùm minoribus: in palustribus & circa lacus inuenitur. Scorpioides uerò quæ sit hodie ignoratur: sunt qui dicant radice & semine scorpionis effigiem hanc herbulam repræsentare &c.

Finis Libri Quarti.

A

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE MEDICINALI MATERIA, LIBER QVINTVS. IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE, Cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita, Per Gualtherum H. Ryff, Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

SVperioribus quatuor libris, amicissime Aree, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, & eorundem lachrymis ac fructibus: item animalibus, melle, lacte, adipe, cerealibus, oleribus, necnon de omni radicũ, herbarum, succorum, seminumq́ue ratione. In hoc autem totius operis Quinto, disseremus de uinis & metallicis, à uite nostram commentationem auspicati.

Vitis uinifera. Caput I.

FOlia uitium & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant: & inflammationem stomachi ardoremq́ue, cũ polenta. folia etiam per se, ut quæ refrigerent & adstringant, imponi solent. Potus eorũ succus dysentericis, sanguinem excreantibus, stomachicis, & grauidarum malaciæ medetur. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma uitium, quæ ueluti gummi in caudicibus concrescit, ex uino pota calculos pellit. illita lichenas & psoras leprasq́ue nitro prius perfrictas sanat: eadem cũ oleo sæpius pilis illitis, psilothri effectum habet: maximeq́ue sanies, quam accensa sarmenta uitium uiridia exudarunt qua & perunctę uerrucarum informicationes extrahuntur. Cinis sarmentorum & uinaceorum, detractis in sede condylomatis, & thymijs, illitus ex aceto medetur. prodest luxatis & uiperarum morsibus: contra lienis inflammationem illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto. Labrusca duorum generum est. alterius uua non maturescit, sed flore tenus œnanthen nominatam perducit. altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules, & clauiculæ quibus repunt, uim habẽt cultæ uiti similem.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄμπελος ἥμερος, ὄνη, οἰνόη, οἰνοφόρος. *Latinè, Vitis urbana, uinifera.*

Germanis Weinreben/Weinstock/Weintrauben. *Gallis uigne appellatur.*

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ singula persequi superuacaneum esset. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumq́ue lib. 13. natural. historiæ, qui diligentissimè de ijs scripsit, legat. Labrusca Græcis ἄμπελος ἀγρία. *Germanis* Wild vngepflantzte Reben. *Gallis Vigne sauuage dicitur.*

Vua. Caput II.

VVæ recentes aluum turbant, & stomachum inflant. innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, ideo quod in eis copia humoris exiccatur. utilesq́ue fiunt stomacho ægrisq́ue, atq́ue cibi auiditatem excitant. in uinaceis & ollis seruatæ, ori & stomacho gratæ* sunt. aluum sistunt, sed uesicam & caput tentant, & sanguinem excreantibus conueniunt. Similesq́ue, quæ in musto fuere. Sapa aut passo conditæ, stomachum magis infestant. At quæ solem prius passæ in

* *Plinius cõtrà sentit lib. 23. capit. 1.*

In aqua cœlesti conduntur, minus uinosæ sunt, siticulosis, ardentibus & longis febri **A**
bus salubres. Reconditi uinacei inflammatis mammis, rigentibus ac præduris, cum
sale illinuntur. decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & fœminas fluxione uul-
uæ laborantes iuuat infusa, ad desessiones, ac fotus assumitur. Nuclei acinorum ad-
stringendi uim obtinent. stomacho utiles sunt. inspargitur farina tostorum, polentę
modo, dysentericis, & cœliacis, & solutis stomacho. Vua passa alba adstringentior
est. prodest esitata caro earum tussi, faucibus, renibus, ac uesicæ. estur in dysenteria
per se cum nucleis, & decocta in patinis cum melle, admista milij ac hordei farina et
ouo. ualet ad purgandum caput, eiusdem gratia cum pipere commanducatur. testiũ
inflammationes sedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. fauos, epiny-
ctidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, sine nucleis trita,
& cum ruta imposita sanat. podagræ conuenienter cum panacis succo illinuntur.
mobiles ungues illita, celerius extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, Σταφυλή. *Latinè Vua præcipuè in uite dicitur ab uuido, id est, liquore contento.*
Germanis Weintraub/Weinbeer. *Gallis Roisin appellatur.*

Vuarum genera omnia explicari hoc loco nihil opus fuerit, cùm pleræq; ex uitium generibus à Plinio & rei rusticæ scriptoribus enarratis facilè poßint cognosci. Omnium partium uitis temperamentum ex facultatum enarratione apud eosdem patescet. Vuæ tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & siccæ sunt, maturæ uerò calidæ & humidæ in primo gradu, autore Simeone Sethi.

Vuæ satiuæ uitis coquit, astringit, leuiter digerit: Vuæ passæ, quam Germani Mertreubel/ *&* Rosin. *Galli roisins en capatz uocant, caro, tantum astringit quantum eget hepar affectum. Habet præterea facultatem coquendi crudos humores, & emittendi malignos: ægrè corrumpitur, tota substantia familiaris est hepati, & usu crebro consueta est: ob id felicißimè miscetur medicamentis hepaticis.* σαφίδας κεκαθαι-
ρισμένας, *id est, exemptis uinaceis.* Aet.

Oenanthe. Caput III.

OEnanthe uocatur uitis syluestris fructus, cùm floret. Recondi debet fictili non
picato, collectaq; substrato linteo, in umbra siccatur. Laudatissima in Syria **B**
& Cilicia & Phœnice. Vis ei adstrictoria, quare pota stomacho ac ciundæ urinæ uti
lis. aluum sistit, ac sanguinis excreationes. contra fastidia & acorem stomachi, sic-
ca & illita efficax est. capitis doloribus tam uiridis quàm sicca, ex aceto & rosaceo
perfunditur. sanguinolenta uulnera cataplasmate, & incipientes ægilopas, oris ulce
ra, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & rosaceo, ab inflammatio
ne uindicat. pessis miscetur, ad sistendum sanguinem. contra oculorum delachry-
mationem, & stomachi ardores, cum polline polentæ & uino illinitur. Cinis cre-
matæ in testa, candentibus prunis, facit ad oculorum medicamenta. reduuias & pte-
rygia, abscedentes gingiuas, cruentasq;, cum melle sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè, οἰνάνθη, ἀμπέλου ἀγρίας ἄνθος.
Latinè Oenanthe, Labrusca, Vitis syluestris fructus, cùm floret.
Germanis Wild reben/Holtztrauben blüet. *Gallis Grappe de uigne sauuage dicitur.*

Labruscæ alterum genus, ut Dioscorides quoq; testatur, uuas ad maturitatem non perducit, sed ad florē tantùm dictum Oenanthum promouet. Altera perficit paruis acinis. Vis huic eadem quæ satiuæ, folio, capreolis & caulibus, sed nigra astringentioris est naturæ.

Omphacium. Caput IIII.

OMphacion succus est acerbæ uuæ, nondum maturescentis, è Thasia uite aut
Aminea. Oportet autem ante canis ortum, expressam melliginem in rubro
ære, linteo cooperto, insolare, usquedum cogatur, semperq; quod ceruici uasis con
cretum hæsit, reliquo humori permiscere: noctu à subdialibus locis in tectũ refer-
ri, quandoquidem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendũ est fla-
uum, friabile, uehemēter astringens, & linguam mordens. Sunt qui coquendo mel-
liginem cogant. Prodest cōtra tonsillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarũ uitia,

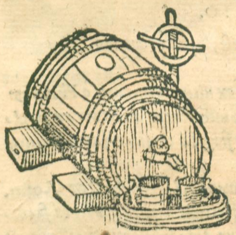
A purulentas aureis, cum melle aut passo. item ad fistulas, uetera ulcera, nomasq́; ex aceto: dysentericis, & mulieribus fluxione uuluæ laborantibus clystere infunditur. oculorum claritati, & scabritiæ, & erosionibus angulorum conuenit. bibitur ad recentem sanguinis excreationem, etiam si rupta parte aliqua contingat: sed pauco, & aquatiore est utendum: ualde siquidem exurit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀμφάκιον. Latinè Omphacium. Officinis agresta. Germanis Agrest. Gallis ueriust dicitur.

Omphacium sic à uino differt, ut oleum omphacinum à dulci: siccato interdum utimur, ut Heraclides apud Galen. lib. 6. comp. phar. part. id quia repellit, incipientibus phlegmonis est salubre.

Vini natura. Caput V.

VIno uetere nerui læduntur & reliqui sensus, quod tamen gustu suauius est. quare cauendum iis qui intestinæ alicuius partis imbecillitatem sentiunt. attamen in secunda ualetudine paucum, aqua dilutum, innoxiè sumitur. Nouum inflat. ægrè coquitur. insomnia parit grauia. & urinam ciet. Aetate medium, utraq; uitia fugit: quare ad uictus sanorum ægrorumq́; usurpatur. Album, tenue, stomacho utile est, ac facilè in membra distribuitur. Nigrum uerò, crassum est, & concoctu difficile. carnem alit, & ebrietatem creat. Giluum, utpote quod medium est, medias inter utrunq; uires habet. In secunda tamen & sinistra ualetudine, cum primis laudatur album. Quin & uina sapore distant. siquidem dulce crassis partibus constat, & difficilius à corpore expirat. stomachum inflat. aluum & interanea, ut mustū, turbat: sed minus inebriat. renibus, & uesicæ aptissimum. Austerum, per urinam celerius transit: sed capita dolore tentat, & temulentiam gignit. Acerbum, ad ciborū B per membra digestionem accommodatissimum. aluum, & cæteras fluxiones cohibet, minusq́; urinam expellit. Nouum neruos minus tentat. Vinum aqua marina factum, stomacho aduersatur. sitim stimulat, neruos infestat. aluo aptum. à ualetudine se recolligentibus inutile. Passum, quod uuis sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, Creticum cognomine, aut pramnion, aut protropon, & sapa, quæ fit musto igni decocto, Græci sirion aut hepsema appellant: nigra quidē, & quæ dicuntur melampsithia, crassa sunt, & corpora multùm alunt: candidum, tenuius: & heluola inter hæc media, medias sortiuntur uires. Omnia tamen adstringunt, & pulsus reuocant. faciunt aduersus uenena quæ exulcerando necant, ex oleo pota, & uomitionibus reddita. contra cicutas, meconium, pharicon, toxica, & concretum in grumos lac. item contra renum, ac uesicæ pruritus, rosiones, exulcerationesq́;. inflant tamen, & stomacho aduersantur. priuatim prodest melampsinthiū, si uenter rheumatismum sentiat. album, magis cæteris emollit aluum. Gypso conditum neruis officit, caput aggrauat, & incendit, ac uesicæ aduersatur. contra uenena cæteris aptius. Picata, aut resinata, excalfaciunt, concoquunt, sanguinem excreantibus inimica. Quæ uerò aparachyta uocant, ut quæ admistam sapam recipiunt, caput implent, temulentiam gignunt. ægrius in halitum expirant. stomachum malè habent. Inter Italica uina Falernum principem locum obtinet, quod inueteratum perquàm facilè coquitur. pulsus exuscitat, aluum adstringit, stomacho utile. sed uesicæ nocet, atq; iis qui uisus hebetudinem sentiunt: & ad potus crebros minimè idoneū. Albana crassioribus constant partibus, dulcia. stomachum inflant, uentrem emolliunt: sed concoctionem non æquè adiuuant, & neruosa minus infestant. uetustate, eadem austerum saporem concipiunt. Cecubum, cùm sit dulce, est & Albano crassius. corpus & colorem alit: ægrè tamen coquitur. Surrentinum, ualde austerū est: quare intestinorum & stomachi fluxiones cohibet. & cùm tenue sit, caput minus tentat. inueteratum suauius redditur, & stomacho utile. Adrianum & Mamertinum in Sicilia æquè crassis partibus gignuntur. modicè adstringunt, & ocyssimè inueterantur, minusq́;, ob suam tenuitatem, neruos tentant. Paraetypianum, quod ex Adriatico

tico sinu defertur, odoratum ac tenuius est: quarè liberaliter epotum fallit. diu ser- A
uat ebrietatem & soporem adfert. Istricum Paraetypiano simile est, sed urinam ue-
hementius pellit. Chium tamen antedictis mollius, & aptum potui est. bene alit, &
minus inebriat. fluxiones cohibet. oculorum medicamentis utile. Lesbium facilè
membra subit, Chio leuius, & aluo idoneum. Ephesium eandem uim habet, quod
phygelites nominatur. uerùm Asianum è Tmolo monte, Mesogites appellatum,
capitis dolores ciet, & neruos laedit. Coum uerò & Clazomenium, quoniam multã
sibi maris aquam uendicant, facilè corrumpuntur. flatus mouent, aluum turbant.
neruis officiunt. Vinum omne (ut reliqua in commune dicantur) merum ac synce-
rum, & sua natura austerum, excalfacit, facilè in membra distribuitur. stomachũ ad-
iuuat. appetentiam ciborum inuitat. uires alit, ac robur auget. somnum conciliat, &
commendat colorem. potum liberalius auxilio est contra assumptam cicutam, co-
riandrum, pharicum, ixiam, meconium, argenti spumam, taxum, aconita, fungósue,
contra serpentium morsus, & omnium ictus quae refrigerando necant, aut stomachũ
in uomitiones effundunt. facit ad longas inflationes, rosiónesq; praecordiorum, ac
distentiones, stomachi resolutionem, & si uenter aut interanea rheumatismum sen-
tiant. Conueniunt sudatoribus, & quibus corpus immodico sudore digeritur, ma-
ximè alba, uetera, & odorata. Quae tamen uetustate dulcescunt, renibus ac uesicae ac-
commodatiora redduntur. uulneribus, inflammationibusq; in succida lana impo-
nuntur. tetra ulcera & phagedaenica, & fluxionibus obnoxia, commodè perfundũ-
tur. Quae marinam non receperunt, austera & alba, ad sanorum uictus usurpantur.
In his praestant Italica, Falernum, Surrentinum, Cecubum, Signinum, & permulta
Campaniae, & Paraetypianum ab Adriatico sinu, & Siculum quod Mamertinum ap-
pellatur. Ex Graecis Chium, Lesbium, & Phygelites ex Epheso. Crassa uerò & ni-
gra, stomacho negocium exhibent. inflationem pariunt. corpus augent. Tenuia ta-
men & austera stomacho prosunt, & minus carnes alunt. Vetera ualde tenuia, & cã-
dida uehementius urinam ciunt, & dolores capitis mouent, neruosq; largius pota
tentant. In media aetate, ut à septimo anno, potui saluberrima sunt. Modus autem
pro aetate, & tempore anni, & consuetudine, & qualitate uini definiatur. Non siti- B
re, & modicè cibos prolui, optimum est praeceptum. Nocet ebrietas omnis, & maxi
mè assidua, siquidem obsessos neruos quotidie remittit: largiorq; potus, acutorum
morborum adfert initia. Mediocris tamẽ uinolentia, aliquot diebus, maximè post
aquae potus, utilis: nanq; modo quodam ex alto euocat, sensilesq; expurgat excre-
tus, & per caeca corporis ducit spiracula. sed aquam post uinolentiam bibere opor-
tet: siquidem ualetudinis alicuius gratia factae temulentiae remedium affert frigida.
Omphacites nomine, peculiariter fit in Lesbo, siccata sole acri uua, paulò ante ma-
turitatem decerpta, triduo aut quatriduo, donec racemi in rugas contrahantur, ex-
pressumq; uinum cadis insolatur. Vim adstringendi habet. prodest dissolutis, stoma
cho, & ilei dolore laborantibus. item praegnantium malaciae, & crudis. in pestilen-
tia quoq; sorptum auxiliari dicitur. Huiusmodi uina non nisi post multos annos
bibi possunt. Lora, quam deuteriam, alij potimon appellant, fieri solet, adiectis me-
tretis tribus aquae, in uinacea, quibus triginta uini metretae extractae fuerint: calca
tis uinaceis, expressoq; decocto ad tertias parteis, additis in singulos congios mo-
di eius qui remansit, binis salis sextarijs. post hyemem transfunditur in uasa. Lora
intra annum utendum: etenim celeriter exolescit. Conuenit aegris quibus timemus
noxam uini, coacti saepe desiderijs eorum obtemperare. item à longa ualetudine se
recolligentibus. Fit & uinum quod adynamon uocant, lorae uires habens, hoc mo-
do: Pares aquae & musti mensurae coquuntur molli igne, donec absumatur aqua,
quod, ubi refrixerit, elutriatum, picato uase reconditur. Alij marinae & coelestis a-
quę, mellis & musti pares miscent portiones, decapulant, & quadraginta diebus in-
solant. quo ad* annum utuntur ad omnia eadem. Vinum è syluestri uua nigrum ad-
stringit. prodest alui & stomachi fluxionibus, & caeteris quibus constrictione &
contractione opus est.

*Post.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Vinum protropum, id est, quod ab uuis defluit, antequàm calcentur.
Germanis Der vorschuß.
Gallis

Gal. lib. 8. com.
phar. part.
Lib. 8. Simp.

A Gallis l'mere goutte, medium inter calidum & frigidum, hepaticis saluberrimum, præsertim cum hepate lupi: qui proprietate substantiæ hæc nutriunt, nec calfaciunt, nec refrigerant.

Vinum musteum calidum primo ordine, uetus tertio, medium secundo, calori proportione respondet siccitas. Ex musto cocto fit ἕψημα, id est, sapa. Germanis Gesotten most/lib.7.comp.phar.part. Nescio quo modo neglectum est, quod à nostris Asiæ Græcis ἕψημα dicitur, ab his qui Attico sermone magis utuntur, σίραιον, id est, sapa: quamuis etiam σιραῖον dicitur, quod pinguibus ficis in aqua coctis efficitur, Officinis mel passulatum dictum, quod magis digerit & terget. Mustum uerò coctum magis est emplasticum, non rodens, libro 7.comp.phar part. Ex sapa dissolutum castoreum cum opio, dolorem aurium inflammatarum magis sedat, quàm uinum dulce, initio lib.2.eiusdem. Facultatum uini differentiæ sunt permultæ: à substantia tenui, crassa: colore albo, fuluo, rubro, nigro: odore imbecillo, ualenti, sapore uario, sumendæ: de quibus Galenus lib. de uinis: lib.4. & magis quinto de sanitate tuenda. Aph.17.18.21.lib.2.methodi.7.maximè.12.libro 1.antidot.lib.3.alim.

Vinum medicamentis stomachicis, cœliacis, hepaticis, feliciter miscetur, si absit phlegmone, erysypelas, abscessus, intemperies calida. Nam totius substantiæ similitudine alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiem frigidam uel humidam, si qua adsit, tutò persanat, libro 8.comp phar.part.

Vinum melitides. Caput VI.

MElitides datur in longis febribus, quæ stomachum infirmarunt. nanq; aluum leuiter emollit. urinam ciet. stomachum expurgat. prodest articulario morbo, renum uitijs, imbecillo capiti, & mulieribus abstemijs. odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat à mulso quod fit è uino uetere, austero, & melle exiguo. Melitides autē adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis congio, & salis cyatho, cortinis magnis, quò magis ad efferuescendum locus pateat, fieri oportet, sensim asperso sale: cumq; efferuere desierit, in alia uasa transfunditur.

Vinum hoc neglectum, ac minimè in usu est.

Mulsum. Caput VII.

B

MVlsum è uetere uino austeroq;, & bono melle factum, præfertur. minus enim inflat. celeriter id genus in usum uenit. uetus corpus alit. media ætate, aluo prodest. urinam pellit. à summo cibo sumptum nocet. & inter initia potum, implet. dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mulsum duabus uini metretis admixta una mellis. Aliqui, quò celerius præberi posit, mel cum uino coquunt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uase recondunt. dulce autem permanet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenomeli Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & senibus, ex melle, & uino Sabino, aut simili, & petroselino componit, adiecta bethonice, & sarxiphago in nephriticis. Qui uerò curiosius cōponunt, etiam spicæ nardi aliquid inijciunt: hodie uerò eidem magnam aromatum miscellam immittunt. Olim fuit usu celeber ad cerebri, neruorum, & aliarum partium affectus frigidos, sed id medicamentosius, quale à ueteribus, Mesuæ præsertim, scribitur: nunc magno harum frigidarum regionum incommodo, in usu esse desijt, præterquàm quòd circa natalem Christianum in Bacchanalibus uulgi regalibus, plebecula ad palati gratiam, nō ad intemperaturæ frigidæ propulsionem, etiam largius bibit, & Claretum uocat: magnates uerò preciosius, οἰνόσακχαρ: parciore tamen mensura, quod ferè ex sach. unc. quatuor, & Cinamomi unc. dimidia in lib. uini singulas conficitur, & Hippocraticum uinum appellant, tanquàm Hippocrate inuentore dignum, ob uirium & saporis excellentiam: cui etiam mellis parum addunt quidam, præsertim si uinum austerius ad saporis gratiam, & coloris: clarius enim euadit colatum.

Gal. lib. 5. Sanitatis tuendæ.

Aqua mulsa. Caput VIII.

AQua mulsa easdem quas mulsum uires possidet. Cruda utimur, cùm molliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus: ut ijs qui uenena hauserunt, ex oleo.

ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elanguescẽtis pulsus, quos illi dixere microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico sudore digeruntur. Iam paratum conditiuumq́; quod aliqui hydromeli propriè uocãt, media ætate adynamo uino, aut loræ in recreandis uiribus respondet, & similem uim adipiscitur. quare inflammationibus alicuius membri plus quàm lora prodest. inueterati tamen usus damnatur inflammatis, aut constrictis, sed laborãti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribusue conuenit. Fit, duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondunt. Nec desunt qui hydromeli appellent, quòd à melle elutis aqua fauis confici ac seruari soleat. sed meracius confieri* conuenit. Aliqui id coquunt. ægrotantibus noxium est, quoniam plurimùm ceraginis sibi uendicat.

A

*Bibere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Μελίκρατον recens, ὑδρόμελι sepositum ut seruetur, Dioscoridi dicitur: alijs confunditur pro aqua mulsa, seu mellita, quam Germani Honigwasser/ hydromeli uerò Medt uocant. Cruda mulsa inflationes & tormina maximè excitat, quoniam in aqua tantùm calfacta mel dissoluitur: qualem mulsam crudam Serapio uult dari dormituræ mulieri, quam concepisse suspicamur, nisi eius potui sit assueta. In arthritide calida, pro mulsa, aqua sacharata est præstantior. Quòd si uel à mulsa, uel sacharata aqua post usum septem dierum, aut uires nimis collabantur, aut uentriculis malè coquat, ad unum redeundum, uel potius uinum mellis transeundum. Secundum hydromelitis genus à Dioscoride descriptum, infinitis partibus ualentius & generosius est, & idem quod uinum mellis uocat Plinius. Colore enim & calore, & saporis gratia uinum exoticum, quod Bastardum uocant, mentitur, hoc Germani uocant Medt/ estq́; efficacissimum in affectibus cerebri, & partium neruosarum frigidis, paralysi, apoplexia, epilepsia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & uentris inferioris intemperie frigida, seruaturq́; & ualentius euadit tempore & loco calido. Vires eius miraberis, si parum antè coxeris, & despumaueris: deinde dies quadraginta aut circiter, extra pluuiam sole uerno exposueris. Exponitur etiam æstiuo & autumnali, nec infeliciter, nisi quòd interdum in acetum longè omnium acerrimum abit. si solem non habuerit liberum, nec post feruefactionem & insolationem fuerit operculatum. Fermentum non miscendum, ut hodie solent, ut nec Plinius, id tamen accelerare feruorem, & augere acrimoniam certum est, quanta uerò mensura sit miscendum ex Mesuæ corruptis codicibus difficilè est coniectare: hi enim unc. tres in lib. centum aquæ & mellis expetunt: alij in singulas libras aquæ, & mellis simul mistarum uncias tres fermenti miscent: alij ad mellis lib. unam, aquæ lib. octo fermenti, unc. unam. Melicratum Hippocrati est noxium biliosis, & quibus magna sunt uiscera. Galen. etiam febribus colliquantibus: aquosius urinas, & sputa magis promouet, minus aquosum aluum magis subducit.

B

Aqua. Caput IX.

DE aquis in uniuersum decernere, propter locorum proprietates, & peculiares naturas, cœlum, & alia pleraque, difficile est. Magna tamen ex parte optima est dulcis, syncera, nullius omnino qualitatis particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam. nec inflationes creat, & minimè computrescit. Aqua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur, aluum enim conturbat. pituitam expellit. si uerò calida ad fotus adhibeatur, elicit & discutit. neruorum uitijs, & pernionibus, ante ulcera prodest. miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur: ad tormina, calida. psoras, pruritus, impetigines, lendes, & mammas rigentes, foueri utile est. liuores fotu discutit. ad uenenatos ictus, qui tremorẽ & refrigerationem adferunt, salutaris intelligitur, maximè scorpionum, phalangiorum, aspidumq́;. Etiam si quis in calidam descendat, auxiliatur. & malo habitu confectis

iamdiu

A iamdiu corporibus, neruisq́; balneæ ex ea utiles. hydropicos, capitis dolores, aurium grauitates feruentis uapor leuat. syncera, & sine potabilis aquæ mistione reposita, uirus deponit. Sunt qui etiam præcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per sese, aut ex posca, aut cum uino, aut melle. uerùm post deiectionem, dant gallinæ aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aquarum bonitatem Galenus à tribus sensibus primò æstimat, nempe gustu, uisu, & odoratu. Gustu puram dicit, si nullam offerat qualitatem, sed ad unguem expers maneat singularis alicuius gustus. Visu, quum syncera fuerit, ac planè perlucida: sic nec odoratu ullam præ se ferre qualitatem debet, ut sunt quædam extremæ prauitatis, quæ aut acidum, aut acre, aut salsum aliquid, uel putridum, uel aliquod aliud uitium uix effatu singulari nomine præ se ferunt. Si à loco unde erumpant aquarum bonitatem uelimus cognoscere, Galenus & Hippocrates uolunt aquam potabilem exurgere à loco ad orientem spectante, quæq́; per meatus mundos celeriter currat, per terramq́; puram coletur, æstate frigida, hyeme tepida: quæq́; eadem celeritate calefiat & refrigeretur: hanc omnibus ætatibus uolunt accommodam &c. De aquarum bonitate uide plura apud Palladium lib. 1. rei rusticæ. C. Celsum lib. 2. cap. 17. Aegnetam lib. 1. cap. 50. Oribasium lib. 2. de fa. simpl. Hippoc. de aere, aqua, & reg. Galen. lib. 7. de curand. morb. Actua. lib. 9. cap. 12. & Platonem lib. 5. de legibus. De marina aqua uide plura in annotationibus nostris in caput de muria.

Thalassomeli. Caput X.

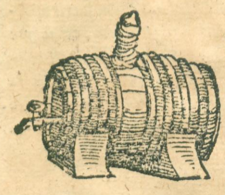
QVod thalassomeli uocatur, uehementer purgare cõstat. Temperatur autem æquis portionibus, maris, mellis, & imbris ex alto, defæcatis, & picato uase per canis æstus insolatis. Alij ad binas marinæ coctæ singulas mellis adijciunt, & uase condunt. huiusmodi moderatius est aqua marina, & mitius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θαλασσόμελι, temperatur æquis portionibus, maris & mellis. Confectionem eius aliam lege apud Plin. lib. 31. cap. 5.

b

Acetum. Caput XI.

ACetum refrigerat, & adstringit. stomacho utile, appetentiam excitat. erumpentem undecunq; sanguinem, potu infessúue sistit. prodest alui fluxionibus coctum cum cibis. cruentis uulneribus inditur. inflammationes arcet, in succidis lana aut spongia impositum. reprimit procidentia sedis, uuluæq́;. item abscedentes gingiuas, & sanguine manantes. ad nomas, & ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est. phagedænas ulcerum, nomasq́; fotu continuo cohibet. podagricis calido fotu, cum sulfure auxiliatur. sugillationes rapit, cum melle illitum contra capitis ardores cum rosaceo in succidis uelleribus, aut spongia imponitur. ad aquam inter cutem, grauitatem aurium, & sonitus, sibilosq́;, feruentis uapor proficit. instillatum quoq; aurium uermes necat. panos coërcet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur. pruritus permulcet, contra uenenatos serpentium ictus, qui refrigerando nocent, calidum commodè fouetur: & frigidum, ijs quæ exurens uirus eiaculantur. calidum potum, atq; uomitionibus redditum, aduersus omnia uenena efficax est, præsertim contra meconium, & haustam cicutam, conglobatum in uentre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq́;, cum sale. haustu uoratas hirudines, si sorbeatur, eijcit, tussim ueterem mitigat, & recentem lacessit. in orthopnœa calidum commodè sorbetur. gutturis fluxiones gargarizatum inhibet, anginis & uuæ procidenti conuenit. contra dentium dolorem, calidum colluitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal. lib. 1. simp.

Acetum craßis partibus, fæcibus, seu fæci proportione respondentibus, calidum uidetur, non tamen causticum, tenuibus uerò partibus frigidum, idq́; magis quàm calidum, aut fortè frigidum per se, calidum per accidens. Nam spongia aceto madida, plebeio cuidam admota in principio & post horam unam, duas, tres, frigus percipit: ablata deinde spongia, sensim nascentis in parte caloris phantasiam & opinionem habet, acri-

moniæ

moniæ mordentis ratione. In ædematis uerò calorem inducit: omnino autem siccat. idem purum, idem aquæ non mistum, & perlucidum maximè est partium tenuium, libro 1. comp. phar. gen. Acetum incîdit, tenuat, digerit, refrigerat, reprimit, ac repellit influxum. Nam substantia modicè calidum est, plurima parte frigidum, tenuium est partium. si est acre admodum, & nihil uini qualitatis repræsentans. Idem solum ob suæ uirtutis uehementiam capitis affectibus non adhibetur, sed mistum alteri: album magis est tenuium partium, libr. 6. comp. phar. part.

A

Gal. lib. 1. & 2. com. pha. part.

Acetum atram bilem parit, & in massam attollit, biliosis salubre, Hippo. lib. 3. rat. uict. acut. & ibidem Galen. tamen quartanis datur ad incidendum & tenuandum.

Acetum mulsum. Caput XII.

ACetum mulsum, quod oxymel uocant, hoc modo temperatur: Aceti heminas quinq;, salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescente cortina: atq; ubi refrixerit, diffundito. Sumptũ crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. contra morsum eius uiperæ, quam sepa uocãt, haustum meconium, ixiámue, auxilio est. anginis utiliter gargarizatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oxymeli Græcis, nobis acetum mulsum, crassa in uentriculo, & uenis tenuat, lenta incîdit, ac strenuè terget, obstructa liberat, sine manifesto calore: ob id nec febres accendit, sputum euocat, sitim sedat, aliaq; permulta efficit. Hippo. lib. 3. rat. uict. Si tamen immodicè utatur, intestina rodit, neruosa lædit, tussim exiccat, etiam in synochis tutò datur lib. 11. meth. Eius compositionem uidè apud Galenum lib. 4. sanit. tuend. & Paulus lib. 7. Si diutius uis seruare, coque perfectius, donec aceti & mellis qualitates planè fuerint unitæ, nec acetum adhuc crudum gustanti appareat. In syrupi substantiam cum Mesuæ coquunt ea ratione nostri pharmacopolæ, cum liquore dissoluendum, ut potabile fiat. Quod autem cum Galeno, quadrifariam coquitur ad tertiam, uel etiam quartam partem, parum diu, ut dies octo, uel circiter, æstate præsertim, etiamsi loco frigido condatur, seruatur integrum. Nam corruptione abit in acetum acerrimum, quod hydromeliti quoq; calido aëre accidit, tamen longè est omnibus medicis potionibus idem iucundius, ut id etiam uino ægri pleriq; præferant, præsertim si paulò est aquosius, quale æstate & in febribus coquere soleo, aut aqua cocto mista parare, ferè autem aquæ mensuras sex lib. ij. mellis igni lento despumo, ut sit clarius: post aceti quartaria tria incoquo cætera, ut in libro nostro de componendis pharmacis in usum Officinarum Germanicarum conscripto copiosius leges. Oxymeli aliter inquit Dioscor. & post cum Plinius. Oxymeliti & hydromeliti incoquere potes, quæ eius actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, ut hyssopum, thymum, satureiam, origanum, pulegium, calaminthам, & quæ ipsius uim ad partem affectam deducunt, ut asplenium, tamaricen, in obstructione lienis, eupatoriũ, cichorium, obstricto hepate. Vnde Paulo est oxymeli splenicum, & oxymeli calculosis efficax. Quinetiam purgantia eidem incocta clementius & efficacius uacuant, ut minus, agaricus: pituitam, epithymus, polypodium, chamædrys, chamæpitys, elleborus niger: melancholiam, rhabarbarum, scammonium: bilem flauam, cortex radicis sambuci: colocynthis, aquas: ut id unum pro omnibus propè tum iulepis, tum syrupis esse poßit, si quis cognouerit uti. Vnde & Mesuæ est oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex, & melancholiam uacuans. Id oxymeli qua ratione sit coquendum, lib. 4. sanit. tuend. docetur, quas uires habeat, ibidem, & locis alijs permultis, præsertim lib. 3. uict. acu.

Hipp. lib. 3. rat. uict. acut. morb.

B

Vt uerò mulsa multum cocta est calidior, magis incidens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius, aqua in uaporem magna parte solum: sic oxymeli, quod pharmacopolæ ad consistentiam syruporum coquunt, ut seruari poßit, est potentius quàm aquosius, & minus coctum: sed hoc est gratius: & citius ob fluxibilem cõsistentiam penetrat, quam uim aceti tenuitas non minus quàm aquæ fluxibilis substantia iuuat, ut lib. 1. simpl. Aquam uerò, ut cætera humida iuuare distributionem, docet Hippo. aph. 11. lib. 2. & Galen. initio lib. 4. usus part. Illud autem uix potabile, nisi aqua, uel cruda, uel alia diluatur.

Acida muria. Caput XIII.

ACida muria, quam Græci oxalmen uocant, contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. sanguinis fluxiones post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus inijciatur. prociduam sedem reprimit. dysentericis, si nomas sentiant, infunditur. oportet autem ex lacte instillare. hirudines sorbitione aut gargarizatu necat. furfures & manantia capitis ulcera exterget.

A *Oxalme olim fiebat ex aceto & muria mixtis, hodie exoletum ac planè insitatum.*

Thymoxalme. Caput XIIII.

THymoxalme ueteres utebantur, dabantq́ laborantibus imbecillitate stomachi, ternos quateruósue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus, crassos humores, atrosq́ trahit. Hoc modo factitatur: Thymi triti acetabulum, salis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, singulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur, aquæ terni sextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumposito linteo sub dio madescunt.

Res peregrina & exoleta.

Scillinum acetum. Caput XV.

SCillinum acetum hoc modo fit: Scilla, quæ candida fuerit, expurgata conciditur, traiectaq́ lino segmenta modicis interuallis, ne se contingat, siccantur in umbra quadraginta diebus. mina eorum in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operto septenis diebus in sole madescit. post eum numerū dierum scilla eximitur, & expressa abijcitur. defæcatum acetum transfunditur & reponitur. Aliqui scillæ minam, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij citra exiccationē repurgantes, parem mensuram adijciunt, & senis mensibus macerari patiuntur. Id multò magis humorum lentitias digerit. gingiuas humore prægnantes collutionē stringit firmatq́, & motos dentes stabilit. putredines oris, & graues halitus tollit. durat fauces sorbitione, & callosas facit. uocem expedit, & lympidam canoramq́ reddit. datur stomachicis, ægrè cibum cōcoquentibus, melancholicis, comitialibus, uertiginosis, mentecaptis: item uuluarum strangulationibus, lienis incremento laborantibus, ischiadicisq́. imbecillos admodum recreat. corpus sanum reddit, & bonum colorem præstat. oculorum aciem exacuit. tarditatem quoq; aurium infusione purgat. in summa, ad omnia efficax. Cauendum tamen intestinis exulcera-B tionibus, in capitis dolore, aut neruorum uitijs. Datur quotidie ieiunis sorbendum, inter initia exiguum, paulatim adaugendo, ad cyathum usq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Acetum scillites ueteribus frequens usu, hodie rarum per se, ob amaritudinem, & acrimoniam mordacem: idq́; multi cum melle, & fit oxymeli scilliticum: alij cum saccharo in syrupi formam percoquunt. Id acetum incidit, tenuat, terget humores crassos, lentos, putres, quales pituitosi & melancholici in omnibus partibus corporis: ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diutinis conducit, epilepsiæ, uertigini, auditui obtuso, asthmati, raucitati, familiaribus senectuti uitijs, & cæteris, ob hæc à morbis præcauet, & sanitatem tuetur, si per se sumatur: melius autem cum melle in syrup. datur à drachma una ad drachm. octo. manè cum aquis aut decoctis aptis: in affectibus autem thoracis paulatim lambatur.

Si tamen æstas est, aut febris hectica, uel alia adest, absq; huius usu ob scillæ caliditatem, aqua ex aceto scillitico destillata est gratior, & efficacior. Vomitu etiam ualenter purgat humores in uentriculo crassos, lentos, putres, datum ad sescunciam cum mellis aut sacchari rub. uncijs tribus, aquæ hordei cyathis tribus.

Eodem propè modo quo ueteribus acetum scillites fiebat, hodie nobis fiunt ex floribus siccatis rosarum, saluiæ, sambuci, lauendulæ, rorismarini &c. acetum rosatum, saluiatum, sambucatum, lauendulatum, rorismariniatum dictum, & præter hæc uuatum, ex uuis paßis.

Scillinum. Caput XVI.

SCillinum uinum fit hoc modo: Dissectam, uti dictum est, scillam, & sole siccatam contundito, minam eius tenui cribro incernito, & linteo raro illigatam, in uncenos sextarios musti recentis ac boni demergito. ubi trimestri spacio maduerit, eluriatum uinum, obstructo diligenter uase, recondito. Licet quoq; sic humida scilla uti: In orbiculos, rapi modo, dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & ualde inueterascere. Alia parandi ratio: Scillæ dissectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretam musti demittito, & senos menses in uase obstructo macerari sinito: post id tempus defæcatum & excolatum uinum recōdito.

Vtile

Vtile est contra cruditates, & ciborum corruptiones: item ijs qui reuomunt cibum, A
& si pituita in uentre, aut stomacho coierit. prodest lienosis, malè habitis corpori-
bus, aquæ inter cutem, regio morbo, difficili urinæ, torminosis, inflationibus, reso-
lutioni neruorum, horroribus longis, uertiginosis, & uulsis. menses pellit. minimè
neruos infestat. Hoc uinum uetustate fit melius. Cauendus in febre usus, aut si in-
teranea ulcus sentiant.

Marina. Caput XVII.

MArina uariè factitantur. Aliqui enim statim quum decerptæ sunt uuæ, aquā
maris admiscent. Alij in area uuas sole siccant: quibus calcatis, marinam ad-
ijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas expri-
munt. id magis passi generibus adscribitur. Quæ tamen austeriore gustu tempe-
rantur, contra febrium aduentantium indicia ualent, si modò meliora non adsint.
aluum subducunt. prosunt purulenta extussientibus, aut si dura aluus exerceat.
Quæ ex Aminæis uuis fiunt, caput tentant, stomacho aduersantur, flatus creant.
Verùm quo plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenerentur, non inutile
existimamus uarias uinorum compositiones adferre, non quòd frequens eorum
aut necessarius existat usus, sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorum ratio-
nem attineret. Sunt autem quædam ex ijs factitia, minoris curæ ac impendij, quæ
cadunt in usus: uti quæ ex cotoneis malis, pyris, siliquis, item myrti baccis compo
nuntur.

Cydonites. Caput XVIII.

CYdonites, nomine alio melites appellatur,
& ita fieri consueuit: Mala cotonea exem-
ptis seminibus, frustatim rapi modo scindun-
tur, & duodecim minarum pondo, in musti me-
tretam, triginta diebus macerantur, postea de-
fæcatum uinum reponitur. Alia faciendi ratio: B
Oportet ad singulos mellis sextarios, denos suc
ci cotoneorum tusorum pressorumq; adijcere,
& ita recondere. Vinum hoc adstringit, prodest
stomacho, dysenteriç, hepaticis, renum uitijs, &
urinæ difficultati. Melomeli, quod & cydonomeli nominant, sic fit: Cotonea ma-
la seminibus suis castrata, in quamplurimum mellis, quo penitus demersa conte-
gantur, conijciuntur: id post annum mitescit, mulso non dissimile. Præstat eadem
quæ superior compositio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Hodie desierunt esse in usu, eorum loco parant Officinæ Syrupum de cydonijs, qui dysenteriam hepati-
cam mirè sanat, modicè per caßiam aut mannam uacuato corpore. Sed ualentior est ex succo cydoniorum
paruorum, quæ mascula uocamus, & quæ acerbiora sunt, quàm ex succo strutiorum seu prægrandium, quæ
fœminæ uulgo dicuntur. Hoc recentiores quidam Μηλοξύλαπον, & κυδωνίτων χύλισμα uocant: Alijs
mina cydoniorum simplex dicitur. Paulus etiam hunc hydromelum uocat.*

Hydromelum. Caput XIX.

FIt hydromelon duabus mensuris aquæ coctæ, & sub caniculæ sydus insolatæ,
additis ad unam melomelitis, facti ex cotoneis. Vis huius eadem est.

Omphacomelites. Caput XX.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc est: Acerbæ uuæ adhuc immaturæ, & tri-
bus diebus insolatæ exprimuntur, & ad ternas succi partes, mellis optimi de-
spumati singulæ partes adijciuntur: & insolatur in uasa transfusum. Vim reprimē-
di ac refrigerandi habet. stomachicis cœliacisq; conuenit. usus post annum est.

Apijtes. Caput XXI.

A FIt & è pyris,perinde atq; cotoneis , uinum, apijtes nomine, sed ita ut pyra non magnoperè maturescant. Ex siliquis etiam,mespilis,sorbis,simili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba sunt,& adstringunt. stomacho utilia sunt,atq; intestinas fluxiones cohibent.

Oenanthinum. Caput XXII.

FIt è feraci uite syluestri,quod uocatur œnanthinum : Sicci flores minis duabus musti cado macerati,post triginta dies mutantur,mox colatum uinum reconditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, cœliacos & dysentericos.

Rhoites. Caput XXIII.

FIt è puniceis malis maturis , quod rhoiten nominãt,succo expresso ab acinis eòrum,quibus lignosus nucleus abest , apyrena uocant , ac decocto ad tertias,& ita reposito. Efficax est contra fluxiones internas,& febrim cum alui profluuio exortam. stomacho utile. adstringit aluum,& urinam mouet.

Rhodites. Caput XXIIII.

RHodites sic fit : Rosarum siccarum tusarumq; minam linteolo deligatam in sextarios octo musti demergito,& post tres menses, defæcatum uinum trãsfundens recondito. Vtile ijs qui febricarent,& ad stomachi coctiones , & dolores à cibo potum,& contra humidas aluos,& dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarum,addito melle,quod rhodomeli uocant,quod arteriæ scabritijs conuenit.

Myrtites. Caput XXV.

MYrtites fit,baccis nigris,quæ maturitatem excesserint , tusis,& organo expressis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torrẽt,& quaternis B sextarijs contusarum,ternas aquæ heminas adijciunt , & uini ueteris parem modũ postea exprimunt,& seruant. Magnoperè astringit stomacho utile. fluxionibus uentris ac stomachi prodest : & contra intestinas ulcerationes, & profluuia, denigrat capillos.

Myrsinites. Caput XXVI.

MYrsinites sic temperatur : Rami nigræ myrti cum suis baccis & folijs tusi, decem minarum pondo, in tribus musti congijs feruescunt , donec duo supersint,aut certè dimidium id uinum colatum ad usus reconditur. Contra furfures,ulcera in capite manantia , eruptiones papularum,gingiuas,tonsillas,& purulentas aureis efficax est. sudores sistit.

Lentiscinum & terebinthinum. Caput XXVII.

LEntiscinum similiter ut myrsinites temperatur,nec secus terebinthinũ. Nanq; bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. adstringunt. stomacho accommodantur,& defluxionibus intestinorum , uesicæ, & stomachi, & sanguinis profluuio. ulcera omnia fluxionibus obnoxia,fotu ad cicatricem perducunt. fluxiones uuluæ ac sedis,insessione cohibent.

Palmeum. Caput XXVIII.

PAlmulas maturas,quas uocant chydæas,in urceolum imo pertusum,& obstrictum picata arundine,demittito : lino foramen sit obturatum , & quadragenis sextarijs ternos aquæ congios infundito. quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinq; congios infudisse satis est. post decem dies detracto ab arundine linteo, assumito uinum crassum & dulce,& reponito. Suaue illud quidem, sed capiti noxium. contra fluxiones,propter adstrictoriam uim,efficax. stomachicis, cœliacis, sanguinem expuentibus conuenit . Aliqui idem addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto,quinto,sextóue faciunt,quod tandem acore uitiatur.

Catorchites.

Catorchites. Caput XXIX.

A

CAtorchites, aliquibus sycites uocatur, in Cypro fit, ita ut palmeum. sed hoc interest, quoniam pro aqua tantundē humoris adijciunt, in quo recenter pressa uinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ aut phœniceæ appellantur, præsertim nigræ macerantur, uti diximus, & post decem dies humor excipitur. atq; iterū aut tertio, idem modus aquæ in qua uinacea maduerint infunditur. simili modo intercedente spacio, quarto aut quinto assumitur. demaceratarum liquor non secus acorem contrahit, & aceti usum præbet. Id tenue est. flatus gignit, stomacho aduersatur. fastidium parit. aluo tamen prodest. urinam ciet. menses trahit. lactis ubertatem facit. uitiosum sanguinem creat, & elephantiasin adfert, ut potio quam xythō appellamus. Aliqui sex amphoris, decem salis sextarios adijciunt. Alij muriæ amphoram, quod non facilè uitiatur, & aluo idoneum fore cēsent. Alij thymum & fœniculum imo subijciunt, & caricas superponunt: & ita uicissim, donec uas expleuerint. Fit & è sycomoris eodem modo uinum, sed in acetum acre degenerat, quóniam non ita præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere possit.

Resinatum. Caput XXX.

REsinatum uinum populatim factitari solet. copiosum in Galatia: quoniam uinum illic coacescat, uua non maturescente, ob cœli algorem, nisi picea resina temperetur. Resina autem cum cortice tunditur, & amphoræ dimidiata hemina permiscetur. Aliqui ubi efferbuit, excolant, separantes resinam: alij relinquunt. Hęc uina uetustate dulcescunt. Omnia capitis dolorem, & uertigines faciunt. concoctionem tamen adiuuant. urinam cient. tussientibus, ac destillatione uexatis conueniunt. item cœliacis, dysentericis, & hydropicis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus. altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans magis albo constringit.

Strobilites. Caput XXXI.

B

STrobilites fit maceratis in musto nucibus pineis, recentibus, fractisq́ꝫ, præbetq́ꝫ resinati effectus. Si quis madefactas nuces pini musto decoquat, potum affatim conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

Cedrinum. Caput XXXII.

CEdrinum, iuniperinum, cupressinum, laurinum, pineum, aut abiegnum, simili ratione fiunt. Diuisos recenter ramos, cùm fructum ædūt, aut soli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti consudent, congioq́ꝫ uini minam unam permiscere, & post duos menses transfundere, & antequàm recondantur, insolare. Factitiorū uinorum uasa impleri debent: namq; non plenis uasis, uina in acorem corrumpuntur. Medicata autem uina, rectè ualentibus insalubria. Omnia excalfaciunt. urinam cient, & substringunt. Laurinum tamen uehementius excalfacit. Fit quoq; è fructu cedri maioris uinum, congio musti adiecta tusarum baccarum selibra, diebus quadraginta insolari debet, & defœcatum in uasa transferri. Fit etiam uinum è baccis iuniperi, non aliter quàm cedrites, & ad eadem ualens. Cedrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauant, & singulas amphoras singulis cyathis diluunt, & ita musto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. tussi antiquæ utile sine febre. pectoris laterumq́ꝫ doloribus, torminibus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluæ causarijs, hydropicisq́ꝫ. facit aduersus uentris tineas & horrores. contra uenenatos ictus auxiliatur. serpentes necat. aurium doloribus instillatum medetur.

Picatum. Caput XXXIII.

PIcatum ex liquida pice & musto temperatur. Picem autem primum marina aut maria tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, & syncera maris aqua defluat, mox aqua dulci proluenda. congijs octo musti, uncia picis una aut altera adijcitur. ubi efferbuerit & constiterit, in uasa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, conco

A quit, purgat, abstergit. utile doloribus pectoris, alui, iecinoris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri rheumatismo, exulcerationibus in altum recedentibus, tussi, suspirijs, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

Absinthites. Caput XXXIIII.

Absinthitę faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextarijs Italicarum amphorarum, admistam absinthij Pontici libram decoquunt ad tertias: & ubi infuderint sex aceti sextarios, & absinthij selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas: dumq; conquieuerit, defœcant. Alij absinthij minam in amphoram demittunt, tusamq;, & raro linteo deligatam, in cado musti macerāt, binis mensibus. Alij absinthij quadrantem, alij trientem, & nardi Syriacæ, cinnamomi, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarum, singulos sextantes injiciunt in metretam musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis ternisue mensibus dimittunt: postea defœcatum uinum transfundunt ad usus. Alij addunt in musti cadum, Celticę nardi drachmas quatuordecim, & absinthij drachmas quadraginta. linteo inuolutas, & post quadragesimum diem elutriant. Alij in senos sextarios musti, absinthij libram, & siccæ pini resinæ sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recondunt. Vtile est stomacho. urinam cit. tardam concoctionem accelerat. hepaticis, regio morbo, & renum uitijs auxiliatur. fastidia discutit. ijs prodest quibus stomachus negocium exhibet. ualet contra longam præcordiorum distentionem, & inflationes, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses. contra hausta ixiæ uenena quamplurimum potum, & uomitionibus redditum, auxiliatur.

Hyssopites. Caput XXXV.

Hyssopites è Cilicio hyssopo maximè laudatur, fitq; similiter, foliorum hyssopi tusorum libra in amphoram musti conjecta. linteolo raro, cum quibusdam B lapillis, folia inuoluuntur, ut degrauatus pondusculo fasciculus sidat. uinum post quadraginta dies defœcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum, & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. urinam cit. torminibus & horroribus febrium circuitu repetentibus auxiliatur. menses mouet.

Ex diuersis plantis facta. Caput XXXVI.

Simili modo chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit. conuulsis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, subuenit. Inueterascens melius redditur. Stœchadites non secus temperatur. Congijs sex stœchadis minam addere oportet. Crassitiem, inflationes, laterum, neruorumq; cruciatus, & perfrictiones discutit. comitialibus commodè datur, cum pyrethro & sagapeno. Fit ad eadem acetum è stœchade herba, ut paulò antè diximus, aceto macerato, quod eosdem implet effectus. Fit uinum è betonica, quam cestron psychotrophon appellant. herbam semine maturo prægnantem, cum suis ramulis minæ pondo, congijs duobus uini macerant, & post septimum mensem transfundunt. ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipse, pollet. Et ut in uniuersum dicatur, factitia uina sibi misturarum uires adsciscunt. quare non difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam cōsequi. ueruntamen uinorum usus febricantibus abdicandus. Fit etiamnum è betonica acetum ad eadem uitia utile. Tragoriganites fit quaternis tragorigani drachmis linteolo colligatis, in quaternos musti sextarios coniectis, & post tertium mensem transfusis. Prodest torminibus, uulsis, ruptis, laterum doloribus, spirituum discursationi, ægris concoctionibus. E napis fit uinum, nomine bunites, drachmis duabus tusi napi in sextarios duos musti additis, & cæteris eodem modo factis. Prodest stomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis. Dictamni drachmas quatuor macerato quaternis musti sextarijs. Facit aduersus stomachi fastidia. menses, & purgamentum à partu subducit. Marrubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, & reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinum pectoris uitijs, & omnibus

quibus

quibus marrubium. Thymi tusi & cribrati uncias centum linteo colligatas, in am-
phoram musti adijcito. Valet contra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruo-
rum & præcordiorum dolores, hybernos algores, & uenenata animalia, quorum
morsus frigus insequitur, aut putrescit locus. Simili modo è satureia uinũ fit, quod
eadem quæ thymites præstat. Sic quoq; origanites ex heracleotico origano confi-
citur similiter cum supradicto. Facit eadem quæ thymites. E calamintha, pulegio,
& abrotono uina fiunt eodem quo thymites modo. prosunt stomachicis, cibum fa
stidientibus, & regio morbo, quòd urinam moueant. Fit item è conyza uinum, con-
tra uenenata ante alia efficax.

Aromatites. Caput XXXVII.

AROmatites ita fit: Palmæ, aspalathi, calami, nardi gallici, singulorum quatuor
sextarios* sumito, postquam contriueris, passo subigito: coactis ingentibus
offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato uase, quadraginta
diebus quiescere sinito: deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ra
tio: Calami uncia, phu drachmæ septem, costi drachmæ duæ, nardi Syriaci dra-
chmæ sex, casiæ uncia, croci drachmæ quatuor, amomi drachmæ quinq;, asari dra-
chmæ quatuor: omnia simul trita & linteo colligata in cadum musti demerguntur,
& postquam uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pul
monis dolores, difficili urinæ, horroribus, retardatis mensibus, atq; ijs qui per fri
gora iter faciunt, potum conuenit, pituitæ crassitiem extenuat. colorem alit, somnũ
conciliat, dolorem finit, renum & uesicæ uitijs auxiliatur.

*Chœnicem.

A

Ex diuersis odoramentis facta. Caput XXXVIII.

FIt & uinum ad destillationes, cruditates, tussim, inflationes, & si humor in sto-
macho coijt. myrrhæ duæ drachmæ, piperis candidi drachma una, iridis dra-
chmæ sex, anisi drachmæ tres, omnia plenius tusa & linteolo inuoluta in sex uini se
xtarios conijciuntur: uinum post triduum colatur, & in lagena reconditur. Datur
post deambulationem, meraculum, cyathi unius mensura. Fit quoq; nectarites ex
helenio herba, radice sicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in con
gios sex musti addita, & post tres menses effusa. Facit ad stomachi & pectoris uitia.
urinam pellit. E Syriaca nardo, & Celtica, malabathroq; uinum factitatur, hac ra-
tione: Singulorum selibram in binos musti congios mittito, post menses duos cola
to. datur cyathus unus cum tribus aquæ. Hoc uinum efficax est contra uitia renum,
hepaticos, regium morbũ, & urinæ difficultatem. prodest stomachicis, atq; ijs quos
pallor decolorat. Alij unciam aut sextantem acori, & Celticæ nardi quadrantem, in
musti amphoram adijciunt. Asari quadrantem in senos musti sextarios itidem de-
mittito: id uini genus urinam ciet. hydropicis, & regio morbo laborantibus, he-
paticis, ischiadicisq; conuenit. Radicis syluestris nardi recentis & tritæ cribrataeq;
bessem in congium musti conijcito, duos menses quiescere sinito. Vtile est hepaticis,
difficili urinæ, inflationibus, stomachicis.

B

Ex diuersis herbis facta. Caput XXXIX.

RAdicis dauci contusæ drachmas sex in musti ampho-
ram imponito, & similiter transfundito. Facit ad do-
lores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. menses pellit, ru-
ctus ciet, & urinam. prodest tussi, ruptis, uulsisq;. Saluiæ un
ciam in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mit-
tito. Valet contra renum, uesicæ, & laterum dolores, reie-
ctiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos men-
ses. Panacis unciam in musti congium mittito, & transfun-
dito. Prodest ruptis, uulsis, contusis, orthopnœæ lienis cras
sitiem extenuat. contra tormina, coxendicum dolores, effi-
cax est. tardas concoctiones accelerat. menses & partus
extrahit, quæ inter cutem, & serpentium ictibus auxiliatur. Vina ex aceto

A & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorum uncias octo in senos congios mittere, tribus mensibus macerare, mox in uas transferre. Faciunt ad pectus, & latera, & urinam mouent. Seminis apij recentis, maturi & cribrati unciæ nouem in linteo colligatæ in musti amphoram demittantur. Appetitum excitat. stomachicis, & difficili urinæ auxiliatur. faciles spiritus facit. Ex fœniculo, anetho, & petroselino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia. Fit & è flore salis uinũ, multò ad purgandum efficacius, quàm uinum aqua marina temperatum. Fauces, uesicam, renes, & stomachum infestat: quare neq; in secunda, neq; aduersa ualetudine prodest. Fit etiam uinum quod phthorium uocant, quoniam partus necat. & abortus facit, ueratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices uitium sato: siquidem uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinum partus enecat. datur ieiunis mulieribus, quæ antè uomuerunt, cyathorum octo mensura, dilutum. Ramorum thymelææ cum suis folijs & fructu triginta* drachmas mittito in congios tres musti, & leui igne coquito, donec congij duo supersint, defæcatumq́; recondito. Aquosa purgat excrementa, & lienem absumit.

*decem Hermol.

Chamelæa dum floret, cum folijs tusa & cribrata decem drachmarum pondere, in musti congium additur. Post duos menses uinum in uas transfertur. aquæ inter cutem, hepaticis, & lassitudine confractis, efficax est. item mulieribus, quæ à partu ægrè purgantur. Chamæpityinum simili modo fit, ad eadem conueniens. urinam quoq; ciet. Libram radicis mandragoræ concidito, segmenta lino traijcito, quod se libram æquat in musti cadum dimittito. ibiq́; esse sinito ad menses treis, deinde transfundito. Media potio, heminæ dimidium. bibitur, passo in duplum addito. Aiunt heminam uini congio mistam, potu saporem adferre. cyathus unus cum sextario uini potus, enecat. mediocris usus eius, doloris sensum adfert. fluxiones incrassat. olfactu. potuq́;, & cùm inditur, idem præstat. In congium musti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mundo, mittito: dumq́; efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim, ubi pleniusculè fregeris, inijcito. post aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua balnei in potu, ad aluum soluendam, ijs qui euomuerunt à cœna. Alia ratio: Veratri drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, spicæ Syriacæ uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas in septem uini Coi sextarios diebus quadraginta macerandas indito, postmodum colato. dabis in potu sesquiheminam. Aliter: Decoctæ marinæ aquæ ex alto petitæ sextarios duodecim. ueratri candidi libras sex, in musti amphora quadragesimo die quàm madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio: Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas, in senis musti sextarijs, diebus quinisdenis macerato, mox colato: & semestri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in sole siccatas imponito in musto metretam (implet autem metreta congios duodecim) & gypsum in uinũ mittito pondo drachmarum uiginti, & biduo residere sinito, conijcito ueratri nigri drachmas triginta, iunci odorati, calami, singulorum drachmas triginta, baccarum iuniperi sextarios duos & trientem, myrrhæ & croci singulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito, postea colato, dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat à partu & abortu fœminas. fœtus extrahit. contra strangulatus uuluæ efficax. Scammonites sic fit: Radicis scammoniæ per messes effossæ, tritæ, & linteo colligatæ drachmas quinq; in musti congium mittito, ad dies triginta. Aluum purgat, bilem & pituitam extrahit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Actuario quoq; uinorum uariæ conditurae, ut absinthites, saluiatum, & cæte. Sed hæc longius prosequi superfluum uidetur, cùm partim hodie negligantur, & de his omnibus diligentissimè scripserit Arnoldus Nouicomensis, cuius libellus de uinis medicatis, propediem à nobis sub incudem reuocatus, ac nouis scholijs illustratus repurgatusq; in lucem prodibit.

Metallica omnia, & primùm cadmia. Ca. XL.

EX cadmiæ generibus optima est Cypria, botryitis nomine, densa, modicè grauis, & in leuitatem magis declinans, racemosa

racemosa facie, colore spodij, quæ fracta cinerulenta est, & æruginosa. Proxima A
habetur foris cœrulea, intus candidior, internatis uenarum discursibus onychitæ
lapidi similis, cuiusmodi sunt quæ è ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam
placodes, id est, crustosa, dicitur, segmentis quibusdam perinde quasi zonis cin-
cta, ob quod eam zonitin appellauere. Alia ostracitis nominatur, gracilis, & magna
ex parte nigra. sed quæ testaceam faciem habet, terram amplexa est. Improbatur cā
dida. Oculorum medicamentis botryitis nomine, & onychitis, utiles: reliquæ ad
emplastra, & farinas quæ cicatricibus inducendis insparguntur. ad eadem Cypria
prodest. ex Macedonia uerò, Thracia & Hispania delata, improbantur. Cadmiæ
effectus adstringere, caua explere, sordes expurgare, exiccare, corporis meatus in-
fercire, excrescentia in carne coërcere, crustas creare, & ulcera quæ cacoëthe uocan
tur, ad cicatricem perducere. Gignitur cadmia ex ære in fornacibus candente, fuli-
gine egesta flatu, & lateribus camerisq; fornacum inhærente. Prægrandes autem
ac ferreæ sunt rudes, ab officinis appellatæ acestides, per summa fastigia connexæ
& concameratæ, ut quæ ab ære iactantur sursum corpuscula cohæreant, & inibi de-
tineantur. quæ cùm spissius insident, in corpus concrescunt, & modo genus unum
eius, modo duo, modo omnia perficiunt. Extrahitur & cadmia in Cypro è monte
qui Solis incumbit, cremato lapide cui pyritæ cognomen est, in quo etiam monte
quædam quasi uenæ chalcitis, misyos, soreos, melanteriæ, cærulei, chrysocollæ, a-
tramenti sutorij, diphrygisq; inueniuntur. Nec desunt qui cadmiam in lapidum fo-
dinis inueniri tradant, falsi quadam lapidum cognatione. qualis inuenitur & apud
Cumas lapis, nullam sui uim ostendens. Ii eo deprehenduntur, quòd sunt cadmia le-
uiores, nullumq; alienum mandentibus saporem exhibent. commanducatus item
lapis, dentes offendit. cadmia, utpote cùm cedat, esum non respuit. Alio autem di-
scerni possunt argumento: Cadmia in farinam detrita, & aceto subacta, atq; in so-
le siccata, coit: quod in lapide non accidit. Item tritus & igni appositus lapis, pro-
silit, & fumum igni similem eiaculatur. cadmia uerò quieta manet, fuliginemq; lu-
teo colore aut æreo splendentem expuit, uario zonarum discursu. Insuper lapis i-
gnem expertus, atq; refrigeratus, colorem mutabit, ac leuior multò fiet. sed cadmia B
nihil euariat, nisi quis eam multis diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus
candidior, ac minus ponderosa, sed uiribus nequaquam comparanda ærariæ. Vri-
tur cadmia superior carbonibus obruta, donec translucida spectetur, & ferrei ster-
coris modo bullet. mox extinguitur uino Aminæo, quæ ad emplastra præparatur:
sed quæ ad psorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo exustam con-
terunt in uino, rursumq; fictili crudo torrent, donec pumicosa uideatur: iterumq;
tritam ex uino, tertio urunt, donec prorsus in cinerem redigatur, nihil scabritiæ re-
tinens. hac spodij uice utuntur. Lauatur autem in mortario trita, effusa subinde a-
qua, dum sordidum nihil emergat. dein coacta in pastillos reponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Metallica (ut Iano Cornario medico doctißimo placet) appellantur medicis, quæ in metallis, aut sponte
naturæ, aut per fornacem gignuntur. Itemq; ea quæ ex his ipsis ab hominibus per quencunq; modum fiunt, ut
est cerusa, psoricon, sandix, fucus, autore Gale. lib. 9. de simp. Videntur autem ipsa Metalla, ab inquirendo et
perscrutando, hoc est, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν, appellata esse. Eorum enim gratia in uiscera terræ imus, & in
sede manium opes quærimus, ut Plinius ait: Quanquam idem Plinius, non inde appellata metalla Græcis pu
tare uideatur. uerùm quòd non solitariè, sed simul, & cum alijs eorum uenæ reperiuntur, dictaq; ob id μέ-
ταλλα, quòd cum alijs, hoc est, μετ᾽ ἄλλων, uel μετὰ τὰ ἄλλα, id est, post alia reperiātur. Plinij uerba lib.
33. cap. 6. hæc sunt. Et ubicunq; una inuenta uena est, non procul inuenitur alia, hoc quidem in omni ferè ma
teria, unde Metalla, Græci uidentur dixisse: Quanquam uideo ita accipi posse, ut metalla, ab inueniendo dicta
doceat, quod perscrutando & effodiendo in aliorum uicinitate maximè contingit. Habent autem Metallica
uim medicamentosam magna sui parte maximam, quædam etiam deleteriam, ut coniectura sit magna, ex his
uapores caloris interni ui elatos plantarum uarietatem non parum iuuare. Ne putes massam tantam frustra
à Deo Maximo conditam, & ociosam, in quibus facultates naturales etiam omnes inesse soli chimistæ testan
tur, nec meo iudicio malè sentiunt, quod oculus in multis apertè uidet: licet plumbo metallorum soli incre-
mentum concedat Galenus.*

Cadmia botryitis hodie dicitur, Tutia Officinis, Germanis Grawer Augsteyn, *quidā corruptè Cadmi-
am Climiam, & Catimiam uocant.*

A *Naturalem Cadmiam hodie uocant, Lapidem Calaminarem. Germani Galmey/ quo æs tingunt, ex rubi do in albidum (Kupffer in Messing) ex quo lebetes fiunt. In præsenti capite uidentur quædam deesse, quæ ex Serapione restitui possunt.*

Pompholyx. Caput XLI.

POmpholyx specie sola, non genere, à spodio distat. Siquidem spodos nigricat, & plerunq; ponderosior est, palearum pilorumq́; plena, quasi purgamentũ quoddam, quod ab ærariarum officinarum pauimentis & fornacibus euerritur. pompholyx uerò pinguis est, & candida, usq; adeo leuis, ut in auras euolare posit. Cuius duo fluxerunt genera: unum ad aëris colorem uergens, subpingue: alterum magnoperè candidum, summamq́; leuitatem nactum. Cãdida fit pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præstantiorem facere uolentes, detritam cadmiam cumulatius insparserint: nanq; tenuissima * fauilla, quæ effertur, in pompholygem coit. Cæterùm pompholyx non ex æris modo materia & fabrili industria factitatur, sed est cadmia quoq;, ad gignendam ipsam, eximiè follibus proflata. Cuius faciundæ ratio hæc est: In domo gemina contignatione operta fornax extruitur, iuxta quam mediocris fenestra ad tabulatum à supernis partibus pateat. domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem usq; perforetur, ad excipiendam follis narem. ostium mediocre habeat pro exitu ingressuq́; artificis fabricatum. domũcula altera huic coniuncta sit, in qua & folles & flator suo munere fungantur. deinde carbonibus in camino succensis, assidens artifex cadmiam particulatim fractam inspargit, à locis supra infurnibulum extructis. idem negocium obit infernè artificis minister, simulq́; carbones adijcit, usq; dum indita cadmię copia prorsus absumatur. itaq; egesta suffitu tenuis pars & leuis materię in summam domum euolat, & parietibus, tectis, forniciq́; adhęrescit: conflatum autem inde corpus, inter initia erumpẽtibus aquarum bullis simile prodit, postea minus incrementum capessens, glomusculis uellerum simile redditur ponderosius autem in ima loca se recipit. sed hoc

*candidißimo.

B fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret: quod tenuiore deterius existimandum est, ideo quod multum terræ collegerit, & spurcitia in aceruatione refercatur. Sunt qui hoc modo tantùm fieri spodium arbitrantur. de qua antedictum est. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halitum æris præstat, colore aliquantum piceo, sapore cœni horrido, & si fraudem non experta flagranti carbone inferuescit, aëreum colorem contrahit. Antedictis autem notis diligenter attendendum est. Siquidem à nonnullis adulteratur taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. quod facilè cognitu fuerit: quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antè dicta sunt. Pompholygem in commune ita lauari oportet: Ligatam linteo mundo modiceq́; raro, aut siccam, aut aqua respersam, in labellum demittito, quod imbrem contineat, & huc atq; illuc fasciculũ deferens, immergito: ita enim limosa pars eius ac utilis effluet, & omne sedimentum in linteolo remanebit. postea residere sinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito: mutata tãtisper aqua, & colata, dum arenosi nihil sidat. demum aquam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij, quantum maximè fieri potest, siccant, & manibus in aqua conterunt, dum mellis crassamentum imitetur. deinde linteo faucibus excepturi uasis obtento, aut laxius illigato, colant, & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerem conturbant. mox spumosum, quod traiectum est, & supernatat uasi, concha excipiunt, & fictili nouo ad usus recondunt. quod uerò resedit, sensim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto arenoso quod pessum ierat. rursus lapidosa sidere patiuntur, & in uas aliud excolant. hoc identidem faciunt, donec cinis merus & arenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua respergunt, arbitrati arenas lapillosq́; suo pondusculo degrauatos, pessum ire, pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. cæterùm cinerem medium separant, & in pilam cõiectum, ut cadmiam, eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio aqua marino diluto, modis quos suprà diximus. & ita redditur adstringentior, quàm aquis elota. Vis pompholygis astringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquantum exiccare

ære (* inter medicamenta numeratur, quæ leniter crustas obducunt.) Quòd si spodon torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in pastillos, fictiliq; nouo, subiectis leuibus prunis, orbiculos continuò uersabis, dum assiccati fuluescant. Neq; ignorandum, ex auro, argento, plumboq; fieri spodion: uerùm post Cyprium, plumbeum maximè commendatur. Quoniam spodos sæpenumero desideratur, necesse est ostendere, quæ simili uirtute polleant, ut in spodij locum suffici possint, antispoda uocant, quoq; modo sumi debeant. Folia itaq; myrti, cum floribus & baccis immaturis, in fictile crudum coniecta, indito operculo continua foramina habente, uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur: iterum in fictile aliud crudum transferuntur: quod ubi perassatum fuerit, exempta lauantur ad usus. Idem quoq; fit è termite syluestris oliuæ, si habeatur: sin secus, satiuæ cum suis floribus, aut malis cotoneis dissectis, & detractis ossibus, aut gallis, aut laceratis linteolis: item ex moris immaturis, id est candidis, in sole prius arefactis, aut terebintho, aut lentisco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel è buxi coma, uel pseudocypero cum flore. Alij ficulneas frondes in sole antea siccatas, eodem modo parant. alij taurinum gluten. alij succidas lanas asperas, pice aut melle irrigatas. quæ omnia in spodij uicem usurpantur.

A *Quidam hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quatenus Pompholyx à spodio seu spodo differat, hoc loco Dioscorides, Galenus 9. simp. phar. docent. Vnius enim generis Dioscor. esse ait, specie tantum differre. Galenus autem neq; spodio neq; antispodio, quòd eandem uim habeat, se usum esse dicit, propterea quòd semper pompholyge abundârit. Ocularij medici hodie uulgo Tutiam uocant, quanquàm alij Cadmiam hac appellatione accipiant, ut suprà diximus. Sed in pharmacopolijs Nibil appellatur, unde etiam dictum uulgatum: Nibil oculis commodißimum esse, quo ambiguè cã pompholygem oculis utilem, tum oculos non multis medicamentis contingendos innuunt. Estq; nil album appellatum, uera pompholyx. Sicut gascum aut nigrum dictum. Verùm spodium metallicum à Dioscoride & Galeno descriptum. Nam quod aliàs hodie spodium Officinæ uocant, antispodium est, uulgoq; ebur ustum esse creditur. Auicenna radicum cannarum exustarum cinerem spodium esse dicit. hic animaduertendum Dioscо. Spodium non factitium, sed metallicum & foßile esse, nec intra corpus sumendum.

Nihil.

B

Aes ustum. Caput XLII.

AEs ustum probatur rubrum, & quod contritu colore cinnabarim imitetur. nigrum uerò plusquam deceat exustum est. Fit autem è clauis solutarum nauium, fictili crudo compositis: subsperso sulphure cum sale pari, omnibus uicissim inspersis, fictile, circumlito figulari creta spiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro sulphure & sale alumen inspargunt. Alij sine sulphure ac sale, fictili multos dies urunt. Alij sulphure solo utuntur, fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos scissili alumine clauos, cum sulphure & aceto, fictili crudo cremant. alij in ænea olla aceto respersos urunt, & iterum ac tertio idem efficiunt, postea recondunt. Principem locum tenet, in Memphide combustum: proximum in Cypro. Adstringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit, uitia oculorum emendat. excrescentia in carne consumit. nomas cohibet, uomitus ciet, cum hydromelite potũ, aut cum melle delinctum, illitúmue. Lauatur ut cadmia, mutata quater die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat*. Aeris recrementum, stercúsue, quam scoriam uocant, eodem modo lauatur, & eandem uim, sed imbecilliorem, habet.

*splendor deccat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aes ustum Kupfferstein/Gebrant ärtz/astringit, reprimit, acre est: ob id tenuat, ulcera purgat, siccat, cicatricem inducit carni duræ, in molli lauandum &c.

Flos. Caput XLIII.

FLos æris, quem nonnulli clauorum ueterũ psegma, quasi resegmẽ aut segmentum, nominarunt, optimus est friabilis, in attritu fuluescens, milij effigie, & numero, breuis, ponderosus, modicè splendens, atq; constringens, qui delimatã æris scobem non recepit, qua sæpe adulteratur. Sed id facilè deprehenditur, cùm dentiũ

illisu

A illisu dilatantur ramenta. Fit autem, cùm æs fornacibus fusum, in receptacula dilabitur, per cola fistularum ad ea pertinentium. tum huic negocio addicti ministri, sordes expurgantes, aquam clarissimam infundunt, refrigerandi proposito. itaq; repẽtino concretu, ac addensatione, uelut expuitur & erumpit antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coërcet. offusam oculis caliginem emendat, sed magnoperè mordet. quaternûm obolorum pondere datus, crassum humorem extrahit. carnosa narium & sedis uitia absumit. eruptiones papularum cum uino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellitur. uuam, tõsillasq; reprimit, farina eius cum melle admota.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Turpi errore quidam hodie arbitrantur æris florem esse, nostrum æs uiride, non animaduertentes æris florem, ut hic Dioscorides scribit, cùm æs in fornace fusum, in receptacula delabitur per canales, ministris aquam clarißimam, ut refrigeretur, affundentibus. subitò exilire, milij effigie breuis, grauis, splendescens, cùm nostrum æs uiride potius æris rubigo sit, ut infrà audies. Galeno adulteratur æris squama, ut limatura.

Squamma æris. Caput XLIIII.

SQuamma æris excussa ex Cyprijs Officinarum clauis, crassa quidem ipsa præstantior, quæ helitis, id est clauaris, nominatur. sed ex uili promiscuoq; ære, aut candido, uitiosa intelligitur: quam, utpotè tenuem & inualidam, damnamus, maximè approbantes crassam, rufam, præsertim si aceti respersu æruginem contrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentem, & erodentem. nomas coërcet. ulcera ad cicatricem perducit. pota ex aqua mulsa, aquam trahit. aliqui farina subactam, dant in catapotio. additur ad oculorum medicamenta. genarum scabritiam absumit, & fluxiones exiccat. Lauatur hoc modo: Siccæ æris squammę expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousque pessum ierit. abijcitur quod subsidit*, & effusa aqua, hemina cœlestis imbris adijcitur, & distenta manu, squamma, quasi destringenda sit, uehementer confricatur, dumq; lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usq; superinfunditur, terendo ualidè. squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. quo facto, expressus humor pyxide ex ære rubro facta, excipitur. hoc est enim uelut flos squammæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cum primis efficax. inutile imbecillumq; quod superest, lauatur donec nullam prorsus lentitiam excernat, & linteo apertum biduo conquiescere finitur, effusaq; extante aqua, ubi siccatum erit, reconditur pyxidicula. Alij ut cadmiam lauant, & reponunt. Squammæ ex acie aut mucronibus decussæ, quam uocant stomoma, eadem uis. Lauatur modo simili, & reconditur: sed ad moliendam alui deiectionem, inefficacior est.

* *quod emersit.*

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Squamma æris, Germa. Hamerschlag/ & Kupfferschlag *appellatur, differt ab æris flore, quòd hæc ui & arte excutiatur, alter sponte cadat affusa aqua. Probatur crassa, ruffa, præsertim æruginosa.*

Aerugo rasilis. Caput XLV.

AErugo rasa fit ijs modis: In cadum, aut aliud consimile uas acetum quàm acerrimum infunditur. superponitur inde inuersum æneum uas, præsertim concameratum: sin minus, planum. fitq; obstructum, nullumq; habeat spiramentum, exempto, quo doliolum obturaueris operculo. decimum post diem insidens ærugo deraditur. Aut æris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum attingat, & totidem post dies raditur. Aut massula ęris, aut lamina una pluresue, uinaceis non recentibus, sed iam acescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quinetiam ex delimata æris scobe æruginem facere licet, necnon è laminis, quibus bracteæ auri conclusæ malleo ducuntur, si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Tradunt ęruginem in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdã nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit: adduntq; per caniculæ æstus è quodam specu manare: sed illam paucam & optimã esse: hanc speluncis effluentem, copiosam quidem, & boni coloris, sed uitiosam, quod lapides multos

multos collegerit. Pluribus autem modis adulterant aliqui pumice admisto, alij marmore, alij atramento sutorio. Sed deprehendemus pumicem aut marmor, dum pollice sinistræ manus madefacto, æruginis portiunculam altero atterimus: siquidem eam diffundi constat. marmoris autem pumicisq́; partes coeunt non dissipatæ, demumq́; tractatione crebra & humoris complexu dealbescunt, quin & dentium appressu: siquidem syncera cedit, læuis, & sine asperitate. Atramentum uerò sutorium igne coarguitur. namq; si fictile, aut lamina adulterata ærugine illinatur, & feruenti cinere aut carbonibus incalescat alterutrum, mutabitur, rubescetq́; id quod atramentum sutorium acceperit, quòd id ustum suapte natura talem sortitur colorem. Aeruginis quam uocant scoleciam, duo sunt genera. quædam fossilis est, altera factitia ad hunc modum: In mortario Cyprij æris dimidiam heminam aceti albi acrisq́;, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmam unam, cum salis fossitij, translucentis, aut marini quàm albissimi, solidiq́;, aut certè cum nitri pari pondere terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sydus caniculæ, donec colorem æruginis contrahat, & concretu strigmentosum fiat ubi autem se in uermiculorum Rhodiacis similium speciem coëgerit, recõdito. Efficax & ualde boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris cũ una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt peregeris. Sunt qui æruginem rasilem, quę in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendant. quod genus, ut uitiosum, improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortario & pistillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta æruginum genera, usto æri omnino respondent, sed magis effectu ualent. Sciendũ fossilem scoleciam præstantissimam esse: derasam sequi, postremo loco factitiam, mordacissima tamen est hæc, & magis adstringens. aurificum autem ærugo rasæ respondet. Aerugines omnes adstringunt, extenuant, excalfaciunt. oculorum cicatrices emendat. lachrymas cient nomas sistunt. uulnera ab inflammatione tuentur. ulcera ex oleo ceráq́; ad cicatricem perducunt. callos & sordida ulcera purgant. cum melle coctæ, callum fistularum erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. ad gingiuarum autem excrescentias, & extuberationem utiles. magnoperè extenuant genarum crassitiem, cum melle illitæ, uerùm post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est. resina terebinthina exceptæ, cum ęre & nitro lepras abigunt. Vritur ærugo, quacunq; uelis, minutissimè fracta comminutáq́;, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita: uersaturq́; donec se mutet, & colorem cinereum concipiat. posteà refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est: sed non prorsus eundem colorem cremata reddit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aerugo est æris uelut rubigo in æreis uasis, laminis, squamis, scobibus, lapidibus concreta decem diebus aceti acerrimi uapore, aut crescentium uinaceorum contactu, pòst decussa uel derasa. Est acris, mordet, detrahit, liquet carnem, etiam duram, digerit, uehementer siccat. Adulterandi & adulteratam nascendi rationem sciens omitto, quòd larga eius syncera copia toti Galliæ & Germaniæ à mulieribus Monspessulanis suppeditatur. Germani Spangrün. Galli uerdegris appellant.

Aerugo usta & lota neruo uulnerato prodest, non usta autem iusto est mordacior. Cæterùm ærugo uermiculata à similitudine ad uermiculorum speciem, dicta est, quomodo etiam Græci σκώληχος ἰὸν uocant, quem Plinius scoletiam dixit. Estq; duplex: altera naturalis, & fossilis, altera artificialis, uelut hoc loco Dioscor. & Plinius lib. 34. cap. 13. docent.

Rubigo ferri. Caput XLVI.

RVbigo ferri restringit. sistit fœminarum profluuia admota: potuq́; præstat ne concipiant. illita ex aceto, ignibus sacris, & papularum eruptionibus medetur. perquàm utilis ad scabritias genarum, reduuias, & pterygia. condylomatis prodest. gingiuas firmat. podagras illita lenit. alopecias replet. Vinum aquáue, in qua candens ferrum sit restinctum, potu cœliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur. Stercus ferri, quam scoriam uocant, eadem potest quæ rubigo, sed inefficacius. aconito, ex aceto mulso potum, opitulatur.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rubigo ferri, Eisen rost. Gallis ruilleure defer dicitur. Scoria est omnium metallorum spurcitia, recrementumq́;, & uelut stercus, Germanis Schlaken dicitur: siccat, sed omnium maximè scoria ferri, leuißimè trita.

Plumbum elotum. Caput XLVII.

LOtura plumbi sic fit: In mortarium plumbeum aquam iniiciens, pistillo plumbeo terito, donec nigrescat aqua, & limi modo crassescat, aut lutulenta reddatur. linteolo deinde colato, aquam superinfundens, quo facilius quicquid est resolutum incerni posit. hoc iterum facito, usquedum satis tibi habuisse uideatur. ubi cõ sederit, priore aqua effusa, nouam adiiciens, ut cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia. postea in pastillos cogens reponito. Quidam scobem mundi plumbi lima quæsitam, mortario pistilloq́; lapideis terunt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigrescat. mox ubi id pessum ierit, effusa aqua, colligunt in pastillos. nam tritum uehementer, cerusæ simile redditur. Alii elimatæ scobi modicã plumbaginem adiiciunt, affirmantes ita elotum plumbum præstantius esse. Potest refrigerare, adstringere, inducere, mollire, explere caua, sistere oculorum fluxiones, & ulcerum excrescentia. sanguinem supprimit. prodest contra sedis ulcera, condylomata, & hæmorrhoidas, ex rosaceo. item, ad ea quæ ægrè cicatricem ducunt: & in totum spodii effectus præbet, nisi quòd non obducit crustas. Syncerum plumbum affrictu, marini scorpionis draconisq́; plagis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Germanis pley. Gallis plomb. Frigidum humidum, ob id liquor quiuis frigidus (ut oleum omphacinum, rosaceum, melinum, myrtinum, semperuiui, cotyledonis, intybi, lactucæ succus) in mortario plumbeo, pistillo plumbeo ductus dum crassescat, seipso frigidior euadit, optimumq́; fit remedium phlegmonarum incipientium, & fluxionum aliarum, in inguina, pedes, articulos alios, & ulcerum rebellium, & cancrorum. Lamina plumbi lumbis instrata ueneris insomnia sedat, ganglia dissecat illigata. Plumbum ustum & lotum ulcera rebellia, chironia, cancrosa, carne implet, ac cicatrice tegit.

B

Plumbum ustum. Caput XLVIII.

VRitur plumbum sic: Super quàm tenuissimas plumbi laminas, fictili nouo inditas, sulphur inspargito: additisq́; aliis rursus laminis, interiecto semper sulphure, usq́; dum uas expleueris, succendito. flagrante autem plumbo, ferrea rude uersato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilq́; è plumbo non ustum hæserit: tum demum, obstructis naribus, eximito: alioquin halitus plumbi noxius sentitur. Aut elimatam plumbi scobem in olla sulphure urito. Alii laminas in fictili crudo, ut dictum est, imponunt fornaci, aut foco, & circumlinentes operculum, dato exili spiramento, urunt. Alii pro sulphure cerusam aut hordeum inspargunt. Alii integras laminas imponentes, acri igne utuntur*, & rudicula ferrea continuè mouent, dum in cinerem soluantur. sed difficilis huiusmodi ustio, & si uehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem. magis tamen nobis placet prima urendi ratio. Plumbum ustum lauatur ut cadmia, & reconditur. Eosdem effectus habet, quos plũbum elotum, sed multò acriores. Recrementum plumbi, quod scoriam uocant, optimum est, densum, fractu contumax, cerusam planè repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortariis infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit: idq́; sæpius, dum recrementum absumatur. dein ubi consederit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos. Molybdoites lapis à plumbi similitudine dictus, respondentẽ recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

**Alii, imponentes aceto, igne urunt.*

Stibium. Caput XLIX.

STimmi optimum, quod splendidissimum est, modoq́; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarũt, alii platyophthalmon. Vis eius astringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes & ulcera oculorum expurgare.

expurgare. sistit & sanguinem è cerebri membranà profluentem. & ut in uniuersum dicatur, uis usto plumbo similis est. priuatim, ambusta igni, in pustulas erumpere nō patitur, cum adipe recenti illitum, crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit. cum cera & exigua cerusa. Torretur pinsita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta, exemptumq́; restinguitur mulieris lacte, quę marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret. si enim paulò magis concremetur, plumbum fit. Lauatur, ut cadmia & æs. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stimmi, id est, Stibium, siccat, astringit, oculorum collyrijs liquidis & siccis miscetur, illotum ualenter astringit, lotum soluitur, & naturam assequitur propè rosionis expertem, fossilium melius. Quod enim ostendunt, igni coctum est, idq́; purius, uel fæculentius & scoriosum. Oleum ex stibio præciosissimum. Mulieres oculis gratiam Stibio conciliant, ipsum palpebris specillo inducentes quotidie, sic ne oculi membranam intus contingat. Stibium Officinis Anthimonium. Germanis Spießglaß dicitur: naturale, Rohe spießglaß/ artificiale siue factitium, Geleutert spießglaß uocant.

Molybdæna, seu Plumbago. Caput L.

MOlybdæna optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modicè splendens: cùm teritur, rufa. cocta cum oleo iecinoris colorem trahit. Vitiosa est, quæ aërem aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro & argento. Est etiam quædam fossilis, ad Sebastiam & Coricum inuenta. Quo in genere probatur, quæ lapidosa non sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremento plumbi similem. uritur lauaturq́; eodem modo. miscetur conuenientissimè medicamentis, quæ liparas uocant, atq; emplastris minimè mordentibus. carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit, glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Molybdæna substantiæ est crassioris, & frigidioris, quàm Lithargyros, non terget tamen, cætera usum habet propè eundem in emplastris, licet uarium colorem afferat. Ambo liquantur tardius cum hydrelæo, celerrimè oxelæo.

Molybdæna naturalis, German. Zwytter dicitur: factura uerò Pech.

Argenti recrementum. Caput LI.

REcrementum argenti, quod scoriam uocant, aut helcysma, aut encauma, molybdænæ uim habet. quare emplastris quas phæas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, utpotè cùm adstringat, extrahatq́;.

Spuma argenti. Caput LII.

SPuma argenti quædam gignitur ex arena, quam molybditin uocant, in fornacibus conflata, donec perfectè igni incandescat. altera ex argento, tertia ex plumbo. Probatissima est Attica. secunda Hispaniensis. has sequitur quæ fit Dicæarchiæ, id est Puteolis, Baijs, in Campania, & Sicilia: plurima enim hisce locis è flagrātibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, chrysitis appellatur, omnium optima: quæ in Sicilia, argyritis: quæ ex argento, calabritis. Vis autem adstringere, mollire, explere caua, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur argenti spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, prunæ superpositis: ita accensa follibus, ut conflagret, abstergitur insidens spurcitia, & reconditur. Aliqui ter aceto aut uino restinguentes, rursus urunt, & eadem prosequuti, reponunt. Lauatur ut cadmia. Vt argyritidi nominatæ, aut, si desideretur, alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticæ mensura, fictili nouo superfusa aqua, addito candidi tritici pari pondere, priuatimq́; pugillo hordei, linteolo puro, raro, ansulis uasis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dissiliat: deinde omnia in nouum craterē oris ampli transfunduntur. triticum abijcitur, spuma argenti uehemēter manibus

A affricando infusa aqua lauatur, asſiccataq́; in Thebaico mortario teritur, affusa feruente aqua, donec soluta fatiscat. excolata aqua, iterum tota die teritur, & uesperi infusa calida aqua finitur. manè colis excernitur, alia infunditur, atq; ter die excolatur. id septē diebus fieri solet. postea additis ad singulas minas spumæ argenti, quinis salis fosſilis drachmis, infusaq́; calida aqua, ter die teritur, & addita aqua excolatur: cumq́; inalbuerit, calida infusa, idem facito, dum nullam prorsus salsedinem resipiat. demum ardentisſimo sole siccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina spumæ argyritidis diligenter teritur, addito sale fosſili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur, aqua infunditur, ita ut superemineat. mouetur quotidie manè & uesperi, aquaq́; superfunditur, priore nequaquam effusa. hoc fit triginta diebus: nanq; nisi moueatur, crassescit, usq; in duritiem testæ. Post hæc effusa leniter muria, in Thebaico mortario spuma argenti teritur, coniectaq́; in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata subinde aqua, donec nullum salsuginis indicium præbeat. deinde quod ex argenti spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & redactum in pastillos, plumbea pyxide conditur. Alij spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre suillo crudo ex aqua coquunt, dum uiscus eliquescens contabescat. exemptamq́; cum sale pari terunt, & ut suprà dictum est, lauant. Sunt qui salis libram unam, & spumæ argenti tantundē, in sole terant, aqua continuè mutata, dum candor ei detur. Alia ratio: Sumito quantã uis argenti spumã: ubi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua cũ pugillo fabarum recentium repurgatarumq́; decoquito. Cumq́; fabæ disruptæ dehiscent, lanaq́; non denigretur, exemptam argenti spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. eadem tertio, quæ suprà, facito. in summa, tantisper, dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortarium, ad singulas salis fosſitij libras, adijcito octogenas spumę argenti drachmas Atticas, & terito: intermittensq́;, nitri quàm albisſimi cum aqua diluti drachmas quadraginta septem indito: iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largio-

Locus ex Plinio restitutus.

B re aqua, ubi considere desierit, colato. tum nouam superadijciens aquam, manibus probè uersatam, finito ut considat, ac rursus per colum adijcito. alternis eadē prosequere, dum pura aqua dulcisq́; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. postremò in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus sub caniculæ sydus exponito, & siccata utitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cicatricosas, laceratasq́;, & macularum plenas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lithargyros est purgantis se igni materiæ uitium, siue feruescentis spuma, ut scoria iam purgatæ fæx est, ex plumbo Molybditis seu molybdæna, ex argento ἀργυρίτις, ex auro χρυσῖτις omnium optima præcipuè quæ foliata est. Lithargyros moderatisſ. omnium terreorum siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè astringit & terget. Eius usus latisſimè patet libris propè omnibus comp phar. genere, maximè 2. & 3. Lythargyros manifestè nec calfacit, nec refrigerat, nec humectat, sed siccat primo absceſſu à temperatis: nullam enim qualitatem manifestam gustatu exhibet: nec emplastica est, nec emphractica, nec repellit quod influit, nec digerit quod parti inflammatæ est infixum, nec ulcera terget, nec expurgat euidenter, nec rodit, nec carne implet, nec eam supercrescentem absumit, parum tamen à medijs ad partium craſſitiem receſſit (licet sit tenuioris eſſentiæ quàm molybdæna) quam & coctione diuturna deponit fusa ui ignis, & alterata. Ex his enim est medicamentis, quæ tota liquefiunt, ut resina, cera, sed non mox ubi ignem attigerit: quæ uerò multis imponit, etiam non fundi putantibus. Cùm oxelæo autem cocta citius liquescit, & cum ærugine quàm cum hydrelæo uel œnelæo, & quò plus liquoris ad coquendum habuit, eò glutinantius fit medicamentum. Melius enim fit ex Lithargyro medicamentum, quo magis coctum erit, quòd ex liquidorum, quæ miscentur, copia cõtingit. Expers tamen pulchrarum harum uirium lithargyros, medicamentis miscetur, ut phœnicino, diachalciteos uiribus eius nec commodans, nec incommodans, sed materiæ ad emplastri pharmaci compositionem idoneæ rationem obtinet. Cruda etiam per se femorum ex itinere attritus iuuat parum fucando. Lithargyros absolutè, interdum tamen ut in melinis à colore cydonij emplastris Lithargyros χρυσῖτις dicitur li. 2. com. phar. gene. Lithargyros Germanis Glett. Gallis Litharge dicitur.

Cerusa. Caput LIII.

Cerusa

CErusa fit hoc modo: Infuſo in urceum oris lati, aut fictile labellum quàm acerrimo aceto, laminam plumbeam ſupra fictilis ſpiraculum, ſubiecta prius arũdinea tegete, firmato: ſuperiectiſq́; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi reſoluta fuerit, defluenſq́; deciderit, humorem purum ad ſumma delatum colato, craſſamentumq́; transfundito. debet quoq; ſiccari in ſole, mox truſatili mola teri, aut aliàs tritum cribrari. poſtea quod ſupereſt duri, in tenues partes redigendum cribrandumq́;. uiciſsim eadem tertio quartoq́; facienda. Melior, quæ primò cribrata eſt, & medicamentis oculorum aſſumenda. ſecundum locum tenet ſequens, & reliquæ ſuo ordine. nec deſunt qui ligneas rudes in medio uaſe appendant, & deraſo ceu ſitu impoſito, ita ut acetum non contingat, inditoq́; operculo circumlinentes dimittunt. poſt dies decem, laxato obturamento uiſunt. cumq́; reſoluta materia fuerit, reliqua, ut ſuprà diximus, exequuntur. Si autem quis in paſtillos uelit digerere, aceto acri ſubacta, diuiditur in paſtillos, qui in ſole ſiccantur. Aeſtate tamen ſupradictum opus obeundum eſt, ita enim candida atq; efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urceis ſupra furnos, balnea, aut fornaces impoſitis: aſcendens enim calor, idem quod ſol præſtat. Laudatiſsimam fieri putant Rhodi & Corinthi, aut Lacedæmonæ, proximam Puteolis. Torretur hoc modo: Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maximè Attico tritam ceruſam imponito, & aſsiduè uerſato, cũq́; cinereum colorem traxit, eximens refrigerato, & utitor. Eſt & aliud urendi genus: Trita patinis nouis ſupra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec colore ſimilis ſandarachæ fiat: extractaq́; ad uſus miniſtratur. quæ uerò ita parata eſt, ſandyx à quibuſdam dicitur. Lauatur ceruſa cadmiæ modo. uis ei refrigerare, occludere, emollire, explere, extenuareq́;: inſuper excreſcentia leniter reprimere, & ad cicatricem perducere. miſcetur ceratis, & emplaſtris quæ liparæ uocantur, paſtilliſq́;. eſt autem letalis eius potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ceruſa aceti acris ui ex plumbo ſoluta refrigerat, ſiccat, aſtringit, emplaſtica eſt, candefacit, hæc lota plumbo uſto loto uiribus proxima: uſta tranſit in Sandyca, fitq́; tenuior, nondum calfaciens. Phycos ceruſſæ frigiditate ſeruata tenuitatem aſſumpſit, quæ uis eius adiuta in profundũ corporis penetrat. Ceruſſa Rhodiaca, uel illi ſimilis ex ciuitate Dicæarchia olim dicta, nunc Puteolis, præfertur, ſi emplaſtrum uis eximiè candidum fieri, quia albidior, leuior, tenuiorum partium his, quæ alibi naſcuntur. Sal ex ceruſſa ad multa efficaciſsimus, & oleum ex Ceruſſa. Germa. dicitur Bleyweiß. Gallis Ceruſe.

Chryſocolla. Caput LIIII.

CHryſocolla laudatiſsima Armeniaca, colorem porri quamſimillimè reddẽs. ſecundum locum ſibi uendicat Macedonica, & proximum Cypria, quo in genere præfertur pura, damnatur, quæ terram aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc eſt: Tuſam infuſa aqua, mortario expaſſa manu ad pilam uehementer fricato, & ſtatim quàm conſederit, colato. alteram infundens aquam, rurſum trito. hæc uiciſsim proſequere, donec pura ſynceraq́; ſpectetur. dein ſiccato in ſole, & ad uſus recondito. Quòd ſi utere uolueris, ex ea terens quod ſatis eſſe uidebitur, patinis ſupra carbones adponito, & alia facito quæ ſuprà diximus. Dos chryſocollæ ad purgandas cicatrices. excreſcentem carnem coërcet. adſtringit, purgat, excalfacit, & modicè corpus mordendo exeſt. inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre poſſunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chryſocolla tam metallica, quàm factitia ualenter digerit, & ſiccat, carnem liquat ſine ualenti morſu. Chryſocolla, Spodium, Pompholyx, Pſoricum, metallica ſunt admodum tenuis eſſentiæ citra calorem. Naturalis & foſsilis, Germanicè Schifergrün dicitur, factitia uerò, quæ auri ferrumini fundendo celeritatem addit, Borraß appellatur.

Lapis armenius. Caput LV.

ARmenius lapis præfertur læuis, colore cœruleo, perquàm æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ chryſocolla præſtat, ſed inefficacius. Quinetiam uſum habet ad pilos in palpebris alendos.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Armenius lapis illotus suprà & infrà atram bilem uacuat, datus à drachma una ad scrupulos quatuor: lotus etiam quinquagies tutior est, ac tantùm infrà uacuat, à scrupulis quinq; ad scrup. sex. Alexander Trallianus in melancholia, & post eum Mesues in simplicibus.

Cœruleus. Caput LVI.

COerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. copiosior ex arena littorali: secundum quosdam sub cauatos specus maris inuenitur, qui magis probatur. Eligi debet inebriatus. Vritur ut chalcitis. lauatur ut cadmia. Vim habet reprimentem, et modicè erodentem. crustas gignit, & exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cyanus siue Cœruleus, cathareticus, id est, detrahens, digerit potentius quàm Cinnabaris, & subastringit. Vim purgantem melancholiam suprà & infrà, ac melancholicum succum ipsi illoto præbet Mesues communem cum lapide Armeno, ob id ambos ualere censet aduersus omnes melancholicos affectus, maniam, melancholiam, epilepsiam alteram, elephantiam, cancros, alphos nigros, quartanas, hemorrhoidas. Sed & alias ei uires miras tribuit, uocatq; lapidem Lazuli & stellatum, quòd uelut stellæ quædam aureæ in eius fracturis cernantur. Is urendo cœruleus magis euadit, si uerus est, malus uerùm nigricat ustione. Tam hic quàm Armenus Medicis in usu hodie sunt rarißimo. Germani Lasursteyn appellant.

Indicum. Caput LVII.

INdici duo genera. unum sua sponte nascitur, tanquam spuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. alterum infectoriæ dant Officinæ: & est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices siccant. Optimum existimatur quod cœrulei speciem præbet. succum suum sorbet, & leue. Inter medicamenta est quæ leuiter adstringunt, & inflammationes, tumoresq; rumpunt. purgat & reprimit ulcera.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Indicum foßile aliquando & hodie in aurifodinis inuenitur, Germani Ein Bergbloe appellant, factitium uerò ex spuma Isatidis est, ut sup. suo loco diximus. Germani hoc Weydbloe/ & Indichbloe. Galli de l' inde fine, ou große appellant, hodie in medicina nullius usus.

Ochra. Caput LVIII.

OChram leuissimam, & omnino luteam eligere oportet, saturatam, non lapidosam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adstringere, erodere, collectiones & tubercula dissipare. excrescentia in carne reprimit. caua cum cerato explet, & articulorum tofos comminuit.

Germanicè Oger & Berg gel appellant.

Cinnabaris. Caput LIX.

HAllucinantur qui cinnabarin minio eandem esse existimant. Minium enim in Hispanijs ex lapide quodam argenteæ arenæ permisto, temperari solet, alioqui non dignoscitur. fornacibus autem in florentissimum flagrantissimumq; colorem permutatur. in metallis uerò strangulantem halitum eructat. itaq; facies incolæ uesicis obuelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium aërem attrahant. eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta utũtur. Cinnabaris uerò ex Aphrica defertur, & magno constat. hactenus inuenitur, ut uix uersicoloribus pictorum lineis satisfaciat. intento colore nec diluto præditum: quare quidam sanguinem esse draconis existimauerunt. Vim habet cinnabaris hæmatitæ lapillo eandem. conuenit ad oculorum medicamenta, uerùm efficacius, magis enim adstringit, & sanguinem cohibet, ambustis igni, & papularum eruptionibus cerato excepta, medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sanguis draconis & Cinnabaris uera, hodie ignorantur, uerùm si Iacobo Syluio medico doctiß. credimus, qui credit sanguinem draconis factitium esse, qui hodie ostenditur ex Bolo Armeno. sanguine hirci &

succo sorborum, uel alijs. Cùm tamen ille sanguis draconis, quo uitrarij utuntur atq; aurifabri, ruberrimi coloris gratia uel sit naturalis & foßilis quum igne liquetur, omnino Dioscor. delineationi respondens: quare hanc ueram esse ueterum Cinnabarin crediderim. Cæterùm loco huius ubi eius copia desit, rectius utemur factitio quàm cinnabari neotericorum, ex sulphure uiuo, & argento uiuo simul ustis.

A

Argentum uiuum. Caput LX.

ARgentum uiuum fit ex minio, quod abusiuè cinnabaris dicitur. patinis fictilibus, imposita ferrea concha cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in argentum uiuum coit. Quinetiam inuenitur in argentifodinarum tectis, stillatim concretum. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis uasis: siquidem aliam materiam omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet: suo enim pondere interna exest. Remedio est lac multum subinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum absinthio, aut apij decoctum, aut semen ormini, aut origanum, uel hyssopum cum uino, auri limati scobs, id est, ramentum quàm tenuissimū epotum mirabili est auxilio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Argentum à colore, uiuum à motu Latinis dicitur. Germanis Queckfilber/ à consistentia uerò Græcis ἡ ὑδράργυρος, sed hanc arte factam Gale. lib. 9. simp. illud minerale uult Hermolaus: cùm tam factitiam ex mineris, quàm minerale, seu argentifodinarum tectis stillatim concretum, siue per se in metallis inuentum, Dioscorides hoc loco hydrargyron appellat. Cui congener ex aquæ fontibus uomica perpetua scatuerit Plinio. Argentum uiuum est metallorum omnium cum sulphure materia à calore temperatißimo, sic per minima unitum, ut siccum humido, & humidum sicco æqualiter in eo temperentur. Vnde opinor, chymistis calore & frigore temperatum quoq; dicitur, non quarto gradu cum quibusdam frigidum, cum alijs calidum. Neq; contra chymistarum placitum pugnare uidetur quod scribit Dioscorides, potum uim habere pernitialem, suo enim pondere interna erodere addit, non qualitate aliqua caustica. Neq; uerba Galeni lib. 4. simp. cap. 8. quod scilicet calore nostro calidum actu redditum per erosionem interimit, & lib. 5. cap. 18. quod tota sua substantia nobis contrarium sit, & uenenum si sumatur: neuter enim id aut calore immodico aut frigore deleterium dicit: sed ille pondere, hic tota substantia, ut scilicet omnino nos lædat necessariò, quantumuis paucum sit sumptum: cùm deleteria calore aut frigore sint sola quantitate deleteria.

Geberus chymista præclarus.

B

Ad hæc Galenus de sola hydrargyro factitia loquitur, cuius quòd interimat sumpta uel admota, se periculum fecisse negat, lib. 9. simp. Hodie uerò uel pueris maximè perspicuum est, maximo mortalium incommodo, quas uires sumptum uel admotum, uel suffitum in scabie Hispana, siue Gallico morbo, (ut uocant) & eius Symptomatis, & multorum artificum usu uario, habent argentum hoc semiuiuum, & crudum, quouis modo paratum & mistum. Quod uerò in metallis perfectius coctum est maximè, id longè omnium est efficacißimum, uti & preciosißimum, si quis secernere, & secreto nouerit uti. Illud essentiæ esset omnium tenuißimæ, indicant apertißimè celerrima eius in uaporem prætenuem abitio, & in corpus quoduis etiam densißimum penetratio, ut etiam calculum iactilem affrictu non ita multò subeat, intusq; dealbet, & fragilem maximè reddat. Ob id non probo ipsum emulato unguento, & alijs quibusdam misceri. Argentum uiuum sublimatum calore ignis erodente iam præditum, fit eodem quoq; deleterium, ut calx & uini fæx usta. Sublimandi autem (ut chymistæ loquuntur) modum docet Geberus, ex quo & alijs non contemnenda leges, quæ ad cognoscendam plenius argenti uiui naturam pertinet.

Rubrica Sinopica. Caput LXI.

RVbrica Sinopis maximè probatur grauis, densa, ad iecinoris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, cùm diluitur impendiò fusilis. Effoditur in Cappadocia, speluncis quibusdam, expurgataq; defertur in Sinopem urbem, in qua uenditur: unde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriam, quasi inducendo obstruentem & adstrictoriam. quapropter uulnerarijs emplastris, & pastillis exiccantibus, & adstrictorijs commisceri solet. aluum sistit, in ouo sumpta aut clystere infusa, datur iecinoris uitio laborantibus.

Rubrica fabrilis. Caput LXII.

A RVbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior est. Optima Aegyptia & Carthaginensis, lapidum expers, friabilis. Gignitur etiã in Iberia, quæ ad occidentem spectat, ochra exusta, & degenerante in rubricam.

Hodie Germanis dicitur Rötelsteyn.

Lemnia terra. Caput LXIII.

LEmnia terra, cuniculoso in specu nata, è Lemno insula, palustri loco defertur, inibi electa, & caprino sanguini permista: quam incolæ cogunt in pastillos, et imagine capræ signant: unde & sphragida ægos, hoc est, sigillum capræ, appellauere. Vim antidoti habet contra perniciosa uenena singularem. pota cum uino, & præsumpta, euomi uenena cogit. contra ictus morsusq; animalium, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodest. antidotis familiaris. sunt qui hac ad sacrificia utantur. est & dysenteriæ utilis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sigillum Lemnium efficacius sanguinis ex quauis parte eruptiones cohibet, quàm Samius Aster: hic contra tenax & uiscosior, quàm lemnia terra: ambo moderatè tergent. Lemnicæ etiam adstrictio quædam inest μιλτ⊕ λήμνιος *libro 9. comp. phar. part. in arteriace Andromachi 14. Ea hodie uera Constantinopoli affertur. Officinarum falsa est.*

Atramentum sutorium. Caput LXIIII.

ATramentum sutorium genere quidem unum & idem est, molle & concretũ: sed in specie differentias treis habet. unum namq; humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis, concrescit: quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, stillatitium appellatur. Peteesius ipsum pinarion uocat, alij stalacticon, id est, stillatitium. alterum simplici ratione fit in speluncis: postea transfusum in excauatos scrobes, concrementum capessit, quod pecton, id est, concretitium, propriè nominatur.

B tertium dicitur coctile, & in Hispania fieri solet: sed inutile ac inualidissimum esse constat. Ratio parandi hæc est: Aqua madefactum decoquunt, mox in piscinas transfundunt, & residere patiuntur. hoc certis diebus coalescit, in complureis formulas digestum, tesserarum speciẽ reddentes, quæ racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cœruleum, graue, concretum, translucens: cuiusmodi stillatitium est, ab alijs lonchoton nominatum. proximum, concretitium. coctile uerò ad infectus & denigrationes, aptius cæteris esse compertum est. sed ad medicinę usum inualidius esse, experimenta docent. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctũ. uomitus ciet. aduersus hausta fungorum uenena, ex aqua potum auxiliatur. purgat caput, aqua dilutum, & in uellere naribus instillatum. Vritur ut paulò pòst in mentione chalcitis ostendemus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chalcanthum Romani atramentum sutorium, Germani Victriol *&* Kupfferwasser. *Galli coperose. Officinæ Vitriolum Romanum uocant, essentiæ est eiusdem & naturæ cum Chalciti: hæc autem natura est, &* Genckel gût *in argentifodinis appellatur, illud ex hac fictitium & in hanc tandem per se rediens: uehementißimè astringit, & calfacit non instrenuè, putridis ulceribus congruit, gargareonem etiam scirrho tentatum irritat. Adhæc quum medicamentum, id est uehementißimum, ualidis utrisq; uiribus astringendi & calfaciendi præditum, uitanda eius per se uehementia. sed mitioribus mistis obtundenda. Vstum uerò & lotum multò moderatius redditur.*

Chalcitis. Caput LXV.

CHalcitis præfertur similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec inueterata, intercursantibus oblongis uenis, splendentibusq;. Huic abstersoria uis inest, excalfaciens, & crustas ulceribus obducens. purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. in genere leuiter exedentium est. ad ignem sacrum, & ulcera quæ serpunt, efficax est. sanguinem è uulua & naribus erumpentem, cum succo porri sistit. gingiuarum uitia, depascentia ulcera, tonsillasq;. eius farina compescit. usta, & cum melle trita,

oculorum medicamentis longè utilior redditur. callum genarum & scabritiam absumit, abstergetq́ꝫ. fistulas tollit, collyrij modo in eas adacta. Fit ex chalcite medicamentum, quod psoricon uocant, duabus eius partibus cum una cadmia additis, & ex aceto tritis, oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta, per caniculæ ardores: sic enim fit acrius. Idem quod chalcitis potest. Alij pares utriusque portiones in uino terunt, & eadem prosequuntur. Vritur chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus superposito. modus autem ustionis in humidioribus est, dum ipsa chalcitis bullas excitare desierit, & perfectè inaruerit: in reliquis uerò, dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est: insidens autem spurcitia flatu expellenda, mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus usquedum luteo colore pallescat: aut fictili subditis candentibus prunis, subinde uersata, donec igni cōflagret, & colorem mutet.

A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sori, Chalcitis, Misy, acria, urendo escharas excitant, & nonnihil astringunt, essentiæ cōsistentia & situ differunt. Nam sori in fodina infimum ac crassissimum: & quia lapidosius ac uehementius compactum, in humore non liquescit, friando nigrius ceu melanteria apparet, ac scintillitat ut Misy, in multa foramina dehiscit, olfactu & gustatu uirus olet, suppingue est. Misy grumosum & frustulosum magis est durum, auro simile, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet, summum & tenuissimum, & à colore ingenito magis elaboratum, & siccius. Proinde ægrius liquescit, & corporibus duris admotum ob tenuitatem minus ea mordet, quàm Chalcitis, tametsi æquè calidum. Eadem ratione Chalcitis usta minus mordicat, & minus astringit, non minus tamen siccat. Chalcitis situ & essentia est media, æri similis, friabilis, non lapidosa, promptissimè liquescit. ea usta melior est quàm non usta: quia tenuiore est substantia, ut alia omnia usta, non tamen acriore, quod alijs multis ustis accidit. Vsta autem omnia lauando mitiora & minus mordacia euadunt.

Soreos pars extima & summa in chalcitim, & chalciteos partes extimæ in Misy tandem transeunt: in metallica fodina, & quo loco seruantur, quomodo æri innascitur ærugo. Hæc Sori, Chalcitis, Misy ualenter tergent, Misy etiam modicè particeps est facultatis exedentis. Chalcitis cruda mordax est, uim autem eius urendo minuimus, idonea est columellæ inflatæ, quando uehementer inueterauit, & curatu contumax est. Chalcitis usta est eligenda, quæ urendo cineritia euaserit, non ἀχρόξανθος, qualis ustione fit à multis. Chalcitis usta non minus efficax, sed minus mordax.

B

Misy. Caput LXVI.

MIsy assumendum natione Cyprium, auri simile, durum, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet & ustionem cum chalcitide eandem, præterquàm quòd psoricum ex eo non conficitur, excessus defectusq́ꝫ ratione tantùm differens. Aegyptium autem cæteris præstat, utpotè quod efficacius habeatur, sed ad ocularia medicamenta multò supradicto inferius.

Melanteria. Caput LXVII.

MElanteria geminæ est originis. quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, talis modo concrescit. alia uerò in summa facie supradictorum locorum coit, quæ terrena est. quinetiam inuenitur in Cilicia & alijs quibusdam regionibus, fossilis quædam. Præstat, quæ sulphuris colorem trahit, leuis, pura, æquabilis, & quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam eam obtinet, quam & misy.

Melanteria Atramentum citrinum, Germanis Gelber bergschwefel *dicitur.*

Sory. Caput LXVIII.

SOry existimarunt aliqui melanteriam esse, aberrantes. siquidem sui generis est sory, ei non absimile. uerùm sorei uirus inest graue, & nauseam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto, & alijs quibusdā regionibus, ut in Libya, Hispania, & Cypro: Præfertur Aegyptium, quoq́ꝫ frianti nigrius apparet, in multa foramina dehiscēs, suppingue, insuper adstringens, & olfactu deuorationeq́ꝫ magnū uirus olēs, ita ut stomachus in uomitiones effundatur. quod autem friatum scintillas misyos

modo

A modo non emittit, & alterius generis esse, & inualidum censendum est. Vim & ustionem supradictis similem habet. dolori dentium, cauernis inditum medetur, eosq; labantes firmat. ischiadicis ex uino infusum auxiliatur. illitum cum aqua, uaros extinguit. medicamentis admiscetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem ferè omnia & alia quæ ustionem experta non sunt, perustis ualidiora esse existimantur, præter salem & uini fecem, nitrum, calcem, & consimilia, quæ cruda remisiora sunt*. combusta enim, uiribus efficaciora redduntur.

** Dissoluuntur.*

Sory Officinis Atramentum rubrum, Germanis Roter bergschwefel appellatur.

Diphryges. Caput LXIX.

DIphrygis tria genera esse creduntur. Quoddam enim metallicum est, quod in Cypro sola gignitur. lutosum nanq; extrahitur, ex luto cuiusdam inibi specus: extractum, sole siccatur, mox circumpositis sarmentis uritur. diphryges ideo uocatum est, quod & à sole & à sarmentis uratur, arescat, & fermè torreatur. Alterum perfecti æris, quasi subsidens fæx est. siquidem post frigidę aquę offusionem, ut suprà retulimus, cùm de flore æris dissereremus, sublato ære, fornacum ima parte cohærens id genus inuenitur, & adstrictionem & gustum æris habens. Tertium sic fit: Lapidem pyriten, ut calcem multos dies cremant in camino: cumq; colorem rubricæ contraxerit, eximentes recondunt. Quidam tradunt hoc ex sola materia quæ lapidem æris gignit fieri: quando in dictis areis assata & in scrobes translata perurітur: tunc enim ambientem scrobis locum comprehendit, & exemptis lapidibus nihilominus inuenitur. præfertur quod saporem æris reddit, æruginisq;, astringens, & uehementer exiccans linguam. quod sibi exusta ochra non uendicat, quæ cremata, diphrygis uice uænit. Vis eius adstringere, perpurgare, extergere, siccare excrescentia, consumere, ulcera serpentia, & quæ cacoëthe uocant, ad cicatricem perducere. suppurationes terebinthina aut cerato exceptum discutit.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Diphryges, quasi bis tostum, est perfecti æris uelut fex subsidens & cohærens imæ fornacum parti, tanquàm ustorum in foco lignorum cinis, ablato ære uisitur. Duobus alijs modis fit hoc loco Dioscoridi & Plinio: modicè & astringit, & acre est, ut æs ustum, uehementer siccat, ulcera rebellia sanat. ochra usta adulteratur. Germani uocant Berggrün/unam diphrygis speciem.

Auripigmentum. Caput LXX.

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus sandaracha, gignitur. Optimum existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in squammas fissile: quale in Mysia Hellesponti nascitur. Huius duo genera fluxerunt. unum supradictum est: alterum (*glandis effigie pallidum) & colore sandaracham imitans, globosum, ex Ponto & Cappadocia defertur: quod etiam secundũ locum tenet. Torretur in testa noua uiuis carbonibus subiectis, assiduoq; uersatur, donec igne flagret, & mutet colorem: deinde refrigeratum, tritumq; reconditur. Vim habet adstrictoriam, & erodentem. crustas cum uehementi uredine, & uiolento morsu excitat. reprimit quæ excrescunt, & capillos euellit.

** Quidam hæc non habent.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arrhenicon à uetustis Græcis, ab huius ætatis hominibus Arsenicum, Latinis auripigmentum: in iisdem metallis, ut auro, argento, quibus sandaracha gignitur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista uidimus: optimum existimatur crustosum, χρυσίζων (sic Galeno quoq; lib. 9. & 1. comp. phar. part.) id est, aureo colore micans, nulli materiæ commistum, in squammas tanquàm bracteolas fissile: alterum globosum, pallidum, & colore sandarachon imitans. Vrendo multum sulphur exhalat, in argenti speciem fusum concrescit, sed intus rubet, causticum est nauseasq; cum uehementi uredine & uiolento morsu excitat, hypersarcosin absumit, astringit & rodit, depilat tam non ustum quàm ustum: quod tenuiorum est partium, miscetur digerentibus & tergentibus.

Sandaracha. Caput LXXI.

SAndaracha probatur rufa, & saturatior, & aliena materia uacans, friabilis, cinnabaris colore, sulphuris uirus redolens. Dos eadem & ustio, quæ auripigmento.

to. explet alopecias, resina excepta. scabros ungues cum pice eximit. contra phthiriasin ex oleo efficax est. Tubercula cum adipe discutit. prodest ad narium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum rosaceo: item condylomata. datur ex mulso, purulenta extussientibus. suffitur quoq; cum resina, aduersus ueterē tussim, rapto per fistulam nidore. uocem expedit, cum melle delincta, suspiriosis cum resina in catapotio optimè datur. A

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sandaracha Arsenico non solis natalibus, sed etiam tota natura affinis, ut coctione sola naturæ uideatur hæc Arsenicum uincere: id enim ustione Sandaracha fit, ut Cerussa trita, mota, probè usta, in sandaracham pictoriam abit Vitruuio lib. 7. Ad hæc Sandaracha licet rubra sit, aqua tamen soluta luteum colorem intensum facit: floridum autem colorem luteum reddit Arsenicum. Dioscoridi probatur rufa, saturatior, cinnabaris colore, sulphur uiuum redolens, friabilis, materia uacans. Auripigmentum rubrum dicitur Serapioni. Eadem chymistis Arsenicum rubrum dicitur, ut Arsenicum croceum est auripigmentū. Arsenicum autem absolutè his est album naturale & fossitium. Risagalum siue Realgar (quod uocant) in genere est Arsenici in ijsdem fodinis inuentum. Exedunt sandarachæ. Petræ Asiæ flos. Arsenicum & sandaracha & chalcitis usta, emplastra reddunt flaua uel rufa. Sandarachæ drachm. semissem, & alumen scissile & rotundum miscet Andromachus stomachicis, lib. 6. comp. phar. part. & misyos Ciprij drachm. 8. apud quosdam legi scribit, ibidē. Vide ne cum Arabibus Sandarachen uoces gummi iuniperi, neue uires illius huic attribuas.

Alumen. Caput LXXII.

OMne aluminis genus ferè in Aegypto, & in eisdem metallis inuenitur. etenim scissile quoddam, quasi flos glebosi intelligitur. Gignitur & in alijs quibusdā locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardinia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, & plerisq; alijs regionibus, sicut & rubrica. Plurimæ eius species. uerùm ad medendi usum, scissile, rotundum, & liquidum expetuntur. Optimum est scissile, præsertim recens, candidissimum, gustu perquàm adstringens, grauè olens, calculorum expers, nec glebulosè aut assulosè compactum, sed sigillatim in capillamenta quædam canescentia dehiscens, quale est quod trichites, quasi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq; lapis huic alumini persimilis, qui gustus iudicio dignoscitur, quòd non adstringat. Damnatur in rotundi genere, quod manu cōfictum est: sed ex figura deprehenditur. Assumendum autem suapte natura rotundum, bullis turgens, albo propius, atq; ualidius adstringens, præterea nonnihil palloris cum quadam pinguitudine præ se ferens, sine arenis, friabile, natione Aegyptium, aut ex insula Melo. Liquidi probatio, ut sit lympidum, lacteum, æquale, & semper succo madens, sine lapidibus, atq; quendam coloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi, stringendi, & expurgandi, quæ caliginem pupillis oculorum offundunt genarum carnem, cæterasq; excrescentias extenuant. Scissile rotundo efficacius intelligitur. Vri & torreri chalcitidis modo debent. Putrescentia ulcera compescunt. sanguinis fluxiones inhibent. gingiuas humore prægnantes comprimunt. motus dentium cum aceto & melle firmant. prosunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus papularum, & fluxionibus aurium, cum sanguinalis herbæ succo. lepris conueniunt cum brassicæ folijs* aut melle cocta. item pruritui, & unguium scabritijs, pterygijs, & pernionibus, aspersa cum aqua. ualent cum aceti fæce, & galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerum, & cum salis duabus partibus, ad uitia quæ pascunt. furfures cum eruo & pice illita abstergunt. ad lendes, pediculos, ambusta cum aqua illita auxilio sunt. contra tumores, & graue alarum inguinumq; uirus, illinuntur. ex Melo autem aduectum, mulieribus præstat ne concipiant, ante coitum ori uuluæ inditum. partus quoq; extrahit. gingiuis, si caro excreuit, uuæ ac tonsillis accommodantur. ori, auribus & uerendis cum melle illinuntur. B

* Succo.

Alij, accommodatur, & illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alumen ab astrictione uehementissima Græcis στυπτηρία dicitur. Germanis Alun/ *crassarum est partium, maximè liquidum, & placites & pleurithes dictum, à crustæ & lateris forma: minus strongylon & astragalotes, id est, rotundum in astragali modum: minimum schistum, id est, scissile non in fila, sed digitis friabile. Omne alumen in aqua soluitur, & igni liquescit, tardius scissile, quod sine bullis tandem mollescit.*

idem

A *idem aquæ innatat, linguæ & cuti integræ est mordacißimum, adulteratur segmentis lapidis amianthi: sed hæc acrimonia carent, & ex pingui aliquo ardent rediuiuo corpore, aqua merguntur. & integra manent, in filaq; dißiliunt. Alumen scißile colore candidum & præstantißimum, idem tenuius & utilius, lib. 6. comp. phar. par. Et quia rarum inuentu, carius: liquidum contrà, crassum, & uilißimi precij, quia in omnibus regionibus inuentu est facillimum, lib. eodem sexto.*

Sulphur. Caput LXXIII.

SVlphur optimum existimatur uiuum, quod apyron uocant, nitedulæ modo splendidum, perlucens, minimè lapidosum. Probatur in genere sulphuris ignem experti, quod uiret, ac præpingue spectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictum sulphur calfacit, discutit, & celeriter concoquit. prodest tussibus, suspiriosis, purulenta extussientibus, in ouo sumptū, aut suffitum. præterea partus, usti nidore extrahit lepras, lichenas, scabros ungues, cum resina terebinthina mistum, aufert. cum aceto autem illitū, ad lepras efficax est. uitiligines tollit. scorpionis ictibus, addita resina, medetur. cum aceto uerò, draconis marini scorpionisq; plagas sanat. pruritus toto corpore erumpentes, cum nitro detersum, sedat. regium morbum emendat, inspersum fronti cochlearis mensura, aut in sorbili ouo sumptum. facit ad grauedinē, & destillationes. sudores quoq; conspersum inhibet. podagricis, cum aqua & nitro illitum, conducit. grauitatem auditus, suffiti nidore raptim per fistulam hausto, sanat. lethargicos suffitu excitat. erumpentem undecunq; sanguinem sistit. contusis auribus, cum uino aut melle* illitum, medetur.

* *Myrrha.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sulphur omne calidum, tenuis essentiæ, trahit, terget: saliua uel lotio, uel oleo ueteri, uel melle, uel terebinthina exceptum, uenenatis ictibus impositum, sanat. Psoras, lepras, lichenas cum terebinthina tergendo & dißipando persanat nobilißimum est ἄπυρον, id est, uiuum & ignem nondū expertum, Germanis Lebendiger Schwebel/ *ignem expertum, quò uirentius, oleosius, pinguius, eò melius. Ex sulphure oleum chymistis efficacißimum, trahitur, fumo eius ardentis in campanam uitream recepto, in oleum concreto, & catinū subiectum destillante: sed quia ex multo sulphure paucum ascendit, preciosum est. fit & aliter: Sulphur ijdē sublimando (ut illi appellant) purgatißimum & clementißimum efficiunt, etiam preciosum eadem de causa. Cuius usum non est quod uereare quorundam imperitorum exemplo: Cùm Galenus uiuum sulphur impurißimum diamoro stomachico medicamento ad digerendum misceat bis lib. 6. comp. pharm. part. Nocet sulphur achoribus: quia plus quàm par est, eos calfacit atq; digerit.*

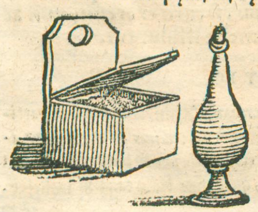
B

Pumex. Caput LXXIIII.

PVmicis probatio, ut magnoperè leuis, spongiosus, scissilis, nec arenosus, item teri facilis, & candidus. Crematur flagrantißimis carbonibus obrutus: & ubi canduerit, extractus, uino restinguitur odorato: iterumq; incensus extinguitur: & tertia ustione exemptus & per se refrigeratus, ad usus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt. explet ulcera, & ad cicatricem perducit. excrescentia cohibet. fit ex farina eius dentifricium. corpori crustam obducit. auellendis capillis aptus. Theophrastus autor est, si quisquā in bullientem urceum uini pumicem iniecerit, feruorem statim sedari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pumex Germanis pymsenstein/ *sarcoticis miscetur, dentes polit, facultate detersiora, & asperitate ut smiris, testæ, cornua animalium usta: ustus tenuiorum fit partium, & acrimoniam sumit, quam lotione deponit. Nunc scriptoribus propè solis ad papyrum expoliendam cum gummi Iuniperi est usui.*

Sal. Caput LXXV.

SAl fossilis efficacior est. cōmuniter, si est candidus, calculis uacans, & perspicuus, densus, æquali compage. peculiariter Ammoniacus natione laudatur, si modò

modò findi facilè posit, & in recta segmenta diduci. In marino sale eligendus est candidus, æqualis, densus. Probatissimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter dicta salis genera lacustris præfertur: sed multò ualidissimus est Phrygius, nomine tapeus, aut tritæus, aut gantæus. Salis natura in commune perquàm utilis est. adstringit, absterget, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit. sed hoc interest, quòd alius alio sit præstantior. quin & à putredine uindicat. admiscetur medicamentis psoras abstergentibus, excrescentia in oculis reprimit, & pterygia consumit, cæterasq; carnis extuberationes tollit. clysteribus infunditur. discutit lassitudines ex oleo illitus. contra hydropicorum tumores auxiliatur. dolores in saccis fotu mitigat. & pruritus sedat, ex oleo & aceto infrictus ad ignem, donec sudent. item lichenas, lepras, psorasq;. anginam ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. tonsillis uuæq;, cum melle tostus: ulceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor uexat, & phagadænis ulcerum, cum polenta crematus illinitur. aduersus scorpionum ictus, cum lini semine: contra serpentiũ* morsus, cum origano, melle, hyssopo: aduersus cerasten, cum pice, aut cedria, aut melle auxiliatur: contra scolopendræ morsus, cum melle & aceto: aduersus uesparum ictus, & teredines*, albidasq; capitis pustulas, thymos & tubercula, cum seuo uitulino: furunculos cum uua passa, aut suillo adipe, aut melle discutit. testium tumores cum origano & fermento maturius concoquit. crocodilorum morsibus auxiliatur, tritus, in linteolo, & intinctus aceto, ita ut uinculis loca constringantur. Prodest ad bestiarum morsus, sugillationes in facie, ex melle. Cõtra haustum opium & fungos, cum aceto mulso bibitur. luxatis imponitur cum farina & melle. ambustis igni cum oleo impositus, pustulas erumpere non patitur. podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto. ignes sacros & ulcera quæ serpunt cum aceto aut hyssopo illitus sistit. Vritur fictili, diligenter opertus ne exiliat, conditusq; prunis, usquedum efferuescat. Aliqui fossilem subacto polline obliniũt, & carbonibus subijciunt, usquedum eius crusta exuratur. Solet & sal communis hoc modo uri: Aqua semel abluitur, & siccatus in ollam coopertam mittitur, subdito igne, mouetur q;, donec iam non exiliat.

* Viperarum.

* Crabrones.

Spuma salis, spumosi maris lanugo siue ramentum est, in exilibus petris inuentũ, cui uis eadem quæ sali.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sal tam fossitius, uulgo sal gemmæ, quàm marinus, terget, astringit modicè, ualidè siccat, digerit, lib. 6. comphar. par. Per se & cum galla leui attactu gargareonem inflammatum non durescentem in scirrhum: non autem initio, neq; dum augescit, aut cum multo calore uiget: quod si corpus sit plethoricum, aut saltem caput plenum, si initio adhibetur inflammato gargareoni, extrema laboranti noxa infertur. Sed astringit quum tergeat: siccat autem non minus quàm nitrum, aut nitri spuma: sed hæc non astringunt, ob id ceratis mixta ulcerum sordes tergent. Sal ob astrictionem id non præstat. Sal Armeniacus terget, subacris est, leuissimè astringit, humores acres in superciliis inspersus consumit, à quibus pili malè triti excidunt. Hammoniaco sali similem forma schistum lapidem docet Dioscorides. Sal Hammoniacus ualenter digerit, lib. 6. comp. pharm. part. noster tamen nigricans, quem Officinæ corruptè Sal armoniacum. Germani Salmiax/tam nigricãs, quàm albicans factitius est.

Muria. Caput LXXVI.

MVria effectus salis præbet, abstergitq;. dysentericis infunditur, etiamsi nome intestina corripit. & ischiadicis ueteribus. ad fotus, aquæ marinæ usum præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Muria, quam Græci ἅλμην. Germani Saltzbrunn uocant, est aqua salsa, quæ si recoquitur, iterum ad naturam suam consumpto liquore redit, & sal fit, uti ex Catone liquet libri sui de re Rust. cap. 88. ubi candidum salem facere docet. Est autem nihil aliud muria quàm aqua salsa, uelut etiam ipsum mare salsum existit, sed hoc ex natura, illa arte paratur, prout usus expostulat plus aut minus salsum esse. Quare differt etiam à salsugine uel salsilagine salinarum, quæ etiam ipsa natura salsa est, magis etiam quàm marina, & ad hoc etiã liquida, quum muria etiam durata fieri posit, certa quadam ratione prodita à Columella lib. 12. cap. 6. quanquàm non duram, sed maturam legendum esse credere malim, nisi sæpe & Columella, & Cornelius Celsus, et Scribonius, & Marcellus sic appellarent, ut uidelicet duram & maturam pro eadem accipiamus, cui cruda

A *opponatur. Sic autem facere docet Columella: Quum salem per aliquot dies uidebis in aqua tepescere, ex eo intelliges nondum esse muriam maturam. itaq; subinde alium salem tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur: quòd cùm animaduerteris, scias habere muriam maturitatē suam. Et paulò pòst: Est aliud muriæ maturæ experimentum. Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si pessum ibit, scies esse adhuc crudam: si innatabit, maturam.*

Flos salis. Caput LXXVII.

FLos salis flumine Nilo defluit. lacubus tamen quibusdam innatat. Assumendus qui crocei coloris est, odore ingrato, ceu gari. interdum longè magis uirus olet, gustuq; mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus autem rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Præterea syncerus non nisi oleo resoluitur: adulteratus nonnulla ex parte, etiam aqua, diluente factitium colorem. ad ulcera quæ cacoëthe uocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aureis, efficax est. oculorum hebetudines, cicatrices, albuginesq; tollit. emplastris unguentisq; coloris causa, ut rosaceo, miscetur. sudorem cit. aluum turbat, in uino aut aqua sumptus. stomachum malè habet. additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia * componuntur. & in uniuersum acris est, & feruentis naturæ, ut sal.

** Alij, pilos ex palpebris efficaciter detrahit.*

Nitrum. Caput LXXVIII.

PRæfertur nitrum leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddam, quale ex Bunis affertur. Humores euocat, qui in alto concreuerunt. Spuma nitri optima esse putatur leuissima, glebosa, friabilis, colore penè purpureo, aut spumosa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur: secunda est Aegyptia. quin & in Magnesia Cariç gignitur. Vim & ustionē salis habet, tam nitrum quàm spuma eius: præterea nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt, uti ruta, uel anetho. febribus circuitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. miscetur emplastris, quæ extrahunt, & discutiunt, extenuant, & B lepras abstergunt. Cum aqua autem calida, aut uino infusum, inflationes, purulentas aureis, & sonitus earundem sanat. sordes expurgat, cum aceto instillatum, canū morsibus ex asinino adipe aut suillo medetur. resinæ terebinthinæ admistum furūculos aperit. aquæ inter cutem cum fico illinitur: oculis ad claritatem uisus cū melle succurrit: & uenenis fungorum, ex posca potum: aut si buprestis momorderit, ex aqua: ijs uerò qui taurinum sanguinem biberint, ex laserpitio: ijsq; qui cibum non sentiunt, utiliter obducitur: opisthotonisq; iam remissioribus, & luxatis, cum cerato. in resolutione linguæ, pani commodè permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus urunt, subiecta prius testa noua, donec incandescant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nitrum, spuma nitri, aphronitrum, potenter tergent cuti affricta: sin autem nitrum ex tenuibus partibus constans lapidosum est, urendum ac diligenter læuigandum. ἀφρὸς λίτρου, seu νίτρου, id est, spuma nitri ab Aphronitro differt, (sic χάλκως ἄνθος χαλκάνθω, & ἀκάνθη λευκὴ à λευκακάνθη, & multa alia similiter) illa enim alba est farinæ triticeæ similis, eiusdem cum nitro facultatis & naturæ, sed essentiæ tenuioris: hoc autem in glebas coactum & congelatum, amarum, in balneis sordes terget, & ichoras pruritū excitantes digerit. Nitrum præsertim bernicum seu beroniceum potius lib. 8. metho. siccat, digerit: sumptum autem in corpus incidit, tenuat crassos & lentos humores multò potentius quàm sal, amarum enim est, cap. 1. lib. 4. simpl. ustum uerò tenuitatem substantiæ adeptum spumæ nitri proximum est. Nitrum rubrum lib. 9. comp. phar. part. Aphronitrum magis quàm hæc incidit, stomacho inimicum est, ob id nō deuoratur, nisi grauis urgeat necessitas. Nitrum uerò sumitur, & aluum subducit. Omnia hæc hodie desiderantur, quorum loco supponunt Officinæ salem petræ (quam uulgo Salpeter & Salniter appellant) purgatum, in panes coactum. Id mentiri satius esset cineribus betæ, braßicæ, & aliorum nitrosorum.

Fæx. Caput LXXIX.

ELigenda fæx maximè à uino uetere, Italico: sin minus, ab alio consimili. Fçx aceti uiribus longè acrior est. crematur ut alcyonium, antè diligenter siccata. Sunt qui noua testa igni largo urāt, usquedū penitus incendatur. Alij uiuis carbonibus

bus facis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis, ut aërio nitore inalbescat, linguamq; tactu urere uideatur. Eadem urendæ fæcis aceti ratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. ulcera ad cicatricem perducit. adstringit. uehementer exest, siccatq;. Sed recenti utendum est, quoniam celeriter exanimatur. proinde non nisi in reconditorio, & uase aliquo reponi debet. Lauatur, ut pompholyx. Quæ ustionem experta non est, tumores & per sese, & cum myrto cohibet. uentris stomachiq; fluxiones illita sistit. muliebre profluuium, imo uentri aut genitalibus imposita, mitigat. panos discutit nondum exulceratos, & tubercula. rigentes mammas, suiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta extinguit. Cremata uerò, ungues scabros cum resina aufert. addito lentiscino oleo, illita nocte tota, rufat capillum. Elota oculorum medicamentis, ut spodos, adijcitur. cicatrices eorum & caligines eadem abstergit.

Calx uiua. Caput LXXX.

CAlx uiua hoc modo fit: Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano, nocte dimittito: postera die, si candidissimæ fuerint, extrahito: sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerint. dein ubi in aquam frigidam immersæ fuerint, in fictile nouum conijcito, & exactè pannis operiens, noctem unam conquiescere finito, manè eam extrahens. ubi perfecto omni opere elaborata fuerit calx, recondito. Fit & è littoralibus calculis igne crematis, nec non è uili & fusaneo marmore, quæ cæteris præfertur. Vis omni calci in commune ignea, mordens, adurens, & crustas inducens, quibusdam alijs immista, ut adipi, oleo, concoquendi uim assumit, mollit & dissipat. ulcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calx uiua, Germanis Vngeleschter kalck/ *uehementer urit, adeò ut crustas efficiat, & mox ubi est extincta, iam diu, non est caustica amplius, sed calida sicca: carnem tamē liquat: lota ter quater sine morsu strenuè siccat.*

Gypsum. Caput LXXXI.

GYpsum uim habet adstringendi, obstruendi. sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet. sed potum, strangulationis modo iugulat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gypsum, Germanis Gyps/ *siccat ut cætera terrea, emplasticum est: cogitur enim, & lapidescit liquore aliquo, ut albumine maceratum, sanguinis eruptionem cohibet, cum tenui farina pilis leporum uel similiter mollibus exceptum: ustum minus est emplasticum, tenuium partium. siccius est, ex oxycrato repellit. Nostrum uerò Gypsum, uti calx, urendo emplasticum magis euadit.*

Sarmentitius cinis. Caput LXXXII.

SArmentorum cinis urendi uim habet. cum axungia autem uel oleo illitus, fractis neruis, articulorum collisionibus, & neruorum nodis prodest. cum nitro & aceto, excrescentias carnis in scroto reprimit. serpentium canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. crustas obducentibus medicamentis admiscetur. fit ex eo lixiuiū contra præcipitationes, & fungorum uenena, cum aceto, sale & melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Latini cinerem, Græci τέφρα. Germani äschen. *Galli cendre appellant, quicquid exustis corporibus relinquitur, siue hæc sint lapidum, siue arborum, siue animalium partes. Quare omne lixiuium eius cineris, cuius lotura est, naturam adipiscitur. Vnde sanè cùm non unum temperamentum omnis cinis habeat, neq; etiam lixiuium habebit, ut meritò à Galeno reprehensus Dioscor. uideatur, qui omni lixiuio astringentem naturam tribuit, cùm non omnis cinis hanc naturam habeat, ut Galen. lib. 8. simp. docet.*

Alcyonium. Caput LXXXIII.

ALcyonij quinq; esse genera compertum est. unum enim spissum, acerbi saporis, spongiosa facie. item tetri odoris, ponderosum, & pisce olens, quod pluri-

A

mum in littoribus inuenitur, alterum pinnulæ oculorum aut spongię simile, fistulosum, & leue, odorem algę referẽs. tertium uermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Millesium quidam uocant. quartum succidis uelleribus non dissimile, multis inanitatibus hians, leue. quintũ figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodam modo pumicosum, foris læue, acre, quod plurimũ in Propontide iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine halos achnen uocant. Duo priora in fœminarum smegmata assumuntur. contra lentigines, lichenas, lepras, uitiligines, nigritias, & maculas in facie reliquoq́; corpore. Tertium ijs qui difficili urina uexantur, aut arenulas in uesica colligunt, idoneum est. item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. ustum autem, & ex uino illitum alopecias replet. Postremum dealbandis dentibus aptum est. in alia smegmata, psilothraq́; assumitur, cum sale mistum. Si quisquam alcyonium cremare uelit, cum sale in crudum fictile mittat, & oblinens uasis spiraculum luto, ita fornaci mandet, & cùm figlinum percoctum fuerit, extrahens ad usus recondat. Lauatur ut cadmia.

Officinæ Spumam maris. Germani Merschwamm appellant.

Adarces. Caput LXXXIIII.

FIt in Cappadocia* quod adarces appellatur. est autem tanquàm concreta salsilago, humidis & palustribus locis siccitate emergens, & arundinibus ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Asij similis, & omni forma molli alcyonio, & aliquantũ cano proxima, ut uideri posit lacustre alcyonium. Ad euellendas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, & similia, accommodatur. & in summa, uis ei acris. humorem euocat qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest.

*Galatia.

B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius adarcæ meminit lib. 16, cap. 27. inter harundines his uerbis Adarcam numerãs: Est & in Italia nascens adarca nomine, & palustris: lib. uerò 32. cap. 6. quasi antelatorum oblitus, inquit, inter aquatilia dici debet. Calameochus Latinè adarcha appellata, nascitur circa arundines tenues spuma aquæ dulces, & marinæ, ubi se miscent. His uerbis penitus Plinius adarches uidetur historiam confundere. Satisq́; incuriosè de hac disseruisse, &c.

Spongiæ. Caput LXXXV.

ESpongijs alias mares appellauere, tenui fistula, spissas: quarum duriores tragos nominarunt. fœminas autem, quæ contrarias dotes habent. Vruntur ex ut alcyonium. Recentes sine pinguitudine, uulnerariæ sunt, & tumores reprimunt. recentia uulnera ex aqua poscàue conglutinant. ueteres sinus ex decocto melle iungunt. Vetustæ autem inutiles. Aridæ ligatæ lino, si penicilli modo adigantur, occlusa ulcera, callosq́; laxant. siccæ recentes & uacuæ senilia ulcera, quæ fluxione laborant, aut cuniculatim excedunt, impositu siccant. sanguinis profluuium sistũt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Vtilius, in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem sanguinem sistit. Candidæ curæ fiunt, è mollissimis recentes, per æstus tinctę salis spuma, quę petris cohęret: insolantur inuersę, hoc est, parte caua sursum spectante, & qua abscissæ fuerunt, deorsum. si uerò æstiua serenitate ad lunam sternantur, perfusę salis spuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Spongia Germanis Ein Badschwam. Gallis une esponge appellatur. Lapilli in his reperti, triti, ex uino poti

poti lapides renum erumpunt, non autem uesicæ, quia tenuioris sunt essentiæ, sine insigni calore. Vesicæ tamen calculos rumpere hoc loco scribit Dioscor. si ex uino bibantur. A

Corallium. Caput LXXXVI.

CORallium, quod aliqui lithodendron appellarunt, marinũ esse fruticem constat, qui alto extractus, duratur statim atq; emergit, tanquam offuso aëre protinus concrescat. Plurimum inuenitur ad Syracusas, in promontorio cui Pachyno nomen est. Laudatissimum, rubens, colore antherici aut sandycis saturatæ, nec secus terenti facilè cedens, æquabili usquequaq; concremento, rursus algę aut fuci marini odore, quàm ramosissimũ, forma fruticis, cinnamomi æmulum. Quod autem in lapidis duritiam coit, scrupulosum, inane, & lacunosum, uitiosum existimatur. Adstringit, & refrigerat mediocriter. excrescentia coërcet. oculorum cicatrices abstergit. ulcerum caua, & cicatrices explet. contra sanguinis reiectiones magnoperè efficax est. urinæ difficultati auxiliatur, quin & potum ex aqua lienem absumit. Quod antipates uocant, corallium esse arbitrantur, specie tantùm distans, est autem colore nigro, arboris figura, ramosum magis. Vires supradicti habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Corallus lapis Actuario dicitur, λιθόδενδρον aliqui uocarũt, fruticis forma, cinnamomi æmulus, crescit ad promontoria in mari: astringit & refrigerat, contra sanguinis reiectiones magnoperè efficax. Rubrum & nigrum tantùm facit Dioscor. hoc loco. albißimus tamen hodie etiam uisitur naturalis, & citra ustionem.

Phrygius lapis. Caput LXXXVII.

PHrygius lapis, quo infectores in Phrygia utuntur, à qua nomen accepit, nascitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modicè grauis, non solida corporis compage, intercedentibus albis segmentis, ut in cadmia. Vritur autem uino optimo perfusus, uiuisq; carbonibus obrutus: perflatur assiduè follibus, donec mutato colore rufescat. rursus extractus eodem uino restinguitur. hoc iterum & trinis uicibus faciendum. attendendum tamen, ne minutim confringatur, & in fuliginem euanescat. Vis crudo ustoq; adstrictoria, expurgans. ulceribus crustas quadamtenus inducit. ambustis cum cerato medetur. Lauatur ut cadmia. B

EXPLICATIO.

Phrygius lapis gleba pumicosa est, in medicina, ut Plinius tradit, nullius usus.

Asius lapis. Caput LXXXVIII.

ASius lapis assumi debet pumicis colore, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas lutei coloris ad imum actas habens. Eius flos, salsugo subflaua est, summo lapide insidens, compage tenui, colore in aliquibus albo, in aliis pumici simili, ad luteum uergente. admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adstrictoriam, & modicè erodentem. admistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit. Longè ualidior flos existimatur. De cætero siccatus flos, uetera ulcera & cicatrici repugnantia sanat. excrescentia cohibet. tetra ulcera & fungis similia, cum melle expurgat. ulcerum caua explet, & expurgat cum melle: depascentiáq; cum cerato sistit. fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento: & lienosis, ex aceto & uiua calce. prodest flos ex melle phthisicis linctu. Podagrici iuuantur, pedibus in solio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; pulueres, qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporum crassitiem absumunt, cum uice nitri in balneo sparguntur. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

Ex hoc lapide olim fiebant sarcophagi.

Pyrites. Caput LXXXIX.

A

PYrites lapidis genus est, à quo æs conflatur. Eligi debet æris similitudine, facilè scintillas ædens. Vritur sic: Melle irrigatus molli pruna continuò flatur follibus, donec rufescat. Alij in multos carbones igni candentes, lapidem copioso melle perfusum deijciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt: efflatoq́; cinere, rursus madefactum cremant, donec æquabiliter assiccatus, friabilis reddatur. siquidē sæpe facies summa solum uritur. ita crematus, siccatusq́; reconditur. Si eloto opus sit, lauari debet ut cadmia. Tam crudi quàm usti uis est, excalfacere, abstergere, offusam oculis caliginem expurgare, duritias concoquere, & concoctas discutere. resina exceptus excrescentia in carne cohibet, sed calorem quendam & adstrictionem parit. Ita ustum nonnulli diphryges appellant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pyrites lapis, de quo æs perficitur, æris aspectu scintillas leui percussu edens: crudus & coctus calfacit, terget, digerit. Validæ autem est facultatis, Galenus libro 9. simpl. Marcasita æris quibusdam dicta uidetur, Ertz stüff.

Hæmatites. Caput XC.

HAematites optimus habetur friabilis, saturato colore niger, durus & suopte ingenio æqualis, nulla sorde admista, nulloq́; zonarum discursu. Vim habet adstringentem, & excalfactoriam aliquantū, extenuantemq́;. oculorum cicatrices & scabritiam cum melle purgat. cum lacte autem muliebri, lippitudini, fractis, & oculis cruore suffusis conuenit. bibitur contra difficultatem urinæ, & fluxiones mulierum in uino. & ab ijs qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. fiunt ex eo coticulæ & collyria, oculorum uitijs apta. Vritur ut Phrygius, sine uino duntaxat. modus ustionis est, ut modicè leuis fiat, & bullis quibusdam intumescat. Sunt qui hæmatiten ita adulterant. Densam glebam rotundamq́; schisti lapidis, cuiusmodi sunt quæ eius radices uocantur, in urceum figlini operis, qui feruentem cinerem contineat, condunt,

B

paucaq́; interiecta mora eximunt, experiunturq́; si trita ad cotem hæmatitæ colorē reddat. quòd si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterum obruunt, & subinde conspicientes, periculum faciunt. siquidem in cinere diu dimissus, colore mutato diffunditur. coarguitur malè confictus, primum scissilibus uenis: quippe in rectos uenarum discursus refringitur, ad hæmatites longè secus se in colore habet: namq; hic floridum reddit, hæmatites uerò saturatiorem, atq; cinnabarin imitantem. Inuenitur in Sinopica rubrica. Fit & è magnete lapide, uehementer ambusto, in Aegypto sponte naturæ cum metallis enascitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæmatites à sanguinis colore, Germanis Blůtsteyn/ dictus: frigidus, astringens, excrescentia reprimit, oculorum uulnera persanat, sanguinis expuitioni ualet, siccat humores, sed minus quàm Cadmia. Nam ex humida substantia non terrestri constat, & super cotem medicam cum liquore tritus, in succum soluitur: per se uerò in corpus similare minuitur, ut Schistus lapis, non in fragmenta terrestria, ut cadmia.

Schistus lapis. Caput XCI.

SChistos lapis in Iberia Hispaniæ gignitur. Probatur maximè qui croci colorē æmulatur, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & alterno cohærentium uenarum discursu, pectinum modo, ammoniaco sali similis. Vim exhibet hæmatitę, sed ad omnia infirmiorem. quin & caua replet muliebri lacte perfusus. ad procidentia, rupta, item genarum crassitiem, & uuas oculorum, magnoperè efficax est.

Schistus lapis hæmatitæ uim habet persimilem, sed infirmiorem.

Gagates. Caput XCII.

IN gagatarum lapidum genere, præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. niger est plerunq;, & squalidus, crustosus, perquàm leuis. Vis ei molliendi, & discutiendi. deprehendit sonticum morbum suffitus, recreatq́; uul-

uæ strangulationes. fugat serpentes nidore. podagricis medicaminibus,& acopis additur. In Cilicia nasci solet, qua influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum quod Plagiopolis dicitur. uocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur. **A**

Gagates lapis colore atro, Germanis Schwartzer Augsteyn/ *uoce parum deprauata, dicitur, odore diluritur bituminis, siccat, glutinat, digerit admotus, in corollis precarijs & salinis frequens.*

Alij plures lapides. Caput XCIII.

Lapis thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restingui: quod in bitumine accidit. Magnes lapis optimus est, qui ferrũ facilè trahit, colore ad cœruleũ uergente, densus, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulsa, trium obolorum pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui magnetem crematũ pro hæmatite uendant. Arabicus lapis maculoso ebori similis. Is tritus illitu hæmorrhoidas exiccat. eius cinis dentifricio optimus. Galactites appellatur, quòd lacteum succum resudet, cinerei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorum fluxiones, ad ulcera conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pyxide plumbea recondere, propter uim glutini, quod ei obhæret. Melitites omnia galactitæ similis. hoc tantùm interest, quòd dulciorem succum remittit. Eiusdem ut galactites effectus. Morochthus lapis, quem aliqui galaxiam, aut leucographida uocauerunt, in Aegypto nascitur: quo, utpotè molli, & facilè liquescente, linteones dealbandis uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur, conueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & uesicæ doloribus, cum aqua potus. itidem fluxionibus uuluæ, & impositus uelleri. mollibus oculorum collyrijs miscetur. explet enim caua, atq; delachrymationes sistit. idem cerato exceptus, ulcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. Alabastrites uocatus onyx, crematus, resina aut pice assumpta duritias discutit. stomachi dolores cum cerato leuat. gingiuas comprimit. Lapis nomine thyites, in Aethiopia gignitur, subuiridi colore iaspidem imitatus. cùm diuiditur tamen lacteum succum reddit. Vehementer mordet. tenebras, quæ pupillis obuersantur, expurgat. Iudaicus lapis in Iudæa nascitur, glandis effigie, candidus, scita admodum configuratione, lineis æqualiter inter se distantibus quasi industria detornatis. solutus nullam qualitatem manifestam gustui repræsentat. Potest ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in uesica comminuere. Amiantus lapis in Cypro nascitur, scisso alumini similis: quo, utpotè flexili, telas & uela tantùm spectaculi gratia* texunt, quę ignibus iniecta ardent quidem, sed flammis inuicta splendidiora exeunt. Sapphirus lapis, percussis à scorpione, potu prodesse existimatur. contra intestinas exulcerationes bibitur. excrescẽtia in oculis, uuasq; & pustulas inhibet, & ruptas membranas cogit. Memphites in Aegypto iuxta Memphin inuenitur, calculorum magnitudine, pinguis, uersicolor. Tradũt trito & illito, quę urenda aut secanda sunt, sine periculo obstupescere, ita ut non sentiãt cruciatum. Selenites lapis, quem aliqui aphroselenon appellarunt, quoniã noctu inuenitur lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur & decrescit, nascitur in Arabia, candidus, translucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. eo ceu gestamine ad amuleta mulieres utũtur. arbores adalligato eodẽ frugiferæ redduntur. Iaspidum quædã smaragdum imitatur, alia crystallũ, colore similis pituitæ; alia nõ dissimilis aëri, ob id uocatur aërizusa; alia ueluti fumo infecta. **B**

* *thedus Hermol.*

Ex Plinio restituta.

A quæ capnias ex argumento uocatur. quædam lineis albis & resplendentibus præcingitur, Assyrios appellata. alia terebinthinæ similis, quæ terebinthizusa dicitur. alia calore callaida gemmam æmulatur. Omnes amuleta esse traduntur, & accelerare partum fœmoribus appensæ. Aëtites lapis est ueluti prægnans, cùm quatitur, alio in utero sonante: Grauidis continet partus, cùm lubricæ sunt uuluæ & parum tenaces, sinistro brachio alligatus. sed parturientibus è brachio amoueatur, & feminibus alligetur, ut sine doloribus pariant. furem deprehendit, si quis in pane conditum offerat, fur enim mansum deuorare non poterit. quinetiam concoctus, furem coarguit: quippe decocta cum eo, deuorare non poterit. tritus, & cerato exceptus, cyprino, aut gleucino, aut excalfaciente, comitiales magnificè iuuat. Ophitæ genera multa. quidam ponderosus & niger, alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes alligati contra capitis dolores, & serpentium ictus prosunt. feruntur qui lineas habent, lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Lapides in spongijs inueniuntur, qui uesicæ calculos rumpunt, in uino poti. Lithocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. conflatur autẽ ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Potest candente specillo admotum, incommodos oculis pilos replicare. Ostracites testæ similitudinem habet, crustosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menses drachmæ pondere potus ex uino, sistit. si quatuor diebus à purgatione bibitur sicilici pondere, fœminis præstant ne concipiant. cum melle autem impositus, mammarum inflammationes lenit, & nomas cohibet. Smyris lapis est, quo annularij scalptores lapides expurgant, ad erodendum & urendum utilis. gingiuis, quas humor uexat, prodest. dentifricio commendatur. Arena è littoribus sole feruefacta, hydropicorum tumores exugit, si capite tenus in ea obruantur. torreri solet ad aridos fotus, pro milio aut sale. E cote Naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit. uirginum mammas cohibet, nec increscere patitur. potum ex aceto, lienem absumit. & comitialibus prodest. Geodes lapis adstringit, siccat, caligines oculorum discutit. illitus autem ex aqua, testium mammarumq; inflammationes sedat. B

NOMINA ET EXPLICATIO.

Magnes siccat hæmatitæ modo, & astringit, ad enterocelem utiliter sumitur, & admouetur. Magni est miraculi, in eo tanquam mundo aliquo polorum cœli rationem inesse. Germanis Magnet & Segelsteyn appellatur. Plura de Lapidibus & Gemmis, uide in annotationibus nostris in Theophrast. lib. 1. de Gemmis siue Lapidibus.

Terra. Caput XCIIII.

OMnis terra ad medendi usum recepta, summam & primam uim habet refrigerandi, meatusq; obducendi, occludendiq;: sed specie distat. cum alia adiunctis quibusdam ad alia sit utilis. Eretriades duæ sunt. una uehementer alba est, altera cineritia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perquàm mollis, quæ si per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut cerusa, aut hunc modum: Teritur seorsum *, & cum aqua, & ubi pessum ierit, humor leuiter excolatur: siccata solibus, iterum teritur interdiu, adiecta aqua, ut uespere cõsidat. antelucanis colo excernitur, & demum in sole trita, si fieri potest, digeritur in pastillos. Quod si tosta desideretur, pastilli magnitudine ciceris in fictile perforatum conijciuntur, oreq; uasis diligenter obturato, supra carbones candentes cõtinenter follibus perflantur. ubi uerò cinis in fauillas se conuertit, aut aëreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adstringentem, & refrigeratoriam leuiter, mollientem, caua explet, & sanguinolenta conglutinat. Samia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis, cuiusmodi est quam aliqui collyrion uocant. Duæ enim species eius. unam antè diximus. altera aster appellatur, crustacea, & cotis modo prædensa. Vritur ac lauatur ut eretria, uimq; consimilem habet. sanguinis reiectiones sistit. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cùm flore syluestris punicæ datur. testium & mammarum * inflammationes, illita ex rosaceo & aqua, refrigerat. sudores arcet. contra serpentiũ morsus

* Interdiu.

* oculorum.

morsus & uenena,pota ex aqua auxiliatur. Samius lapis, in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro,ut resplendeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adstrictoria,& refrigerans. prodest stomachicis potus. sensus hebetat. uerùm ad fluxiones oculorum & ulcera,cum lacte efficax est. partus,ut tradunt, adligatus accelerat,& conceptus fœminarum custodit. Chia eligi debet candida, uergens ad cinereum,Samiæ similis. est autem crustosa,albaq́; sed fictitijs formis differens. Vis eadem quæ & Samiæ. extendit faciem, & erugat,atq; splendidam reddit. colorem in facie & corpore toto commendat. in balneis pro nitro deterget. Eadem præstat Selinusia maximè laudatur,quæ uehementer resplendet,candida, friabilis, & humore dilui celerrima. Cimoliæ duo genera,candida,& ad purpureum inclinans. Optima existimatur quæ innatam habet pinguitudinē,tactuq́; frigida sentitur. Vtraq; aceto diluta,parotidas, & alia tubercula discutit. ambusta igni,si statim cimolia oblinantur, pustulas non sentient. testium duritias,& totius corporis collectiones cohibet. igni sacro imponitur. in summa, utraq; multum in medicina commendatur, si incorruptæ originis,nec spuria assumatur. Quæ pinguis dicitur, colore ferè eretriæ similis est,grandioribus tantum glebis: manum si quis admoueat,refrigerabit. tactu linguæ uiqueadeo glutinosa,ut pensilis hæreat. cui effectus idē qui cimoliæ. paulò tamen infirmior. Hanc aliqui pro eretriade uendunt. Fornaceæ testæ uehementer tostæ,crustas ulceribus obducent: quare prurigini & papularū eruptionibus medentur. podagricis prosunt. strumas discutiunt, cerato exceptæ. Fornacum terra quæ retorrida fuluescit, eiusdem cum testa effectus. Melia colore cineream eretriam imitatur,aspera tactu. ea digitis friata, derasi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur. modicè linguam siccat,purum corpus reddit,& colorem commendat. pilos extenuat. uitiligines & lepras abstergit. pictoribus usum præbet,ut colores diutius perennent. emplastris uiridibus,quæ chloræ dicuntur,efficaciter inseritur. Ex omni Melia terra & omni alia in uniuersum,eligi debet recens,mollis,non lapidosa, friabilis,quæ cùm humorem attigerit,facilè resoluatur. Ex ampelitide terra,quę pharmacitis nomine,in Seleucia Syriæ nascitur, laudatur in primis nigra,picęę longos* carbones referens,modicè assulosa,ęquabili splendore,quę detrita,accepto oleo,statim eliquescit. Vitiosa censetur candida,& cinerea,quę in liquorem non resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. ad calliblephara additur,tingendis capillis idonea. usus eius ad illinendas uites sub germinationis tempus,utpotè cùm innascentes uermiculos enecet.

A

B

* Paruos.

Fuligo pictoria. Caput XCV.

FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi solet: siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adstringendum & erodendum efficax. fracta cum rosacco cerato ad cicatricem perducit.

Atramentum librarium. Caput XCVI.

ATramentum quo scribimus,fuligine è tędis coacta colligitur. in singulas libras gummis,ternæ fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam è resinarum & pictoria fuligine,de qua paulò antè diximus. Assumitur autem fuliginis mina,gummis sesquilibra,glutinis taurini,atramenti sutorij, singulorum sequiuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis ambustis, ex aqua commodè crassius illinitur: sed non antè soluatur,quàm cicatricem induxerit. sanatis siquidē ulceribus,sua sponte decidit. Cæterum habes, amicissime Aree,ferè qua tradenda duximus pro operis modo, quem destinauerimus, & materiæ auxiliorumq́; medicinalium copia.

Finis Libri Quinti.

PEDANII

A

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, DE VENENIS, QVOQVE MODO ARCEANTVR, VITENTURQ; Liber sextus.

SVPERIORIBVS, amicissime Aree, libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & earundem fructibus, lachrymisq;: item animalibus, melle, lacte, seuo, frumentis, oleribus, herbis, radicibus, liquamentis, uinis, metallisq;. In hoc uerò totius operis ultimo, facultates medicamentorum recensebimus, quæ prodesse nobis, aut officere possunt. Vitata igitur orationis prolixitate, opus institutum prosequamur. Huiusmodi autem tractatus, cùm bifariam distributus sit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant sumentes: aut si quando per imprudentiam dentur, ut tũ quoq; innoxia fiant, irritaq; : & in rationem ijs succurrendi qui iam noxiam sentiunt: primùm disseram de præcauendi modo, quem esse difficillimum pleriq; maiorum arbitrantur, quòd dantes clàm uenena, ita insidias temperant, ut peritissimum quenq; decipiant. Siquidem uenena sua amaritudine, permistis dulcibus, spoliant, & graue odoris uirus mistura odoramentorum eximunt. aut medicamenta immiscent, quæ tuendæ sanitatis gratia dari putantur: & præsertim in ualetudine, ut absinthium, tragoriganum, satureiam, aut hyssopum, quinetiam thymum, irim, origanum, abrotonum, castorium, aut si quid medicamentis purgatorijs cognatam habere qualitatem uideatur. aut potionibus inserunt: ut uinis asperis, iuribus, passo, mulsæ aquæ, musto, succis, ut in cremore lentis, polentis . aut medicaminibus, aut alijs quæ assumuntur, edulij speciem referentibus. Quare qui in ea suspicione sunt, cõditos cibos uitare debent, omniq; intenso sapore, dulcium, aut salsorum, aut acidorum, abstinere: nec sitibundi affatim bibere, aut esurientes uoraciter comesse, semperq; ad saporem horum diligenter attendere, præsertimq; potu frigidam aquam præsumere. Satiatio enim appetitu, qualitates ægerrimè postea concoquantur. In ægris quidem facilè cauemus potiones auxilij prætextu dari solitas, quas offerunt improbi ueneficiorum artifices: itaq; ob id laborantes morbo non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem ne facilè incauti seductiq; homines capiantur dolis ueneficorũ, ratio est & facultas. Sed alia superest expeditior, ut suspiciosi aliqua præsumãt, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritasq; reddant: cuiusmodi caricæ sunt cum iuglandium nucibus manducatæ, & quæ cedromela uocant, id est, citria, seminisq; napi drachma cum uino, item folia calaminthæ, aut creta, quæ Lemnia sphragis appellatur, pondere pari cum uino, aut rutæ folia & nucis iuglandis nucleum, aut caricas duas, & salis callum ieiuni sumant, & nullo ueneni genere lædentur. Antidota ex uino sumpta eundem effectum præbent: inter quæ intelligitur magnũ Mithridatium, & quod scinco, & quod sanguine temperatur . Quin & sæpe uenenis obsistunt peculiares quidam corporum affectus, certo quodam modo constitutorum, cùm quadam cibi potusq; qualitate, tum uini copia ita temperatorum, ut cum uenenis dissentiant. siquidem ingesti ueneni uires frangunt, atq; iam priore alimento farctis præclusisq; meatibus, obstant ne membratim per digestionem insinuetur. Verum enimuero, quoniam fortunæ necessitas interdum similia discrimina peregrè agentibus affert, absq; ullis insidijs hominum, nõnihil differendum mihi de hac re necessarium duco. Iam primùm igitur culinam apparare loco subdiali conuenit, cibosq; & potus in huiuscemodi loco struere. si id fieri commodè nequit, secunda erit conditio hæc, apparandi apponendiq; sub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda, frequenter enim à superioribus contabulamentis animalia decidunt, exigua quidem, sed quæ non modicam perniciem moliantur , ut phalangia, stelliones, & alia quædam reptilia. Porrò uinaria uasa diligenter intueri oportet: nanq; reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum sorbendo, noxium uirus eructarunt, interdum uerò delapsa immersaq; expirarunt, & exitij causas haurientibus attulerunt. Sed hæc hactenus dicta sint, ne cauti & prouidi insidijs pateant. Quod si

qui

qui sua sponte, aut ex quorundam insidijs sumpserunt, auxiliari primo quoq; tempore oportebit. siquidem dum comites singulorum uenenorum notæ expectãtur, immedicabile fit uenenum, & paulisper neglectum, medicamentis ægrè cedit. Quare si qui pro comperto se uirus sumpsisse intelligant, & fateantur, aut eorum qui ad erant testimonio constet, protinus ad idonea remedia transeuntes, facilè peculiari natiuæq; constitutioni restituemus. Neq; enim ijs assentimur, qui prorsus auxilia in huiuscemodi frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo morbi, quorum causæ cæcæ latentesq; corporibus insident, medicinam admittunt, & quæ forinsecus incurrunt uenena, medendi rationem aspernantur? Atq; uerò omnes morbi pro causarum ingruentium magnitudine, proq; antecedentibus adfectionibus qualitatibusq;, quibus sit opportunum corpus, uel medicabiles sunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod si qui forsan obtumescentes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenum à se egeri, nullam nobis eius cognitionem præbeant, tum protinus accedendum ad ea quæ communiter epotis quibuscunq; uenenis opitulari consueuerunt. Atqui nullum magis in omnia ualens auxilium dari potest, quàm ut proximo loco uirus foras exhauriatur, priusquàm inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, ut uomitare cogantur, dari conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrum cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, urtica, fœnogræco, aut halicæ decocto, uicem eius exhibebit. Hæc enim non modò uomitionibus exigent ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciente, sed aluum quoq; subducent, & corporum inanitione ita aduersabuntur, ut acrimonias uenenorum hebetent. Id quod euidenter huiuscemodi argumento deprehendere licet: Esto ut quisquam uiua calce uel fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulcerationem non accipiet. Atqui neq; uehementer adstringi corpus, neq; refrigerari poterit, si antea perungatur. Quinetiam uomitus non ob id modò quòd uacuet, & noxium humorem excernat, iuuamentum adfert, sed quòd assumptum uirus nonnunquam odore, coagulatis grumis aut colore, prodat: quippe cum odore & amaritudine, meconiũ: colore, cerusam, gypsúmue: grumis lac aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Nam grauis odor regestorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehendit, ita ut nõnulla ab ijs remedia peti posint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo etiam maluæ decoctum admiscetur, aut glaucium, aut adeps anserinus, aut pinguium carnium iura, lixiuium lignorum cinere factum. Vbi uerò uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coierit, quæ hæserunt intestinis reliquiæ, clystere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum, & cum hydromelite sumptũ, uina uetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues pisces, uetustæ carnes pinguesq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur: aluum nanq; subducunt, uti diximus. & stomachum resoluentia, proniorem ipsum ad uomitionem reddũt, & uenenorum acrimonias hebetãt: atq; meatus obstruentia, celerem uirium penetrationem inhibent. Quinetiã medicamenta dantur, quæ communi dote prosunt: ut Lemnia terra, agaricum, abrotonũ, irio, radyx eryngij, semen pastinacæ, & calaminthæ, nardum gallicum, castorium, ferulę uirentis medulla, flos rhododendri, succus marrubij, laser aut laserpitium, sagapenum, peucedani succus, aut panacis, & radix quam magudarim appellarũt, aristolochia lõga, syluestris rutæ semen, & betonicæ, quam cestron nominant. folia singula cũ uino, drachmæ pondo sumi debent, effectum præbet polij decoctũ, & seseli, & liquida pix lincta. magnificè ferũt opem antidota, quę in calce scripta operis reliquimus. Cõmunis ratio præstandi auxilij ita se habet. Cæterùm ab ijs quæ consueuerũt euenire, cõmunia remedia sumptitari possunt. Ferè enim uires uenenorũ quàm plurimorum, in affectus consimiles corpus tandem redigunt. Quam ob causam plerisq; cõmunia conducunt auxilia. uaria etenim sunt uenenorum genera, communes tamen nec multi ijdem affectus oriuntur. Neq; fieri potest, ut omnes concurrentesq; casus quæ symptomata uocant, unum uenenum sequantur: alioquin superuacanea fuisset uenenorum singulorum traditio cum suis remedijs ab autoribus descripta. Neq; uerò in uno eodemq; promptum est inuenire, ut quis stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renum, & uesicæ dolore uehementer crucietur, ut singultiat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuellatur, pulsus elanguescat, spiritus

difficilis

A difficilis fiat,ueterno prematur,uertigo obuersetur , caligent sensus,stranguletur, sitiat,sanguis erumpat,febre conflictetur,ægrè lotium reddat,torminibus uexetur, crebrò uomitet,nausea prematur,rubescat,liuore sugilletur,pallescat,desipiat,ster tat,uiribus deficiat,& pleraq; alia faciat,patiaturq́;. singula enim in generales affectus deducta,pauca numero & communia ea demonstrant, quæ euenire consueuerunt. Quare in singulis quæ suprà diximus,non facilè fuerit deuoratum uirus cognoscere.Nam oris & linguæ erosio,stomachi,uentris,uesicæ ac renum inflammatio,uehemens urinæ difficultas,& interdum cruoris cum eo exitus lancinatio,& in plurimis partibus quidam adustionis sensus, non in cantharidibus modò potis reperiuntur,sed in erucis quoq; pinorum,& bupreste,& salamandra. Porrò non modò eos qui meconium hauserunt,ueterno aut sopore premi,stertere, liuore sugillari,torpere,refrigerari,stupescere,toto corpore pruritum sentire,sensu priuari constat,sed eos etiam qui mandragoram aut cicutam deuorarunt. Delirium non hyoscyamus tantùm infert,uerumetiam quæ toxica appellantur . itidem aconitum,& mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis,quàm in sanguine taurino,lacte,aconito,cerusa,gypso conspicitur.In summa,difficile unũ uni ueneno proprium inuenire signum , quod haustum gustatumq́; uirus prodere posit: maximè,quod hæc cæterorum etiam uitiorum,quæ in corpore exoriuntur, communia sequi solent.Cæterùm in his quæ celeriter enecant, noxam signis forsitan indicare posis,si ad ea respexeris quæ sumus dicturi. Sed in ijs qui ad longas ægritudines spectant,nihil ad medendi rationem difficile, duntaxat quod pertineat ad indicia noxæ,utpotè cùm uenena statim atq; præsentaneam uim illam perdiderunt,transmutata in longos adfectus,communia reliquorum uitiorum remedia, compositionesq́; flagitent,cùm uenefica proprietas non amplius insit. Si uerò longa sit affectio , in aliquod diuturnorum morborum genus recidet, à quibus facilè fuerit medendi rationem assumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur,hactenus. Consequenter quæ priuatim singulis prosunt, scriptis mandabimus,si prius sigillatim exposuerimus,quæ ex singulis ordinibus exitialem aut maleficã uim sor-

B tiuntur,ut medicinæ studiosi ea cautè obseruent,quæ ad rationem salutis scripta inueniuntur,quòd nonnulla eorum quibus utuntur uenenis sint commista.Incuria enim magnas adfert noxas,& sępe continuo usu eorum,homo in perniciem agitur. Proinde animalia quę exitiosam uim habent,hęc sunt: cantharides,buprestis,salamandra,pinorum erucę,lepus marinus,tubera,& rana palustris muta, deuoratæ hirudines.Semina sunt: Hyoscyamus,coriandrum,cicuta,gith, psyllion. Liquamenta: meconium,opocarpason,thapsiæ succus,elaterium,mandagoras Radices,quas mittit chamæleo ,aconitum,thapsia,ueratrum,ixia,agaricum nigrum,ephemerum, quod aliqui Colchicum uocant,quod in Colchide nascitur. Herbæ oleraq́;: smilax,quam aliqui tithymalum appellant. Romani taxum: solanum manicum,quod & dorycnium dicitur : sardinia herba,quæ ranunculi genus est: corniculatum papauer,pharicum,toxicum,ruta syluestris,fungi.ab animalibus,taurinus sanguis recens,coagulatum lac,mel Heracleæ in Ponto genitũ,metalla,gypsum, cerusa, calx, auripigmentum,duo sandarachæ genera,spuma argenti,adarce,plumbum,& quod argentum uiuum dicitur.E liquoribus domesticis: uinum abundè post balneas potum,aut passum,& frigida aqua similiter.

In hunc sextum & ultimum libuit Dioscoridis *nihil annotare librum,candide* Lector, *cùm ea omnia quæ hic liber comprehendit,fusius copiosiusq; testata sint à nobis in commentarijs nostris de ui & natura animalium,* Latinè & Germanicè *conscriptis:de uenenis porrò atq; eorum* Antidotis *leges nostras annotationes in libellos de uenenis* Arnoldi Nouicomensis & Petri Apponensis.*quos in hac re amplius consulere potes.*

Cantharides. Caput I.

QVibus datæ sunt cantharides,signa eueniũt grauissima. Ab ore enim ad uesicam usq; cuncta erodi sentiuntur.picem aut simile quiddam cedriæ respiciunt.dextra præcordia inflammantur . urinam ægrè reddunt , & subinde cum lotio sanguinem emittunt.strigmenta non secus atq; dysentericis , aluo deferuntur . fastidia urgent,animo linquuntur,abortaq́; uertigine concidunt.postremò mente abalienantur.

nantur. Ergo antea quàm tale nonnihil accidat, dato oleo, aut ſupradictorum aliquo, uomere cogantur. mox ubi uomitione plurima reiecerunt, halicæ aut orizæ, tragi aut ptiſanæ cremor, ad decoctum maluæ, aut ſeminis lini, aut fœnigræci, aut radicum althæ, quam Latinus ſermo ibiſcum appellat, clyſtere infundatur. preterea nitrum eiſdem dandum, ex hydromelite, ut quæ ſtomacho adhuc aut inteſtinis adhærent, eluendo excernantur, ac deſcendant. Quæ niſi ſic diſcutiantur, ingeſta in aluum ex nitro aqua mulſa, uacuari debent. detur deinde uinum aut paſſum, in quo pineoli nuclei, aut cucumeris ſemina cõtrita ſint, aut ex lacte, aut mulſa, aut anſerinus adeps in paſſo liquefactus. inflammatæ autem partes, hordei farina cum mulſa decocta perungantur. Ab initio admota cataplaſmata nocent, quòd citatus ab eis calor, illapſum uirus ita remoratur, ut in principes ſe parteis inſinuet. ipſa tamen interiecto tempore, moleſtiſsimis inflãmationibus opitulantur, utpotè quæ dolores & permulceant & leniant. tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in ſolium deſcendere oportet, ac lauare, ut per cutem ſummam quæ corpori noxia inhæſerunt, etiam excernantur, & deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur, & ſtabilitatem capeſſat. Gallinaceis carnibus & hœdinis, aut ſuillis catulis maximè pinguibus & tenerrimis, ac cum lini ſemine coctis ueſci debent: ſiquidem aluum cient, atq; uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodeſt thuris cortex, & Samia terra, quæ aſter appellatur, ſi quaternæ ſingulorum drachmæ cum paſſo * ſumantur. item pulegium ex aqua tritum. irinum aut roſaceum, cum rutæ decocto: recentes uitis ramuli, cum paſſo detriti. Longè omniũ potentiſsimè antidota auxiliantur, cum aqua mulſa, drachmis quatuor pota.

*Paßi drachma.

Pinorum erucæ. Caput II.

IIs qui erucas pinorum hauſerunt, illico dolor in ore & palato exoritur. uehemẽs alui, linguæ ac ſtomachi inflãmatio torquet. inteſtina dolor excruciat, ita ut pruriginem ſentire uideantur. corpus totum exæſtuat. faſtidium urget. Quibus eſt ſuccurrendum remedijs, quæ deuoratis cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro ſimplici oleo & irino, melinum, quod è cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

Bupreſtis. Caput III.

QVi bupreſtin biberunt, non diſsimile nitro uirus ſapiũt. ſtomachi uentriſq; uehemens dolor inſequitur. tam uenter quàm ſtomachus mirum in modũ, ut in aqua inter cutem, difflatus inturgeſcit. Vniuerſa corporis facies contenditur, urina ſupprimitur. Quibus eadem quæ potis cantharidibus auxiliantur. Priuatim poſt uomitus & uacuationes, quas clyſteribus molimur, aridæ ficus profunt. item earum decoctum, ex uino. ubi uerò iam ferè pericula inclinantur, Thebaicarũ palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulſo aut lactis potu, iuuantur. pyrorum etiamnum omne genus eſſe, & lac humanum bibere, conuenit.

Salamandra. Caput IIII.

SI Salamandram hauſerunt, linguæ inflammatio conſequitur. mens & ſermo præpeditur. tremor cum torpore aut horrore quadam ac exolutione accedit. partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaq; ſugillantur: ſæpeq;, diutius immorante ueneno putreſcentes defluunt. Quibus præſtabimus cuncta quæ potis cantharidibus. Peculiaria uerò remedia, reſina pinus, aut galbanum ex melle linctum, & aiugæ decoctum, in quo nuclei pinei conterantur: urticæ quoq; folia, cum lilijs & oleo decocta. proſunt etiam oua teſtudinis marinæ aut terreſtris, cocta: item ranarum ius, cum quibus eryngij radix incocta ſit.

Ephemerum. Caput V.

SVmpto ephemero, quod aliqui Colchicon, aut ſylueſtrem bulbum appellãt, pruritus in toto corpore excitatur, non ſecus atq; ijs qui urtica aut ſcilla laceſſuntur. interna roſionem ſentiunt. ſtomachus cum ingenti grauitate exæſtuat. cæterùm inualeſcẽte morbo, cruor ſtrigmentis admiſtus, per aluum exigitur. Quibus, ut ijs

A qui salamandram hauserunt, uomitione aut clysteribus auxiliari conueniet. sed antea quàm uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium quercus, aut glandium, aut malicorij. lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. item succum sanguinalis herbæ, aut ramorum uitis, aut rubi, aut medullæ recētis ferulæ, aut myrti cum uino: baccæ autem myrti tusæ tritæq;, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. media castanearum tunicula, similem effectum præbet, si cruda in aliquo suprà dictorum succo sumptitetur. origanũ quoq; cum lixiuio epotũ. eximiè iuuantur asinini lactis aut bubuli calidi potu, etiam si in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adsit, non aliud desideretur.

Dorycnium. Caput VI.

DOrycnion, quod aliqui manicon solanum appellarunt, epotum, lactis saporem in gustu refert. continentes singultus ciet, humor linguam uexat, sanguis confertim reijcitur. mucosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaq; antequam aliquid ex ijs eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quæcunq; potum uenenum expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniso bibatur, amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta. quinetiam conchylia omnia, tam cruda quàm tosta esse salutare est. conueniunt & locustæ marinæ, & gammari, & pota eorundem iuscula.

Aconitum. Caput VII.

AConitum statim in lingua inter bibendum, cum astrictione quadam dulcescit: & subinde, potissimùm cùm exurgere conantur, uertigines offundit. lachrymas ciet. grauitatem pectori, & præcordijs adfert, simulq; crebri spiritus deflantur. Quare uenenum uomitione abigi aut clystere per aluum egeri opus est. utimur inter propinandum, origano, ruta, marrubio, uel absinthij decocto, cum uino absinthite, uel semperuiuo, uel abrotono, uel chamelæa, aut aiuga. prodest etiamnum B opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. coagulum hœdi, leporis, aut hinnuli, cum aceto. ferri quoq; stercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentúmue candens restinguatur, potum. lixiuiaq; cum gallina & uino decocta. aut carnium bubularum præ pinguium iura, cũ uino sumpta. fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire.

Mel Heracliæ. Caput VIII.

MEl in Heraclia Ponti, ubi aconitum gigni solet, inuenitur, quod qui edunt bibũntue, non secus afflictantur, quàm qui aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto aconito conueniunt. adiuuantur inprimis continuo uini mulsi potu, cui rutæ folia sint adiecta.

Coriandrum. Caput IX.

COriandrum ob odorem latere non potest. epotum autem uocem exasperat. insaniam adfert, à temulentijs non abhorrentem. qui sumpserunt, pudenda dictu blaterant, totiusq; corporis odore, uenenum fatentur. Quibus post uomitionem irino oleo concitatam, uti retulimus, merum & per sese, & ex absinthio potum, auxiliatur, item oleum. nec secus oua in eodem exinanita, si liquefacta * in muria sorbeantur. & epota muria, & ius salsum ex gallina & ansere. passum quoq; cum lixiuia sumptum.

* Tepefacta.

Psyllium. Caput X.

PSyllion epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert, ita ut animum despondeant. Cui omnia quæ ex hausto coriano auxiliantur.

Cicuta. Caput XI.

Cicuta

CIcuta pota uertiginem excitat,oculisq; caliginem offundit,ita ut ne minimum cernatur.singultus ciet.mentem turbat.extremi artus gelantur. deniq; conuulsi,suppresso arteriæ spiritu,strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis,cicutam uomitu excutiemus.postmodum deiectionem moliemur, ut quod ad intestina prolapsum sit,excernamus.tum demum in meracam potionem,quæ maximo est auxilio,deueniemus repetendum per interualla,in quibus proderit lac asininum,aut bubulum potui datum,aut absinthium cum pipere & uino, castorio,ruta,mentha cum uino,aut amomi,cardamomi,aut styracis uncia, * aut piperis cum semine urticæ & uino,aut lauri folia. item laser ex oleo & passo, & passum per sese largius potum proficit. A

* *drachma.*

Taxus. Caput XII.

SMilax, à quibusdam tithymalum, à Latinis taxus appellatur: frigus uniuerso corpori,strangulatus,& celerem interitum infert. Cui eadem quæ cicutæ conueniunt.

Carpasi succus. Caput XIII.

E Potus carpasi succus soporem,citamq; strangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt,epotæ cicutæ remedijs.

Sardonia herba. Caput XIIII.

SArdonia ranunculi herbæ generi asignatur, quæ uescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictum contrahit, ut risus speciem præbeant.à qua quidem affectione,de Sardinio risu adagium in uulgus infausto omine manauit. Post uomitum peculiariter conuenit aqua mulsa & lac, liberalius epota,irrigatio,perunctioq; à pinguibus medicamentis,totum corpus excalfacientibus.in calidam aquam oleumq; descendant.sed tum multum perfricare & inungere expedit. & in summa,curam omnem, quæ conuulsioni neruorum adhibetur,exequi oportet. B

Hyoscyamus. Caput XV.

HYoscyamum potum aut comesum,similem ebrijs abalienationem mouet, sed facilè medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiosè data,lacq; præsertim asininum. si id desideratur,caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuum decoctum.faciunt ad id etiam nuclei pinei,aut cucumis semen ex passo sumptum, & uinum salsum cum adipe suillo recenti,passoq;: itidem urticæ semen,aut nitrum ex aqua,& intubus erraticus,& sinapis,& nasturtium,radix,cepa,& allium. & hæc singula cum uino sumantur: * postea sinendi quiescere,quemadmodum qui uinũ biberunt,ut ex coquant.

* *Alij, post quiescant, ut uinum concoquatur.*

Mandragora. Caput XVI.

MAndragora si bibatur,confestim sopor insequitur,exolutio,ac uehemens ueternus,nihil temerè distans à lethargo. Cui,antequàm aliquid ex ijs accidat, uomitus & aqua mulsa proderit.postea nitrum & absinthium, ex uino dulci aut passo sumãtur.caput rosaceo & aceto perfundatur.proficit excitatio,& motus corporis,& olfactus eupatorij,& piperis,sinapis,castorij,& rutæ,tritorum in aceto: & liquidæ picis,& odor è lucernarum exustione & extinctu.quod si ægrè ij reuocetur, sternutamenta mouere,alijsq; communibus auxilijs ut conueniat.

Meconium. Caput XVII.

E Poto papaueris succo,quem meconion uocant,consequitur ueternus cum perfrictione & pruritu uehementi.ita ut sæpe inualescente ueneno,tanta erumpat prurigo,ut hominem excitet.corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo uomitionem,acres clysteres auxiliantur,acetumq; mulsum cum sale potum, aut mel cum rosaceo calido,merum cum absinthio aut cinnamomo copiosum,aut calidum per sese acetum,nitrum ex aqua,& origanum cũ lixiuia aut passo, & rutæ syluestris

A semen cum pipere, uino, & panace: piperq; cum castorio & aceto mulso, uel cum satureiæ aut origani decocto cum uino. hi olfactilibus excitandi, ob enatam prurigi nem in balneas descendant, & foueantur. post lauacrum prodest iurium pinguium usus, cum uino aut passo. medulla etiam ex oleo pota.

Corniculatum papauer. Caput XVIII.

QVod corniculatum papauer appellant, & potu & cibo eadem inferre consueuit, quæ papaueris succus: nec aliis expugnatur auxiliis.

Pharicum. Caput XIX.

QVod Pharicon uocant, sapore syluestre nardum imitatur. Resolutionem neruorum potum affert, cum conuulsione & delirio. Oportet autem post uacuationes uinum absinthiten potui dare, cum cinnamomo, aut myrrha, aut nardo gallico, quod serinen aliqui uocauerunt: aut spicæ nardi duas drachmas, & myrrhæ totidem obolos, cum passo, aut irim cum croco ex uino, derasumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

Toxicum. Caput XX.

TOxicum ex eo nominari uidetur, quòd barbarorum sagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflammatione torquentur. incoërcitus furor uarias iis imagines obseruat: quare uix medicinæ locus est: raroq;, qui hauserunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum rosaceo bibere, & reuomere cogantur. rapi semen bibendum cum uino. Priuatim iis conuenit, quinquefolii radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodem modo sumptus. roboris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus. malaq; trita esse, aut cum pulegio & aqua bibere, conueniet. amomum & balsami semen ex uino. Sed qui periculis defuncti sunt, diu lectis decumbunt, & ubi surrexere, stupidi reliquum tempus degunt.

B

Ixia. Caput XXI.

IXIa, quæ ulophonon appellatur, inter potandum aliquid ocimo simile gustu & odore redolet. uehementem linguæ inflammationem excitat, mentem mouet, omnes excrementorum exitus supprimit. strepitum cum animi deliquio ciet. iis intestina latrant, nec egeritur quicquam. Post uomitionem aluumq; resolutam, auxilium præstat aqua, in qua absinthium maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulso pota. rutæq; syluestris semẽ, aut laseris radix. item tragorigani decoctum, cum aliqua supradictorum, aut lacte, aut resina terebinthina*, aut nardo, aut castorio, aut laserpitio, quorum singuli oboli conueniunt. quin & nuces iuglandes ex uino, cum resina, castorio, & ruta tritæ, ita ut singula drachmæ pondus æquent. itidem chamelæg aut thapsiæ aut absinthii succi sicilicus cum aqua mulsa. & acetum calidum potum.

* Abiegna.

Cerusa. Caput XXII.

CErusa suo colore proditur. sumpta enim, mox palatum, gingiuę, lingua, & commissuræ dentium, candore quodam inficiuntur. singultus, tussim, ac linguæ ariditatem excitat. iis extrema frigescunt, mens labat, membra torpescunt. Quibus dare conuenit aquam mulsam, aut ficuum, aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut sesamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex sarmentis factam. amaracinum oleum aut irinum. persicorum ossa cum hordei *decocto. columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod ulmus plorauit, aut humor quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. sed tum quoq; uomant. conuenit etiam thapsię succus, aut scammoniæ, cum aqua mulsa potus.

* Lilij.

Fungi. Caput XXIII.

FVngorum alii genere, alii copia lædunt. omnes tamen strangulatus suspendio similes concitant. Quibus confestim succurrendum, communiter ex oleo uomere

mere cogendi. mirificè iuuat lixiuia ex sarmentis aut pyrastri surculis, epota cum A
sale, posca & nitro. fructus, aut folia pyrastri cum fungis decocta, strangulantem il
lam uim auferunt, esitataq; eisdem auxiliantur. aduersus fungos gallinacea oua cũ
posca proficiunt, adiecta aristolochię drachma. item absinthium cum uino melleq;
sumptum, & ex aqua potum. apiastrum ex nitro. panacis radix & semen in uino. fęx
uini cremata cum aqua. atramentum sutorium ex aceto. radix, uel sinapis, aut nastur
tium esu prosunt.

Gypsum. Caput XXIIII.

LApidescens gypsum strangulationem creat: quare eadẽ proferenda sunt, quę manfis fungis, auxilia. ad hæc maluæ decoctum, quod etiam olei uicem pensat. utpote cùm pingue fit, euomendoq; lubricas uias & faciles reddit, deradi corpora non finit. quod ubi duratur in lapidem, gypsum efficit, quinetiã prodest oleum ex aqua mulsa, aut ficorum decocta. lixiuia è ficulneo cinere, aut sarmẽtis facta, cum uino copiosiore pota. origanum aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut passo. hiq; decocto maluæ proluendi.

Sanguis taurinus. Caput XXV.

TAuri recens iugulati sanguis, epotus, spirandi difficultatem strangulatumq; concitat. faucium tonsillarumq; meatus cum neruorum distentione* præcludit. lingua rubescit. dentes inficiuntur. quædam concreti sanguinis uestigia, inter eorum commissuras restant. quare uomitum uitabimus. sanguinis enim globi attractu illo in sublime relati, magis gulæ inculcantur. Dari ergo opus est quæ concretum sanguinem discutiunt, aluum subducunt. grossi lacteo succo turgentes ex posca, & nitrum per sese, auxiliantur. nec secus coagulum omne cum aceto & laserpitij radice, aut lasere. itidem & brassicæ semen, è cinere ficulneo lixiuia. conyzę folia* cum pipere, & rubi succus ex aceto aluus resoluenda. ijs qui seruantur, stercorosa & fluida per sedem egeri consueuerunt. stomachum aluumq; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

*Conuulsione.

*Semina.

B

Lac coagulatum. Caput XXVI.

EOs qui coagulatum lac hauserunt, frequens illico strangulatio inuadit, quòd in globulos quosdam lac coalescat. Quibus iuuandis pro antidoto, coagulum ex aceto damus, & bibere sæpius cogimus. damus & calaminthæ folia arida, item succum. aut laserpitij radicem, aut lasercum posca. thymumq; ex uino*, & cum luto suo lixiuiam. Sed nulla salsilago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caseũ densaretur. Neq; illos uomere conuenit: siquidem concretum lac sese ingulæ angustias insinuans, strangulat.

*Aceto.

Argenti spuma. Caput XXVII.

SPuma argenti pota, stomacho, uentri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus adfert, & nonnunquam pondere suo intestina uulnerat, urinam supprimit. corpus intumet, plumbeamq; deformitatem concipit. Quibus subuenit secundum uomitionem, potum syluestris hormini semen, myrrhæ drachmæ octo, absinthium, hyssopum, apij semen, aut piper, aut ligustri flos ex uino, aridum palumbis fimum, cum nardo & uino.

Argentum uiuum. Caput XXVIII.

ARgentum uiuum potum eadem quæ spuma argenti infert, eisdemq; utendum auxilijs. lac copiosè potum auxiliari cõstat. sed postea euomant, qui hauserũt.

Calx, Sandaracha, Auripigmentum. Caput XXIX.

CAlx, Sandaracha, & Auripigmentum, pota aluum & intestina cum uehementi erosione excruciant. Præbenda cuncta quæ suo admistu illorum acrimoniam

A hebetant, ac soluunt, & facilem lubricamq; aluum reddunt, cuiusmodi ibisci & maluæ succus est. natura enim utriq; perlubrica. dandum decoctum seminis lini, uel semen tragi herbæ, uel orizæ, lacq; cum aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi.

Lepus marinus. Caput XXX.

QUi leporem marinum biberunt, piscium uirus olent: procedente tempore aluus dolore afficitur, urina sistitur. etsi quando eam reddere contingat, purpureum colorem referet. omne piscis genus aduersantur & odio habent. fœtido ac graui sudore manant. biliosus uomitus, interdum sanguini promiscuus, subsequitur. His dandum lac asininum, uel passum continuè, aut radicis maluæ foliorumq; decoctum, aut trita cyclamini radix cum uino, aut ueratri nigri, aut scammonij succi drachma, cum aqua mulsa, puniciq; mali acinis. cedria contrita cum uino efficax est. anserinus sanguis, ut tepebit, potus, sed cùm pisces omnes respuant, aspernenturq;, solis fluuiatilibus cancris uesci possunt, bibuntq; eos admisto uino, adiutiq; ab his percoquũt: cumq; appetere & comesse pisces cœperint, suæ salutis indiciũ habent.

Rubeta & palustris rana. Caput XXXI.

RVbeta aut rana palustris assumpta, tumores ciet. pallor corpus uehementer decolorat, ut planè bucceum spectetur. spirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusq; inuita interdum genituræ profusio consequitur. A diuuãtur secundum uomitionem multo meri potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. breuiter, cogendi sunt ut uehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporem quo corripiuntur, quinetiam quotidie lauandi sunt.

Hirudo. Caput XXXII.

B

DEuoratæ cum aqua hirudines, si ori uentriculi adhærent, tractione partium nonnullam suctionis imaginem prębent: eo enim argumento hausta hirudo deprehenditur. Has muria sorbitione excutit, & Cyrenaicus succus, aut laserpitij folia, aut betæ, cum aceto, aut pota niuis glebula, cum posca nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina*, " qua frigida ore contineatur, & ad eam hirudines exilient. Prouidendum etiam ijs, quæ etsi ferendi auxilij gratia tradantur, non minora tamen cæteris uenenis pericula sæpius adferunt. Qualia sunt album ueratrum, thapsia, elaterium, agaricum nigrum: siquidem ea strangulatus concitant, aut immodicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur quæ in fungorum mentione, & similibus retulimus. nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ excrementa supprimunt, coërcebimus Neq; negligenda quæ parum quidem nocere uidentur, interim uerò uitam in discrimina agũt. Quo in numero sunt syluestris ruta, (nouæ glacies*), pappi recentes: flores autem sunt eius spinæ quæ cactos dicitur. Eos qui sumpserint, sola uomitio recreat.

** Alij, descendẽdum est in soliũ calfactum.*

** Addititia uerba.*

Domestica nobis. Caput XXXIII.

AQua frigida abundè pota, aut meracum uinum liberalius epotum, aut passum, præsertim à balneo, aut cursu, aut uehementi exercitatione, strangulatus & dolores infert. In quibus sanguinis missio protinus, & uacuatio, imminentia soluunt pericula. Sed de notis ueneficiorum, ac remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta sint. Subiungeremus etiam antidota necessaria, quæ præclarè auxiliantur, quibus utimur, quale Mithridatium est præsertim, & quod sanguine, & quod scinco

ſcinco temperatur: uerùm quoniam alijs in locis diligentiſsimè ſcripta ſunt, hîc ab corum deſcriptione ſuperſedemus. A

Venena. Caput XXXIIII.

DE beſtijs quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ideo ſcribere aggredimur, ut tota curationis remediorumq́; ratio ad umbilicum perducatur. ſiquidem pars hæc non minus quàm cæteræ aliæ, neceſſaria eſt ijs qui artem medicam exercent, utpotè cum adminiculo eorum quæ inibi traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, plurimisq́; alijs malis homines liberari conueniat. Hæc autem in ſumma faſtigia duo, ſicuti ab initio relatum eſt, diſtribuitur. Nam qui de feris uirus inſpuentibus ſermo diſſerit, theriacus dici ſolet: qui uerò de amoliendis ueneficijs, alexipharmacus: quo prius tradito, ſimul quæ ſequi ſigna conſueuerunt, præmonſtrabimus: tum quæ nonnihil auxilij ferunt. Omnia autem in promptu, & ad manum habere artificem oportet, propter urgentem ſæpenumeró neceſsitatem. ſiquidem pauca è uenenis & uirulentis animantibus, tarda & graſſantia ſenſim pericula cient, ita ut dilationem admittant: pleraq; uerò præſentaneam perniciem afferũt. Hominum autem partim malè alijs cogitantes, ingenita prauitate maleficium ita tẽperant, ut ſpacium curanti liberum non relinquant: partim ſceleris admiſsi conſciẽtia, aut triſti aliquo euentu oppreſsi, hauſto ſponte ueneno mortem ſibi conſciſcere conantur, qui poſtea deprehenſi, aut reſipientes, & uitæ cupidi, præſentaneam opem poſcunt. Non deſunt qui hoſtiles ſagittas illinentes, aut fontes aquasq́; puteanas hac labe polluentes, certam & ineuitabilem aduerſarijs perniciem moliuntur: in quibus ipſis etſi maleficium non ſubitò, ſed aliquanto poſt graſſari natura ſua comparatum eſt, tamen niſi primo quoq; tempore coërceatur, & remedijs ſubinde excipiatur, fruſtra tandem ſuccurritur, occupatis iam corporibus exitiali ui ueneni. Proinde non uulgari induſtria diligentiaq́; in ea re utendum eſt, ut quod in alijs incommodis ars conſueuit, in his quoq; ſalutem mortalibus præbeat. Quin & apud priſcos genus hoc unum exiſtimabatur eſſe eius partis, quæ medicamentis pugnat: B ſed recentiores ad ipſum diſcreuerunt, nominantes præcautionem, & modum præcauentem. ſalubris ſanantisq́; medium ſtatuentes, parua & leui ſupra modum perſuaſione decepti. Siquidem treis in humanis corporibus conſtitutiones eſſe contendunt. unam, qua ſani degimus: alteram, qua ſiniſtra ualetudine corpora laborant: tertiam, quę medium inter utraſque locum ſibi uendicat, in qua poſiti, ſanitatem ſpecie mentiuntur, facileq́; in morbos & pericula concidunt, ob uim corruptricem, quæ corporibus noſtris incumbit. quemadmodum in ijs uidere licet, quos excandeſcens rabie canis momorderit, necdum tamen aquam horrent: in ijs quoq; qui cantharidas hauſerunt, ſed nondum urinæ tormento cruciantur. Tripartitò igitur artem digeri, tripliciq́; corporis conſtitutioni meritò reſpondere tradunt. Salubrem partem eſſe uolunt, quæ ſanitatem tuetur præcauentem, eandemq́; prohibentem, quæ obſtat quo minus in morbos incidant: & ſanantem, qua uitia diſcutiuntur. Quibus ita reſponderi poteſt, quod primum ex iſta ratiocinatione non treis corporis tantùm, ſed quatuor haberi conſtitutiones fatendum eſſet. quippe ut aliqui ſunt, qui necdum morbo laborant, morbo tamẽ maximè ob impendentem cauſam ſunt obnoxij: ita ſunt, qui iam priore morbo defuncti, nondum tamen ſecũdæ ualetudini reſtituti ſunt: id quod in ijs qui à morbo proximè ſeſe recolligunt, cernere licet, qui uirium recreationem & robur deſiderant. Sed quemadmodum curandi ratio ad partem medicamentariam pertinet, ita præcautionem eidem ſubijci par eſt. Ad arcendas enim ualetudines uehemẽtibus utimur auxilijs, altiore ſacrificatu, uſtionibus, amputatione, derodentibus epithematis, potionibus perniciei occurrentibus, & plerisq; alijs. Verumenimuerò ſunt uſq; eò rudes nõnulli, ut ne remedia quidẽ appellent, quæ morbos arceant. Cuius ſententiæ inire rationẽ haud promptum eſt: etenim cũ uerbum ipſum, præcauere, tum agẽdi modus, omnino auxiliarem remediariãq́; uim prę ſe ferunt. Mirum uerò niſi etiã ſua illa diſtributione partiũ eos cõplectuntur, qui in peſtilentis cœli ſtatu morbo nondum correpti ſunt, peſti tamẽ, propter obuerſantis aëris occaſionem, opportuni, & in morbum proni reddũtur,

A Dicere forsitan quis posset, salubris institutionis præcepta non aliud esse, quàm ar-cendorum morborum rationem: quippe cùm firma reddere corpora, & minus uitijs obnoxia nitamur, ut inoffensa ualetudine degant, nec morbis conflictentur. Neque id silentio prætereundum, quod maximè præcipuum, & tanquam caput rei est, non oportere medicinæ partium distributionem, totidem corporis constitutionibus respondere, sed naturas singulorum suis notis seorsum scrutari ac explorare, ut suis locis ostendimus. Cum ijs igitur non pluribus agendum. Illud magis adnotare conuenit, affectus qui à uirulentis animalibus uenenisq; contrahuntur, uocari cæcos, id est, quorum ratio minimè iniri potest. Quin & ea quæ eisdem auxiliantur, nulli pariter sunt addicta causæ: quapropter quæstionibus obseruatoriæ artis, & eius quæ ratione fulciatur, annumerari solent. Neq; prorsus uerum deprehenditur, affectus huiusmodi cæcos esse. Nam quod semper se protrahit, & nullum in quibusdam necessarijs usum exhibet, haud facili coniectura colligi potest: etsi naturæ proprietate prorsus cæcos eos affectus concedimus, qui ab exitialibus uenenis, & animantibus quæ uirulento morsu sæuiunt, contrahuntur. Nam quod ad opus nonnullum usum præbet, datq; medendi occasionem, neq; imperceptibile, neq; cæcum, nulliue causæ obnoxium reputatur: sed magis ab ipso quis impulsus, demonstrationē se habere, & opinionem de abditorum cognitione confirmare poterit. Nam etsi sæpe minora sunt, quàm ut sensibus percipiantur, euidenter tamen ex ipsis inter se collatis deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Plistarcho dicauit, satis modos perstrinxit, ad uerbum ita scribens: Nosse quis hoc potest cùm in alijs non paucis, tum in uiperis & scorpionibus, & reliquis id genus, se cum animo reputans, ut quamuis exiguo sint corpore, uixq; conspectui subijciantur, magnorum tamen discriminum ac dolorum causas inferunt: quorum nihil præter quandam corporis exiguitatem, uimq; præ cæteris animantibus datam illis, facilè fuerit spectare. quanta enim ea moles corporis est, quæ à scorpij ictu, & aliorum id genus uenenatorum quæ nos morsu conficiunt, attingitur? quorum aliqua uehementes cruciatus excitant, alia erodunt, & putredines cient, nec desunt quæ præsentaneam perniciem

B moliantur. aut quantulum est quod à phalangij morsu ingeritur, & uniuersum corpus excruciat? neq; enim quis magnitudinem ipsorum deprehendere posset, cùm prorsus exigua mole constent. Ergo quòd hæc ad affectus referantur, constitit inter omnes, uerùm quod exactè deprehensum sit, uim quandam ipsis inesse mortiferam, quæ insinuata corporibus molestiarum quæ exoriuntur nobis causa sit, in confesso est, & omnium consensu persuasum. Nec quisquam inuenietur usqueadeo contentionis studio flagrans, qui aliunde exoriri molestias asseueret, quàm à materia mortifera partem corporis attingēte. Porrò id erat quod inter utilia artis opera in omni opere dicere oportuit, quænam res opus hoc efficiat, ut nihil prorsus nos lædat, in comprehensa communis causæ quæ proprijs inest ratio: quandoquidem tum euidenter indicari posit, cùm deprehēsa est. Ideo Esistratus Empiricorum pertinaciā graui cauillatione incessens, cæcis affectibus causas assignauit, inficiatus his communem & supremam morborum causam incomprehensibilem esse: & hanc in eo quem de causis scripsit commentario, aptissimè prodidit, candido signatam lapillo. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, ut in uenenis, serpentium ictibus, & cæteris id genus trita medendi ratione contentos esse. neq; satis facturam sibi obseruationem eam, quæ à causarum comprehensione separata est. Primum enim genere comprehendi facilè possunt. Quòd autem sit letifera uis, corporaq; permutans, ita ut perimat, ex ijs quę per genus, non per speciem uagantur, curationem indicat, qua hæc hebetare, & prorsus expugnare liceat. Cùm uero subiungit: Ad aquam dulcem & potui idoneam uenit quis, & ante obseruationem ad uomitum, ad uulneris dilatationem, ad demorsę partis suctum, cucurbitulas adfixit, partem incidit, urentia medicamenta, aut ea quę uim eandem adipiscuntur admouit, postremo partem amputauit: secum reputauit medicamina, quę per summam cutim ferre & applicari solita, immissę ad intima perniciei repugnarent. Hæc itaq; quę disseruit Erasistratus, ueritati consentanea sunt, nec arti refragantur. Sed methodicos demirari licet, qui mortiferam uim corporibus illapsam, negociorum, quę ipsa facessit, esse causam diffiteantur. uerùm rudiusculè nomini attendunt. Nam apud ipsos palàm

immissa

immissa uis φθοροποιὸς, id est, mortifera, nominatur: φθοροποιὸν autem nullius officij alius esse potest, quàm causæ. Aiunt hæc nomina, μάρσιππος, & ἀνακαλύπτειν, esse reliquis omnibus similia, in quibus partes quædam dictionum non pro uirtute, sed nuda enunciatione comprehenduntur. Enimuerò quemadmodum in his uocibus μάρσιππος & ἀναλύπτειν, partes neq; certos neq; principes retinent significatus: sic in hoc uerbo φθοροποιεῖν partes productionis gratia, non pro uirtute coaluerunt. Hinc ad causarum differentias transeunt, affirmantq; causarum aliquas euidentes esse, quæ dum aduersam ualetudinem crearunt, separantur. cuiusmodi sunt frigus, labor, æstus, & similia: quasdam continentes, quæ permanent postquàm morbum excitarunt, hoc est, quibus præsentibus, & effectibus eorum adsunt: increscentibus, affectus augentur: decrescentibus minuuntur: & cùm desinunt, ijdem finiuntur: quibus solis ac per se manentibus, effectus quoq; ipsi manent. Talia quidem receptissima sunt causarum discrimina, quorum nulli phthoropœon subijci potest. Euidens enim causa non est, quoniam morbus ipse permanet, nec ipsa à corpore separatur. Nec continens causa dici potest, cùm magna ex parte hic adsit. quemadmodum accidit ijs, qui à rabioso cane sunt demorsi. Quod si neq; euidens causa neq; cõtinens fuerit, neq; per se, neq; alterius consortio causa erit: quod si à nulla causarũ differentia phthoropœon deducere possumus, consequitur, ut neq; causam esse fateamur. Quòd autem asserunt, uocabula quædam in se non habere parteis rerum significatrices, sed nuda & simplici pronunciatione ficta esse, fateri necesse est. Verùm non omnia, sed perpauca talem nancisci conditionem existimandum est. neq; enim ποιεῖν in hoc nomine φθοροποιὸν perinde atq; assumptitia profertur, sed longè principem obtinet significationem. Quemadmodum enim φθορᾶς, id est, corruptionis, nomen mutationem in peius significat, sic hoc uerbum ποιεῖν sumi debet, ut nihil amplius ex eo quod hanc dictionem φθορὰ secum habeat declaret, neq; prorsus id significat, quod omnes palàm audiunt, & huic simile redditur, παιδὶ ἔχειν δίψος. Si dant à corruptione sanis, fieri morbum, concedunt utiq; uim in huiuscemodi uerbo ποιεῖν subesse, siquidem aliquid est quod corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, ostenditur per singulas causas quæ corporibus subijciuntur, idq; tam in letalibus uenenis, quàm in ijs quæ corporibus ingeruntur. Verùm nonnihil subiacere causarum differentijs produnt. Quinetiam aberrarunt, non exactã diuisionem assumentes. Qui uerò se dogmaticos profitentur, causam esse partim præparantem, partim continentem asserunt: ut inguinum ulcus, & inguinariã febrim, & quæ effectui tum assistat, tum etiam separetur, ut à fractis præcipitatio. In summa, quoties quippiam suapte natura causa fuerit, nec ulla diuisione comprehenditur, uitiosum est, neq; causæ adscribitur, eorum quæ idem genus sortiuntur. Sed quod phthoropœon, causa fit, nomen ipsum argumento est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud causæ arbitrantur esse post impressum à serpentibus ictum, quàm ex animante uim, & illapsum in corpora uirus? Neq; enim frigus, neq; æstum, neq; sectionem corporis, neq; cruditatem, neq; aliud quicquam simile causari possunt. Verùm quoniam causarum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes appellant, ipsis dicendum, utroq; istorum modorum euidentem quidem causam esse, quod affectum præcedit, & quod corporis substantiam præoccupat: continentem uerò, quod morbis præsentibus adest, qua separata recedunt, quæ cum ipsa euenerant. Sed de ijs hactenus. Statuendum itaq; mortiferam uim intrinsecus manifestissimam esse causam, ipsamq; principem facere scopum oportet. Et antequàm ad ima decumbant morbi, uarijs modis est certandum, donec uis tota corporibus excutiatur. modò enim reuocari debet ea parte, qua pestis intrauerit, modò aliqua alia, præsertim principatum non obtinente. antè coërceatur, quàm altius irrepens uiscera tangat, aut eius pernicies eluatur, retundaturq;, cùm iam membratim peruagatura est. Itaq; uenena si hausta sunt, crebris uomitionibus: si morsu impressa, scarificatione, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumscriptione, nonnunquàm amputatione extremæ partis, euocantur. retinentur uerò infusione, & impositu medicamentorum acrium cohibentur. hæc simul utique arcere uirus & eluere possunt. Restinguuntur & euincuntur meraciore potu, aut passo nulla aqua diluto, uel contrariorum esu, quæ acrimonia sint prædita.

Postremò

A Postremò deiectio alui, euocatus sudor, & alia quædam in commune, quæ membratim demonstrabimus, auxiliantur. Verumenimuerò non letiferam modò materiam, sed & magnitudinem, & tempus, pro scopo considerare oportet: etenim ab ijs remedia quàmplurimum discrimen capessunt. A magnitudine quidem cum nonnulla ex uenenis, & uirosis animalibus pericula minantur. alia putredines altas aut exteriores excitant: alia uehementissimos dolores aut cæcos cient: alia uix medicamentis cedunt, & magis minúsue molestias excitant. Oportet autem ea quæ pericula ferũt, peruicacioribus auxilijs expugnari: & minus infesta, mitioribus. Quippe absurdum fuerit in grauioribus, segnioribus medicamentis homines in discrimen adducere: in minoribus uerò, uehementium auxiliorum iniuria corpus lacessere. Finitio à temporibus in promptu est: hoc enim subitò in pericula & præsentes molestias adducit, illud uerò sensim & dilatas in diem longam aut breuiorem producit. Itaq; in acutis quidem confestim multa simul auxilio repræsentari oportet: reliquis, paulatim. Hæc quadam artis formula breuiter definita sint. Iam membratim rem prosequamur.

Signa rabiosi canis, & demorsorum ab eo. Caput XXXV.

DE rabiosi canis morsu sermonem alijs præposuimus, quòd id animal domesticum ac frequens esse cõsueuit, & in rabiem sæpius agitur, ac perit, ab eoq; caueri difficile. inde periculum inuitabile hominem manet, nisi multis utatur auxilijs. Canis plerunq; flagrantissimis æstibus in rabiem efferatur: interdum quoties frigora incesserunt. Rabiosus autem potum & escam auersatur. largam spumantemq; pituitam naribus & ore proijcit. toruè & solito tristius intuetur. in omnes passim sine latratu irruit. æquè feras hominesq;, tã familiares quàm ignotos mordet. nec protinus infestum quidquam infligit, nisi, ut uulnus, dolorem. exinde morbus ille, qui ab aquæ metu hydrophobicus gratia est uoce appellatus, contrahitur. Euenit autem cum distentione neruorum, totiusq; corporis rubore, præsertim faciei, cum sudore & languore quodam aliqui auræ splendorem fugiunt, alij sine ulla B doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canum more latratus ædant, & ob uiam factos morsu adoriuntur, ac mordendo simili uitio labefactant. Proinde ex ijs qui hoc uitium senserint, neminem seruatum uidimus, nisi forsitan ex historia unum aut alterum euasisse audiamus. siquidem Eudemus superasse quẽdam affirmat. Themisonem aliqui demorsum in hunc furorem incidisse & euasisse fatentur. Alij ipsum cùm amico aquam expauescenti morem gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia similem contraxisse affectum: sed post multos tandem cruciatus seruatum extitisse. Molestissimum itaq; genus morbi, à quo multos, antequàm ipsam experirentur, uindicauimus, & complures ab alijs medicis seruatos nouimus.

Remedia demorsorum à cane rabioso. Caput XXXVI.

RAtio medendi duplex. una communis, qua utendum in omnes morsus, quos uirulentæ animantes impresserunt. alia peculiaris priuataq;, eorum duntaxat, quos rabiosi canes momorderint: quæ nonnullis quidem summam opem ferre consueuit, alijs uerò inutilis, maximè qui ex multo iam tempore ictum acceperunt. Quæ ad hanc pertinent, primum exponemus, deinde cursim perstringemus, quæ ad communem medendi rationem pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles in sarmentis albæ uitis cremare oportet, & cinerem eorum quàm minutissimè tritum habere reconditum. itidem gentianæ radicem tusam cribratamq; reponere. quoties autem canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos meraci uini, bina cicer is cancrorum cochlearia, unumq; gentianæ conijciantur. hæc in polenta dilutioris modum subacta, quatriduo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur. atqui si ab illato morsu bini terniue dies fluxerint, curationem auspicabimur à triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus. Optimum hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & plerisq; unum satisfecit, eoq; cum fiducia uti licet.

cet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs contra ineuitabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multò fuerit, etiamsi in unum recidat, medicamentorum inhumanos tolerare cruciatus, quàm per inertiam ac desidiam in discrimẽ adduci. Nec ita in demorsis à rabioso animali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia. quippe maiori uulnere confertim copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit: quin à minoribus abscedentes carnes hinc auferre, & labia acie scalpelli circunscribere, & prehensam hamulo aut uulsella carnem amputare oportet. In utrisq; circunstantia loca altioribus ulcusculis scarificanda, ut copiosior sanguinis uacuatio arceat, ne uenenum membratim insinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ id iuuamenti præstant, ut ueneni uis extrahatur. Contra uirulentos ictus, ustio expeditissimum est auxilium, utpotè cùm ignis cætera uiribus pręstet, simul quòd uirus domet, & ferri penitius non patiatur: simul quòd pars igne experta, postea non uulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulceratione. Animaduertendum ex eo tempore cùm crustæ decident, ne ulceris oræ coalescant, & cicatrice induantur, sed si fieri potest ad multum, idq́; præstitutum tempus, ulcerationes & sordidas adhuc & inflammationem minantes, prorogari conuenit. Quod inditum ijs salsamentum optimè præstabit, & syluestre allium detritum, item cępe, succusq́; præsertim Cyrenaicus, aut qui Medicus, aut Parthicus appellatur. tritici grana tam mansa quàm non mansa imponantur. siquidem subacta pistáue à perfusione uulnera dilatant. Sunt qui à mandentium ieiunio, sibi aliquid asciscere arbitrentur, quòd suapte natura resistat. Verùm id certum non est: cæterùm tempestiuus eorum usus minimè est contemnendus: Si uerò, quod persæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committerenturq́; manum postulabunt. nanq; eas diducere, carnemq́; scalpello circinare, aut iterum inurere, expediet. Vbi uerò propositum tempus præterijt, ulcus ad cicatricem ducendum, & emplastro, quod è salibus conficitur, locus comprehendendus, nec multò pòst sinapismo utendum.

Ratio uictus in morsu rabiosi canis.

Caput XXXVII.

QVæ ad partem ictam pertinent præsidia, ita se habent. Cæterùm uictus rationem ex ijs quæ ueneno aduersantur, coniectura quadam colligere oportet, simul ut ueneni uíres hebetet restinguatq́;, simul ut arceat, quo minus ad intima pernicies illabatur. Etenim assumpta perniciosarum uirium penetrationi resistunt. Quorum utrunq; pręstare potest uini meracioris, passi, & lactis potus. quippe qui hęc omnia capiunt ad curam, nonnihil ueneno obijciunt, quod omnem eius acrimoniam obtundat. Simili modo alliorum, porrorum, cęparumq́; cibus, quòd ea difficulter conficiantur, uixq́; aboleantur. nam multos dies huius cibi qualitates remanent, quo tempore nec euincuntur, nec permutantur à mortifera ui, sed contra ijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorum usus accommodatur, & theriaces, Mitridatij, & eius quod eupatorio temperatur, deniq; omnium quæ magnum aromatum partem sibi uendicant. quippe aromata omnia uiribus & substantijs ægrè permutantur: quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet: Nosse conuenit, pauorem aquę non stato definitoq́; tempore exoriri, plurimum tamen ad quadragesimum usq; diem neglectis differri consueuit. post semestre etiam nonnullos inuadit. quendam post annum aquam horrruisse constat, quæ nobis uisu comperta fuere. Narrant & aliquos post septennium aquę metu fuisse tentatos. Inter principia demorsorum à cane rabioso curandi ratio talis est. Verumenimuerò si ea quę retulimus auxilia, primis diebus prętermissa fuerint, nec scalpro carnem circinare, nec ustionem experiri operęprecium est. Non enim quod iam pertransijt, satis euocare possent. Nulla utiq; istius rei occasio aut utilitas, sed incassum corpora doloribus sternentur. Alter uerò curationis modus accedat. deiectio magnum præbet iuuamentum, utpotè cùm mouendo, corporis habitum trãsmutet. & quæ colocynthidem recipit hiera, item lac schistum, quod simul deiectionem moueat, & uenenũ domare possit, cibi acres, & meraculi potus, quibus uis ueneni uehe

mentes

A menter retunditur, quotidie sumi debent. cęterum sudores ante cibos, & pòst etiam ciendi. dropacismi sinapismiq́; alternatim per corpus totum adijciendi. Sed longè omnium efficacissimum auxilium helleborismus cognoscitur, quo cum fiducia nō semel atq; iterum, sed frequentius ante quadragesimum diem, uel post hoc tempus uti licet. Tantam enim uehementiam hoc auxilium habere fertur, ut quidam qui iā aquæ metum sentirent, sumpto helleboro simul ac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nam & iam uitio tentatos nemo unquā seruare potest. Itaq; primùm curam contra rabiosi canis morsus breui sermone exposuimus. iam ad alia, quæ uenenatis morsibus sæuire consueuerunt, transeundū. notas uno contextu, deinde communem medendi modum, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. cursim deinceps subiungemus ea, quæ sua proprietate nonnullis auxilium prę stare possunt. Postremò subnectentur etiam uenenata, quæ nullis cedunt remedijs.

Notæ eorum, qui à uenenatis demorsi sunt, Capvt XXXVIII.

* Rubescit.

DEmorsis à phalangijs locus quidem ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus est, sed mediocriter humescit*, ubi uerò contrariorum occursu refrixit, consequitur corpore toto tremor, distentiones poplitum & inguinum, conuulsionibus non dissimiles. in lumbis collectio exoritur. perpetua urinæ libido lacessit, multaq́; reddendis excrementis colluctatio. uniuersa cute frigidus sudor emanat. collachrymant oculi, offusisq́; nebulis caligant. Si scolopendra aut dicta ophioctene, morsum intulit, locus per ambitum liuore suggillatur, & computrescit: interdumq́; licet rarò, fæculentus atq; ruber cernitur. à morsu ipso exulcerari locus incipit. ulcus id negocium exhibet, ferè remedijs inuictum. præterea toto corpore prurigo sentitur. Scorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, uicissimq́; dolore premitur. modò siquidem exæstuat, modò frigore occupatur. labor repentè fatigat. aliquando me- B liusculè habet, aliquando recrudescit. consequitur sudor, horroris sensus & tremor. extremæ corporis partes refrigescunt. inguina extolluntur per sedem flatus exeunt. capilli eriguntur. pallor membra decolorat. dolor, tanquam ex pungente acu, per uniuersam cutem sentitur. Si marina pastinaca percussit, protinus accidunt molesti dolores, assiduæ conuulsiones, lassitudo, & imbecillitas. mens percussis labat. postea obtumescunt. oculi caligant. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. hunc si quis premat, atra sanies, crassa & malè olens cernitur. A mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigraq́; pustula, diluta sanie turgens, exurgit. proximæ partes liuent. rupta pustula, depascens ulcus, non ei dissimile quod serpit, occupat. intestinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, & frigidæ asperginis offusio consequuntur. Si uipera momordit, corpus intumet, uehementer arescit, subalbidumq́; colorem cōcipit. sanies à uulnere profunditur, primùm subpinguis, mox cruenta. pustulæ adustis similes erumpunt: & antea depascens ulcus, quod in proxima repens, non summa modò corporis, sed intima quoq; corripit. gingiuæ ijs cruore suffunduntur. inflammatio circa iecur erumpit. tormina & biliosi uomitus sequuntur. Sopor, tremor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur. Consimilia eueniunt ijs qui à cæcilia nomine, aut amphisbæna demorsi sunt, eademq́; ferè auxiliantur. quare hoc uenenum priuatam descriptionem sortitū nō est, neq; uisum est dignum, quod alio genere comprehendatur. Adryino morsis pustulæ molestiq́; dolores incidunt, præsertim quà dilutæ saniei emissarium subest. quinetiam erosio, torminaq́; consequuntur. Ab hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui angusta contractaq́; corpora ex continuo dolore reddunt. ex plaga copiosus cruor effluit, & quacunq; parte corporis cicatrix ulla fuerit, ea sanguine emanat. excrementa per aluum cruenta eijciuntur, profluensq́; sanguis in globo coijt. à pulmone sanguinem extussiunt, & in uomitiones effusi sine remedio commoriuntur. Quos dipsas percussit, solutus ac non constrictus tumor premit, sitisq́; usq; eò pertinax, ut satiari non possint, ac sine ulla intercapedine excruciet: & si

potum

potum pleno ore affatim trahant, illico in eandem sitim relabuntur, proinde toto habitu similes sunt ijs, qui antea potus nihil hauserint, quare propter cõtinuam sitim, & prester, & causon, aut dipsas appellatur. Ab natrice demorsis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. sanies ex eo multa, & atra, & malè olens, non secus atque ijs quę serpunt ulceribus, expuitur. Cenchri morsum, qui uiperino ictui similis est, putridum ulcus sequitur. carnes anteà, ut in aqua inter cutem, prætumidę, defluunt. lethargo corripiuntur, & ueterno pressi somnos captant. Erasistratus eos iecinore, intestino, * colóque conflictari autor est. Quippe dissectis ipsis, omnes ferè partes corruptæ reperiuntur. A ceraste percusis locus attollitur, cum duritia pustulosus. è plaga sanies profluit, modò atra, modò pallidior, sed toto concretu uaricosus intumescit. genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore distenti commoriuntur. Ab aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu citra tumorem conspicitur. sanguis exiguus ille quidem, sed ater destillat. caligo uelox oculis obnubit, labor in totum corpus multiplex, omnino leuis et non sine uoluptate consequitur. ideo Nicãder perpulchrè cecinit: At uir perit absque labore uirens atq; discolor. mediocris stomachi dolor afficit. frons perpetuò reuellitur. genæ contremiscunt, quasi sine sensu in somno uacillent: hos mors tollit, ad diei trientem non dilata. Erasistratus in libro, quem de medicaminibus & uenenis condidit, de uocato basilisco scitè ita refert: Cùm basiliscus momorderit, uulnus ad auri colorem efflauescit. Itaque in plurimis, quę uirus eiaculantur, comites notæ ita se habent. Transeuntes utique ad medendi rationem, primùm, ut fieri poterit, de communibus differemus.

A

* Vesica

Communis curatio in omnes ictus uirulentos. Caput XXXIX.

ADuersus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris suctio conuenit, sugentem uerò oportet ieiunum non esse, sed & cibum sumpsisse, & uino os abluisse. postea exiguum olei in ore continens, plagam exugat. locus ipse spongia fouẽdus, deinde scarificandus. sed ulcuscula altiùs imprimere expedit, quo uirosa materies profundo euocetur. Circinatio autem carnis, & sectio, scarificatio ne longè potentius opitulantur. nanque ab ijs duo peculiaria præsidia fiunt: unum, quòd uirus è loco tollitur: alterum, quòd eius ueneni pars, quæ ad interiora grassatur, cum multo copiosoq; sanguine excernitur. Quòd si locus sectionem nõ admittat, cucurbitulę cum largiori flamma adfigidæ sunt. Sed iam de ustione suprà in rabiosorum morsu disseruimus. Si uerò icta pars, utpote extrema, eam sectionẽ commodè non respuat, præsertim in omnibus serpentium ictibus, aut aspidis, cerastæ, similiumq;, proculdubiò amputanda est. Conuenientiora supradictis auxilia sunt, quæ epithemata uocant. Imponatur sarmentitius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio stillatitio subactus, garo, & acri salsamento. porri, cepæ, & allia modò minutisimè contrita illinuntur, modò crementa uulneribus inijciuntur. quinetiam dissecti gallinarum pulli, cùm maximè tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus utantur, uerùm huius rationem inire facilimum fuerit. Gallinæ enim calida natura prędítæ sunt, argumento, quòd deuoratum insigne uirus conficiunt, & aridisima quæque semina consumant. Item nonunquàm arenas lapillósque ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaque animantis admoti calore adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens, exiliensq; secum uenenum exigit. Nec me fugit quid in Aegypto fieri soleat. Cùm spicas Aegyptij metunt, ollam picis paratam habent, & appensam fasciam: tunc enim maximè serpentium iniurias expauescunt, tum propter spicilegij tempus, tum quòd opacis simul abditæ speluncis & cauernis, densóque aruorum cespite delitescunt. Molestisima enim animalia, & uirus eructãtia, Aegyptus in campis ferre consueuit. ubi ergo aut in pedem, aut partem aliam, morsum intulerunt, quia adsunt, fasciam in ollam picis conijciunt, & semel aut iterum brachium aut crus paulum supra uulnus obligãt, & arctisimè duo è præsentibus distringunt, locumq; secantes qua circumactus est laqueus, picem instillant, cúmque uulnus satis excepisse uidetur, la

B

A queum resoluunt, & cepis alijsq́; suprà memoratis illiniunt. Praeterea pix liquida cum sale trito, et feruente illita, praesentaneo est auxilio, si iugiter innouetur. Conuenit & cedria, & fimum caprarum ex uino decoctum, locum aceto calido, calamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri salutare est. Quinetiam nō desunt emplastra uehementissima, & calidissima, quę uenenum elicere, expugnare, & discutere possunt. Cuiusmodi sunt, quę ex sale, aut nitro, sinapi, & cachrye componūtur. De quib. cōsequēter erit tractādū. Erasistratus aūt nō iniusta reprehēsiōe eos incessit, qui incognitas ad hūc usum facultates cōscripserūt, ut Elephāti fel, crocodiliue sanguinē ouaq́; testudinis, & cōsimilia. Nā cū iuuātia quędā literis tradidisse uidentur, planè in hęc sola incidētibus imposuerunt. Quare talia deuitanda sunt, cū difficile, nisi regia facultate peruestigare possint: neq; quò nostra fides ijs obstringatur, frequenti obseruatione, sufficiens experimentum pręstiterint. Quę autem ad cōmunem omnium usum pertinent, quęq́; facilè suppeditari, & omnibus à serpente percussis auxiliū ferre queunt, subiungenda uidentur. Intubus itaq;, & erica, & astragalus, cū aceto pota, contra omnes serpentiū morsus auxiliantur. item bitumē, et uirentes platani pilulę in uino diluto coctae, & paliuri decoctum, radix aristolochię, & eryngij, decoctae etiam lauri baccę, & deuoratae, piperq́; largiùs esitatum, ruta, anethum, & cyclaminus. coma porrorum priuatim ex pane, aut allium, aut cępe, salsamentaq́; quàm acerrima, origani decoctum cum uino potum, foeniculi, pulegij, calaminthę, porrorumq́; succus, cum melle desorptus. hęc quidem à plantis conquiruntur. Ab animantibus uerò quędam utiliter peti solent. gallinaceorum cerebella in cibo, leporinum coagulum cum uino, itidem castorij sextans. testes marinae testitudinis sumpti multum prodesse traduntur. mustela sale inueterata inter auxiliaria medicamenta est. Commendatur inprimis exenterata, quę sale siccescens inueteratur: ex qua binas drachmas cum uino bibisse satis est. Sed de simplicibus, quę dari solent hactenus. Percussis à serpente prodest alui deiectio, diffluens sudor, urina copiosè reddita. Sunt & compositę quędam potiones, quę mira remedia polliceri tradūtur, ut et opij & myrrhę singuli oboli, piperis sicilicum. ea melle excipiuntur, & instar Aegyptię fabae dantur cum uino. itidē syluestris rutae seminis, gith, B cumini Aethiopici, aristolochiae, galbani, singulorum pares portiones tritae, & cum erucae succo subactae, digeruntur in pastillos, qui drachmae pondus aequent. dantur ex ijs terni cyathi cum uino. Haec habui de communibus auxilijs quae dicerem. De peculiaribus remedijs contra bestias, quae uenena uibrant, consequenter est dicendum.

Peculiaria remedia uirulentorum ictuum. Caput XL.

INter ferientium uenenatorum notas nihil de uespis & apibus articulatim cōgessimus, quòd conspicuę omnibus forent, & nihil excellens aut notatu dignum in his obseruaretur: inter remedia tamen, earum meminisse non fuit alienū. Igitur aduersus utrarumq; ictus prodest illita malua, & hordeacea farina cum aceto, ficulneum lac in uulnus instillatum, à muria, aut maris aqua fotus: Phalangiorum ictibus ficulneum cinerem, adiecto sale trito & uino, imponere oportet, aut radicem syluestris punicae quàm tenuissimè tritā, aut aristolochiam, cum hordei farina & aceto subactam. ulcera aqua maris proluenda, aut apiastri decocto. folia eiusdem illinenda. lauacris perpetim utendum, & propinandum abrotoni semen, anisum, aristolochiam, cicer syluestre, cuminum Aethiopicum, cedrides tritas, platani corticem, & trifoliae herbae semen. priuatim autem, singulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina conuenit. item myricae fructus, & chamaepityos, & uiridium cupressi pillularum decoctum, admisto uino. Sunt qui fluuiatilis cācri expressi succū cū lacte,* assumpto apij semine, confestim molestijs liberare prodāt: Si scolopēdra morsum infixit, sal quā leuissimè tritus ex aceto uulneri inspergendus, aut ruta syluestris superponēda. locus acida muria est fouēdus. dāda in potu aristolochia cū uino, aut serpillū, aut calamintha, aut ruta syluestris. Percussis à scorpione, pręsenti est auxilio ficulnum lac in uulnus instillatū. scorpius ipse qui ictum uibrauit, tritus, et pcusso loco impositus, suę plagę remediū est, ob caecā quādā naturarū (ut cōstat) discor

*aqua, aut lacte.

discordiam, quæ antipathia appellatur. præterea tritus & impositus cum sale, lini **A**
semine & althæa, scorpius conuenit. sulphur ignem non expertum, resina terebinthina exceptum, & emplastri modo adiectum auxiliatur, itidem galbanum ad splenij formam ductum, & calamintha quæ trita illinatur, & farina hordei in uino parata, in decocto rutæ,. semen trifoliæ herbæ tritum, & uulneri iniectum opitulatur. Hæc ad affectum locum pertinent. Post hæc quàm efficacissimis potionibus utendum. cuiusmodi sunt aristolochiæ, præsertim corticis binæ drachmæ uino, tusa gẽtiana, & pulegium decoctum, & baccę lauri pauco numero tritę, & calamintha cũ posca in qua magnoperè discoqui debet. cupressus* cũ uino, et ruta, nec secus si culneum lac, laserpitium, si adsit: sin desideretur, peucedani succo utendum. efficax est potus trifolij, & ocimi semen, horum autem omnium uicem pensat iugis lauacri usus, euocatus sudor, & dilutæ uini potiones. Ei qui marina pastinaca icitur, omnia, quę de uiperarum morsu paulò pòst referemus, simili modo conueniunt. peculiariter autem (ictus à marino scorpione, & dracone inferuntur, qui molestos cruciatns* cient: interdum autem, sed raró, nomas excitant. quibus) absinthij, saluiæ aut sulphuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa & uulneri imposita, sui ictus medela est. Si mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano splenium, per se uulneri exterius impositum, ut medicamenti modo aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulso illita. quinetiam mus ipse qui morsum intulit, si dissectus apponatur, ictus sui ueneficia luit. resistunt quoq; acini dulcis punici decocti, & illiti, item porri, & allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. sed hæc ad locum pertinent. Prodest potum abrotoni decoctum, maximè si in uino detur, præterea serpillum, et galbanũ, & eruca uino madefacta, recentes cupressi pilulę cum aceto, & cyclaminus ex aceto mulso, & pyrethrum cum uino & chamæleonis herbæ radix. Nec desunt qui literarum monumentis tradiderunt, tritum murem araneum cõtra suos ictus commodè bibi. Quam historiam apud alios inuentam, dignam duntaxat censuimus quę annotaretur. Alij asseuerant demorsum non aliàs exulcerari, nisi prægnãs mus araneus fuerit, tum sanè auxiliari ferunt. Si uipera morsum impressit, fimũ caprinum cum uino, studiosè impositum opitulatur. item laurus, & abrotonũ, & galbanum splenij loco superiectum, origanum uiride inditum. pulli gallinarũ discerpti, & confestim admoti. erui farina uino subacta. radicis cortex usq; eò tusus, ut in **B**
puluerem solutus abeat, & scilla tosta, detritum chamæmelum, hordeaceę farinæ cataplasma in aceto mulso præparatum: sed locus antè eo calido foueatur. hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodest. aliqui anchusam tenui folio constantem auxiliari produnt. leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & porracei succi hemina in mero, & foliorum apiastri succus, & syluestris ruta. hæc in uino potari debent. uinum frequenter bibendum, allia mandenda, & cæpę, & porri recentes, salsamenta acerrima, & opipara. simplicia hęc sunt. Percussis à uipera pręclarè auxiliatur medicamentũ, quod myrrhę, piperis, castorij, floris portulacę seminisq́; dimidio acetabulo constat. hęc omnia in Cretico passo teruntur, aut in alio probato. Erasistratus in eo libroi qui περὶ δυναμέων, id est, de uiribus inscribitur, pleraq; alia tradidit, quę ictis à uipera auxiliua ferre possunt, *inter quæ talia maximè laudantur: gallinacea cerebella cum uino pota, semen satiuę brassicę tritum, & acetabuli mensura cum uino potum. Quinetiam bonum est digitum in liquidam picem intingere, deinde uinum, quo digitus fuerit elutus, bibere.) De amphisbęna mentionem hoc loco fecimus, quoniam ferè remedijs ad uiperas scriptis, percussi ab ea adiuuari soleant. A dryino ictis conuenit aristolochia cum uino pota, trifoliũ herba, radix hastulæ regiæ similiter assumpta, & fructus ex omni quercus genere. tusę ilicis radices, & illitę parti ictæ auxiliantur. Hæmorrhoi dipsadisq́; morsus uelut immedicabiles à plerisq; maiorum deplorati relinquebantur. quare si peculiaribus contra dipsadem remedijs egeamus, communia experiri operęprecium erit, protinus autem scarificatione uti, ustionem facere, & si locus patiatur, extremorum amputatione opus erit: consequenter quàm acerrima cataplasmata admouere, de quibus sępenumero diximus. Nec me fugit, acres cibos, maximè à salsamentis, utiles esse. meracæ potiones & lauacra prosunt, quę subinde interiecto breui spacio assumenda sunt, priusquàm morbi genus emerserit, quo semel ir-

*cyperis
*parthico

* hæc quidam non habent.

*Omnia hæc quidam non habent.

A rumpente, opem ferre non poteſt ulla medici opera. In ictu hæmorrhoi eadem proſunt. inſuper quæ in commune opitulantur, ut ſcarificationes, uſtiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in dipſade definiuimus. quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita. Si morſum natrix adegit, prodeſt origanum tritum, & aqua ſubactum, lixiuia cum oleo indita, aut ariſtolochiæ cortex, aut querna radix minutim contrita & hordei farina cum aqua & melle colliquata, bibuntur etiam binæ ariſtolochię drachmę in potione poſcę cyathis duobus, deinceps marrubij ſuccus, uel decoctum alterius cum uino, fauus recens datur in aceto. Morſis à cenchridio auxiliatur lactucę fructus cum lini ſemine illitus, & ſatureia trita, & ſyluestris ruta, & ſerpyllum cum duabus haſtulę regiæ* drachmis, & tribus uini cyathis, aut ariſtolochię radix. item cardamomum* & gentiana. Si ceraſtes percuſſerit, cita partis amputatio ſuffragatur. quare ſine mora ictam partem amputare, aut ſcalpro confeſtim circuncidere, et ijs ſimilia cõſequi oportet. urentia inſuper reliquijs admouenda, ſiquidem uirus hoc ueneno baſiliſci ſimile eſt. Iis qui ab aſpide feriuntur, quę de ceraſte ſcripta ſunt, auxilia dari debent: nam uenenum hoc, quemadmodũ baſiliſci, aut ſanguis bubulus celerrimè in arterijs ſanguinẽ cogit. Ad baſiliſci morſum, ut Eraſiſtratus autor eſt, auxiliatur caſtorij drachma in uino pota, item papaueris ſuccus. Ictuum remedia ita ſe habent.

* centaurij.

* naſturtium.

FINIS.

IN PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBAEI, PRIMVM DE MEDICA MATERIA LIBRVM, Annotationes VALERII CORDI SIMESVSII.

IRIS. Capvt I.

IRIS, SIVE IREOS, ſiue Iridis, in genitiuo proferas, eadem eſt planta. Quapropter ineptè distinguunt quidam, quaſi diuerſæ ſint herbæ, Iris & Ireos. Eſt autem Iris ea radix, quæ à Germanis Violwurtz uocatur: non quòd uerè ſit uiolæ radix, ſed quòd odore uiolas æmuletur. Et hoc quidem nomen Iridi Illyricæ proprium & peculiare eſt, quæ omnium optima cenſetur. Naſcitur etiam apud nos, & uulgo Blaw ſchwerteln/ſeu Blaw lilien/nominatur: Sed hæc ſuas habet, quibus ab Illyrica dignoſcatur, notas. Eſt enim horribilior, odore iniucundior, & multò maiore acrimonia, guſtanti moleſtior: fauces enim grani gnidij modo exurit. Quapropter caliditate Illyricam plurimùm ſuperat. Sed quantò in hoc illa eſt ſuperior, tantò etiam in aromatico odore & ſapore inferior exiſtit. Porrò uehementiùs etiam aluum quàm Illyrica, purgat.

ACORVS. Capvt II.

PErſuaſum eſt omnibus, Acorum eam eſſe herbam, quæ à nobis Gelb ſchwerteln appellatur. Quantum uerò hæc à ueritate diſtet opinio, facilè intelligunt, qui rationem & communes ſenſus ſequuntur. Acorus enim in tertio calefaciendi & ſiccandi ordine à Galeno ponitur, cum qua facultate etiam iucundum & aromaticum odorem & ſaporē coniunctos habet. Qui uerò apud nos naſcitur, falſò appellatus Acorus, nihil acrimoniæ, nihil item quod aroma oleat aut ſapiat, habet, ſed auſteri & acerbi ſaporis plurimum. Hinc ſequitur neceſſariò, quòd contrarium Acoro temperamentum habeat. Porrò nec hoc conceſſerim, eam hîc in noſtris terris degenerare. Nam quamuis hic ipſe falſò uocitatus Acorus etiã in calidis regionibus naſcatur, tamen eandem ſeruat auſteritatem: & ecõtrà uerus Acorus, qui in Illyrico naſcitur, eandem habet acrimoniam, quam in Syria multò calidiore terra naſcens. Verus Acorus autem nihil aliud eſt, quàm illa radix, quæ hodie in Pharmacopolijs Calamus Aromaticus appellatur: quod certiſsimis argumẽtis conſtat, quæ omnia adducere lõgum foret. Satis ſit nobis doctiſsimi & diligentiſsimi in hoc ſtudio Viri, Dominici Senni, fides & autoritas, qui in Syria noſtrum falſò uocatum Calamum, naſci uidit, iiſdem omnibus notis inſignem, quibus Acorus deſcribitur. Porrò quòd nos uero Calamo aromatico carcamus, ſuo loco demonſtrabitur.

MEVM. Capvt III.

MEon, quod quidam etiam Meum appellant, ſolo nomine in uſu eſt. Res uerò ipſa hodie incognita penitus eſt: quãuis Pharmacopolæ radiculas quaſdã acres hoc nomine oſtendant, nõ tamen omnes eandem habent. Quidam enim Struthion, quidam Angelicam, quidam Tordeilon, quidam etiam radiculam ab Agyrtis Olſenick uocatam habent: Tam incertus & inconſtans eſt huius herbæ uſus. Verum autem Meon in ipſa Italia, medicamentorum fertiliſsima regione, non naſcitur, nedum in Germania. Propterea quondam Itali medici hanc herbam ſerere cogebantur, ut teſtis eſt Plinius lib. 21. ſtatim in principio cap. 23. ubi ſic inquit: Meum in Italia non niſi à Medicis ſeritur, & iis admodum paucis. Igitur licet nobis pro hac herba aliam æqualis temperamenti accipere. Eam uerò quam pro Meo accipimus, Meon uocare non perinde conceſſum eſt.

CYPERVS. Capvt IIII.

PLinius inter Cypirum & Cyperum differentiam cõſtituit, cùm tamen reuera nulla alia differentia inter eas ſit, quàm quæ inter duo eiuſdem alitis oua. Quare ſiue Cyperum, ſiue Cypirum, pronuncies, eadem tamen res erit. Porrò Cyperus eſt iuncus odoratus, anguloſus, qui cùm longas radices habet, Cyperis uocatur: Cùm uerò oliuæ ſimiles, & ſibiipſis cohærẽtes, Cyperus. Solæ radices in uſu ſunt Medicis, & priſcum nomen retinent, nempe Cyperus Romanus, uel longus, qui Cyperis eſt: & Cyperus rotundus, qui Cypirus uocatur. Inueniuntur plerunq; ſimul longæ & oliuæ modo rotundæ radices ſub eadẽ herba: propterea non erit operæprecium, magnam inter Cyperum & Cyperida, differentiam facere.

CARDAMOMVM. Cap. V.

CArdamomi appellatione habentur grana in Pharmacopolijs, ualde aromatica. Manardus uerò & Antonius Muſa clamant, nos uero Cardamomo carere, quandoquidem ab autoribus deſcriptæ notæ, granis uocatis Cardamomum, nullo modo conuenire poſsint. Quod uerum eſſe concedo & ipſe,

A Sed tamen non continuò sequitur, nos uero Cardamomo carere. Dioscorides enim & Serapio integros Cardamomi fructus granis confertos, ut olim afferebantur, descripsere. Hodie uerò ipsi cortices, quoniã lignosi & nullius odoris ac saporis sunt, abijciũtur, & sola intus inclusa grana, propter saporis & odoris fragrantiam, ad usum reseruãtur. Cardamomi uerò genera hodie duo afferũtur, maius & minus. Maius fructum habet lignosum, iuglandis ferè magnitudine, intus angulosis & aromaticis granis, mali punici modo plenum & confertum, & fractu contumacem. Minus uerò fructum fert Auellana etiam multò minorem, triquetrum, & minoribus granis repletũ, eiusdemq; saporis & odoris, sed uehementiùs linguã penetrantibus. Maius parciùs hodie affertur: propterea quidam in eius locũ grana Paradisi substituerunt, & Cardamomum maius uocauerũt: impropriè tamen & malè. Nam sapore, quo piperi similia sunt, & odore plurimùm à Cardamomo differũt. Fructus uerò figura aliquam habet cognationem, qui oui columbini magnitudine conspicitur, & Cardamomi modo granis angulosis repletus est. Grana ipsa etiã Melligette uocantur, quòd à regno Melli aduehebantur. Illi uerò plurimùm errant, qui Nigellæ citrinæ semen Cardamomi appellatione * dignantur.

* Aliàs, donant.

NARDVM. Caput VI.

CVm simpliciter Nardum, scriptũ legimus, semper Syriacam uel Indicã intelligere debemus. B Sunt enim multæ differentiæ, ut Indica & Syriaca, quæ nullam aut exiguam differentiã habent. Præter has est Celtica, quæ etiam Saliunca uocatur, Montana, rustica, siue Azaron, Cretica siue Phu, & Malobathrum: de quibus singulis deinceps agemus.

NARDVS SYRIACA.

SYriaca siue Indica Nardus est ea, quæ adhuc in Pharmacopolijs Spica Nardi, uel simpliciter Spica appellatur, Adeò per omnia cõueniunt etiã omnes notæ. Quapropter non raro mirari eos soleo, qui Nardo nos carere negant. Id tamen uerũ est, afferri nardũ ualde inueteratã, debili odore & languido sapore, ut satius sit & cõuenientius, Celticam pro Indica accipere.

NARDVS CELTICA. Ca. VII.

CEltica nardus absq; ulla cõtrouersia est ea, quæ hodie à Pharmacopolis Spica Romana dicitur: nulla enim est, quæ nõ conueniat, nota. Testatur Diosc. hanc nardum Saliuncam ab Incolis appellari, quã uocem Marcellus Vergilius in Gallicã mutauit: sed malè & ualde frigidis argumẽtis inductus. Nam Germani eandẽ herbã adhuc proprio uocabulo Selfungk appellant. Celtica aũt Nardus in Istria, Germaniæ uiciniori quàm Galliæ regione, Pannonia et in Alpib. nascitur. Quare potius Germanica quàm Gallica appellari debet. Nusq̃ enim hæc Nardus in tota etiã Gallia nascitur, Sed adhuc ex Norico, Istria & Pannonia in maxima quãtitate affertur. Quare ipse Diosc. huic nardo Gallicæ nomen nõ tribuit, sed Celticæ & Saliuncæ. C Nã Celtarum appellatione non tam Galli q̃ Germani ab historicis quibusdam indicantur. Adde, quòd Saliuncæ uocabulum Germanicum sapiat etymon. Hãc nardũ alijs etiam uocabulis Germani nominant, ut Marien Magdalenen blũmẽ/Spica nardes: Sed omniũ proprijssima & uetustissima est appellatio Selfungk: et si coniectari licet, uidetur mihi à conseruando iuuenili animo facta esse. Illi aũt uehementer impingunt, qui Spicã siue Nardũ Celticã eã esse putant, quæ ab alijs Lauendula maior, siue Massiliensis Lauẽdula appellatur, unde oleum Spicæ uulgo sic uocatũ faciunt. Toto enim cœlo hæ duæ plãtæ distãt. Nardus Celtica breuis herbula describitur, quæ propter breuitatẽ suam in manuales fasciculos nõ minus hodie quàm olim ligatur. Lauendula uerò lignosius & longus frutex potius quàm herba est, neq; in fasces uel fasciculos ligatur. Nardi Celticæ folia subflaua describũtur, Lauendulæ uerò intensè uiridia cernuntur. Nardus Celtica luteo describitur flore, lauendula purpureũ ferè ostendit. In Celtica nardo solæ radices & caules Medicinã faciunt: Folia enim & flores, quoniã neq; saporem neq; odorem habent, ex omni usu * abdicata sunt. In Lauẽdula cõtrà soli flores & folia medica ui pollent: radices aũt & caudices potius quàm caules, quoniã lignosi & odoris & saporis expertes sunt, in nullũ usum recipiuntur. Certũ igitur est, Lauendulã istam maiorem nõ esse Nardũ Celticam, sed utraq; diuersa est, & sui generis plãta. D Quid aũt hæc Lauendula sit, in Stœchade indicabitur.

* Aliàs, exploduntur.

MONTANA NARDVS. Ca. VIII.

MOntana nardus, quæ etiã Niris, Thilacitis et Pyritis appellatur, olim ex Cilicia in coriaceis sacculis (quos Græci θυλάκια uocãt) ad exteras nationes ferebatur: partim ad Medicinæ usum, partim ut ignibus propter iucũdum odorem inijceretur: unde etiam illi nomen Pyritis factum est. Hanc intelligit in Fastis suis Ouid. cùm ait:

Et sonet accensis spica Cylissa focis.

Nequaquã enim Crocus eò loco intelligendus est, qui igni iniectus fœtet. Nardus uerò Mõtana in flammã iucundi odoris resoluitur. Copiosissimè hæc in Cilicia prouenit. Quapropter potius Pauli Marsi Piscinensis, quàm Antonij Phanensis Cõmentarium in hũc Ouidij locũ probauerim. Nã ille Nardi Spicam, & bene: hic uerò Crocum, sed malè, per Cylissam Spicam intelligendũ asserit. Hodie uerò nullus illius usus est. Nã non amplius affertur, præterquàm quòd interdum casu cum alijs mercibus adueniat: sed id rarissimè accidit. Hi autem uehementer errant, qui Montanam nardũ eam putant esse herbã, quæ à nobis Katzenleyterle appellatur, muscus potius, funiculi modo per terram serpens, quàm herba: qui etiam nullo neq; sapore neq; odore commendetur.

AZARVM. Caput IX.

Azarum quamuis odore Nardum imitetur, ut etiã propterea syluestris nardus nominetur, nullã tamen formam cũ nardo communem habet. Nõ defuerũt, qui etiã hãc Baccharem appellarent, ꝓpter odoris similitudinem. Ambæ enim, scilicet Azaron et Baccharis, odoratæ herbæ sũt, sed diuersæ. Malè igitur Baccharis caput in Azari caput, & ecõtrà repositũ est, quasi una eademq; esset herba. In correctioribus uerò exemplaribus, seorsim de utraq; agitur. Nã Azarum primo libro inter aromata recenset. Baccharẽ uerò in tertio inter odoratas & coronarias herbas describit. Azarum à nobis Haselwurtz nominatur, quòd plerũq;, & ferè semper, in Coryletis nascatur. Antonius Musa Italus, & Germanicæ linguæ ignarus, à lepore factũ illi nomen esse interpretatur, sed malè. Nã si à lepore etymon deriuaretur, nõ Haselwurtz/ sed Hasenwurtz/ pronunciandũ esset.

PHV. Caput X.

Phu, siue Nardus Cretica, quã quidam agrestẽ nardũ uocãt, solo odore nardum imitatur. Per cætera enim omnino illi dißimilis existit. Ab omnibus esse creditur Valeriana. Quoniam aũt præcipuæ notæ nõ respõdent, falsum omnino est, quod quidã aiunt: Phu sine controuersia est Valeriana. Nullo modo tamen negandũ est, Valerianam huius Phu speciẽ esse agrestem, & dißimili radice, & quæ à ueteribus nõ descripta sit. Verum aũt Phu ea est herba, quæ à nobis Theriacks kraut / & Garten seliungk/ quasi satiua Saliunca, siue Nardus appellatur. Radices habet multas digiti craßitudine, quæ transuersæ in superficie terræ serpũt, odore nardi, sed grauiore. Valerianæ uerò radices uirosiore odore sunt, nec in terræ superficie serpunt, sed graciles fibras deorsum agunt.

MALOBATHRVM. Ca. XI.

Malobathrum multi crediderũt Nardi folium esse. Diosc. uerò & ipsa experientia cõtrarium testantur. Hoc Malobathrum antiqui foliũ etiã nominabant, quãdoquidem nihil aliud est, quàm foliũ sine radice paludibus innatans. Hinc unguenta, quæ Malobathro odorabantur, foliata dicta sunt: eratq; hoc foliũ principale in unguentis, & non nardi foliũ, ut Plinius existimat. Siquidem Nardus spica tantùm est, præter quam nulla folia habet. Quapropter superuacuũ est, quod Plinius dicit lib. 12. ca. 12. Gemina dote Nardi spicas & folia celebrant. Hodie aũt hoc aroma amplius non affertur. In eius uerò locũ Casiæ & Cinnamomi folia substituta sunt, quæ pro Malobathro quidẽ in usum recipere cuilibet licet. Sed eadem Malobathrum, uel simpliciter folium appellare, non perinde fas est.

CASIA. Caput XII.

Casia multiplices habet differentias. Est enim Casia aromatica Cinnamomo cognata arbuscula, cuius ramuli uel baculi, si cũ ipso cortice ligno adhuc inhærente uendãtur, Xylocasia appellantur. Cùm uerò extruso ligno ueneãt, Casia Syringites, uel Syrinx uocatur, quòd excauati cortices fistulæ similitudinem habeãt. Hæc erat antiquis Casia fistula, uel fistularis. Arabes aũt aliã Casiam fistulã in usum Medicinæ introduxerunt, quæ fructus proceræ arboris in India, et nũc in Aegypto etiã nascentis existit, quem Aristobulus Barbarus Fabam Indicã uocat, diuersæ penitus cum alijs facultatis. Porrò ueterũ Casia fistularis, uel lignea, multis seculis nõ uisa est, sed eius loco cortex radicis cuiusdã, acerbi & nõ aromatici saporis uenditur. Iam uerò quorundam diligentia factũ est, ut una eius species rursum asportetur, sed rarò ac minimè copiosè. Habet autem Casia tantã cum Cinnamomo similitudinem, ut alterutra in aliam non rarò degeneret.

CINNAMOMVM. Ca. XIII.

Cinnamomi non pauciores quàm Casiæ species sunt. Optimum est quod Gal. in lib. de Theriaca ad Pisonem & de Antidotis, describit. Tali aũt hodie omnino caremus, & habemus tantùm ex omnibus uix unã speciem, eã scilicet, quæ Mosilicæ Casiæ similis est, quæ item omnium max. arborescit. Propterea nõ sine ratione quidã opinãtur, nostrũ Cinnamomum Casiæ potius quàm Cinnamomi speciem esse. Cùm uerò Casia & Cinnamomum plures habeãt species, sintq; inter se ualde cognatæ arbusculæ, temerarium esset pronunciare, nos Cinnamomo carere. Cinnamomum autem, ut hodie affertur, est cortex tãtùm suæ arbusculæ, quam quidam Canellam uocant, nos uerò Zimetrinden.

AMOMVM. Ca. XIIII.

Amomum est paruus ille et in se ipsum cõuolutus frutex, quem monachi rosam sanctæ Mariæ, & rosam de Hiericho, uocãt. Nihil enim in hac planta quod historiæ repugnet, inuenitur: quãuis Antonius Musa id neget, eo argumento utens, quòd rosa Hierichuntis folia Bryoniæ nõ habeat, quæ tamen Amomũ habere debet. Quòd autem hæc ipsa Hierichũtis rosa talia folia non habeat, nemo statuere potest, cùm ipsa folia in tanto itinere, & tanto temporis interuallo antequam ad nos perferantur, dilabi poßint. Quis enim non uidet, si apud nos ramus in syluis decerpatur, & per longinquũ iter feratur, quòd folia ipsa defluant? Quare frigidiusculum est hoc Musæ argumentum. In Pharmacopolijs autem uerũ Amomum nõ habent, sed eius loco duplicis generis semina ostendũt, quorũ unum est Sysonis, alterum uerò Botryos, hoc est, alterius Ambrosiæ semen.

COSTVS Caput XV.

Costus, qui triplicem habet differentiã, hodie rarißimè affertur, sed eius loco quidam adhuc nõ minus quàm olim Comagenæ Enulæ præparatã radicem uendunt, quidam etiam alias diuersas: ita ut nullum ferè Pharmacopolium sit, quod nõ propriũ Costũ habeat. Nomen eius adhuc in ore omnium fertur, res uerò ipsa è manibus excidit.

A SCHOENVS, QVEM LATINI TEretem seu rotundum odoratum iuncum appellant. Caput XVI.

IVncus odoratus duplicem habet differentiam. Vnus enim angulosum, alter teretem caulē fert. Ille alio etiam uocabulo Cyperus, de quo suprà dictū est, hic uerò Schœnos simpliciter appellatur, & flores eius χοινο ἄνθος, & composita appellatione, σχοίνανθος, quam uocem in squinantum Græcæ linguæ imperiti deflexerunt. Erantq; ex hac planta olim in maximo usu flores, nunc uerò stipites & folia tantùm nobis Arabes mittunt: sibi flores, hoc est, præstantiorem partem reseruantes. Nihilominus tamen hæ partes stipites & folia, Schœnanthi appellatione ueniunt. Porrò hoc aroma Germani Kamelstro appellant.

CALAMVS AROMATICVS. Caput XVII.

VEro aromatico Calamo omnino hodie caremus, cuius loco uenditur ueri Acori radix. In calamo autem ipsa arundo, & non radix, in usu est: propterea ipse calamus, siue arundo, à Dioscor. & non radix, describitur. Ex Acoro autē sola radix medicinam facit, quam nūc pro aromatico Calamo uendunt. Dominicus Senno cū Acoro Calamum aromaticum in Syria nasci uidit, & nihil differt à uulgari arundine, quod ad formam attinet, sed sola tantùm uirium diuersitate, & aromatico odore & sapore ab B illo distinguitur.

BALSAMVM. Cap. XVIII.

BAlsamum non minus quàm olim adhuc in Aegypto nascitur, sed ad nos liquor eius nō perfertur: & si adfertur, mille modis adulteratus est. Eius tamen fructus & lignum in omnibus Pharmacopolijs uenduntur, Carpobalsami & Xylobalsami nomine, sed adulterata & ipsa. Nam antequàm ad nos ueniant, in humore aliquo ea macerant incolæ, sibi dilutū ad medicinam & unguenta reseruantes, nobis uerò sine uiribus lignosam substantiam mittentes.

ASPHALATVS. Cap. XIX.

ASphalatos, siue Aspalatos (nam utrunq; dicitur) multùm ab Asphalto differt. Illa enim aromatici odoris arbuscula est, hæc uerò res pici similis in terra nascēs, quæ aliàs bitumen appellatur. Asphalati autem arbusculæ non una tantùm species existit, quæ omnino hodie non cognoscitur. Nam neq; nomē amplius auditur. Ruellius lignum Rhodisium, quod Agallochi species est, Asphalatum esse constanter affirmat. Cùm uerò in Rhodisio ligno ipsum lignum tātùm medica ui & odore polleat, in Asphalato autem radicis tantùm cortex, non uideo quomodo certò aliquis affirmare posit, lignum Rhodisium Asphalatum esse.

MVSCVS. Caput XX. C

DIfferunt plurimùm ueterum & recentiorum Muscus. Nam ueteres sic uocant uillosam illā caniciem arborum, quæ propriè etiam in quacunque nascatur arbore, muscus appellatur. Medici autem hoc uocabulo non quemuis arborum muscū intelligebant, sed eum qui in Cedro, Populo alba, & Quercu nasceretur. Verùm neq; hunc indifferenter, sed eum tantùm, qui aromatum modo odoratus esset. Quapropter à Diosc. in hoc primo Libro inter aromata recēsetur. Res uerò quæ nunc muscus appellatur, impropriè nomen hoc accepit. Non enim arborum uillosa canicies est, sed Indici cuiusdam animalis odoratū pus. Quapropter peritiores natura res diuersas distinguunt, illum Muscum, hunc uerò Moschum appellantes, ut apud Aëtium uidere est.

AGALLOCHVM. Cap. XXI.

AGallochum sine dubio illud est lignum, quod hodie ab omnibus Medicis & Pharmacopolis Xyloaloës, id est, lignum aloës, & lignum Paradisi uocatur. Huius autem multæ sunt differentiæ, quas periti facilè distinguere possunt. Omnium uilissima eius species est, quæ lignum Rhodisium appellatur. Sed quāuis minori precio, quàm cæteræ species, ueneat, nequaquam tamen contemnendas in Medicina uires habet.

NASCAPHTHVM. Ca. XXII. D

NAscaphthon quid uerè sit, hodie omnino ignoratur, nisi quis Storacem siccā, siue Corzumbrum esse contendat.

CAVCHAMVM. Cap. XXIII.

CAuchamum est gūmi illud, quod hodie omnes Pharmacopolæ Laccam uocant. Si uerò aliquis credere nolit, legat Diosc. de Cauchamo hoc Caput, & Serapionis de Lacca, qui hunc autorem super Lacca adducit, totumq; Cauchami caput de uerbo ad uerbum recenset.

CYPHI. Caput XXIIII.

CYphi thymiamatis cōpositio est, qua Aegyptij sacerdotes in sacrificijs utebantur: eratq; duplicis compositionis, Vna Seleniacum, Altera Heliacum appellabatur: quòd hæc Soli, altera Lunæ consecrata esset. Quomodo autem præparetur, hic ipse autor, & Aëtius in Methridatica compositione, & alij plures, indicant.

CROCVM. Caput XXV.

CRoco olim Lycia, Cilicia, Sicilia & Italia celebrabantur tantùm, nunc uerò copiosus etiā in Germania eius est prouentus. Croci autem appellatione non solùm tota cum radice herba intelligitur, uerumetiam ipsa tantùm floris stamina, propter excellentiam, crocus simpliciter appellantur, quæ nos cum Arabibus Saffran nominamus.

CROCO-

CROCOMAGMA.

Crocomagma Crocini unguenti fæx & sedimentum est, cuius compositio paulò pòst describetur.

DE INVLA. Caput XXVI.

Inula Helenium à Græcis appellatur, quòd ex Helenæ lachrymis enatum sit: quam fabulã pulchrè describit Nicander in Theriacis suis. Est autem duplicis Inula differentiæ. Vna quæ copiosè apud nos prouenit, & quam Germanico uocabulo Alant uocamus. Altera, quæ in Aegypto nascitur serpillo similis, & coronaria herba est. Sed hæc hodie omnino ignota est, præsertim apud nos.

OLEVM. Cap. XXVII.

Oleum, quãdo simpliciter scriptum inuenitur, intelligendum id est, quod ex satiuis oliuis exprimitur. Hoc Germanicè Baumöl uocatur, propterea quòd ex fructu in arboribus nascẽte exprimatur. Omphacinum uerò oleum est, quod ex immaturis oliuis exprimitur: hoc uiridiorem colorem habet.

OLEVM SYLVESTRIS OLIVÆ. Caput XXVIII.

Hoc oleum ex syluestris oleæ, quæ Oleaster appellatur, fructu exprimitur.

CANDIDVM OLEVM.

B Candidum oleum duplex est. Quoddam enim natiuum, quoddam factitiũ habebatur. Quod uerò natura candidum est, adhuc ex Hispania Vlisbona in maritimam Germaniæ oram affertur, & ab incolis Wittöl appellatur.

SICYONIVM OLEVM. Caput XXIX.

Sicyonium ex candido oleo fit eo quo Diosc. docet modo. Nomen uerò inuenit, quòd ad Sicyonem Peloponnesi urbem copiosè præparetur. Hodie autẽ fieri desijt.

SORDES SIVE STRIGMENTA Balneorum. Caput XXX.

Moris erat ueteribus, corpora in balneis oleo ungere. Sudor uerò qui huic oleo & corporũ sordibus miscebatur, strigmenti nomen inuenit.

PALAESTRARVM ET GYMNAsiorum sordes.

Similiter etiam nudi iuuenes in palæstris & gymnasijs se exercentes, oleo ungebantur. Sordes uerò ex hoc oleo & puluere, pauimentis, parietibus & columnis adhærentes, ad suos in Medicina usus colligebantur.

OLEOMEL. Cap. XXXI.

Oleomel non amplius affertur. Huic tamen simile quiddam ex quercuum & betularum uetustis truncis fluit, sapore melli, pinguedine oleo respondens. Hoc similiter ut illud nauseam & uomitum facit, aluumq; soluit. Germani Stockhonig / sine Speiseym / appellant.

C

RICININVM OLEVM. Caput XXXII.

Ricininum oleum ex fructu ricini exprimitur. Quid autem ricinus sit, in Quarto describetur. Arabes hoc oleum de Kerua appellant.

AMYGDALARVM OLEVM. Caput XXXIII.

Exprimitur adhuc ex dulcibus & amaris amygdalis non minus quàm olim oleum, suosq; habet in Medicina usus.

BALANINVM OLEVM. Caput XXXIIII.

Ex glande unguentaria hoc exprimitur, & ab Arabibus oleum de Ben nominatur. Quid autẽ sit hæc glans unguẽtaria, in Quarto declarabitur. Oleum hoc non amplius affertur, imò in Germaniam nunquàm allatum est.

HYOSCYAMINVM OLEVM. Caput XXXV.

Hyoscyaminum oleũ ex hyoscyami candidi aqua calida permacerato semine, ut alia multa olim exprimebatur. Nunc uerò inuenta meliori ratione ex eodem trito & calefacto semine sine aqua ui D excutitur. Nos Bilsen öl appellamus. Huic similiter hodie præparatur Raphaninũ & Sinapinũ, quæ olim aqua macerabantur.

CNIDIVM OLEVM.

Ex Grano cnidio oleum hoc exprimitur, rari hodie in medicina usus. Cæterùm non est, ut Marcellus Verglius in huius capitis Commentario ait, granum Cnidium Chameleæ semen. Dioscor. enim id negat. Quid uerò sit, in Quarto audiemus.

CNICIVM OLEVM.

Cnicium ex Cnici, qui hodie Cartamus dicitur, semine exprimebatur. Cuius hodie nullus est usus.

RAPHANINVM OLEVM.

Ex Raphani semine nunc quoque non minus quàm olim hoc oleum exprimitur, sed alio, ut in Hyoscyamino præmonuimus, modo. Nos Retich öl appellamus.

NIGELLINVM OLEVM.

Ex Nigellæ, quæ melanthion Græcis uocatur, semine, hoc oleum exprimebatur. Nunc autem cessauit illius usus. Quid uerò Nigella propriè sit, in Tertio audiemus.

A

SINAPINVM OLEVM.

Sinapinum ex uulgaris sinapis semine exprimitur, alia quàm olim ratione, ut in Hyoscyamino præmonstrauimus.

MYRTEVM OLEVM.
Caput XXXVI.

Myrteum siue Myrtinum oleum, alia nunc ratione quàm olim præparatur, propterea easdem uires nemo illi tribuerit. De Myrto autē statim pòst hoc ipso libro sermo habebitur.

LAVRINVM OLEVM.
Caput XXXVII.

Laurini uaria est cōfectio: Hodie uerò illud tantùm usui est, quod ex oliuæ oleo, & lauri frondibus oleo incoctis præparatur. Quidam, ut iucundiorem acquirat colorem, ærugnem miscent, sed malè. Corrumpitur enim, & turbatur ærugne huius olei temperamentum. Verùm si diligenter præparetur, satis hilarem acquirit colorem, ut non sit opus ærugnem addere.

LENTISCINVM OLEVM.
Caput XXXVIII.

Lentiscinum oleum ex Lentisci maturo fructu oleo incocto fit, quod ad nos non affertur, neq; à nobis præparari potest, cùm ipsa arbore Lētisco careamus.

B

MASTICHINVM OLEVM.
Caput XXXIX.

Hoc oleum fit ex Lentisci resina, quæ mastiche uocatur. Eius magnus adhuc est in medicina usus. Hodie uerò alia quàm apud Dioscoridem ratione præparatur. Vulgo oleum masticis uocatur.

ODORATA VNGVENTA.
Caput XL.

ROSACEVM VNGVENTVM.
Cap. XLI.

Rosaceum hodie oleum rosarum à Pharmacopolis uocatur. Verùm secundū Dioscoridem & ueterum descriptionem non conficitur. Nam rosas tantùm in oleum coniectas ad solem exponunt, & deinde à rosis excolatū exponunt, & usui reseruant. Estq; hoc simplex rosaceum, quo etiam ueteres interdum utebantur.

ELATINVM VNGVEN.
Cap. XLIII.

Ex palmæ nondum florentis operimento, quod Elate uocatur, elatinum olim fiebat unguentum: hodie uerò fieri desijt. Quidam eius loco faciunt unguentum ex abiete, quod elatinum esse putant, creduntq; in huius unguenti compositione abietem elate appellatione significari, sed falsò. Nam elate tam palmæ operimentum, quàm abietem significat.

C

MELINVM VNGVEN.
Caput XLIIII.

Melinum ex malis cotoneis adhuc conficitur, non tamen aromatis odoratur, sed simpliciter fit ex maceratis & insolatis in oleo cotoneis malis, uocaturq; oleum cytoniorum à Pharmacopolis.

OENANTHINVM VNGVEN.
Caput XLV.

Oenanthinum ex labruscæ, quæ uitis agrestis est, floribus, oenāthe appellatis, cōficiebatur. Nunc uerò eius nullus in hisce terris usus est.

FOENVGRAECINVM VNGVEN.
Caput XLVI.

Hoc à quibusdam adhuc præparatur, sed simpliciter ex fœnigræci seminibus oleo incoctis, uel ad solem maceratis. Qui præparant uocant oleum fœnigræci.

SAMPSVCHINVM VNGVEN.
Caput XLVII.

Ampsuchinum ex maiorana, quæ Græcis sampsuchum appellatur, fiebat, admixtis alijs aromatibus. Nunc uerò non amplius præparatur. Nam omnia ferè unguenta, quæ olim odoris gratia conficiebantur, hodie in Europa non præparantur.

D

OCIMINVM VNGVEN.
Cput XLVIII.

Ex Ocimo hoc quondam conficiebatur. Quid autem ocimum sit, in secundo libro audiemus.

ABROTONINVM VNGVEN.
Caput XLIX.

Ex Abrotono nigra seu mascula, hoc olim fiebat unguentum. Nunc quidam in sole cum abrotono maceratum oleum, abrotoni oleum uocant.

ANETHINVM VNGVEN.
Caput L.

Hoc hodie simplici ratione ex anethi floribus in oleo ad solem maceratis conficitur. Quidam etiam Pharmacopolæ secundum aliam descriptionem faciunt. Vulgo in Pharmacopolijs oleum anethinum uocatur.

LILINVM VNGVENTVM.
Caput LI.

Lilinum adhuc fit, sed tantùm in oleo maceratis candidis lilijs. Vulgo oleum liliorum nominatur.

NARCISSINVM VNGVEN.
Caput LII.

Non amplius cōficitur narcißinum, neq; hodie præparari potest, cùm uulgo narcissus non cognoscatur

CRO-

A

CROCINVM VNGVENTVM.
Caput LIII.

CRocinum nostris quoq; temporibus fit, non tamen secundum hanc descriptionem. Pharmacopolæ hoc suo more præparatum oleum Croci appellant.

LIGVSTRINVM VNGVEN.
Caput LIIII.

EX Ligustri floribus, quoniam odorati sunt, hoc olim conficiebatur unguentum. Nunc uerò nusquam conficitur. Quid uerò Ligustrum sit, in hoc libro non multò pòst demonstrabitur.

IRINVM VNGVENTVM.
Ca. LV.

EX Illyrica Iride hoc præparabatur unguentũ. Quid autem Iris sit, anteà ostensum est.

GLEVCINVM VNGVEN.
Cap. LVI.

SImplex hæc est Gleucini confectio, quæ à Diosc. ponitur. A Galeno hæc ipsa etiã κατὰ γένη septimo recẽsetur, & ad Dioscoridẽ refertur. & præter hanc aliæ tres indicantur, quæ plura recipiunt aromata, siue ingredientia, ut uocant. Nomen à musto, quod γλεῦκος à Græcis dicitur, accepit. Hodie non fit.

AMARACINVM VNGVEN.
Caput LVII.

B

DIuersum hoc est à Sampsuchino, quamuis utrunq; Sampsuchum siue Amaracum capiat. Alia uerò aromata, quæ ingrediũtur, differunt. Quare ut distinguantur ab inuicem, hoc Amaracinum, illud Sampsuchinum appellarunt. Nunc uerò & hoc fieri desijt.

MEGALINVM VNGVEN.
Caput LVIII.

HOc hodie non conficitur. Nam Dioscoridis etiam ætate non amplius conficiebatur.

HEDYOCHROVM VNGVEN.
Caput LIX.

HEdyochroon ab hilaritate coloris nomen accepit, hodie uerò non præparatur. Sunt & pastilli qui theriacam Andromachi ingrediuntur, similiter Hedyochroi appellati, qui plurimùm ab hoc unguento differunt. Quapropter ineptè apud Paulũ Aeginetam li. 7. in Theriaces compositione, uocabulo Hedyochroi adiecit unguinis appellationem interpres Albanus Torinus Vitodurensis.

METOPIVM VNGVEN.
Caput LX.

MEtopium Galbanum recipit, propterea à Galbani planta ab Aegyptijs Metopion appellata nomen accepit. Non præparatur hodie.

MENDESIVM VNGVENTVM.
Caput LXI.

C

NEq; hoc amplius conficitur in Europa.

STACTE. Cap. LXII.

DIcta est Stacte à stillando. Est autem recentis & expressæ myrrhæ destillans pinguissimus flos. Antonius Musa Styracem liquidam Stactẽ esse constanter affirmat, sed malo iudicio. Sunt enim natura penitus diuersæ Styracis & Myrrhæ arbores, & huius lachryma in aqua resoluitur, illius uerò in oleo, uel oleo simili humore tantùm. Styrax prætereà liquida calamitæ Styracis expreßio est, cui antequàm exprimatur, liquida resina & oleum additur, ut liquidior facta magis redoleat, & uiliori precio ueneat. Nam Styrax calamita pluris constat. Si ergo uera habetur & recens Myrrha, non magno labore ex hac Stacte exprimi potest. Hodie apud nos non exprimitur, ob recentis Myrrhæ inopiam, sed in Arabiæ Mecha copiose adhuc conficitur.

CINNAMOMINVM VNGVEN.
Cap. LXIII.

CInnamominum à Cinnamomo, quod basis huius unguenti est, nomen accepit. Hodie nõ præparatur.

NARDINVM VNGVEN.
Caput LXIIII.

D

NArdinum ex Indicæ Nardi spica, & alijs quæ à Diosco. recensentur, fiebat. Nunc similiter præparatur quibusdam demptis, aliquibus etiam additis simplicibus. Sed multum illo ignauius est. Quidam uerum Nardinum Vnguentum hoc esse credũt, quod ex Spica Lauendulæ destillatur: sed longè falluntur.

MALOBATHRINVM VNGVEN.
Caput LXV.

MAlobathrinum unguentum præcipuè Malobathro constabat. Hoc, ut Gal. in κατὰ γένη lib. 3. innuit, Romæ foliatum dicebatur. Nardinum uerò Spicatum.

IASMINVM VNGVENTVM.
Caput LXVI.

IN Perside Iasmini nascuntur flores, Violis quadantenus similes, qui ab Arabibus Iesimini & Zambach appellantur. Ex his unguentum illud conficiebatur, quod ab Arabibus etiam oleũ de Zambach nominatum fuit. Vnde imperiti putant hoc ex Sambuci floribus fieri, maximo, & qui etiam pedibus palpari poßit, errore. Iasmini autem flores hodie à quibusdam in Italia seruntur, Iesemini appellatione. Sed I, primam consonantem quasi S, pronunciant. Vnde quidam eo ignorantiæ peruenerunt, ut Sesaminum semen, & Ieseminum appellatum Italis florem, eandẽ rem esse credant, sed malè.

MYRRHA.

MYRRHA. Cap. LXVII.

IAmdudum de Myrrha incidit controuersia, negantibus etiam doctißimis uiris, nos Myrrham ueram habere. Qui uerò res ipsas diligenter inquisiuerit, non poterit non uidere, quòd non tantùm mediocris, uerumetiam optima Myrrha afferatur: quãuis hoc fiat rarius. Quòd autem non frequentiùs fiat, sola in causa est Aromatopolarum, quos hodie Materialistas uocant, ignauia & inscitia. Hi enim cùm partim etiam in Aegypti Alexandriam nauigent, facilè possent optima quæq; eligere & asportare, nisi sumptibus parcere mallent, quàm humani corporis salubritati consulere. Verùm hoc nequaquàm illorum institutí est, sed longè alium finem, ipsas scilicet diuitias & priuatum commodum sequuntur. Myrrha autem adhuc nomen suum in Pharmacopolijs retinet.

BOEOTICA MYRRHA.

BOEoticam myrrham necesse est similiter lachrymam esse. Quemadmodum enim propriè uocitata myrrha eiusdem nominis arboris lachryma est, quæ in aqua dissoluitur (hoc addo, ut à resinosis lachrymis, quæ in aqua minimè resoluuntur, distingui poßint) Sic etiam par est, Bœoticam myrrham ex arboris aliqua parte manare. Non enim frustra, sed ob similitudinem substantiæ & qualitatis, quas cum myrrha paulò minus quàm easdem habet, myrrhæ uocabulo appellata fuit. In hoc uerò Diosco. exemplari, quod Marcel. Verg. interpretatus est, clarè legitur, Bœoticam myrrham, nascentis cuiusdam in Bœotica arboris, incisam radicẽ esse, sed malè. Neq; hoc interpretis culpa, uerùm exemplaris Græci uitio factum est, in quo sic scriptum reperitur: ἡ δὲ Βοιωτικὴ σμύρνα ὀπὸς δένδρου τινὸς ἐν Βοιωτίᾳ γινομένου ῥίζα τετμημένη. Correctiora exemplaria uerò sic habent: Bœotica uerò myrrha ex incisa cuiusdam in Bœotia nascentis arboris radice manat &c. Quam lectionem ueram esse, ipse etiam Serapio indicat, cùm in myrrhæ cap. sic ait: Sed myrrha quæ est ex terra, quæ dicitur Laptoteno, id est, Bœotia, abscinditur ex radice arboris, quæ est in terris illis. Sic ille Dioscor. caput hoc reddidit, nec dicit Bœoticam myrrham incisam esse radicem, sed ex radice excindi, quemadmodum solent incisione elici reliqui liquores. Myrrha hæc hodie omnino non cognoscitur.

STYRAX. Cap. LXVIII.

STyracis & Myrrhæ arbores natura penitus esse diuersas, in Stacte præmonui. Quod etiam ad natales attinet, nihil penitus conueniunt. Hæc enim in India & Arabia, illa uerò in Asiæ minoris Pisidia & Cilicia prouenit, multùm secundum latitudinem distantibus regionibus. Si uerò substantiam ipsam earum, quæ ex his emanant, lachrymarum considerabimus, omnino diuersam deprehendemus. Lachryma enim, quæ ex Styrace manat, præter omnes alias notas quas iam taceo, resinosæ est substantiæ, cuius proprium est, in sibi simili humore aliquo resolui, & minimè in aqua, quippe quæ pinguedinis omnino nihil in se habeat. Quæ uerò è myrrhæ arbore destillauerit lachryma, facilè etiam propter substantiæ similitudinem, in quouis aquoso humore dissoluitur. Hæc latius ideo dico, ut sciamus liquidam Styracem nihil minus esse quàm Stacten: quod pluribus etiam demonstrare argumentis possemus, si huius loci esset falsas doctorum opiniones & iudicia confutare. Styracis autem triplex habetur hodie differentia. Est Styrax calamita, quæ in candicantes et ruffescentes grumos concreuit. Hæc addita resina & oleo expressa, liquida uocatur Styrax. Estq; altera species, quamuis substantia eadem, expressæ huius sedimentum, quam pro bona Calamita Styrace hodie uendere cœperũt, idq; ante paucos annos. Sed facilè fraudem exercitatus deprehendere potest. Talis enim Styrax corticibus & scobe in magnos grumos conformatis constat, qui minimum odoris, minus etiam pinguedinis habeant, & facilè digitis in puluerem fricentur. Tertia Styracis differentia: Styrax rubra est, à quibusdam etiã Thymiama uocata, estq; cortex in ruffo colore nigricans, quem aiunt ex Styracis arbore colligi. Hodie autem Pharmacopolæ non amplius Styrax, sed Storax, pronunciant.

BDELLIVM. Cap. LXIX.

SVbstantia & qualitate Bdellium & Myrrha, magnam habent cognationem, suis tamen distingui possunt notis, quas etiam ipsi, ut uocant, Materialistæ ignorant: quo factũ est, ut hactenus aliquot seculis Myrrham pro Bdellio attulerint & uendiderint. Nunc uerò genuinum Bdellium rursus affertur, sed raro, & in parua quantitate. Nomen suum in Pharmacopolijs retinet.

THVS. Caput LXX.

THus etiam optimum nos habere nemo dubitare debet. Neq; tamen inficias eo, interdum resina & alijs quibusdam adulteratum afferri. Est autem Thus in Arabia nascentis arboris resinosæ substantiæ lachryma candicans, pinguis, & interdum duabus guttis testiculorum modo concrescens, quod optimum est, & masculum uocatur. Pharmacopolarum quidam Thus, quidam uerò Olibanum Græca appellatione uocant. Germanis, quoniam in templis ad sacros suffitus accenditur, Weihrauch/ quasi consecratorius fumus, nominatur.

THVRIS CORTEX. Caput LXXI.

THuris cortex unà cum arefacta lachryma ex arbore auellitur, & cum Thure affertur, maiore astringendi & siccandi ui, quàm Thus ipsum, præditus.

THVRIS

A

THVRIS MANNA.
Caput LXXII.

FRequenter huius Mannæ in libris Gal. κατὰ γένη inscriptis, mentio habetur, & apud multos alios ueteres scriptores: ubi Interpretes, quoties Manna thuris, scriptum inueniunt, ex una re diuersas faciūt. Si enim inuenerint orationem huic similē: Recipe Mastiches, Mannæ thuris, &c. Statim illi Mannam & Thus, diuersas res credentes, distinguunt uirgula, hoc modo, Mannæ, Thuris, &c. sed malè. Est autem hæc Manna tenuis ex masculo thure puluis & pollen, qui in grumorum attritu resoluitur. Huius frequens olim in emplastris fuit usus. Sed hodie hæc res in usu non habetur, sed eius loco trito utuntur Thure. Nomen uerò ipsum ad aëreum & roscidum mel, Manhu ab Israëlitis olim appellatum, transtulerunt. De quo plura secundo Libro in Mellis capite audiemus.

THVRIS FVLIGO.
Cap. LXXIII.

FVligo etiam ex Thure, quemadmodū ex omnibus resinosis & oleosis rebus colligi potest, eo quo Dioscorides docet modo. Est autem Fuligo ex incensa quacunq; pingui re resolutus tenuis fumus, qui Germanico uocabulo Rham uocatur.

PINVS ET PICEA.
Caput LXXIIII.

B

MAgnam inter autores Græcos controuersiā interpretes mouerunt de uocabulis πίτυς & πεύκη: non quòd ipsi Græci tantùm in horum significatione incōstantes sint, sed ipsi etiam interpretes interdum Pityn, Pinum, πεύκην Piceam: & Ruellius interdum etiam πεύκην Pinum, πίτυν uerò Piceam, interpretati sunt: quæ inconstantia, magnam in demonstrandis & iudicandis rebus difficultatē affert. Theodorus Gaza in Theophrasto, præterquàm quòd πεύκην Pinum, et πίτυν Piceam, etiam ipsam πίτυν Laricem interpretatus est: quē secutus est Plinius, & Plinium Vergilius Marcellus, qui præterea πεύκην thedam interpretatur, sed malè. Non autem est quòd hanc culpam aliquis ad interpretum ignorantiā reijciat, cùm ipse Verg. Marcel. in suo in hoc caput Cōmentario fateatur, & cōcedat, posse etiam aliter quàm ipse interpretatus sit, horum uocabulorum significationem ex autoribus iudicari. Nec hodie tantùm ista est in uocabulis cōtrouersia. Nam olim quoq; in ipsa Græcia & Macedonia sua nomina permutabant, Pitys & Peuce arbores. Laricem tamen Pityn, & Peucen thedam interpretari, omnino absurdum est. Multùm enim differunt Pitys & Larix, Peuce & Theda. Ego autem potius Ruellium sequor, multis argumentis & rationibus adductus, & πίτυν Pinum, πεύκην Piceā, interpretandam esse censeo. Longum foret, & non est huius instituti, omnia afferre argumenta & rationes. Meum tamen iudicium de huius generis arboribus hoc esto: Πίτυς est Pinus, quæ cùm sponte prouenit, Pinaster uocatur: nam aliàs etiam in hortis seritur. Hæc in Germania non nascitur.

C

Πεύκη sit Picea, quæ & ipsa habet duas differentias. Vna est longis setis comosior, deorsum etiam pendentibus ramis. Hæc fructus fert in longo cono Pineis nucibus similes, minores tantùm. Conus à Pini cono differt, quòd Piceæ conus longitudine ferè dodrantem æquat, craßitudine autem manum propemodū complet. Pini uerò conus multò breuior latiorq; existit, habetq; pyramidalem figuram. Illius etiam squamæ tenues sunt, & ab inuicem resolutæ. Ita ut fructus siue nuces sub squamis uideri queant. Huius uerò craßiores lignosioresq; sunt & compactæ, propterea non uideri possunt nuces. Si uerò Pini conus in calido æstuario habeatur, uel ad feruentem solem ponatur, resolutis magno fragore squamis dißilit, nucesq; spargit. Picea autem, quæ Pino similes nuces fert, à Germanis Zirbel/ & nuces eius Zirbelnuß uocantur. Hanc arborem in Germania ad Alpes nasci scimus, & à quibusdam etiam Pinū uocari, sed malè. Picea uerò syluestris, conum huic similem fert, in quo minutum & alatum fructum in minimè duro cortice cōtinet, Hanc Germani ein Sichten uocāt. Abies uerò quæ Græcis ἐλάτη uocatur, ea est sine dubio arbor, quæ à nobis ein Thanne appellatur, similes Piceæ syluestri conos ferens. Huic similis est Milax arbor, siue Taxus. Sed hæc ex omnibus sola baccifera est, cùm cæteræ omnes conos ferant. Taxus Germanis ein Eibe uocatur, fiuntq; ex ea hodie non minus quàm olim, arcus & scorpiones.

D

Δᾶς uerò est propriè Theda arbor, quam nos ein Kifer/Kienbaum/& Feuren uocamus, ex qua sumpta pinguißima materia, Theda Græcè, & Kien Germanicè, similiter ut arbor ipsa, nominatur. unde etiam faces δᾶδες à Græcis dicuntur. Huic similis est Larix Latinis, ein Lerche Germanis appellata, Alpibus etiam iuxta Germaniam peculiaris: quam an Græci habuerint uel cognouerint, uehementer dubito. Non enim uocabulum, quo eam indicent, habent.

PITYIDES.

PItyides sunt fructus, Ponticis nucibus magnitudine & figura similes, oblongiores tantùm enati, in Pini & Piceæ conis sub squamis inuenti. Qui autem ex Piceæ conis sumuntur, Zirbelnusse à Germanis uocantur. Horum rarus iam est usus. Pineæ uerò nuces excorticatæ ad nos ex Italia afferūtur, suumq; adhuc in Pharmacopolijs nomen retinent.

STROBILI.

STrobili priuatim dicuntur in Pineo cono inuentæ nuces, ut à Piceæ fructu distinguantur. To-

tus etiam Pini conus cum fructibus siue nucibus Strobilus uocatur. Quapropter bis hoc capite Strobili mentionem facit Dioscor. Primùm enim exemptos ex cono & purgatos fructus intelligit: secundò totũ cum nucibus conum.

LENTISCVS. Ca. LXXV.

Lentiscus Σχῖνος à Græcis uocatur. Σχῖνος uerò eidem genti teretem aromaticum iuncũ significat: quæ uocabulorum similitudo quosdam in magnos errores coniecit. Ideo ne quis in similem errorem incidat, utriusq; differẽtiam pono. Est autem Lentiscus procera arbor ex resiniferarum genere, folia tamen dißimilia habens, quæ lentis folijs similia sunt. Nascitur præcipuè in Chio, & alijs Græciæ locis, & in Aegypto etiam. In Italia autem ab admodum paucis in hortis plantatur. Germania uerò omnino hac arbore caret.

LENTISCINA RESINA.

Ex Lentisco resina in guttas concreta fluit, quæ priuato nomine Mastiche appellatur à Græcis. Res ipsa adhuc in usu est. Nomen uerò, χ, Græcorum litera, in x, Latinam mutato, corruptum est, & pro Mastiche, Mastix pronunciatur.

TEREBINTHVS. Ca. LXXVI.

Terebinthus, quam Græci Τέρμινθον uocant, etiam ex resinam ferentiũ arborum genere est, folia eius eodem, quo in Lentisco ordine in pediculis disposita sunt, multo tamen maiora, & ad laurinorũ magnitudinem accedentia. Nascitur in Græcia, Cycladibus insulis, Petrea Arabia, Iudæa, Syria, Cypro & Aphrica. Nobis omnino est incognita.

RESINAE. Cap. LXXVII.

Resinæ ex multis arboribus fluunt. Quæ autẽ ex Terebintho, Terebinthina Latinis uocatur, Arabibus gluten Albotum. Hæc rarißimè affertur, eius tamen loco Piceæ Resina utimur, similiter Terebinthinã uocantes, sed malè. Quæ uerò ex Lentisco fluit, Lentiscina Latinis, Græcis Mastiche, Arabibus gluten Romanum appellatur. Pinea ex Pino destillat, Abiegna ex abiete. Picea quoq;, ut diximus, resinam fundit. Strobilinam resinam malè interpretatur Pineam Vergil. Marcel. Antea enim eius mentio facta est, sub πιτυίνη uocabulo, & à Pinea resina differt Strobilina. Pityina siue Pinea, est quæ ex arbore & rupto cortice manat. Strobilina uerò, in Strobilis, hoc est, in Pini conis concrescit. Ex Colophone olim ante tempora Dioscor. liquida etiam resina afferebatur, quam uocabant Colophoniam. Ea hodie nonest in usu. Ipsi enim liquidam resinam copiosè habemus, ut etiam olim ex Germania in Græciam portaretur. Habent tamen adhuc Colophoniæ nomine siccißimam resinam, quæ potius Pix Brutia est. quidam eam Picem Græcam uocant. Colophonia uerò liquida fuit. Ex Gallia quoq; in Græciam allatam esse Resinam liquidã testatur Diosco. deinde subiũgit: Affertur Liquida & ex Galatia, quæ ad Alpes est (hoc est, ex Germania) quam gentis suæ uocabulo larignam regionis eius incolæ dicunt. Hæc adhuc à nobis Lerchenhartz uocatur, ab Italis Largatũ. Porrò quòd Larignam resinã ex Germania in Græciam dicit allatam esse, satis indicat in Græcia nullam Laricem, ex qua illic colligi poßit, nasci. Quare mea est opinio, Laricem incognitam arborem Græcis fuisse: nullum enim nomen, quo eam indicent, ostendi potest. Est & aliud resinæ genus, quod Galenus Pityinon phisema uocat, quasi Pineum abscessum. Sed non tantùm in Pinu hic abscessus generatur, uerumetiam in abiete, & alijs huius generis arboribus. Cùm in abiete generatur, à Germanis Ein Thannenblater/eadem significatione uocatur. Est autem extuberans abscessus resina, plenus in resiniferis arboribus enatus. Ex Cupresso etiam Resina liquida fluit. Huius uerò nostra ætate nullus est in hisce regionibus usus. Coquebatur olim omnis Resina liquida, & cocta caliditatem, acrimoniam, odorem, & partium subtilitatem omnem deponit. Quare sic cocta utebantur ad suffitus, quale Cyphi est, ut sua pinguedine facilè accensa alia etiam accenderet, nulloq; interim suo odore reliquorum aromatum fragrantiam retunderet. Ob eandem causam preciosis unguentis substantiæ & craßitudinis causa addebatur.

PIX LIQVIDA. Caput LXXVIII.

Liquidæ picis nullus hodie, uel rarus, in Medicina usus existit.

OLEVM PICINVM. Caput LXXIX.

Neq; hoc hodie præparatur. Si autem præparare quis uellet, poterit meliori modo per destillationem ex quacunq; Pice & Resina colligere.

PICIS FVLIGO. Cap. LXXX.

Quid Fuligo sit, & unde colligatur, antea ostensum est in Thuris capite. Quapropter non opus est, ea hîc repetere.

SICCA, SIVE SPISSA PIX. Cap. LXXXI.

Sicca Pix omnibus nota est. Germani Bech/siue Pech/uocant. Quomodo autem fiat, Theophrastus docet, noueruntq; omnes, qui Herciniæ syluæ penetralia accolunt.

ZOPISSA. Cap. LXXXII.

Zopissa siue Pix naualis, quam Græci etiam Hypochima uocabant, alia est quàm Pix naualis,

naualis, quæ in Germaniæ maritimis locis habetur. Græci enim naues suas resina et cera illinebant: nos uerò in Germania ex liquido Bitumine picem naualem coquimus, quemadmodum adhuc etiam in Epyro fieri constat, ubi pisasphaltō, id est, pici bitumē copiosè habetur.

BITVMEN. Cap. LXXXIII.

Bitumen Græci Asphalton uocant, Germani Erdbech, quòd substātia & uiribus pici respondeat, & in terra nascatur. Est autem pinguis ceu terræ adeps, qui picis colorem & substantiam habeat, unde facilimè flagrat, & accenditur. Habet autem multas, ut subsequitur, differentias. Hæc prima eius species Asphaltum, seu bitumen Iudaicum uocatur. Liquidū bitumen, quale in Sicilia reperitur, copiosè etiam in Gotthia gignitur, & in Saxonia iuxta Borchdorfium oppidum, quo ad axium unctionem, iumentorum scabiem, & lucernarum lumina utuntur. Hoc Germanicè Therr/siue Zehr/uocāt. Ab aliquibus etiam à fœtore Teufelsdreck nominatur. Est & aliud liquidæ picis genus, igne ex picei generis arboribus, earumq; pinguissima substantia elicitum, quo similiter curruum axes ungunt, quod nequaquam ad hoc liquidum Bitumen referendum est. Simile quiddam etiam ex Betula arbore igne elicitur, quo coria Liuoni et Rußi ungunt, Hoc à Germanis Dæget uocatur, à Plinio bitumē betulæ arboris, quam nos Ein Bircke uocamus.

PISASPHALTVM. Cap. LXXXIIII.

Pisasphalton tale est, quale Dioscori. describit: in Germaniæ etiā quibusdam locis, ut in Trāssyluania fluminū impetu è montibus defertur: quod incolæ colligentes et à sordibus purgantes, ad ceræ crassitudinem coquunt, & ad faces pro cera utuntur. Vnde etiā à Germanis eius terræ incolis Erdtwachs & Bergwachs/id est, in terra siue montibus genita cera uocatur. Arabes in sua Mumia Diosco. cap. de Pisasphalto citant. Est igitur Pisasphalton nihil aliud, quàm Mumia. In hoc tamē differūt, quòd Græcorum Pisasphalton natiuum sit, Arabum uerò Mumia, ut hodie affertur, sic fit: Accipiunt natiuum bitumen, & liquefactum in hominis cadauer infundunt, & omnes eius concauas partes replent, craneum scilicet, pectus, uentrem, & omnia peruia ossa: non enim tantùm bitumine integra funera condiuntur, sed arida ossa bitumine complentur, & in humanam formatur effigiem. Talis est Mumia quæ hodie affertur, et non habet aliquam myrrhæ, uel aloës, uel Balsami admixtam portiunculam, quod colore, odore, & sapore manifestè deprehendi potest. Huiusmodi autem corpora quæ sic condiuntur, diuitum sunt, nec afferuntur. Sed ea tantùm quæ Bitumine condita sunt, neq; ea propriè, ut dixi, uerùm aridis ossibus infusum Bitumen pro Mumia affertur. Si uerò quis Mumiæ difinitionem nouisse uelit, facilè eam apud Arabes inueniet, qui eam sic describunt: Mumia est, quæ ex humani cadaueris carne, aloë, Myrrha & Balsamo commixta, in sepulchris inuenitur sanies.

NAPHTA. Ca. LXXXV.

Naphta etiam Bituminis genus est, sed omnium liquidissimum, calidissimum, tenuissimæ substantiæ. Quapropter cùm præterea etiam oleosæ sit substantiæ, facilimè accenditur, & ignis rapacissimus meritò existit.

Duplicem habet Naphta differentiam. Nigra enim quædam, & candida quædam, seu flaua reperitur, illa crassior, hæc uerò aquæ modo liquida. Generatur autem ex Bitumine à seipso in terra & montibus accenso, tenuissimis eius uaporibus sursum elatis, & ad frigidiora saxa in tenuem liquorem resolutis, qui deinde per suos meatus è montibus fontium modo scaturit. Porrò multùm differunt in terra contenta diuersis locis Bituminis genera, quo fit, ut ipsi etiam, unde Naphta generatur, uapores, magnam habeant differentiam. Ex crasso enim & terrestri Bitumine, crassa: ex tenui & puro, pura etiam & tenuis generatur Naphta. Hodie in Pharmacopolijs Oleum petræ, siue Petroleum uocatur. Germanicum eius nomen est Steynöl.

Ad Bituminis aūt genus etiam referri debent lapis Gagates, Thracius, terra ampelitis, succinum tā candidum, quàm fuluum: quæ res forsan omnibus Paradoxon uidebitur. Verùm nequaquam sine certis argumentis & rationibus id pono.

CVPRESSVS. Ca. LXXXVI.

Cupressus procera & semper uirens arbor est, conos ferens alni conis figura similes, magnitudine uerò ad thedæ conos accedentes, in quibus rubentia & angulosa nascuntur semina, quæ ex arefactorum conorū resolutis squamis, cùm matura facta fuerint, excidunt. Quidam hos integros cupressi fructus galbulos, pibilas & nuces uocant: posteriore uocabulo hodie Pharmacopolæ utuntur. In Germania arbor hæc non sponte nascitur. In Galliæ uerò calidiori parte, & Italia copiosè prouenit, unde ad nos eius coni feruntur, quos, ut diximus, Pharmacopolæ nuces Cypreßi uocant.

Est & herba Chamæcyparissus à Plinio uocata. Hæc apud nos in hortis & fictilibus seritur, coronarum gratia. Est enim odorata, & semper uiridem seruat comam. Hinc etiam hybernis coronis inseritur. Germani Cypressen utranq; uocant.

IVNIPERVS. Ca. LXXXVII.

Iuniperum arborem Græci ἄρκευθον uocant: baccæ eius ἀρκευτίδες appellantur. Duo sunt eius genera. Ad iustæ arboris altitudinem ascen-

A dens altera, & minor altera. Hæc paruum fert fructum, illa uerò maiorem, Auellanæ nuci similem. Minor in Germania copiosè nascitur, Wachholder appellata, cuius fructu in Medicina utimur.

SABINA. Ca. LXXXVIII.

SAbina Græcis Βράθυς uocatur, Arbustum est semper uirens, parua Ericæ & Tamarici simi lia habens folia, quæ in una eius specie aculeata sunt. Medici folijs utuntur. A Germanis Sauenbaum/ & Saterbaum appellatur.

CEDRVS. Cap. LXXXIX.

CEdrus ignota est arbor Germaniæ et Galliæ, multisq; alijs Europæ regionibus. Est autem grandis & procera arbor, Iunipero folijs & fructu similis, qui Cedris appellatur. Colligitur etiam ex ea Cedrinus liquor, quem Cedriam Græci uocant, Arabes uerò Kytran. Hoc imbutæ chartæ à tineis non corroduntur. Magnus quondam usus totius arboris fuit, materiæ siue ligni in preciosis structuris, Cedridum & Cedriæ in Medicina. Errant qui Laricem Cedrum esse opinantur. Arabes Cedrum Serbin, & liquorem Kytran, siue Alkytran uocant, ut diximus.

LAVRVS. Caput XC.

B LAurus Græci Daphnen, fructus uerò eius Daphnoides uocant. Germani Loren/ siue Lorberbaum arborem, & fructus Lorber nominant. Arbor non magna est. In calidioribus regionibus sponte, apud nos uerò uix sata proueniens, ob hyemis sæuitiam. Fructus & folia in promiscuo usu sunt.

PLATANVS. Ca. XCI.

PLatanus peregrina quondã Italiæ arbor fuit. Ab Oriente autem priùs in Italiam allata est, ubi in magno honore propter umbræ iucunditatem fuit. In Germania eam nasci nemo speret, cùm in Italia etiam calida regione non sponte nascatur. Apud nos uerò arbor est procera & elegans, quam patrio uocabulo Ahorn nominamus: Hanc doctißimi etiã uiri Platanum esse putant, quibus nequaquam assentior. Ahorn enim Acer est.

FRAXINVS. Caput XCII.

FRaxinus nota arbor est & celebris, quòd hastis & frameis tot exercitus tot seculis armauerit. Duo eius genera Germani statuunt. Vnum Steinaschen/ quasi saxeam & duram Fraxinum dicas, Alterum Büchaschen appellantes, quòd fagi similitudinem aliquam habeat. Fructum utraq; fert auium linguis similem, numerosum in uno pediculo, quem Arabes Lisenhazafir, id est, Linguam auis uocant. Hic solus hodie Medicis in usu est.

POPVLVS ALBA. Caput XCIII.

C POpulus alba nigræ populo per omnia similis est, folia tantùm inferiore parte omnino candida habens. Germani hanc Weissen Alberbaum uocant, siue Weisse Popelweiden. Quidam Albam populum eam arborem esse credunt, quæ à Germanis Aspen nominatur: sed malè.

POPVLVS NIGRA.

INter albam nigramq; populum tria interponuntur capita in uulgaribus Dioscor. exemplaribus. Cùm uerò autor hic non soleat cognatas species diuellere, post Albam populum nigram quoq; recensendam esse iure existimo. Non enim uerisimile apparet, Dioscoridem eam interiectis alijs & minimè cognatis arboribus discreuisse. Est autem Nigra populus arbor, quam Germani Poppel weiden uocant, ex cuius recenter erumpentibus oculis unguentum Acopon fit, quod Pharmacopolæ Populeum uocant. Porrò Albam populum Græci Leucen, nigram uerò Aegiron nominant, & ueteres Latini utranq; farfarum. Non est, ut Poëtæ fabulantur, electrum huius arboris lachryma. Quid uerò sit electrum, lib. 2. cap. de Vrina animalium, ubi de Lyncurio agitur, uidebimus.

MACER. Caput XCIIII.

D CErtum est Macer esse corticosum illud aroma, à Pharmacopolis Maces appellatum, quod ipsi Arabes etiam testantur, cùm in descriptione sui Macis Dioscor. caput de Macere allegant. Nemo autem miretur, cur hic autor suum Macer arboribus immisceat, cùm potius inter aromata de eo agere debuerit. Venia dignus est in hac re Dioscorides. Erat enim eius ætate res noua, & adhuc incognitum, quidnam esset, & unde colligeretur. Credebant tamen arboris corticem esse. Proptereà hîc inter arbores eius caput legitur. Nostra uerò ætate, quid re uera sit, cognoscere incepimus. Nam Arabes clarè scribunt, quòd sit cortex Nucis Moschatæ. Cùm uerò Nux moschata multos habeat quibus munitur cortices, dubium est quotus sit in ordine cortex Maces. Propterea quidam dicunt: Maces est exterior cortex Nucis moschatæ: quod falsum esse ipsa experientia iam docuit. Possunt tamen & hi, qui hoc scribunt, isto modo tueri: Nuces moschatæ, ut hactenus allatæ ad nos sunt, duobus corticibus circundantur. Illorum unus qui nucleum ipsum propius ambit, durus, lignosus, & insipidus existit. Qui uerò hunc circundat, Maces est, & præter hos duos cortices nulli alij allati sunt. Ideoque non immeritò crediderunt, Macem exteriorem corticem Nucis moschatæ esse. Ego uerò cùm integros Nucis moschatæ fructus uiderim & habeam, non possum non illorum formam indicare.

A Est ergo Nux Moschata iuglandi, adhuc in arbore cum omnibus corticibus hærenti, magnitudine & forma omnino similis, corticem habens exteriorem carnosum, crassumq́, quale est uiride illud & carnosum putamen in iuglande. Sub hoc Macer est, quod deinde lignosum corticem, nucleum ipsum, quem nucem Moschatam uocant, in se continentem, ambit. Indi totos hos fructus non aliter quàm nos iuglandes, purißimo melle condiunt. Tales fuerunt qui proximo anno à nato Christo 1538 Francofordiam ex India ab Hispano quodam ferebantur. Porrò hi maximè errant, qui Cinnamomum credunt Cariophilos & Nuces moschatas ferre. Neutrũ enim fert, sed paruum fructum, glandibus in acetabulis siue caliculis adhuc hærentibus similem, multò tamen minorem.

VLMVS. Cap. XCV.

Vlmus magna est arbor, lutosum amans solum. Folia habet Tiliæ & Corylo non dißimilia. Eius duo sunt genera: Vnũ Germani Rüstern/ alterum Ulmen/ siue Ilmen appellant. Quid uerò inter utrunq́; intersit differentiæ, fabri lignarij nouerunt.

CARIES LIGNORVM. Caput XCVI.

Vetustos arborum truncos, & importuno tempore cæsa, uel in ædibus nimia uetustate corrupta ligna uermes atterunt. Quæ autem farinæ modo è foraminibus excidit, Caries Latinis, Græcis Σκωλήκοβρωτος, Germanis Wurmmehl uocatur. Differt hæc secundum lignorum diuersitatem.

B

PAPYRVS. Caput XCVIII.

Papyrus, grandis, triquetra & arborescẽs herba est in Aegypti palustribus locis, iuxta Nilũ iunci modo nascens. Ex hac chartæ olim fiebant, ea qua Plinius docet ratione. Hinc nostris etiam chartis papyri nomen mansit.

TAMARIX. Caput XCIX.

Tamarix à Græcis Μυρίκη appellatur, estq́; duûm generum. Satiua & procera: altera in Aegypto nascens & humilis, altera quæ diminutiua forma, Tamariscus dicitur: cuius folia & radices Pharmacopolæ ad medicinæ usus seruant. Fiunt etiam hodie non minus quàm olim, ex ligno eius circulis doctorum modo circundata pocula. Germani pariter Græcis minorem Thamariſken uocant. Malè hactenus apud Verg. interpretatum est, myricam esse eum fruticem, qui à Germanis Heyden appellatur, è cuius flore in Germania, præsertim in Luneburgensi solitudine, apes mel copiosum colligunt, sed minimè generosum, ut Diosc. proximo cap. manifestè testatur.

ERICA. Cap. C.

Erica sine dubio est arborescens ille frutex, quẽ Germani Heyden appellant. In Luneburgensi solitudine ultra trium cubitorum altitudinem surgens: hunc myricam hactenus uocarunt, sed malè, ut proximo cap. indicauimus.

C

ACACALIS. Ca. CI.

Non cognoscitur in his regionibus Acacalis frutex, cùm in Aegypto nascatur, nec fructus eius amplius affertur, nisi aliquis ex Mirabolanis Emblicum seu Bellericum hunc esse existimet.

RHAMNVS. Caput CII.

Rhamnus etiam Alba spina Latinis uocatur. Cautos tamen nos esse oportet, ne res diuersas hoc nomine confundamus. Nam præter Rhamnum spinam arborescentem, duæ etiam Albæ spinæ ex herbaceorum & carduorum genere ab hoc autore lib. 3. describentur. Apud Ouid uerò in 6. Fastorum per Spinam albam & uirgam Ianalem Rhamnus eiusq́; uirga intelligenda est. Nec sine causa Ouidius sic de Rhamno scribit:

Sic fatus spinam, qua tristes pellere posset
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.
Et paulò pòst:
Virgaq́; Ianalis de spina sumitur alba,
Qua lucem thalamis parua fenestra dabat.

Cùm ipse Diosc. easdem etiam Rhamno uires, quas Ouid. his uerbis tribuere uideatur. Fertur præterea Rhamnus, appositis pro foribus fenestrisue ramis eius, omnium ueneficiorum arcere maleficia. Ianalis autem uirga Rhamni uirga dicitur, quòd Ianus eam, Cranæ nymphæ, qua potitus erat, contra strigum noxas pro amuleto dederit. Sunt autem multæ Rhamni species, sed non omnes in Germania nascuntur, & quæ apud nos prouenium, descriptæ à ueteribus non sunt. Ex hoc genere etiã est quæ nobis Stachdorn/ siue Kreusel/ & fructus eius Kreuselber/ Italis uerò Vua crispina uocatur. Copiosè hæc in Germania nascitur in hortorum & uinearum sepibus. Veram Rhamnum secum afferebant ex Italia ij, qui religionis causa Romam proficiscebantur, quibus persuadebant sacrificuli, saluatorem nostrum illius spinis coronatum fuisse. Tertiæ Rhamni semen in quibusdam Græcis Dioscor. exemplaribus Spondilio, in quibusdam etiam Asphodelo comparatur, diuersis natura plantis.

D

HALIMVS. Caput CIII.

Halimus frutex maritimis locis prouenit, gustu salsus, unde & nomen inuenit. Nobis propterea incognitus est in mediterranea regione habitantibus. Confuderunt aliqui hunc fruticem cum Asphodelo, qui etiam albucus dicitur, hinc in hoc cap. quoq; albuci uocabulum legitur, uerùm malè. Non enim à Diosco. sed ab alio quodam imperito adiectum est. Videndum in hac planta erit, quomodo concilien

tur Diosc. & Serapio. Ille enim ait: Rhamno similē esse Halimum, sed spinas non habere, Hic autem plures illi quàm Rhamno spinas tribuit. Vocatur autem ab Arabibus hæc planta molochia, & atriplex marinum. Quare hoc nomine apud Serapionē quærendū erit Halimon. Plinius ueterum autoritate plures eius species describit.

PALIVRVS. Caput CIIII.

INconstans & uaria est apud autores Paliuri historia siue descriptio. Sunt enim multæ eius species, uerùm in tanta historiæ diuersitate quicquam certi sine certa ratione iudicare temerarium est.

OXIACANTHA. Cap. CV.

OXiacantha arborescens spina est, quæ Arabibus Berberis, Germanis Saurdorn/ Saurich/ & Versig/ uocatur. Ex fructu eius medicamentum fit, quod Pharmacopolæ Rob de ribes nominant.

CYNOSBATOS, SIVE CYNOrhodos. Caput CVI.

CYnosbatum Canirubum Theod. Gaza apud Theophrastum interpretatus est. Idem frutex alio nomine Cynorhodos, id est, Canina rosa, uocatur. Est autem nihil aliud quàm syluestris & aculeata hamatis spinis arbuscula, quæ Rosas syluestres ubiq; in campis producit. Germani Feldtrosen/ uocant. Suntq; tres eius differentiæ. Procerior una, & altera hirsutioribus folijs, Cuius frutex totus suauissimum odorem spirat. Tertia omnium minima est, nec multū à terra attollitur. Quapropter à nobis Erdtrosen / quasi Chamerhodos appellatur. Plinius Cynosbatum cum uulgari Rubo cōfundit. Quidam etiā hunc fruticem arbutum esse credunt, sed malè.

LIGVSTRVM. Caput CVII.

LIgustrum sine dubio eadem arbuscula est, quæ Græciæ et Orienti Cypris appellatur. Propterea Plinium idem scripsisse nunquàm pœniteat, Germanicè Mundtweiden/ siue Reinweiden/ appellatur, propterea quòd salici similis sit, orisq; ulceribus medeatur, & in Rheni ripa copiosè nascatur. Malè hactenus interpretatū est apud Vergil. Ligustra Conuoluuli flores esse, qui Germanis Saunglocken uocantur.

TILIA. Caput CVIII.

QVæ hoc capite à Diosc. describitur Tilia, omnino eadem est cū prædicto Ligustro: quod omnibus palàm erit, si inuicem utriusq; descriptionem conferant. Galeni & Aegnetæ ætate talis Tiliæ historia in Dios. legebatur. Siue autem Tilia à Diosc. sic descripta sit, siue ab alio, falsa est eius hæc descriptio. Nā nullus neq; ex priscis, neq; recentioribus eā sic depinxit. Sed omnes certissimis notis indicant Tiliæ appellatione eā arborem, quæ Germanis ob ligni lenitatē & mollitiē, Ein Linde/ uocatur. Miror aūt ualde, nullū hactenus hoc animaduertisse. Omnes enim qui post Dios. scripserunt & interpretati sunt, usq; ad hoc tēpus, eā controuersiā de Tilia inter Diosc. & Theophr. prætererunt. Superuacua igitur est hæc Tiliæ historia, quæ in hoc autore legitur.

CISTVS. Caput CIX.

IAmdudum ostēsum à Leoniceno est, cōfudisse Plinium natura diuersas plantas, Ciston & Cisson: quātumuis frigidis argumentis eum defenderit Colinutius. Cistus in hisce regionibus autem incognita est, propterea ad eius succum transeamus.

HIPOCISTIS.

SVb prædicta Cisto succosa lachryma radicibus adnascitur, quæ propterea Hipocistis uocatur. Hanc non habemus apud nos ueram, cùm ipsa planta, sub qua nascitur, careamus. Habēt tamē Pharmacopolæ ex altera planta coctura eliquatum & densatū succum, quē corrupto uocabulo Hipoquistidos nominant, sed ab Hipocistide penitus diuersum.

LADANVM. Caput CX.

LAdon Cisto similis frutex est, cui lenta & resinosa & odorata pinguedo adhæret, quæ Ladanon dicitur. Hodie uerò in Pharmacopolijs Laudanum. Galenus Ladon nihil penitus à uulgari Cisto differre ait, sed meliorem & calidiorem esse, cùm in calidioribus regionibus nascatur. quod quàm uerū sit, non uideo, cùm ipse Diosc. Ladanum ex calidioribus locis, ut Arabia & Libya, damnet: Ex Cypro uerò frigidiore quàm Arabia uel Libya regione probet. Ergo non caliditate regionum uulgaris Cistus diuersas uires nacta est. Porrò substātia utriusq; succi multùm differt. Hipocistis enim in aqua resoluitur, Ladanum in oleoso liquore. Illa etiā in terra ad radices nascitur: hoc uerò ramulis & folijs adhæret.

EBENVS. Caput CXI.

EBenus nulla omnino hodie affertur. Quidam tamen Guaiacum lignum Ebenum esse affirmant, quod speciem quidem eius longinquam esse non nego, sed nullam qui à ueteribus descripta sit. Porrò illi maximè errant, qui Ebenum putant eam esse arborem, quæ à Germanis ein Eibe uocatur: de qua in picea etiam dictum est. Ebenus enim calidissimis nascitur locis, qualis India est: Eibe uerò frigidissimis ferè regionibus, & earum etiam frigidis & gelidis montibus, Qualis autem arbor Eibe sit, in picea dictum est, & in lib. 4. in cap. de Taxo dicetur.

ROSAE. Caput CXII.

ROsæ multiplices habent differentias, quibus ab omnibus dignosci queunt. Rubentes uerò antequàm penitus aperiantur, ad Medicinæ usum utiliores sunt.

ROSEI PASTILLI. Caput CXIII.

RHodides Pastilli rosei in Pharmacopolijs Trocisci de Rosis uocantur. Alia tamen est eorum hodie descriptio, et præparandi modus, quàm à Dioscoride ponitur.

LYCIVM. Cap. CXIIII.

LYcium ex Pyxacantha arbuscula, eo quo Diosco. docet modo conficitur. Conficiebatur & ex Rhamno & ex alijs quibusdam similiter ut Pyxacantha, astringentibus spinis. Copiosè quondam in Lycia fiebat. Quod uerò hodie in Pharmacopolijs habetur Lycium, neq; ex Pyxacantha, neq; è Rhamno, neq; Oxiacantha, (nam ex hac quoq; non contemnendum confici potest) excoquitur, sed ex matrisylua, uocato frutice, qui sepes & arbusta uitis modo ascendit, & ex alijs quibusdam plantis, nihil aut admodum parum astringentibus.

ACACIA. Cap. CXV.

OMnibus hodie persuasum est, Acaciam uerā Prunellorum agrestium esse succū, quæ Germanis Schlehen uocantur, uerùm magno errore. Est enim Acacia, secundum omnes Græcos, Latinos & Arabes scriptores, in Aegypto spinosa nascens arbuscula, quam Theophrastus etiam simpliciter interdum Aegyptiam Acantham uocat. Fert hæc spina lupino similes siliquas, & semina, ex quibus nondum maturis succus, similiter ut planta Acacia appellatus, exprimitur. Vidi ego spinosos eius Oxiacanthæ modo ramulos, lupino etiam similes siliquas, & semina in Gummi Arabico uocato, quod ex Acacia arbore manat, ut omnes Græci & Arabes testantur, inuenta. Quapropter non est dubium, quin Acacia caremus, & facilè habere possemus, nisi deesset mercatorum diligentia. Si enim Acaciæ Gummi totæ naues onustæ ad nos peruenire queunt, cur non etiam succus ex seminibus expressus?

GVMMI.

GVmmi appellatione intelliguntur omnes lachrymæ arborū, quæ tamen non resinosa constant substātia, quamuis interdum promiscuè hāc uocē ad omnium arborum & herbarum, tam resinosas quàm aqueæ substātiæ, lachrymas referamus. Propriè tamen Gummi appellatur, quales ex Acacia, Ceraso, Pruno & Amygdalo lachrymæ fluunt. Ex quibus omnibus lachryma, quæ ex Acacia manat Gūmi simpliciter, propter excellentiā, uocatur. Arabes uerò Arabici appellationem adiecerunt, & ubiq; in Pharmacopolijs sub Arabici gummi nomine uenditur. Errant uehementer, qui Arabicum Gummi Tragacanthæ lachrymam esse putant, uirium similitudine decepti. Est enim longè diuersa ab hac Tragacanthæ lachryma.

AMVRCA.

Amurca ex oleæ fructu expreßi olei fæx est, Cuius hodie in nostris Pharmacopolijs nullus est usus.

VITEX. Ca. CXVI.

VItex Græcis Agnus à Castitate, quam facit, uocatur. In Germania non temerè nasci crediderim. Quatenus enim ego eā peragraui, nullā inuenire potui. In Italia copiosè nascitur: Fructus eius in Pharmacopolijs habetur, quem Agni Casti semen uocant. Differt Vitex multis notis à parua illa salice, quā quidā Viticē esse credunt. Theophrastus meminit alterius etiā Agni, quē Eleagnum uocant, quòd mediā inter Oleā & Viticem figurā & formam habeat, aitq; nasci circa Orchomenum lacum. Eadē arbuscula copiosè in Cauchorum paludibus inuenitur, estq; tota odorata, semen Piperi longo non dißimile habens. Cauchi quoniā lupulum non colunt, huius arbusculæ frōdes & semina suæ cereuisiæ pro lupulo incoquunt, ea somnum cōciliat, & citò inebriat. Vocatur ab illis hæc arbuscula Altseim & Borst.

SALIX. Ca. CXVII.

NOtæ sunt, & ubiq; in aquosis proueniunt Salicis species, quas Germani generali uocabulo Weiden nominant. Recentibus & adhuc uirentibus Salicis frondibus & floribus, Medici acuta febri laborantibus somnum conciliant.

AGRESTIS OLEA. Ca. CXVIII.

OLea arbor est, ex cuius fructu oleū, quod uulgo uocant oliuarum, exprimitur, Ein öl-baum. Reperitur aūt syluestris etiā olea in calidioribus locis, eam Romani agrestem oleam, & Oleastrum uocant. Satiua uerò Olea copiosè in Italia & Hispania nascitur.

COLYMBADES OLIVAE.

NOndum maturi oleæ fructus, cùm adhuc flauent, marina aqua & thymo condiuntur, quos ita muriæ innatantes Græci κολυμβάδες uocant. Afferuntur ex Hispania & Italia ad nos, uulgóq; Oliuen appellātur, quæ grato sapore & salubri stomacho cibo cum aßis carnibus comeduntur.

OLEASTRI OLEVM.

Exprimitur etiam ex Oleastri fructu oleū, quod ad nos non affertur.

AETHIOPICAE OLEAE LACHRYMA. Caput CXIX.

NAscitur & in Aethiopia Oleaster, calidioris temperamenti, unde hæc lachryma fluit, quæ hodie incognita est. Quidam tamen eam esse credūt Gummi Elemi: quod ut non nego, ita etiam non affirmo.

QVERCVS. Ca. CXXI.

QVercus omnibus nota arbor est, nobis ein Eyche uocata, & glandes eius Eycheln. Sunt tamen multæ eius species, quas omnes suis nominibus indicare difficile est.

A FAGVS ET ILEX.

Fagum quoq; Græci ad Quercus genus referunt. Ea est sine dubio arbor, quæ nobis Ein Buche nominatur. Ilex uerò quercui magis similis quàm Fagus est. Sed difficulter monstrari potest in tanta rerum uarietate.

CASTANEÆ. Caput CXXII.

Fago non dißimilis est frondibus & fructu arbor, quæ Castaneas fert, uulgo Kestenbaum uocata, & nuces eius Kastanien, siue Kesten.

GALLA. Caput CXXIII.

Multa fert Quercus & Ilex, Inter ea etiam Gallas quæ in pediculis ut glandes nascuntur. In folijs etiam pilulæ Gallis similes inueniuntur, sed rarioris hæ sunt substantiæ, & aquosiores, quàm Gallæ, eæ quamprimum deciderunt flaccescunt: decidunt autem citò, nec Gallæ modo in parente sua indurantur. Gallæ Germanis Gallöpffel & Eychöpffel uocantur, suntq; optimæ Asianæ, quas hodie Turcicas nominant.

RHV. Cap. CXXIIII.

Rhu planta est ferens latum ut lentes semen, idq; copiosum in racemis, quod Arabico uocabulo hodie in Pharmacopolijs Sumach appellatur. Theodorus Gaza Rhun fluidam interpretatus est apud Theophrastū, nomen illi à gr̄co factum esse B existimans.

PALMA. Caput CXXV.

Palma est arbor paruulos fructus ferens, quæ hodie Caryotæ, olim Carotides & Dactyli uocabantur, ex quibus fit purgans medicamentū, quod Diaphoinicon nominant, ab ingredietibus Palmulis. Sunt autem multa eius genera. Plinius quasdam Palmulas Nicolaos uocat, quarum quatuor cubiti longitudinem habent. Quæ uerba Hermolaus Barbarus non intelligens in magnum errorem incidit, scribēs: Nicolaos Palmulas quaternūm cubitorum habere longitudinem. Auxit itaq; Barbarus decies & sexies earum longitudinem. Locus est in Corollario huius cap. Palmulas autem Germani Datteln uocant.

PVNICA MALA. Ca. CXXVII.

Mala Punica hodie granata uocantur, à contentis in se acinis. Habent hæc suas ex sapore differentias. Inueniuntur etiam, & arte sic nasci coguntur, quæ nullum in acinis semen habent. Hæc à Græcis propterea Apirena uocantur. Granatöpffel / & Marien Magdalenen öpffel / Punicum malum nobis appellatur.

CYTINVS.

Cytinos Punicæ flores ait esse Diosc. & proximo cap. Balaustia quoq; Punicæ flores esse dicit, cùm tamen plurimùm differant Cytini & Balaustia. Eam uerò in hoc autore ambiguitatem sic docti C etiam uiri diluunt, ut Cytinus sit satiuæ Punicæ flos, Balaustium uerò syluestris. Sed cùm utriusq; Punicæ flos eandem habeat formam, Balaustium uerò & Cytinus diuersam formam, necesse est aliam subesse differentiam, quæ talis est: Cytini sunt Punicæ teneli fructus, qui statim post flores decidunt, ut in omnibus malis. Balaustium uerò est flos syluestris Punicæ, qui decidit sponte, quoniam inter pediculum & floris folia non habet caput, ex quo fructus fiat. Tales abortiui flores in multis arboribus & herbis uidentur, præsertim in Cucurbitæ & Cucumeris omnibus generibus. Et hæc est uera Balaustij & Cytini distinctio, quam nemo reprehendet, si ea quæ de abortiuis floribus dixi, intellexerit, uiderit & animaduerterit. Possunt autem tam in syluestri, quàm satiua Punica & Cytini & Balaustia generari. Cytinos hodie Pharmacopolæ Balaustia etiam uocant.

SIDIVM.

Sidion, uel in plurali Sidia, Punici mali cortices Græci uocant, Latini Malicorium. Veteres enim Sidam Punicum malum nominabant. Est & herba palustris fructum huic similem ferens, quæ Sida similiter appellatur: Cuius etiam Nicander in Theriacis suis meminit. Sidion uerò hodie corrupto nomine Psidia uocatur in Pharmacopolijs.

BALAVSTIVM.

Repetantur hoc loco, quæ in Cytini cap. de Balaustijs dicta sunt. D

MYRTVS. Ca. CXXVIII.

Myrtus, siue Mirtus, non est paruus ille frutex, qui Germanis Heydel uocatur, neque Myrtilli, Heydelber. Vera autem Myrthus in Italia seritur, estq; arborescens frutex, folijs Lentisco uel Buxo similibus, acuminatioribus tantùm, gustu aliquid aromatis præ se ferentibus & odoratis, quæ hodie cum fructu ex Italia afferuntur, habentq; ueri Myrtilli insignes differentias, quibus à nostris baccis, quas Heydelber uocamus, dignosci possunt.

MYRTHIDANVM.

Myrthidanum Myrthi aduatum siue accidēs est. Non affertur amplius, propterea in nullo usu apud nos habetur.

CERASIA. Ca. CXXIX.

Cerasi arboris multæ sunt forma & facultate distantes species. Quapropter earum etiam fructus diuersas in cibo & Medicina uires habent. Austera & maiora, quæ non ita in magnis arboribus nascuntur, è Ponto primùm in Italiam à Lucullo allata sunt. Quæ uerò dulcia sunt, & in proceris arboribus nascuntur, sponte sua ubiq; in Germania proueniunt. Nos generali uocabulo omnia Cerasia Kirschen nominamus.

SILI-

A

SILIQVAE. Caput CXXX.

A Cornuum similitudine Græcis Κεράτια hi fructus uocantur, Latinis uerò Siliquæ, quoniam leguminũ Siliquis similes sint. In Pharmacopolijs corrupto uocabulo Xilocataracta, pro Xiloceratia uocãtur. Germanis autẽ Johansbrot / quoniam credunt D. Ioannem Baptistã hoc fructu loco panis in solitudine se sustinuisse.

MALA. Cap. CXXXI.

PLurimas habent Mala differentias, non tantùm secundum diuersas regiones, uerumetiam in iisdem regionibus in singulis oppidis differunt. Quare magni esset laboris omnia suis appellare nominibus. Germani generali uocabulo öpffel nominant. Cythonia uerò siue Cothonea, omnibus nota sunt, ex quibus in Pharmacopolijs multa ad Medicinæ usum fiunt, Quitten uel Kütten.

MELIMELA.

MElimela siue Glycymela, à melle & dulcedine nomen habent. Si alia accederet descriptio, crederem ea esse quæ Germanis Honigöpffel & Augstöpffel uocantur.

EPIROTICA MALA.

Qualia Epirotica siue orbiculata Mala sint, hodie non facilè aliquis indicauerit.

AGRESTIA MALA.

B

AGrestia mala ubiq; nascuntur, habentq́; multas etiam ut satiua differentias. Faciunt ex his & Pyris agrestibus & syluestribus Prunis omnibus contusis, affusa aqua musto similem potum. Qui Hesiam incolunt rustici, uocant eum potum Apffeltranck.

PERSICA MALA.

PErsica mala, quæ Germanis Pfirschken nominãtur, omnibus cognita sunt. Differunt tamen à Persæis.

ARMENIACA MALA.

EX Persicorum genere sunt Armeniaca, minora tamen & ori suauiora, colore subflauo & citò maturescentia. Quapropter præcocia à Romanis uocantur, à Germanis uerò Amarellen/Armenellen/Maletlin/& Goldtpfirsken. Arbor mediam inter Persicam & minorem Cerasum similitudinem habet.

MEDICVM MALVM.

MEdicum malum, Assyrium etiam, Citræum, Cedromelum & Citrinum, siue Citrinatum uocatur. Grande est & oblongum ouata specie malum, lentã habens carnem, & in medio acetosum circa semina succum, ex quo Sirupum de acetositate Citri faciunt. Corticem habet Citrinum, unde & nomẽ inuenit. Porrò hoc Malũ in Cedro nõ nascitur, propterea uidendũ est, ne diuersæ arbores confundãtur.

Sunt etiam huius generis Limones & poma Arãgiana, Germanicè Pomerantzen uocata, quæ mihi etiam Aurea mala esse uidentur. De Medicis siue Citreis malis ænigma factum est illud: Medica mala quidem nec Mala nec Medica: quod quiuis qui prosodiam callet, intelligit.

C

PYRA. Caput CXXXII.

Pyra non pauciores quàm mala differentias habent, quod ad formam attinet, facultate tamen omnia ferè astringunt. Germanis Byren uocantur.

MESPILVS. Ca. CXXXIII.

MEspilus arbor, eiusdem nominis parua mala producit. Sunt autem duæ eius species. Prima Tricoccus Græcis, et propriè Mespilus uocatur, Italis etiam cum Arabibus Alzarola, siue Azarola. In Germania hæc arbor cum fructu incognita est. Altera uerò species Mespili Græcis Epimelis & Hamamelis uocatur, quòd iuxta Malum soleat nasci. Hæc copiosè in Germania satiua & spõte prouenit. Cùm uerò sponte, semper uicinam habet agrestẽ Malum, Vnde & nomen à Græcis illi factum esse existimo. Huius fructum Itali etiam unedonem uocarunt, propterea quòd præter unum nemo comedere posit antequàm mollescat, adeò fauces astringit. Non me latet, arbuti etiam fructum à quibusdam unedonem uocari, quòd tantùm unus esitari debeat. Sed ipse Gal. Epimelida unedonem ab Italis rusticis appellari testatur, sed malè illi arbuti uitia assignat, cuius fructus etiam à quibusdã unedon uocatur, stomacho noxius, & capitis dolores generans, quod malè Epimelidi adscribit Gale. Cùm constet experientia, Epimelida, quæ Mespilus etiam in Germania uocatur, stomacho non inimicam esse, nec capitis dolores generare. Porrò quæ à Germanis Mespeln uocantur, Epimelidis fructus, id est, Vnedones sunt.

D

LOTVS ARBOR. Ca. CXXXIIII.

LOtus uocabulum est multis plantis commune. Hoc uerò loco de Loto arbore agitur, quæ Latinis Celtis appellatur, quibusdam etiam Faba Græca. Habet hæc Lotus aliquot differentias, quorum an aliqua etiam in Germania nascatur, non ausim dicere, cùm ex Aphrica in Italiam translata sit. Propterea non credo eam apud nos in frigidiore terra sponte prouenire, quamuis Melöpflen quantitate, figura, colore, & saporis iucunditate totam Loti historiam referant. Non desunt etiam qui Sandalum rubeam Lotum esse credant, & Præsilium. Hi autem à ligni colore sua desumunt argumenta.

CORNVS. Cap. CXXXV.

COrnus nequaquã est, ut hactenus creditũ fuit, arborescens illa spina, quam Itali Spinum album uocant: quod quilibet sciet, qui Theophrasti & huius autoris uerba de Corno cum Italorum Spino albo, & Germanorum Hagendorn cõferet. Vera aũt Cornus duplex est: syluestris et satiua. Vtraq;

A in Germania nascitur, & à nobis Latino uocabulo Kornlebaum uocatur. Nam Corna, id est, fructus eius Kornlen uocamus. Habemus & alia nomina præter Latinum, quibus ea indicamus, ut Dirlen/ Hornkerschen/ & Herlitzen. fructum fert oliuæ mediocris quantitate. Cibo & Medicinæ propter suam astringendi uim idoneum. Nascitur syluestris Cornus pinguibus montanis locis.

SORBA. Caput CXXXVI.

Sorba non sunt, ut quidam credunt, syluestria mala, quorum antea ab hoc autore mentio habita est. Suum enim proprium ab his genus habent. In Italia ferè omnibus cognita Sorbus arbor est, eiusq; fructus, qui in una specie ouatus, in altera rotundus est ceu globus. Germani parum deflexo uocabulo & transpositis literis, Spöröpffel/ pro Sorböpffel uocant, & Eschrößlen. In nostris Pharmacopolijs iam nullus illorum usus est.

PRUNUS. Caput CXXXVII.

Prunus arbor uaria habet genera, unde etiam fructus diuerso temperamento constare necesse est. Sunt enim quædam aluũ sistentia Pruna, sunt & soluentia, quæ nis facilè ex gustu deprehendi potest. Quæcunq; enim dulcia sunt, aluũ soluunt. Quæ uerò acerba, acetosa, siue austera, cohibent. Damascena etiam Pruna adhuc in Pharmacopolijs exiccata habentur, quemadmodum etiam magna illa Hũ B garica, quæ Grosse zwecken à Germanis uocãtur, & interdum his pro Damascenis quidam utuntur. Pruna autem nobis pflaumen nominantur, in Hessia quoq; praumen/ quæ uox à Prunno deducta uidetur. Nam sic Gale. syluestrem Coccineleam, id est, syluestrem Prunum, in Asia uocari testatur. Exiccata etiam Pruna ad nos ex Hungaria, Bohemia, Austria & Morauia afferuntur, quæ omnia generali uocabulo Zwetschken nominamus. Sunt & cerea Pruna, quæ Spilling Germanis dicuntur.

ARBUTUS. Cap. CXXXVIII.

Comaron Græci Arbutum uocant. In Germania nondum nasci uidi. Non enim est syluestris Rosæ frutex, qui Cynosbatos est, ut antea dictũ fuit. Vera autem Arbutus in Italia nascitur, folium habet crassum, Laurini folij forma, crassius tamen, minus & secundum proportionem latius. Fructum fert mediocris siue parui Pruni magnitudine, sed fragi figura & forma, intus similiter ut fraga, paleacea grana habentem, sed gustu * iniucunda. Respexit autem ad arbuti et fragi similitudinem, quam inuicem habent, Ouid. cùm ait:

* Aliàs, iucũda.

Arbuteos fœtus, montanaq; fraga legebant.

AMYGDALAE. Ca. CXXXIX.

Amygdala duplicis est differẽtiæ. Fert enim quædam dulces, quædam amaras nuces. Appellatur etiã nux Græca Amygdalus, eiusq; fructus. C Germani Mandelbaum arborem utriusq; uocant, fructus uerò Mandeln. Notæ omnibus nuces eius sunt. Exprimitur ex utriusq; nucibus oleum, quod in suos usus seruatur à Pharmacopolis.

PISTACIA. Caput CXL.

Pistachia, uel Pistaciæ, uel Phistica, nuces sunt in Syria genitæ, lento putamine munitæ, quæ eodem nomine adhuc in Pharmacopolijs habentur.

IUGLANDES. Cap. CXLI.

Nux regia, siue Persica, uel simpliciter nux, nobis omnibus est fructus, in procera & ramosa arbore nascens, quæ lata & odorata habet folia. Germani simpliciter Nusse/ uel Welsch nuß/ uocant. Persica nux hæc uocatur, quoniam ex Persis de primum in alias translata est regiones.

PONTICA NUX. Ca. CXLII.

Leptocarya Græci, Latini Ponticas etiam cum Græcis, et Auellanas nuces uocant. Sunt uerò duplicis differentiæ. Quædam sponte ubiq; in Corylo uulgari nascuntur, quæ à Germanis Haselnusse nominantur. Quædam uerò in hortis plantantur, arbore Corylo simili, sed fructu oblongiore, & toto ceu barbato putamine tecto & uestito. Huius nucleus ruffa membrana cingitur. Hæ nuces propriè à Græcis & Latinis Ponticæ uocantur, à Germanis uerò Lampertische nuß. D

MORUS. Caput CXLIII.

Morus omnibus nota est arbor, quæ Germanis Maulberbaum nominatur, fructus uerò, id est Mora, Maulber. Quinetiam in rubo Mora nascuntur, his quæ in arbore nascuntur similia, sed minora. Rubus uerò frutex multùm à Moro arbore differt. Conficitur ex utriusq; Mori succo Diamorũ medicamentum.

SYCOMORUS. Cap. CXLIIII.

Sycaminus uel Sycomorus, copiosè in Aegypto nascitur, & alijs quibusdam locis: apud nos uerò incognita est arbor, quemadmodum etiam altera Sycomorus, quæ in Cypro gignitur.

FICUS. Caput CXLV.

Ficus uulgaris etiam est arbor, cuius fructus Ficus dicuntur Latinis, Græcis Σῦκα, Germanis Feigen. Multæ ficuum apud ueteres sunt differentiæ, Hodie tantùm tres in hisce regionibus nouimus. Afferuntur enim flauæ quædam in sparteis corbibus compactæ, quas Germani Korbfeigen nominant. Aliæ etiam in cistis, Laurinis folijs cõmixtæ ad nos ueniunt, quas à folijs Lawbfeigen nominamus. Tertium uerò genus ex Maßiliensi prouincia uenit, minutis & turbinatis sparteis corbibus inclusum. Hæ sunt paruæ quidem Ficus, sed magnam dulcedinem

nem habent, & Germanis Marsilische Feigen dicuntur. Quidam etiam caricas siccatas Ficus nominant: quam uocem Verg. Marcel. malè in Dioscoridis contextum posuit. Habent enim caricæ Ficus suum peculiare genus, ut Hermol. Barb. in Corollario huius cap. scribit. Ficus uerò syluestris caprificus Latinis, & Græcis etiam ἐρινεός uocatur. Germaniæ incognita est arbor.

PERSEA ARBOR.
Caput CXLVII.

PErsea hæc differt plurimùm à Persica uulgari arbore, quamuis utraq; ex Perside in alias regiones translata sit: tamen Persica in Septentrionalibus plagis citò & ante frigora maturat fructum: Persea uerò etiam in Rhodo calida regione uix ad florem peruenire potest. Qui uerò plura de Persea legere student, Theophrastum consulant.

Epilogus.

HIc est finis Primi Libri, quamuis in quibusdam exemplaribus etiam aliquot herbæ sequantur, ut Hiberis & Halicacabus, ab imperitioribus adiectæ. Nam Hiberis idem est cum Lepidio, quod in secundo describitur. In cap. etiam Halicacabi, quod Hiberida sequitur, tres herbæ confusæ sunt, ut Halicacabus, Solanum somnificum, & Dorygnium. Propterea hæc capita impostitia sunt, & non genuina.

FINIS LIBRI I.

IN PRAEFATIVNCVLAM, QVAM DIOSCORIDES SECVNDO LIBRO PRAEPONIT, ANNOTATIVNCVLA.

PROPONIT Autor, quo ordine res in primo libro descripserit, & quo in hoc secundo libro uti uelit ordine. Facit autem nullam mentionem, quòd herbacea quædam, & acrimoniam habentia (præter aromata) in primo libro recensuerit. In secundo uerò se de oleribus & acrimoniam habentibus herbis scripturum promittit. Cùm ergo Hiberis oleracea sit & acrimoniam habens herba, ut in secundo libro describatur necesse est. Nihil enim commune cum arboribus habet, quare inter has describi debeat. Sed ne quis à dictione, Acrimonia, ansam calumniandi arripiat, necesse est ut indicem, quam acrimoniam cum Diosc. hoc loco intelligam, ne mihi quis hac ratione persuadeat, bene describi in primo libro Hiberida, cùm multa alia acrimoniam habentia in eodem recenseantur, ut Acorus, Meon, Cinnamomum, Costum, & alia quædam manifestam habentia acrimoniam. Verùm ad hanc obiectionem respondemus, Dioscoridem de huiusmodi acrimonia, quam prædicta aromata habēt, hoc loco non locutum esse. Non enim eadem omnibus plantis est acrimonia. Quædam enim solam eam habent, adiuncta interdum amaritudine, dulcedine, & quibusdam alijs saporum differentijs. Talia autem sunt: allium, cæpe, sinapi, nasturtium, eruca, lepidium, siue Hiberis, & quæcunq; his similem præ se ferunt saporis acrimoniam. Hæc simpliciter acria dicūtur, suntq; omnia ista oleraceæ & culinariæ herbæ. De his autem in secundo se scripturum promittit. Longè autem aliam acrimoniam habent Acorus, Costus &c. quæ in primo describuntur. non enim eam in terrestri habent corpore, ut exulcerare ualeant, quemadmodum illa oleracea, sed omnia præter lenem & gratam acrimoniam partium tenuitate constant, qua facilè per corpus penetrare possunt. Non enim sui saporis & facultatis uim uni loco imprimunt, propterea exulcerare minimè sunt apta. Partium etiam subtilitati gratum & iucundum odorem coniunctum habent, & quæ talia sunt, aromata dicuntur. Differunt tamen hæc ipsa secundum diuersorum elementorum non eandem mixturam. Quare facultatem etiam eorum diuersam esse necesse est. Hinc est quòd Costus ferè solus ex aromatis ruborem cuti impositus excitet: quoniam suam acrimoniam magis in terrea substantia, quàm cætera aromata, habet. Porrò quamuis Piper & Zingiber etiam aromatis adscribantur, tamen cùm horum maior in culina quàm Medicina usus sit, maluit ea acrimoniam habentibus & olerum condimentis, quàm aromatibus adscribere: & bene quidem, cùm hæc duo inter omnia aromata plurimum acrimoniæ, & minimum aromaticitatis (ut ita loquar) habeant. Si quis igitur hæc probè intellexerit, facilè uidere poterit, Hiberida non primo, sed secundo libro describi debere. Simile etiam de Halicacabo intelligendum est, quæ herba est, & ad deleteria refertur. Quare in primum librum non erat ponenda, sed in quartum, ubi ex professo de ea in deleterijs & frigidis simplicibus agit. Antea enim promisit, se forma & facultate cognata coniuncturum.

MARINVS ERINACEVS.
Caput I.

EΧῖνΘ- θαλάσσιΘ-, quem Latini Erinaceũ marinum, Germani Ein Mer Igel uocant,

nouerunt qui in maritimis locis habitant. Terrestri similis est, rotundior, minor, & breuioribus aculeis circunuallatus.

TERRESTRIS ERINACEVS.

EX terrestrium Erinaceorum genere etiam Histrix est, quod animal Aphrica et India gignit, magnitudine semestris porci, pedibus forma ursinis similibus, dentibus & labijs lepori, sed his craßioribus & pinguioribus, fascis longis, & in ceruice erectis setis à collo usq; ad scapulas uestitum. Cætera præter uentrem pede longioribus candicantibus & nigro distinctis aculeis munitum, quos irritatū contra aduersarium ualli modo prætendit, & nonnunquam eiaculatur tanto impetu, ut sagittarum modo parietibus affigat. Talis est histricis forma & proprietas: nec ex aliorum relatione hoc posui, sed ipse animal hoc uidi. Habet etiam præter eas quæ enumeratæ sunt, alias proprietates, quas breuitatis causa prætereo. Nō enim huius instituti est, exactam omnium rerum historiam scribere. Histricem Hispani Porcapit, Germani Stachelsaw uocant, quasi aculeatum porcum. De hoc Erinaceorum genere hoc capite non scribit Diosc. sed de minoribus qui in cliuorum cauernis latitant. Horum aūt Germani duplicē statuunt differentiam. Est enim quidam cui caninum sit caput, quidā etiā cui suillū. Hunc nos Schwein Igel, illum uerò Hunds Igel / capitum similitudine, uocamus. Apud nos Erinaceorum nullus est neq; in sanitate, neq; in Medicina usus.

HIPPOCAMPVS. Caput II.

NOmen hoc grandem Erucam insectum scilicet significat, cùm tamen paruum sit animal. Quoniam uerò uulgaribus Erucis grandius sit, nomen suum inuenit. Nobis in continenti habitantibus est incognitum: quare ij qui ad mare habitant, ut cognoscatur, laborent.

PVRPVRAE. Ca. III.

PVrpuræ quas Græci πορφύρας uocant, ex testaceorum sunt genere, quibus olim Purpura tingebatur. Multas hæ differentias habent. Est enim quoddam earum genus, quod Germani Ostern / Græca uoce appellant. Buccinorum etiam genus Purpuris non dißimile est, quod Pharmacopolæ Matrem perlarum nominant, & quidam in genere Buccinorum uocabulo omnia Maris testacea animalia, quæ nos Muscheln uocamus, intelligunt. Est nobis difficilimum quicquam certi in hisce rebus pronunciare. Quapropter nemo expectet, quòd omnes istas Conchas proprijs suis nominibus indicaturus sim. Exigit enim hæc res, qui ad mare habitet, & sæpe nauiget.

MITVLI, TELLINAE, ET HIATVLI, Caput IIII. & V.

MΥάκες, τελλῖναι & χῆμαι, omnes Concharum species sunt, sed singulas suis nominibus non facilè aliquis indicabit. Referuntur etiā ad Buccinorum & Hiatulorum genera, quæ ex Hispania à S. Iacobo feruntur conchæ. Item illæ ex quibus in maritima Germania Calx uritur. Debebant sanè naturæ studiosi homines uitæ spacio alios luxui deditos excedere, quo melius admirāda diuinæ prouidentiæ sapientia ex uarijs suis operibus cognosceretur. Verùm cùm huic studio unius hominis ætas non sufficiat, fortuna potius quàm uitæ breuitas incusanda uidetur, quæ multos naturæ studiosos homines, aut nullis aut admodum tenuibus facultatibus beauit. Alios uerò omnium rerum affluentia perfudit. Sed hi somnum, crapulam, & luxum potius sectari malunt, quàm admiranda naturæ opera inuestigare.

CONCHVLA INDICA. Caput VII.

INdica Conchula oblongi unguis formam habet, quapropter à Græcis ὄνυξ appellata est. Plures hæc differentias habet, quarum utilißima hodie in Pharmacopolijs habetur, sub Blaccæ Bizantiæ nomine. Erat olim in Thimiamatum confectionibus huius Conchulæ usus. Hinc est quòd sacræ literæ etiam hanc in eundem usum receperint.

COCHLEAE TERRESTRES. Caput VIII.

COchleæ quædam terrestres, quædam marinæ, & quædam fluuiatiles sunt, & Germanis Schnecken nominantur. Omnium autem generum multiplex differentia existit: Quare ex magnitudinis & formæ diuersitate facilè dignosci poßunt. In quibusdam regionibus terrestres & marinæ eduntur, quæ uerò ex terrestribus fruticibus adhærent, priuatim σέσελι à Græcis uocantur. Fluuiatiles uirus habent, quapropter à nullis eduntur. Quòd si quis paruas fluuiatiles Conchas manu aliquandiu clausas teneat, uehementem urticæ modo excitabit pruritū. Porrò non ab re fuerit, Concharum, Cochlearum, & Limaciorum differentiam ostendere. Quidam enim hisce uocabulis promiscuè utuntur.

Conchæ igitur tam fluuiatiles quàm marinæ, duas habent leniter concauas crustas siue testas, quas aperire & claudere poßunt. Inueniuntur etiam, sed paucæ, quæ unica & latiuscula concha teguntur. Has omnes Germani Muscheln uocant.

Cochleæ uerò omnes unicam & continuam habent, qua se abscondunt, testam, siue testudinem, quam cùm prorepunt in dorso secum ferunt. Estq; hæc testudo, siue malis domum appellare, omnibus spiræ modo inuoluta, quibusdam tamen in planum, ut paruis fluuiatilibus Cochleis, quibusdam hæc spira conuexa est, aliquibus etiam turbinis modo in longitudinem & acumen desinens, quod tam marinis quàm fluuiatilibus & terrestribus commune est.

Huius

A Huiusmodi Cochleas Germani Schnecken uocant. Limaces uerò maioribus Cochleis lentore humoris & forma omnino similes sunt, domibus tamen carẽt, & in quibusdam locis nigrũ, in quibusdam ruffum colorem habent, uiuuntq; plerunq; in hortis, Non tamen in areis, sed gramine. Inueniuntur etiam in syluis, aut ubicunq; gramen prouenit. Hoc genus Germani Schnegel nominant.

CANCRI FLVVIATILES.
Caput IX.

CAncri fluuiatiles nulli non cogniti sunt, & à Germanis Krebs uocantur. Sunt & marini, sed fluuiatilibus multò maiores. Sunt etiam marini admodũ exigui, qui Latinis Squillæ, & nobis Krablen uocantur. * Sunt & marini longi sesquicubitos interdum. Inueniuntur & rotundi, à Germanis dicti Merspinne.

* hæc in quibusdam desunt.

SCORPIO TERRESTRIS.
Caput X.

TErrestres Scorpiones in Germaniæ calidioribus locis gignuntur quidem, sed admodũ pauci. In Italia uerò & similibus regionibus magna illorum copia est. Macerãt eos in oleo Pharmacopolæ, quod postea Oleum scorpionum uocant.

MARINVS SCORPIO.
Caput XI.

B IN mari omnia nasci traduntur animalia, quæ in terra. Quare non ineptè Plinius ait, mare omnia gignere quæcunq; in natura reperiuntur, & multa etiam quæ nusquam in alijs elementis. Necesse igitur est, & experientia constat, marinos quoq; Scorpiones inueniri, quorum hodie nullus est apud Germanos in Medicina usus.

DRACO MARINVS.
Cap. XII.

QVemadmodum in terra, sic etiam in mari Dracones inueniuntur, qui an hodie cognoscuntur, nescio.

SCOLOPENDRA MARINA.
Caput XIII.

MArina Scolopendra an hodie cognoscatur, similiter ignoro. Terrestris uerò Scolopendra sine dubio est utrinq; (triremis modo) multis pedibus ingrediens insectum, colore spadiceum, minimi digiti lõgitudine, quod noctu cùm in humido pauimento repit, ut cicindula lucet: & si digitis attrectetur, pruritũ ut marina Scolopendra excitat. Germani ein Ossel/ siue ein Nossel/ nominant. Inuenitur in humidis domorum partibus, nonnunquam etiam hortorum areis, & æstu siccatis paludibus.

TORPEDO. Cap. XIIII.

NArcen Græci, & Latini Torpedinẽ uocant: feciti; utraq; gens illi à torpore nomen, quoniam tantam in se stupefaciendi uim habet, ut etiam per hamum, setas, & uirgam, stuporem in piscatoris manum transmittat, qui deinde totum corpus occupat. Non autem magnus fertur esse piscis. Quondam eo Medici utebantur. Nunc uerò, quod sciam, nullũ in Medicina usum habet. C

VIPERAE. Ca. XV.

VIpera qualis sit serpens, & quid differat à reliquis serpentium generibus, copiosè Nicander, Aristoteles, Galenus, Aëtius, & multi alij indicant. Nicolaus Leonicenus in libro, quem de Tyro seu Vipera conscripsit, constanter affirmat, in Italia copiosè inueniri Viperas, & uulgo Marassos, siue scurtiones appellari. Ego uerò eas hactenus in Germania nunquam uidere potui. Carnes eius coctæ in pastillos conformantur, qui in Andromachi Theriacam ingrediuntur.

SENECTA ANGVIVM.
Caput XVI.

PVlchra est apud Nicandrum de anguina senecta fabula. Est autem Anguina senectus, siue, ut Plinius nominat, Vernatio, serpentium exterior similis membranæ cutis, quam primo uere inter duos lapides, uel alias huiusmodi res exuunt, Vulgo uocatur ein Schlangenhaut.

LEPVS. Caput XVII.

D DVplex genus Leporum inuenitur. Vnũ enim terram & syluas incolit. Alterum uerò in mari uiuit: qui an cognitus sit ignoro. Terrestris autem omnibus est notissimus, Cuius coagulum aduersus uenena Medicinam facit. Totus uerò exustus Lepus calculos frangere creditur.

PASTINACA MARINA.
Caput XVIII.

Τρυγόνα Græci, Latini Pastinacam marinã uocant piscem, qui in nostro mari ein Roch appellatur. Quidam etiam Trigona turturem marinum esse autumant, & nihil à Pastinaca marina differre.

SEPIA. Cap. XIX.

SEpia à putredine nomen habet. Est enim rotundus globi figura piscis, leniter in longitudinem circa caudam desinens, sanguine atro ceu putri tabo plenus, qui à quibusdam Sepiæ atramentum dicitur. Germani Blackfisch/ quasi atramentarium piscem nominant. Habet Sepia in dorso spinæ loco longum, latum, & candidum os, quod facilè in puluerem friatur, eo Aurifabri ad annulorum fusurã, & Medici ad dentifricia utuntur. Hoc uulgò etiam Fischbeyn uocant.

MVLLVS PISCIS. Ca. XX.

MVllus à quibusdam ille piscis esse creditur, quem Barbum uocamus, quoniam barbam

A habet, quæ Mullo tribuitur. Cùm uerò Mulli in mari degant, nec in uinarijs piscinisq; crescant (ut Plinius ait) hoc ipsum non affirmo.

HIPPOPOTAMI TESTICVLI. Caput XXI.

Hippopotamus in magnis fluuijs & calidis regionibus uiuit, qualis in Aegypto Nilus est, hodie Caballus marinus, siue aquaticus uocatur. Est autem equo dorso, iuba, & hinnitu similis, unde & nomen inuenit. Eius testes, quemadmodum & fibri, contra uenena remediũ sunt: apud nos uerò in Pharmacopolijs non habentur.

FIBRORVM TESTICVLI. Cap. XXII.

Castor à Græcis, et Fiber à Latinis, animal id uocatur, quod Germani ein Biber nominãt. Eius uerò testiculi Castoreum Græcis & Latinis, Germanis Bibergeyln dicuntur. Vbiq; cognitum animal est, eiusq; testiculi frequentem usum habent.

MVSTELA DOMESTICA. Caput XXIII.

Γαλῆ Græcis, Mustela Latinis, & Wisel Germanis, hoc animal uocatur. Harum duo genera quidam statuunt. Sunt enim syluestres quædam, & quædam in domibus nostris habitantes, gallinis infestæ. Græcis unum eius genus Ictis uocatur, quod procul-B dubio est id, quod in domibus oberrat & gallinas perimit, & à nobis ein Iltis/siue ein Ratz nominatur, non multùm à Græco abludente uocabulo.

RANAE. Ca. XXIIII.

Ranæ omnibus notißimæ sunt. Hoc autẽ loco de uiridibus & uocalibus sermo habetur, quæ etiam in fluuijs & stagnis uiuunt. Reliqua enim genera uirus habent. In fine uerò huius capitis alias uirides Ranas intelligit, quas Græci Βρέξαυλες, & Germani Laubfrösch/uocant, ut ex Galeno iudicare possumus, qui de simplicium facultatibus lib. 10. ca. de sanguine harum ranarum, idem scribit quod Dioscor. Cùm uerò aliquando harum sanguini adscriptas uires experiri uellet, inuenit falsò tales uires illi adscriptas fuisse.

SILVRVS. Ca. XXV.

Qualis Silurus sit piscis, hodie non cuiusuis est indicare.

SMARIS, MAENA, ET GOBIVS. Ca. XXVI. XXVII. XXVIII.

Quales etiam Smaris, Mæna, & Gobius pisciculi sint, cum multis doctis me ignorare ingenuè fateor.

OMOTARICHVS. Ca. XXIX.

Omotarichus salsi Thinni caro est. Qualis aũt sit Thinnus piscis, illi scire deberent, qui ad mare habi C tant.

GARVM. Caput XXX.

Garum hoc loco non gelatum elixorum pisciũ ius significat, sed salsorum omnium pisciũ & carnium muriam, Lacke Germanis dicitur.

RECENTIVM PISCIVM IVS Esculentum. Caput XXXI.

Iusculum hoc, ut ipse Dioscor. hoc cap. ait, fit ex recentibus piscibus cum aqua, sale, oleo & anetho coctis.

CIMICES. Cap. XXXII.

Cimices Græci Κόρεις, Germani Wantzen/ siue Wandtleuß, id est, parietinos pediculos uocant. Notum omnibus fœtore suo animalculũ est.

MVLTIPEDES. Ca. XXXIII.

Multipedes Græci πολύποδας ὄνους, et ὀνίσκους, Germani Eselchen/ Itali nunc Porcelliones uocant. Parua sunt animalcula, colore liuido, multisq; pedibus ingrediuntur. Inueniuntur in humidis muris sub lapidibus & aquarijs uasibus.

Scolopendra etiam Latinis Centipes & Multipes interdum uocatur. Videndum igitur, ne harum significatio confundatur.

BLATTAE. Ca. XXXIIII.

Silphæ Græcis, & Latinis Blatta uocatur insectũ, quod Germanis ein Heymchen/siue Grille/nominatur, circa furnos, fornaces & focos uiuens, idq; hyeme. Tum enim omnibus molestus est eius perpetuus in clamando tenor. Aestate etiam in campis audiuntur Blattæ. D

MARINVS PVLMO. Caput XXXV.

Marinus pulmo ex eorũ genere est, quæ Græci ζωόφυτα uocant, nobis autem in continenti habitantibus ignotus.

ANIMALIVM ALIquot pulmones.

Animalia, quorum pulmonibus hoc cap. medicas uires tribuit Dioscorides, omnibus cognita sunt.

ANIMALIVM ALIQVOT Iocinora.

Animalia hæc etiam nulli non cognita sunt.

MARIS CERVI GENITALE. Caput XXXVI.

Marium ceruorum genitalia principem etiam hodie ad Medicinæ usum custodiunt.

ASINI CAPRARVMQVE ungulæ. Ca. XXXVII.

Hæc animalia earumq; partes, de quibus hoc loco agitur, omnes nouerunt.

EQVORVM LICHENES. Caput XXXVIII.

Lichen

A Lichen siue impetigo, in superficie cutis serpẽs exulceratio est, quæ à Germanis Flechten uocatur. Simile quiddam his Lichenibus in equorũ cruribus infra genua nascitur, quòd calli speciem et duritiem habeat, & odore uirosum sentiatur. Quidam equites den Ramp uocant. Hos itaq; Lichenes Dioscorides hoc cap. intelligit.

VETERVM CALCEAMENTORVM corium. Caput XL.

Calceamentorum uetus corium & soleæ comburuntur in cinerem, quo ulcera exiccantur.

GALLINACEI. Ca. XLI.

Noti omnibus Gallinacei sunt, quorum non uulgaris in Medicina usus esse posset, si eis similiter ut olim uteremur.

OVVM. Caput XLII.

Ouorum diuersa genera, quemadmodum & alitum, inueniuntur. Hoc tamen loco gallinarum oua intelligenda sunt.

CICADAE. Ca. XLIII.

Cicadas in Germania, quatenus ego eam peragraui, nondum uidi. Nequaquam enim sunt in fœno salictia animalcula, quæ Germani Hewschrecken uocant. In Italia uerò Cicadarũ magna est frequentia.

LOCVSTAE. Cap. XLIIII.

B Quoniam autem Cicadis admodum similes sunt Locustæ, ideo has illis statim subiungit. Sunt autem Locustarũ multa genera, inter quæ etiam, quæ edendo sunt, inueniuntur, quibus nos caremus. Germani in genere omnes Locustas Hewschrecken uocant.

OSSIFRAGVS AVIS. Caput XLV.

Φluis Romanis Ossifragus uocatur, estq; auis ex aquilarũ genere. Quo autem nomine Germanis appelletur, & an in Germania reperiatur, cũ multis ignoro.

GALERITA AVICVLA. Caput XLVI.

Coridalum Græci, Latini Galeritam, & Galli co uocabulo etiam Aludam hanc auem nominant, Germani ein Lerche. Nulli non cognita est.

HIRVNDO. Ca. XLVII.

Hirundinum species omnibus cognitæ sunt, Germani Schwalben uocant.

EBVR. Cap. XLVIII.

Soli Elephantorum dentes Ebur sunt: fuitq; hoc hactenus preciosissimũ. Quapropter nemo speret uulgo in Pharmacopolijs uerum Ebur haberi. Hodie enim marinarum belluarum dentes pro Ebore ostenduntur, è quibus pectines fiunt, qui ubiq; pro eburneis uenduntur. Veruntamen Ebur Germani Helffenbeyn/ siue Helffentzan/ uocant.

C

SVIS TALVS. Ca. XLIX.

Talus os est in iuncturis pedum, quod Germani ein Köte uocant: non tamen quoduis animal talos habet.

CERVI CORNV. Ca. L.

Ceruorum cornua omnibus nota sunt. Plurimùm tamen refert, quo tempore ceruis decidant, si ijs in Medicina uti uoluerimus.

ERVCAE. Cap. LI.

Erucæ nomen insecto & oleri commune est. Hoc aũt loco de herbas erodentibus Erucis sermo habetur, quæ Germanis Raupen uocantur.

CANTHARIDES, BVPRESTES, ET Pinerucæ. Ca. LII. LIII.

Cantharos scarabeum significat, unde diminutiua forma Cantharides dicuntur: parui, aurei coloris & oblongi scarabei, qui Germanis Gold kefer/ siue Goldtwürmchen/ appellantur, quorũ adhuc est in Medicina usus. Pinerucæ uerò quæ Græcis πιτυοκάμπαι dicuntur, erucæ sunt in Pino genitæ, quarum hodie nullus est usus.

Buprestis uerò sine dubio ille est scarabeolus, qui Germanis ein Qualster uocatur, quo deuorato boues rumpuntur, unde & nomen illi à Græcis factum est. Formam hoc animal scarabeis similem habet, altis ingrediens pedibus, & fœtore ipsos cimices superat, quo etiam frondes & fructus inficit, si quando per eos repat. D

SALAMANDRA. Ca. LIIII.

Salamandra sine dubio est pigrum illud lacertarum genus, quod Germani ein Molch/ siue Olm/ uocant. Multis hoc probare possem argumentis, nisi breues annotationes, & non integram rerũ historiam scriberem.

ARANEVS. Cap. LV.

Araneorum multa sunt genera. Eum uerò qui retia ad capiendas muscas prætendit, ἀγρώτην, id est, uenatorem Græci uocant. Aliud genus sunt qui non ita artifici labore, rudes telas in domibus texunt. Germani omnes Araneos generali uocabulo Spinnen nominant. Græci etiam Phalangia, interdum Araneos uocant: quamuis præter Araneos etiam diuersum Phalangiorum genus reperiatur, Lacertis paruis potius quàm Araneis simile, quod Tarantula ab Italis uocatur.

LACERTA. Ca. LVI.

Σαῦρος Romani Lacertum & Lacertam, Germani Heyderen uocant. Notum omnibus repens in terra quadrupes animal est, colore utplurimum uiridi.

CALCIDICA LACERTA. Cap. LVII.

A Calcidicam Lacertam Nicander & Dioscorides Lacertis similem esse dicunt, eamq; Sepa etiam à putrefaciendo uocant. Putrescit enim saniemq; olidam emittit ab illius morsu factum uulnus. Nomen autem inuenit, quòd non uiridis sit, ut cæteræ Lacertæ, sed æreì coloris. Est etiam aliud serpentum genus, quod similiter Seps uocatur, sine pedibus, uiperæ simile, cuius Aëtius meminit: sed diuersum penitus est à Calcidica lacerta.

SCINCVS. Cap. LVIII.

Scincus terrestris Crocodili genus est, magnitudine Lacertæ, quo multis annis caruimus, sed iam quorundam diligentia factum est, ut rursus ex Aegypto ad nos perferatur. Materialistæ, ut uocāt, paruas quasdam aquaticas lacertas Pharmacopolis pro Scinco uendunt, quas Scincos marinos uocant: quibus non temerè uterer, quoniam uirus habent. Quilibet ergo uideat, ne eas alicui intra corpus sumendas offerat.

VERMES TERRAE. Caput LIX.

Terræ uermes Græci terræ intestina, Germani Erdtwürm / siue Regenwürm uocāt.

MVS ARANEVS. Caput LX.

B Murem araneum Græci Μυγαλῆν uocant, quòd mediam inter Mustelam & Murem magnitudinem & formam habeat, non quòd ex Mustela & Mure nascatur, quoniam naturalem inimicitiam hæc duo animalia habent. Quo autem nomine Germanis appelletur, non certò affirmare ausim: quamuis suspicer magnos illos Mures, quos Ratten / siue Rattenmeuß Germani uocant, Μυγαλᾶς esse. Sunt enim uenenati, quapropter à felibus non nisi maxima fame comeduntur.

MVRES. Ca. LXI.

Præter Araneos mures sunt etiam marini, aquatici, & in agris nati Mures. Hoc uerò capite de urbanis siue domesticis muribus sermo habetur.

LAC. Cap. LXII.

Notum est omnibus Lac, non idem tamen habet omnium animalium Lac temperamentū.

CASEVS. Ca. LXIII.

Multæ sunt Casei, secundum lactis qualitatē, differentiæ & facultates.

BVTYRVM, EIVSQVE FVligo. Ca. LXIIII.

Notum omnibus Butyrum est, quod quamuis à bobus nomen habeat, quoniā præcipuè ex bubulo lacte conficiatur, tamen non minus etiam ex ouillo & caprino lacte, eo quo rustici nouerunt modo, conficitur. Quapropter non est quòd Gale. Dioscoridem miretur, ex ouillo lacte Butyrum fieri, dicētem: Fuligo etiam ex accenso Butyro colligitur, oculorum Medicinæ utilis. C

LANAE ET OESYPVM. Cap. LXV. LXVI.

Lanæ succidæ neq; crudæ neq; ustæ in nostris Pharmacopolijs usum habent. Earū tamen sordida pinguedo adhuc præparatur, quā ueteres Oesypum uocabant. Hodie uerò corrupto uocabulo Yssopus humidus appellatur, ut ab Ysopo distinguant. Hissopum enim herbam hodie Ysopum uocant: de quo ridiculum carmen in ore omnium Pharmacopolarum habetur, hoc scilicet: Ysopus est herba, sed Esopus dat bona uerba.

COAGVLVM ANIMALIVM aliquot. Ca. LXVII.

Coagulum Græci Πιτυείω, Germani Lab uocant. Est autem Coagulum in hinnulorum siue pullorum animalium uentriculis in caseum densatum lac. Animalia quorum coagula hoc cap. enumerat, partim nota sunt, partim ignota, his præsertim regionibus.

ADEPS. Ca. LXVIII.

Notus est ferè omnium animalium Adeps, quorum hoc capite mentio fit.

MEDVLLA ANIMALIVM. Cap. LXIX.

D Habent Græci duo uocabula, quibus Medullā significāt, nēpe φντεριώνη, & μυελός, sed diuersam habent significationē. Illo enim arborū Medulla, & farcta in fructibus quibusdam semina indicantur. Hoc uerò, quæ in spina & ossibus animalium continetur Medulla, quam Germani Marck appellant.

FEL. Ca. LXX.

Quid Fel sit, cuiuis notum est. Hodie autem rarò ad Medicinam utimur.

SANGVIS ANIMALIVM. Caput LXXI.

Præter hircinum sanguinem nullus in Pharmacopolijs ad Medicinæ usum, hoc tempore hisce regionibus seruatur.

FIMVM ANIMALIVM. Cap. LXXII.

Non opus est animalium Fimum in Pharmacopolijs seruari, cūm semper & ubiq; cuiuscunq; animantis (si necessitas requirat) fimum habere possimus.

VRINA. Ca. LXXIII.

Notæ uulgo omnibus urinæ sunt, de quibus hoc capite scribit Dioscorides. Lyncis uerò urina quid sit, & an sit in rerum natura, multis seculis

A seculis dubitatum est. Scribunt enim Lyncem proiectam urinam terra obtegere, quæ deinde in lapidẽ, Lyncurium dictum, indurescat. Sed fabula tantùm est. Quapropter bene Dioscorides quoq; illam damnat, & rectè inquit, idem esse Lyncurium cum electro, id est, succino: quod nisi longum foret, innumeris argumentis & rationibus probare possemus. Quid uerò re uera succinum sit, hactenus proculdubio uulgo ignoratur. Et si quid dixero, omnibus παράδοξον dicere uidebor. Nullius enim est resina arboris succinum, quod tamen doctißimi quiq; hactenus crediderunt. Eo autem solo argumento ostendere id conantur, quòd culices, formicas, & alia huiuscemodi animalcula complectatur, unde ratiocinantur, liquidam antea fuisse resinam. Ego quidem succinum rem liquidam fuisse probè scio, propterea hoc libenter concedo, resinam uerò fuisse minimè assentior. Si enim succini materia, qualitas, uirium facultas, odor, & alia eius accidentia considerentur, longißimè à quacunq; resina aberit. Paucis igitur uerbis quid sit expediam. Nam si omnia argumenta afferre studerem, quibus succinum nõ esse resinam probare possem, aliquot paginas implere necesse esset. Et si etiam omnes rationes adducerem, quibus quid sit re uera ostendere facilè queo, in iustum librum excresceret oratio. Quare meum de succino iudicium (quod etiam Georg Agricola, harum rerum diligentißimus sectator & scrutator, adeò non improbat, ut etiam probet & mecum sentiat) promam.

B Antequàm aũt id faciã, paucas illis quæstiones proponam, qui succinum resinam esse contendunt, quas si mihi soluerint, cum illis libenter sentiam.

I. Cur succinum ijs locis generatur, ubi densum siue liquidum bitumen inuenitur? II. Cur succinum etiam nigrum inuenitur, cùm nulla eo colore unquam uisa sit resina? III. Cur nigrum succinũ suas uenas in montibus ceu bituminosi isti carbones habet? IIII. Cur succinum tot habet colore differentias, quot Bitumen & Naphta?

V. Cur succinum odorem bituminosum carbonibus impositum reddit? VI. Cur succinum bitumini easdem uires habet, imò etiam efficaciores?

VII. Cur succinum quoddam reperitur, quod Naphtæ modo flammam attrahit? VIII. Cur succinum, si resina est, nõ in guttas singulas, seu plures coniunctas, ut aliæ resinæ, concrescit?

IX. Cur succinum in paruas & magnas potius glebas quàm in guttas concrescit? X. Cur succinum, si resina est, Piceæ uel huius generis folia non complectitur, cùm aliæ quæ sponte destillant resinæ, ea sibi commixta habeant? Sed non opus est plures afferre quæstiones. Ad rem redeamus. Est autem re uera & sine dubio succinum ex montibus in mare defluens Naphta, quæ marina aqua in solidum corpus densatur, Græcis electrum uocatur, Germanis Börnsteyn & Agtensteyn. Est & electrum metallum, quod ex auro argentoq; constat: cuius Homerus etiam meminit, cùm ait Menelai regiam G auro & argento, electro & ebore fulsisse.

MEL. Caput LXXIIII.

OMnibus notum est mel. Sardinium uerò mel ex absinthio & ranunculi quadam specie colligunt apes. Quapropter intra corpus non sine nocumento sumitur. Quod autem in Ponto uenenatum fit, hoc apes ex aconiti, absinthij & nerij floribus colligunt. Est & aliud mellis genus, quod Sacharon antiqui, recentiores uerò Zuccarum uocant. Sponte hoc in arundinibus generatur, Indicis & Fortunatis Insulis, quas hodie caput S. Thomæ, Canarias, & Maderam uocant. Porrò sunt etiam docti uiri, qui nos antiquorum Sacharon habere negant. Eos autẽ rem diligentiùs considerasse uelim. Nam nihil differt nostrum Zuccarum ab antiquorum Sacharo. Hodie enim totas illas sacchariferas arundines tundunt, & ex his Zuccarum uulgo notum excoquunt. Olim uerò nondum cognito eo excoquendi modo, illud tantùm colligebant, quod lachrymarum modo ex harundinum illarum oculis & germinibus erumperet.

CERA. Caput LXXV.

CEram Germani Wachs uocant. Sequitur hæc mellis qualitatem. Quapropter Pontica & Sardinia aliud habet, quàm uulgaris cera, temperamentum & facultatem.

PROPOLIS. Ca. LXXVI.

D Propolis.

FVit olim magnus Propoleos in Medicina usus, nunc uerò ex omni usu abdicata est. Arabes autem hanc Mum uocant, sed malè eorum interpretes Mum sordes aluearium esse dicunt: multùm enim ab his differt. Sordes enim in fundo reperiuntur, suntq; derasa apum pedibus à fauis ramenta. Propolim uerò ex betulæ foliorum pinguedine & populi lachryma apes colligunt, qua aluearium cauernosas partes exæquant, & foramina contra frigus obturant. Germani Bet et Stopffwachs uocãt. Efficacior uerò Cretica & Pißidica propolis est, cuius maiorem partem apes ex Styracis lachryma, & Ladani pinguedine colligunt.

TRITICVM. Ca. LXXVII.

NOtum est omnibus Triticum. Porrò sunt quidam qui Triticum generale omnium frumentorum nomen esse autumant: reuera tamen iuxta omnium satis certam opinionem Triticum illud est frumentum, quod Germani Weytzen uocant. Habet tamen hoc ipsum suas species & differentias.

HORDEVM. Cap. LXXVIII.

HOrdeum notũ omnibus frumẽtum est, ex quo Hordeacea ptisana cõficitur. Germani Gersten Hordeum uocant.

ZYTHVM ET CVRMI.
Cap. LXXIX. LXXX.

Zythum & Curmi ueteres appellabant ex frugibus facta pocula, qualia illa multa sunt ceruisiæ genera in Germania.

ZEA. Caput LXXXI.

Ζειὰ Latinis Zea, Germanis Dünckel uocatur.

CRIMNVS. Cap. LXXXII.

Crimnus crassior farina Tritici & Zeæ est, quamuis etiam ex alijs frumentaceis fiat. Vnde puls postea conficitur. Germani Grieß uocant.

OLYRA. Ca. LXXXIII.

Olyra, ni fallor, uulgare illud est frumentum, quod Germani Rocken/siue Roggen/ uocant. Hoc si non fuerit apud ueteres, Olyram non habemus, & quid Rocken sit, ignoramus.

ATHARA. Ca. LXXXIIII.

Athara est ex tenuissima farina liquidior facta pulticula, quam Germani ein Sauffen uocant.

TRAGVS. Ca. LXXXV.

Tragus quale sit frumentum, & quo nomine appelletur, non cuiuis cognitum esse puto.

HAVENA. Ca. LXXXVI.

Hauena duas habet differentias. Vna enim frumentum est, quod Habbern Germanis dicitur. Altera ab hoc ipso autore in quarto lib. Græcè βρῶμος appellatur, quæ à fruge differt, & à Vergil. Sterilis auena uocatur.

ORYZA. Ca. LXXXVII.

Oryza frumenti genus est, quod à recentioribus Rizum, & Germanis Reiß uocatur: in palustribus & ulignosis locis nasci ὀρύζαν Dioscor. ait. Nostra uerò Oryza ex India in alias terras translata est, & in multis locis Europæ seritur. Quare necesse est aliam quoq; Oryzæ speciem inueniri, quæ etiam in Europa sponte nascatur. Nam Dioscorides simpliciter palustribus locis eam nasci ait, nec adiecit peregrinæ alicuius regionis nomen. Porrò inuenitur apud nos in palustribus & ulignosis locis frumentum, quod Schwaden uocamus. Hoc proculdubio illius species est. Habet enim folia, culmos, spicam, & semen omnino maiori Oryzæ similia, semen tamen quamuis eandem proportionem, saporem & usum habeat, minus est. Sed hoc nihil impedit, quo minus Oryzæ sit species. Hi autem uehementer errant, qui Schwaden Sesamum esse putãt. Quid autem Sesanum sit, statim sequetur.

ALICA. Caput LXXXVIII.

Chondrum Græci Latinorum Alicam uocant. Veteres duas res hoc uocabulo intelligunt, nempe ex Zea, quæ Diazeas uocatur, certo modo factam farinam, & peculiare frumenti genus, quod Latini Far siue Adoreum uocant. Sed quale hoc sit, nondum planè compertum habemus.

MILIVM. Ca. LXXXIX.

Conchron Latini Milium, Germani Hirsen uocant, notum est frumenti genus, harundineis folijs, & in harundinea iuba semen ferens.

PANICVM. Caput XC.

Ἔλυμος καὶ μελίνη Græcis, Latinis Panicũ uocatur. Panicum ab omnibus autoribus Milio simile esse dicitur. Quare in maximo errore uersantur hi, qui Panicum illud frumenti genus esse putãt, quod Germani Heydenkorn appellant. Verùm cùm Heydenkorn hederacea folia, & minimè harundineum caulem habeat, Panicum uerò harundineo culmo & folio constare describatur, Panicum nequaquam Heydenkorn esse poterit. Sed non opus est multis argumentis. Propterea quid reuera Panicum sit, indicabo. Verum itaq; Panicum milio simile est, frumentum, quod Itali adhuc Panigo, & Germani Fuchsschwantz uocant.

SESAMVM. Caput XCI.

Sesamum à multis esse Schwaden creditur, quod in Oryza negauimus: & hoc loco multis certissimis argumentis idipsum demonstrari posset, nisi breuitati consuleremus: propterea unum tantùm afferam. Scribunt autores Sesamum semen suũ in uasculis papaueris modo continere, Schwaden uerò in spica siue iuba Miliacea suum semen fert. Ergo Schwaden nequaquam Sesamum esse potest. Miror autem uehementer, quo argumento moti sint, ut illi opinioni tam firmiter adhæreant, cùm adhuc uerum Sesamum ex Aegypto ad nos copiosè afferatur, unà cum oleo ex semine expresso. Nam peregrinum nobis Sesamum est. Schwaden uerò sponte apud nos prouenit. Porrò sunt qui Iesminos flores, quos Itali Seseminos pronunciant, à Sesamino semine non distinguere ualeant, ob eam causam quam in Iasmino unguento indicauimus.

LOLIVM. Caput XCII.

Αἶραν Græci, Latini Loliũ unumquodq; degenerans frumentum appellant: quod cùm in Hordeo nascitur, Twalch à nobis, propter insaniam quam facit, dicitur. In Olyra uerò Trespe. Est & alia herba paruæ & quinquefoliæ rosæ similem habens florem, eumq; rubentem, & nigrum in uasculo semen, quod nos Raden uocamus. Hoc etiam à quibusdam Lolium esse creditur. Cùm uerò autores Lolio spicam tribuant, Raden uerò uasculum habeat, nihil affirmo. Hi autem magnoperè errarunt, qui Raden Nigellam esse crediderunt.

AMYLVM. Caput XCIII.

A Nota omnibus res est Amyla, sic dicta, quòd sine mola conficiatur. In Pharmacopolijs, una mutata litera, Amidum uocatur. In Germania uerò Stercke & Krafftmehl.

FOENVGRAECVM. Caput XCIIII.

FOEnugræcum leguminis genus est, quod Græci Τῆλιν, Germani Zigenhorn/ & Sibengezeite uocant. Sunt tamen qui posterius hoc uocabulum ad lotum satiuam etiam referant. Zigenhorn uerò genuinum Fœnugræci nomen est. Nam sic Germani Græcorum Aegoceron interpretantur. Semen autem Fœnugræci eodem nomine in Pharmacopolijs habetur.

LINVM. Cap. XCV.

VEscebantur ueteres Lini etiam ut Fœnugræci semine. Propterea leguminibus coniunguntur. Est autem Linum omnibus nota herba, quam Germani Flachß uocant. Semen uerò solum Lein.

CICER. Cap. XCVI.

Ἐρέβινθος Græcis, Cicer Latinis, Germanis Kichern hoc legumen uocatur. Colore habet triplicem differentiam. Est enim quoddā genus ruffum habens semen, & quoddam candidum, quod columbinum dicitur. Et tertium genus nigrum semen habet, quod priuatim arietinum nominatur, quoniā B arietino capite semen eius simile sit.

FABA, LEGVMEN. Caput XCVII.

CYamum Græci, Latini Fabam uocant, Germani Bonen/ de quo non opus est dubitare, cùm omnes ab autoribus Fabæ adscriptæ notæ huic legumini conueniant, quod nos Bonen uocamus. Differunt Fabæ secundum colorem & magnitudinem.

FABA AEGYPTIA. Cap. XCVIII.

AEgyptia Faba in inundatis Nilo campis nascitur, cuius radicem Aegyptij Colocasiam uocant, solo semine hæc nostrati Fabæ similis est. Quod enim ad cæteras eius partes attinet, omnino dißimilis esse cernitur. Nobis aūt hæc est incognita.

LENS. Caput XCIX.

Φακός Latinis Lens, Germanis Linsen appellatur. Est autem Lens duplicis differentiæ. Quædam enim legumen est, de qua hoc loco agitur. Altera stagnantibus undis innatat, de qua infrà sermonem habebimus.

PHASELVS. Cap. C.

DIstinxerunt Phaselum à Phasiolo, qui post Dioscoridem scripserunt, Ita ut Phaselus sit legumen simpliciter nunc uocatum ab Italis Phasiolus, Phasiolus uerò idem cum Dolicho. Sed istam differentiam nullus autor adhuc, neq; ipse Dioscorides C obseruauit. Nam hic Phaseolum uocat id legumen, quod adhuc Itali Phasiolum uocant. Quapropter cùm uideam à multis diuersas has herbas confundi, distinguam eas, & notas quibus ab inuicem dignosci poßint, ostendam. Sunt enim ambæ legumina, magnā in folijs, floribus, siliquis & seminibus affinitatem habentia. Hic Phaseolus igitur quem Dioscor. hoc loco recenset, & ab aliquibus etiam distinctionis gratia Phaselus, seu ut Itali dicunt, Phasiolus uocatur, legumen est, absq; adminiculo seu pedamento per se subsistens, folia habet in uno pediculo tria, hederacea, mollia, quarum spina ex interiore parte candicat. Flores profert candidos, & post hos in siliquis teretibus candida & oblonga semina, media inter fabas uulgares & pisas forma & magnitudine, quibus nigrum quiddam eo loco, quo siliquis annectuntur, inest. Hic est Phaseolus siue Phaselus, ut quidam dicunt, de quo hoc loco scribit Dioscorides.

Altera uerò eius species est huic forma foliorum similis. Circumuoluitur hæc arbustis & hastis, fiuntq; ex ea cornæ æstate, longiores hæc quàm prædictus Phasiolus siliquas fert. Propterea ab aliquibus Dolichus appellatur, & fructus eius Lobi, quoniam insignes sunt siliquæ in quibus figura Phaseli semina nascuntur, non tantùm candido colore. Nam inueniuntur nigro, croceo, ruffoq; colore, & mixtus etiam pluribus coloribus simul. Hic Phasiolus Smilax leuis & satiua etiam appellatur. Quoniam uerò hæ D duæ Phaseolorum species inuicem similes sunt, nomen etiam commune habent. Cùm uerò propriè loqui uolumus, legumen illud priùs descriptum, Phaselū siue Phasiolū uocamus: postremò uerò descriptū Dolichum, Smilacem leuem siue satiuam, & Siliquas eius Lobas. Porrò utrunq; Germaniæ peregrinum fuit legumen, & Phaseolus, siue Phaselus, siue Phasiolus, qui absq; adminiculo erigitur, à paucis in Germania Pharmacopolis & Herbarum studiosis seritur. Dolichus uerò à plurimis non tantùm ciuibus, uerumetiam rusticis umbræ & ostentationis causa. De Dolicho autem statim pòst sequetur proprium caput.

OROBVS SEV ERVVM. Caput CI.

ORobon Græci, Romani Eruū appellant. Peregrinum hoc Germaniæ hactenus legumen fuit, quamuis omnes Orobum uocent eam leguminis speciem, quæ Germanis Wicken appellatur, sed errore seducti. Nam Wicken est Latinorum Vitia, et Græcorum Aphace, seu Βικίαι, unde Germanica uox deducta est. Veruntamen Eruum nunc à quibusdam in Germania seritur.

LVPINVS. Cap. CII.

LAtini Θέρμον Lupinum, Germani Feigbonē uocant. Notus omnibus Pharmacopolis eodem nomine Lupinus est.

SATIVA RAPA. Ca. CIII.

Γογγύλην, siue γογγυλίδα, Latini Rapum, Germani Rüben/ appellant. Notæ omnibus cum herba radices eius sunt, quibus uescimur. Duplicem habet Rapum differentiam. Sunt enim satiuæ quædam, de quibus hoc capite scribitur, & sponte in aruis prouenientia quædam. Videndum tamen est, ne Raphanum agrestem, cum syluestri Rapo confundamus. Sunt enim ualde similes inuicem herbæ, sed Rapum fruticosius est, & multas alas ramulosq; ad latera spargit, in quibus sunt lutei flores: nascitur pinguibus aruis. Raphanus uerò syluestris pallidiores habet flores, & paruas radices, Rapum uerò pollicem crassas.

NAPVS. Caput CIIII.

Napi rapis congeneres sunt, densiores tamen, acriores, & minores. Inueniuntur etiam luteo & croceo colore Napi in Borduelddiano Brunsuicensis ducatus agro, quibus præcipua laus & autoritas attribuitur. Græci hunc Napum Βουνιάδα uocant, Itali Nauoni, Germani Napen & Stickel rüben/ Saxones uerò Brunsuicenses suos Napos Bordtfeldische Rüben appellant, ab oppidulo Bordtfelt/ ubi nascuntur.

RAPHANVS. Ca. CV.

Raphanum Latini radicem, aliqui etiam radiculam, Germani Rettich uocãt, siue Rube Rettich. Est & alia herba, quæ à Latinis Lanaria radicula, siue simpliciter etiam radicula dicitur, à Græcis Struthion, sed diuersa à Raphano. Quare uidendum est, ne alteram pro altera accipiamus. Raphani autem duæ sunt species. Vna seritur, & in Turingia cubitali longitudine & craßitudine, quæ utraq; manu amplecti nequeat, prouenit. Quare non ineptè Plinius scriptum reliquit, Raphanum in Germania infantiũ magnitudine nasci. Altera uerò sponte in aruis prouenit, quam Germani Heyde rettich/ id est, syluestrem Raphanum uocant, Latini Armoraciam. Recentiores Raphano etiam adscripserunt acrem istam radicem, quam nos Merrettich appellamus, & ea utuntur, ubi prædicto Raphano uti debebant: sed malè. Non enim habent aliquem ex ueteribus autorem, qui Merrettich/ Raphani speciem esse innuat. Quid tamen Merrettich sit, paulò pòst audiemus.

SISER. Caput CVI.

Σίσαρον Latini Siser uocant. Serebatur hæc herba olim in Germania cibi causa, & optimè in hac frigida regione prouenebat, qua causa eã quotannis à Germanis flagitauit Tiberius Cæsar, ut inquit Plinius. Hodie uerò quid sit Siser, ignoratur. Brunfelsius tamen in tertio Herbarij sui Tomo scribit, quòd Siser sit illud olus, quod Germani Geirlen uocant, cui omnino subscribo. Heßi uocant Klingelmören/ alij Grizelmören. Estq; omnium radicum, quæ uescendo sunt, saluberrima Siseris radix.

RVMEX, SEV LAPATHVM. Caput CVII.

Λάπαθον Latinis Rumex, Germanis Ampffer dicitur. Herba est quinq; sub se habens species. quapropter prædicta trium gentium uocabula in genere omnibus speciebus communia sunt. Quidam Rumex satiuus est, hunc nos Gartenampffer uocamus. Agrestis etiam quidam est, qui à Pharmacopolis Lapathum nũc dicitur, à Germanis Hasenampffer/ Gassenwurtz/ & Butterampffer, quoniam rustici butyrum eius folijs inuolutum in urbes uenale ferant. Non desunt etiam qui Buglossum eam uocent, Myssenorum & Vitebergensium Saxonum Germanico uocabulo decepti. Tertia species ὀξυλάπαθον Græcis, Latinis Rumex acutus, uel, ut nunc, Lapatium acutum, Germanis Spitzampffer dicitur. Nascitur humentibus, syluestri similis, nisi angustiora & acutiora folia haberet. Quarta ὀξαλις Græcis, Latinis Acetosa, Germanis Saurampffer uocatur. Quinta omnium maxima est. Nascitur aquosis & palustribus locis, unde à Græcis ἱππολάπαθον, siue ὑδρολάπαθον, & à Germanis eadẽ significatione Roßampffer et Wasserampffer/ nominatur. Hæc sunt Lapathi genera ab antiquis descripta. Est & sextum, acetosæ forma et sapore simile, multò tamen minus, in agris nascens.

LAPSANA. Caput CVIII.

Lapsana agreste olus est ex braßicæ genere, Germanis Reinköl appellatum. Hoc se apud Dyrrrhachium uictitasse milites Cæsari in triumpho exprobrauerunt, ut apud Plinium & Suetonium est uidere.

BLITVM. Caput CX.

Bliton iners & insipidum olus est. Quo autem nomine iam appelletur, superuacuum est inquirere, cùm nullas habeat medicas uires.

MALVA. Caput CXI.

Græcorum Malache, Latinis Malua, et pappeln Germanis appellatur. Vna eius species in hortis seritur, quæ à nobis Römische pappeln uocatur, sinuosa crispitudine per ambitum foliorum insignis. De hac & syluestri uulgari hoc cap. agitur. Sunt enim & aliæ syluestres Maluæ, ceu Althea & Alcea, de quibus infrà sermo erit.

ATRIPLEX. Ca. CXII.

Ατράφαξις Græcis, Atriplex Latinis, Melde Germanis hoc olus uocatur. Duplicem habet differentiam. Est enim syluestris & satiua. Satiua rursus duplex. est enim uiridi & ruffo folio. Syluestris plures habet discriminũ notas. Hæc quòd in stercorarijs nascatur, Mistmelde appellatur.

BRAS-

A

BRASSICA. Cap. CXIII. CXIIII. CXV.

KΡάμβη Latinis Braßica olim dicebatur, nūc uerò Caulis, unde Germani suum Köl desumpserunt. Multæ sunt Braßicæ species: Est enim uulgaris quædam, quæ simpliciter caulis, & Germanis Blaköl nominatur. Est & crispa quædam, omnibus etiam nota: utriusq; folia ad purpuram colore inclinant. Est etiam alba Braßica, quæ in capita concrescit, unde capitata & seßilis uocatur, à Germanis uerò Cappeskraut / quod nomen ab Italis ad nos uenit. Illi enim caputium seßilem hanc herbam nominant. Habent huius capita in quibusdã regionibus, ut Boëmia, ruffum colorem. Est & marina Braßica, quæ hodie Soldanella in Pharmacopolijs appellatur. Porrò syluestris braßicæ plures sunt differentiæ.

BETA. Caput CXVI.

TΕῦτλον Græci, Betam Romani, Beyßköl / Römisch köl / Romgraß / & Mangolt / Germani hoc olus nominant. Duplicem habet colore differentiam. Est enim nigricantibus in purpura folijs quædam è ruffa radice. Hæc nigra Latinis dicitur, Germanis Rot mangolt / siue Rote rüben. radices enim rapis magnitudine & forma similes sunt. Candida huic omnino similis est, sed colore differt, quem folia eius in candido uiridem habent.

B Nigræ betæ radices arte incrementum sumere coguntur, quæ condiuntur & assatis carnibus apponuntur. Candidæ uerò Betæ radices minimè curantur.

PORTVLACA. Ca. CXVII.

ANδράχνη Græcis Portulaca uocatur, Germanis Portzel. Notum est acetarium hoc olus. Est et syluestris Portulaca, in asperis littoribus nascens: de qua alibi agemus.

ASPARAGVS. Cap. CXVIII.

ASparagus Pharmacopolis Sparagus, Germanis Spargen appellatur. Fœniculo folijs simile olus est, cuius radices & semina in Pharmacopolijs seruantur. Dicuntur etiam Asparagi omnium olerum, tam syluestrium quàm satiuorum, primo uere tenelli & recentes caules, quales in Rapo & Bryonia uidemus.

PLANTAGO. Ca. CXIX.

AΡνόγλωσσον Latini Plantaginem, Germani Wegbreyt uocant. Tres habet hæc herba differentias. Est enim latifolia quædam, & angustis oblongisq; folijs quædam, tertia latifoliæ similia habet folia, multò tamen minora, & leniter hirsuta.

SIVM. Caput CXX.

SIon ex Apij genere olus est, quod Germa. Klein Wassermerck uocant, quoniam Paludapio simile sit, sed minus. Nascitur glaciosis & perennibus riuulis, ut Plinius etiam obseruauit. C

SISYMBRIVM. Ca. CXXI.

PRimum Sisymbrium mentæ species est, quam Germani Fischmüntz uocant. Estq; hæc duplicis differentiæ. Vna enim nigricantem habet caulē, & ubiq; in aquosis nascitur, Bachmüntz Germanis appellata. Altera hirsutioribus est folijs, nec tantùm iuxta riuos, uerumetiam in siccis prouenit. Hæc Balsamita à Pharmacopolis nominatur. Confunduntur tamen ab imperitis hæ duæ Sisymbrij species.

Alterum uerò Sisymbrium solo nomine priori simile. Nam Nasturtij potius quàm illius species est. Quapropter etiam à Græcis Καρδάμινη, quasi nasturtiaria, & à Germanis Brunnkreß uocatur. Notum est & salubre olus, quo Heßi frequenter uescũtur. Recentiores hoc aquaticum nasturtium, maximo errore Senecionem uocant, ut in Senecionis cap. audiemus.

BATIS. Cap. CXXII.

KΡῆθμον Latini Batin dicunt. Marinum est olus, quod etiam in hortis serebatur. Nomen tantùm in Pharmacopolijs nostris habetur. Res enim quæ hodie sic apud nos uocatur à Pharmacopolis, diuersa penitus à Bati est.

CORONOPVS. Ca. CXXIII.

PRo Coronopode malè hactenus ranũculi quadam specie usi sumus. Nunc autem uera Coronopus à quibusdam seritur. Est enim acetarium olus, folia habens pedibus & unguibus cornicis similia, & hodie ab Italis herba Strella uocatur. Quidam etiam Cornu ceruinum appellant, à foliorum figura. D

SONCHVS. Ca. CXXIIII.

SOnchum Latini Cicerbitam & Lactucellã, Germani Sewmelcke / & Hasenköl appellant. Ex intybi genere hæc herba est.

INTYBVS. Ca. CXXV.

SErin Latini Intybum uocant. Multiplex Intybē genus est, hoc tamen cap. duo, satiuum & unum syluestre describit. Satiuum Intybum ab Italis adhuc Endiuia satiua appellatur, estq; per omnia syluestri simile, tenerius tamen & latioribus folij. Syluestre, quod Cichorium & Picris ob amaritudinem uocatur, & Amarago à Gaza in Theophrasto interpretatur, in Pharmacopolijs Cichorea, & à nobis Hindtleufft / Wegwart & Sonnenwirbel nominatur. Flores habet cœruleos, qui ferè semper solem uersus inclinantur, Vnde etiam à quibusdam Solsequium, siue Heliotropium appellatur. quamuis Heliotropium diuersa sit ab Intybo siue Cichorio, & sui generis herba.

CONDRILLA. Ca. CXXVI.

A Κονδρίλλη quoq; intybacea est herba, habetq; duas species: quarum prima Cichorio est similis, multò tamen tenerior & minor, florem interdum cœruleum, interdum etiam candidum ferens. Germani Klein Sonnenwirbel uocant: nascitur in uineis, quæ solidum & gipsosum habent solū, quales sunt in Ienensibus collibus. Altera Condrilla in pinguibus & lutosis agris, præsertim in hordeacea segete nascitur. Luteum habet florem, & à Germanis Sewdistel uocatur: quod nomen ferè omnibus etiam intybi speciebus commune est.

CVCVRBITA. Ca. CXXVII.

Cucurbita, Κολοκύνθα Græcis, Germanis Kürbis appellatur, cuius duæ sunt potiores differentiæ. Vna longos fert fructus, altera latos & sessiles: semine eius Medici utuntur.

CVCVMER SATIVVS. Caput CXXVIII.

Σίκυος, siue Cucumis satiuus, à Germa. Gurcken appellatur: quod nomen ab anguria deductum est. Sic enim Itali quandam Cucumeris speciem uocant. Semina eius in Pharmacopolijs eodem nomine habentur.

LACTVCA. Cap. CXXIX. & CXXX.

B Lactuca, quæ Græcis Θρίδαξ appellatur, duplicem habet differentiam. Est enim satiua altera, & agrestis altera. Satiua à Germa. Lattich/ Melchering / & Schmalzkraut appellatur, præsertim in Hessia, ubi illa in acetarijs cum eliquato butyro, quod pro oleo affundunt, uescuntur homines, Vnde & Schmaltzkraut dicta est.

Agrestis uerò Lactuca ea est, quam Itali Serriolam, uel (ut quidam durius pronunciant) Scarriolam, quoniam dorsum folij serræ modo asperum sit, uocant. Quidam etiam hanc ipsam Endiuiam appellant: nam in hisce regionibus hac herba pro intybo utuntur Medici & Pharmacopolæ. Germani hanc ipsam Gensdistel/ siue Gensszan/ appellant, quòd spinosum folij dorsum anserinis dentibus simile sit. Porrò nemo offendatur, quòd hāc Endiuiam Lactucam agrestem appellem. Nam omnes intybi species ad Lactucæ genus referri debent.

GINGIDIVM. Ca. CXXXI.

Gingidion Syriacum est olus. Nuper etiam ad nos ex Syria allatum, per omnia descriptioni respondens. Quidam Carui de Syria uocant. Porrò eò ignorantiæ quidam peruenerunt, ut Senecionem, qui nobis Creutzkraut appellatur, Cerefolium etiam nominent.

SCANDIX. Ca. CXXXII.

Scandix etiam agresti Pastinacæ simile olus est, sponte in pinguibus aruis proueniens. Candidos & paruos in exiguis umbellis flosculos habet, ex qui C bus singuli, & ceu acus longi apices sursum enascuntur. Quapropter à Latinis etiam acicula, & à Germanis Nadel mören uocatur.

CAVCALIS. Ca. CXXXIII.

Caucalis Dauco similis herba est, non tamen cuiuis dauco (sunt enim plures eius species) sed illi tantùm, qui in Germania Pimpinella uocatur. Hirsutioribus tamen cōstat caule & folijs, Germani Rauch Bibenellen uocant.

ERVCA. Ca. CXXXIIII.

Εὔζωμον, Latini Erucam, Germani Weissen Senff uocant, quoniam simile per omnia sinapi sit, præterquàm semine, quod sinapi nigricās est, Erucæ uerò candicans.

OZIMVM. Ca. CXXXV.

Ὤκιμον Latini Ozimum, recentiores Basilicon uocant, Germani posterius nomen cum Latinis commune habent. Est autem Ozimum duplicis differentiæ. Quoddam enim altius adolescit, & maioribus nigrioribusq; constat folijs. Quoddam etiam prædicto minus, ramosius, & minoribus folijs inuenitur, & Chariophillos odore imitatur, unde Ozimum Chariophillatum hoc appellare consueuerunt Latini & Pharmacopolæ, Germani uerò Krauß Basilicon.

OROBANCHE. Ca. CXXXVI. D

Orobanchen Theodorus Gaza apud Theophrast. Eruangam interpretatus est. Nomē inuenit ex eo, quòd eruum strangulet: pinguis est & sine folijs herba. Germanis Sommerwurtz appellata.

HIRCI BARBA. Caput CXXXVII.

Τραγοπώγωνα Latini Hirci barbam, Germani Bocksbart appellant. Nascitur campestribus locis, nonnunquam etiam pratis & aggeribus, pingui solo congestis.

ORNITHOGALVM. Caput CXXXVIII.

Ὀρνιθόγαλον Germani Klein Erdtnuß appellant. Porrò duæ sunt in agris nascentes herbæ, quas Germani hoc nomine indicant. Vna candidum habet, aut luteum, qualem hoc cap. Dioscorides describit, florem. Altera purpureum, quæ an ab hoc autore descripta sit, ignoro.

TVBERA. CXXXIX.

Tubera radices rotūdæ sine germine sunt, quæ fungis similiter in terra nascuntur. Græci ὕδνα uocant. An etiam in Germania proueniant, nō dum comperi. In Italia copiosè proueniunt, ubi etiam Tartofle uocātur. Sunt & tubera quæ ἀράχυδνα,

A ab arido legumine dicantur: de quibus huius instituti non est dicere.

HORTENSIS SMILAX. Caput CXL.

Smilax hortensis siue lenis, quem Dolichum etiã Græci appellant, nonnulli etiam Phasiolum, Germani Windt bonen/Welsche bonen/ & Sprenckel bonen uocant. De hoc legumine in Phaseoli capite etiam disseruimus.

MEDICA. Cap. CXLI.

Medica à Media nomen habet. Nam ex ea regione per bella Persarum in Græciam allata est, unde postea in Italiam translata, ad iumentorum pabulum serebatur. Propterea nemo speret eam sponte in Germania prouenire, ut ij faciũt, qui se omnes plantas, quas Dioscorides describit, nouisse & indicare posse, uana quadam iactantia & persuasione gloriantur. In Italia autem adhuc à quibusdam seritur. Vidi ego herbam hanc à Georgio Agricola ex Italia allatam.

APHACE. Caput CXLII.

Aphace uitia est, quæ spõte in aruis nascitur, quam Germani Feldtwicken appellant. Theophrastus intybacei generis herbã Aphacen nominat, quæ diuersa est ab hac nostra Aphace.

PORRVM. Ca. CXLIII.

B Notum omnibus Porrũ est, quod Græci Πράσον, Germani Lauch uocant. Porrò sub eodem genere hæc omnia continentur: Allium, Vlpicũ, Scorodoprasum, Ampeloprasum, Porrum, Ophioscorodon, Cepa, Gethyum, & similia.

AMPELOPRASVM.

Nascitur sponte etiam in aruis & uineis, teretibus folijs Porrum, quod Græci Ampeloprason, Germani Wilden lauch appellant.

CEPA. Caput CXLIIII.

Κρόμμυον Latini Cepã, Germani Zwibeln & Zippeln nominant. Notæ omnibus cum germine suo radices sunt.

ALLIVM. Caput CXLV.

Σκόροδον Latini Allium, Germani Knoblauch appellant. Est etiam syluestre Allium Ophioscorodon appellatum, lata habens folia, ut Lilium conuallium. Hoc Germani Rampen/siue Rempsen/& Ramseren nominant. Estq; inuisum pastoribus, quoniam lac allij odorem acquirit, si eo uescantur iumenta.

SCORODOPRASVM.

Σκοροδόπρασον syluestri allij genus est, mediamq; inter Allium & latifolium porrum figuram & temperamentum habet. Vnde ab utroq; nomẽ inuenit, Germani Feldtknoblauch/siue Wilden knoblauch/appellant. Hactenus hac herba eiusq; semine pro scordio usi sunt Pharmacopolæ, & adhuc magno errore utuntur. Non enim est syluestre siue agreste allium scordium, sed proprij generis herba, ut suo loco indicabimus. C

SINAPI HORTENSE. Caput CXLVI.

Σίναπι Latini Sinapi, Germani Senff appellant. Nota omnibus cũ semine suo herba est.

NASTVRTIVM. Ca. CXLVII.

Κάρδαμον Latini Nasturtiũ, Germani Kressen/& Gartenkressen uocant. Hoc capite de satiuo Nasturtio agitur.

THLASPI. Cap. CXLVIII.

Thlaspi minus Germani Daschelkressen uocant. Differt tamen à Bursa pastoris, quæ Kleyn Daschelkraut nominatur. Maius uerò Thlaspi sine dubio ea est herba, quam nos Merretrich appellamus, & Arabes Nasturtium album, à candore radicis. Grandibus hoc radicibus & magnifolium describitur. Verg. autem Marcellus in hoc cap. non bene in comparatiuo gradu interpretatus est: maiore radice, & latioribus folijs. Ita enim intelligeretur maius Thlaspi minori secundum proportionem maius esse. Sed Dioscorides hoc non uult, neq; uerba eius hoc indicant. Nam in Græco nulla comparatio legitur, sed simpliciter πλατύφυλλον, καὶ μεγαλόρριζον. D

ARABA. Caput CXLIX.

Quædam exemplaria Arabam, quædam etiam Arabida appellant. Est autem Nasturtij genus, quod Arabes orientale uocant, hodie ignotum: quãuis Ruellius id cognouisse uideatur. Verùm nõ temerè Ruellio crediderim, cùm plantas ad historias ui torquere soleat. Cæterùm non malè ait Verg. Marcellus, nullam esse apud alios autores herbã hoc nomine. Plinius tamen eius mentionem facit sub nomine Driophoni.

IRIO. Caput CL.

Ἐρύσιμον Latini Irionem, Germani Schnödesenff appellant. Theophrastus alterius Erysimi genus inter frumentacea recenset, quod diuersum est ab hoc. Imperiti Irionem, qui à Dioscoride hoc loco describitur, fœminam Verbenam etiam uocant, uerùm magno errore. Nam Irio sinapi cognata herba est, propterea hic inter acrimoniam habentia describitur. Verbenaca autem nihil cum sinapi neq; Irione commune habet.

PIPER. Caput CLI.

Piper nouerũt omnes. Habet aũt triplicẽ differentiã. Est enim lõgum, rotundũ seu nigrum, & album. Longum nigro & candido omnino dissimile existit, cùm hæc duo parua & rotunda sint grana. Illud uerò oblongum & betularum grossulis simile.

simile. An uerò ueteres rectè de eius planta, & quomodo nascatur, scripserint, non est huius loci disputare.

ZINGIBER. Ca. CLII.

Zingiber, quod hodie Zinziber nominant Latini, Germani Ingber. Diuersæ à pipere plãtæ radix est. Cur autem non potius in censu aromatum descriptum sit Piper & Zingiber, in præfatione huius libri indicauimus.

HYDROPIPER. Ca. CLIII.

Hydropiper parens meus in suo Botanologico ait esse mordacem Persicariam, quæ à Germanis Wasserpfeffer/ & Schmertzen appellatur, cui sententiæ Musa non aduersatur. Ruellius uerò eam negat esse ueram, quoniam nigram maculam Persicaria in folijs habeat, qualem autores Hydropiperis folijs inesse non dicant. Ait etiam Persicariam exiccatis paludibus emergere, Hydropiper uerò in lacustrium marginibus adolescere. Addit præterea, Hydropiper mentæ folijs describi, sed Persicariam Persici folia habere. Antequàm tamen Persicariam Hydropiper esse neget, indicat Hydropiper eam esse herbam, quæ Eupatorium appellata est hactenus falsò. Cùm igitur antea admonuerim, cautos esse Ruellianos lectores oportere, propterea quòd non rarò inuitas plantas ad historias & descriptiones detorquere soleat, suadeo etiam hoc loco, ne illi continuò fides habeatur, uiro aliàs insigniter docto, & qui non ex industria malè iudicet, sed qui, cùm homo sit, præter opinionem in errores aliquando præcipitetur. Necesse est igitur aut parentem meum, aut Ruellium perperam iudicasse. Quapropter utriusq; iudicium discutiendum, & cum Hydropiperis historia conferendum erit.

Principiò igitur Ruellius negat Persicariam Hydropiper esse, quoniam Persicaria purpurei coloris maculam in folijs habeat, quam si Hydropiper haberet, in descriptione autores non omisissent. Ad hoc argumentum breuiter respondeo: Duplex genus esse Persicariæ. Vna quæ maiora nigrioraq; habet folia, purpureis maculis distincta, quæ nullam omnino acrimoniam in gustu habet. Altera uerò huic similis, candidioribus & minoribus tantùm folijs, quibus nullæ insunt purpurei coloris maculæ: hanc dixit parens meus Hydropiper esse, non illam. Quare nullã uim hoc argumentum habet. Diluendum igitur nunc erit illud, quo infert dissimiles etiam habere natales Hydropiper & Persicariam, quoniam hæc exiccatis paludibus, quod Hydropiper non faciat, emergat. Illud uerò in lacustrium marginibus adolescat, ut historia & descriptio clarè ostendit. Ego uerò Persicariam non tantùm in exiccatis paludibus nasci uidi, uerumetiam iuxta leniter fluentes aquas, idq; sæpissimè: nec ego tantùm, uiderunt etiam plures alij quibus monstrabam, ne fortasse commentum me dicere quidam existiment. Et econtrà, illam herbã quam Ruel. Hydropiper esse existimat, in palustribus exiccatis non semel nasci uidi. Et quamuis Persicaria exiccatis tantùm paludibus nasceretur, minimè tamen hoc solo argumento negare aliquis posset, eam Hydropiper esse, cùm non omnino siccatis nascatur, sed semper subsit aqua. Nec Dioscorides illi tribuit, quòd tantùm circa leniter fluentes undas proueniat, & non in alijs aquosis. Propterea enim à Græcis Hydropiper appellatur, quòd aquosis locis emergat, siue sint palustres, siue leniter fluentibus undis uicini. Præcipuè tamen & plerunq; huiusmodi natalibus, quales Dioscorides recenset, Hydropiper nasci scribitur: quam notam in mordaci quoq; Persicaria non solus neq; semel obseruaui. Quapropter neq; hoc argumentum negare potest Ruellius, quòd Persicaria mordax Hydropiper sit. Properemus igitur ad illud quo ait, Hydropiper mentæ folijs ab autoribus describi, Persicariam uerò Persici folijs constare. Ad hoc respondemus, nullam similitudinem tam perfectam esse, quæ non habeat aliquam dissimilitudinem. Igitur quamuis Persicariæ folia longiora sint, quàm mentæ, non tamen continuò sequitur, eam Hydropiper non esse. Nam non rarò magnitudo prolõgitudine tantùm, & econtrà accipitur. Si igitur tam strictè hanc notam Ruellius intelligit, illius falsò uocatum Eupatorium multo minus habet folia, Mentæ similia: nam & ipsa etiam nõ proportionaliter maiora sunt, quàm mentæ folia, sed similiter ut Persicaria longiora & nigriora quàm mentæ folia, cùm Hydropiperi candidiora quàm mentæ adscribãtur. Igitur neq; hoc argumentum parentis mei sententiã confutabit. Cùm uerò adhuc constet, Hydropiper Persicariam mordacem esse, necessariò sequitur, Ruellium à ueritate aberrare, quòd falsò uocitatum Eupatorium Hydropiper esse iudicauerit. Hoc itaq; probare nunc incipiemus. Principiò igitur uidendum est, quale nã falsò uocatum Eupatorium intelligat. Tres enim sunt plantæ, quibus falsò id nomen inditũ est. Vna scilicet quam Mesue describit, altera quæ dodrantali altitudine inter arbusta nascitur, mentæ folijs, & lupuli odore. Harum nullam intelligere Ruellium certum est, quoniam utraq; siccis nascitur locis. quam uerò ille Eupatorij nomine indicat, circa aquas nascitur, estq; omnino ea, quam nostrates etiam Pharmacopolæ Eupatorium uocant, Germani Wassertosten. Hoc an Hydropiper sit, iam uidendum erit. De Hydropipere itaq; sic Dioscorides scribit: Nascitur plerunq; circa stantes aquas, & leniter fluentes: quæ nota pulcherrimè conuenit. Nolo enim respõdentes notas omittere, ut Ruellius in Persicaria fecit, cuius Piperi similem acrimoniam præterijt. Quamuis igitur hæc unica nota per omnia cõueniat, non tamen sequitur, quòd hæc herba Hydropiper sit. Plures enim plantæ in eodem natali proueniunt, tametsi cæteris notis Hydropiperi minimè respondeat.

A ſpondeat. Cùm igitur ſola hæc nota conueniat hi-
ſtoriæ, fallere poteſt. Si uerò quæ nunc ſequuntur,
ſimiliter conuenirent, ipſe non inuitis pedibus in Ru
ellij ſententiam currerem. Sequitur itaq; in Dio-
ſcoride: Caulem ex ſe mittit geniculatum ſolidum.
Quas notas Ruellius malè falſò uocato Eupatorio
tribuit. Non enim geniculatum habet caulem, Per-
ſicaria uerò mordax euidenter tumentibus geniculis
intercepta eſt. ſolidum etiam caulem eadem Perſica
ria qualitate habet. Eupatorij uerò falſò ſic appella-
ti caulis non tam qualitate quàm quantitate ſolidus.
Procerus enim eſt, et magnum foliorũ florumq; onus
ſuſtinet. Quapropter neceſſe eſt eum robur contra
uentorum impetum habere. Perſicariæ autem cau-
lis quamuis paruus ſit, non tamen paruam ſolidita-
tem adeptus eſt, atq; id qualitate, non quantitate ſeu
magnitudine. Nam omnia quæ proceris conſtant
caulibus, robuſta etiam à diuina prouidentia facta
ſunt. Quæ nunc de foliorum forma & colore dicen-
da eſſent, paulò antè relata ſunt. Quare ad ſapo-
rem eorum conuertamus orationem, de quo ſic Dio-
ſcorides ſcribit: Δριμέα ᾗ τῇ γεύσει ὥσπερ
τὸ πέπερι. quod eſt: ſapore acria, ut Piper. Eupa
torium autem acrimoniam nullam habet alios ſapo-
res excellẽtem, ſed tantùm amaritudinem magnam.
Propterea Ruellius etiam huius Eupatorij folia me-
ram Piperis amaritudinem reſipere ſcribit. Diffe-
runt autem plurimùm amarus & acris ſapor, & Pi-
B per tantùm acre, & minimè amarum eſt. Eupato-
rium uerò falſum ſic uocatum, ſolam amaritudinem
reſipit. Ergo quilibet etiam manibus palpare po-
teſt, hoc loco Ruellium ſcribere, quod in rerum na-
tura non inueniatur. Si igitur ſapor non conuenit,
à quo Hydropiper appellata eſt hæc herba, iam pla-
nè iudicandum erit, Eupatorium, de quo hîc agimus,
Hydropiper minimè eſſe. Ne tamen alias notas refu-
gere uidear, pergam eas omnes membratim hiſtoriæ
conferre. Sequitur autem in textu: Καρπὸν δὲ
ἔχει ἐπὶ κλωναρίων μικρῶν ἐκφυόμενον πα-
ρὰ τὰ φύλλα συνεχῆ καὶ βοτρυώδη δριμὺ
καὶ αὐτό: quod eſt, ſi de uerbo ad uerbum uertas:
Semen uerò habet in ramulis paruis enaſcens iuxta
folia, continuum & racemoſum, acre & ipſum. Ex
quibus notis ne una quidem falſò uocato Eupatorio
conuenit. Nam hoc in ſummo tantùm caulis uerti-
ce, non in ramulis iuxta folia latos potius corymbos,
& umbellis ſimiles, quàm racemos fert. Hydropi-
peris uerò caulis circa ſe alarum cauitates, & par-
uos ramulos habere debet, & non in ſummitate tan
tùm, quod optimè mordaci Perſicariæ conuenit. Eu-
patorij etiam ſemen ſenſu deprehendi non poteſt, ne
que aliquam ſaporis acrimoniam habet, & demum
in pappos reſolutum auolat, propterea difficilimè
colligi poteſt. Hydropiperis uerò ſemen non mino-
rem quàm folia in guſtu acrimoniam reſipit. Propte
rea unà cum illis ad Medicinæ uſum olim colligeba-
tur, quæ omnia in Perſicaria acri euidenter appa- C
rent. Conſtat igitur falſò uocatum Eupatorium Hy-
dropiperis hiſtoriæ minimè conuenire, Perſicariam
uerò, quæ maculis purpureis caret, per omnia re-
ſpondere: quamuis ſola foliorum ſimilitudo à longin
quo petatur. Sed ſine dubio ipſe Dioſcorides hanc
foliorum comparationem largo modo intelligi uoluit.
Non tamdiu in hac una herba immoratus fuiſſem, ſi
Ruellius ſuum de Hydropipere iudicium tantoperè
non probauiſſet, & alios, qui hoc uerum eſſe inficia-
rentur, ueritatis cæcos non appellaſſet. Porrò in
Piperitide & Siliquaſtro iudicando, ſimiliter errat
Ruellius. Non enim eſt herba ſiue Mentha diuæ Ma
riæ. Verùm hunc errorem huius loci non eſt confu-
tare, quoniam in Dioſcoridis libros annotationes,
et non in Ruellij errores reprehenſiones ſcribimus.

Plinius de Hydopipere nihil ſcripſit, De Piperitide
aũt ſiue Siliquaſtro, non pauca. Differt enim pluri-
mùm à Piperitide Hydropiper. Quapropter u-
tranq; plantam (ne ab aliquo confundi poßint) ſuo
nomine indicabo.

Hydropiper eſt, de qua iam diſputauimus, Perſi-
caria, cuius folia & racemoſum ſemen acrem Piperis
ſaporem habent. Piperitis uerò ſine dubio ea eſt her
ba, quæ in Italia & Germania fictilibus uaſculis ſe-
ritur, caule circa alas rubro, folijs laurinis, flore can
dido, & poſt hunc ſemine in oblongis uaſculis ceu
ſiliquis (unde Siliquaſtrum etiam appellatum eſt)
albo & tenui. Itali eam Piper Hiſpanum uocant, D
Germani Schotenpfeffer/ideſt, Siliquaceum Pi-
per, ut ſic interpreter.

PTARMICA. Ca. CLIIII.

PTarmice à ſternutamentis, quæ olfacta prori-
tat, appellata eſt. Ruellius eam paruum illud
ac ſylueſtre Pyrethrum eſſe affirmat, quam her-
bam probè cognitam habeo. Cùm uerò non una tan-
tùm ſit quæ reclamet nota, nolo quicquam in hac re
affirmare.

RADICVLA, SIVE LANARIA HERba. Caput CLV.

HAnc herbam Græci Struthion, Germani
Meyſterwurtz/& Aſtrentz/ Pharmaco-
polæ uerò corrupto nomine Obſtrutium appellant.
Quidam etiam Magiſtrantiam, à Germanis transla
ta appellatione. Ferulacea & umbellifera eſt herba:
& quamuis etiam radicula à Latinis nominetur,
longè tamen diuerſa eſt à Raphano, qui ſimiliter Ra
dicula uocatur, ut antea etiam, cùm de Raphano a-
geremus, indicauimus.

CYCLAMINVS. Cap. CLVI.

Cyclaminus rotundam habet radicem, & ple-

A runq; latiusculam, quam Pharmacopolæ eodem adhuc nomine appellant: quamuis etiã ab aliquibus Panis porcinus nominetur, & à Germanis Erdscheiben.

ALTERA CYCLAMINVS. Caput CLVII.

Altera Cyclaminus in Pharmacopolijs non habetur. Qualis autem sit herba, & quo nomine iam appelletur, ignorare me fateor. Ruellius eam cognouisse uidetur. Verùm illius decreta cum iudicio legenda esse, suprà monui.

DRACVNCVLVS MAIOR. Cap. CLVIII.

Δρακοντία, siue Ισαρον, Latinis Dracunculus et Serpentaria uocatur. Hanc magno errore Bistortam esse hactenus credidit tota ferè Medicorum & Pharmacopolarum multitudo. Cùm uerò Bistorta, quam nos Naterwurtz appellamus, frigidum omnino habeat temperamentum, Dracunculus autem calidum uehementer, nullo modo Bistorta Dracunculus esse potest. Veruntamen Dracontia in Italiæ, Galliæ, & Germaniæ locis quibusdam habetur Ari similitudine, cuius etiam species est, ut ueteres omnes tradiderunt.

DRACVNCVLVS MINOR.

B Minor Dracunculus, qualem hîc Dioscorides describit, nescio an cognoscatur. Mihi enim hactenus eum uidere non licuit.

ARVM. Cap. CLIX.

Αρον Latini Arum, in secunda declinatione uocant. Hodie usus inualuit, ut in tertia Aron Aronis, flectamus. Est autem herba ubiq; pingui solo in umbrosis & antiquis syluis nascens, quam Germani pariter Græcis, Aron / Pfaffenbindt / & Teutschen Jngwer uocant. Vulgares etiam Herbarij pedem Vituli, propter foliorum similitudinem, dicunt.

ARISARVM. Ca. CLX.

Arisaron ab Aro & Isaro, id est, Dracunculo nomen inuenit. Figura enim Aro, & temperamento Dracunculo simile describitur. Hodie incognita est herba. Dicitur etiam Aris, diminutiua forma, quoniam Aro minor sit.

ASPHODELVS. Ca. CLXI.

Magnus in Asphodelo error commissus est hactenus. Vbiq; enim pro eo syluestre Lilium, quod Hemerocallen Græci, & Germani Goldtwurtz appellant, accipiunt Pharmacopolæ. Verus tamen Asphodelus in quibusdam Italiæ locis habetur. Suntq; radices eius Pæoniæ radicibus similes, ut Autores scribunt, & nos etiam uidimus. Hemerocallis uerò radix, quæ iam pro Asphodelo in usu est, Lilij radicis, & minimè Pæoniæ similitudinem habet. C

BVLBVS VOMITORIVS. Cap. CLXII.

Qualis herba uomitorius sit Bulbus, hodie non quiuis dixerit. In quarto libro Narcissus etiam hoc nomine appellatur.

BVLBVS QVI EDENDO EST. Caput CLXIII.

Βολβὸς ἐδώδιμος, quemadmodum olim omnibus cognitus fuit, ita hodie omnibus incognitus est.

SCILLA. Cap. CLXIIII.

Σκίλλα Latinis Scilla, Pharmacopolis Squilla uocatur. Cepæ cognata est planta, cuius radices in frequenti sunt usu Medicis.

PANCRATIVM. Cap. CLXV.

Pancration minor Scilla est, quæ hodie raro ad Medicinæ usum affertur.

CAPPARIS. Ca. CLXVI.

Capparis spinosus frutex est, cuius saliti flores & fructus, eodem nomine appellantur, & cũ assatis carnibus mensæ apponuntur, Germani Kappern uocant. D

LEPIDIVM. Ca. CLXVII.

Lepidium Hiberis etiam uocatur, & falsò à quibusdam diuersæ herbæ creduntur. Quapropter malè in fine primi libri caput de Hiberide legitur. Est enim una eademq; herba, quæ tamen duas species habet. Maius Lepidium laurino, sed maiore constat folio, gustu acri. Hoc Arabibus sitaragi, & Germanis Jngwerskraut uocatur. Minus uerò Lepidium Gauchsblům.

BATRACHIVM. Ca. CLXVIII.

Batrachium Latini Ranunculum, Germani Fröschpfeffer / Hanenfüß / & Spiegelblůmen uocant. Plures eius sunt quàm Dioscorides descripsit species. Omnes tamen flammulæ appellatione hodie ueniunt, ob igneam in gustu acrimoniam sic dictæ. Est etiam frutex quidam, qui similiter à quibusdam flammula appellatur, qui ab his diuersus est.

ANEMONE. Cap. CLXIX.

Anemone agresti Papaueri non dissimile est, hodie autem in nullo usu habetur.

ARGEMONE. Cap. CLXX.

Duplex

A Duplex est Argemone, sed utraq; etiam Papaueri agresti siue Rhœadi similis est. Neutra hodie cognoscitur, quamuis Ienæ copiosissimè proueniat, ea qua à Dioscoride describitur figura. Nomen eius in Agrimoniam detortum est, qua appellatione uerum Eupatorium hodie indicatur: de quo errore in Eupatorio sermonem faciemus.

ANAGALLIS. Ca. CLXXI.

Latini pariter Græcis Anagallidem uocant. Pharmacopolarum quidam Anagallum, Germani uerò Grundtheyl & Jochheyl. Malè quidam hanc & Auriculam muris confundunt, natura diuersas herbas.

HEDERA. Ca. CLXXII.

Hedera sine dubio est, muros, turres, & arbores scandens frutex seu arbor, quæ à Germanis Ephew uocatur. Quare sine rationibus & argumentis quidam nos Hederam neq; nouisse, neq; habere contendunt.

CHELIDONIVM MAIVS. Caput CLXXIII.

Chelidonium, non Cælidonium, pronunciandum & scribendum est. Nomen inuenit quòd circa hirundinum aduentum erumpat. Germanicè Schelkraut uocatur.

B

CHELIDONIVM MINVS. Caput CLXXIIII.

Minus Chelidonium eandem etiam ob causam nomen accepit, forma uerò priori dissimile est. Habet aurei splendoris flores, & in folijs purpureas maculas, quas Dioscorides non descripsit. Vergilius uerò diligenter in quarto Georg. depinxit, cùm Amellum florem his carminibus indicat. (Est enim sine dubio eadem herba Chelidonium minus & Amellus.)

Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere Agricolæ, facilis quærentibus herba.
Nanq; uno ingentem tollit de cespite syluam
Aureus ipse, sed in folijs, quæ plurima circum
Funduntur, uiolæ sublucet purpura nigræ.
Sæpe Deûm nexis ornatæ torquibus aræ,
Asper in ore sapor, tonsis in uallibus illum
Pastores, & curua legunt prope flumina Mellæ.

OTHONNA. Ca. CLXXV.

Othonna quid fuerit, neq; ueteribus constitit, neque nobis. Hodie nomen cum re amissum est.

C

MVRIS AVRICVLA. Cap. CLXXVI.

Quædam exemplaria duo capita de Muris auricula habent, quædam etiam unum tantùm, nempe posterius, quo propriè uocata Muris auricula describitur: de hac etiam hoc loco agimus. Nam quæ priori capite describitur, Alsine est, & in quarto statim Helxinem, in quibusdam exemplaribus hoc loco unum tantùm de Muris auricula caput habentibus, sequitur. Vera itaq; Muris auricula Scolopendrio siue Polypodio similia habet folia, minora tamen, quæ singula murium auribus similia sunt. Germani quoq; Meußöhrlen uocant. Est & alia quæ similiter ab omnibus Auricula muris uocatur, etiam Germanis quibusdam & Italis Pilosella, nostrisq; equitibus Nagelkraut. Sed hæc minima quædam Intybi species est, quod ex floris forma, colore & lacteo foliorum liquore facilè colligimus.

ISATIS SATIVA. Caput CLXXVII.

Isatis satiua copiosè in Thuringia ad tingendas uestes seritur. Germani Weydt uocãt, Latini Luteam & Glastum. In huius herbæ caulis longitudine uariant exemplaria: quædam enim cubito eum altiorem, quædam uerò duobus prôceriorem esse indicant. Prior tamen lectio mihi magis placet. Ea enim altitudine in pingui etiam solo Isatida nasci uidi.

D

ISATIS AGRESTIS.

Agrestis Isatis eandem cum satiua formam habet, & ab illa nihil differt, præterquàm quòd non seratur. Germani eam Wilden weydt uocant. Nascitur in spisso & gypsoso solo.

TELEPHIVM. Ca. CLXXVIII.

Videtur corruptũ esse hoc caput, & dubitatur an hoc loco legi debeat. Nam in quarto eandem herbam aliter describit, in capite Aizoi minoris, quod Telephium diuersum ab hoc esse, secundum hanc descriptionem, necesse est. Ego nullam hactenus herbam uidere potui, quæ huic historiæ conueniret. Quapropter in minoris Aizoi annotatiunculam sermonem de Telephio reijcimus.

*

FINIS II. LIBRI.

LIBER TERTIVS.

AGARICVM. Caput I.

AGARICVS fungi genus est, arboribus adnascens: nomen suum in Pharmacopolijs adhuc retinet, & à Germanis, quoniam plerunq; in Abiete nascatur, Dannenschwam̃ uocatur.

RHA PONTICVM. Caput II.

HAbentur in Pharmacopolijs duæ radices, Quarum unam Rha barbarum, alterã Rha Ponticum uocant. Verùm neutra est ea, quæ hîc à Dioscoride describitur. Nam Rha põticum, quod hodie sic uocant, huic historiæ minimè conuenire potest. Est enim ponderosa & succosa, nec aliquẽ croci ex se colorem remittit. Rha ponticum uerò, quod Dioscorides describit, fungosum & leue est, & croci colorem manducatum remittit. Ergo quilibet uidere potest, nequaquam uerum esse Rha ponticum, quod hodie eo nomine uenditur. Neq; enim in Ponto hoc nascitur, sed in Italia, unde ad nos adfertur.

Quid autem sit ea radix, quæ hodie pro Rha pontico in usu est, statim pòst audiemus. Nunc uerò quid Rha ponticum reuera sit, indicandum puto. Omnes Arabes cùm de suo Rha barbaro seu Rauedseni scribunt, Dioscoridis caput de Rha pontico citant. Vnde necessariò sequitur, Dioscoridis Rha ponticum, quod in Ponto nascitur, idem esse cum Rauedseni Arabum. Cùm uerò Rauedseni ualde odoratum esse ipse sensus testetur, & Rha ponticum sine odore, (hoc enim Græcis ἄοσμον significat) à Dioscoride describatur, necesse est diuersas radices esse, nostrum seu Arabum Rha barbarum, & Græcorũ Rha ponticum. Propterea antea à me dictum est, neutram radicem Dioscoridis esse Rha ponticum, quod non simpliciter à quoquã intelligi debet. Nã Rha ponticum, quod in Ponto nascitur, inodorum est: quod uerò in India prouenit, odoratum propter cœli & regionis calorem gignitur. Nam idem genus habent, & eandem formam, Rauedseni & Rha ponticum Græcorum, odore tamen & uirium præstantia Indicum præcellit. Certum igitur est, nostrum Rha barbarum cum Dioscoridis Rha pontico idem esse genere, & tantùm differre natalis loci diuersitate. Propterea minimè errant Arabes, quòd Dioscoridis caput de Rha pontico in recensendo suo Rauedseni adducant. Subscribo itaq; hoc meo de Rha barbaro iudicio Manhardo, qui in Epistolarum lib. 6. Epistola 5. ad Leonicenum scripta, idem quod ego de Rha barbaro iudicat.

Seritur hodie in plurimis Germaniæ locis herba quædam, quam uerum Rha barbarum esse credunt, quoniam luteum colorem radix eius habet: sed magno errore. Est enim nihil aliud, quàm Lapathi uel Rumicis species, quod quilibet ex radicis, caulis, foliorum, florum & seminum figura & uiribus iudicare potest. Nequaquam enim continuò Rha barbarum erit, etsi luteum colorem radix habeat. Nam uulgaris quoq; Rumex similem colorem in radice ostendit. Propterea superuacuum est, quòd tanta cura eã herbam excolant.

GENTIANA. Caput III.

Γεντιανὴ à Germanis Bitterwurtz & Encian appellatur. Nota hoc nomine omnibus Pharmacopolis & Medicis radix est. Nascitur copiosissimè in Sueuiæ & Brisgoiæ montibus.

ARISTOLOCHIA. Cap. IIII.

TRia sunt Aristolochiæ genera. Longa, rotunda, & altera longa, quæ Aristolochia clematitis uocatur. Hanc hodie simpliciter longam uocamus, cùm tamen prior illa sic appellanda erat, quæ incognita nobis hactenus fuit. Iam uerò ex Italia ad nos rursus affertur. Radicem habet dodrante non multò longiorem, ut etiam historia indicat. Quæ uerò hodie longa à nobis appellatur, & ueteribus Aristolochia Clematitis, ab hac diuersa penitus est. Longissimam enim & uitis sarmento similẽ radicem habet, unde apud Græcos nomen inuenit. Germani eã Osterlucei uocant.

Rotunda Aristolochia radicem rotundam, instar globi, habet: nonnunquam etiam tuberibus inæqualem Hac etiam caruimus hactenus, & malè eius loco usi sumus ea radice, quam Germani Holwurtz appellant, quæ nihil habet præter radicis rotunditatem, cur Aristolochia dici posit. Omnes enim Aristolochiæ hederaceo constant folio. Holwurtz uerò Rutæ & Fumo terræ folia similia habet. Omnes etiã Aristolochiæ eundem saporem & odorem habent. Holwurtz autem ab Aristolochia utrũq; diuersum. Porrò malè in omnibus Dioscoridæ exẽplaribus Clematitis Aristolochiæ folia, minoris Sedi, id est, Vermicularis folijs cõparantur. Etenim cùm longa & rotũda Aristolochia, hederaceis constet folijs, par est etiam tertiam eius speciem eiusdem formæ folia habere, qualia etiam in ea nasci cernimus. Propterea corruptus est hic locus apud Dioscoridem, cùm ait: φύλλοις ὑποστρογγύλοις ἀειζώου μικροῦ ἐοικός. & pro ἀειζώου, legendum est ἀσάρου. Sic procul dubio etiam Dioscorides scripsit, & ipsa rei natura indicat. Μικροῦ uerò expungendum est. Ipse uerborum contextus uidetur à Dioscoridis stylo & loquendi forma in comparationibus plantarum abhorrere.

Factum

Factum itaq; est quorũdam diligentia, ut omnes tres ueræ Aristolochiæ differentias habere poßimus. Quid autem sit Holwurtz / quam malè rotundam Aristolochiam uocamus, in Fumi terræ capite indicabimus, ne quicquam relinquere uideamur.

DVLCIS RADIX. Ca. V.

GLycyrrhizam Germani Süßholtz et Süßwurtz appellant. Eadem est cum Scythica, qua comesta aliquot diebus sitim famemq; tolerare Scythas posse, autores tradunt. Plãtatur hæc in Germania etiam ad annonam & uectigal. Plinius errauit, quòd dicit sine dubio inter aculeatas esse Glycyrrhizam, folijsq; eam echinatis describat, id est, aculeatis. Decepit Plinium duorum istorum uocabulorũ similitudo, χίνῳ & ἐχίνῳ. Nam facilis est ex uno in alterutrum lapsus. Dioscorides folia Glycyrrhizæ χίνῳ, id est, Lentisco comparauit. Vidi autem ego Lentisci & Glycyrrhizæ folia: estq; his mira in figura, positu & ordine similitudo. Quapropter monendi sunt Pliniani Lectores, ne hoc loco Plinij potius autoritatem, quàm naturæ ueritatem, & oculatam fidem sequantur.

CENTAVRIVM MAIVS. Caput VI.

INuenit olim utrunq; Centaurium, & à se appellauit, Chiron Centaurus. Hodie uerò quale sit hoc maius Centaurium, omnino incognitum fuit, & adhuc paucißimis, quid reuera sit, notum est. Porrò si huius historiæ quis conferat radicem istam grandẽ, quam hactenus impropriè Rha ponticum uocarunt Pharmacopolæ, haudquaquam ire inficias potest, idem esse eam cum maiore Centaurio. Neq; uerò radix tantùm descriptioni conuenit, conueniunt etiam caulis, folia, flores & semina. Quapropter nõ opus fuisset Antonium Musam hoc negare.

CENTAVRIVM MINVS. Cap. VII.

MInus Centaurium ob amaritudinem Fel terræ etiam à Latinis appellatur: quam appellationem malè ad maius Centaurium transtulit apud Theophrastum Gaza. Non enim amarum gustu percipitur, ut minus. Est autem minus Centaurium ea herba, quam Germani Tausent gulden / & Aurin uocant. Quidam etiam Fiberkraut. In Pharmacopolijs Centaurea appellatur.

CHAMAELEON ALBVS. Cap. VIII.

CHamæleonem quidam eum Carduum esse dicunt, qui à nobis Vihdistel appellatur. Alij etiam Marianum carduum ueluti lacteis maculis in folijs conspersum Chamæleonem uocant. Sed neutra pars probabile quiddam asserit. Nam Chamæleon duplicem habet differentiam. Est enim candidus & niger. Ille nullum omnino caulem habet: hic uerò tantùm dodrantali longitudine. Sed Vihdistel & Marien distel proceros habet caules, qui interdum supra hominis proceritatem excrescunt. Neq; hac tantùm nota hi Cardui à Chamæleonibus differunt. Carent etiam odoris grauitate, propter quã niger Chamæleon Ozimoides & Cinozolen uocatur. An autem apud nos etiam nascatur albus Chamæleon, non facilè quiuis dixerit. In Italia uerò prouenit, unde allatas radices uidi. Ixia uenenum huius radicibus interdum & in quibusdam locis adnascitur, uisco quo aues capiuntur simile, unde & apud Græcos nomen inuenit. Appellatur etiam ipsa herba Ixine ab hoc uisco, ut apud Theophrastum & Plinium uidere est. Apud Plinium tamen lib. 21. cap. 16. malè Helxine pro Ixine, scriptum inuenitur.

CHAMAELEON NIGER. Caput IX.

CHamæleonem nigrum uulgo ignoramus. Mihi tamen ea cardui species uidetur esse, quæ à Germanis Eberwurtz appellatur: historiæ enim omnes notæ conueniunt, & eosdem habet in curandis malignis ulceribus usus. Sed obijceret quispiam, Nigri Chamæleonis radicem uenenatam esse intra corpus sumptam, ut Galenus ait: radicem uerò, quã nos Eberwurtz nominamus, egregiam uim contra pestem & omnia uenena habere. Nos autem respondemus: Non semper huius Chamæleonis radicem uenenatam esse, neq; in omnibus locis, sed ijs tantùm, quibus uisco simile quiddam, quod Ixiam uocant, in radice producit, quod si non habeat, non est uenenata. Nam albi etiam Chamæleonis radix si sine Ixia sit, intra corpus contra uarios morbos sumitur. Cùm uerò adnatam Ixiam habuerit, uenenata redditur. Sciendum est illud etiam, in nigro Chamæleone Ixiam interdum inueniri, ut Plinius lib. 22. cap. 18. circa finẽ ait, additq; omnium generum Chamæleonis radices scorpionibus aduersari. Quare non sine ratione nos quoq; nigri Chamæleonis radice, quã Eberwurtz uocamus, contra pestem & uenena utimur. Porrò accusare aliquis Plinium posset, quòd nigri etiam Chamæleonis genera uiscum ferre dixerit. Verùm cùm uiderim in ea radice, quam Eberwurtz uocamus, Ixiam nasci, Plinium uera dixisse, & Eberwurtz nigrum Chamæleonem esse, probare possum. Itali nigrum hunc Chamæleonem Carlinam uocant.

CROCODILIVM. Cap. X.

CRocodilion nigro Chamæleoni similimũ est, & sæpe legentes fallit. Germani wild Eberwurtz uocant. In Pharmacopolijs hodie nõ habetur.

LABRVM VENERIS. Caput XI.

LAbrum Veneris Græci Dipsacon, Pharmacopolæ Carduum fullonum, Germani Wolffsstrahl / Weberdistel / & Weberkarten appellant. Notus est omnibus Carduus, cuius echinatis ca-

A pitibus fullones pannum uellicant & exasperant. Duplicis autem est differentiæ. Quædam enim sponte ubiq; prouenit, quædam etiam in agris seritur, qua fullones utuntur. Non desunt qui hanc cardui speciem Virgam pastoris uocent.

SPINA ALBA. Ca. XII.

Spina alba, de qua hîc agitur, ex Carduorum censu est, & ab Arabibus Bedegbar appellatur. Nōdum tamen inter doctos cōuenit, quo nomine à nobis appelletur. Quamuis Fuchsius Marianum carduum, cuius folia lacteis maculis distincta sunt, spinam albam esse certò affirmet. Cùm uerò ueteres hanc albam Spinam simpliciter albo colore descripserint, & non candidis maculis conspersam, quales in Mariano carduo uidemus, nihil affirmo.

ARABICA SPINA. Caput XIII.

De Arabica Spina, quam Arabes Succhaha uocant, non parua etiā inter doctos & Pharmacopolas contentio habetur, quam componere non est nostrum.

SCOLYMVS. Ca. XIIII.

Scolymus non est uulgaris ille & incultus Carduus, purpureum habens florem, sed satiuus ille, quem ueteres Rei rusticæ scriptores simpliciter Carduum uocant, Itali hodie & Galli Artecochum. Pulcher est carduus, cuius fructu siue capite in cibis uescuntur. In Germania nuper etiam seri cœpit, non tamen ad libidinis luxum, ut in Italia & Gallia.

POTERIVM. Ca. XV.

Poterion Cardui species est, quæ hodie non cognoscitur: non, ut quidam putant, arbuscula illa, quæ Germanis Schlehendorn appellatur. Dioscorides Poterion grandem esse fruticem scribit. Schlehendorn uerò frutex non est, quoniam in iustam arboris magnitudinem adolescit, si non præcidatur. Poterion longos, molles, uitilium modo lentos, graciles & hircinæ spinæ similes ramulos producit. Schlehendorn uerò non ramulos à terra mittit, sed crassum, durum, inflexilem, et si flectatur continuò fragilem caudicem erigit. Vidi ego Hircinæ spinæ ramulos, qui graciles mollesq; sunt, ut carduorum & aliarum herbarum ramuli. Sed nihil omnino commune cum hac arbore habebant. Poterion totum multa, tenui, lanosaq; lanugine uestitur. Schlehendorn uerò nulla lanuginis uestigia habet, nisi fortè aliquis in uetustis illius caudicibus muscum & uillosam caniciem lanuginem appellare uelit. Sic autem nequaquam intelligit Dioscorides. Multùm enim differunt Muscus & Lanugo. Muscus etiam in crassis tantùm arborum partibus inuenitur. Poterion uerò totum tam ramulis minimis, quàm maximis lanuginem ostendit. Poterio semen siue fructus odoratus, sed Medicinæ inutilis est. Schlehendorn uerò inodorum & Medicinæ ualde utilem habet. Postremò Poterio sunt radices neruosæ, quæ in terra sectæ gummi lachrymantur. Schlehendorn uerò ligneas habet radices, quæ in terra sectæ nullum gummi emittunt. Certum igitur est, arborem quam nos Schlehendorn appellamus, Poterion non esse, neq; à Dioscoride describi. At si eam descripsisset, in primo libro, ubi Prunum & alias arbores recenset, quærenda esset, ac minimè inter Carduos in hoc tertio, in quo de radicibus, herbis & seminibus se scripturum in præfatione huius libri pollicitus est.

ACANTHIVM. Ca. XVI.

Acanthion diminutiuum est ab Acantho nomen. Est autem sine dubio Carduus, quem Benedictum uocant, Pharmacopolæ Itali Cardumellum diminuto à Carduo nomine, & Germani pariter Latinis Cardobenedicten / & proprio uocabulo Spinnendistel / quasi araneæ carduum, propterea quòd aranearum telis capita ipsius simili septa sunt lanugine.

ACANTHVS. Ca. XVII.

Ex Carduorum etiam genere Acanthus est. Itali cum Brancam ursinam Romanam uocant. In Germania à quibusdam spectaculi causa in hortis colitur. Differt à uulgo hîc uocata Branca ursina umbellifera herba plurimùm, quæ à Nicandro & Plinio Bupleuron, & à ueteribus Græcis etiam Buprestis appellatur. Est & Buprestis ex Cantharidum genere, de qua in Secundo dictum est.

SYLVESTRIS ACANTHVS.

Qualis sit syluestris Acanthus, nondum comperi.

ONONIS. Cap. XVIII.

Ononis ab Italis Remora aratri, Resta bouis, & Acutella, à Germanis uerò Hawhechel & Stallkraut appellatur. Longissimas habet radices, quæ boues & aratra in arando remorantur, unde etiam ab Italis nomen inuenit.

LEVCACANTHA. Ca. XIX.

Antea habuimus Carduum, qui duobus discretis nominibus ἄκανθα λευκὴ appellabatur. Hîc uerò composito ex duobus uocabulis nomine, λευκάκανθα uocatur. Qualis autem Carduus sit, hodie ignoratur.

TRAGACANTHA. Cap. XX.

Tragacantham Latini Hircispinā uocant, cuius lachryma quæ ex secta manat radice, adhuc in Pharmacopolijs Tragaganthum appellatur. Falluntur aliquot recentiores, qui gummi Arabicum Tragacanthæ lachrymam esse putant.

ERYNGIVM. Cap. XXI.

Eryngion, quod hodie quidam Centum capita, & Germani Wallendistel uocant, omnium Carduorum pulcherrimum est, propter foliorum spectabilem formam, & capitulorum posituram, quæ alibi candida, alibi pallida, & in quibusdam locis cœrulea spectantur. Radices eius in Pharmacopolijs siccatæ & zaccharo conditæ seruantur.

ALOE. Caput XXII.

Aloë omnibus Pharmacopolis notus est succus, cuius frequentissimus est in Medicina usus. Affertur autem ex India. Herba ipsa etiam apud nos studiosè in hortis colitur, ea qua à Dioscoride describitur figura. Quidam Semperuiuam Indicā appellant.

ABSINTHIVM. Ca. XXIII.

Absinthium Germani Wermût & Elsenn uocant. Multas habet quæ statim insequuntur differentias. Hoc loco tamen de uulgari & ubiq; nascenti agitur. Errant qui album Abrotonum Ponticum Absinthium esse dicunt. Errant etiam qui Cupressum herbam (quam nos Cypressen/ Græci Chamæcyparissum nominant) Seriphium, id est, marinum Absinthium esse contendunt.

MARINVM ABSINTHIVM. Caput XXIIII.

Marinum Absinthium à Seripho insula etiam Seriphium dicitur. Nascitur maritimis locis, unde nomen inuenit. Pharmacopolæ eius semen habent, quod Alexandrinum semen uocant, quidam etiam Sanctum semen, quod nomen à Santonico deductum est. Nam hoc marino Absinthio simile est semine tantùm exiliore. Nascitur hoc in Galliæ & Germaniæ quibusdam locis, & semen eius ab Italis Sandonigo, à Pharmacopolis Zinæ semen, uel semen Sanctum minus appellatur. Germani utrunq; Wurmsamen & Wurmkraut uocant.

ABROTONVM. Ca. XXV.

Abrotonum duplex est, scilicet nigrum & cādidum. Illud mas, hoc uerò fœmina intelligitur. Mas apud nos in hortis plantatur, & Germanis Stabwurtz/ Garthrim/ Ebreyß/ candidum similiter in hortis seritur, sed interim multis in locis spōte gignitur, propterea à nobis Wilde stabwurtz/ & Weisse stabwurtz appellatur. Mas apud nos rarò floret, ob nostri cœli frigiditatem.

HYSSOPVS. Ca. XXVI.

Hyssopus sine dubio est ea planta, quæ adhuc ab omnibus hoc nomine dicitur: quamuis multis argumentis contendere aliquis posset, nos Hyssopo carere. Sed ea argumenta facilè dilui queunt. Germani Isop uocant.

STICHAS. Ca. XXVII.

Stichas in Stichadibus insulis è regione Massiliæ olim serebatur, unde & nomen inuenit. Huius loco hodie Arabica Stichade utuntur Pharmacopolæ, quæ omnino eadem est, sed densiorem spicam habet. Porrò omnibus hodie ignotum est, quidnam sit ueteribus illa herba, quam nos Lauendulam maiorem, siue Spicam, appellamus. Quidam tamen Nardum Celticam esse affirmant: quorum opinionem in Celtica Nardo confutaui. Alij Rorismarini genus quoddam existimant, inter quos Leonicenus, Manhardus & Parens meus fuerunt. Verùm neq; horum opinioni assentiri possum, Salua tamen semper doctissimorum uirorum autoritate, & chari parentis reuerentia. Cùm uerò ab illorum sententijs omninò recesserim, meam opinionem de Lauendula ista, seu Spica, ut proferam necesse est, ne uidear temerè & absq; ratione à doctissimorum uirorum iudicio recessisse. Mihi autem omnino persuasi, Spicam istam Stichados speciem esse. Nam nascitur & plantatur iisdem locis, quibus Dioscorides Stichada nasci ait. Sed leue est hoc argumentum. Consulamus ergo omnes alios sensus, qui si integri nobis fuerint, nunquam in iudicandis plantis errare & falli possumus. Iamdudum itaq; in ea opinione hæsitaui, quòd crederem Spicam istam Stichadis speciem esse. Nolui tamen quicquam certi pronunciare, antequàm utranque plantam uiuam uidissem. Curaui igitur Arabicum Stichada, nostro orbi peregrinam plantam, mihi afferri, allatumq; ex Narbonensi Gallia semen terræ mandaui, aliquoties & è semine prodijt planta ramulis, folijs, odore, sapore, & ramulorum foliorumq; positu Spicæ Lauendulaceæ per omnia similis. Fragrantior tamen est Arabica Stichas, quàm Spica. Neq; tamen his notis contentus fui. Animaduerti etiam flores & semina in utraq; similima esse, quæ utraq; in oblongis spicis gerit. Arabicæ tamen stichadis Spica breuior est & densior, quàm Lauendulæ siue Spicæ.

Huius etiam generis est uulgaris ista Lauendula, quæ ex maiore illa in eam quam uidemus degenerauit. Porrò Mesue uehementer errat, quòd scribit Arabicam Stichada semen non habere, cùm illi satis manifestum & perspicuum sit.

ORIGANVM OMNE. Cap. XXVIII.

Origani multæ sunt species, ut Heracleoticum, Onitis, Origanus syluestris, & Hircina origanus. Heracleotica uerò plures adhuc differentias habet, inueniturq; una eius species, quæ forma foliorum & capitulorum Maioranam imitatur. Hæc iam ex Creta à quibusdam allata est, odore iucundissimo. Omnibus illis speciebus nos in nostro orbe caremus, sola syluestri Origano excepta, quæ copiosè in nostris montibus gignitur, & à nobis

A Tosten & Wolgemût appellatur. Hæc iam in Pharmacopolijs habetur.

PVLEGIVM. Cap. XXX.

NOuerunt omnes Pulegium, quod humentibus locis sponte gignitur, & à quibusdam in hortis & perforatis fictilibus plantatur, propter miram germinandi facilitatem. Nam etiam minutim incisum satumq; prouenit & germinat. Germani Poley uocant.

DICTAMNVM. Ca. XXXI.

IAmdudum à doctis deprehensum est, nos uera Dictamno carere, & diuersißimam ab ea radicem in eius locum recepisse, quam magno errore Dictamnum nominamus. Constat uera Dictamnus Pulegij folijs, nostra uerò, qua pro Dictamno utimur, Fraxini folia habet, quæ longè à pulegij foliorum similitudine recedunt. Vera Dictamnus etiam folijs Medicinã facit tantùm, Radices enim lignosæ sunt, propterea rarus illarum usus fuit. In nostra uerò solæ radices medicam uim habent. Dictamni præterea folia densa lanugine utrinq; uestita sunt, Nostræ autem folia omnino glabra cernuntur. Quapropter in Dictamno hac ualde erramus. Ne autem calumnias & conuicia audire cogar, quòd à communi persuasione recedam, indicabo ubinam uera sit Dictamnus: Georgius Agricola primus in Germaniam Dictamnũ B ueram attulit, cùm ex Italia rediret. Vidit hic uiuam Dictamnum cum Scordio in fictilibus uasculis Venetias ex Creta allatam. Post hunc magnam illius copiam Olingerus Norimbergam à Venetijs aduexit, à quo peritiores etiam Pharmacopolæ emunt. Nunc autem quotannis magnæ eius sarcinæ ex Creta Venetias, à Venetijs Francofordiam afferuntur. Et tam graphicè ab omnibus descriptam historiã exprimit, ut non poßit melius. Verùm minimè caule caret, ut Theophrastus scribit. Minimè etiam flore, ut Dioscorides putat. Habet enim purpureum florem. Quapropter hac in parte potius Vergilio, quàm Theophrasto & Dioscoridi crediderim, qui caulem et flores purpureos Dictamno tribuit. Sed uenia dignos illos pronuncio, cùm multæ herbæ quibusdam temporibus & locis neq; caulem neq; flores habeant. Non tamen id à proprietate illis inest. Simile in Cynoglossa Dioscorides commisit, quæ quibusdam locis & temporibus caulem & flores minimè producit, cùm tamen alibi utrunq; producat. Plures sunt herbæ, quibus neq; caulem, neq; flores, neq; semina Dioscorides esse dicit. Ego tamen multis nunc annis hoc obseruare uolẽs, tale nihil inueni, sed deprehendi eas herbas, quibus ille caules omnino negat, interdum, ut antea dixi, sic nasci. Illud tamen animaduerti, uerum esse, nullam Filicem Filiciq; cognatam herbã, caules, flores & semina ferre. Telipteris autem quamuis caulem ferat, flores tamen & semina minimè gignit.

PSEVDODICTAMNVS. C

PSeudodictamnus antedictæ similis describitur, sed humidioribus locis gignitur. Necesse igitur est, maiorem priore fieri, quod ad folia & caules attinet. Viribus uerò multò inferior existit. Non affertur hæc. Satius enim est nobis priore uti, quæ uiribus hanc superat.

CRETENSIS DICTAMNVS.

NOn apportatur ad nos hoc Dictamni genus. Quidam credunt nostram Dictamnum illud esse. Sed hæc ubiq; nascitur, propterea non opus fuisset, ex Creta eam in Græciam afferri.

SALVIA. Cap. XXXII.

ELelisphacum Latini Saluiam uocant, Germani Salbey. Optima est quæ minora habet folia. Vehementiorem enim saporem remittit. Nota omnibus Saluia est.

MENTHA SATIVA. Caput XXXIII.

HΔύοσμον siue Μινθὴν, Germani Krausemintz appellant, Saxones uerò Kruse minthen, Pharmacopolæ Menthã crispam. Satiua hæc Mentha est, & nisi sæpe trãsferatur, Sisymbrio similis est.

MENTASTRVM.

MEntastrum agrestis Mentha est. Germanicè Pferdtsmintz appellatur. Serpit per terrã D hirsutioribus & grauius olentibus folijs, quàm satiua Mentha. Sed nemo aquaticam Mentham me intelligere hoc loco credat.

NEPETA. Ca. XXXIIII.

NEpeta tres habet species. Est enim montana, agrestis, & fruticosa. Montanam nondum uidi. Agrestis priuatim à Latinis Nepeta uocatur: quod nomen malè nunc tertiæ speciei, quæ omnium ignauißima est, tribuitur. Habet uera Nepeta Pulegij similitudinem aliquam, & nobis Rossmintz uocatur. Tertia species fruticosa & procera est, Germanicè Katzenmintz uocatur, quoniam feles ea delectantur. Ob eandem causam ab Italis Mentha cattaria dicitur. Græci omnes has species Calaminthas uocant. Recentiores Pharmacopolæ ueram Nepetam Calamentum & Mentham non odoriferam dicunt, ut distinguatur à satiua & odorata Mentha. Verùm inepta est hæc distinctio, cùm Calamenthum etiam ualde odoratum sit.

THYMVM. Ca. XXXV.

THymus in multis Germaniæ locis in hortis plantatur, & à nobis Tymchen uocatur. In calidioribus regionibus sponte gignitur. Is uerò qui in Creta nascitur, spicata habet capitula, & fragrãtißimum spirat odorem. Nonnunquam etiam ad nos affertur.

A affertur, & à Pharmacopolis Thymus aromaticus appellatur.

THYMBRA. Ca. XXXVI.

THymbra syluestris, & satiua est, utraq; Cunila à Latinis dicitur. Satiua uerò Satureia tantùm. Hæc à nobis Saturey et Gartenkunel dicitur. Nemo credat, Columellam Thymbram à Satureia diuersam facere herbam, cùm ait: Et Satureia Thymi referens Thymbræq; saporem. Satureiæ enim uocabulo satiuam Cunilam intelligit, Thymbræ uerò syluestrem. Quasi dicat: Satureia quæ Thymbra satiua est, medium habet inter Thymum & syluestrem Thymbram saporem. Syluestris autem Satureia, quæ propriè Thymbra uocatur, & ipsa iã affertur ex Creta pro Polio, sed falsò, habetq; circa se cuscutam Epithymi modo, quam Paulus Aegineta, Epithymbrum uocat.

SERPILLVM. Ca. XXXVII.

SErpillum quoddam satiuum, quoddam etiam syluestre est. Satiuum hodie non temerè cognoscitur. Errant itaq; qui nostrum Pulegium illud esse credunt. Syluestre uerò ubiq; in asperis nascitur, & à nobis Quendel kunel / & Feldtkunel uocatur. Quidã adeò inertes sunt, ut Feldtkunel & Feldtkümmel eandem rem esse credant: cùm hoc uocabulo Caron agreste, illo uerò Serpillum syluestre Germani intelligant. Porrò magnam similitudinem Cunila cum Serpillo habet. Propterea hoc illius etiam B nomen sibi apud Germanos adoptauit.

SAMPSYCHVM. Cap. XXXVIII.

SAmpsuchus siue Amaracus, Latinis Maiorana, Germanis Meyeran uocatur. Omnibus nota est herba. Illud tamen reticere nolo, Amaraci nomine etiam aliam herbam Galeno, Dioscoridi, & alijs Græcis significari. Nam Galenus libro tertio κατὰ γένη Amaracum non boni odoris esse indicat, propterea eam delicati cuiusdam emplastro miscere noluit. Quid uerò sit Amaracus, quam eo loco intelligit, postea eodem hoc libro in Parthenio indicabimus.

MELILOTVS. Ca. XXXIX.

MElilotum Latini Sertulam Campanam uocant. Non idem Melilotum omnes Pharmacopolæ habent. Quidam enim humistratam trifolij speciem, quæ luteos habet flores, pro Meliloto accipiunt, sed malè. Neq; recens enim, neq; sicca aliquam odoris bonitatem habet, Melilotum uerò fragrantissimum habere debet, præsertim siccum. Propterea hoc Dioscorides cum Sampsucho inter alias odoratas herbas describit. Ii tamen melius faciunt, qui Steynklee appellatam Loti siue Trifolij speciem, pro Meliloto accipiunt. Odorata enim est ualde, præsertim quæ luteos habet flores, hi siccati meliùs etiã olent.

MARVM. Caput XL. C

MAron olim omnibus nota fuit herba, propterea (ut in re nota fit) forma eius descripta non fuit. Hinc factũ est, ut hodie omnino ignoretur.

ACINOS. Caput XLI.

ACinos nisi Ocimum Cariophyllatum fuerit, quod Germani Krauß basilien uocant, omnino incognita est hoc tempore.

BACCHARIS. Ca. XLII.

BAcchar siue Baccharis, coronaria est herba. Cuius caput in quibusdam exemplaribus malè Azari capiti commixtum est, & ab imperitis additum, ut suprà, cùm de Azaro ageremus, dictũ est. Bacchar uerò quo nomine iam appelletur, ignoratur. Ruellius eam nouisse se putat. Ego uerò qualem ille herbam intelligat, non scio.

RVTA. Caput XLIII.

RVtam Germani Rauten / siue Weinrauten appellant. Omnibus nota est herba. Habet autem suas differentias. Vna enim satiua est, de qua nunc agitur. Altera syluestris, odoris & saporis acrimonia satiuam superans. Hanc Arabes Harmel siue Armel uocant: pro cuius semine Cicutæ semen magno periculo hactenus in usu fuit, quem errorem alij ante nos animaduerterunt.

RVTA SYLVESTRIS. Caput XLIIII. D

PArens meus in suo Botanologico ait, nostrum uulgare Hypericum siue Perforatam, Ascyron, id est, alteram Hyperici speciem esse. Antonius Musa uerò negat, & scribit nostram Perforatam omnino eam esse, quæ hoc loco à Dioscoride Ruta syluestris uocetur. Miror autem quomodo in tam peruersum iudicium incidere potuerit, uir ille aliàs acerrimus simplicium censor. Quòd autem hac in re falsum iudicium tulerit, nunc conabimur ostendere, à temperamento Rutæ sumpto initio. Certum est secundum Galeni, et omnium Medicorum sententiam, atq; ipsa experientia comprobat, satiuam Rutam in tertio iam completo excalfacientium ordine siue gradu esse, unde etiam tantam exiccandi uim acquisiuit, ut ipsum genitale semen exiccet. Syluestris uerò Ruta integro gradu in caliditate & siccitate satiuam excellit: quo fit, ut non sine nocumento intra corpus sumatur. Qui igitur hæc probè considerauerit, nullo modo iudicabit Perforatam syluestrem esse Rutam: quippe cùm Perforata in secundo tantùm calfaciendi & siccãdi gradu sit. Vnde perspicuũ est, eam nõdum satiuæ Rutæ, nedum syluestris temperamentum habere. Qui hoc credere noluerit, ipsum Galenũ & certissima iudicia, quæ à gustu & experientia sumuntur, temerè reprehendit. Sed dicent aduersarij,

&

& errorum eorum assectores (ut sunt ad calumnias prompti) cœli temperamentum in causa esse, ut Perforata apud nos in calore deficiat. Eos suo gladio iugulabo. Nónne idem cœli temperamentum etiã ipsam Rutã in calore deficere cogere deberet? Nónne Ruta prӕterquàm quòd satiua est, ex alio etiam orbe ad nos allata fuit, unde necessariò sequeretur eam frigidiorem multo fieri (si cœli ratio tantum in mutandis herbarum uiribus ualeret) & tamen adhuc apud nos calida in tertio gradu existit. Cùm uerò Perforata hîc minimè seratur, sed spõte ubiq; proueniat, & omnia sponte genita satiuis acriora sint, etiam in eadem specie, & tamen in calore integri gradus interuallo satiuam rutam non assequatur, minimè uerum esse potest, quòd Musa ait Perforatam rutam syluestrem esse. Cuperem igitur Musam non temerè parentis mei de Perforata iudicium reprehendisse. quamuis eum non nominet, sed tantùm eos reprehendat, qui Perforatã Ascyron esse credant. Cùm uerò hoc ipsum nemo prӕter patrem meum crediderit, uel scriptis prodiderit unquam, facilè intelligi potest, eum patrem meum reprehendere. Sed immeritò, cùm huius scriptis & inuentis, quibus ille malè utitur, non parum in suo examine adiutus sit. Videamus igitur quid Musӕ imposuerit, ut tam ineptam sententiam tulerit. Principiò igitur patri meo inuentum suum inuidit, (sunt enim plerunq; huiusmodi uirtute prӕdita Italorum ingenia) quod cùm irritũ facere conaretur, in fœdum errorem lapsus est ipse, minimè confutata patris mei sententia. Hӕc inuidia illius oculis caliginem circumfudit, ne uideret Rutӕ syluestris caput deprauatissimum esse in Dioscoride, de quo nunc uerba faciemus. Duplex & diuersa syluestris Rutӕ historia hoc capite in quibusdam exemplaribus legitur, ac malè sibijpsi totum caput cohӕret. Necesse igitur est unam ex illis notam & adiectitiam esse. Quӕ autem illa sit, ipsa ratio et meliorum codicum fides docere potest. Siquidem in principio huius capitis tota Hyperici historia legitur, quӕ malè ab imperito quodam huic capiti prӕposita est. Quilibet enim hoc, qui legere tantùm Grӕcas literas potest, iudicabit. Nam de uerbo ad uerbum totum Hyperici caput huic loco accreuit. Hӕc itaq; est notha & adulterina historia Rutӕ syluestris, cui Musa suam Perforatam contulit, non animaduertens Hyperici descriptionem esse, neque hoc loco in probatis & syncoris codicibus legi. Abiecta igitur adulterina hac historia, uera & genuina sequetur, quam ille neglexit. Eam autem Rutӕ speciem à quibusdam in Italia seri uidit harum rerum diligentissimus obseruator Georg. Agricola, Medicinӕ Doctor, qui aliquot cum folijs, floribus & seminibus ramulos secum ex Italia attulit, eos ego diligenter inspexi, & historiӕ contuli. Cui postquàm per omnia respondere sunt uisi, ipsa me rei ueritas pronunciare coëgit, ipsos de Ruta syluestri decerptos fuisse. Hӕc uerò Ruta omnibus ignota est Pharmacopolis. Porrò amicis hӕc scripsimus. Nam si cum Musa congredi necesse foret, ualidiora adhuc allaturi essemus argumenta. Hӕc igitur candidis ingenijs sufficiant.

PANACES HERCVLEVM. Cap. XLVI.

Panaces Herculeum malè apud Theophrastum Ligusticũ interpretatus est Theodorus Gaza. Sunt enim natura diuersӕ, non tamen penitus dissimiles ferulaceӕ plantӕ, quod ad radicem, caulem & semina attinet folia uerò plurimùm discrepant. Ipsa herba apud nos non nascitur sponte, in Italia uerò à quibusdam ostentationis gratia eã seri audio. Ex radice incisa liquor manat, qui opoponax & opoponacum uocatur, cuius adhuc est frequens in medicina usus. Atqui non queo satis admirari prӕcoces eos et temerarios in demõstrãdis plantis iudices, qui quàm primùm unica tantùm nota & similitudo historiӕ siue descriptioni conuenerit, tam facilè plantam aliquam, hoc uel illud esse pronunciant, reclamantibus interim plurimis descriptioni notis. In eorum etiam numero Itali quidam sunt, qui nostrã uulgarem Brancam ursinam Panaces Herculeũ esse putant, nobisq; Germanis semen eius ceu rei exoticӕ mittunt, cùm tamen apud nos nihil illa uulgarius ex ferulaceis herbis inueniatur.

PANACES ASCLEPIVM. Caput XLVII.

Panacis hoc genus ab inuentore suo nomen inuenit. Hodie uerò non cognoscitur.

PANACES CHIRONIVM. Cap. XLVIII.

Inuenit olim Chiron Centaurus, & à se nominauit hoc quod nunc ab omnibus ignoratur Panaces.

LIGVSTICVM. Ca. XLIX.

Ligusticum à Liguria, ubi copiosè nascitur, appellatum est. Galenus Libisticum uocat, Pharmacopolӕ Leuisticum, Germani Liebstöckel.

PASTINACA ERRATICA. Caput L.

Erratica Pastinaca à Germanis Wilde mörê / & Vogelsnest / propter umbellӕ figuram, appellatur. Grӕcis σταφυλῖνος ἄγριος, Pharmacopolis uerò Daucum. Sed omnes autores Daucũ diuersam herbam ab hac syluestri Pastinaca faciũt. Propterea hic scriptor Daucum seorsim etiam descripsit, cuius caput statim sequetur. Sunt igitur diuersӕ herbӕ, syluestris Pastinaca & Daucus.

SESELI. Caput LI.

Seseleos multӕ sunt species, ut Massiliense, Aethiopicum & Peloponnesiacum. Est etiam Creticum, quod proximè sequitur. Aethiopicum autem

&

A & Peloponnesiacum, hodie à nobis non cognoscitur. Solius Maßiliensis semen Pharmacopolæ habēt, Sileris montani appellatione, quod nomen à Sile deduxerunt. Nam Seseli ueteres etiam Sili & Seli uocabant. Siler uerò pumile salicis genus quoddam est, in aquosis proueniens.

TORDYLUM, ID EST, CRETIcum Seseli. Caput LII.

Τορδύλιον sunt qui Τορδύλιον uocent. Nicander Tordylon, Aegneta Τόρδυλον, nisi uitium in exemplaribus sit. Herba hæc qualis ueteribus fuerit, nulli hactenus cognitum est ex recentioribus, qui de simplicibus scripserunt. Ego tamen affirmare ausim, eam esse quæ à Germanis Berwurtz appellatur, à quibusdam etiam Meu, sed falsò. Parens noster in Botanologico suo herbam, quam Berwurtz uocamus, Daucum Creticum esse putauit. Semen uerò manifestè historiæ reclamat, quod ille nondum uiderat. Quapropter ab illius sententia libenter recedo, ne charū alioqui patrem pluris quàm ipsam rei ueritatem æstimare uidear. Non enim is sum, qui suos suiq; parentis errores defendat. Econtrà uerò si iniustè ab aduersarijs reprehendatur, me illum defendere uis naturæ iubet.

SISON. Caput LIII.

Sison siue Sinon, exiguum semen est. Hoc tamen nomine à Pharmacopolis non cognoscitur, qui duo semina Amomi appellatione ostendūt. Vnum ro- B tundum & Papauere minus, neq; acre, neq; odoratum, quod Botryos semen est. Alterum uerò Apij siue Petroselini semen figura & quantitate æmulatur, colore nigrum, cùm tunditur odoratum, & in gustu aromatica acrimonia linguā pungens (ut ferè omnia in umbellis genita semina.) Posterius hoc sine dubio est illud semen, quod Dioscorides alijq; ueteres Sison siue Sinona appellarunt. Recētiores Medici, qui barbaro illo seculo uixerunt, & Pharmacorum compositiones in luminaribus suis, ut uocant, conscripserunt, malè Petroselinum Olusatrum (quod illi corruptè Olixatrum uocant) & Sinon (quod Sinonum appellant) idem esse putant.

ANISUM. Ca. LIIII.

Anisum omnibus notum est semen, quod in Pharmacopolijs nomen suum retinet. Quidam etiam Fœniculum Romanum illud appellant, cùm tamen Romæ idem habeant Fœniculum, quod nos. Semine uerò nostro dißimile Fœniculo est. Seritur in Germaniæ multis locis ad uectigal, & à nobis Aniß uel Eniß/appellatur.

CARUM. Ca. LV.

Κάρος siue Caron, Latini Carum uel Careon, Pharmacopolæ Carui, Germani Wisenkümel/siue Feldtkümel/uocant. Nascitur in pratis & campestribus pinguibus (non tamen uliginosis,) locis. Semine eius quotidie in cibis utimur. C

ANETHUM. Ca. LVI.

Anethum umbelliferum olus est, Fœniculo simile, latiore tantùm semine. Pharmacopolæ herbā eodem nomine appellant, Germani uerò Till.

CYMINUM SATIVUM. Cap. LVII.

Cyminum sunt qui Cuminum appellant, Pharmacopolæ Cyminum, siue Cyminum Romanū, Germani Kramkümel.

CYMINUM SYLVESTRE. Caput LVIII.

Duplex syluestris Cymini genus hoc capite describitur. Vnum satiuo simile semen, sed glumosum ferens, quod Haberkümel à Germanis uocatur, quoniam auenæ modo glumosum sit. Apportatur hoc aliunde cum satiuo in Germaniam. Alterum Nigellæ potius quàm Cymino simile est. Cùm uerò Nigella quoq; à quibusdam Cyminum nigrum uocetur, potuit etiam ad hanc herbam Cymini appellatio trāsferri. Vidimus eam sæpe in agris, & hîc quoq; in Vuitebergensi agro Medicinæ studiosis ostēdimus. Est autem ueræ Nigellæ omnino similis foliorum incisuris, florum figura & colore, seminum colore & odore: fruticosior tantùm, & semen non uasculo continuo ut Nigella, sed in corniculis pluribus ex uno principio sine flore sursum crescentibus. Hoc Germani Hornkümmel/ id est, cornutum Cyminum uo- D cant. Ruellius libro 3. cap. 44. ait, ad alterius syluestris Cymini descriptionem satis accedere uideri herbam, quam sua rura Cornutam (à Corniculis) uocant. Qua in re bene iudicat Ruellius, propterea nequeo non illius iudicium probare. Atq; utinam ubiq; similiter iudicaret.

AMMI. Ca. LIX.

Ammi Latini Ammium, Pharmacopolæ Ameos nominant. Peregrinum nobis semen est, et interdum eius loco Petroselini semen Materialistæ Pharmacopolis uendunt. Seui aliquoties mihi missum recens Ameos semen, & nostrum cœlum minimè respuit, habetq; mediam inter Apium & satiuum Petroselinum figuram.

CORIANDRUM. Ca. LX.

Κορίαννον ἢ Κορίανον, Latini Coriandrū, Germani Wandtzkentill & Coriander uocant. Nomen inuenit à fœdo odore, quo, cùm uiride adhuc est, Cimices imitatur. Anto. Musa Brasauolus in suo examine scribit in hunc modum: Germani Latinū nomen imitantur, Coriander proferentes, nā apud ipsos non extat. Putans nos non habere proprium nomen, quo Coriandrum appellemus, Cùm tamen Germani nomen illi indiderint, quo indicant Anetho cognatum, et Cimicum odore Coriandrū esse.

Dicit

A Dicit etiam apud nos non extare, manifesto errore, (ne dicam mendacio) Nam pluribus Germaniæ locis ad uectigal ab holitoribus seritur.

HIERACIVM MAIVS. Cap. LXI.

Non reor Dioscoridem hoc loco inter umbelliferas plantas Hieracium descripsisse. Cùm enim sint Intybaceæ & oleraceæ herbæ, eas in secundo lib. ubi de Lactuca & Intybo agitur, describi oportuit. Est autem Hieracium maius Intybi agrestis species, quæ à Germanis Wilde Sewdistel uocatur.

HIERACEA PARVA.

Hieracea parua à Germanis Pippaw/ Pfaffenblatten/ & Sommerdohr uocatur. Coliculum breuem, tenerum, concauum, & glabrum sine ramulis & folijs à terra ex circunstratis folijs erigit, in summo luteum orbiculatum & latum florem sustinēs, qui postquàm in pappos resolutus fuerit, uestigium relinquit sacrificulorum rasuris simile. Porrò utrunq; Hieracium nomen ab accipitribus accepit, qui eius lacteo liquore oculorum suorum aciem acuere existimantur. Idem etiam de Aquila quidam tradunt. Pharmacopolæ rarò has herbas colligunt.

APIVM SATIVVM. Caput LXII.

B Omnibus cognitum est satiuum Apium, quod Germanis Eppe/ deducto ab Apio nomine, & Merck/ uocatur. Apium etiam sponte in nigro & pingui solo circa pagorum fossas ac riuulos nascitur, satiuo per omnia simile, & idem, præterquàm quòd non colatur. Copiosè autem hoc inter Lypsiam & Merseburgum urbes circa pagos crescit.

PALVSTRE APIVM.

Ἑλεοσέλινον apud Theophrastum Paludapiū non indoctè uertit Theodorus Gaza. Qui quāuis Græcus natione esset, primus tamen fuit, qui in Latina lingua Græcarum dictionum compositiones imitari auderet, nec infeliciter Latinam linguam in rerum appellationibus auxisse uidetur. Est autem palustre, siue rusticum Apium, grandis herba, Apio satiuo similis, in palustribus proueniens, quæ à Germanis Wassermerck appellatur. Nullus eius apud nos est in Medicina usus. Cùm tamen eadem omnia quæ satiuum posit.

MONTANVM APIVM.

Montanum Apium quid sit, hodie omnino ignoratur. Nolo tamen præterire, uehementer errasse interpretem Virg. Marc. quòd capitula huius Apij Papaueris capitibus comparauerit. Ruellius autem Cicutæ capitibus illa similia uertit, & hoc quidem optimè, ut nunc ostendemus. Magna enim est ineptia, umbelliferæ plantæ capitula, id est, ipsas umbellas papauerinis capitibus cōparare, cùm C nulla sit inter utrasq; illas partes proportio uel similitudo. Græci tamen exemplaris culpa est, quòd Verg. Marcell. in uertenda hac nota peccauerit. Nā in illo legitur: κεφαλία μηκωνίῳ παρεμφερῆ, ubi ille μηκωνιὼν Papauer uertit, cùm tamen μηκὸν Papauer, μηκώνων uerò ex Papauere expressum succum significet. Quis igitur herbarum partes succo alicui conferret? Verùm abundat in ea dictione μη, syllaba, & simpliciter κωνίῳ legendum, quod est Cicutæ. Et sic etiā uertit Barbarus. Omnes enim Apij species in umbellis flores & semina ferūt, & minimè in papauerinis uasculis. Proptera sine dubio ipse Dioscorides huius montani Apij capitula siue umbellas Cicutæ capitulis cōparauit, quæ etiam umbellas & minimè papauerina uascula fert. Venia dignum Marcellum pronunciarem, si non ipse etiam omnia argumenta, quæ pro nobis sunt, probè sciuisset, & pro sua uersione contra Barbarum Apologiam scripsisset, in huius capitis Commentario.

PETROSELINVM.

Quamuis Petroselinon quoq; similiter in mōtibus ut Oreoselinum nascatur, tamen diuersæ sunt herbæ. Petroselinum enim non tantùm in montibus gignitur, sed præruptis illorum petris, unde nomen inuenit. In Macedonia optimum nascitur, unde Macedonicum etiam appellatur. Ostendunt eodem nomine grande & nigrū quoddam semen Pharmacopolæ, quod Ruellius etiā uerum Macedonicum D Petroselinum esse credit, lib. 3. cap. 47. Cùm uerò Petroselini semen Ammio candido & minimo semini comparetur, nequaquam uulgo uocati Petroselini Macedonici semen, uerùm Petroselinum esse potest. Hoc enim nigrum & grande est. Quod autem hoc semen Petroselinum Macedonicum non rectè uocetur, eorum culpa est, qui in suis luminaribus docent, Petroselinum Macedonicum & Olusatrum, siue Olixatrum, (ut illi pronunciant) idem esse: sed magno errore. Habet enim Olusatrum proprium & à Petroselino diuersum genus, eiusq; semen est, quod falsò Macedonicum uocatur Petroselinum, ut sequenti cap. indicabimus. Porrò uero Macedonico caremus. Quod uerò eodem nominē apud nos in hortis seritur, illius speciem cultura mansuefactam esse minimè inficias eo. Hoc à nobis Petersilien appellatur.

OLVSATRVM.

Hipposelinum Theodorus Gaza apud Theophrastum Equapium uertit, propter magnitudinem sic à Græcis uocatum. Est autem Olusatrū sine dubio ea Apij species, cuius semen hodie in Pharmacopolijs Petroselinum Macedonicum appellant. Omnes enim notæ descriptioni conueniunt. Idem etiam Musa sentit, nec refert, an ille à seipso hoc inuenerit, uel ab alio didicerit, modò rem ipsam cognoscamus.

scamus. Ruellius Olusatrum non cognouit, cùm huius semen antea Petroselinum esse dixerit.

SMYRNIVM. Cap. LXIII.

SMyrnion à Myrrha nomen habet, quoniam radicis lachryma & semen Myrrhæ aliquem odorem & saporem habeant. Hanc herbam pater Angelicam esse dixit, non uulgarem tamen, sed quæ in Pomerania & Brisgoia nascitur, nigra foris radice: & hac in re dubium non est. Ruellius non sciuit, Smyrnium hodie Angelicam uocari, alioqui non affirmaret, Angelicam Laserpitium Gallicum esse. Inuenit enim in quibusdam artis ueterinariæ compositionibus Laserpitium Gallicum requiri. Postquàm igitur satiuam Angelicam in Gallia uidisset, statim, (sed temerè) iudicauit, eam Laserpitium Gallicum esse. Cùm uerò à nullo unquam probato autore aliqua Laserpitij species in Gallia nasci scribatur, nec eius historia à quoquam ponatur, uana hæc est coniectura, qua patriã suam celebrare conatur, ut similiter Laserpiciferæ appellentur Galliæ, quemadmodum Cyrenæ, quas Catullus Laserpiciferas carmine suo appellat. sed esto (quod non est) Angelica Laserpitium Gallicum uocetur, tamen etiam Smyrnium esse potest. Quapropter ipse Ruellius Smyrniũ quoq; non cognouit, quamuis herbam uiderit: Ille Smyrnium eam esse herbam dicit, quæ Gallis Leuechia, siue Leueche, siue Leueschæ, ut in Indice legitur, appellatur. Cùm uerò ego compertum habeam, Leueschæ à Leuistico deductum & corruptum uocabulũ esse, & sic Gallos satiuum Ligusticum appellare, minimè uerũ est quòd scribit, Leuechæ Smyrnium Gallis uocari. Porrò uerum Smyrnium, id est, Angelica, à Germanis Heilig geyst wurtz/ Brustwurtz/ & Angelick uocatur: quibus nominibus ea est intelligenda, quæ ex Pomerania & Brisgoia affertur radice nigra. Nam aliud etiam genus ubiq; in uliginosis circa paludes & profluentes, & in humidis petris prouenit, quod multis notis à priore discerni potest.

ELAPHOBOSCVM. Ca. LXIIII.

Ad Elaphobosci descriptionem satis accedere uidetur herba, quæ Germanis Girschke appellatur.

FOENICVLVM. Cap. LXV.

Marathrum Germani Fenchel appellant. Notũ omnibus est, ferulaceam & umbelliferam herbam esse Fœniculum.

HIPPOMARATHRVM. Cap. LXVI.

HIppomarathrum grande & syluestre est Fœniculum. Describitur & alia syluestris Fœniculi species, sed utraq; hodie ignoratur, quamuis Ruellius sibi Hippomarathrum cognitũ esse uideatur.

DAVCVM. Ca. LXVII.

Hic Daucus à syluestri Pastinaca plurimùm differt, habetq; multas species. Omnium uerò maxima Pastinaca Gallica à Plinio uocatur, cui aliæ similes sunt, sed multò minores. Omnes hæ in Germania Pimpinellæ uocãtur, uulgo Bibenelle, quarum radices & semina ualde acrem habent saporem. Itali, inter quos etiam Musa est, aliam herbam Pimpinellam uocant, eam scilicet quam nos Blůtströpfflin appellamus: cuius duæ sunt species. Vna purpureo, altera pallido, cùm floret, capitulo. Hæc in æditis et asperis nascitur, Illa in pinguibus & lutosis pratis: utraq; Italis ad cibos expetitur, habetq; Dauco, id est, Pimpinellæ nostræ similia folia, minimè tamen umbellas. Temperamento uerò contrario constat, uulnera capitis mira efficacia sanat, quas uires uulgares Herbarij magno errore nostræ Pimpinellæ tribuũt. Porrò minimè est negandum, quòd etiam Pastinaca syluestris à ueteribus, & ab hoc ipso autore interdum Daucus uocetur. Propterea non meritò aliquis Pharmacopolas reprehendet, quòd Pastinacam syluestrẽ Daucum nominent.

DELPHINIVM: Ca. LXVIII.

SVspicor Dioscoridem nullum Delphinium, præsertim hoc loco, descripsisse. Neq; enim Galenus, neq; Aegineta huius mentionem in simplicium censu faciunt, cùm tamen aliâs de omnibus quæ in Diosco. describuntur simplicibus, ipsi quoq; agant. Neq; hoc caput in antiquis codicibus legitur, neq; hoc loco inter umbelliferas herbas siliquas ferens describi debuit. Est enim hoc contra autoris huius institutum & ordinem. Non tamen nego fuisse Delphinij appellatione ueteribus herbã, sed à Dioscoride non depictam.

PYRETHRVM: Ca. LXIX.

PYrethrum Latini etiam Saliuarem appellarunt. Radices eius in Pharmacopolijs habentur eodẽ nomine. Seritur in Germaniæ multis locis ad uectigal, & à nobis Græco uocabulo corrupto Perthrã/ proprijs uerò nominibus Gemeurwurtz/ siue Geyferwurtz/ id est, gustu feruida, & Saliuaris uocatur. Ruellius malè folia eius Gallicæ Pastinacæ cõparauit, cùm tamen Dioscorides simpliciter ea syluestri Dauco comparauerit. Hoc autem loco per syluestrẽ Daucum Pastinacam syluestrem intelligit. Nã huic similia folia Pyrethrũ habere ipse inspexi. Gallica uerò Pastinaca ualde lata habet, & Pyrethro dissimilima folia. Atqui Ruellius malè Gallicam Pastinacam idem cum syluestri Pastinaca, siue Carota esse putat. Quamuis autem Gallus fuerit Ruellius, minimè tamẽ Gallicam Pastinacam cognouit, neq; ipsum Pyrethrum nasci uidit: quod ex Plinio & illius uerbis facilè demonstrare possem.

LIBANOTIS. Cap. LXX.

LIbanotidis species, quæ hoc loco describuntur, nobis hodie omnino incognitæ sunt, & plurimùm differunt à nostro uulgari Rosmarino. Quidã tamen putant nostratem Rosmarinum hanc ueram

A Libanotida esse, sed apud nos degenerare. Verùm hi toto cœlo aberrant. Sunt enim diuersißimæ plantæ. Illæ enim, de quibus hic agitur, umbelliferæ & Fœniculo similes sunt: quæ similitudo nullam habet cũ nostrate Rosmarino proportionem. Nam quoties degenerant plantæ, minores aut maiores, aut debiliores euadunt, seruata semper eadem proportione. Hanc autem Libanotida in Theriacis suis intelligit Nicander, & minimè nostratem, quæ proprium ab illo genus habet, ut proximo Capite sequetur.

LIBANOTIS CORONARIA. Caput LXXI.

Quæ hoc loco describitur coronaria Libanotis, à Romanis & Germanis Rosmarinus uocatur: & hæc est quæ ubiq; ad coronas plantatur, habetq; diuersum genus à priore. In Italia & quibusdam Galliæ tractibus copiosè nascitur sponte, apud nos uerò satiua est tantum.

SPONDYLIVM. Cap. LXXII.

Spondylium Latini Verticillarẽ uocãt. Hodie nobis incognita est planta. Ruellius eã cognouisse uidetur, ait enim à Gallis Panacium syluestrem uocari. Videndũ igitur est, quãmnam ille herbã intelligat.

FERVLA. Ca. LXXIII.

Ναρθηξ Latinis Ferula appellatur. Grandis hæc est & Fœniculo similis planta, Pharmacopolis hodie incognita. In Italia sponte quibusdam B locis prouenit. In Germania uerò à paucißimis seritur ostentationis gratia. Omnes umbelliferæ plantæ ab hac ferulaceæ dicuntur, ceu Fœniculum, Peucedanum, Anethum, &c.

PEVCEDANVM. Ca. LXXIIII.

Πευκέδανος Latinis Peucedanum, Germanis Harstrangk uocatur. Notum est Medicis & Pharmacopolis Peucedanum.

NIGELLA. Ca. LXXV.

Μελάνθιον Latini Nigellam, Germani Schwartzen Kümmel appellant. Errant uehementer, qui in segetibus lõgis hirsutisq; folijs, & rubente flore nascentem herbam Nigellam uocant, quæ à nobis Raden appellatur.

LASERPITIVM. Ca. LXXVI.

Σίλφιον Latini Laserpitium, Pharmacopolæ Asam fœtidam, Arabes Aniuden, Germani Teufelsdreck appellant. Multi opinantur (inter quos etiam pater meus fuit) Asam fœtidam minimè esse Silphij liquorem, solo odore rem æstimantes. Verùm ij falluntur. Differt enim secundum regionis diuersitatem Silphium. Optimum est Cyrenaicum, quo hodie caremus. Quod uerò nos habemus, ex Media & Syria affertur, cui Dioscorides uirosum odorem tribuit, quem in Asa fœtida apertè sentimus. Certũ igitur est, nos eam saltem Silphij speciem habere. Illi autem uehementer errant, qui Asam dulcem siue Benzoi, uerum Laserpitium esse putant, in quorũ numero etiã est Ruellius, qui Beniuinum pro Benzuinum scripsit, & interpretatur prolẽ Iudeæ parentis, cùm tamen Benzoi non in Iudæa nascatur, sed ex India afferatur. Porrò non erit inutile, differentiam ostendere inter Laserpitiũ & Benzoi, ne aliquis ad falsam illorum opinionem inclinet. Certum est Silphij liquorem ex ferulacea & Apio simili plãta manare. Qui C uerò Benzoi ex India afferunt, uidisse se dicunt proceram arborẽ, ex qua resinæ modo destillet, quod incolæ Benzoi nominent, ex hoc pinguißimum florem exprimi, quem sibi reseruent, ac potentißimis regibus pro magno dono mittant, oleum Benzuinum uocantes, & quo Dijs suis supplicent. Sedimentum uerò quod superfuerit, siccæ resinæ simile aduenis mercatoribus uendi, et demum ad nos etiam afferri. Lignũ etiam huius arboris in sacrificijs iucundißimo odore accendi, haberiq; in maximo precio & honore.

SAGAPENVM. Ca. LXXVII.

Σαγάπηνον Pharmacopolæ corrupto uocabulo Serapinum dicunt. Herbæ ferulaceæ in Media nascentis liquor est.

EVPHORBIVM. Ca. LXXVIII.

Euphorbium acerrimus est liquor, qui eodẽ nomine in Pharmacopolijs uocatur. Nomen uerò ab Euphorbio, Iubæ regis Lybiæ Medico, & fratre Musæ, Augusti Cæsaris Medici, inuenit. D

GALBANVM. Ca. LXXIX.

Galbanum uerum eodem nomine à Pharmacopolis cognoscitur. Et hoc ferulaceæ cuiusdã plantæ, Metopium appellatæ, liquor est.

GVTTA AMMONIACA. Cap. LXXX.

In Lybia circa Hammonis Iouis delubrum, ex ferulacea planta colligitur Hammoniacus liquor, qui & Hammoniacum Thymiama à Græcis Medicis appellatur. Quidam aũt Interpretes cùm apud Galenum legunt: Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, duas dictiones uirgula distinguunt, diuersas res intelligentes, sed falsò.

SARCOCOLLA. Ca. LXXXI.

Sarcocolla notum est in Pharmacopolijs gummi, quod in Perside ex arbore quadam destillat, & in minimos grumulos concrescit.

GLVTINVM. Ca. LXXXIII.

Glutinũ siue Gluten, Κόλλα Græcis, Germanis Leim uocatur. Ligna eo conglutinantur, propterea etiam à Græcis Ξυλόκολλα: & quod ex taurino corio excoquitur, Ταυρόκολλα, uocatur.

GLAVCIVM. Cap. LXXXII.

Malè quidã credunt, Glaucium (Arabes Mamithe uocant) corniti Papaueris succum esse.

A esse. Nam ex sui generis herba colligitur. Hodie uerò ad nos non amplius affertur.

ICHTHYOCOLLA. Ca. LXXXIIII.

Ichthyocolla à Pharmacopolis colla, siue gluten piscium, à Germanis Hausenblasen uocatur, quòd scilicet piscis illius ex aluo sumpta membrana sit. Vtimur ea in gelandis croceis piscium iusculis. Excoquitur etiam ex membranis illis, quemadmodũ ex boum corijs pulchrum, flauum et translucidũ gluten, Germanis Mundtleim uocatum, quòd eius madefactis in ore frustis chartæ glutinari soleant.

VISCVM. Caput LXXXV.

Ἰξὸς Germanis Vogelleim appellatur. Ex multis arboribus Viscum fit, quales sunt Mixæ fructus, Aquifolia, & ea quã nos Wadich appellamus. Hoc uerò loco Dioscorides Viscum intelligit, quod ex frutice illo fit, qui à Germanis Mistel appellatur, nunquam per se è terra crescente, sed alijs arboribus ceu accidens adnascente. Inuenitur hic fructus in quercu, syluestri mâlo & pyro, salice, betula, corylo, abiete, & nonnunquam etiam in uite.

APARINE. Cap. LXXXVI.

Aparine à quibusdam Lappa etiam uocatur, quòd tota herba cum semine propter asperitatem suam prætereuntium uestibus adhæreat, Germani eam Klebekraut nominant.

B

ALYSSVM. Ca. LXXXVII.

Alysson hic autor, & alij, rotundis folijs descripserũt, Plinius uerò Rubiæ similibus, sed malè. Qualis uerò sit hodie, ignoratur.

ASCLEPIAS. Ca. LXXXVIII.

Asclepias ea est herba, quæ à quibusdam Vincetoxicum, à Germanis Schwalbenwurtz uocatur, quoniam cùm maturuit semen in Siliquis, Siliquæ ipsæ dehiscunt, & hirundinibus uolantibus similes fiunt. Eandem ob causam ab aliquibus recentioribus Hirundinaria dicitur. Sed alia est Hirundinaria, quæ 2. libro Chelidonium uocatur.

COLVS RVSTICA. Cap. LXXXIX.

Ἀτρακτυλὶς, Cnici, quem hodie Cartamum uocant, agrestior quædam species est, quæ hodie non temerè à quouis cognoscitur.

POLYCNEMVM. Caput XC.

Polycnemon qualis sit, hodie omnino ignoratur. Nomen à multis suris siue internodijs inuenit.

CLINOPODIVM. Caput XCI.

Clinopodium Germanis Werbeldost appellatur, multos habet, ut Marrubium, circa caules uerticillos, lectorum rotundis pedibus similes, à quibus Græci & Germani nomen illi indidere.

LEONTOPODIVM. Ca. XCII.

C

Leontopodium omnino est incognita hoc tempore planta.

TEVCRION. Caput XCIII.

Teucrium à Germanis Kummertrost uocatur. Huius etiam species est, quæ hodie dicitur & nobis pro Chamædry in usu Germaniæ Pharmacopolis habetur.

TRIXAGO. Ca. XCIIII.

Χαμαίδρυς Germanicè Erdeiche uocatur. Non cognoscitur hæc à Germaniæ Pharmacopolis. Eius tamen loco Teucrij speciem habent, quam omnes etiam uulgares Herbarij Chamædryos appellatione indicant. Differunt autem plurimùm inter se. Hæc enim ubiq; in campestribus nascitur, cœruleo flore, & minimo semine in compreßis pericarpijs clauso. Sed uera Chamædrys asperis & caluis exit montibus, flore purpureo, & semine nigro et rotundo in denticulatis caliculis, Hyoscyami uasculis similibus, multò tamen minoribus. Affertur iam ex Italia & Creta ad nos. Ego autem maximam eius copiam in Germania Ihenæ inueni. Brunfelsius eam in tertio Tomo sub Chamæpyteos nomine depinxit.

LEVCAS. Cap. XCV.

Leucadis Nicander etiam meminit. Quo uerò nomine nunc appelletur, nulli cognitum est.

LYCHNIS CORONARIA ET Agrestis. Ca. XCVI.

D

Vtraq; Lychnis hodie incognita est. Ruellius tamen eam cognouisse uidetur.

LILIVM. Cap. XCVII.

Multæ sunt Liliorum differentiæ. Hoc tamen loco candida Lilia intelligenda sunt, quæ nobis Lilien uocantur.

BALLOTE. Ca. XCVIII.

Ballote Latinis nigrum, siue cantherinum Marrubium, & Vlceraria, Germanis Schwartzer Andorn uocatur.

APIASTRVM. Ca. XCIX.

Duplex est Apiastrum. Vnum sic appellatur, quòd Apio simile sit. Hoc alio nomine Ranũculus uocatur, & in Sardinia uenenatum est. Alterũ ab Apibus Apiastrum uocatur, quæ hac herba delectantur. Melissophyllon hoc à Græcis uocatur. Plinius hanc distinctionem non cognouit, ut lib. 20. cap. 11. uidere est. Vbi dicit: Apiastrum Higinus quidã Melissophyllon appellat, sed in confessa damnatione est uenenatum in Sardinia. Apiastrum uerò, id est, Melissophyllon, quod Higinus intelligit, nequaquam est uenenatum. Pharmacopolæ hanc herbam Melissam, Germani Binenkraut dicunt.

MARRVBIVM. Cap. C.

A Prasion Latini Marrubium, Germani Andorn & Gots vergiß uocant. Nota est omnibus herba.

STACHYS. Cap. CI.

STachys spicata herba est, & Marrubio similis, candidior tamen, & ob eam causam Germanis Weisser Andorn/ & Stein Andorn uocatur.

PHYLLITIS. Ca. CII.

OMnibus persuasum, & Pharmacopolarum animis altiùs infixum est, Scolopendrion esse Linguam ceruinam, quæ Germanis Hirschzung uocatur. Cùm uerò Scolopendrium Polipodij modo incisis folijs describatur ab omnibus, Lingua ceruina uerò nullas omnino incisuras habeat, necesse est differre plurimùm Scolopendrium & Linguam ceruinam. Quid autem reuera Lingua ceruina sit, hoc loco indicabimus. Post hac etiam quid uerum Scolopendrium sit, indicaturi. Lingua ceruina igitur sine dubio est, quæ hîc describitur, Phyllitis, tam graphicè omnes notæ descriptioni conueniunt.

PHALANGIVM. Cap. CIII.

Phalangium hoc nomine omnino hodie ignoratur.

TRIFOLIVM. Ca. CIIII.

MVltæ sunt Trifolij species in campis & pratis nascentes. Hoc autem loco diuersum ab illis Trifolij genus intelligit Dioscorides, quod priua B tim Oxitriphyllon & Asphaltion ab odore uocatur. Quale autem Trifolium hoc sit, nondum compertum est.

POLIVM. Caput CV.

DVplex est montani Polij genus, sed neutrum Pharmacopolis in Germania cognitũ. Quod enim hi Polium uocant, asperis locis exit, Serpyllo syluestri simile, deinceps per ramulos nascente semine, non iniucundè uiride hoc olet: siccatum uerò nullum habet odorem, hyeme etiam perit. Sed uerum Polium altis & caluis exit montibus, in summis ramulis corymbi figura capitula, & in his semina ferens. Viride & siccum suauiter olet, & hyeme tota uiret. Sic describitur Polium à ueteribus. Huius minor species ex Creta, Lugduno, & Maßilia, Galliæ urbibus ad paucos nostrates Pharmacopolas affertur. Maius uerò in Germania copiosè nascitur, præsertim Ihenæ, & ab incolis Wilder Rosmarin uocatur, impropriè tamen.

SCORDIVM. Ca. CVI.

SCordion hæc herba appellatur, quòd odore tantùm Allium imitetur. Forma enim omnino Allij dißimilis est. Pharmacopolæ magno errore syluestre Allium Scordium appellant. Veruntamen Scordium in Germania multis locis nascitur, ut Rundenbergi, Peynæ in Brunsuicensi Saxonia, ut in Cheruscorum agris, nec non Vuitenbergæ. Herba est Chamædry similis, odore Allij, nascitur palustribus lo- G cis, unde etiam Romanis palustris Trixago appellata est. Germanicum nomen nondum audire licuit. Scordium quod in Creta, Italia & Gallia nascitur, eandem habet cum nostrate figuram.

TVSSILAGO. Cap. CVII.

Βήχιον καὶ χαμαιλεύκη, siue χαμαίγειρος, Latinis Tußilago, Farfarella, Farfarago, & Vngula caballina, Germanis Hüfflattich et Brandtlattich appellatur.

ARTEMISIA. Cap. CVIII.

ARtemisiæ duo cognouimus genera, Alterũ rubente, & alterum candicante caule. Pharmacopolæ eodem utrunq; adhuc nomine appellant. Germani Muggart & Beifüß.

TENVIFOLIA ARTEMISIA.

Huius Artemisiæ caput genuinũ non uidetur, quoniã antea etiã tenuioris Artemisiæ mentionem fecit. Præterea in antiquis exemplaribus nusquã legitur.

AMBROSIA. Ca. CIX.

AMbrosiam recentiores Tanacetum, id est, Reinfar esse putant, quidam etiã Hirschwurtz: Sed utrunq; falsum est. Nam Ambrosia Artemisiæ speciebus annumeratur. Hodie uerò non cognoscitur.

BOTRYS, HERBA. Ca. CX.

ET hæc Botrys altera Ambrosiæ species est, cuius semen ab aliquibus Pharmacopolis Amo- D mum uocatur. Seritur à paucis in Germania. Herba est admodum odorata, & ab holitoribus, qui eam serunt, Türckischer Beifüß uocatur. Nomen à copioso semine illi Græci indiderunt, quod in racemulis paruis circa totos ramulos nascitur.

GERANIVM. Ca. CXI.

GEranium siue Gruina, Germanicè Kranchschnabel & Storckenschnabel uocatur, quoniam semina gruinis rostris similia ferat. Habet hæc herba aliquot differentias, quæ à foliorũ & florum diuersitate cognoscuntur.

TOMENTVM, SIVE CENTVNculus. Caput CXII.

Γναφάλιον Latini Centunculum & Albinum, Germani Rhürkraut appellant, mollis est & lanuginosa herba, qua pauperes olim culcitras farciebãt, Vnde à Græcis & Latinis nomen inuenit.

TYPHA. Caput CXIII.

TYpha palustris siue lacustris est planta, quæ à Germanis Kolben/ siue Narrenkolben uocatur, florem in summo densum, copiosum & clauæ similem habens.

CIRCAEA. Ca. CXIIII.

Circæa quo nomine iam appelletur, omnino incognitum est.

OENAN-

A

OENANTHE. Ca. CXV.

OEnanthen Theodorus Gaza uitis florem apud Theophrastum interpretatus est. Satis huic descriptioni respődet herba, quæ Filipendula iam uocatur, quòd glandibus similes radices à longis & tenuibus fibris ceu filis pendeant. Germani proprio uocabulo Erdeycheln / quasi terrestrem glandem, à radicum similitudine, appellant. Videndum tamen est, ne cum hac Chamædryn confundamus, quæ nobis Erdeyche / id est, terrestris Quercus uocatur.

CONYZA. Caput CXVI.

COnfundit Plinius cum Origano & Cunila Conyzam, diuersas natura plantas, quas hîc Dioscorides & alij ueteres seorsim diuersis etiam capitibus descripserunt. Nihil enim commune inter se habent. Sunt autem plures Conyzæ species, quæ magnitudine, natali solo, & odoris grauitate dignosci possunt. Germani generali uocabulo omnes eius species Hundsaugen uocant.

HEMEROCALLIS. Ca. CXVII.

HEmerocallis syluestre Lilium est, quod Germani Goldtpoln / siue Goldtwurtz appellant. Pharmacopolæ uerò Asphodelum, sed falsò, ut antea dictum est, cùm de Asphodelo sermonem haberemus.

VIOLAE. Cap. CXVIII.

B

Λευκόϊον Romani Violam albam, Arabes Cheiri, Germani Gelbe violen uocant. Inueniuntur albo, luteo, cœruleo & purpureo colore. Ad Medicinam tamen utilissimæ sunt luteæ.

CRATAEOGONUM. Ca. CXIX.

NOn cognoscitur hoc nomine aliqua herba. Est etiam arbor apud ueteres eiusdem nominis. Porrò si quis ea probè intellexerit, quæ proximo capite de Phyllo dicturus sum, manifestum erit Ruellium errare, quòd Theligonon & Arrenogonon Persicariæ species esse scribit.

PHYLLUM, HERBA. Caput CXX.

PHyllon superuacuam habet in hoc autore historiam. Nulla enim per se est herba, quæ propriè Phyllon appelletur. Neq; Dioscorides eius historiam quasi suam posuit, sed ex Crateia Herbario, ut ipse fatetur, descripsit. Non tamen inutile futurum existimo, si quid sit Phyllon indicauero. Theophrastus lib. 9. cap. 19. de historia plantarum, herbam ponit, quæ duas habet species. Vnam appellat Arrenogonon, quod masculinum sexum concipi faciat: alteram θηλύγονον, quòd fœmininus sexus ea pota concipiatur. Ex quibus constat, hanc Theophrasti herbam cum Dioscoridis Arrenogono & Theligono, (quas etiam Phyllon uocat) eandem esse. Descriptio enim, nomen, et attributæ uires conueniunt. Quoniã uerò antè dixi, Phyllon non habere proprium genus, & tamen est herba quæ Arrenogonon uocetur, necesse eam sub alio nomine latere: quod manifestum fiet, si quis Mercurialis historiam & uires ab hoc autore descriptas, cum Theophrasti Arrenogono & Theligono conferat. Sunt enim sine dubio Arrenogonon & Theligonon, Phyllon et Mercurialis, una eademq; herba, quæ duas habet species, ut suo loco indicabimus. Propterea nemo existimet, Folium, herbã, hoc loco descriptum, diuersum à Mercuriali esse. Deprehensum à nullo hactenus est hoc in Dioscoride uitium. Nemo tamen hanc ob causam minus fidei Dioscoridi habere debet. Non enim ipse proprium Phyllo genus à Mercuriali diuersum constituit, sed hæc ex Herbario Crateia descripsit, ad quem etiam ea reijcit.

C

TESTICVLVS. Ca. CXXI.

ὌΡχις Latinis Testiculus, siue Canis testiculus, Germanis Ragwurtz / Standthart / Stendelwurtz / Geylwurtz / & Erdgeyln uocatur. Pharmacopolæ omnes eius species Satyriones nominant, cùm tamen Satyrion diuersum ab Orchi genus habeat.

ALTER TESTICVLVS.

ORchis Serapias priori similis est, maiora tamen folia, & minores testiculos habet. Germani ijsdem hanc quibus illam nominibus appellant. Porrò plures hodie Testiculorum species, quàm à ueteribus descriptæ sunt, cognoscimus.

D

SATYRIVM, HERBA. Cap. CXXII.

Qualis hæc prima Satyrij species sit, non facilè quis dixerit.

ALTERVM SATYRIVM.

ALterum siue Erythron Satyrion, Germani Rot knabenkraut uocant. Hodie non in secunda Satyrium declinatione, sed Satyrion, in tertia declinant.

ORMINIVM SATIVVM. Caput CXXIII.

ORminij duo sunt genera. Satiuum unum & syluestre unum. Vtrunq; hodie Centrũ galli, & malè etiam Gallitricum uocant. Quidam etiã Scarleam, unde Germanicum nomen Scarley deductum est.

HEDYSARVM. Cap. CXXIIII.

Hedysaron siue Pelecinus, quem Latini Securidacam uocant, in nullo usu est, quoniam non cognoscitur.

ONOSMA. Ca. CXXV.

Onosma ex Anchusarum genere est. Hodie uerò quo nomine appelletur, non constat.

A

NYMPHAEA. Ca. CXXVI.

NYmphæa ea est herba, quam Arabes Nenuphar, Germani Seekenneken / Seeblůmen / & Reulenwurtz uocant. Prior hæc species grandem & candidum florem habet, multis oblõgis folijs constantem.

ALTERA NYMPHAEA.

Altera Nymphæa priori omnino folijs & fructu similis est. Flore differt, quem luteum & Rosæ similem habet.

ANDROSACES. Ca. CXXVII.

Androsacen parens meus suspicabatur Cuscutam esse, nihil tamen certi pronunciauit, quoniam descriptioni Androsaces nõ per omnia respõderet Cuscuta.

ASPLENVM. Cap. CXXVIII.

ASplenion, siue Asplenon, eadem est cum Scolopendrio. Scolopendrium uerò, ut in Phyllitide dictum fuit, non est Lingua ceruina. Propterea errant omnes, qui adhuc Linguam ceruinam Scolopendrium uocant. Verum autem Scolopendrium Arabes, & quidam Pharmacopolæ Ceterach uocant, Germani Nösselfahrn / id est, Scolopendræ similẽ Filicem. Est enim Scolopendrium siue Asplenum, herba ex Filicis genere, Polipodij, et Scolopẽdræ uermis modo utrinq; incisa, habens folia ex una parte glabra & uiridia, ex altera flaua & aspera. Quidam Germani Scolopendrium etiam Klein Spicant uocant. Dictum itaq; iam est quid sit uerum Scolopendrion, siue Asplenum, & quid etiam sit Lingua ceruina, quæ hactenus falsò Scolopendrium est nominata. Sufficere igitur hæc puto ijs, qui præteriti et barbari seculi erroribus adhæserunt.

B

HEMIONITIS. Ca. CXXIX.

HEmionitida Theodorus Inulã in Theophrasto uertit, propterea quòd in Theophrasto non Hemionitis, sed ἡμίονος legitur. Quo autem nomine iam appelletur, nondum constat. Ruellius tamen putat Linguam ceruinam, quæ hodie falsò Scolopendria uocatur, Hemionitida esse, sed antea ostensum à patre meo & me fuit, Ceruinam linguam sine dubio esse Phyllitida, quæ seorsim ab Hemionitide describitur. Illud tamen fateor, me sæpe suspicatum esse, & adhuc suspicari, quòd Hemionitis & Phyllitis una eademq; sit herba. Descriptio enim & uires conueniunt. Quod si fuerit, nemo Ruellium accusare poterit, quòd Hemionitida Linguam ceruinam esse dixerit. Porrò Verg. Marc. maximè errat, quòd Asplenon & Hemionitida eandem esse herbam suspicatur: in quam suspitionem ideo incidit, quòd Asplenon etiam secundum uulgatum errorem Ceruinam linguam esse crediderit. Plinium Teucrium & Hemionion, diuersas natura plantas, confundere, sciant Pliniani lectores.

ANTHYLLIS. Ca. CXXX.

C

DVæ sunt Anthyllidis species. Vna lẽti, altera Chamæpity similis: utraq; salso est gustu. Propterea ab Italis Salsolæ appellantur, & stercus passerum. Priorem nondum uidi, Altera uerò quæ Chamæpity similis est (licet malè in quibusdam Dioscoridis exemplaribus Chamædry, scriptum reperiatur) in apricis Herciniæ syluæ locis nascitur, & à Germanis Saltzkraut appellatur, tam manifesto salis sapore, ut etiam ex utraq; usta & non usta Sal excoqui poßit, quem salem Alkali uocant Arabes. Propterea neq; Aristotelem, neq; Plinium rectè sensisse constat, quòd scribant omnes sapores præter salsum plantis inesse. Nec enim sola Anthyllis excipitur, cùm aliæ etiam plures huiusmodi inueniantur.

ANTHEMIS. Ca. CXXXI.

ANθεμίς, siue χαμαίμηλον, corrupto nomine Pharmacopolis Camomilla uocatur. Germanicè Camillen / Hermelen / & Meydblůmẽ. Prior species, quæ foris candidum, intus luteum habet florẽ, hodie in omnibus Pharmacopolijs ad usum Medicinæ seruatur.

PARTHENIVM. Ca. CXXXII.

PArthenium hoc à Pharmacopolis Matricaria uocatur, quod Arabum quoq; Interpretes minimè latuit. Galenus hanc herbam Amaracum uocat, ut in Sampsucho dictum est. Propterea magno errore in 6. libro Gal. de Simplicib. Amaracum Maioranam uertit Theodoricus Gerhardus Gaudanus. Nam Maioranæ Galenus postea in 8. meminit, sub nomine Sampsychi, & diuersum ei ab Amaraco temperamentum tribuit. Quinetiam ab hoc autore Parthenium Amaracus dicitur.

D

BVPHTHALMVM.
Caput CXXXIII.

SVnt aliqui qui Buphthalmum & Chrysanthemon eandem herbam esse credant, quibus non uehementer repugnabo. Illud tamen nouisse oportet, plures esse Buphthalmi species: Sunt enim quibusdã candidi simulq; lutei flores, quarum maiorem nos Rütille / minorem uerò Hundstille / & Hundsblůmen appellamus, Pharmacopolæ Cotulam fœtidam. Quædam etiã species omnino luteos flores habet, & his Chrysanthemi nomen Græci indiderunt, Germani uerò, idem significante uocabulo, Goldtblůmen.

PAEONIA, SIVE GLYCYside. Caput CXXXIIII.

INsignis est herba Pæonia, & omnibus cognita: habet tamen duas species sexu distinctas. Fœminam nos habemus, cui radices numerosæ ceu gracilibus Isthmis cohærent. Masculam uerò in Germania haberi nondum comperi, cuius semen aliunde mihi missum terræ mandaui, sed nulla cura mulceri po

A tuit ut exiret. Quamuis enim autores scribant ex omnibus seminibus nasci plantas, & Pæonia utraq; insigne semen habeat, nullum tamen audiui, qui ex sato semine germen nasci uidisset, tametsi plures periculum fecerint, atq; ipse etiam sæpius. Oportere igitur adesse certum serendi tempus & modum, quidã uolunt, & illud etiam curari, ne unquã semina, cùm è corniculis eximuntur, digitis attrectentur. Quibus an assentiri debeam, nescio. Quoniam etsi quotannis semen sponte è corniculis in terram excidat, & seipsum serat (ubi magnam Pæoniæ copiam hortitores habent) minimè tamen enascitur: quod diligenter ipse animaduerti, & hortulanos huius rei causa interrogaui, qui simile se deprehendisse responderunt. Pæoniam itaq; Germani Peonien & Freysam rosen uocant. Pharmacopolæ Latino siue Græco nomine utuntur.

LITHOSPERMVM. Cap. CXXXV.

Lithospermon Germani Steinsamen & Meerhirsen, Pharmacopolæ Milium solis uocant. Nullam herbam usq; adeò admiratus est Plinius, atq; hanc.

PHALARIS. Ca. CXXXVI.

Phalaris Pharmacopolis incognita est herba, nec cuiquam adhuc cõstat, quo nomine iam appelletur. Mihi uerò ante paucos annos semen è Norimberga missum est, à Gallis Milium syluestre uoca B tum: quod cum seuissem, Phalaris ipsa, quam Dioscorides hoc loco describit, erupit, optimè descriptioni respondent notæ omnes. Germanicum eius nomen ignoro, quoniam apud nos adhuc neq; satiuam, neq; sponte nascentem uidi.

RVBIA. Caput CXXXVII.

Ἐρυθρόδανον Theophrastus Ἐρευθέδανον appellat, qui eam longè aliter quàm hic autor describit: quàm bene autem, non uideo. Siquidem nos cum omnibus antiquis & recentioribus Medicis optimè Rubiam cognoscimus, ea qua Dioscorides eã describit figura. Seritur hæc in multis Germaniæ locis ad uectigal. Pharmacopolæ Rubeam tinctorum uocant, Germani Rötén. Ii autem uehementer errant, qui Anchusæ, id est, Buglossæ asperæ siue rubẽtis radices pro Rubia accipiũt, quales noui multos.

LONCHITIS. Ca. CXXXVIII.

Lonchitis hæc mihi adhuc incognita est. Hodie in Pharmacopolijs habetur nusquam. Ruellius tamen nouisse uidetur. Cùm uerò nesciam qualem ille herbam nigros Capetos Gallicè uocet, eidem assentiri non possum.

ALTERA LONCHITIS.

Altera Lonchitis sine dubio ea mihi uidetur esse, quæ Germanis Groß Spicant appellatur. Mediam figuram inter Scolopendrium & Polipodium habet. Scabræ sunt foliorum incisuræ. Vnde eam asperam Lonchitida cognominauerunt. C

ALTHAEA. Ca. CXXXIX.

Althæa syluestris Maluæ genus est, in uliginosis & palustribus locis nascens. Plantatur à quibusdam etiam in hortis. Pharmacopolæ eam eodem & Bismaluæ nomine nouerunt. Latinis Hibiscum olim dicebatur. Germani Eibisch / Sammetbappeln / & Stockwurtz appellant.

ALCEA. Caput CXL.

Et hæc syluestris Maluæ species est. Folia profundius Verbenæ modo incisa habet, florem uerò & semen ut Althæa. Germani eam Hochlenckenten & Sigmarswurtz uocant. Nascitur plerũq; in pratis, quæ fluuij tumescentes attingere possunt, et non procul ab horum ripis. Pharmacopolæ hanc herbam non habent.

CANNABIS SYLVESTRIS. Caput CXLI.

Syluestris Cannabis omnibus nota est. Nullum habet apud nos in Medicina usum.

CANNABIS SATIVA.

Satiua Cannabis à nullo non cognoscitur. Rarus & huius est in Medicina usus. Malè huius folia Malo similia Verg. Marcellus interpretatus est. In Græco enim textu Μελίᾳ, id est Fraxino, legitur. D

ANAGYRIS. Ca. CXLII.

Anagyris, quæ ob fœtorem suum in prouerbiorũ censu habetur, hodie non temerè à quouis cognoscitur.

CEPAEA HERBA. Caput CXLIII.

Κηπαία quamuis ab hortis nomen habeat, tamen in arenosis littoribus, & minimè in hortis nascitur. Est autem eadem herba cum Portulaca, præterquàm quòd Cepæa sponte in asperis littoribus nascatur, cùm Portulaca in hortis seratur. Apparet igitur permutasse inuicem nomina sua has herbas. Germani Cepæam Wilde Burzel uocant.

ALISMA. Ca. CXLIIII.

Alisma siue Damasoniũ, hodie Herbarij corrupto uocabulo Almeam uocant, Germani wilden Wegerich. Hic autor unum tantùm Damasonij genus ponit. Plinius uerò duo. Nos autem plures eius differentias nouimus. Nullus est hodie in Pharmacopolijs Damasonij usus.

ONOBRYCHIS. Ca. CXLV.

Qualis Onobrychis sit herba, hodie omnino ignotum est.

A

HYPERICVM. Ca. CXLVI.

Tres sunt reuera Hyperici species. Prima proprie & simpliciter Hypericum uocatur. Altera priuatim suo nomine Ascyron & Ascyroides nominatur. Tertia etiam peculiari nomine Androsæmon appellatur: quamuis etiam omnes tres species Androsæmi appellatione ueniant, propterea quòd digitis confricatæ earum comæ & flores, sanguineo colore succum remittant. Prima igitur species, quæ priuatim Hypericum dicitur, nondum mihi cognita est. In nostris autem Pharmacopolijs loco eius Ascyro utimur, quod altera est, ut antea indicauimus, Hyperici species. Demonstrauimus etiam malè ab aliquo Hyperici caput, syluestris Rutæ capiti commixtum esse, & quòd Ruta syluestris differat à Perforata. Ruellius in tertio de natura stirpium libro ca. 74. scribit, Dioscoridem in Hyperico mentione floris digitorum attritu cruentati non meminisse. Concederem ego hoc (quoniam sunt quædam Dioscoridis exemplaria, quibus ea nota deest, quale etiam Verg. Marcellus habuit) nisi in probatis codicibus, ubi de Hyperico agitur, manifestè hæc uerba legerentur: Ἄνθος ἔχει μέλινον ὃ διατριβὲν τοῖς δακτύλοις αἱματῶδη τὸν χυλὸν ἐκκρίνει, ὅθεν καὶ ἀνδρόσαιμον ἐκλήθη. Quæ sic uerti possunt: Florem habet luteum, qui digitis attritus sanguineum succum excernit, unde & Androsæmon, id est, Humanus sanguis appellatur.

B

ASCYRON. Ca. CXLVII.

Ἀσκυρὸν, quod aliqui Ascyroides uocant, secunda est Hyperici species, quam Pharmacopolæ etiam simpliciter Hypericon & Perforatam, Germani Harthaw & Sanct Johans kraut appellant. Folia eius inter lucem & oculos nostros posita crebris punctis ceu Perforata uidentur, Vnde etiam Perforatæ nomen inuenit. Hanc herbam Anto. Musa in suo simplicium examine Rutam syluestrem esse contendit, cuius sententiam antea confutauimus.

ANDROSAEMVM. Caput CXLVIII.

Ἀνδρόσαιμον, quod Διονυσιάδα etiam uocant Græci, in nullo usu hodie habetur. Herba est rubente caule, cuius cortex ita striatur, ut quadrangulum reddat caulem. Ramulos & alas Ascyro similes, folia tantùm maiora & minores flores quàm Ascyron habet. Nascitur circa profluentes riuulos, & à Germanis Rot harthaw appellatur.

C

CORIS. Caput CXLIX.

Coris à graui & cimicibus simili odore nomẽ inuenit. Fruticulus dodrantalis est, folijs Ericæ similibus, profert etiam baccas Iuniperi baccis similes, sed minores, quæ cum folijs attritæ medium inter Iuniperum, Pinum, & Cimices odorem remittut. Estq; hic minimè ingratus. Germani Corin kroktuer / quasi paruam & terrestrem Thedam appellant, quoniam odore etiam Thedam arborem imitatur. Dioscorides fructus siue baccas eius non descripsit, quas tamen urinam & menses trahere dixit.

CHAMAEPITYS. Caput CL.

Chamæpityn Græci uocant herbam, Pini odorem aliquem habentem, cuius tres ponunt species, quæ olim omnes à Latinis Aiuga & Ibiga dicebantur. Hodie uerò quid re uera Chamæpitys sit, nõ omnibus est notum: quamuis à parente meo, & quibusdam alijs scriptis sit proditum. Quidam Pharmacopolæ Chamepeuzen, à Germanis Seitheyde appellatam, Chamæpityn uocant. Quidam eius loco primam Syderitis speciem, quam Germani Ceißkraut appellant, ostendunt. Et hæc herba etiam à Venetis nobis huc transmittitur, cùm tamen ubiq; apud nos in montibus nascatur. Sunt etiam qui ueram Chamædryn Chamæpityn uocent. Alij quoq; alias herbas eo nomine indicant, sed omnes illi errant. Nam uera

D

Chamæpitys est herba illa, quæ à Pharmacopolis Iua dicitur, quod à patre meo, Musa & Ruellio satis ostensum est, & nos etiam approbamus, quoniam omnes notæ adamußim descriptioni conueniunt. Doctiores autem & peritiores Pharmacopolæ non inuitis pedibus in eam sententiam eunt. Contumaces uerò sic contra nos argumentantur: Si Iua est Chamæpityos (nam ita hodie Chamæpitys à Pharmacopolis appellatur) ostendatur alia Iua. Non intelligentes Iuam proprium & à Chamæpity diuersum genus non habere. Sed his suum relinquendum est ingenium, donec aliquando sponte ueritatem agnoscant.

FINIS LIBRI III.

IN LIBRVM IIII.

VETONICA. Caput I.

Vetonica, Pharmacopolis Betonica, Germanis Bethonien uocatur. Nota est omnibus herba. Sequitur in quibusdam exemplaribus aliud Betonicæ caput, uerùm illud non est Dioscoridis, quod superstitiosa uerba indicant, quibus totum caput constat. Neq; etiam in antiquis Scriptoribus legitur. Negandum tamen minimè est, aliud quoq; Vetonicæ genus esse, quod Aegineta Pulegij similitudine describit. Cuius Galenus etiam lib. 4. de sanitate tuenda meminit, aitq; eam

A Sarxifagon uocari: de qua in proprio loco dicturi sumus.

BRITANNICA. Cap. II.

Certum est copiosè nasci in Germania Britannicam, cùm olim uires eius Phrysijs etiam cognitæ fuerint, qui eam Romanis contra Stomacacem demonstrarunt. Quo uerò nomine iam appelletur, non constat, nisi quis Bistortam, seu herbam paralysios eam esse dixerit: quorum neutrũ adhuc neq; affirmo, neq; nego.

LYSIMACHIA. Cap. III.

Lysimachiam Leonicenus Corneolam esse putat, qua tinctores uiridem colorem inficiunt. Huic subscribit Ruellius lib. 3. cap. 78. Quãuis post aliam herbam Lysimachion esse putet, quam Galli Pellibossam uocant. Ego autem nullo modo illis assentiri possum, qui Corneolam Lysimachion esse putant. Quoniam Corneola est fruticosa herba, quæ à Germanis Gilbekraut appellatur, in æditis nec aquosis nascens, neq; gustu magnoperè astringens.

Hanc Corneolam Georgius Agricola, Medicinæ doctor, secum ex Italia attulit, sibi à Leoniceno pro Lysimachia demonstratam, sed plures notæ non cõueniunt. Vera tamen Lysimachia in aquosis nascitur, & à Germanis Weiderich appellatur. Ruellius eodem quo antea de Lysimachia eum scribere loco dixi, putat Lytri uocabulum corruptum esse à B Luteo. Nam ut Victruuius est autor, qui nõ possunt Chrysocolla propter raritatem uti, herba Luteũ appellata, cœruleum inficiunt. Verùm nequaquam ibi Victruuius per Luteum Lysimachiã intelligit (quod Lytron etiam appellatur) sed sui generis herbam, quæ Græcis Isatis, Germanis Weydt / Latinis Lutea, siue Glastum appellatur.

SANGVINALIS, MASCVLA. Caput IIII.

Polygonon mas, Latinis Sanguinalis mascula, & Proserpinaca, Pharmacopolis Lingua passerina, siue Corrigiola, Germanis Wegedritt & Tenngraß uocatur.

SANGVINALIS, FOEMINA.

Πολύγονον θῆλυ, quæ Romanis Sanguinalis fœmina, Germanis Schafftenhew appellatur, masculæ omnino dissimilis est. Habet enim idem cum Hippuri genus, specie tantùm differt. Nascitur in stagnantibus & lacustribus pratis, caulibus geniculatis, in se farctis, & folijs Hippuri (id est, Roßzagel) similis, equi mirum in modũ eius pabulo delectantur. Huic etiam similis alia est, sed asperior, quam Germani Schabrauß appellant, quòd ea sculptores in poliendis ligneis operibus uti solcant.

POLYGONATVM. Ca. V.

Polygonatum sine dubio ea est herba, quam Pharmacopolæ Sigillum Salomonis, Germani Weißwurtz & Gelenckwurtz appellant. C Vtraq; gens ab articulata radice illi nomen indidit. Vulgares Germanici Herbarij hanc herbã cum Dictamno & Helleboro albo confundunt, detestabili, & digno ut confiteetur errore.

CLEMATIS. Ca. VI.

Clematis hæc Peruincæ species est, quæ astringendi uires habet. Est enim alia quoq; Peruinca, quæ aluũ ducit: de qua hoc loco non agitur. Germani hanc Clematida Wilden Singrün uocant.

ALTERA CLEMATIS.

Alteram hanc Clematida, ut Galenus refert, Dioscorides in fine 4. libri descripsit. Nunc uerò in principio Libri quarti utraq; describitur, sed malè. Priorẽ enim in principio huius libri astringentibus herbis, ceu Britannicæ, Lysimachiæ, & utriq; Sanguinali, propter uirium similitudinem, coniunxit. Hanc uerò quoniam aluum semen eius duceret, in 4. libri fine, ubi de purgantibus agitur, descripsit. Est autem Clematis hæc duplicis differentiæ. Vna enim grandis frutex est, proceras arbores scandens, & singulis annis incrementum sumens, quoniã caudex & uiticulæ illi aliarum arborũ modo durant. Altera uerò per omnia huic similis est, breuior tamẽ (quamuis & hæc interdum 15. pedum longitudine adolescat) & autumno caules siue uiticulas amittit. Nascitur hæc in pratis circa arbusta, quò fluuiorum inundationes peruenire queunt. Illa uerò in mõtibus D arbores & uinearũ sepes adscẽdit. Vtraq; Germanis Rebling uocatur. Arborescens tamen maioris, & herbacea minoris cognomen habet. Saxones etiam Wilde Winrancken nominant, quòd sarmentis uitem æmulentur.

POLEMONIA. Ca. VII.

Polemonia quo nomine iã uocetur, nulli cognitum est. Ruellius tamen Polemoniam eam esse credit, quam Gallica rura Boscisaluiã uocant quod nomen cum Germanis commune habent Galli. Nos enim sic eam herbam uocamus, quòd Saluiæ similitudinem aliquam habeat, & in dumosis locis nascatur, quæ nos Busche appellamus. Vulgo apud nos Buschsalbey herba hæc uocatur. Sed Ruellius eam ui ad historiam torquet. Neq; folia enim, neq; radix conueniunt, quas ille conuenire dicit, contra oculis perspectam experientiam & testimonium.

PETRAEVM SYMPHYTVM. Cap. VIII.

Σύμφυτον πετραῖον, Latini petræam Consolidam uocant, Germani Steingunsel. Nascitur petrosis & in petris. In Pharmacopolijs autem hoc tempore non habetur, præsertim in Germania, quãuis in petrosis locis nascatur, quales sunt Asciburgi, duobus à Brunsuico miliaribus.

ALTERVM SYMPHYTVM.

Alterum

A Alterum Symphytum sine dubio est aspera illa in uliginosis locis nascens herba, quam Pharmacopolæ maiorem Consolidam, Germani uerò Beynwelle/ Schmerwurtz/ Schwartzwurtz/ & Walwurtz uocant, quæ nomina Musa ex patris mei Botanologico desumpsit, & eorum Etymologiam miserè corrupit, uir Germanicæ linguæ omnino ignarus.

HOLOSTHEVM. Ca. IX.

Olosthеum mollissima dicitur esse herba, quã propter ex aduerso sic appellata est. Quo nomine iam dicatur, ignotum est. Ruellius eam à Gallis Denticulum canis appellari scribit. Cùm uerò idem autor alibi gramen, alibi Coronopum dentẽ canis esse dicat, parum sibijpsi constat. Propterea illius opinioni astipulari non possum.

STOEBE. Ca. X.

Stœbe quo nomine iam appelletur, nondum cõperi. Sunt tamen aliqui qui eam Scabiosam esse credant. Cùm uerò ab hoc autore nulla eius descriptio ponatur, nihil affirmo.

CLYMENVM. Ca. XI.

Qualis Clymenon herba sit, nondum scio. Ruellius eam cognouisse uidetur.

PERICLYMENVM. Caput XII.

B Periclymenon omnium doctorum consensu frutex est arbusta scandens, quem Itali & Pharmacopolæ Matris syluam, Germani Geyßblat/ id est, Caprifolium appellant. Porrò cauendum est ne diuersas res confundamus. Nam quidam Itali & nostrates etiam Pharmacopolæ, pedali altitudine herbã quandam folijs oblongis per interualla quinis plerunq; in uno geniculo stellæ modo dispositis, similiter Matris syluam uocant. Ea Germanis Waldtmeyster dicitur, & est Aparinæ syluestris quædã species.

TRIBVLVS. Cap. XIII.

Tribuli duplex est genus. Terrestre unum, & aquaticum alterum. Terrestrem in Germania nasci nondum uidi. Aridum tamen à Georgio Agricola ex Italia allatum conspexi, habetq; eam figuram, quam Dioscorides illi tribuit. Vehementer errant qui Tribulos in Georg. Vergilij uulgares Carduos, id est, Disteln interpretantur. Nihil enim commune cum his habent. Aquaticus uerò Tribulus sine controuersia est, quã nos Wassernüß/ Stachelnüß/ & Spitznüsse/ appellamus, cuius miram in germinando proprietatem obseruauimus. Nascitur in limosis & stagnantibus fluuijs, ut apud nos est inferior Mildæ pars circa Dieben. Elister in Misnia, Albis, & alij quidam.

SARXIPHAGON, SIVE Saxifraga.

C Credunt nonnulli non esse hoc caput Dioscoridis, eo solo argumento persuasi, quòd Latina uox, Saxifraga, in principio capitis loco Græci nominis legatur, quam Græci in Sarxiphagon corruperunt, ut fit in alterius linguæ uocabulis non intellectis. Nullius autem est id argumentum ualoris. Nam ipsi Græci Latina quædam uocabula in suam linguam receperunt, quales sunt ὀξύγγια, id est, Axungia, & hæc Saxifraga, & alia quædam. Porrò hoc Sarxiphagon est quod Galenus Cestron etiam dici testatur, quodq; Aegneta Pulegio simile esse dicit, sed minus. In Cestri, id est, Betonicæ capite, Dioscorides cum Epithymo cõparat. Ego uerò suspicor non legendum esse Epithymum, quoniam nulla est inter Pulegium & Epithymum similitudo. Præterea in quibusdam Græcis exemplaribus non habetur hoc uocabulum. Quare Thymum pro Epithymo legendum esse non sine ratione conijcio, quoniam magna est affinitas inter paruum Pulegium & Thymum. Nascitur apud nos herba quædam in asperis locis, mediam figuram inter Serpyllum, Thymum & Pulegium habens, qua apud nos Pharmacopolæ pro Polio utuntur. Hæc an Saxifraga sit animaduertam. Errat Ruellius, quòd hanc Saxifragam esse putat Saluiam uitam. Nam Saluia uita idem est cum Adiantho & Capillo Veneris, de quo seorsim, ferè in fine huius libri aget Dioscorides. Porrò mira est hodie in D appellandis herbis inconstantia. Quicquid enim sanguinem sistit, Sanguinariam uocant: et quicquid calculosis medetur, Saxifragam, nimis latè patente significatione & uocabulo.

LIMONIVM. Caput XIIII.

Limonium nomen inuenit, quòd in palustribus pratis nascatur: pediculos ex una radice emittit tres uel quatuor, dodrantali longitudine, & in singulis terna sunt Betæ similia folia, quo fit, ut decem aut pluribus folijs à Dioscoride describatur. Flores habet candidos, quorum nullam mentionem Dioscorides facit. Germani hanc herbam Wisenmangolt/ & Biberklee appellant. Nullus est eius in Pharmacopolijs usus. Sunt & alia duo syluestris Betæ genera, quæ ab Italis & Pharmacopolis Pirulæ, à Germanis Waldtmangolt/ id est, syluestres Betæ, & Wintergrün appellantur, quorum Dioscorides nõ meminit.

LEPORINVS PES, HERBA. Caput XV.

Λαγώπους qualis sit, uel quo nomine iam uocetur, uulgo incognitum est, quamuis ubiq; in agris nascatur, estq; Trifolij species, quã Germani Katzenklee uocant.

MEDIVM. Cap. XVI.

A Medion ut minus cognoscamus, diuersæ eius apud autores descriptiones faciunt. Plinius enim Iridi satiuæ folia eius comparat, Dioscorides uerò Seridi. Sunt etiã Græca Dioscoridis exemplaria, in quibus Iridi, manifestè pro Seride, legitur. Quare uidendum est, & rationibus & coniecturis artificiosis scrutandũ, utrum Iridi, uel Seridi, legendum sit.

EPIMEDIVM. Ca. XVII.

Epimedion suo nomine similiter ut Medion hodie incognitum est. Sed nunc aliud habet nomen, nempe Trinitas, à tribus foliorum partibus. Vnde etiam Græcis Trias uocatur.

GLADIOLVS. Ca. XVIII.

Non temerè cognoscitur hodie uerus Gladiolus. Veteres omnes herbas, quæ Gladio similia haberent folia, Gladiolos cognominabant, quales sunt Acorus, Sparganeum, Xyris, Iris, &c. Quos hodie nos quoq; imitamur, sed maiori quàm par erat licentia. Est enim sui generis herba, quæ Gladiolus Latinis, & Græcis Ξίφιον, φάσγανον, & μαχαιρώνιον appellatur. Eam apud Theophrastum Gaza interdum pugionem, interdum ensem, interdũ etiam Gladiolum interpretatus est. Quinetiam Ciperum sui generis Iuncum, Gladiolum uertit, sed malè. Verus autem Gladiolus in pinguibus & humentibus locis nascitur, quæ fluuiorum inundationes obtegere possunt. B Caulem habet insigni leuore, ut Theophrastus ait. Propterea Ruellius contra Theophrastum & ipsam experientiam, scabrum caulem illi tribuit. In summo caule ceu umbellam habet, purpureis & ab inuicem distantibus floribus plenam. Hoc enim sibi uult in Græco Dioscoridis textu στιχιδόν. Germani hunc Gladiolum Schwertel appellant. Videndum tamen est, ne aliam herbam pro hac aliquis intelligat. Nam Germani quoq; ut Græci & Latini, Gladioli nomen ad Iridis & Acori species transferunt.

SPARGANIVM. Ca. XIX.

Sparganium semen suum in pilulis fert: nascitur humentibus locis, & Germanis Degenkraut uocatur. Nullus est huius, quemadmodum & ueri Gladioli, in nostris regionibus usus.

XYRIS. Caput XX.

Xyris sine dubio est illa Iridis species, quæ ab Italis Spatula fœtida nominatur.

ANCHVSA. Caput XXI.

Anchusæ prima species, quæ Onochlea dicitur, non temerè apud nos prouenit. Herba est ex syluestris Buglossæ genere, cuius radix usque ad interiorem medullam siue neruum rubenti turget succo. Affertur radix eius ex alijs regionibus ad maritimæ Germaniæ urbes, ubi eam Alkannam impropriè uocant Pharmacopolæ. C Nam Arabes Ligustrũ Alkannam appellant, ut in primo libro diximus.

ALTERA ANCHVSA.

Nullus adhuc ex recentioribus scriptis certi aliquid de Anchusa prodidit, præter patrem meum, qui suo studio inuenit, Anchusam alterã hanc esse in sabulosis nascentem, rubente radice, Buglossam. Nihil enim est quod descriptioni repugnet. Germani eam Wilde Ochsenzungen uocant. Radicis superficies per messem sanguineo succo manat. Malè hæc à quibusdam Cynoglossa dicitur.

LYCOPSIS. Ca. XXII.

Lycopsis à florum figura dicta est, qui (scilicet flores) hiante suo rictu, patulas luporum fauces imitantur. Alteræ Anchusæ similis est, longiorem tantùm & asperiorem caulem habens, Germani Scharpff Ochsenzungen appellant. Nascitur in sabulosis campis, nonnunquam etiã in muris & circa arces in montibus sitas. Malè & hæc ab aliquibus Cynoglossa appellatur.

ECHIVM. Caput XXIII.

Echion absq; controuersia est illa syluestris Buglossa, quam hodie Pharmacopolæ simpliciter Buglossam uocant, Germani Ochsenzungen. Leonicenus, uir alioqui doctißimus, & qui primus cõmissos in plantis errores corrigere conatus est, non satis certis & sufficientibus rationibus, hanc D Buglossam Cyrsion siue Cryßion esse putat: quem secutus etiam est Ruellius, propterea diligentiùs illos hãc herbam considerasse optarem.

Ne autem aliquem turbet ista autorum controuersia, illa adscripsi. Porrò cùm iam dixerim, nostram uulgo uocatam Buglossam, non esse ueram Buglossam, sed Echion, necesse est in eius locum ueram Buglossam substituere, ne in calumniatorum cauillationes incidam. Hoc autem in suum locum differemus. Est & alterum Echion prædicto minus, nigrioribus in purpura floribus. Nascitur hoc in pinguibus aruis. Nicander quoq; duas Echij species cognouisse uidetur.

OCIMASTRVM. Cap. XXIIII.

Ὠκυμοειδὲς Ruellius Iaceam albam esse putat, ubiq; in agris nascentem herbam: quàm uerè autem, nondum uideo: Quandoquidem notæ, quas tamen Ruellius conuenire dicit, descriptioni nõ respondeant.

ERINVS. Ca. XXV.

Erinos hæc herba appellata est, quòd caprifici modo lacteum liquorem remittat. Hodie autẽ incognita est: quamuis Ruellius eam cognouisse uideatur.

A

GRAMEN. Caput XXVI.

Ἄγρωστις, siue Gramen, quod Germani Graß appellant, hoc loco non quoduis fœnum significat, sed eam herbam, quæ ubiq; in cultis nascitur, geniculatis & dulcibus per terram serpens radicibus ceu uiticulis: folijs arũdini similibus, sed multò minoribus. Hanc Germani singulari etiam uocabulo, Quecke/ Queckgraß/ & Graß à iumentis appellant, quæ ea herba delectantur. Queck enim Saxonica lingua utentibus populis iumenta significat. Quapropter hoc uocabulo Germani ἄμαξιτιν interpretantur. Nam sic etiam Gramen à Græcis dicitur. Parnasium uerò Gramen nobis incognitum est, quoniam in Parnaso monte gignitur.

SYDERITIS. Ca. XXVII.

Prima Syderitis à Germanis Zeyßkraut appellatur. Omnes enim notæ conueniunt descriptioni. Hanc herbam quidam Chamæpityn appellãt, sed falsò, ut in fine tertij Libri demonstrauimus. Ruellius herbã Iudaicam, siue Tetrahit Syderitida primam esse putat: quam uerò ipse Iudaicam herbam intelligat, non scio. Nam illi qui autores huius nominis sunt, sibijpsis non constant, quam herbam Tetrahit, siue Iudaicam appellent.

Alteram Syderitida & tertiam, quæ Heraclea uocatur, ignorare me ingenuè fateor. Ruellius tamẽ utranq; cognouisse sibi uidetur.

B

ACHILLEIA. Ca. XXVIII.

Ἀχίλλειος qualis sit, hodie omnino ignorant. Ruellius tamen hoc ἀχίλλειον Millefolium esse dicit. Intelligit autem Millefolium uulgare siue terrestre: sed magno errore. Nam nostrum Millefolium est Stratiotes Millefolia, siue terrestris, apud ueteres autores. His autem error in grauiorem illũ errorem coniecit, ubi Stratioten terrestrem indicare conatur: de qua re suo loco dicemus. Reuera autem Achilleia est terrestri Millefolio cognata planta, quam Germani Feldtgarbe uocant. Copiosissimè nascitur in pinguibus & quiescentibus aruis.

RVBVS. Caput XXIX.

Βάτος, sunt etiã qui κυνόσβατον appellent: quãuis κυνόσβατος in primo inter arbores describatur, sitq; diuersus ab hoc Rubo. Hæc igitur nominum permutatio in causa est, quòd diuersas κυνοσβάτου descriptiones apud autores legamus. Rubus uerò, de quo hîc agitur, triplicem differentiam habet. Quidam enim frutices & arbusta ascendit. Quidam etiam paruus omnino est, & in opacis montibus gignitur, raro cubitum excedente longitudine, fructum post Solstitium maturum ostendens, spinis horret caulis eius, quem singularem plerunq; erigit. Tertius humi in aruis & alibi repit in terra, aculeatos ramos siue uiticulas spargens, hanc χαμαιβάτον Theophrastus uocat, & à Theodoro Gazanõ C ineptè Humirubus interpretatur. Omnes hæ species à nobis Bramen & Kratzen appellantur. Fructus uerò eius, qui mora Rubi sunt, Bramber et Kratzber appellantur. Malè quidam mora bacci pro bati, id est, Rubi, pronunciant.

RVBVS IDAEVS. Caput XXX.

Rubus hic in Ida, Troadis monte, non tantùm gignitur, unde nomen illi Græci indiderunt: Nascitur apud nos etiam in montibus & syluis, sine adminiculis per se uirgis rectæ ascendentibus subsistens, tenuibus & exilibus spinis. quamuis frequentissimus etiam sine spinis, omnino glabris inueniatur uirgis. Folia à tergo candidiora habens, quàm supradictus. Fructus quoq; solstitio maturescere incipit, qui rufus & leniter hirsutus est. Germani hunc Rubũ priuatim Himper/ & Mora eius Himpern uocant, quæ gustu iucũdiora quàm prioris Rubi fructus percipiuntur. Ruellius sine dubio cognouit hunc Idæum Rubũ, aitq; à Gallis Framboſciam appellari. Idem Ruellius fraga Idæi rubi speciem quandam esse putat, nec malè, si non Idæus rubus frutex, & fragaria exilis herbula esset, quæ tota folijs, floribus & fructibus constat: neq; enim statu dignos caules, neq; ramos aliarum herbarum modo habet.

HELXINE. Ca. XXXI.

D

Duæ sunt herbæ Helxinæ appellatæ. Vna Cyssampelus Græcis, Latinis Conuoluulus uocatur, Altera uerò Parietaria Latinis dicitur. Vergilius autem Marcellus malè Cyssampeli Helxines caput è Dioscoride quasi adulterinum reijcit, Nihilominus tamen nomina eius in Helxines (quæ Parietaria est) capite relinquens, ut sunt Cittampelon, Cyssampelon, Melampelon, & Cysanthemon. Helxina igitur, quæ Cyssampelos uocatur, à Germanis Winden/ Wedewinden/ & Zaunwinden appellatur, cuius flores hactenus Ligustrum interpretatî sunt apud Verg. magno errore, ut in primo libro indicauimus. Nascitur etiam in segetibus Helxine, gracilibus & oblongis folijs, flore prædicti floribus simili, sed secundum proportionem minore. Vtraq; lacteum liquorem confracta remittit, hæc Kornwinden Germanis appellatur. Huic Helxinæ Elatine similis est, propterea Serapio statim post Conuoluulum Elatinen (Dioscoridem citans) describit. Idem tamen Serapio Cyssampelon Ascui, Elatinen uerò Athin, corruptis ab Helxine & Elatine nominibus, appellat. Altera uerò Helxine, quæ Parietaria, Perditium & Muratium dicitur, in parietibus & muris sub stillicidijs nascitur, unde à Germanis Trawffkraut uocatur. Huic similis est Alsine, cuius caput in secundum librum ante Auriculam muris ab aliquo transpositum est. Nam hoc loco omnes quatuor illæ herbæ describi debent, scilicet Helxine duplex,

A id eſt, Cyſſampelos & Parietaria, illisq́; ſimiles Elatine & Alſine. Hunc enim ordinem ipſe Dioſcorides in deſcribendis his herbis ſeruauit. In multis hodie Pharmacopolijs Alſinen (id eſt, Tag vñ nacht) Parietariam uocant, ſed magno errore. Nam Parietaria tantùm in ſtillicidijs circa muros & parietes naſcitur, Alſine uerò in ſyluis, plurimùm à parietibus diſtante natali, à quo utraq; nomen ſuum inuenit. Cùm autem hoc loco de Alſine mihi ſermo ſit, nequaquam omittere poſſum, magno errore apud Plinium Helxines appellatione Carduum quendam deſcribi. Verba Plinij ex lib. 21. cap. 16. hæc ſunt: Helxine rara uiſu eſt, neq; in omnibus terris: eſt radice folioſa, ex qua media ueluti malum extuberat, contectũ ſua fronde. Huius uertex ſummus lachrymam continet iucundi ſaporis, Acanthicen Maſtichen appellatam. Hæc autem de uerbo ad uerbum ex Theophraſti libro 6. cap. 4. de plantarum hiſtoria deſumpſit Plinius. Theophraſtus uerò hoc loco non Helxine habet, ſed ἰξίνη, quæ carduus pinea à Theodoro interpretatur. Plinium ſecutus eſt Hermolaus Barbarus, qui eadem in Corollario huius cap. ſcribit. Hunc autem errorem facilè in librarios & ſcriptores reijceret aliquis Collinutius, niſi ipſe Plin. lib. 22. cap. 17. (ubi Dioſcoridis Helxinem, id eſt, Parietariam, ſiue Perditium deſcribit) ſcriberet, ſe, qualis uera eſſet Helxine, in priori libro dixiſſe, hoc eſt, ubi Helxinen pro Ixine apud Theophraſtum legit, ut ſuprà demon-
B ſtraui. Grauem hunc errorem nullus adhuc in Plinio animaduertit, quamuis toties emendatus, & reprehẽſus ſit. Sed ſatis eſſet, ſi quis eos errores corrigeret, qui poſt uitam Plinij librariorum incuria irrepſerunt. Nam omnes ipſius autoris errores corrigere, onus eſſet ualde impar unius uiri humeris.

ELATINE. Ca. XXXII.

ELatine, ut iam diximus, Helxine Cyſſampelo ſimilis eſt, florem habet ualde exilem, & triquetrum ſemen lacteum liquorem non remittit, qua ſola nota à Cyſſampelo diſtingui poteſt. Naſcitur in aruis & cultis locis, Germanis Erdwinden appellatur. Hodie nullus illius eſt in Medicina uſus.

EVPATORIVM. Ca. XXXIII.

EVpatorij nomine non omnes Pharmacopolæ eandem herbam oſtendunt. Vt autem breuiter dicam: Nullus uerum Eupatorium cognouit, præter eos qui hodie Agrimoniam uocatam herbam Eupatorium uocant. Nam reuera Eupatorium eſt ea quæ nunc falſò appellatur Agrimonia: qui error Dioſcoridis etiam ætate fuit. Propterea illius autores à Dioſcoride in hoc cap. iure reprehenduntur. Sed tanta fuit hactenus barbaries, ut nullus eam reprehenſionem animaduerterit. Dudum de hac re ſcripſerunt Leonicenus, parens meus, & alij plures, quibus etiã ipſe Ruellius ſubſcribit. Germani Odermenig/ & Leberkletten Eupatorium uocant.

QVINQVEFOLIVM. Cap. XXXIIII. C

QVinquefolium Græci πεντάφυλλον, Germani Fünffblat/ & Fünffingerkraut appellant. Serpit per terram multis & longis uiticulis, ex geniculis ſingulis radices in terram demittentibus. Eſt etiam ſine dubio Pentaphylli ſpecies, quæ Tormentilla appellatur: quod ex foliorum & florũ figura, & totius herbæ ſapore, temperamento & uiribus iudicare quiuis poteſt. Quapropter illi minimè ſunt accuſandi, qui Tormentillam πεντάφυλλον eſſe ſcripſerunt. Hi autem qui omnino nos uero Pentaphyllo carere ſcriptis prodiderunt, nullo modo probandi ſunt. Vbiq; enim in Pharmacopolijs uerum habetur πεντάφυλλον.

PHOENIX. Ca. XXXV.

PHœnix hæc herba à punicei coloris ſemine dicta fuit. Eſt autem frumentacea & ſpicata plãta, in aruis & recenter illitis luto macerijs naſcens, & Germanis Meuſekorn/ ſiue Meuſegerſten appellatur.

IDAEA RADIX. Cap. XXXVI.

IDæa radix qualis ſit, hodie omnino ignoratur. Nomen inuenit ab Ida monte, in quo fortè copioſè naſcitur. Quapropter non credo ubiq; eam apud nos prouenire.

RHODIA RADIX. Caput XXXVII. D

EX Macedonia olim Rhodia radix in Græciam ferebatur, propterea radicem tantùm deſcripſit Dioſcorides: folia uerò, caules, & alias eius partes quales ſint, nullus unquam ſcriptor prodidit. Radicis tamen tam certæ à Dioſcoride afferuntur notæ, ut facilimè deprehendi poſſit, ſi modò aliquis in eam incidat. Ego cùm præterito anno apud circũforaneum Herbarium radicem quandam uiderem omnes notas habere, quas Dioſcorides Rhodiæ tribuit, ſtatim iudicaui eam Rhodiam ſiue Rhodiada radicem eſſe, ſimulq́; nomen ab eo quærens, quod Roſaria erat. Cùm autem audirem ipſum quoq; nomen cõuenire, nihil dubitabam. Emptam itaq; radicem terræ mandaui, quæ proxima æſtate caules, folia, flores, & ſemina maiori Craſſulæ ſimilia protulit. Eandem radicem cùm in Italia uidiſſet Georgius Agricola Medicus, harum rerum ſtudioſiſſimus ſectator, ſtatim ipſe quoq; iudicauerat eam Rhodiam eſſe, cuius partem apud illũ uidimus, eſtq́; omnino cum noſtra hac eadem. Idem Agricola Portulacæ ſiue Craſſulæ folia Rhodiam radicem habere in Italia obſeruauit, qualia etiam in noſtra domum ab illo reuerſi inuenimus. Cùm igitur diuerſorum hominum iudicia in eadem re conueniant, reſpondentibus etiã omnibus deſcriptioni notis, nihil eſt, quòd aliquis dubitet, Ro-

sariam esse Rhodiam radicem, quam Germani Rosenwurtz appellant. Nascitur copiosè in Alpibus circa Saltzburgum. Porrò illud constanter dicere ausim, Galenum hanc radicem non cognouisse, quoniam eam calidam in secundo, siue in principio tertij esse scribit. Quod temperamentum ex uiribus, quas Dioscorides illi tribuit, collegit. Verùm cùm ipsæ quoq; Rosæ similiter ut Rhodia radix, capitis doloribus medcãtur, nec tamen calidæ sint, falsa est hæc ratiocinatio. Galenus autem Rhodiam radicem tantùm digerendo capitis dolores pellere credidit, cùm tamen id partim propter repercutiendi uim, partim etiam propter aliquam partium tenuitatem faciat. Constat enim ex contrarijs qualitatibus, humida ac calida, scilicet terrea & frigida, quemadmodum ipsæ etiam Rosæ, quod ij qui plantarum odoribus nares, & saporibus linguam exercuerunt, facilè percipere possunt. Nam odore, sapore, & colore omnino rosas imitatur Rhodia radix.

EQVISETVM. Ca. XXXVIII.

Hippuris, Cauda equina, siue Equisetum, à Germanis Kañenkraut / Roß agel / Schafftenhäw / & Taubenrocken / id est, Columbina colus, appellatur, quoniam præludium quoddam ante germinationem colo in torulos tornatæ simile, ceu pẽso inuolutum, primo uere emittit. Longiora folia & teneriorem habet caulem, quàm Polygonon fœmina, nec in aquis, ut illud, prouenit. Facilè igitur ab inuicem discerni possunt.

EQVISETVM ALTERVM.

Alterum Equisetum priori simile est, breuioribus tantùm folijs. Quapropter non existimo hoc genere ab illa differre, quoniam primam etiam Hippurim multùm mutari secundum diuersos natales obseruauimus.

TRAGIVM. Cap. XL.

Si (ut Dioscorides scribit) sola Creta Tragium gignit, nulla nobis spes est, quòd in nostris regionibus inueniatur.

ALIVD TRAGIVM.

Aliud Tragium quo iam nomine appelletur, uel an apud nos proueniat, nondum compertum est.

TRAGVM, HERBA. Caput XLI.

De Trago hac parens meus in Botanologico suo disseruit, qui primus eam in lucem rursum restituit, Germani Hünerber / siue Hünertrauben uocant, quidam etiam Katzentreublin: Sed hoc nomen latiùs patet. Itali Pegnollam dicunt, quòd oblongi eius acini, quos pro folijs habet, Pineis nucleis similes sint, Nascitur maritimis littoribus fluminibus imminentibus apricis petris, & in muris, aliquando etiam in tegulis. Antonius Musa errat longè, quòd Italorum Pegnollam Aizoon minus dicat esse. Sunt enim tam similes inuicem herbæ, ut non facile à quouis discerni poßint, minus Aizoon & Tragus. Propterea utriusq; differentias ponere non erit inutile. Dioscorides Aizoo minori ἄνθη χλωρὰ tribuit. Significat autem hoc loco χλωρὸν non simpliciter uiridem, sed luteum & modicè ad uiridem inclinatum colorem. Theophrastus etiam per χλωρὸν simpliciter luteũ intelligit li. 7. de hist: plantarum in fine capi. 13. Vbi Anthæmi, id est, Chamæmeli florem foris candidum, intus uerò χλωρὸν esse scribit. Eo loco Gaza malè uiridem, interpretatus est. Nam omnes uidemus, Chamæmeli florem in medio non uiridem, sed luteum colorem habere. Et ipse Dioscorides medium floris Anthemidis ad aureum colorem inclinare scribit, qui plurimùm à uiridi differt. Quapropter cùm Aizoon minus ἄνθη χλωρὰ, id est, luteos flores habeat, quos sæpißimè etiam nos in ea herba uidimus, nullo modo Pegnolla minus Aizoon esse poterit. Habet enim Pegnolla, id est, Tragus, non luteos, sed candidißimos flores, quos in omnibus locis producit. Hinc est quòd nullos flores in Trago describit Dioscorides.

IVNCVS. Ca. XLII.

Σχοῖνος Græcis in genere omnis Iuncus dicitur. Germanis Bintzen & Sempten. Habet autem multas species Iuncus. Est enim molli acumine quidam, qui ubiq; apud nos in aquosis nascitur, & priuatim à Græcis σχοῖνος λεία, id est, leuis siue lenis Iuncus appellatur. Qui uerò maritimis nascitur locis, acuto & ad uulnus infesto est acumine, ὀξύσχοινος uocatus. Grandis uerò Iuncus in lacubus & stagnis nascens, quæ Græcis ὁλόσχοινος. Germanis Roßbintzen / siue Pferdsbintzen, Latinis Mariscus nominatur. Est & quartus Iuncus Euripici nomine, quamuis quædam exemplaria Dioscoridis Aethiopicum eum appellent. Sed ut meam opinionem dicam, nullus est hoc nomine apud omnes alios autores Iuncus. Quapropter necesse est huic loco subesse mendam, & neq; Aethiopicus, neq; Euripicus legendum. Nam Galenus, qui Iuncorum species & uires ex Dioscoride collegit, nullam facit Euripici siue Aethiopici Iunci mentionem. Et quod hic de Euripico legitur, ille de Holoschœno scribit. Serapio etiam qui de uerbo ad uerbum Dioscoridis caput de Iunco interpretatur, nullum Aethiopicum siue Euripicum Iuncum habet, sed similiter ut Galenus de tertio Iunco, id est, Holoschœno eadem scribit, quæ nunc in exemplaribus Dioscoridis Euripico siue Aethiopico tribuuntur. Quapropter audacter ex Dioscoride hæ duæ dictiones reijciendæ sunt, Aethiopicus siue Euripicus, & in locum ὁλόσχοινος substituenda.

LICHEN.

A

LICHEN, HERBA.
Caput XLIII.

Lichenen Græci hanc herbam appellarunt, quòd more Lichenis, id est, impetiginis in humidis et umbrosis petris serperet. Serapio eam Haxex Al sacher appellat, interpres uerò Epaticam reddidit. Vulgo enim Epatica herba uocatur, quam Lichena ueteres dixerunt. Sed præter hanc innumeras alias habent Epaticas, qui uulgaribus & à nullis autoribus traditis nominibus delectantur. Lichen autem (ut ad rem nostram redeamus) herba est in humidis & umbrosis petris, nonnunquam etiam in gelidorum puteorum lapidibus serpens, quam quidam Epaticam, Germani Steinflechten & Moßflechten appellant, neq; caulem, neq; flores, neq; semen habet, quamuis interdum breuißimos quosdam pediculos, parua ceu acetabula ferentia protrudat. Sed hæc neque flores, neq; caules, neq; semina propriè dici possunt.

PARONYCHIA. Cap. XLIIII.

Paronychia quo nomine iam appelletur, non quiuis dixerit.

CHRYSOCOME. Ca. XLV.

Similiter etiã ignoramus, quid Chrysocome sit, cui nomen aurei coloris corymbi indiderunt. Saracenica tamen Mentha, quam recentiores Græci Costum herbam, Germani uerò Marien müntze appellant, sine dubio est Chrysocomæ cognata. Habet enim in summis caulibus aurei splendoris corymbos, & Veratro nigro similes radices. Estq; herba tota cum radicibus admodum odorata.

B

CHRYSOGONVM. Ca. XLVI.

Chrysogonon ab aurei coloris semine nomen sibi inuenit. Quo uerò nomine hodie uocetur, et an apud nos proueniat, omnibus adhuc ignotum est.

HELIOCHRYSVM.
Cap. XLVII.

Heliochryson apud Theophrastum Aureliam interpretatur Theodorus Gaza. Est autem herba quæ in Pharmacopolijs Stichados citrinum, & Germanis Reinblům/Steinblům/Winterblům/& Jüngling uocatur. Malè in hoc capite aquosis conuallibus interpretatus est Verg. Marcel. Nã in Græcis codicibus χαραδρώδεσι τόποις legitur: quibus uocabulis significantur torrentibus & imbribus abrupta loca, quæ aliàs sicca sunt, præterquàm cùm per ea imbrium torrentes delabuntur. Huiusmodi enim locis in aspero sabulo Heliochrysum nascitur, & nunquam in aquosis uallibus. Nam aspero, arenoso & sicco solo gaudet. Apud Gal. & Aegnetam per Amaranthum Heliochryson est intelligendum. Nam huius etiam flores, quemadmodum purpurei Amaranthi, non marcescunt, ut nomen indicat. Si quis autem illorum autorum capita de Amarantho Dioscoridis Heliochryso conferat, omnino eandem herbam esse pronunciare cogetur. Purpurea uerò Amaranthus nullam facit Medicinam, propterea ab hoc autore non descripta est. Ruellius minimè uerum Heliochryson indicat, qui lib. 3. cap. 24. Stechados citrinum ueram Stechada esse dixit, magno & ipsum errore. Nam Stechas uera longè alia est herba, quàm quæ Sticados citrinum uocatur.

C

CHRYSANTHEMVM.
Caput XLVIII.

De Chrysanthemo in Buphthalmo disseruimus, ubi eam à Germanis Goldtblümen appellari indicauimus.

AGERATVM. Ca. XLIX.

Ageraton quo nomine iam appelletur, & an in nostris etiam regionibus nascatur, nulli cognitũ est.

VERBENACA RECTA.
Caput L.

Verbenaca hæc recta dicitur, quòd rectis surgat caulibus. Germani hanc Hanenkamp appellant. Nascitur aquosis locis.

VERBENACA SVPINA.
Cap. LI.

HAEc autẽ Verbenaca resupinatos erigit caules, & ubiq; adhuc in Pharmacopolijs Verbena, & à Germanis Eisenkraut/siue Eisenhart appellatur. Columbæ utraq; Verbena delectantur, unde illi περιστερεῶνος nomen Græci indiderunt, qui eam ἱερὰν βοτάνην etiam, id est, Sacram herbam uocant. Sunt hodie aliqui qui luteis & paruis floribus herbam quandam Verbenacam fœminam uocant, sed eam Irionem esse secundo lib. docuimus: nihil enim cum Verbenaca commune habet.

D

ASTRAGALVS. Cap. LII.

Astragalus herba à radicum, cum talis, similitudine appellata est, hodie autem quid sit, ignorant omnes. Ruellius tamen cognoscere uisus est sibi, cui cum ratione est adhibenda fides. Nascitur ubiq; æditis fruticosisq; locis. Germanis Knollenkraut uocatur, quibusdam Christianwurtz.

HYACINTHVS. Ca. LIII.

Quantum ex poëtis & alijs Rei rusticæ scriptoribus intelligere possumus, non unius tãtùm herbæ nomen Hyacinthus fuit. Nam Irin quoq; Hyacinthum aliqui nominarunt, & poëtæ lilio similem Hyacinthum esse dicunt, colore tamen differre, quoniam Lilio insit argenteus candor, Hyacintho uerò purpureus color. Porrò Hyacinthus quem Medici intelligunt, parua herba describitur, multis & purpureis in coma gibbosa constitutis floribus. Hunc licet hodie omnino ignoremus, spero tamen

me, quid reuera sit, non ita post longum tempus assecuturum. Nascitur in Comitatu Mansfeldensi iuxta montem Petri copiosè, & Germanis Breunling uocatur.

PAPAVER ERRATICVM.
Caput LIIII.

Μήκων ῥοιὰς, Latinis Papaueralis, & Papauer erraticum, Pharmacopolis Papauer rubeum, Germanis Wildermahn/ Feldtmahn/ Kornmahn/ Kornrosen/ Klapperrosen / & Klitschen dicitur. Notum omnibus erraticum Papauer est, nascitur in aruis & segetibus. Sciendum est in hoc cap. improuidè comparari huius Rhœadis Papaueris folia Origani & Thymi folijs, Non posset dißimilior esse horum proportio. Habet enim Rhœas Erucæ siue Cichorij modo incisa folia, à qua similitudine longißimè recedunt Thymi & Origani folia. Abundant igitur & ab aliquo malè adiecta sunt uocabula ista. Vehementer errant, qui hoc Papauer cornutũ Papauer & Memythen, id est, Glaucion esse putant. Est enim quælibet illarum ab alijs diuersa, & proprij generis herba.

SATIVVM PAPAVER.
Caput LV.

Μήκων ἥμερος, id est, satiuum Papauer, quod Germani Mahn/ siue Magen uocãt, duo prima diuisione genera habet. Thylacite ab oblongo & utriculis simile capite nominatur, habet hoc candidum semen, quod hodie Papauer album dicitur. Alterum uerò nigrum semen in lato seßili & doliolo simili capite, unde etiam à Græcis Pythite nominatũ est, uulgo hoc nigrum Papauer à Pharmacopolis nuncupatur. Ex nigro hoc Papauere lacteus liquor leniter incisis uasculis colligitur, quem Opium in omnibus adhuc Pharmacopolijs nominãt. Exprimitur etiam ex tusis folijs & uasculis succus, & exiccatur. Eum priuatim Græci Μηκώνειον uocant, sed uiribus multo est liquore imbecillior, propter inconcoctam & aqueam substantiam, eandem ob causam facilimè putrescit & teredines sentit. Quidam interpretes cùm apud Græcos autores Opon, siue Opium legunt, succum Papaueris interpretantur: sed magno errore. Nam Μηκώνιον succus est Papaueris, Opos uerò siue Opium, est liquor eiusdem.

PAPAVER CORNVTVM.
Caput LVI.

Μήκων κερατῖτις, Latinis Corniculare, siue Cornutum papauer, Germanis Hornmahn appellatur. Non habetur hoc in nostris Pharmacopolijs. A quibusdam tamen in hortis seritur. Siliquam habet longam Fœnugræci siliquæ æqualem. In Dioscoridis exemplaribus malè legitur μικρὸν δὲ μικρὸν, id est, fructum breuem, ut Vergilius Marcellus interpretatus est. Cùm uerò eundem fructum cornu modo inflexum, & Fœnugræci siliquæ similem esse dicat, nequaquam μικρὸν sed μακρὸν legendum est, quod ipsius fructus oculis subiecta forma manifestè indicat. Serapio quoq;, ubi hoc Papauer de uerbo ad uerbum ex Dioscoride descripsit, dicit, Illud habere semen minutum in subtilibus & longis uaginis. Errant qui cornutum Papauer esse putant in segete nascens Papauer, quod antea Rhœada nominauimus. Differt etiam ab hoc Papauere cornuto Memythe, id est, Glaucium, ut priùs aliquoties indicauimus.

PAPAVER SPVMEVM.
Caput LVII.

Μήκων ἀφρώδης, quod quidam etiam Herculeum, siue Heraclion uocant, ignota omnibus nunc est herba, neq; ipse Plinius eam cognouit. Nam libro 20. capi. 19. de hoc Papauere sic scribit: Alterum è syluestribus genus Heraclion uocatur, ab alijs Aphron, folijs (si procul intuearis) speciem passerum repræsentantibus, radice in summa terræ cute, semine spumeo, ex hoc lina splendorem trahunt æstate. Hæc autem de uerbo ad uerbum ex Theophrasti de Hist. plant. libro 9. cap. 13. desumpsit Plinius. Sed nequaquam Theophrasti mentem intellexit. Nam hic Papaueris huius folia Struthi siue Struthij herbæ folijs comparauit, quæ lanaria radicula etiam appellatur, quòd scilicet radice eius lanæ & lintea candorem acquirant. De Struthio hoc in secundo libro disseruimus. Commisit itaq; hoc loco Plinius duplicem errorem, utrunq; satis magnum. Primus est, quòd pro herba Struthio passerem animal interpretatus sit. Alter uerò, quòd dixerit, Papauere lina candorem trahere. Cùm igitur Struthos passerem etiam significet, facilis esset prior error, nisi ipse Theophrastus apertè indicaret, se non passerem, sed herbam Struthi appellatione intelligere. Dicit enim Heraclion Papauer folio constare Struthi, quo splendore in linteis tribuant. Candorem autem linteis non passere, sed herba lanaria, quæ Struthos siue Struthion Græcè dicitur, tribuunt. Potuisset etiam ex hoc colligere Plinius, Theophrastum herbam & non auem intelligere, cùm sic de Papauere Herculeo scribat: Constat folio Struthi. Quibus uerbis apertè indicatur, Struthon folia habere, quod plantis & non animalibus proprium esse omnes nouerunt. Ne autem alicui incredibile uideretur, herbæ huius folia passeris speciẽ habere, Theophrasti uerbis hanc parenthesin adiecit Plinius: Si procul intuearis.

HYPECOVM. Ca. LVIII.

Ὑπήκοον quo iam nomine appelletur, nullus

adhuc scriptis prodidit, neq; aliquis ex doctis nouit. Propterea mihi quoq; ueniam dari non est iniquum, quòd ipsum non nouerim.

APOLLINARIS. Ca. LIX.

Υοσκύαμος Latinis Altercum, Apollinaris, Symphoniaca, & Hyoscyamus, Germanis Bilsenkraut uocatur. Tres habet differentias. Est enim purpureo flore & nigro semine quædam. Altera florem luteum & semen subflauum habet: utraq; apud nos non nascitur, & quoniam uenenatæ sint, nihil refert quòd ijs careamus. Tertia omnium est innocentissima, quæ flore constat albo, sed in medio purpureo, & semine candido. Nascitur hæc apud nos ubiq; in ruderibus, fossis, & circa oppida pagosq;.

PSYLLIVM, SIVE PVLICARIS. Caput LX.

Ψύλλιον & Pulicaris dicta hæc herba est, quòd semen eius colore & quãtitate pulicibus simile sit. Notum hoc est eodem nomine omnibus Pharmacopolis, Herba ipsa sponte apud nos etiam & copiosissimè nascitur, præsertim Iuterboci, & uicinis locis.

SOLANVM QVOD EDENDO EST. Cap. LXI.

Στρύχνος κηπαῖος, Latinis Solanum & Cacubalum, Pharmacopolis Solatrum, Germanis Nachtschatte uocatur. Multa sunt Solani genera, quæ deinceps enarrabimus:

Hoc loco Dioscorides uulgare Solanum intelligit, quod nos simpliciter Nachtschatten/ & Pharmacopolæ Solatrum appellant. Serebatur olim cibi gratia. Nos uerò illud in cibo uitamus. Theodorus Gaza omnes Solani species Vesicarias apud Theophrastum interpretatur, sed malè. Nam Vesicaria speciale nomen est, & uni tantùm Solani speciei proprium, quæ fructus uesicis similes fert, unde & nomen inuenit.

VESICARIA.

Ἀλικάκαβος, quod φυσαλλίδα etiam hic autor & Aëtius uocat, Arabibus & Pharmacopolis corrupto ab Halicacabo nomine Alkekengi dicitur, Germanis uerò Juden kirssen/ Blasenber/ Blasenkirssen/ & Schlutten. Nascitur circa uineas sponte, in quibusdam etiam locis in hortis seritur: fructum habet in rubenti & leniter turbinato folliculo ceu uesica, croceum, & Ceraso magnitudine æqualem.

SOMNIFICVM SOLANVM. Caput LXII.

Στρύχνον ὑπνωτικὸν hodie ignoramus. Id tamen certum est, Amarum dulcem, id est, Je lenger je lieber/ huic ualde cognatam esse. Folijs enim florum forma, fructu & uiribus (quas in me ipso expertus sum) Solanum refert.

SOLANVM FVRIOSVM. Caput LXIII.

Στρύχνον μανικὸν in Aegypto copiosè nascitur, unde ad nos fructus eius afferuntur, quos Pharmacopolæ Cuculos de Leuante, id est, Solanum orientale uocant. Nam Cuculus idem est quod Cacubalus siue Solanum, Leuante uerò Itali orientẽ à leuando uocant. Antequàm autem ad nos perferãtur hi Cuculi, omnino exiccantur interiores nuclei, & succosa caro quæ corticem ambit. Semel satis recentes uidimus. Pisces quàmprimum eos deglutierint, uertigine corripiuntur, & supini aquis innatant, ita ut facilimè manibus apprehendi possint.

DORYCNIVM. Ca. LXIIII.

NVllus ex ueteribus tum Græcis tum Latinis, hanc herbam descripsit, præter Dioscoridẽ, qui historiam eius ex Crateia desumpsit. Plinius & alij quidam crediderunt, Dorycnium idem esse cum Solano furioso, quod falsum esse Nicander, Dioscorides, & plures alij testantur. Reuera autem sui generis herba est Dorycnium, de quo meam opinionem paucis proferam: Seritur à Venetis monachis, & à paucis in Germania Medicis herba, quam Grana cordis & Halicacabum alterum uocant, ab Halicacabi fructus similitudine. Habet hæc herba omnes notas & uires, quas Nicander & Dioscorides Dorycnio tribuunt, sola tamen folia non conueniunt, quæ Dioscorides oleæ folijs similia esse dixit. Sed hoc me nihil mouet, Desumpta ex Crateia est historia, potuitq; corrumpi locus iste, ubi de folijs agitur. Respondent candidi flores, folliculi, unde etiam Halicacabus à ueteribus & nostris appellatur. Conueniunt etiam adamussim in folliculis contenta, rotunda, dura, leuia & colore uaria semina. Conuenit etiam eorum numerus, & commanducata lacteum habent colorem & saporem, quas notas Dorycnio Nicander tribuit. Quinetiam somnifica sunt eius semina, nec sine periculo uitæ intra corpus sumuntur. Quapropter cùm omnes aliæ notæ conueniant, uerisimile est in foliorum comparatione mendam esse. Seuimus hãc herbam, uidimus & gustauimus. Propterea non ex aliorum relatione ista de Dorycnio scripsimus. Grana eius comesta suauiorẽ somnum quàm Opium afferunt: Sed cauendus est magnus illorum numerus.

MANDRAGORA. Ca. LXV.

NOn sine causa turbabitur, qui Theophrasti & Dioscoridis de Mandragora uerba considerabit. Dioscorides enim Mandragoræ primi fructus sorbi magnitudine, & luteo colore esse dixit, quamuis Marcellus malè uitellis ouorum interpretatus sit, rarus ὠοῖς legi oportere, quæ uox oua, non ouorum uitellos significat. Probati codices ὄυας, id

est, ſorbis, habent, ubi Serapio Meſpilum interpretatus eſt, ſed malè. Hoc autem peccatum potius interpretati, quàm Serapioni adſcripſerim. Alterius uerò mala, ſiue fructus, duplo maiora, & croceo colore depinxit, utriq; etiam caulem negat. Sed Theophraſtus Mandragoræ caulem eſſe manifeſtè indicat, de histo. plant. lib. 6, cap. 2. Vbi fructus eiuſdem niger & acino uuæ ſimilis deſcribitur. Sed malè ῥαγώδης racemoſus reddidit Gaza. Nam ῥάξ ῥαγός, uuæ acinum ſignificat, unde deriuatur ῥαγώδης, quo uocabulo acino uuæ ſimile quiddam Græci intelligunt. Ruellius non racemum, ſed ouum legi oportere apud Theophraſtum cenſet, ſed magno errore. Non enim corruptus eſt iſte apud Theophraſtum locus. Cùm uerò contraria omnino ſit Mandragoræ hiſtoria apud Theophraſtum & Dioſcoridem, facilè temerarius quidam alterutrum autorem mentitū eſſe pronunciaret: quod ne aliquis faciat, moneo & ſuadeo. Nam uterq; ſatis exquiſitè & optimè Mandragoræ hiſtoriam executus eſt, (quod fortaſſe Paradoxon alicui uidebitur.) Sed illud nunc demonſtrare incipiam: Dioſcorides tres Mandragoræ ſpecies enumerat, Theophraſtus autem unum tantùm. Dioſcorides autem marem & fœminam Mandragorā, id eſt, priores duas ſpecies, quas ſolas uiderat, deſcripſit ea forma, qua adhuc in Italia cognoſcuntur. Quin & ego fructus & ſemina uidi, plantaui & enata folia hiſtoriæ conuenire animaduerti. Hos duos Mandragoras Theophraſtus non cognouit, neq; aliquam eorum mentionem facit. Tertiam uerò Mandragoræ ſpeciem, quæ Morion priuatim dicitur, Dioſcorides non uidit, ut ex uerbis illius apertè colligimus, & hæc eſt quam Theophraſtus deſcribit Mandragoras: grandem habet radicem, caulem procerū, folia Solani & Mandragoræ prioris foliorum mediā habent figuram, flores profert nigros, & poſt hos nigros fructus grandi uuæ acino æquales (id eſt, wie ein groſſe Weinber) qui uinoſum ſuccum guſtatus emittit. Vidimus eam plantam in Heßiæ umbroſis & antiquis ſyluis iuxta ſpeluncas naſci, Heßis Dollkraut dicitur, quo nomine Græcorum Morion interpretantur, Alij etiam Schlaffber eam uocant, quoniam ſoporem fructus eius faciunt. Porrò nullū tam ſtupidum eſſe exiſtimo, qui credat in humanam formam ſculptas illas radices, quas Agyrthæ oſtentant, Mandragoram eſſe, Veri Mandragoræ radicis cortex in Pharmacopolijs ſuo genuino nomine habetur.

ACONITVM PARDALIANCHES. Cap. LXVI.

PArdalianches Aconitum, quo antheras uenatores necant, hodie nulli cognoſcitur. Si tamen huius hiſtoriæ cōferamus herbam, quam nos ab uno fructu, quem ſolum fert, Einber uocamus, uireſq; conſideremus, manifeſtè uidebimus eam hoc Aconitum eſſe, quod Theophraſtus alibi Teliphonon, alibi Μυόφονον, alibi etiam Scorpionem uocat, quoniam radicem habet graminis modo geniculatam, & ſcorpionis caudæ ſimilem.

ALTERVM ACONITVM, ID EST, Lycoctonon, ſiue Cynoctonon.

ACouitum quod Lycoctonon & Cynoctonon dicitur, quoniam lupos & canes interimat, tres habet differentias: quarum una, quæ eſt efficacißima, à Pharmacopolis habetur, & ab his radix Aconiti dicitur. Germani uerò Græcum nomen Lycoctonon interpretantur, Nam Wolffswurtz à nobis appellatur, quòd uenatores Lupos & Vulpes eius radice necent.

CICVTA. Ca. LXVII.

Κωνειόν Latini Cicutā, Germani Wüterich & Wütſcherling uocant. Nō cognoſcitur ab omnibus Cicuta. Nam aliam herbam minimè uenenatam hoc nomine habent Pharmacopolæ, cuius ſemen longum & gracile exiſtit, ideoq; creditur apud nos non eſſe uenenata Cicuta. In cauſa eſt, quòd ueram Cicutam non nouerunt, quæ in noſtris etiā terris præſens eſt uenenum: quod manifeſtißimis exemplis probari poteſt. Non enim rarò contingit pueros radice & ſemine eius, quod Aniſo æquale eſt, ueſci & intermori. Habet Cicuta fœdißimum odorem, quo ſolo ſtatim abominabile eius uirus percipitur. Sunt autem plures eius ſpecies.

TAXVS, ARBOR: Caput LXVIII.

TAxus arbor, quæ à Græcis Σμῖλαξ appellatur, uenenum eſt. Ideoq; oportet, ut diligenter animaduertamus, quam rem intelligant ſcriptores, cùm Smilacem apud eos legimus. Nam præter hanc arborem duæ ſunt adhuc plantæ, quæ Smilaces appellantur. Vna lenis ſiue ſatiua dicitur Smilax, id eſt, Dolichus. Altera aſpera eſt Smilax, ſiue Hedera Cyliſſa. Eſt autem Taxus arbor ſine dubio ea, quam nos ein Eiben uocamus, è cuius ligno adhuc arcus & ſcorpiones fiunt, quos optimos ex Taxo fieri autores tradunt. Hi autem maximè errant, qui Eiben Ebenum eſſe credunt, ſola nominis ſimilitudine decepti. Noluit in primo libro inter arbores deſcribere Taxum Dioſcorides, ne cognata facultate prædictæ res diſtraherentur. Cùm igitur Taxus uenenum ſit, non immeritò hoc loco inter uenenatas plantas recenſetur.

APOCYNVM. Ca. LXIX.

APocynon qualis ſit herba, hodie omnino ignoramus. Cognominatur hæc etiam Cynocrambe, quoniam canes interimat. Porrò alia eſt etiam quæ proprio nomine Cynocrambe uocatur, ut ſuo loco oſtendemus. Quapropter uidendum eſt, ne diuerſæ naturæ res confundamus.

NERIVM. Ca. LXX.

NErion quod aliqui Rhododaphnen & Rhododendron, à rosæ simili flore uocant, arbor est quibusdam temporibus uenenata, è cuius & Aconiti floribus in Ponto uenenatum mel apes colligunt. Arbuscula hæc in nostris regionibus non nascitur, In Italia à quibusdam in hortis ostentationis causa plantatur, & nos ipsius semina seuimus: fructum habet longum, intus ceu carduorum pappis refertum, qui in quibusdam Dioscoridis exemplaribus malè Hyacinthi pappis similes esse leguntur. Cùm autem Hyacinthus nullos omnino pappos habeat, legendum est Acanthi, id est, Spinæ siue Cardui alicuius, ut probati codices & ipsa experientia testãtur. Monendi etiam Medicinæ studiosi sunt, apud Aëtium in compositione Esdræ malè seorsim legi Flores Nerij & Rosarum Rhododaphnes, Nam eadem arbor Nerion & Rhododaphne est. Rosæ itaq; Rhododaphnes nihil aliud sunt, quàm flores Nerij. Videtur itaq; flos Nerij interpretatio esse Rosarum Rhododaphnes ad marginem signata, quæ postea ab aliquo indocto in ipsum uerborum contextum posita est. Porrò ipse Galenus & Dioscorides diuersas Nerio uires adscribunt. Ille enim Nerion homini quoq; uenenum esse dicit: Hic uerò homini contra uenena remedium facere. Possent autem hi autores conciliari hoc modo, si intra corpus sumatur Nerion uenenum esse, Si uerò foris imponatur, contra uenenatorum morsum Medicinam facere. Sed sic se rei ueritas habet. Nam probata exemplaria addunt, σὺν οἴνῳ πινόμενα, id est, cum uino pota, uidelicet flores & folia. Sic etiam in Plinio manifestè legitur, qui proculdubio hoc ex Dioscoride transcripsit. Quinetiam in Esdræ Antidotum, cuius præcipuus usus est contra uenenata animalia, Nerij flores recipiuntur, ceu medicamentum contra uenena efficax. Id tamen uerum est, florem eius insaniam facere, sed non semper. Accidit enim hoc quibusdam locis, & quibusdã temporibus.

FVNGI. Caput LXXI.

FVngorum multiplex est differentia. Quidam enim edendo sunt, quidam uerò intra corpus sumpti strangulant. Germani omnes generali uocabulo Schwemme uocant. Qui autem edendo sunt, suis etiam distinguuntur generibus. Sunt enim quidam Piperis sapore, & lacteo liquore manant, hos Germani pfifferlinge uocant. Sunt & Boleti, quos Bôltze eadem nostra gens appellat, uenenati Fungi. Multa habent genera, sed omnia poggenstûl, id est, Bufonum cathedræ siue sellæ Saxonibus dicuntur. Sub Betulis arboribus in candido & ruso colore uarij nascuntur Fungi, quos Fliegenschwemme, id est, Muscarios fungos uocamus, quoniam muscas lacte intriti occidunt. Pharmacopolæ etiam in suis Officinis Fungos habent, quos Boletos & Fungos ceruinos uocant. Ferũt eos in syluis ex semine ceruorum enasci, et propterea Venerem stimulare: sed falsum hoc est. Inueni enim hos Ceruinos fungos in præruptißimis montium syluis, quò ne Damæ & Rupicapræ quidem peruenire possent, nedum cerui. Nec uerisimile est eos uenerem stimulare, cùm frigidũ, pituitosum, crudum, & malignum succum in humano corpore gignant. Quæ enim Venerem accendere debent, cõtrarias facultates & qualitates habere necesse est.

COLCHICVM. Ca. LXXII.

COlchicon copiosè in Colchide nascitur, unde etiam nomen inuenit. Estq; in illis regionibus uenenata herba. Quod uerò apud nos prouenit, amarius est, quo sapore ueneni aliqua pars diluitur, nec tamen omnino innoxium redditur. Homines enim quos eo purgauerimus, seuißima incurrunt accidentia. Pharmacopolæ hanc herbã Hermodactylum, Germani Herbstblûmen/Wisensaffran/et Zeitlosen appellant. Quidam huius florem Narcissum esse crediderunt, sed reuera Narcissus plurimùm ab hac herba differt. Colchicum aliqui etiam Ephemerum appellarunt, quòd eadem die qua sumatur, hominem occidat.

EPHEMERVM. Ca. LXXIII.

EPhemeron hoc solo nomine Colchico simile est: uiribus enim & forma multùm ab illo differt. Alio nomine etiam Iris agrestis uocatur. Hodie autem ignotum est.

PALVSTRIS LENS. Cap. LXXVI.

ΦΑκὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, id est, Lens in lacustribus locis genita. Differt hæc à lente legumine. Nam aquis stagnantibus innatat ceu muscus, minimis & compreßis folijs constat. Figuram Lentis semina repræsentant. Vnde & nomen inuenit. Germanis eadem significatione Wasserlinsen uocatur.

SEDVM MAIVS. Cap. LXXVII.

Αείζωον τὸ μέγα Latini Semperuiuam, siue Vitalem maiorem, Pharmacopolæ Barbam Iouis, Germani groß Haußwurtz/groß Donnerkraut/ groß Immergrûn/ & Haußlanch appellant. Plinius Gramen & Aizoon diuersas naturæ plantas confudit, lib. 24. cap. ult. errore manifesto. Plinium secuti sunt Hermolaus Barbarus & Ruellius, qui ferè de uerbo ad uerbum illius errorem exscripserunt. Miror autem uehementer, hos doctißimos alioquin uiros, istum insignem Plinij errorem non obseruasse.

AIZOON MINVS.

SEmperuiua minor non est Italis uocata Pegnola, ut antea in Trago demonstrauimus.

Habet autem alterum Aizoon duas species. Prior Germanicè klein Haußwurtz / klein Donnerkraut / & klein Immergrün uocatur. Oblonga, pinguia, & acuminata habet folia, caulem gracilem altitudine dodrātalem, in summo luteos flores, paululum ad uiridem colorem inclinatos, ferentem. Flores huic tribuit Verg. Marcellus Interpres colore pallidos: in Græco uerò χλωρὰ legitur, quæ uox etiam luteum colorem significat, ut antea quoq; dictum est. Serapio uerò eiusq; interpretes citrinum interpretati sunt, & hoc optimè quidem. Recentiores minus Aizoon Vermicularem uocāt, estq; frigida herba, ut maius Aizoon, pro qua nostri aliam similem herbulam, sed contrario temperamento, accipiunt.

Altera minoris Aizoi species incertam habet apud hunc autorem historiam. Corruptus enim uerborum contextus est, quod quilibet in hoc studio exercitatus facilimè uidere potest. Plinius uerò optimè eā describit, & uidentur omnia eius uerba, quæ facit de tribus Aizoi generibus, ex hoc autore desumpta esse. Eius autoris uerba ex libro 25. cap. 13. hæc sunt: Quod minus est in muris parietibusq; nascitur, et tegulis, fruticosum à radice & sursum usq; ad cacumen, folijs angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule, radix inutilis. His uerbis egregiè describit primam minoris Aizoi speciem, cui deinde alterum minus Aizoon comparat, dicens: Huic similis est quam Græci Andrachnen agriam uocant, Itali Illecebram, pusillis, latioribus folijs, breuiore cacumine. Quibus uerbis euidenter indicat eam herbulam, quā Germani Erdpfeffer / Steinpfeffer / & Maurpfeffer appellant. Hæc sola ex omnibus Aizoi generibus calidum habet temperamentum. Propterea eā magno errore prò Vermiculari accipiunt. Distinximus itaq; ab Aizoi speciebus Tragum, & omnes tres Aizoi differentias indicauimus, & scio me in hac re non errare.

ACETABVLVM. Ca. LXXVIII.

PRimam κοτυληδόνα, quam Cimbalion, Scitalion, Acetabulum & Vmbilicum Veneris uocant, in nostris regionibus nondum nasci uidimus. Quidam tamen hoc nomine herbam quandam rotundo folio, cui in medio est pediculus, indicant, quam ego probè noui. Nascitur in humentibus & putridis arenosis locis: sed plurimùm ab Acetabuli descriptione differt, radicem enim habet tenuissimam, Acetabulum uerò oliuæ similem, et grandem. Quapropter qui herbis ignotis ex hoc autore nomina indere uolunt, ut omnes descriptionum notas considerent necesse est.

ALTERVM ACETABVLVM.

ALterum Acetabulum sine dubio mihi esse uidetur pinguis illa herba, quam recentiores Crassulam maiorem. Germani Fettehenne & Donnerbonen appellant. Crassa & carnosa habet folia, ut Aizoon maius, quæ hyeme unà cum caule exarescunt.

VRTICA. Cap LXXIX.

AΚαλήφη, siue Κνίδη, Germanis Nessel appellatur. Nota omnibus herba est. Plures eius inueniuntur species, quàm ueteres descripserunt. Semen eius in Pharmacopolijs seruatur.

GALIOPSIS. Ca. LXXX.

A Florum figura nomen hæc herba inuenit, qui hiantibus mustelæ faucibus similes sunt. Nota omnibus est, Germani eam Biensaug, & Todt nesseln / siue Tawbe nesseln appellant. Videndum tamen est ne quis eā cum Balote, id est, Marrubio nigro, simili herba, cōfundat. Quod ne fiat, foliorum creber intuitus faciet. Galiopsis enim longiora & acuminata Vrticæ modo folia habet. Balote uerò rotundiora. Inueniuntur etiam Galiopsis species aliæ, candido, luteo & uario flore. Nam Dioscorides unam tantùm speciem descripsit, quæ purpurascentes habet flores.

GALION. Ca. LXXXI.

GAlion hoc à coagulando lacte nomen inuenit. Duplicis est differētiæ. Vna enim cādidum, altera luteum florem habet: utriq; Aparines sunt folia. Flores quamuis parui sunt, multitudine tamen herbam ex longinquo conspicuam reddunt. Germani Raynritzen & Labkraut appellant. Recentiores quidam Aspergulam. Sed latè patet hoc nomen, neq; in aliquo probato autore legitur.

SENECIO. Ca. LXXXII.

EΡιγέρων & Senecio hæc herba dicitur, quòd flores eius citò in ipsa iuuentute canescant. Magnus hodie in hac herba error committitur, ne dicam maximus. Senecion enim refrigerandi uim habet. Hodie uerò Senecionem alij Carduum benedictum, alij Nasturtium aquaticum uocant, herbas in tertio gradu calidas. Verum autem Erigeron siue Senecion, ubiq; cultis & incultis circa oppida, & in muris nascitur. Itali eam Petrellam, Germani Waldgreise & Creutzkraut appellant. Sunt & huius plures species.

TALICTRVM. Ca. LXXXIII.

TAlictron non est Argentina siue Argentilla, ut Ruellius opinatur, neq; hoc ille certò affirmat. Verum autem Talictrum est ea herba, quā Germani Heyleblat appellant, qua rustici in Saxonia maxima curant uulnera, sine aliquo adiutore Medico. Nascitur in campestribus & in pratis, non ita humentibus. Sunt autem tres ipsius species, quæ suis differentijs distingui possunt.

MVSCVS MARINVS. Caput LXXXIIII.

Βρύον

A Βρύον θαλάσσιον, Muscus marinus, Plinio Lactucæ similibus constat folijs, iisq; rugosis & contractis, sine caule ab ima radice exeuntibus. Sed malè ista de Marino musco scribit. Intelligit enim eam herbam, quam antea Lichena esse ostendi. Muscus uerò marinus multis capillamentis tenuior est, quàm ut Lactucæ folijs constare posit. Mihi sine dubio Marinus muscus esse uidetur Muscus ille salsus, quem Pharmacopolæ hodie Corallium herbam, siue Corallinam appellant. Idem etiam Antonius Musa iudicat. Affertur ex maritimis locis, unà cum adhærentibus marinis testis. Est alia etiam herba nomine Carolina, siue Carlina, cuius in Chamæleone mentionem fecimus.

MARINVS PHYCVS, SIVE ALGA. Caput LXXXV.

Nobis in mediterraneis locis habitantibus, omnino incognita est marina Alga.

POTAMOGETON. Cap. LXXXVI.

Potamogetona bellè nouisse se credit Vergilius Marcellus. Interim tamen ait, nomen inuenisse à uicinitate fluminum, prope quæ nascatur. Quæ uerba indicant, eum nullo modo herbam hanc cognouisse. Nam Potamogeton in ipsis aquis nascitur, & tantùm folia paulum extra aquas eminentia ostendit. Quæ uerò reuera sit Potamogeton, nondum constat. Noui ego herbam Betæ folio, sed longiore, quæ B spicatum florem extra aquam erigit. Ipsa uerò longis uiticulis in aqua spargitur, & gustu uehementer astringit. Nascitur stagnantibus & limosis fluuiorum partibus, & in aqua repletis urbium fossis. Est & alia huic omnino similis, sed rotundiore folio. Quamuis autem omnes huius herbæ notæ Potamogetoni conueniant, nullam certam tamen sententiam de ea ferre ausim.

AQVATICVS STRATIOTES. Caput LXXXVII.

Si in Aegypto & Nili inundatione tantùm hic Stratiotes nascitur, ut Plinius scribit, eum in nostris regionibus quærere superuacuus esset labor. Cùm uerò Dioscorides illum indefinitè aquis innatare & sine radice uiuere scribat, soli Plinio non credo. Quis enim omnium regionum fluuios & paludes uidit, ut certò affirmare ausit, nusquam nisi in Aegypto nasci hunc Stratioten? Hodie uerò quid sit ignoramus. Nomen inuenit, quòd milites uulnerati se hoc curarent. Sed malè cum illis ageretur, si ex Aegypti Nilo eum toties petere deberet, quoties uulnerarentur. Propterea eam in nostris quoq; fluuijs inueniri non despero. Innatat enim stagnantium undarum superficiei ubiq; herba quædam pinguibus folijs, nec ullam è terra habet assurgentem radicem, fibras tamen in aquam spargit, ut lentes aquaticæ, per quas nutritur. Folium tamen Aizoi folijs simile non est, sed Asari. Propterea sæpe suspicatus C sum, án ne Azari pro Aizoi legendum sit. Non parum certa est Aizoi foliorum comparatio, cùm duæ potiores species Aizoi sint diuersæ figuræ folia habentes, nec adiecta sit distinctio, cuius nam Aizoi folijs Stratiotis huius folia similia essent. Habet autem hæc herba, quæ apud nos prouenit, refrigerandi & astringendi uim, ut ipse Stratiotes.

MILLEFOLIA STRATIOTES. Cap. LXXXVIII.

Χιλιόφυλλος ὁ στρατιώτης, id est, Millefolius Stratiotes sine dubio est illa herba, quæ hodie ubiq; Millefolium uocatur, à Germanis Garben & Relcken. Hanc herbam Ruellius antea Achilleam esse credidit, sed magno errore. Propterea nunc etiam non minus in indicando Stratiote terrestri siue Millefolio errat. Nam ferulaceam quandam herbam, & Dauci speciem Millefolium Stratioten esse dicit, quæ Daucus asininus, Anethum syluestre, & Cuminum syluaticum à quibusdam appellatur. Quamuis autem Stratiotes hic Millefolius umbellæ similes corymbos habeat, minimè tamen ex ferulacearum siue umbelliferarum genere est. Porrò hæc herba, quam Ruellius Stratioten Millefolium esse falsò dicit, à Theophrasto Pastinaca Patrensis uocatur, nigram habet radicem, sapore & odore Pastinacæ. D

VERBASCVM. Cap. LXXXIX.

Φλόμος, id est, Verbascus multas habet species, quas Germani omnes generali uocabulo Königs kertzen/Feldtkertzen/et Wullenkraut appellant. Pharmacopolæ uerò corrupto nomine Tapsum barbatum, Barbassum siue Barbatum dicunt. Est etiam ferulacea planta Tapsia, ut suo loco audiemus, sed à Verbasco diuersa.

Porrò coronarium Verbascum Græcis Lychnitis & Θρυαλλὶς nominatur: quoniam ramulis illius & conuolutis folijs pro funiculis siue conuolutis linteolis in lucernis quidam utuntur. Seritur hoc in hortis, folijs constat oblongis & hirsutis, floribus purpureis rosæ simplici similibus: quamuis etiam candido colore inueniantur, hos Germani Campelosen/Marien rosen/Sammet rosen/ & Damasten rosen appellant.

AETHIOPIS. Ca. XC.

Aethiopis quæ sit herba, nulli hodie ex doctis cognitum est, quoniam in peregrino & alio quàm nostro orbe nascitur.

ARCTION. Ca. XCI.

Arction

Arction quo nomine iam appelletur, non constat, quamuis Ruellius hoc cognouisse uideatur.

ARCION. Ca. XCII.

Ἀρκεῖον, siue προσωπὶς, Latinis Personatia & Lappa grandis, Pharmacopolis Bardana, Germanis Butzenkletten & Roßkletten uocatur. Confundunt quidam Arction cum Arcio, ut Brunfelsius & Ruellius, magno tamen errore. Sunt enim diuersæ herbæ, sed facilè hoc Librariorum & Chalcographorum incuria accidere potest. Brunfelsius uehementer errat, quòd Vngulam caballinam Arcion siue Personatiam esse dixerit.

PETASITES. Ca. XCIII.

Πετασίτης à petaso, id est, galero nomen habet. Grande enim illi est folium, quod caput humanum à Solis æstu, uice galeri defendere potest impositum. Mediam habet hæc herba inter Personatiam & Bechion figuram, folia tamen huic rotundiora quàm Personatiæ sunt. Primo uere spicam longā purpurascentibus floribus plenam protrudit, qui lappularum aliquam habent similitudinem, sed reuera lappæ non sunt. Germani Petasiten heublen uocant. Nascitur uliginosis & pinguibus locis.

EPIPACTIS. Ca. XCIIII.

Epipactis quæ sit herba, hodie omnino ignoratur, nec facilè erit eam inuenire, quoniam nullus ex ueteribus, ut in re nota fit, totam eius historiam posuit.

CAPNOS, ID EST, FVMARIA.
Caput XCV.

Καπνὸς Latinis Fumaria & Fumus terræ, Germanis Erdtrauch/Nunnenkraut/& Daubenkropff dicitur. Sunt etiam qui Wilderautē appellant, sed malè. Capnos hæc, quā Dioscorides describit, ubiq; in Pharmacopolijs Fumi terræ appellatione habetur. Nascitur in agris. Est & alia Capni species, cuius Plinius & Aëtius meminerunt. Vocatur hæc Capnos siue Capnium phragmites, quòd in dumosis sepibus nascatur, & Capnos Chelidonia, quòd Hirundinum aduentu erumpat. Cauliculo eius, ubi è terra erumpit, gallinaceorum calcaribus simile quiddam adiacet, à quo etiam Romanis pedes gallinacei dicta fuit hæc herba, ut apud Plinium legitur. Hæc Capni species proculdubio est ea herba, quam Germani Holwurtz & Hanenspорn appellant, quam ubiq; per Germaniam Aristolochiam rotundam uocant, sed magno errore, ut in tertio libro diximus. Habent enim huius herbæ folia Rutæ & Fumi terræ foliorum mediam similitudinem. Aristolochiæ uerò omnes hederaceo constant folio.

SATIVA LOTVS.
Caput XCVI.

Græci Loti appellatione eas herbas indicant, quas ipsi alio nomine τρίφυλλα, & Latini Trifolia uocant, Germani Klee. Has omnes Arabes Andagogæ appellatione comprehendunt. Loti species omnes sponte nascuntur, sola satiua excepta, quæ in hortis seritur. Propterea quamuis hæc nullam habeat apud autores descriptionem, cùm sola in hortis seratur, ex omnibus alijs loti generibus, facilè erit eā cognoscere. Est itaq; hæc sine dubio Trifolium illud satiuum, quod Germani Gartenklee / aliqui etiam ab autore, Nardes, id est, Nardum uocant. Spirat enim iucundum odorem siccata. Flores habet in capitulis ferè cœruleos, quibus in iisdem capitulis semina succrescunt Fœnugræci seminibus similia, sed multò minora, in leniter aculeatis utriculis inclusa. Quoties igitur apud Arabes simpliciter Andagogam scriptum inuenerimus, hæc herba accipienda est. Nam hodie ex Trifolij uulgaris genere sine odore herbulā hirsutam, nullas uires præter astringendi habentē, et ubiq; in agris nascentem, Andagogam uocant, sed magno errore.

SYLVESTRIS LOTVS.
Cap. XCVII.

Syluestris Lotus hoc nomine nulli hodie cognita est, propterea nihil adhuc certi de ea pronunciare ausim.

MILLEFOLIVM. Ca. C.

Μυριόφυλλον, quod Latini Millefolium uocant, plurimùm differt ab ubiq; uocato Millefolio, quod antea Stratioten Millefolium esse indicauimus. Nam Stratiotes asperis & siccis locis nascitur, hoc uerò Millefolium palustribus. Porrò Germani hanc herbam Wasserfenchel/& Wassertannen appellant, quoniam folia eius Fœniculo similia sunt, & tota herba nuper natam abietem figura imitatur.

MYRRHIS. Ca. CI.

Myrrhis umbellifera est herba, Cicutæ ualde similis. Nascitur iuxta arbusta, & Germanis Buschmöhren uocatur. Sunt etiam qui Kelberkernen appellant. Sed hoc nomine eam indicare non satis tutum est. Nam & Cicuta palustris etiam Germanis Kelber uocatur. Et non rarò accidit, pueros nominum uicinitate deceptos, hanc pro illa sibi gratia tempore famis eruere, & comesta mori. Cuius rei aliquot exempla uidi.

MYAGRVM. Ca. CII.

Myagros hoc nomine ignota hodie est. Ruellius tamen eam cognouisse uidetur, sed sibijpsi non constat. Nam lib. 3. cap. 26. semen eius Fœnugræco comparat, & bene. In quibusdam tamen Dioscoridis exemplaribus non τῆλιδι, id est, Fœnugræco, sed τραχήλῳ, id est, ceruici, magno errore cōparat. Quam enim figuram Fœnugræci semen cum collo siue ceruice habet? Ruellius uerò in lib. 2. cap. 30. ubi

A 30. ubi quid sit Μόσχιον indicat, & deinceps notas eius descriptioni confert etiam, dicit semen eius in colli speciem exporrigi. Quo loco manifestè uidemus, quomodo cogat etiam falsam notam descriptioni respondere.

OENAGRA. Ca. CIII.

οἰνάγρα, siue οἰνόθηρα, uel ὄναγρα, ut quædā exemplaria habent, hodie ignota est planta.

CIRSIVM. Cap. CIIII.

Cirsion, quod aliqui transpositis literis Crision uocant, nequaquam est uulgo uocata Buglossa, ut Leonicenus & Ruellius scribunt, salua tamen doctissimorum uirorum autoritate. Certum enim est uerum Buglossen esse Boragnem. Cirsion uerò quoniam Buglosso siue Boragine grandius est, grande etiam Buglossum appellabatur. Vulgaris autem Buglossa, siue Hircina barba uel lingua, Boragine multo minor existit, Ergo nequaquam Cirsion esse potest. Antea etiam uulgarem Buglossam Echion esse indicauimus. Sed uerum Cirsium grandis est herba, latis & multo longioribus quàm Borago folijs, proceriore etiam caule. Seritur à quibusdam apud nos in hortis, et maius siue Italicum Buglossum uocatur.

ASTER ATTICVS. Cap. CV.

B Astera Atticum Arabum interpretes, & Pandectarum autor Matthæus Syluaticus, cum Eryngio confundunt, sed fœdo errore. Sunt enim diuersissimi generis herbæ. Ruellius quoq; Astera Atticum non rectè indicat, quamuis non suam, sed aliorum de hac herba opinionem ponit. Ego autem scio me uerum Astera Atticum in montibus circa Ienam inuenisse. Non enim meliùs historiæ conuenire posset, tam exquisitè respondent descriptioni omnes eius herbæ partes. Nascitur in petrosis montibus, ut quædam etiam Dioscoridis exemplaria indicant. In quibusdam etiam exemplaribus de floribus eius legū tur ἄνθος πόρφυρον ἢ μήλινον, id est, florē purpureum aut luteum, sed falsò. Non enim in quibusdā locis purpureos, & in quibusdam luteos habet. Sed utrunq; colorem simul ijdem flores ostendunt. Quapropter πόρφυρον καὶ μήλινον, id est, purpureum & luteum legendum est. Hoc enim alia exemplaria & ipsa floris figura testantur. Media nanq; floris pars luteum habet colorem, circa quam parua & purpurea foliola, ut in Chamæmeli floribus uidemus, disposita sunt, quo fit ut purpureo & luteo simul colore Asteris flos describatur.

ISOPYRVM, HERBA. Caput CVI.

Quæ sit Isopyron herba, hodie nulli incognitum est, neq; aliquis adhuc ex recētioribus eam inuenit.

VIOLA NIGRA. Ca. CVII.

Ιον μέλαν Romani Violam purpuream uocant, Germani Violen/ siue Veieln. Nota omnibus hæc herba est, quæ primo uere ubiq; in hortis & uepribus emicat, coliculo gracili, & ualde odorato flore. Herba eius in Pharmacopolijs Violaria uocatur. C

CACALIA. Ca. CVIII.

Cacalia non est agreste Carui, ut quidā apud Ruellium opinantur. Hodie enim omnino incognita est.

BVNIVM. Ca. CIX.

Bunion nulli hodie hoc nomine notum est. In secundo libro sermo de Buniade etiam habebatur, quæ plurimum ab hoc Bunio differt.

PSEVDOBVNIVM.

Pseudobunium in Creta nasci Dioscorides scriptum reliquit. Quapropter nescio an apud nos etiā nascatur. Hodie uerò quid sit, omnes ignorant.

HEDERA TERRESTRIS. Caput CX.

Terrestris hedera, quam Græci χαμαικισσὸν uocant, non est herba illa, quæ Germanis Grundelrebe dicitur: de qua re parēs meus in Botanologico suo disseruit.

CHAMAEPEVCE. Ca. CXI.

Quædam exemplaria pro χαμαιπεύκη, χαμαιλεύκη habent, sed malè. Nam Chamæleuce diuersa est ab hac herba, et eadem cum Bechio, id est, Tussilagni. Correctiores uerò codices et Plinius Chamæpeuce habent, id est, pumila picea. Est enim paruus frutex Chamæpeuce, folijs uirentibus, & piceæ similibus, odore admodum graui, & Germanis Sewtannen / Gichtannen/ & Zeitheyde appellatur. Quidam hunc fruticem etiam Chamæpityn uocant, sed malè: ut suo loco indicauimus. D

BVGLOSSVM. Ca. CXII.

Verum Buglossum, quod ueteres Medici intelligunt, sine dubio est omnibus nota Borago. Nam Apuleius dicit Corragnem à Lucanis appellari Buglosson, B, litera in C, mutata. Folia Buglossi ueteres dixerunt animi uoluptates & lætitiam facere, si uino inijciantur. Idem nos Borraginis floribus tribuimus.

CYNOGLOSSA. Ca. CXIII.

In hisce regionibus malè asperam Anchusam illam quam Lycopsin esse diximus, Cynoglosson uocant. Veram autem Cynoglossam omnes aliæ Germaniæ gentes Hundszunge/ id est, Caninam linguam uocant: quam etiam Pharmacopolia habent. Dioscorides ei caulem negat, & nos etiam sine caule eam nasci ubiq; uidemus, quibusdam tamē tēporibus eadem caulē, purpureos flores, et post hos

minutas

A minutas lappas producit, quas Plinius etiam illi tribuit. Ergo imprudenter Ruellius ſcribit, non eſſe Cynogloſſon quod in Officinis habeatur, quoniam caules & lappas ferat. Multis enim nunc annis obſeruauimus Cynogloſſam interdum ſine caule naſci, ut Dioſcorides eam depingit, reuera tamen caulē fert. Duplex inuenitur Cynogloſſa, maior & minor. Hæc Dioſcoridi non fuit cognita, & folijs, caulibus, floribus & lappulis maiori ſimilis eſt, Sed minora hæc omnia habet. Quinetiam natales & odoris uires cum illa communia habet.

PHYTEVMA. Ca. CXIIII.

PHyteuma hodie omnino incognita eſt herba, neq; opus ea magnoperè habemus, ſi amatorijs tantùm ueneficijs eſt utilis.

LEONTOPODIVM. Caput CXV.

LEontopodion ſimiliter ut Phyteuma incognita nobis eſt, nec alias habet in Medicina uires, quàm quòd amatorijs ueneficijs utilis ſit. Quædam tamen exemplaria eam corpori foris impoſitam abſceſſus diſcutere addunt.

HIPPOGLOTTON. Caput CXVI.

QVædam exemplaria Hippogloſſon habēt, ſed malè. Nam nomen ſuum ab Hippoglot B tide inuenit. Habet enim, ut Plinius etiam ait, parua foliola linguularum forma ex folijs exeuntia. Propterea Vergilius Marcellus malè Hippogloſſon legi cenſet, qui nequaquam etiam uerū Hippogloſſon in ſuo Commentario indicat. Neſcio enim quam ſpicatam lanuginem introducere conatur, cùm tamen nullus unquā autor alicuius lanuginis uel ſpicæ in hac herba mentionem faciat. Mihi profectò hoc Hippogloſſon, ſiue Hippogloßidion, ſiue Hippoglotton eadem eſſe uidetur cum Lauro Alexandrina. Vtrunq; enim Hippogloſſum ab hoc autore & alijs omnibus uocatur, utrūq; Ruſci folio deſcribitur. In Lauro Alexandrina tamen paruorum foliorum ex folijs naſcentiū non meminit:ècontra etiam in huius Hippogloßi hiſtoria, folijs adnati fructus mentionem non facit. Sed hoc meam opinionem magis confirmat. Quod enim utriuſq; deſcriptioni deeſt, id etiam ex utriuſq; deſcriptione ſarciri poteſt. Quo fiet, ut unam tantùm herbam Hippogloſſon & Alexandrinam Laurum eſſe cognoſcamus. Nam habemus in Pharmacopolijs herbā Vuulariæ nomine, è cuius folijs alia minora naſcūtur folia, quæ omnia Ruſci modo aculeata ſunt, ſed molliora. In medijs uerò folijs iuxta parua foliola rubentem fert fructum, Ciceris magnitudine. Hæc itaq; Vuularia Hippogloßi & Alexandrinæ Lauri deſcriptioni optimè conuenit. Ruellius hoc loco laudandus eſt, quòd Hippogloſſon Bonifaciam, ſiue Paganam linguam ab Italis uocari ſcribit. Eſt enim Bonifacia eadē herba, quæ Pharmacopolis Vuularia, C & Germanis Zepfflinkraut / Zungenblat / & Berblat appellatur. Nec me mouet, quòd Galenus & Aegineta diuerſis locis de Hippogloſſo & Alexandrina Lauro agant. Aegineta enim ex Galeno, Galenus ex Dioſcoride earum uires tranſcripſit. At certò ſcio, Galenum Hippogloßi nomine ab Alexandrina Lauro diuerſam herbam non cognouiſſe. Potuit itaq; hæc una herba ab alio Hippogloſſum, ab alio uerò autore daphne Alexandrina appellari. Nam Theophraſtus Alexandrinæ lauri tantùm meminit, proculdubio ſub hac etiam Hippogloſſon intelligens, cuius alibi nuſquam mentionem facit. Vnde Dioſcorides etiam, & qui Dioſcoridem ſecuti ſunt ſcriptores, occaſionem nacti ſunt credendi Hippogloſſum ab Alexandrina Lauro differre. Talis quoq; error ipſi Dioſcoridi in Phyllo & Mercuriali accidit. Similes etiam innumeros in Plinio inuenias. Alexandrina laurus etiam Idæa dicitur, quod ſi aliquis ignorauerit, & nomen illud ſolum apud autorem aliquem inuenerit, ſtatim opinabitur, eam ſui generis eſſe herbam, ſed falſò. Conſtat etiam certißimis uulgi experimentis, Vuulariæ radicem etiam ſiccam bubones in peſte maturare. Hinc eſt quòd malacticam uim Hippogloßi radici autores tribuant. Quinetiam Vuularia difficulter parientes epota adiuuat, menſes cit, & calculos pellit, quæ licet omnia uulgi experimenta ſint, tamen eaſdem etiam facultates Lauro Alexandrinæ autores adſcribunt. Cùm igi D tur Vuularia utriuſq; deſcriptioni reſpondeat, & utriq; etiam attributis uiribus polleat, ac Alexandrina laurus & Hippogloſſon etiam eandem hiſtoriam & idem nomen habeant, ſine dubio Vuularia eadē eſt cum Alexandrina lauro, & Alexandrina laurus eadem cum Hippogloſſo. Poſſemus hoc loco plura argumenta afferre, ſi non breuitatis cauſa illud omitteremus.

ANTIRRHINVM. Caput CXVII.

ANtirrhinon, ſiue Anarrhinum, quod alio nomine Cynocephalea & Bucranion appellatur, fructum fert canino ſiue uitulino capiti ſimilem, tam exquiſita ſimilitudine, ut etiā os & nares in eo appareant, quæ in maturitate aperiuntur, ut per eas maturum ſemen excidere poßit. Naſcitur ubiq; in agris & hortis. Germanicum eius nomen eſt Bracenhaupt, Heßis etiam Orant uocatur. Quod uocabulū pluribus herbis tribuitur, quæ à ueneficijs hominem tueri ſuperſtitioſè creduntur. Idem etiam de Antirrhino ueteres tradiderunt.

CATANANCE. Ca. CXVIII.

CAtanances duæ ſunt ſpecies. Cùm uerò utriuſq; ad amatoria tantùm uſus ſit, nihil refert eam non cognoſci. Mirum in modum autem errat Ruellius, quòd Biſtortam alteram Catanancen eſſe credit.

A credit. Atq; in hac sola herba uidere possumus, quomodo ad descriptiones torqueat plantarum partes. Catanance enim folia figura & colore oleæ folijs similia describuntur. At oleæ folia minimi hominis digiti longitudinem & latitudinem non habent. Bistortæ uerò folia dimidij ferè pedis latitudinem habent, & sesquipede etiam longiora sunt, quæ nullam cum oleagineis folijs proportionem habent. Cætera taceo.

TRIPOLIVM. Ca. CXIX.

TRipolium (si Arabibus, & ex his in simplicibus exercitatißimo Serapioni credimus,) nihil aliud est quàm Turbith Arabicè dicta herba, cuius radices in Pharmacopolijs habentur. Serapio in sui Turbith descriptione, totum Dioscoridis caput de Tripolio recenset. Dioscorides certè Tripolij radicem per aluum aquam & urinam pellere scribit, quas uires omnes Medici Turbith habere nouerunt. illi uerò uehementer errant, qui Pityusam Turbith esse dicunt. Nam Arabes seorsum etiam à Turbith Pityusam describunt.

ADIANTVM. Cap. CXX.

DVplex est Adianti genus, candidum & nigrum. Vtrunq; tamen Polytrichon, Callitrichon & Capillus Veneris uocatur. Recentiores inexcusabili errore Scarleam Callitrichon uocãt, quæ diuersißima est herba ab Adianto. Hunc errorem Ruellius quoq; animaduertit, qui Scarleam saluiam B transmarinam appellat. Est autem Adiantum ex Filicum genere ferè minima. Dioscorides nigrum tantummodo describit, quo diu caruimus, nunc uerò copiosè affertur, & à Pharmacopolis Capillus Veneris uocatur. Habet hoc nigros, splendentes & extremæ gracilitatis coliculos. Malè autem in eius historia legitur: φύλλα ὅμοια πτέρεως, quæ uerba ab aliquo adiecta sunt. Nam antea eius folia diligenter descripsit, cùm ait: φυλλάρια ἔχει κοριάνδρῳ ὅμοια. Imposititia & adulterina igitur sunt ista uocabula: Folia Filici similia. Nam ipse etiã Serapio ea non habet, quamuis totam Adianti historiam ex Dioscoride transscripserit. Candidum aliud Adiantum dicitur, quòd respectu nigri candidiores habeat coliculos, qui aliàs reuera in uiridi pallent. Hoc à Germanis Maurrauten / & Eselfarlin dicitur, quoniam onisci animalia in humidis muris, iuxta illius cespites agunt.

TRICHOMANES. Ca. CXXI.

ET Trichomanes quoq; à capillo similibus coliculis nomen inuenit. In Pharmacopolijs Polytrichon uocatur, quãuis hoc omniũ Adianti specierũ cognomen potius sit, Germanicum eius nomen est Steinfarlin / & Steinfeder. Sunt etiam qui Saxifragiam illud uocant, sed nimis latè patet hoc uocabulum.

XANTHIVM. Cap. CXXII.

XAnthion inde nomen habet, quòd flauos C faciat capillos. Nascitur ubiq; in iisdem in quibus Dioscorides ait locis, & Germanis Betlersleuse / & Igelkletten appellatur.

AEGILOPS. Ca. CXXIII.

FAcilè quidem est dictu, Aegilopem sterilem esse Auenam, & Hordeum necare, sed eam indicare non est cuiusuis.

BROMVS.

Bromos quoq; sterilis Auenæ species est. Cùm autem eius generis plures in aruis reperiantur herbæ, non facilè indicari potest.

GLAVX. Ca. CXXIIII.

Glaux non tantùm in maritimis locis nascitur. Nam apud nos etiam in siccis apricis montibus & abruptis uijs inuenitur.

POLYGALA. Ca. CXXV.

Ab effectu nomen suum hæc herba inuenit. Lactis enim generandi facultatem poßidet. Germanis Wilde Süßwurtz appellatur.

OSYRIS. Ca. CXXVI.

OSyris sine dubio est ea herba, quam nunc Linariam recentiores uocant, Germani uerò Krottenflachs / & Harnkraut. De qua re etiam parens meus in suo Botanologico scripsit.

D

SMILAX ASPERA. Caput CXXVII.

ASperam Smilacem, quam Theophrastus etiã Cylissam hederam uocat, in Germania non nasci puto, Quoniam ex Cilicia in Græciam translata sit. Et nunc in Italiæ quibusdam locis in hortis ostentationis causa colitur. Florem habet odoratum, cuius Ouid. meminit, cùm ait: Et Crocon in paruos uersum cum Smilace flores. Ramulos & folia eius uidi, quæ Georgius Agricola (cuius antea memini) secum ex Italia attulit.

LENIS SMILAX. Caput CXXVIII.

LEnis Smilax eadem est cum satiua, quæ Dolychus etiam appellatur: quod palàm fiet, si quis alios autores de Smilace legat, qui eandem herbam lenem & satiuam esse indicant, & duo tantùm Smilacis genera esse dicunt, scilicet asperũ, & lene, quod in hortis nascitur. Ad hæc si utriusq; descriptio & uires in hoc autore considerentur, quilibet iudicabit eandem esse herbam, lenem & hortensem Smilacẽ. Propterea ipse Dioscorides errauit, quòd crediderit lenem Smilacem proprium genus à satiuo habere. Dioscoridem in hac re secutus est Galenus, qui ait, lenem Smilacem asperæ similes uires obtinere, quod falsum est. Nam Lenis Smilax terrestri con-

A stat substantia, ut omnia ferè legumina: propterea etiam grauia & tumultuosa facit insomnia. Asper uerò Smilax longè alio cõstat temperamento, quod ex gustu percipi potest. Sapore enim nihil commune cum leni Smilace habet. Cùm autem plantarum tẽperamenta & facultates (ipso Galeno teste) ex sapore iudicentur, necesse etiam est, asperam Smilacem nihil in uiribus cum leni Smilace commune habere, ut Dioscorides etiam indicat, qui Smilacem lenem tumultuosa insomnia facere dicit, Asperam uerò contra letalia uenena antidotum esse. Cùm igitur tam breuiter Galenus lenis Smilacis uires perstringat, & minimè uerum temperamentum illi aßignet, facilè colligitur, ipsum nesciuisse quid lenis Smilax esset.

RVSCVS. Ca. CXXIX

Μυρσίνη ἀγρία, siue ὀξυμυρσίνη, Latinis Ruscus appellatur. In Germania eam nasci nondum uidi, uel ab alijs nasci audiui. Propterea nullum eius Germanicum nomen expiscari potui. Quidam cùm mihi locum in Germania describeret, ubi copiosè Ruscus nasceretur, eò ut uiderem uiuam plantam profectus sum. Ruscum minimè inueni, sed aliam herbam graminis folijs ijsq; mollißimis, quorum figura non posset magis à Rusci folijs differre, radices tamen Rusco similimas, quod ad figuram attinet, habentem, quarum in plurimis Pharmacopolijs pro Rusco usus est, & Rusci radices appellantur, sed magno errore. Nam uerum Ruscum uidi aridum ex Italia allatum, dura & aculeata folia habentem: quam ob causam Vergilius quoq; horridum eum appellat. B

Huius Oxymyrsinæ fructus plurimùm differunt à Cubebis aromaticis granis, quos duos fructus Serapio eosdem esse credidit: quem errorem iamdudum deprehendit & scriptis mandauit, doctißimus uir Nicolaus Leonicenus, cuius inuentum alij etiam sibi adscripserunt.

LAVRVS ALEXANDRINA. Cap. CXXX.

De Lauro Alexandrina, siue Idæa, in Hippoglosso satis dictum est. Serapio huius quoq; in Lauri capite meminit, Hippoglosi uerò nusquã, proculdubio intelligens Hippoglosson à Lauro Alexandrina nihil differre. Porrò quod ad capitis huius emendationem faciat, etiã prosequamur. Omnia exemplaria folia Lauri Alexandrinæ, Rusci folijs comparant, quædam tamen minora esse indicant. Rusci autem folia multò minora sunt, quàm Vuulariæ. Ergo dicet aliquis, Vuulariam Laurum Alexandrinam non esse, Cuius uenia dico, locum in Dioscoride corruptum esse, nec minora sed maiora legi debere, quod Plinius & Serapio claris uerbis ostendunt. Hic enim de uerbo ad uerbum eius historiam ex Dioscoride transscripsit. Testantur idem correctiora exemplaria, in quibus manifestè Μείζονα, id est, maiora legitur. Huius autem erroris causa & origo est, uocabulorum contrariam significationem habentium similitudo. Μεῖον enim minus, μεῖζον uerò maius significat. Facilis itaq; & lubricus est ex alterutro in alterutrum lapsus. Fallitur Ruellius in indicanda hac herba. Non enim cognouit eam cũ Hippoglosso eandem esse. C

DAPHNOIDES. Cap. CXXXI.

Δαφνοειδὲς recentiores Laureolam uocãt, quæ in nostris Pharmacopolijs nõ habetur, nec ego quæ sit compertum habeo.

CHAMAEDAPHNE. Cap. CXXXII.

Chamædaphne, ut à Dioscoride describitur, non multùm ab Alexandrina Lauro differt. Hodie non cognoscitur, si alia & diuersa est ab Alexandrina Lauro.

VERATRVM ALBVM. Caput CXXXIII.

Ἐλλέβορος λευκὸς, id est, Album ueratrum, siue albus Helleborus, Germanis weiß Nieß wurtz uocatur, ubiq; in Pharmacopolijs habetur. Vulgares Herbarij confundunt Dictamnum, Helleborum album, & Sigillum Salomonis, id est, Polygonaton, ut antea etiam dictum fuit. Albus Helleborus copiosè in Germaniæ Alpibus iuxta Heluetios nasci dicitur. D

VERATRVM NIGRVM. Cap. CXXXIIII.

Ἐλλέβορος μέλας, id est, nigrum Veratrum, apud nos in hortis plantatur: quamuis quibusdam in locis sponte proueniat. Nascitur ad Herciniam syluam Sesamoidis genus, cuius radices Radicarij Agyrthæ Pharmacopolis pro Helleboro hoc uendunt. Sunt enim illi similimæ, sed multò inefficaciores, quoniam non tam uehementer ut illæ purgãt. Hinc est quòd aliqui temerè pronuncient, nos uerò Helleboro carere. Porrò Hellebori huius flores à Dioscoride in candido purpurascentes, & figura racemosi describuntur, quod ex minori Sesamoide huc adscriptum est. Aliqui enim hunc Helleborum cum Sesamoide confundunt. Sed uerus niger Helleborus uiridem in pallido florem habet, & minimè racemosum, Germanicè schwartz Nießwurtz / & Christwurtz appellatur. Folia habet Platano, siue Aceri similia, profundius tamen & usq; ad pediculum per ambitum secta, & quælibet eius diuisuræ seu partes undiq; serræ modo asperis incisuris horrent. Quæ uerò ab Agyrthis pro Helleboro iam uenditur, Nigellæ constat folijs.

A

SESAMOIDES MAIVS.
Caput CXXXV.

SEſamoides dicitur, quòd Seſamo ſimile ſemen habeat. Hoc in Anticyra naſci dicitur. Vires quas Dioſcorides huic adſcripſit, Plinius Seſamo aßignauit, malè Seſamum pro Seſamoides, in hoc autore legens. Plinium ſecutus eſt Ruellius, Sed miror hunc tam craſſum errorem adcò non animaduertiſſe, ut etiam ipſe in eum inciderit.

SESAMOIDES MINVS.

MInus Seſamoides folijs priori dißimile exiſtit. Ab huius hiſtoria non multùm abludit ea herba, quam Agyrthæ Pharmacopolis pro Helleboro nigro uendunt. Vires enim eaſdem habet, nec radicum deſcriptio dißidet, quæ tenues, graciles & nigri Hellebori radicibus ſimiles ſunt. Germanis hæc herba klein Chriſtwurtz appellatur.

CVCVMER AGRESTIS, ET ELAterium. Ca. CXXXVI.

Σικυς ἄγριος, Latinis Cucumis agreſtis, ſiue anguinus, & à recentioribus Aſininus appellatur. In Germaniæ quibuſdam locis ad Medicinæ uſum ſeritur, & ab holitoribus Pompen uocatur, propterea quòd ſemen & humorem eiaculetur, quemadmodum machinæ quædam aquam, quas nos Pompen appellamus. Elaterion uerò eſt exiccatus & in paſtillos conformatus fructuum ſuccus. Dißi- B dent autem in eius electione grauißimi autores, Aegineta, Dioſcorides, & alij. Ego autem Aeginetæ ſententiam magis laudauerim, qui illud probat, quod ad uiridẽ colorem inclinat, Dioſcorides uerò candidum. Sed impoßibile eſt uiridem per ſe ſuccum, cùm exiccatur, candidum fieri. Quod uerò ex radicibus fit Elaterion, candidum colorem acquirit. Nam ipſe ſuccus etiam lacteus eſt. Sunt & alia quædam in hoc capite abſurda, ubi Elaterij conficiendi modus traditur. Sed huius inſtituti non eſt, omnes errores diſcutere.

PEDICVLARIS HERBA.
Caput CXXXVII.

Staphis agria, ſiue Phthyroſtonon, Latinis Pedicularis herba, & Pharmacopolis adhuc Staphis agria uocatur. In Germania eam nondum naſci uidi.

THAPSIA Ca. CXXXVIII.

THapſia à Thapſo inſula, in qua primùm inuenta eſt, appellatur: rarò afferuntur ad nos radices eius, interdum tamen pro Turbith aduehuntur. Eſt autem ferulacea & Fœniculo ſimilis planta. Nicander Trinacriam Thapſiam probat. In Sicilia enim efficacißima naſci creditur.

GENISTA. Cap. CXXXIX.

SParton Latini Geniſtam, Germani Günſter uocant. Copioſißimè naſcitur in Heßiæ montibus, ubi etiam arboreſcit. Semina eius in Pharmacopolijs habentur. Eſt autem duplicis differentiæ. Quæ- C dam in funes torquetur, ex qua etiam corbes Vuis paßis & ficubus ſeruandis texuntur. Altera non tam lentas habet uirgulas, ut ſimile quiddam ex ijs fieri poßit.

SILLYBVM. Ca. CXL.

Sillybum quid ſit, nemo adhuc compertum habet. Serapio illud Hacub Alkandec uocat.

GLANS VNGVENTARIA.
Cap. CXLI.

Βάλανος μυρεψική, ab Arabibus granũ Ben appellatur. Sunt etiam radices Been uocatæ, ſed ab Vnguentaria glande diuerſæ. Videndum igitur eſt, ne res eas confundamus, ut quidam faciunt. Affertur rurſus ad nos ex Aegypto fructus hic. Theophraſtus eum ſimpliciter etiam βάλανον uocat, nulla adiecta differentiæ nota, Martialis quoq; in Apoph. Mirabolanum, cùm ait:

Quod neq; Vergilius, neq; Carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento conſtat, & ex Balano.

NARCISSVS. Cap. CXLII.

NArcißi plura ſunt genera. Ex his purpurei ſerò florere feruntur. Candidi uerò Narcißi (de quibus Dioſcorides ſcribit) genus eſt, flos ille quem Germani Mertzen blůmen / & Josephs ſtăbe appellant. Naſcitur Lipſiæ in ſyluis. Et ſponte in hortis & ſepibus in Heßia. Hodie nullus eſt hu- D ius in Medicina uſus.

HIPPOPHAES, HERBA.
Caput CXLIII.

Hippophaës quid ſit, hodie omnino ignoramus. Herba autem eſt ex aculeatarum genere.

HIPPOPHAESTVM.
Cap. CXLIIII.

Hippophæſton quoq; nulli hodie hoc nomine cognitum eſt.

RICINVS. Ca. CXLV.

CRoton ſiue Cici, Latinis Ricinus dicitur, quoniam ſemen habeat Ricino inſecto ſimile. Eſt autem Ricinus animal paruum, quod ouium, canũ et boum feminibus ac cuti adhæret, exitu carens, propterea eo uſq; ſugendo ſe implet, donec rumpatur. Germanis ein Zecke appellatur. Porrò ipſam plantam Pharmacopolæ Cataputiam maiorem, Arabes Kerua, & Germani Wundelbaum / & Römiſchen Hanff appellant. Seritur à quibuſdam oſtentationis cauſa in hortis. Platano & Aceri ſimilibus folijs, ſed maioribus. Agyrthæ eũ Türckiſchen hanff uocant: quod nomen uulgus etiam retinet.

TITHYMALI. Cap. CXLVI.

TIthymalum Latini Lactariam herbam appellant. Eſt autẽ omnibus illius ſpeciebus lacteus

liquor, qui ex abrupta herba emanat. Cùm uerò plures sint herbæ præter Tithymalos, quæ lacteum habent liquorem, necesse est earum differentias ponere, ne aliquis error committatur, qui in his herbis cõmitti possunt maximi. Sunt enim quædam lacteum liquorem habentes frigidæ, quædam etiam in summo caliditatis gradu constitutæ. Constituamus igitur tres illarum differentias. Prima Tithymalorum esto, Altera Intybaceorum, Tertiæ uerò adscribamus eas plantas, quæ neq; ex Tithymali neq; ex Intybaceorum genere sunt. Quomodo autem illæ ab inuicem dignosci poßint, nunc ostendemus. Tithymalus quamuis in multas species diuidatur, omnes tamen oblongo & nullis incisuris diuiso folio constant. Intybaceæ uerò herbæ omnes circumroso & inciso per ambitum constant folio. Tithymalorum maxima pars umbellas habet. Quibus uerò hæ non sunt, illæ loco earum in medio duorum foliorum singulos flores & fructus ferunt. Intybacea uerò in singulis pediculis singulos habent flores, ex minimis foliolis cõpactos, colore luteos, sola Condrilla minore & Cichorio excepto, quæ interdum cœruleos, interdum candidos flores producunt. Intybaceorum omnium flores in lanuginem uocatam pappos resoluuntur. Tithymalorum uerò minimè, qui omnes fructus habent tribus loculamentis distinctos, & in his singulis singulos nucleos. Intybaceorum semina cum pappis leniter per auram auolant. Tithymali cum impetu et crepitu suum semen eiaculantur. Intybaceorum lacteus liquor amaro gustu statim in lingua percipitur, Tithymalorum liquor à bubuli lactis sapore non multùm recedit, dum primò gustatur, deinde paulatim totum os & fauces accendit, & Coccognidij modo urit, & foris cuti impositus exulcerat, quod Intybaceorum liquor minimè facit, propter temperamẽti frigiditatem. Hæ igitur herbæ quas iam ab Intybaceis suis notis distinxi, omnes Tithymali appellatione ueniunt, estq; hoc generale eorum nomen. Intybaceæ uerò herbæ sunt omnes Lactucæ species, utraq; Condrilla, utrunq; Hieracion, Intybum satiuum & agreste, quod Cichorion uocant, & quæcunq; his similes sunt, & lacteo liquore manant. Tertia uerò lactariarum plantarum differentia ad neutrum genus illorum referri potest, neq; simul unum proprium reuera genus habet, ut Tithymali & Intybacea. Non enim sibijpsis, ut illa, similes sunt. At huiusmodi pauca inueniuntur, ut Ficus, Erinos herba, Scammonia, Cyssampelus utraq;, & tenella minoris Clematidis germina, quæ singulæ proprium habent genus, nec omnes sub eodem genere contineri possunt, ut Tithymali & Intybacea.

Tithymalorum autem, quas Latini priuatim lactarias herbas uocant, plures sunt species, sed nobis non perinde cognitæ: quamuis nos non pauciores etiã cognitas habeamus. Sed eæ quas nos habemus, partim à ueteribus non descriptæ sunt, & econtra nos non habemus aliquot, quæ apud illos descriptæ sunt.

Prima itaq; Lactaria herba, quæ Characias, id est, Vallaris appellatur, & mas existimatur, nulli hodie hoc uocabulo cognita est. Secunda, fœmina est, & Caryites Myrsinitesq; appellatur, fructus ferens ceu nuces, & hæc uulgo non cognoscitur. Quidam tamen Nucem uomicam Pharmacopolis dictũ fructum, cornea soliditate, in hac lactaria nasci credunt. Tertia paralius est, in maritimis nascens, quam nemo adhuc ex recentioribus indicauit. Quarta Helioscopius dicitur, quòd comam suam cum sole circumagat. Hæc proculdubio mihi esse uidetur, quæ à Germanis Hundsmilch uocatur. Cyparißias quinta in ordine recensetur, ad quam refertur etiam Pityusa, quæ specie tantùm ab hac differt. Miror autem cur Cyparißias appelletur, cùm tamen Dioscorides eam nuper natæ pinu similem esse, & inde nomen accepisse dicat. Vnde necessariò sequitur, eã Pityusæ nomẽ habere. Nam Pitys pinus est, cui nuper è semine enatæ similis esse Cyparißias dicitur. Cyparissus uerò Cupressus est. Eadem igitur genere est Cyparißias & Pityusa. Porrò duæ sunt Pityusæ, minor & maior, propterea etiam post septem hos Tithymalos priuatim describuntur. Sine dubio autem Cyparißias & minor Pityusa, eadem herba mihi uidetur, quam Arabes Scobram, Pharmacopolæ uerò & recentiores Medici Esulam minorem, & Germani Wolffsmilch appellant. Sextum locum Dendroides habet, arboris modo ramosa & fruticosa, hæc mihi esse uidetur sine controuersia, quam Germani Steynmilch uocant. Nascitur in petris. Septima est Platiphyllos, à latitudine foliorum dicta, quam non facilè hodie aliquis demonstrauerit.

PITYVSA. Ca. CXLVII.

Pityusa, ut antea dictũ fuit, duplicem habet differentiam. Minor genere à Cyparißia nihil differt. Maior uerò in pinguibus & uliginosis nascitur locis, recentioribus Esula maior, & Germanis Teufelsmilch appellatur.

LATHYRIS. Ca. CXLVIII.

Λαθύρις quoq; ex Tithymalorum genere est, forma & fruticosis ramulis insignis. Recentiores et Pharmacopolæ eam priuatim etiam Tithymalum uocant, & Cataputiam minorem, quoniam fructus & semina maiori Cataputiæ, id est, Ricino similia habeat. Germanicè Springkörner/Springsamen/ & Fuchsmilch uocatur.

PEPLVS HERBA. Cap. CXLIX.

Peplus parua est herba, ex Tithymali genere, ubiq; in hortis & uineis nascens, Germanicè Kleyn Hundsmilch dicitur.

A

PEPLIS. Caput CL.

Peplis genere Peplo cognata est, ſed quo nomine iam appelletur, nulli cognitum eſſe puto.

CHAMAESYCE. Ca. CLI.

Chamæſyce dicitur hæc herba, quòd ficus modo lacteo liquore abundet. Hodie uerò incognita est.

SCAMMONIA. Ca. CLII.

Scammonia herba est noſtro Cyſſampelo, id est, Conuolulo ſimilis, lacteo liquore etiam ſimiliter plena, maiore tamen radice. Hinc est quòd Cyſſampelus tenuis Scammonia uocatur, quoniam multò tenuiorem radicem quàm Scammonia habeat. Comparantur apud Dioſcoridem Scammoniæ ſolia Helxines folijs, quo loco Helxine non Parietariam, ſed Cyſſampelum, id est, Conuoluulum ſignificat. Colligitur ex Scammoniæ radice liquor, qui exiccatus ad nos perfertur, & ſimiliter ut planta, ex qua fit, Scammonea uel Scammonium uocatur.

CHAMELAEA. Ca. CLIII.

Chamelæa est planta oleæ folijs, unde & nomẽ inuenit, quæ ab Arabibus & Pharmacopolis Mezereon appellatur. Huic ſimilis est Thymelæa, id est, frutex in quo coccongnidion naſcitur. Confundunt hodie diuerſas has plantas. Nam Thymelæam quoq; Mezereon, & Coccongnidium grana Mezereon uocant, quantumuis admonuerit Dioſcorides

B

Coccognidion non eſſe Chamelææ, id est Mezerij, ſed Thymelææ ſemen.

THYMELAEA. Ca. CLIIII.

Thymelæa frutex est, quem Germani Zebaſt/ & Kellershalß appellant, ex quo colligitur granum gnidium, quod compoſito nomine etiã coccognidium appellatur. Naſcitur pinguibus montanis & opacis locis.

SAMBVCVS. Ca. CLV.

Ακτῆ Latinis Sambucus, Germanis Holun der/ & Albern appellatur. Nota omnibus Sambucus est, flores candidos, & nigras baccas in latis umbellis ferens. Inuenitur etiam aliud Sambuci genus prædicto minus, floribus & baccis non in umbella, ſed racemo conſtitutis. Baccæ rubentem habẽt colorem. Hoc à ueteribus non est deſcriptum. Naſcitur pinguibus montanis locis.

EBVLVS.

Χαμαιακτὴ, id est, parua Sambucus, herba est. Autumno enim caules illi omnino pereunt, uirgas habet quadrangulas, Sambuci modo inanes, folia, flores, umbellas & baccas Sambuco ſimiles & æquales, quamuis baccæ nõ nigrum habeant, ſed rufum colorem. Germani eam Attich appellant.

PICNOCOMVM. Ca. CLVI.

Picnocomon quid ſit omnino ignoramus. Brunfelſius in tertio Tomo nequaquam ueram huius imaginem pingi curauit. Malè Vergilius Marcellus ſemen eius porro ſimile interpretatus est. Correctiores enim codices πρασίῳ, id est, Marrubij, habent, non πράσῳ. Neceſſe enim est hanc herbam Marrubij ſemen habere, ſi ozimo ſimiles flores fert: quod ſi opus eſſet demonſtrare, poſſemus ex plantarum conſtitutione, ſumptis rationibus & argumentis.

C

APIOS. Caput CLVII.

Απιος, quam ἰσχιάδα etiam uocant, herba hæc dicitur, quod pyro ſimilem radicẽ habeat. Quidam etiam Raphanum ſylueſtrem appellãt. Videndum tamen est ne cum agreſti Raphano, id est Armoracia confundatur. Quædam exemplaria radicem eius Aſphodeli radici ſimilem faciunt, quædam Spondylij, ſed facilis est ex altero in alterum lapſus. Ea uerò exemplaria quæ radicẽ huius herbæ Aſphodeli radici comparant, deprauata ſunt, ſiue ea Theophraſti, ſiue Dioſcoridis fuerint. Aſphodelus enim multas oblongis glandibus ſimiles radices habet, ut Pæonia fœmina, quibus nulla est cum pyro ſimilitudo. Spondylion uerò rotundam habet, & pyro conformem radicem. Ruellius ſe ueram hanc Iſchiadam inueniſſe putat, ſed fallitur: quod ex diuerſis facultatibus colligere poſſumus. Nam Iſchiadis ſiue Apij huius una tantũ radix intra corpus ſumpta, utrinq;, id est, per aluum & uomitum purgat, ciuſq; liquor ſeſquioboli pondere, id est, ſcrup. s. & gra. v. idem

D

præſtat. Eius uerò herbæ radice (quã Ruell. Hiſchiada eſſe putat) famis tempore pauperes in Gallia ueſcuntur, quod uidiſſe ſe Ruellius teſtatur. Cùm uerò Apij radix una tantùm tam uehementer purget, & corpus inaniat, minimè cibus & alimentum eſſe poteſt, neq; aliquis ea ſine periculo uitæ ueſcetur. Illa autem cuius Ruellius meminit, alimentum est, Ergo minimè Hiſchias appellãda erit. Fateri autem omnes cogimur, nos hanc herbam ignorare.

COLOCYNTHIS. Ca. CLVIII.

Colocynthis diminutiuum est à Colocyntha, id est, Cucurbita. Est autem Colocynthis Cucurbitæ ſylueſtris genus, quam Pharmacopolæ Cucurbitam deſerti, & Coloquintidam uocant.

EPITHYMVM. Ca. CLIX.

Epithymum, quo nos hodie utimur, uerum Epithymum eſſe negat Antonius Muſa, infirmus admodum argumentis nitens, nos uerò in utranq; partem prolixè diſputare poſſemus, ſi cum aduerſarijs res nobis eſſet. Cùm uerò hæc amicis ſcribamus, ſatis ſit eos nouiſſe, uerum Epithymum in Pharmacopolijs haberi, & reuera nihil aliud eſſe quàm Cuſcutam in Thymo naſcentem. Adnaſcitur etiam Thymbræ Cuſcuta, quæ Epithymbrũ appellatur Cuſcuta enim aliarum herbarum accidens est, è quarum cau-

libus non aliter quàm uiscum ex arboribus, erumpit, quod nos diligenter obseruauimus. Propterea benè legitur apud Plinium, Epithymum sine radicibus nasci. Nam proprias radices minimè in terram agit, sed herbarum abundanti succo uiuit & nutritur.

ALYPVM. Ca. CLX.

Alypum herbam qui cognosceret, nullum adhuc uidere uel audire mihi licuit.

EMPETRVM. Ca. CLXI.

Empetron hoc an idem sit cum Sarxiphago superius descripto, uel diuersum, non facilè aliquis indicabit. Vtcunq; fuerit, nulla iam hoc nomine extat herba.

VITIS SYLVESTRIS. Cap. CLXII.

Aliquam planta hæc cum Vite similitudinē habet. Ideoq; hoc nomen inuenit, impropriè tamen. Non enim idem genus cum Vite satiua habet, ut satiua cultura tantùm ab hac distinguatur, sed suum genus à Vite diuersum habet. Germanis hæc syluestris Vitis Speckreben appellatur, & flores eius Specklilien/ Periclymeno ualde similis est. Videndum ergo erit, ne cum eo confundatur.

VITIS ALBA. Cap. CLXIII.

Ἄμπελος λευκὴ, uiticulas, folia, & capreolos satiuæ Viti similia habet, & candidam radicem, propterea albæ Vitis nomen inuenit. Herba est sepes ascendens, quam Pharmacopolæ Bryoniam, Germani Zaunreben/ Gichtrüben/ Gichtwurtz/ Hundsreben/ & Stickwurtz appellant. Baccas fert rubentes.

VITIS NIGRA. Cap. CLXIIII.

Ἄμπελος μέλαινα in quibusdam similis est Albæ uiti, Radicem tamen nigram habet. Hæc eodem nomine iam appellatur. Habet autem nigras baccas.

FILIX. Caput CLXV.

Filix siue πτέρις hæc, mascula appellatur, folia ab una radice multa emittit, magnarum auium alis similia, unde etiam nomen acquisiuit. Caulem nunquam producit, Germanicè Faren, siue Farenkraut uocatur, propterea quòd latos uentris lumbricos expellat, quos Faren Germani nominant.

THELYPTERIS.

Θηλύπτερις fœmina est Filix, proceris constat caulibus, et folijs pluribus, mascula Filice latioribus & breuioribus. Germani hanc Roßfarn appellant.

POLYPODIVM. Ca. CLXVI.

Ex Filicum etiam genere est Polypodiū, quod Latini Filiculam, siue Filicularem, & Germani Engelsüß/ & Süßfarn appellant. Pharmacopolis Polypodij nomen cognitum est. Sunt etiam Germani qui Polypodium Steinfarn appellant, quoniā plerunq; in muscosis petris nascitur. Hoc tamen nomen differt à Steinfarlin, id est, Trichomane.

DRYOPTERIS. Ca. CLXVII.

Δρυόπτερις Phthelipteri dissimilis est, multò tamen minor. Nascitur in uetustarum quercuum muscosis partibus. Germanis, quoniam parua sit Filix, Erdfaren/ Windtfaren/ Baumfarē/ et Eychfaren appellatur. Vulnerarias habet uires, rusticis non incognitas. Quærenda est in antiquis et umbrosis syluis, in quibus annosæ Quercus fuerint. In piceis & abiegnis syluis minimè prouenit.

CNICVS. Ca. CLXVIII.

Cnicon Pharmacopolæ & recentiores Medici Carthamum appellant. Germani Distelsaffran/ siue Feldtsaffran. Theophrastus de Historia plant. lib. 6. cap. 4. tria genera Cnici siue Cneci describit. Vnum satiuum, quod Carthamum appellari iam diximus. Et duo syluestria. Ex his primum est quod à Dioscoride Atractylis libro tertio uocatur. Alterum uerò syluestre Cnicum, Dioscorides & alij Græci Acanthij nomine indicant. Propterea minimè errat Ruellius, quòd alterum syluestre Cnicum, Carduum benedictum appellari scribit, quē nos Acanthum esse in tertio libro diximus. Porrò Cnici flores à Dioscoride Croco comparantur, quo loco non ipsius Croci flores, sed in medio flore nascentia rubro colore stamina, quæ Crocus appellantur, intelligenda sunt. Nam Dioscorides non dicit, quòd Cnici flores Croci floribus similes sint, sed simpliciter Croco. Quilibet autem nouit Crocum non ipsum florem, sed floris stamina, ut iam diximus, significarè. Igitur nullum turbare uel in dubitationem rapere potest florum Cnici cum Croco comparatio.

MERCVRIALIS. Ca. CLXIX.

Λινόζωστις Latinis Mercurialis, Germanis Bingelkraut appellatur. Duplex illius genus sexu distinguitur. Mascula appellatur, quæ bina semper, & testiculorum figura iuncta semina habet. Fœmina racemosos flores & semina producit. Repetantur hoc loco quæ superius de Phyllo herba dicta sunt, ubi indicauimus Phyllon proprium genus, & à Mercuriali hac diuersum non habere, sed idem esse Phyllon & Mercurialem Dioscoridis cum Theophrasti Arrhenogono, & Thyligono. Pharmacopolis hæc herba Latino nomine cognita est.

CANINA BRASSICA. Caput CLXX.

Κυνικὴ, siue Cynocrambe, sine dubio est Mercurialis mascula syluestris: quod ipse Dioscorides etiam indicat. Herba est Mercuriali masculæ similis, semina uerò quàm Mercurialis maiora habet.

A bet. Fœmina in hoc genere nō inuenitur. Nascitur in syluis, & Germanicè Wild Bingelkraut appellatur. Ruellius in hac herba indicanda errauit.

HELIOTROPIVM MAIVS.
Cap. CLXXI.

Ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα, id est, Heliotropion maius, qualis sit herba, & quomodo iam uocetur, ignoro cum omnibus, solus Ruellius eam sibi cognouisse uidetur, qui herbā Cancri appellari scribit: ubi diligenter animaduertendum est, Ruellium lōgè aliam herbam intelligere quàm Millegranū, quæ apud nos herba Cancri uocatur. Nam hæc tam exigua habet foliola, ut uix conspici poßint, & in arenosis arcis nascitur. Quam uerò Ruellius sic uocat, pingui solo prouenit, & Ozimi folia habet, ut ille scribit. Vulgo creditur Heliotropium esse ea herba, quæ à Germanis Wegwart appellatur, sed falsò. Nam Wegwart Cichorium est, id est, Intybum agreste, cuius Dioscorides 2. libro meminit. Hoc autem loco Heliotropium seorsum ab illo describitur. Erroris causam protulit Plinius, qui cœruleum florem Heliotropio tribuit, qualem Cichorium habet, quem etiā cum sole circumagit. Quāduis igitur multæ sint herbæ, quæ solis cursum sequantur, una tamen est, quæ propriè Heliotropium dicitur, estq; duplex, maior & minor. De illa iam egimus, Hæc uerò iam sequetur. C

HELIOTROPIVM MINVS.

Ἡλιοτρόπιον τὸ μικρὸν quæ sit, hodie omnino ignoramus. Neq; aliquis adhuc eam scriptis ex recentioribus indicauit.

SCORPIOIDES.

Scorpioides hoc plurimùm differt ab herba, quā Theophrastus Scorpionem appellat. Nam Scorpioides hoc semina habet, Scorpionum caudis similia. Scorpio uerò apud Theophrastum radice Scorpionis caudæ simili describitur. Theophrastus autē Scorpionis appellatione primum Aconiti genus intelligit, quod aliàs Telyphonon & Pardalianches appellatur. Porrò Scorpioides quæ sit herba, hodie ignoramus.

FINIS LIBRI IIII.

IN LIBRVM V.

VINIFERA VITIS.
B Caput I.

NOTA omnibus est quæ in uineis colitur Vitis, Germanicè Weinstock appellatur. Plurimas habet hæc diuersis regionibus differentias.

LABRVSCA.

Ἄμπελος ἀγρία, Latinè Labrusca, Germanicè Wilder Weinstock appellatur, eadē est cum prædicta Vite, præterquàm quòd non colatur. Sola igitur hac nota ab illa differt. Nascitur apud nos circa uineas, & in uinearum sepibus.

VVA. Cap. II.

Σταφυλὴ, Latinè Vua, Germanicè Weintraub uocatur. Intelligitur autem hac appellatione totus in Vite racemus multis acinis cōstans. Ipse acinus Vuæ à Græcis ῥὰξ, à Germanis ein Weinber appellatur. Passa uerò Vua σαφὶς Græcis, & Rosein Germanis appellatur, Cuius in Pharmacopolijs tres sunt differentiæ. Omnium maximæ sunt, quas hodie Cybebas appellant, anteriori pollicis articulo magnitudine ferè æquales, Arabibus Vua Cibib dictæ. Secunda differentia continentur uulgares, quas simpliciter Vuas passas uocamus. Tertia uerò omnium minimè, nullo intus nucleo. Afferuntur hæ non in racemis, sed ab his decerptæ, & in grandes massas compactæ. Pharmacopolæ eas Corinthiacas siue minores Passulas uocant, Germanicè Klein Rosein.

D

LABRVSCAE FLOS.
Caput III.

Οἰνάνθη syluestris Vitis, quam Labruscā uocant, flos est. Habetur eodem nomine herba etiam, quæ in 3. lib. descripta est. Verg. Marc. Interpres in huius capitis Commentario scribit, se non meminisse, quòd in aliquo loco apud Dioscoridem eo nomine herbā legerit, cùm tamen illius caput interpretatus sit, & adiectis etiam Scholijs illustrauerit.

OMPHACIVM. Ca. IIII.

Ὀμφάκιον immaturæ Vuæ, quæ ὄμφαξ Græcè dicitur, succus est: ab Italis nūc Agresta appellatus.

VINVM. Ca. V.

Notum est omnibus Vinum, Cuius natura uarijs diuersis locis genitarum temperamentum sequitur.

LORA.

Δευτερίας, siue πότιμος, Latinis Lora, Germanis Laur uocatur. Fit ex preßis Vuis, affusa aqua, & iterum calcatis.

VINVM MELITITES.

Οἶνος μελιτίτης ex austero musto & melle cōficitur. Hodie uerò an conficiatur, nescio.

MVLSVM. Cap. VII.

Οἰνόμελι, id est, Mulsum, ex ueteri austero uino & melle conficitur, apud nos non præparatur.

A

AQVA MVLSA. Ca. VIII.

Μελίκρατον Latini Aquam mulsam, Germani Honigschrauff uocant. Differt Melicraton ab Hydromele, quòd Melicraton ex melle & aqua simpliciter fiat, estq; subitanea & temporanea confectio. Hydromeli uerò similiter ex aqua & melle conficitur, sed præparatur ut seruari & uetustatem ferre poßit. Cuiusmodi est quod in Germania Medt appellatur, quo præter Germanos etiam alij Septentrionales populi pro uino & ceruisia utũtur.

AQVA. Caput IX.

Nota est omnibus Aqua. Cuius qualitas secundũ loca in quibus scaturit, uel per quæ fluit, uariatur.

MARINA AQVA.

Nota omnibus ad mare habitantibus Marina aqua existit, pro qua nos in mediterraneis habitantes salinarum muriam, uel ex aqua & sale confectam aquam, accipere oportet.

THALASSOMELI. Ca. X.

Purgationum causa conficiebatur olim Θαλασσόμελι, nunc nusquam, quod ego sciam, conficitur.

ACETVM. Caput XI.

Ὄξος Latinè Acetum, Germanicè Essig appellatur. Quoties Acetum apud Medicos scriptum inuenerimus, semper uini Acetum intelligere

B

oportet, & nequaquam ceruisiæ. Est autem Acetum uinum uel ceruisia uetustate corruptum, & in acidi liquoris saporem conuersum. Saxones qui Brunsuicensem Saxoniam incolunt, ex industria etiam Acetum, quemadmodum ceruisiam coquunt, quod non fit ceruisia, sed statim musteum illud decoctum, refrigeratum in Acetum transit, quo illis finitimæ gentes ferè omnes pro Aceto in cibis utuntur.

ACETVM MVLSVM. Caput XII.

Ὀξύμελι Pharmacopolæ adhuc conficiunt, Oximel simplex uocantes.

OXHALME. Cap. XIII.

Ὀξάλμη ex aceto & muria conficiebatur, Iam uerò nullus restat eius usus.

THYMOXALME. Ca. XIIII.

Θυμοξάλμη etiam Dioscoridis ætate non amplius conficiebatur, eius tamen præparandi rationem Dioscorides tradit.

ACETVM SCYLLITICVM. Caput XV.

Acetum Scylliticum adhuc in Pharmacopolijs conficitur, & Acetum Squilliticum uocatur. Quid autem Scylla sit, in secundo libro dictum est.

VINVM SCYLLITICVM. Caput XVI.

C

Scylliticum uinum nusquam in Germania confici uidi.

MARINA AQVA CONCINNATA uina. Caput XVII.

Non conficiuntur apud nos eiusmodi uina.

VINVM EX COTONEIS MALIS confectum. Caput XVIII.

Duplex est apud Dioscoridem huius confectio, sed altera tantum apud nos fit.

MELOMELI.

Μηλόμελι ex malo Cotoneo & melle conficitur. Rarus hodie est illius usus.

HYDROMALVM. Ca. XIX.

Ὑδρόμηλον nusquam in Germania præparatur, neq; alibi confici existimo.

OMPHACOMELITES. Caput XX.

Ὀμφακόμελι ex acerbæ uuæ succo & melle cõficitur. Sed huius non ita frequens est in Germania confectio.

VINVM EX PYRIS CONFEctum. Caput XXI.

Conficitur hoc quemadmodum Cydonite, Sed rarus est eius usus in Medicina. Heßi rustici ex Pyris syluestribus succum exprimunt, qui uini saporem habet, sed ob frigidius temperamentum, et humiditatis inconcoctæ abundantiam statim acescit, ideoq; musteum ebibitur.

D

VINVM E LABRVSCAE FLORIbus confectum. Cap. XXII.

Huius conficiendi rationem Dioscorides docet, sed nusquam apud nos conficitur.

VINVM EX PVNICIS. Caput XXIII.

Ex Punicis malis exprimitur hoc uinum. Seruatur in Pharmacopolijs, & uinum Granatorum appellatur.

ROSACEVM VINVM. Cap. XXIIII.

Rosaceum uinum in Germania nusquam uidi præparari, Acetum uerò Rosaceum ubiq; fit.

VINVM EX MYRTI BACCIS confectum. Ca. XXV.

Ex contusis & expreßis Myrti baccis conficitur Myrtite uinum, In nostris uerò regionibus nusquam præparatur.

VINVM MYRTEVM. Cap. XXVI.

Vinum cui contusæ Myrti baccæ & ramuli cũ folijs inijciũtur, Græcis Μυρσινίτης, Latinis Myrteum appellatur.

LENTI-

A LENTISCINUM ET TEREBINthinum uinum. Ca. XXVII.

Lentiscum & Terebinthum arborem, nusquam in Germania habemus. Ideoq; hoc uinum apud nos non confici potest.

PALMEUM VINUM. Caput XXVIII.

Ex uulgaribus palmulis conficiebatur hoc uinum. Nos illud nunc non præparamus. Arabibus Nabith uocatur.

FICATUM VINUM. Cap. XXIX.

In Cypro olim ex Ficubus conficiebatur, eo quo Dioscorides docet modo, hoc uinum.

VINUM RESINATUM. Caput XXX.

Resina in frigidis regionibus uino adijcitur, ne acescat.

PINEIS NUCLEIS CONDITUM uinum. Caput XXXI.

Non præparatur hoc apud nos, nisi quis ex industria & Medicinæ causa conficiat.

CEDRINUM VINUM. Cap. XXXII.

Cedrus arbor apud nos non prouenit. Quapropter illius baccis uinum condire non possumus.

B VINUM PICATUM. Cap. XXXIII.

Picatum uinum nusquam adhuc confici uidi.

VINUM ABSINTHITE. Cap. XXXIIII.

Ex Absinthio ubiq; conficitur Vinum & Ceruisia, quod nulli incognitum esse existimo.

VINUM HYSSOPITE. Cap. XXXV.

Hyssopo etiam uinum, quemadmodum Absinthio, conditur, & in multis Germaniæ locis conficitur.

MULTIS ALIIS PLANTIS CONdita uina. Cap. XXXVI.

Plantæ quibus sequentia uina condiuntur, omnes antea descriptæ sunt. Ipsa uerò uina nondum confici uidi.

VINUM AROMATITE. Cap. XXXVII.

Conficitur hodie multiplex Aromatite uinum, præsertim in maritima Germania & Saxonia, quæ Claretum, & Lautertranck appellant. Sed secundum Dioscoridis descriptionem non conficiuntur.

PLURIBUS DIVERSISQUE ODOramentis condita uina. Ca. XXXVIII.

Sequentia uina apud nos non præparatur, solo C Nectarite excepto, quod ex Inulæ etiam, Nectarion appellatæ, radicibus cōficitur. Vbiq; uulgo Alantwein uocatur.

PLURIBUS HERBIS CONDITA uina. Ca. XXXIX.

Herbæ quibus sequentia uina condiuntur, antea explicatæ sunt. Satis igitur sit nouisse, nullam ex illis apud nos confici præter Saluiacum. Conficitur tamen in quibusdam locis etiam ex Dauco, quem syluestrem Pastinacam in 3. lib. nominauimus. Ihenæ in Thuringia ex Polio etiam uinum præparant, cuius Dioscorides nullam facit mentionem. Sequitur etiam uinum ex salis flore confectum. Quid uerò sit salis flos, ipse Dioscorides hoc eodē lib. scribit in Metallicis medicamentis, quæ nunc sequuntur.

DE METALLICIS MEDICAMENTIS.

CADMIA. Caput XL.

Multæ sunt Cadmiæ species, nos tantùm duas in Pharmacopolijs habemus. Vnam ex fossilium genere, Alteram factitiam. Illam Germani Galmey, & Pharmacopolæ Lapidem calaminarem. Hanc uerò Thutiam appellant, quæ omnium efficacißima est. Thutia autem Arabica est dictio, quæ metallicum Spodium & Pompholyga indicat Serapio. Posteriores uerò Botryiten Cadmiam minorem sic appellarunt, sed malè. Est autem Botryites Cadmia minor, ex accenso & liquefacto ærosolapide fuligo quædam sursum in caminos euolans, & ferreis hastis undiq; eminentibus tuberculis ceu racemus adhærens. Cadmiæ uocabulum recentiores in Cmaiam & Chniam corruperunt. Reliquum autem Cadmiæ genus in multas diuiditur species, à Galeno & Dioscoride descriptas, quarum maximus olim erat in Chirurgia usus. Verùm hæ omnes hodie ubiq; incognitæ sunt, quamuis in nostris metallicis fornacibus, maximè Goslariæ, omnes species gignantur. Diuiditur autem omnis Cadmia in Natiuam & factitiam. Natiua duplex est. Vna cuius Galenus meminit, quæ in Cypri montibus & torrentibus inuenitur, Galeni ætate omnibus alijs à quibusdam Medicis prælata, cuius magna copia in Vuestphaliæ montibus & torrentibus reperitur. Aspectu racemosa, et mixtis ueluti cubis constans, foris spadiceo, intus autem æreo aut argenteo colore. Altera lapis est ponderosus, scaber & uersicolor, quem antea lapidem Calaminarem appellauimus.

Factitia autem Cadmia in plures species conciditur. Prima Botryitis dicitur, quòd grandis racemi instar, à fornacum lateribus pendeat. Hæc rursum duplex est. Vna qualem iam demonstrauimus, sponte & casu inter liquefaciendum genita. Altera

minor

minor est, & ferreis hastis ex industria fornacibus insertis, undiq; tuberosa, & racemosa facie adhaerens. Secunda Cadmiae species Placodes appellatur, quòd ueluti latis crustis compacta sit, quae & ipsa duplicem habet differentiam. Vna crassioribus constat crustis, altera multo tenuioribus, & sibijpsi inuicem superiacentibus compacta est, quarum commissuras candicantes aut pallidae lineae cingulorum modo intersecant, quā ob causam Zonitis nominatur. Tertia uerò Ostracitis dicitur, quae testaceā & terrestrem habet substantiā, cōcretione tenuis, et colore plerūq; nigricans, in ima fornace nascens, cùm caeterae in medijs fornacibus gignantur. Omnes praedictae Cadmiae durae & pōderosae sunt. Quarta aūt pulueruIenta leuissimaq; est, Pompholygi, id est, Bullae, substantia et pondere simillima, colore ut plurimùm ex candido in aereum aut coeruleum modicè degenerans. Inuenitur et subfusca, quae praedictae plurimùm bonitate cedit, Capnitis uerò uocatur, quòd fuliginis & fumi modo leuis sit. Gignitur haec non ut reliquae in ipsis fornacibus, sed in earum ore, quo flammae eluctantur.

SPODIVM ET POMPHOLYX. Caput XLI.

Magno errore Spodium in Pharmacopolijs uocatur Ebur ustum, siue Canna, id est, arūdo combusta. Est enim hoc Arabum commentum. Adscribunt huic suo Spodio maximas in confortando epate uires, sed quas neq; ratione neq; aliqua experientia illi inesse cognoscere possumus. Verum tamen Spodium nihil aliud est, quàm extinctae metallorum fauillae, quae propter pondus rursum decidunt, & circa fornacem eiusq; pauimentum colliguntur. Hoc hodie in Pharmacopolijs Nihiligrisium, & à Germanis Grawnicht appellatur. Pompholyx uerò tenuissimis & leuissimis fauillis constat, quae summis fornacum caminis adhaerent, atq; in magnum corpus accrescunt, sed principio cùm fit, in aqua surgentibus bullis similis est, unde etiam nomen inuenit. Pharmacopolae eam Nihilialbum, Germani Weißnicht appellant. Probatur apud nos quae Norimbergae conficitur. Antispodia ueteribus dicebantur arborum quarundam frondes & chartae exustae, quibus utebantur pro Spodio, cùm huius non esset copia. Tale etiam est Arabum Spodium. Nullum tamen Spodion, siue Antispodium intra corpus sumitur. Quapropter nemo credat Arabum Spodium eas uires in confortando epate habere, quas illi adscripserunt.

CREMATVM AES. Caput XLII.

Inualuit hodie consuetudo, ut cuiusuis metalli rudem adhuc materiam, quam Germani Metallici Ertz uocant, aeris uocabulo significent. Quidam etiam hoc omnium metallorum generale nomen esse existimant: sed falsò. Nam nullus unquam autor, siue Graecus, siue Latinus, qui de metallis scripsit, hoc testatus est, sed omnes aeris appellatione, quod Graecis χαλκός dicitur, peculiare metallum significant, quod Germani Kupffer / & Latini recentiores Cuprum appellant, cuius laminae uruntur, & in Pharmacopolijs Aes ustum uocantur.

FLOS AERIS. Ca. XLIII.

Χαλκοῦ ἄνθος, id est, Aeris flos, plurimùm differt à re metallica, cōposito nomine χάλκανθον appellata. Est autem propriè Flos aeris, tenuissima aeris liquefacti substantia, quae ex repentina frigidae aquae affusione in milij magnitudine colore purpureo ceu grana densatur & expuitur. Nullum hodie in Medicina usum habet, quoniam ferè omnia metallica ignota hactenus fuerunt. Errant aliqui ex recentioribus, qui aeruginem, id est, Spangrün/florem esse aeris existimant.

SQVAMA AERIS. Caput XLIIII.

Λεπὶς χαλκοῦ, id est, Squama aeris, est aeris superficies, quae malleorū ictu in squamas resoluitur. Duplex eius genus est, crassa, & farinae modo tenuis. Crassa Kupfferschlag Germanis dicitur. Subtilior uerò Kupfferbraun / siue Kesselbraun. Tenuiorem Plinius etiam Stomoma appellat, quòd ex summa lanugine excuciatur. Porrò Stomomatis squama, de qua hoc loco Dioscorides agit, à tenui illa plurimùm differt. Nam tenuis squama ex aere fit. Stomomatis uerò Squama ex optimo ferro, quod ueteres Stomoma appellabant, quoniam cultellorum et gladiorum acies (quas ora etiam appellat sacra scriptura) ex illo fierent. Stomoma ferrum hodie etiā Chalybs, & Germanicè Stahel uocatur. Verglius Marcellus errat, quòd Stomomatis squamam, aeris squamam uocat. Nam ipse Dioscorides aliter scribit.

AERVGO. Ca. XLV.

Ἰὸν Graeci aeruginem uocant, quoniam florida sit aeris rubigo, quae priuatim in aere aerugo, ut in ferro ferrugo, uocatur. Pharmacopolis uiride aeris, Germanis Kupffergrün / Spangrün / & Grünspan appellatur. Qui barbaris & improprijs uocabulis delectantur, Aeruginem Prasion uiride uocant, ut simpliciter Prasion appellatam herbam ab ea distinguant. sed ridicula haec est distinctio. Sunt autē duo potiora aeruginis genera. Vnum ἰὸν ξυστὸν, à Graeco uerbo ξέω, quod rado significat, dicunt. Hoc ex industria & arte praeparatur, & laminis aeris deraditur, unde nomen inuenit. Derasum in massas formatur, & haec est quae ubiq; habetur aerugo. Alterū eius genus sponte in aerarijs metallis siue fodinis gignitur, & interdum in uermiculorum formam concrescit, quapropter ἰὸς σκώληξ nominatum est. Hoc autem hodie in nullo usu Medicis est. Inuenitur

tamen

A tamen non verò in nostris ærarijs fodinis.

FERRVGO. Cap. XLVI.

Ἰὸς σιδήρου, Latinis Rubigo ferri, siue ferrugo, Germanis Eisen rost appellatur. Nota omnibus res est.

RECREMENTVM FERRI.

OMnium metallorum recrementũ Græci σκώριαν, Germani Schlacken appellant. Hoc verò capite de ferri tantùm recremento agit Dioscorides, quod nos Eisen schlacken appellamus. Quidam ex recentioribus ferri squamam impropriè etiã σκώριαν uocant, ex qua pilulas præparant, à calore resoluto uentriculo salutares.

PLVMBVM ELOTVM. Cap. XLVII.

PLumbũ Græcis Μόλυβδος, Germanis Blei uocatur. Duo habet genera Plumbum. Vnum nigrum, Alterum candidũ dicitur. Illud est quod hodie simpliciter Plumbum, & à nobis Blei appellatur. Hoc uerò iam stannum tantùm Latini, & Zin Germani nominant. Porrò elotum plumbum ex nigro fit, estq; nihil aliud quàm ipsum Plumbum, cum liquore aliquo in crassiusculam substantiam detritũ, quod siccatum in puluerem transit. Malignis & calidis ulceribus curandis utilissimum.

CREMATVM, SIVE VSTVM Plumbum. Cap. XLVIII.

B Plumbum usq; in cinerem crematum hoc loco intelligit Dioscorides. Rarus hodie eius est usus.

RECREMENTVM PLVMBI.

Plumbi σκώριαν, siue recrementum, Germani Bleischlacken appellant.

PLVMBARIVS LAPIS.

λίθος μολυβδοειδὴς lapis est metallicus, colore plumbi, ex quo etiam Plumbum excoquitur. Germani Metallici illum Glantz appellant, Plinius etiam galenam. Estq; pariter argenti & plumbi ferax uena.

STIBIVM. Caput XLIX.

STibium Græci στίμμι & στίβι, Pharmacopolæ Antimonium, Germani Spießglaß appellant, quod Plinius etiam Alabastrum & Larbasum uocari scribit. Est autem scissile metallum, colore plumbi, cùm prunis inijcitur, sulphuris modo liquefit, & fœdum odorem remittit. Si diutius cremetur, tandem in plumbum transit.

PLVMBAGO. Ca. L.

PLumbaginem Græci μολύβδαιναν uocant, Cuius duplex est genus. Fit enim quædam cũ plumbo aurum, siue argentum purgatur. Estq; horũ metallorum fæx, quæ ablata massa in fundo catini reperitur. Hæc Germanicè Test appellatur. Altera fossilis est, colore prædictæ non dissimilis, quæ plumbi ferax uena est: nonnunquam etiam argenti. Eam Germani Bleischweyss uocant. Plinius utranq; hãc plumbaginem galenam etiam uocat. Vtebantur ueteres in emplastris Molybdæna. Iam uerò à Metallicis tantùm cognoscitur.

ARGENTI RECREMENTVM. Cap. LI.

Argenti recrementum priuatim Græci Ἑλκύσματα, Germani Silberschlacken uocant.

SPVMA ARGENTI. Caput LII.

ARgenti spuma Græcis Λιθάργυρος, Pharmacopolis Lithargyrium, Germanis Silberschaum / & Gledt uocatur. Duplex eius genus colore distinguitur. Quoddam enim aureo est colore, ideoq; Græcis χρυσῖτις, Pharmacopolis Lithargyrium auri, Germanis Goldtgledt dicitur. Alterum colore argenteum candorem imitatur, quod Græcis ἀργυρῖτις, Pharmacopolis Lithargyrium argenti, Germanis Silbergledt nominatur. Est autem Lithargyrium plumbum nigrum, quod purgationis causa argento additur, cum argenti sordibus in spumam concretum.

CERVSSA. Ca. LIII.

ΨΙμμύθιον Græci, Cerussam Latini, Bleiweiß Germani uocant. Et hæc plumbum est aceti acerrimi halitu in candidum pollinem resolutum. Hæc si uratur, donec rufum contrahat colorẽ, colorem facit, qui Sandix appellatur. Quem Vergilius intelligit, cùm ait: D

Sponte sua Sandix pascentes uestiet agnos.

Quo loco aliqui Sandicem herbam esse interpretati sunt, quæ lanas inficiat: sed malè. quamuis ipse Plinius etiam crediderit Vergilium herbã intellexisse: quod tamen ex uerbis illius nullo modo colligi potest.

CHRYSOCOLLA. Ca. LIIII.

CHrysocolla Germanis Schifergrün appellatur, qua olim pictores & aurifabri utebantur. Illi, quoniam iucundum haberet colorem: hi uerò ut aurũ ferruminarent, unde etiam nomen inuenit. Hodie nullum habet in Medicina usum.

ARMENIVS LAPIS. Caput LV.

ARmenium, siue Armenius lapis, æruginosam habet substantiam, ideò ærugini quoq; secundum proportionem in uiribus respondet. Paucissimi Pharmacopolæ hunc lapidem habent. quidam tamen eundem Smaragdi nomine ostendunt, sed magno errore.

COERVLEVS. Ca. LVI.

KΥανος, siue Cæruleum, Arabibus Lapis lazuli, Germanis Lasurstein uocatur.

Duplex

A Duplex illius genus est. Vnum in aurifodinis inuenitur, uenis eius per lapidum commissuras in diuersas partes tendentibus. Alterum in maritimis quibusdam littoribus gignitur, crasso sabulo simile. Est etiam factitium, quo pictores tantùm utuntur. In Pharmacopolijs ex cœruleo pilulæ fiunt, quas de Lapide lazuli cognominant.

INDICVM. Ca. LVII.

MAlè lapidis appellatio Indico præponitur, nequaquam enim lapis est, sed color in purpura cœruleus, propterea Dioscorides eum cœruleo coniungit. Est autem duplicis differentiæ. Vna in India arundinibus adnascitur, ut scribit Dioscorides. Altera infectiuum, siue βαπτικὸν appellatur, quæ apud nos à tinctoribus ex Isatide herba præparatur, cuius florida spuma est, unde à Germanis Weydtblům/ & Indich appellatur.

OCHRA. Ca. LVIII.

OChra lutei coloris terra est, quam Germani Ochergel uocant, Cuius tres sunt differentiæ. Quoties Ochræ colore plantarum flores à Dioscoride describuntur, non pallidus color tantùm, sed luteus etiam intelligendus est.

CINNABARIS. Ca. LIX.

CInnabaris sine dubio est gummi siue exiccatus ille rubeus succus, qui in Pharmacopolijs san B guis Draconis appellatur. Plinius ex Elephanto & Dracone pugna elisum & commixtum sanguinem esse credidit, Verùm falsò, & mercatorum fabulis deceptus. Nostra ætate inuentum est, proceræ cuiusdam arboris in Aphrica genitæ gummi, siue lachrymam esse. Fallitur Anto. Musa, dum putat nostrum Draconus sanguinem diuersum esse ab eo, qui à Serapione describitur, quoniam Seraplo Sideritidis esse succum scribat. Qua in re errauit Serapio, Propterea non sequitur, quòd sint res diuersæ.

MINIVM.

MInium, cuius hoc capite meminit Dioscorides, uena est, ex qua Argentum uiuum conficitur, & alio uocabulo etiam ἄνθραξ, à colore uocatur, Germanis Bergzinober/ & Queckſilber ertz nominatur. Quod hodie ubiq; Minium à Pharmacopolis, et Germanis Menge dicitur, minimè uerum est Minium, sed sandicis species, neq; unquam ex eo Argentum uiuum fieri potest, quod Minio proprium est.

ARGENTVM VIVVM.
Caput LX.

ARgentum uiuum, siue Vena eius in marmore, siue per se inueniatur, idem est. Plinius Hydrargyron ab Argento uiuo distinguit, sed malè. Germanis Queckſilber/ Pharmacopolis Chimistis Mercurius appellatur.

RVBRICA SINOPICA. C
Caput LXI.

Μίλτος Σινωπικὴ in Cappadocia olim effodiebatur, nunc uerò in nullis Pharmacopolijs habetur.

FABRILIS RVBRICA.
Caput LXII.

FAbrilis rubrica est rufa gleba, quam hodie Bolum appellamus. Huic etiam cognata est lapidosa ista terra, quam nos Rötel/ siue Rötelsteyn uocamus.

LEMNIA TERRA.
Caput LXIII.

RAriſsimè hodie Lemnia terra affertur. Mirum enim in modum adulteratur. Olim hæc Lemnia sphragis, id est, Sigillum appellabatur. Nũc uerò Terræ sigillatæ appellatione in Pharmacopolijs habetur, sed quæ minimè uera sit.

ATRAMENTVM SVTORIVM.
Caput LXIIII.

ATramentum sutorium Græci χάλκανθον, Pharmacopolæ Vitriolum, Germani Kupfferwasser appellant, multas habet differentias. Quoddam in stirias destillando concrescit, unde σαλακτὶς σαλακτικὸν, & λογχωτὸν appellatur. Quoddam in glebas cõcrescit, quod πηκτὸν, id est, gelatum uocatur. Tertium coquitur donec refrigeratum geletur, hoc ἑφθὸν nominatur, & ubiq; habetur. Colore etiam distinguitur Chalcanthum. Est enim cœruleum, uiride, & candidum. Posterioris Dioscorides non meminit. Mirum in modum errat Antonius Musa, quòd scribit Vitriolum Romanum nunc appellatum, ueterum Mysi esse. Olim coria sutores Chalcantho tingebant, unde apud Latinos nomen inuenit. D

CHALCITIS. Ca. LXV.

QVantum ex Galeno cõijcere poſsumus, duplex est Chalcitis. Vna quæ in fodinis cõcreta inuenitur, Altera quæ ex Chalcãtho fit. Vtraq; hodie ignota est, quamuis in nostris ærarijs fodinis reperiatur. Galenus cùm scribit Chalcanthum etiam in Chalcitida paulatim mutari, incepta foris à superficie mutatione, non intelligit in superficie cuiusuis Chalcanthi colore in candidam seu pallidam substantiam resolutam materiam, ut Musa falsò putat. Quapropter idem Musa immeritò reprehendit Galenum, qui ipse metallicas fodinas inspexit, & diligenter Chalcanthi in Chalcitida mutationem obseruauit, Musæ uerò nulla omnino in metallicis fides habenda est, cùm in fœdos errores incidat, utpotè homo qui nullas unquam metallorum fodinas inspexerit. Nihilominus tamen ipsum Galenum & Georgium Agricolam, metallicarum rerum diligentiſsimos scrutatores, inscitiæ arguere non erubescit. Sed impunè nequaquam hoc fecerit. Quandoquidem pro pediem

pediem temeritatis suæ pœnas luet, ubi Georgius Agricola suas de rebus metallicis lucubrationes ædiderit.

PSORICVM.

Ψωρικὸν compositio est, ex metallicis quibusdã medicamentis, contra scabiem, facta, unde & nomen inuenit.

MISY. Caput LXVI.

Misy non minus quàm Chalcanthum, congelatus est humor, qui per commissuras Pyritidis, id est, ærarij lapidis, fluxit: Ibidem aliquãdiu cõtentus in duram, sed interim friabilem, substantiam concreuit. Est autem Misy gleba, substantia, sapore & uiribus Chalcantho similis aspectu, atq; in friando arenosæ naturæ, colore aureo, stellarum & scintillarum ignis modo splendens. Fuit hoc medicamentum olim Galeni ætate in frequenti usu, à quo tempore usq; ad nostram ætatem omnino incognitum fuit, nec adhuc à quoquam cognoscitur, uno atq; altero excepto. Antonius Musa in suo de Simplicibus examine scribit, Vitriolum uulgo appellatum in Pharmacopolijs Romanum, uerum esse Misy, magno, fœdo & pudendo errore. Siquidem Vitriolum Romanum uiridissimum habet colorem, Misy aureum: nec est ulla in aspectu nota, quæ conueniat. Non animaduertit temerarius ille homo, Vitriolum Romanum illam esse Chalcanthi speciem, quæ Pecton uocatur, uiridi aut cœruleo colore, & sponte in fodinis concrescens, unde nomen inuenit. Huiusmodi sanè homines Herculi mihi similes esse uidentur, Lernæ hydræ capita amputanti. Nam cùm unum errorem tollere nituntur, quod tamen incassum conantur, multò plures & periculosiores substituunt, eosq; stabiliunt. Habetur enim scriptis eorum non parua fides. Verum autem Misy in maxima copia inueni Goslariæ, cùm in metallicas fodinas ibidem descendissem, omnino ea facie, colore, substantia & facultate, quibus à Dioscoride, Galeno & Plinio describitur. Cuius magnam quantitatem mecum huc Vuitenbergam attuli, sperans posse fieri, ut rursus in usum recipiatur.

ATRAMENTVM METALLICVM. Caput LXVII.

Μελαντηρίαν Pharmacopolæ adhuc Atramentum nigrum, siue griseum, Germani Atrament appellant.

SORY. Caput LXVIII.

Σωρὺ Melanteriæ cognata res esset, nisi rufum magis colorem haberet. Pharmacopolæ Sory ostendunt sub Atramenti rubei nomine, Germani rot Atrament uocant. Sciendum est Chalcanthũ, Chalcitida, Misy, Melanteriam, & Sory, omnia ex una materia constare, nempe gelato humore, qui per lapides æs in se habentes, fluxit & destillauit, sed differre, secundum admixtam illi terræ diuersitatem, quo fit ut omnia illa in aqua cocta Chalcanthũ remittant.

DIPHRYGES. Ca. LXIX.

Triplex est Diphrygis genus. Primum luto simile quiddam est, & in cuniculis è terra eructatur, quod Dioscorides in sola Cypro gigni testatur. Sed hoc certò affirmare difficilimum est, cùm tam spaciosum terrarum orbis, multa habeat loca omnium metallicorum medicamentorum feracia, quibus olim Cyprus nobilitata fuit. Inter quæ Germania iamdiu principatum obtinet. Ipsum natiuũ Diphryges non minus quàm Cyprus gignens. Eructatur nanq; Goslariæ è terra in cuniculis colore luteũ, substantia lentum glutinosumq;, figulinæ cretæ modo tanto impetu, sed paulatim expuitur, ut lapillos etiã prodiens sursum attollat: natura & facultatibus Misy respondet. Secundum fæx æris est, quemadmodum Molybdæna auri & argenti. Tertium ex Pyrite lapide usto præparatur. Omnium tamen optimum est secundum, quod Germani Offenbruch uocant, hodie nullum habet in Medicina usum. Pandectarius uehementer errat, quòd Diphryga & lapidem Phrygiũ eandem rem esse scribit. Confundit enim hæc duo.

AVRIPIGMENTVM. Caput LXX.

Auripigmentum Græci Ἀρσενικὸν uocant, Germani Auripigment/siue Operment. Chimistæ & Pharmacopolæ Arsenicon ab Auripigmento hodie distinguunt. Nam Arsenici appellatione facta quædam ex metallicis quibusdam uenena indicant. Est autem apud Græcos & Latinos duplex Auripigmenti genus. Vnum in glebas concretum & lapidosum. Alterum in laminas, fissile & purũ. Hoc uerò optimum est.

SANDARACHA. Ca. LXXI.

Sandaracha eandem habet cũ Auripigmento materiam, & in iisdem fodinis, & in iisdem glebis inueniuntur. Differentia est quòd flammeo colore, ut Cinnabaris metallica, fulgeat, propterea ab Arabibus Auripigmentũ rubeum uocatur. Hodie in Pharmacopolijs gummi Iuniperi Sandaracha uocatur, maximo errore, & qui ab Arabum interpretibus originem duxerit. Antonius Musa, Georgium Agricolam in Sandaracha reprehendit immeritò, quoniam ipsius Agricolæ uerba de Sandaracha nullo modo intellexit.

ALVMEN. Ca. LXXII.

Alumen Græcis Στυπτηρία, Germanis Alaun uocatur. Multæ olim eius erant differẽtiæ. Nos uerò illud habemus, quod Græci βολῖτιδα, id est, glebosum, atq; hoc factitium. Nam ex natiuo globoso scissile Alumen gignitur, quod flos ueluti illius est, uiribus efficacissimum omnium. Antonius

A Musa turpiter errat, quòd scribit Alumen scissile esse illud, quod hodie Alumen plumosum, siue de pluma uocatur. Nam omne Alumen in aqua resoluitur, & in igne exuritur. Plumosum uerò in aqua nunquam dissoluitur, neq; in igne mutatur, etiam si pluribus diebus cremaretur. Alumen scissile omnium efficacissimè totum os astringit, Alumen uerò plumosum nihil omnino præter quòd exiccet. Quid uerò Alumē de pluma sit, statim indicabitur, ubi ad lapides peruentum erit.

SVLPHVR. Ca. LXXIII.

Θεῖον Græci Sulphur, Germani Schwefel appellant. Viuum Sulphur appellatur Græcis ἄπυρον, quoniam ignem nondum expertum est. Taleexistit omne fossile Sulphur, quod nondum liquefactum & in frustula fusum est.

PVMEX. Ca. LXXIIII.

PVmex lapis omnibus est notus, quem Græci Κίσηριν, Germani Bimbs appellant. Est autem lapis in ardentibus montibus natus, qualis in Melo, Lypara, Sicilia, & alijs quibusdam locis sunt, è quibus insulis & montibus mari expositis, nonnunquam in mare præcipitantur, cui postea innatant propter substantiæ raritatem, quod uidentes nautæ & mercatores, spumam maris esse pumicem credūt: sed falsò.

SAL. Caput LXXV.

B SAlis genera plurima sunt. Prima tamen diuisione in duo genera diuiditur. Quidam enim fossilis est, & quidam factitius. Ex fossili olim maximè probabatur ad Medicinam Hammoniacus, pro quo alius factitius eiusdem nominis irrepsit, aurifabris & ærarijs fabris quàm Medicis utilior.

Nunc uerò ex fossili primam bonitatis notam habet, qui lucem transmittit, & in cubos dum frangitur se diuidit, quem gemmæ salem Pharmacopolæ uocant.

SALIS SPVMA, AVT LANVGO.

Ἁλὸς ἄχνη, id est, Salis spuma, qua hodie omnino in nostris Pharmacopolijs caremus, quamuis etiam in nostri maris cautibus gignatur, ut in Suecia, Dania, & Noriuuegia.

MVRIA. Ca. LXXVI.

ALme, id est, Muria duplex est, Natiua & factitia. Natiua ex salinarum fontibus hauritur. Factitia eo modo præparatur, quo Columella docet. Germani Muriam factitiam Saltzlacken. Natiuam uerò Sahl appellant.

SALIS FLOS. Ca. LXXVII.

Ἁλὸς ἄνθος in Aegypto Nili gignitur, & in alijs quibusdā locis. Quapropter nobis ignotus est.

NITRVM. Ca. LXXVIII.

C NItri multæ sunt differentiæ. Ex quibus etiam est quod hodie Salpetræ appellatur. Hoc substantiæ tenuitate omne aliud Nitrum antecellit, differtq; à ueterum, id est, uero nitro, quod salis modo candentibus testis prunisq; impositum, primùm paucas bullas emittit, quibus cessantibus ipsum nitrū remanet, nec ab ipso igne accendi aut consumi potest, sed salis modo tostum igni resistit. Nostrum uerò nitrum, quod ex nitrosa terræ diluto coquitur, contactum igne ocyssimè flammam concipit, totumq; in aërem resoluitur. Hinc colligimus ualde esse tenuiū partium. Nam gustatum quoq; cum maxima tenuitate pungit, atq; copiosam ex alto saliuā prouocat. Errant igitur, qui nitrum frigidum esse pronunciant.

SPVMA NITRI.

DVpliciter huius medicamenti nomen profertur. Aut enim duobus separatis uocabulis Ἀφρὸς νίτρου nominatur, aut ex utroq; composito nomine ἀφρόνιτρον. Hinc Martialis in Apophoretis utrunq; illi nomen hoc distycho tribuit:

> Rusticus es, nescis quid Græco nomine dicas,
> Spuma uocor Nitri, dicor & Aphronitrum.

Gignitur autē duobus modis. Primum per se in cautibus cauernosis, nullo iuxtà nascente nitro. Secūdo autem, in ueri nitri, quale in Aegypto habetur, aceruis superficietenus in spumosam substantiam resolutis eius glebis, quod ad nos omnino nō adfertur, neq; D apud nos hactenus inuentum est. Primum uerò in petris & antiquis muris ex nitroso tenuiq; humore in illis concepto gignitur, habetq; hoc duas ab inuicem diuersas species. Quod enim in petris nascitur, substantiam habet magis terrestrem, ideoq; in testa prunis impositum, donec ipsa testa excāduerit, primùm bullas agit, quibus attolli desinentibus, id quod aqueum in eo erat, consumptum esse cognoscimus, quo consumpto quod terrestre est, salis & ueri nitri modo remanet. Hinc dicit Dioscorides, paulò post principium, quòd utrunq; tam nitrum quàm spuma nitri, salis modo torreantur, uel crementur. Porrò Aphronitrum in antiquis muris nascens, iam dicta aspectu simile est, colore candidissimum, substantia uerò multo tenuiore, quàm in petris natum constat. Ideoq; factitij nostratis nitri instar prunis inspersum, facilimè flammam concipit, totumq; in flammam, fumum & aërem resoluitur: capellæ uehementer huius linctu delectantur.

Nouisse autem oportet, omne nitrum quod accendi potest, non esse illud nitrum quod ueteres describunt: Color uerò tam nitro quàm Aphronitro non ubiq; terrarum idem est. Alibi enim rubent, alibi ad purpuram inclinant. At Aphronitrum quod Iberiæ cauernosis cautibus adnascitur, partim cinereo, partim candidissimo cōficitur colore, atq; hoc triticeæ farinæ aspectu simile est, ut etiam Galenus scribit.

Quod

A Quod autem antiquis muris efflorescit, nunquã alio quàm candido conspexi colore.

FAEX. Cap. LXXIX.

Faecis appellatione hoc loco Vini & Aceti faecẽ intelligit Dioscorides. Est autem Faex horum liquorum sedimentum, quod Germani Hefen appellant.

CALX. Ca. LXXX.

Ἄσϐεϛος Graecè inextincta Calx appellatur, Germanicè Vngeleschter Kalck. Crematur et Calx ex marinis buccinis, ut in maritima Germaniae ora, ubi omnia aedificia, tam publica quàm priuata, huiusmodi calce extruuntur. In mediterraneis locis ex albo lapide & marmoris genere quodã uiliore paratur.

GYPSVM. Cap. LXXXI.

Gypsum in multa genera diuiditur. Quoddam in longos & rectos pectines finditur, quoddã uerò in laminas, quod idem est cum Aphoselino, siue speculari lapide. Quoddam etiam in glebas magnas concreuit. Omnia haec genera Germani Gips uocant.

SARMENTORVM VITIVM CInis. Cap. LXXXII.

Sarmenta uitis omnibus nota sunt, ex quibus Cinis lixiuiae causa uritur: quamuis ipse etiã Cinis per B se Medicinam faciat.

HALCYONIVM. Ca. LXXXIII.

Ἀλκυόνιον marinae spumae species est, propterea in Pharmacopolijs spuma maris uocatur, cuius quinq; habentur differentiae.

ADARCES. Ca. LXXXIIII.

Ἀδάρκης quoq; spumosum quiddam est, quod Itali Pallam marinam uocant.

SPONGIAE. Ca. LXXXV.

Spongiae omnibus notae sunt, quibus mensae & alia quaedam exterguntur, Germanicè Schwemme uocantur: quo nomine etiam Fungi continentur.

CORALLIVM. Ca. LXXXVI.

Corallium lapideus frutex est in mari natus, cuius tres species triplici colore distinguuntur. Est enim nigrum, candidũ & rufum, Omnes Germanicè Corallen appellantur. Vulgatius est rufum, & preciosius candidum. Nigrum rarò inuenitur, et priuatim ἀντιπαθὲς uocatur.

PHRYGIVS LAPIS. Caput LXXXVII.

Qualis sit lapis Phrygius, hodie omnino incognitum est, quãuis in omnibus ferè Pharmacopolijs habeatur sub lapide Lyncis nomine. At cùm duo sint lapides Lyncis appellatione uenientes, necesse est ut indicem, uter horum Phrygius sit. Pri- C mus itaq; instar digiti oblongus atq; teres est, & in mucronem desinit. Alter uerò aspectu terrae glebam imitatur, mediamq; inter lapidem & terram substantiam habet: colore est pallidus aut subfuscus, candidisq; maculis & lineis ueluti situm contraxisset, distinguitur. Posteriorem hunc Phrygium lapidem esse censemus. Autor Pandectarum atq; Serapio Diphryges & Phrygium lapidem confuderunt, eandẽ rem esse falsò existimantes.

LAPIS ASSIVS. Ca. LXXXVIII.

Aßius lapis in Asso Troadis promontorio inuenitur, unde nomen inuenit. Hodie uerò ignotus est.

PYRITES LAPIS. Cap. LXXXIX.

Pyrites lapis Arabibus Marchasita, Germanis Kiß uocatur, cuius multae sunt species, metallicae rei peritis cognitae.

HAEMATITES. Cap. XC.

HAEmatites lapis nomen suum in Pharmacopolijs retinet, & Germanicè Blůtstein appellatur, cuius multae species à Plinio enumerantur, quae omnes in Herciniae Saxoniae montibus gignutur, una tantùm excepta.

SCHISTVS. Cap. XCI.

Σχιςὸς scißilis est lapis, substãtia & uiribus Hae- D matiti similis, colore tamen magis pallido, & uiribus secundum proportionem debilioribus ab illo dignoscitur.

GAGATES. Ca. XCII.

Gagates & Thracius lapis substantia & uiribus ualde similes sunt. Vtraq; enim ex bituminosa materia constat. Distinguuntur inuicem formae diuersitate. Gagates enim crustaceus est. Thracius uerò sibijpsi undiq; aequalis. Porrò lapidis Gagatae species est, qui copiosè in Germaniae montibus inuenitur, & quo fabri aerarij & ferrarij pro carbonibus utuntur, quod ex substantia, odore, uiribus & forma demonstrari potest. Germanicè hi lapides Steynkolen appellantur. Hoc Gagatae genus Theophrastus ἄνθρακας γεώδεις uocat.

THRACIVS LAPIS. Caput XCIII.

Thracius lapis idem est cum succino nigro, quod nos Schwartz Augsteyn appellamus.

MAGNES LAPIS.

Magnes lapis in multis Germaniae locis inuenitur, propterea omnibus notus est, Germanicè Magneth / & Eisenbraut uocatur. Nascis

A tur in Misniæ montibus, & in Hercinia Saxoniæ, prope Harziburgum, miliare Germanicum à Goslaria distantem arcem, & ab eius loci incolis Segelsteyn appellatur, quòd nautæ eo utantur.

ARABICVS, GALACTITES, MElitites, Marochtus, Alabastrites, & Thyites, lapides.

Arabicus, Galactites, Melitites, Marochtus, Alabastrites, & Thyites, hodie omnino incogniti sunt lapides: quamuis ad Thyiten etiam referri posit lapis, qui Stolpæ nascitur, duritie sua etiam ferrum durißimum respuens. Ex hoc olim mortaria fiebant, unde & nomen inuenit. Porrò Galactites Hildenshemij gignitur, ijsdem forma, substantia & uiribus, quas illi Dioscorides tribuit. Arabicus quoq; quamuis non cognoscatur, Hildenshemij in montibus inuenitur, partim candidißimo, partim maculoso ebori similis. Vstus exasperatur, ideoq; optimum dentifricium existit.

IVDAICVS LAPIS.

Iudaicus, qui etiam Palamites, Phœnicites, Thecolites & Eurios appellatur, adhuc in Pharmacopolijs Iudaici nomine habetur. Plinius ex eo lapide quatuor fecit lapides, nominũ diuersitate deceptus. Est autem insigni & mirabili forma lapis, in quo solo naturæ artificium cognosci potest.

B AMIANTVS LAPIS.

Amiantus lapis sine dubio est scißilis ille & friabilis lapis, quem Pharmacopolæ Alumen plumosum uocant, qui eam habet naturam, ut igne nunquam consumatur, etiamsi aliquot diebus cremetur. Multæ eius differentiæ sunt. Inuenitur interdũ flexilis, ut fila & tela ex eo fieri poßint. Agyrthæ pilos Salamandræ esse dicunt, sed falsò. Est enim lapis qui ex montibus effoditur. Plinius Indici cuiusdã lini meminit, quod igne consumi non poßit: sed mercatorum fabulis deceptus. Nam idem est cum Amianto linum illud. Germanicè hic lapis Federweiß/ Steinflachs/ Steindacht/ vñ das Ewig liecht appellatur. Est & aliud Amiantum, quod in laminas finditur, ut lapis specularis, sed huius nullam facit mentionem Dioscorides.

SAPPHIRVS.

Sapphirus gemma est omnibus nota, cuius plures sunt species, uulgo Saphir uocatur.

MEMPHITES.

Memphites circa Memphim urbem Aegypti inuenitur. Hodie uerò omnino incognitus est.

SELENITES.

Selenites qui alio nomine Aphroselinus uocatur, idem est cum speculari lapide, quem Germani unser Frawen Eiß/ & Erdtglaß appellant. Fin- C ditur in laminas, ex quibus olim fenestræ fiebant, quales adhuc in uetustis templis & ædificijs uidemus.

IASPIS.

Iaspis multas habet species, quæ colore distinguuntur, hodie tantùm notus est qui ad rufum colorem inclinat, Ienæ pluribusq; alijs locis in Germania nascens.

AETITES.

Aëtites non in aquilarum nidis gignitur, sed in montibus & saxorum commissuris inuenitur. Germanicè Adlers stein uocatur.

OPHITES.

Ophites multas habet differentias. Qui uerò cinereo est colore, & maculis distinctus, in Germania etiam inuenitur, & uulgo Schlangenstein appellatur, è quo cochlearia & pocula fiunt, quæ contra uenena uim habere creduntur. Diui Benonis monumentum quatuor columnis ex Ophite factis sustentabatur Misnæ in arcis templo, quod hoc anno destructum est.

Porrò Ophites, cui grauitatem Dioscorides tribuit, hodie omnino non cognoscitur, dubiumq; est utrum ea uox βαρὺς, id est, grauis, ad pondus an ad odoris grauitatem referenda sit. Porrò Hildenshe- D mij marmor planum ceditur, maculis atq; etiã squamis serpentinis similibus constans, odore cùm teritur graui ustum cornu, simulq; putrida oua referenti, qui etiam eo odore alioquin saluberrimum fontem sub huius marmoris petra largis undis scaturientem inficit. Nam ieiuno stomacho haustus, ructus cit odorem & saporem ipsius lapidis referentes. Porrò hoc marmor sine dubio est Ophitis species. Hinc colligitur, grauitatem non ad pondus, sed ad odorem referendam esse, cùm aliàs ferè omnes lapides ponderosi sint.

SPONGIARVM LAPIDES.

In Spongijs testacei inueniuntur lapides, qui in Pharmacopolijs adhuc habentur.

LITHOCOLLA.

Lithocolla gluten est, quo lapicidæ lapides fractos conglutinant. Germanicè Steinleim uocatur, cuius plures sunt confectiones.

OSTRACITES.

Ostracites Hildenshemij nascitur substantia & asperitate testas lateresq; imitatur, atq; percussus eorum modo resonat, concretione planus est, sibypsi crebris ceu lateribus interpositus.

A

SMYRIS LAPIS.

Smyris duritia Adamanti proximus est, ideoq; Gemmarij utroq; gemmas poliunt. Vitrum etiã eo finditur. Germanicè Schmirgel/ siue Schmirzil uocatur.

ARENA LITTORALIS.

Hoc loco intelligenda est Harena, quæ in marinis littoribus inuenitur.

COS NAXIA.

Naxiæ cotes in Cypro olim inueniebantur, nobis pro eis alias accipere licet, quæ simile habeant temperamentum.

GEODES LAPIS.

Geodes lapis Aëtite cognatus est. Quemadmodum enim Aëtites lapidem, Ita Geodes terram in se complectitur, propterea à Græcis γεώδης, & à Germanis Erdstein uocatur. Gignitur in Misnia non procul à Dresda, & in Saxonia prope Hildenshemiam urbem.

TERRA. Caput XCIIII.

Eretria, Samia, lapis in Samia terra repertus, Chia & Selenusia terræ hodie omnino non afferuntur. Cimolia uerò Creta etiam appellatur, cuius duplex genus colore distinguitur. Est enim purpurascens altera, & candida altera, hanc Cretam Latini, & Germani Kreiden/ siue Cnit appellãt. Affertur ex Anglia.

B

MARINAE TESTAE.

In maritimis locis & littoribus ex salis aspersione, terra & calculis testacea corpora concrescunt, quæ Dioscorides hoc loco intelligit.

TERRA EX FORNACIBVS.

Fornaceum terra omnibus nota est, quam Germani Ofen leymen/ siue Backofen leymen uocant. Non tamen intelligenda est terra, siue lutum ex quo fornaces fiunt, sed ea quæ iam in fornacibus longo tempore exusta est.

C

MELIA TERRA.

Ex Melo insula olim terra hæc in alias terras ferebatur. Nunc illi cognata quædam alia ex Tripoli Aphricæ affertur, temperamento, uiribus et substantia Meliam referens, qua Barbitonsores in extergendis peluibus utuntur. Ipsa tamen Hildeshemij inuenitur, ea substantia, colore, strepitu, & abstergendi ui, quibus hîc describitur. Plinius candidæ etiam meminit, quæ Melini nomine & ipsa ibidem reperitur.

AMPELITIS TERRA.

Ampelitis, siue Pharmacitis terra, Bituminosam habet substantiam, & gagatis modo crustacea est, & in assulas finditur. Scissilis talis apud nos etiam cum fossilibus carbonibus (quos gagatis speciem esse dixi) ex montibus eruitur Zuicauiæ in Misniæ finibus, & Aquisgrani in inferiori Germania à fabris lignarijs Schwartze kreide/ id est, Nigra creta appellatur.

FVLIGO. Caput XCV.

Ἀσβόλη Græcis, Fuligo dicitur, Schmitze Germanis. In primo libro de Fuligne dictũ est, quæ ex pinguibus rebus conficitur. Hoc uerò loco eam Fulignem intelligit Dioscorides, quæ in Vitrarijs Officinis ex siccis lignis flamma resolutis gignitur. Inuenitur etiam pinguis, lenta, & in nigras massas pici similes concreta Fuligo, maximè in rusticis ædibus, trabibus supra focum adhærens, quæ ex humidis lignis fit, & Germanis Rüß appellatur, acrimonia prædictam superans.

D

ATRAMENTVM LIBRARIVM. Caput XCVI.

Omnibus notum est quo scribimus Atramentum. Hodie tamen alia ratione fit, quàm qua Dioscorides docet.

Finis Annotationum Valerij Cordi in Dioscoridem.

EVRICII CORDI SIMESVSII, IVDICIVM DE HERBIS ET SIMPLICIBVS MEDICINAE: AC EORVM, QVAE APVD MEDICOS CONTROUERTUNTUR, decisio & explicatio.

A.

Acacia uera non est agrestium Prunellorum succus, sed nascentis in Aegyptia cuiusdã spinae fructus.

Acanthus, Branca ursina Romana, hodie ab Italis dicitur.

Aconitum alterum, id est, Lycoctonon, Wolffskraut.

Acorus non est Gladiolus ille nostrâs, luteis Lilijs.

Acutella, Dioscoridis est Ononis, Germanicè Hawhechel/ & Stallkraut.

Adianton, nõ est muraria Rutha, Germanicè Maurrauten.

Aegylops non est dicta Aquileia herba, sed fortè Auena, quam Virgilius sterilẽ cognominat. Festucago à Gaza uertitur.

Agrimonia hodie dicta, uerum est antiquorum Eupatorium.

Aiuga, id est, Chamepitys, quae hodie Iua moschata dicitur, corrupto scilicet ab ibiga (quod item ab abiga est corruptum) nomine.

Alcaea fortè, quae Germanicè Hochleuchten / & Sigmarskraut nominatur.

Alcibiadium fortè sylvestris Buglossa: habet enim semen quasi uiperinum caput.

Alibium, id est, Inguinalis & stellaria Buboniumq́;.

Alsine duplex, maior quae Caprifolium & Matersyluia: Minor, quae altera Auricula muris dicitur.

Alysma, quod uulgares Herbarij Alineam corruptè uocant, Aquatica plantago est, alia tamen à Barba syluana.

Amarãthos duplex, purpurei scilicet et aurei floris: haec Stechas citrina hodie dicta, illa Flos amoris.

Amaracus in Galeni simplicibus eadem Matricariae, Meter/ Mütterkraut. Sic & Sampsychon cognominatur.

Ambubeia, agreste Cichorium, Wegwart/ Wegweise/ & Hindtleuff.

Amianton, uide Salamandra.

Amomum, Hierichuntis rosa, quae ut sacrum spectaculum in natali Christi nocte, quasi tunc aperiatur, hactenus in Templis ostensa est.

Ampeloprason, uineale Porrum, Wild lauch.

Androsaces, fortè quae hodie Cuscuta dicitur.

Androsaemon, ultima Hyperici species propriè dicitur.

Angelica apud Dioscoridem Smyrnion.

Antyrrhinon, herba quae aliàs iam Orant dicitur. Et fortè eadem Cynocephaleae.

Aparine Germanicè Klebkraut.

Apios, herba quae et Raphanus agrestis, rotunda radice.

Apium palustre, fortè Giersca, uel Angelicae species.

Arbutum, id est, Vnedo, quo etiam nomine Epimelis, id est, Sitanium, Mespilum dicitur.

Argallicum apud Aurelianum Symphytum est, id est, Walwurtz.

Aristolochia rotunda, non est quae Germanicè Holwurtz appellatur, quòd historiae minimè respondeat.

Armeniaca mala Germanicè Amarellen.

Aron omnibus eodem uulgo nomine cognita, cui Serpentaria in uiribus similis: non habet, ut Plinius tradit, magnam radicem.

Asa non est, ut hodie Medici putant, Laser seu Laserpitiũ, sed alius ueteribus fortè ignotus succus.

Asclepias falsò à quibusdam ea herba, quam uulgo Gundelreb dicunt, creditur.

Ascyron, est secũda species Hyperici, Perforata, quã uulgo Kunrat/ Harthaw/ & Vnserfrawen betstro nominant.

Aspalathos, arbor ignota, quam Arabes Darsciscahan, seu Darsisahan uocant.

Aspergula Germanicè Liddegenge.

Asphodelo carent Germani Seplasiarij.

Asplenos, id est, Scolopendria, non tamen Ceruina lingua, sed quae Arabicè Ceterach, et Germanicè Steinfarn uocatur.

Aster Atticus, est Inguinalis, quam malè apud Serapionem pro Eryngio accipiunt, nomine decepti Herbarij.

Auena Graecè Aegylops à Plinio dicitur.

Auricula muris, quae Graecis, idem significante nomine, Myosotis dicitur, non est Pilosella, quam Germanicè Meußohr uocamus.

B.

Barocus fortè Galiopsis, Daube nesseln/ Binsaugen.

Bechion, Tußilago Latinè, Farfarella, & Vngula equina terrestris, Germanicè Eselshüff/ Brandlattich.

Behen, ignota antiquis Graecis radix.

Berwurtz fortè Daucus Creticus.

Ben apud Arabes idem Mirabolano, quam Dioscorides Myrepsicam cognominat.

Berberi fructus Spinae, quae Graecis Oxyacantha, id est, Acida spina dicitur. Germanicè Surich/ Erbsel.

Betlersleuse/ fortè Graecorum Xanthium.

Bitorta, quae & Bistorta, nõ est, ut creditur, Serpentaria.

taria, imò plus ad Britannicam accedit.

Blattaria, species est Verbasci, non ita hirsutis, sed uiridioribus folijs.

Blitum Germanicè Benet: & est hæc uox à Latina uoce benedicta corrupta, Alia tamen est à Benedicta illa, quæ Cariophyllata dicitur.

Branca ursina, Romana herba est Topiaria, quæ Acanthus Græcè uocatur, & Pæderates: de qua Virgilius in Bucolicis.

Braßica uulgare olus, Germanicè Köl.

Braßica marina, quæ à Medicis hodie Soldanella uocatur.

Britannica credi posset fortè eadem Bistortæ, quam falsò Serpentariam dicunt.

Bubonium, id est, Alibium, Inguinalis, Aster Atticus, Stellaria.

Bucranion à Galeno dicta, Antyrrhinos est.

Buglossæ hodie plures uocantur, uix tamen uera hic cognoscitur, quã Leonicenus Cirsion putat, Syluestris fortè Echion, id est, Alcibiadion est.

Bulbus agrestis, Græcè Colchicon, Germa. Herbstblůmen.

Buphthalmus nõ est eadem cum Chrysanthemo, sed quæ uulgo Rütill/id est, Vaccinum anethum dicitur, aliâs Cotula non fœtida.

C.

CAcalia eadem Cancano, & nõ diuersa, ut Aegneta putauit.

Calamus odoratus, fortè non hîc habetur, & qui sic hodie dicitur, fortè Acorus est.

Capsia, est quæ Zinziberina & Piperina dicitur, et fortè inter Nasturtij genera referenda.

Capatium hodie dictum olus, Germanicè Caputz/ Braßicæ genus est, quod Cumanum Plinius uocat, Seßile, folio & capite paululum, non tamen ubiq;, similiter prouenit.

Cardiaca, fortè Melissophyllo adnumerãda, uel Marrubij species.

Cardus panis, Eryngij species creditur.

Cariophylli flores antiquis ignoti.

Cataputia minor, Germanicè Lathyris: maior Cici siue Croton, Arabicè Cherua seu Kerua.

Catanance nõ est altera species Tormentillæ, seu Bistortæ.

Celtica nardus, non est illa Lauendula, quod quidam uolunt.

Centaurium maius est, quod Rha ponticum hodie putant. Ita uerum Rha ponticum hîc non habetur.

Centum capita etiam Arabicè, fortè Bubonum seu Aster Atticus dicitur. Vnde error, quod Aster Atticus in Serapione pro Eryngio credatur.

Centunculus, uulgaris herba, qua contra Tormina uetulæ utuntur, hinc Rodekraut/ uel Rhůrkraut/id est, Torminalis, Græcè Gnaphalium: quamuis Plinius difficilem eius historiam faciat.

Ceruina lingua, non est Scolopendria, sed ea herba, quam Dioscor. Phyllitida dicit: quamuis Leonicenus Ceruinam linguam Hemionitida putet.

Ceterach, uide Scolopendria.

Chamædrys, nõ alia est à Chamærope, ut putauit Aegneta, nec à Gamandrea, ut uulgares ostendunt Herbarij: Herba notißima, quæ Germanicè Loge uel Gamanderlin uocatur.

Chamæleones non sunt, ut quidã putant, duo isti Cardui, quorum alter Vihdistel/alter Mariendistel uocatur.

Chamæcissus, non uidetur esse, quæ uulgo Gundelreben dicitur.

Chamæcyparissus non est Cupreßina, sed quæ Germanicè Cypressenkraut dicitur. Coronaria est herba.

Chamæpitys, id est, Aiuga, Abiga, Ibiga. Vnde Ibica, & dehinc paulatim Iua ab odore moschata dicta. In quo errant uulgares Herbarij.

Cheiri non sunt frigidæ, nec inter Murarias uiolas computari debent.

Chelidonion minus, uulgaris herba, in humidis locis in Maio tantùm conspicitur. Hinc Germanicè Meykraut. Saxones Scorbockskraut/ Hieronymus Feigwartzenkraut appellat.

Chrysanthæmon malè ab Hermolao Barbaro Buphthalmus creditur, est ea herba, quæ Germanicè Johans blůmen/ & Pferdsaug dicitur.

Cicerbita, id est, Sonchus Græcè, Germanicè Hasenköl/quidam & Taraxacon putant.

Cichorium, Intybum syluestre, Wegweiß/Hindtleuff.

Cici, uide Kerua.

Cicutæ semine malè hodie Medici pro Ruthæ syluestris semine utuntur: quamuis à Leoniceno erroris admoneantur.

Cirsion Græcè, quasi Varitaria creditur à Leoniceno esse, quæ Buglossa hodie.

Cissampelus, altera species Helxines, quæ Latinè Cõuoluulus, & Germa. Zaunglocken dicuntur.

Citrago, dubitatur an ea herba sit, quam aliâs Melissophyllon, & iam ubiq; Melissa creditur. Quoniam Apes ea non delectantur.

Colchicon, Bulbus agrestis, Germanicè Herbstblůmen/nõ est Narcissus, ut Brunfelsius putat, nec fortè Hermodactylus, licet id Serapio credat.

Columbinus pes, herba Rupertiana, species gruinæ herbæ, Germanicè Schartenkraut. Alia species Acus muschata dicitur, quæ maximo errore pro Amomo creditur.

Conuoluulus Zaunglocken/Græcè Cissampelus, & Helxine altera.

Conyza nõ est, ut Brunfelsij Tomi pingunt, quæ Germanicè Flöhekraut dicitur, nec Thymbra, ut putat Iacobus Manlius.

Cordumeni, Cardamomum, & Carui agreste.

Cornus, arbor, cuius fructus Dirlas uocant.

Coronopus non est hodie dicta Pes coruinus.

Corrigiola, Proserpinaca.

Cirenaicus succus, id est, Laser.

Crisson non est Senecio, ut totum fermè Medicorum uulgus credit, sed altera Sisymbrij species, quæ Cardamine, id est, Nasturciaria dicitur.

Croton, uide Kerua.

Cucumis agrestis, unde Elaterium, de quo autores uariant quod optimum sit.

Cunila fortè quæ hodie Serpyllum syluestre creditur, altera scilicet Thymbræ species.

Cupreßina, non est Chamæcyparissus, sed Chamæpitys.

Cuscuta, fortè est Dioscoridæ Androsaces.

D.

Damasonium, id est, Alysma, aquatica Plantago: non tamen quæ Barba syluana dicitur.

Darsisahan Arabum, Dioscoridæ est Aspalathus, & non Syluestris punica.

Darsisahan, id est, Aspalathos. Manardus Sandali speciem putat.

Daucus Creticus, fortè Berwurtz/ quæ hodie Meum creditur.

Delphinion dubitatur an sit Sene, ut quidam putant.

Dictamno uera caremus.

Dracunculus quæ Dracontia & Serpentaria & Colubrina, non est Bistorta, sed Aro similis.

E.

E Berwurtz/id est, Cardus panis, Eryngij species.

Echion, id est, Alcibiadiũ, syluestris Buglossa fortè.

Elaterium quod optimum & peßimum sit, autores uariant.

Endiuia corruptum ab Intybo est, nomen multarum Herbarũ, quæ omnes Seridis appellatione à Græcis comprehenduntur.

Epimelis Mespili species, Vnedo, teste Galeno, etiam Latinè dicta.

Equisetum fortè pro altera Sanguinali posset intelligi, cùm creditum hodie Equisetum historiæ non undiquaq; respondeat.

Erigeron non est Carduus benedictus, sed herba uulgaris, quæ Germanicè Creutzwurtz dicitur, Latinè Senecio, quo nomine malè Crissonem Medici uocant.

Erinos eadem Echino, ex quibus tamẽ Aegineta duas facit herbas.

Eryca, uulgaris frutex est, qui Heyde Germanicè uocatur.

Eryngij species non facilè nec temerè ab omnibus cognoscuntur, nec ubiq; inueniuntur.

Euphragia malè picta est in Brunfelsio, alia enim est quàm illa apparet.

Eupatorium antiquorum est ea, quæ hodie Agrimonia & inuersa Lappa dicitur.

F.

Faba nostrâs quid sit, multis argumentis dubitatur.

Faba inuersa, Solanum somnificum creditur.

Flos amoris, alterum Amaranthum, purpureo scilicet flore.

Flos autumnalis, Colchicon, Bulbus agrestis.

Fraxinus malè à Pandectario uertitur, cùm Vlmus eo capite intelligi debeat.

Frugem, quæ Rocken dicitur, nõ rectè nominamus.

G.

Galiopsis fortè Barocum, quæ Germanicè Binsaugen dicitur, Eadem fortè Vrtica fatua.

Galion herba uulgaris, minor quàm Aparine.

Gladiolus Dioscoridis in Germania non temerè nascitur, & non est aquatica illa herba, quæ hîc Schwertlen appellatur, sed in aruis inuenitur.

Gnaphalium, Latinè Centũculus, Germanicè Rode kraut/uel Rhũrkraut/uulgaris in hortis & alijs laboratis locis herba, Albinus etiam dicta.

Gorgilon, quæ aliàs Tordylon, & Hordylon, Carui agreste, & à quibusdam Cordumeni dicitur, quo tamen nomine Cardamomum ab Arabibus uocatur.

Goßipium, hodie cum Arabibus Coton dicunt & Bõbacem, uulgo Baumwoll.

Gramen Græcis Agrostis aliud est à Polygonio, quod tamen etiam Gramen dicitur à Latinis.

Gummi Arabicum, Serapio Acaciæ succum putat, cùm Græci id non affirment. Imò apparet Gummi Arabicum fortè idem esse cum Tragacantha, quantum ad uires attinet.

H.

Halicacabus species Solani, quæ Arabicè Alkekengi, Germanicè Boberellen / Judenkirssen uocatur.

Heliochrysos à Galeno Amaranthus dicitur, licet Aegineta duas has herbas putet. Estq; illa, quæ hodie Stichas citrina, & Germanicè Reinblũmẽ/ & Mũtterkraut uocatur. Malè quidam hanc inter Absynthij genera referunt.

Helxine, Parietaria, Vitrago, Vrceolaris est, non tamen ea herba, quæ luteis & similibus purpureis floribus insignis, Tag vnd nacht dicitur.

Hemionitis à Leoniceno Ceruina lingua creditur, cùm tamen Ceruina lingua Phyllitis sit, & non Scolopendria.

Herba Flaura, id est, Planta leonis, Græcè Oxytriphyllon, uel simpliciter Triphyllon, hoc est, Trifolium acutum, uel simpliciter Trifolium dicitur. Non est uulgare illud pratense, ut hactenus erratum est, Trifolium.

Herba Tunici à Magno Mediolanensi Polemonion Dioscoridis dicitur. Sunt tamen qui dictos Cariophyllos flores putent.

Herbst

Herbstblůmen Colchicon, Bulbus agrestis, non est Narcissus.

Hermodactylus, fortè alia est à Colchico, licet in Serapione hoc caput, Surugen scilicet, Hermodactylum in lemmate habeat.

Hawhechel uel Stallkraut / id est, Ononis, Acutella, Resta bouis, Remora aratri.

Hieracium duplex, Soncho similis herba, quæ à quibusdam Hasenköl & Gensßdistel putatur, quas tamen ego Sonchos seu Cicerbitas puto.

Hippice herba famem sitimq; sedare dicitur.

Hipposelinon, grande Apium, species Angelicæ, uel Gierscа maior.

Hippuris, id est, Equina cauda, seu Equisetum, quasi ignorari uidetur.

Hordylon, uide Tordylon.

Hyacinthus non est, ut poëtæ fabulantur, Regum nomine inscriptus flos, sed quod Latinis Vacciniũ dicitur: Vaccinium uerò non est Heydelber.

Hydropiper fortè eadem, quæ Persicaria mordax, quæ non habet maculas, à Plinio Piperitis & Siliquastrum dicta. Dubitatur an Piper aquæ, & Piper caninum idem sint: certè Auicenna separat.

Hypericon propriè dictum non est Perforata, seu herba Ioannis, seu Fuga dæmonis, licet & hæc Hypericon cognominatur, cùm proprio nomine Ascyros uocetur.

Hyssopus nostrâs non congruit descriptioni apud Dioscoridem, ut uidere est in capite Origani, & alibi. Nam in proprio capite non describitur.

I.

INdicus succus pro Asa accipi alicubi uidetur.

Inguinalis, id est, Aster Atticus, Bubonium, Alibium, Stellaria, Sternkraut.

Intybum, commune est nomen omnium Herbarum, quæ Græcè Seridos appellatione comprehenduntur. Id uocabulum paulatim in Endiuiam deprauatum est.

Iua corruptum est ab Ibica (quod ab Ibiga, & id ipsum ab Abiga deductum est) nomen, & est Chamæpitys: cognominatur hodie moschata, à bono scilicet odore. Sic nescientes quidam Medici Chamæpityn norunt: pro qua tamen hodie uarias alias herbas non rectè accipiunt.

K.

KErua seu Cherua, apud Serapionem, quæ Cataputia & Pentadactylus dicitur, Græcè Cici & Croton, Germanicè Wunderbaum. Hinc oleum Cicinum, & de Kerua.

L.

LAcerta alia bestiola est in Italia, quàm quæ hîc sic uocatur, quæ fortè Seps est.

Lamium, id est, Vrtica mortua cum albis floribus, fortè Galiopsis species.

Laser, Mumia Arabica uideri posset.

Latacen herbam qui habet, omnium rerum copia abundare creditur.

Lathyris, Cataputia minor, Germanicè Springwurtz / Saxonicè Creuceboum.

Latiua corruptè legitur apud Pandectarium, quasi alia à proxima sit, eadem enim ei est.

Lauandula non est, ut quidam putant, Nardus Celtica.

Laurus Alexandrina, id est, Vuularia, Bislingua, Germanicè Hauchblat.

Letura etiam ex Lathyride corrupta uox est apud Pandectarium, & eadem ei res est.

Lepidion, idem Scitaragi apud Serapionem.

Libanotis quidam Rosmarinus est, sed non quæ hodie sic dicitur. Altera Libanotis, coronaria scilicet, est nostrâs Rosmarinus, cuius species est Lauendula.

Lichnitis Verbasci species, quæ & Thryallis Græcè, Germanicè uerò Campulosen / seu Marien rosen uocatur.

Ligustrum nõ significat Conuoluulum, id est, Zaunglocken / ut literatores putant, sed frutex qui Rheinweiden / & Mundtholtz dicitur, Græcè Cypros: quamuis Leonicenus Cypron similem Ligustro fruticem dicat.

Limonium fortè ea est, quam hodie Pirolam Latini, Germani uerò Waldtmangolt / & Wintergrün uocant.

Linaria eadem est Vrinali, quã tamen uulgares Herbarij ab ea disiungunt. Eadem quoq; est Osiris, apud Dioscoridem Krottenflachs.

Lini genus apud Plinium, unde inextinguibilis tela fit, fortè Amianton est, lapis unde huiusmodi fila ducuntur.

Lysimachion, herba quæ Germanicè Weyderich / id est, Salicaria dicitur, credi poßit, si acer eius fumus muscas necaret.

Lolium, ignotum fortè nostratibus, non enim est quã uulgo Dorth appellant.

Lonchitis altera, similis Scolopendriæ, ex cuius figura, quæ Polypodio similis, apparet Scolopendriam non esse Ceruinam linguam.

Lunariam Fabam inuersam, id est, Somnificum solanum quidam dicunt.

Lycoctonon, id est, alterum Aconitum, Wolffskraut.

M.

MAiorana eadem Sampsycho ab omnibus dicitur, Germanicè Meyeran. Cognominatur etiam Amaracus: quo nomine tamen Matricaria dicitur à Galeno.

Malua hortulana hîc non ubiq; nascitur, sed rara usu & quasi ignota est, Romana Malua dicitur. Römische Bappeln.

Mandragoras nõ est radix illa, quæ humana effigie

forma

formata, ab Agyrthis non citra dolum magno uenditur.

Maron ignota hodie herba, Origano ferè congener.

Marrubium dicit Nicander etiam Melissophyllon seu Meliphyllon.

Matersyluia, id est, Periclymenon Græcorum, Latinè Caprifolium, Germanicè Lienenblůmen/ Specklilien.

Melilotus uera ignoratur apud Seplasiarios nostros.

Melissophyllon, Apiastrum est. Sed an eadē sit, quæ hic pro Melissa & Citragine ostenditur & creditur, dubitari potest: cùm Apes ea nihil oblectē tur, ei etiam florenti non insideant.

Mentha non est frigida, nec absumit humanam genituram, ut Aristoteles falsò tradidit.

Millefolium, non est herba illa, quam hodie sic appellamus in Germania.

Milium solis, id est, Lithospermon, Germa. Steinsame/ Merhirß.

Mirabolanus apud Dioscoridem alia est ab hodie uocatis Mirabolanis, quæ inter palmulas fortè referri possunt.

Mumiæ capite Serapio Pissasphalton describit ex Dioscoride.

Myaros & Myagros, malè ab Aegineta pro diuersis herbis creduntur, cùm eadem res sit.

Myrica, non est frutex quæ uulgo Heyde dicitur, sed eadem Tamarici, quam hodie Tamariscum dicunt. Eryca uerò Heyde uocatur.

N.

NArcissus non est autumnalis ille flos, ut Brunfelsius putat.

Nenufar, id est, Nymphæa, non habet Cicoreæ foliū, ut Apuleius tradit.

Neuras & Poterion idem est, quamuis Aegineta diuersas herbas crediderit.

Nigella non est herba, quæ Germanicè Raden dicitur, sed schwartz Kümmich/ uel schwartz Coriander Nigella est.

Nymphæa Nenufar hodie dicitur, Germanicè See blůmē/ Wassermahn/ Saxonicè Seekenken.

O.

OEnagra Græcis à uino dicta herba, quòd eius odore homines exhilaret, & quasi gaudio inebriet.

Oenanthe, creditur à Brunfelsio Philipendula, sed historia non per omnia respondet. Hanc herbam dicit Vergilius Marcellus se nusquam apud Dioscoridem legisse, cùm tamen eius caput interpretatus etiam scholijs suis ornârit. Est & Oenanthe Labruscæ flos.

Ononis, quæ Latinè Acutella, Resta bouis, & Remora aratri, Germanicè Hawhechel / & ab equitibus Stallkraut dicitur.

Ophthalmica, id est, Eufragia, seu Ocularia, Arabicè Adhil, Germanicè Augentrost/ Wegeleuchtē.

Non ueram Icona habet in Brunfelsianis Tomis.

Osiris respondet dictæ hodie Linariæ, quæ eadē Vrinalis est, Germanicè Wildflachs/ Krottenflachs.

P.

PAEderotes Græcis alter Acanthus, Latinè iam Branca ursina Romana.

Pæonia duplex est, masculа et fœmina, altera Menwenwurtzel/ altera Peonien. Vana est quorundam opinio, Pioniam & Pæoniam diuersas putantium.

Paliurus non est arbor illa, quam Germani Holsch uocant, si semen suū in siliquis fert, ut Theophrastus ait.

Papauer erraticum, Germanicè Wild mōn/ Klapperrosen/ Kornrosen/ in segetibus nascitur.

Parietaria etiam Parthenion cognominatur, & Helxine Græcis, Latinis etiam Vitraria: sed Vitrago & Vrceolaris dicta, non est herba quæ à luteis & simul purpureis floribus Tag vnd nacht appellatur.

Parthenion, commune multis herbis est nomen, quo hic Amaracus, id est, Matricaria significatur.

Pentaphyllon non est quam hodie sic uocant, imò eadem Tormentillæ, Germanicè Burckwurtz/ Blůtwurtz/ Saxonicè Heydeckern.

Perfoliata ueteribus fortè ignota, German. Durchwachs, non sua effigie apud Brunfelsiū picta est.

Persica & Persæa, diuersa sunt diuersarum arborū mala.

Persicaria mordax caret lituris, & est Piper aquaticū, Piperitis & Siliquastrum. Dioscorides Hydropiper uocat. Maximo errore pro Græcorum Conysa, id est, Pulicari accipitur.

Pes coruinus hodie dicta, & Pes cornicis ueterū, diuersæ herbæ sunt.

Petalitis idem significat Græcis, quod Phyllitis, & est reuera Ceruina lingua, quam hodie malè Scolopendriam putant.

Philipendula creditur à Brunfelsio Oenanthe herba Dioscoridis, sed foliorum historia non respōdet.

Phu nostrum, id est, Valeriana, non respondet historiæ Phu apud Dioscoridem, imò alia quædam magis, quæ Theriacaria, Theriackskraut in Hessia nominatur.

Phyllitis, reuera est Ceruina lingua. Alia à Scolopendria.

Piperitis dicta est in Persicaria, cui eadem est.

Pirola recentiorum, fortè Limonium Dioscoridis est.

Pisum non est quod uulgo Erbes dicitur.

Pityusa non uidetur Tripolium esse.

Planta Leonis & Trifolium uerum, de quo Medici intelligunt: aliter herba Flaura, seu Maura dicta.

Platanus fortè peregrina est Germaniæ arbor, quod si uerum est, tunc alia ab ea est, quæ Ahorn uulgo dicitur.

Polium malè Tinearia, quæ Stœchas citrina, id est, Heliochrysus est, à quibusdã creditur, nisi ipsum Polium etiam Tinearia herba sit.

Polygonatum, est quæ hodie Sigillum Salomonis seu Mariæ dicitur, Germanicè Weißwurtz.

Polygonion esse putant eam, quæ Germanicè Weggraß/ & Wegdrit uocatur.

Poterion & Neuras eadem est herba, diuersas tamen Aegineta credidit.

Pulegium nostrâs pro hortulano Serpyllo credi poßit.

Pulegium syluestre, Wilde poley.

Pulicaria conyza, pro qua malè Persicariam supradictam accipiunt.

Pyrgitis dicitur etiam Phyllitis, id est, Lingua ceruina, quòd ad radices turrium etiam nasci soleat. Malè admiscet Pandectarius huic Asplenu historiam.

Q.

Quinquefolium, Græcorum Pentaphyllum, Tormentill/Birckwurtz/ & non ea quam hodie Medici Quinquefolium uocant.

R.

Rha barbarum ponũt Arabes, ubi antiqui Rhaponticum habent: recentior & fortè alia à Rhapontico res est, de qua tamen expectantur Leoniceni & Manhardi disputationes.

Raphanus syluestris, etiam Apios Græcorum dicitur.

Rhaponticum uerum hîc non habetur, sed quæ pro eo uenditur radix, Centaurium maius est.

Remora aratri iam dicta, est Resta bouis, Remora aratri, Ononis Dioscoridis, Germanicè Hawhechel/Stallkraut.

Rhœas Papauer, Kornrosen/Klapper rosen.

Rorippen Saxonicè dicta herba, aliâs Accipitrina.

Rosmarinus, quam Dioscorides & ueteres Medici intelligunt, longè alia ab ea herba, quam nos Germani sic uocamus. Est tamen eadem herba priori cognominis, & Rosmarinus coronaria.

Rubus caninus, Hagendorn/Hagenbutten.

Rubus simpliciter, quem Græci Batum uocant, Bramber.

Rumex, herba quam uulgo Lapatium, doctiores uerò Lapathon uocant.

Ruscus, est quem medicorum tabernæ hodie Bruscũ uocant.

Ruthæ syluestris semen accipiendum est, ubi hodie Cicutæ semen accipiunt, periculoso errore.

S.

Salamandra non continuò nec semper in igne uiuit, sed aliquantulum in eo durare potest, nec est adeò ignotũ animans: Imò illud quod Germanicè ein Olm uel Molch appellatur. Et falsum est ex eius pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri. Nam huiusmodi materia est, uel ex Amiantho, uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id Amiantho lapidi idem fuerit.

Saluia maior, seu syluestris, apud Theophrastum Spacelos.

Saluia uita, fortè muraria Rutha.

Sambucus Græcis rectè dicta, Germanicè Hollunder/ in quo frutice Hieronymus Bruns. errauit, & Iasminos flores Leucoia putans, cum ea miscuit, deceptus nominum uicinitate. Nam Iasminæ Violæ Leucoijs similes, Arabicè Zambac uel Zambach dicuntur.

Sanguinalis fœminæ historia, uidetur putato Equiseto etiam conuenire.

Sanguinalis, id est, Polygonion, Wegdritt/Weggraß.

Sanicula fortè ignota ueteribus, & à recentioribus inuenta uulneraria herba, Germanicè Sanickel. Hanc falsò putauit Collinutius, contra Leonicenum, Pentaphyllon esse.

Sanct Peters kraut / si intelligitur quæ aliâs Tag vnd nacht uocatur, tunc erratur in hoc quòd Parietaria sit.

Satureia, Cunila hortulana, nota herba, Germanicè Saturey.

Scarlæa ignota fortè ueteribus herba.

Scincus, id est, Crocodilus terrestris, quem Stincum uocant. Non est aquatica Lacerta, ut Seplasiarij putant.

Scolopendria non est Lingua ceruina, quod tamen omnes ferè Medici putant, sed ea herba quæ olim Latinis Calcifraga, & iam Arabicè in tabernis Ceterach, Germanicè Steinfarn/Spicant. Non omnes tamen Seplasiarij ueterum Ceterach habent.

Scordion, id est, Allium syluestre, fortè ea quæ Ramp Germanicè dicitur. Nascitur in saxosis montibus, odore Allij fortißimo. In hoc errant Seplasiarij, uel Scorodoprasum, uel Ampeloprasum accipientes.

Scorodoprason, Porrum alliatum, Wild lauch.

Scrophularia à Brunfelsio Galiopsis creditur: quàm uerè autem, dubitatur.

Secacul seu Sæcacul, aliud ab Eryngio esse uidetur.

Seitaragi quid sit, uariant autores, Lepidion tamen creditur.

Sene fortè ueteribus ignota, quamuis Delphinion apud Dioscoridem credatur: quod tamen caput in antiquißimis codicibus non legitur, neq; apud Galenum neq; Aegnetam inuenitur.

Senecio non est Cresson, quæ aliâs in Sysymbrij capite Cardamine dicitur: sed ea quæ uulgo Creutzwurtz uocatur, uulgaris & contempta herba.

Serpentaria, quæ hodie sic dicitur, omnino non est Dracontia (quod nomen in Draganteam corruptum est) apud Dioscoridem, sed altera species Tormentillæ, Bistorta scilicet.

Serpyllum hortenſe non facilè hic noſcitur.

Sideritis non eſt Verbena, licet ſic cognominetur.

Sigillum Salomonis, id eſt, Polygonatum.

Siliquaſtrum Plinij idem Hydropiperi Dioſcoridis, Perſicariam mordacem illam eſſe credibile eſt.

Sium, id eſt, Lauer, fortè Waſſerpungen/ Saxonicè Lemmike.

Solanum furioſum dubitatur an ſit herba, quæ Toll kraut dicitur, cuius grana Schlaffber uocant.

Soldanella hodie uocata, eſt Braſsica marina apud Dioſcoridem.

Sorba non ſunt ſylueſtria illa mala, quæ Germanicè Holtzöpffel dicimus, ſed aliud genus.

Sparganion Dioſcoridis non eſt Tormentilla, ut credidit Alexander Benedictus.

Spartaniam herbam in ore ferentes famem & ſitim ſentire negantur.

Spacelus apud Theophraſtum Saliua magna, ſeu agreſtis.

Spinacia non eſt Blitum, ut quidam putant, ſed à recentioribus inuenta fortè herba.

Stallkraut/ id eſt, Ononis, Reſta bouis, Remora aratri, Harwhechel.

Stellio non eſt beſtiola, quæ Germanicè Olm/ ſeu Molch dicitur, nam hæc eſt Salamandra: Stellio uerò ſimilis lacertis, ſed ab Italis Tarantula dicta beſtia.

Stœchas citrina hodie dicta, eſt Amaranthum Galeni, Dioſcoridis uerò Heliochryſos, Rheinblůmen/ Mottenkraut/ Aurelia à Gaza uertitur. Malè à quibuſdam inter Abſinthij genera refertur.

Stratiotes herba illa, quæ hodie ubiq; hic Millefoliũ dicitur, quod quidem cognomen eſt, ſed uerũ Millefolium alia eſt herba. Stratiotes autem Germanicè Garbe/ Schaffsgarbe/ Schaffsripp/ Saxonicè Relike.

Superbiam interpretatur herba, cùm aliud non ſit nomen, quàm Germani Hochmůt dicunt, congener fortè alteri Aconito, id eſt, Lycoctono.

Symphyton maius, Solidago maior, Walwurtz/ Schmerwurtz / Schwartzwurtz / groſſe Beynwel.

T.

Tag vnd nacht non eſt Parietaria.

Tamarix frutex ille, qui & Tamariſcus hodie dicitur, Græcè Myrica: quo nomine non uerè fruticem Heyde uocant.

Tarantula, id eſt, Stellio, qui falſò apud nos Olm/ & Molch dicitur, cùm Salamandra ſit. Eſt & aliud genus Tarantulæ.

Theriacaria, uulgo hic Theriacks/ magis reſpondet historiæ Phu quàm Valeriana.

Thryallis Verbaſci ſpecies, quam Germanicè Campeloſen/ & Marien roſen dicimus.

Thymbra propriè Cunila ruſtica, quæ fortè eadem quæ hodie ſylueſtre Serpillum dicitur, Germanicè Cunel/ Quenel/ Quendel/ corrupto ſcilicet à Cunila nomine. Tamen & Satureia ſic uocatur, ſed hortulana.

Tilia Dioſcoridis, non eſt arbor quam nos Tiliam uocamus. Et dubitatur an eadem ſit, quæ Liguſtrum creditur, tam ſimili hiſtoria pingitur. Eſt & apud Theophraſtum Tilia, cuius materia fabricæ expetitur, & ex cortice funes torquentur, quæ magis Tiliæ noſtrati accedit, ſi non eadem eſt.

Tinearia à pleriſq; dicta, citrina Stœchas.

Tordylon, quod & Hordylon gorgylónue, id eſt, Carui agreſte.

Torminalis, id eſt, Centunculus, Albinus, Rodekraut/ Rhůrkraut/ Græcè Gnaphalium.

Tragus apud Dioſcoridem, fortè quam mulierculæ Hůnerber uocant.

Tribulus marinus, ſeu Aquaticus, uulgo Waſſernuß: terreſtris ferè ignoratur. Trichomanes altera ſpecies Capilli Veneris, Widdertodt.

Trifolium quando ſcribunt Medici, non intelligunt illud uulgare ac pratenſe, longè enim alia ac rarior inuẽtu eſt herba, quæ aliâs hodie Planta Leonis, herba Flaura uel Maura dicitur, cuius recentis odor Rutham, conſiſtentis bitumen olet.

Turbith fortè antiquis Græcis non cognita herba, quam quidam Pityuſam, Serapio Tripolion Dioſcoridis credidit, cùm fortè neutra, ſed alia quædam ſit.

Tuſsilago, id eſt, Farfarella, Græcorum Bechion, nõ eſt, ut Iacobus Manlius tradit, Vngula caballina aquatica. Nam hæc Nymphæa eſt: Tuſsilago uerò Germanicè Hůfflattich / Brandtlattich/ Eſelshůff.

Typha, Dioſcoridæ herba paluſtris, quæ Germanicè Narrenkolben dicitur.

V.

Vaccinia non ſunt Heydelber/ ut literatores apud Virgilium interpretantur, ſed Vaccinium Hyacinthus eſt.

Veratrum album malè in uulgaribus Herbarijs pingitur, cùm ea effigies magis Polygonato conueniat.

Veratrum nigrum dubitatur an Chriſtwurtz ſit, quod tamen omnes uolunt Herbarij.

Vermicularis ſi eſt, quæ hic apud nos Maurpfeffer dicitur, ut uolunt, non eſt frigida herba, ut tamen de Vermiculari traditur.

Vernilagines, id eſt, Chamæleones herbæ. In quibus utriſq; turpiter erratur.

Verucaria, Scorpiuron, Heliotropium, non eſt, ut hodie creditur, Calendula. Dubitatur item quæ eadem Calendula ſit.

Vetonica duplex. Altera quæ & Ceſtron dicitur, ubiq; uulgaris & nota. Altera non item.

Violæ quæ Græcis Leucoia, non bene cum nigris seu murarijs uiolis miscentur, quasi easdem qualitates & facultates habeant. Nam illæ calidæ, hæ uerò frigidæ sunt.

Viticella eadem Bryoniæ, contra uulgares Herbarios, qui eas separant.

Vitraria, seu Vitrago, id est, Parietaria.

Vnedo, id est, Arbutum, quãuis & Epimelida, id est, Setanium mespilum, Galenus sic à Latinis uocari testetur.

Vngula asinina, id est, Tußilago, Farfarella, Eselshůff/ De qua in Tußilagne.

Vrceolaris eadem Parietariæ creditur.

Vrinalis, id est, Linaria, contra uulgares herbarios, qui has quasi duas disiungunt: Græcè Osiris dicitur.

Vuularia, bislingua herba est, quam Græci Laurum Alexandrinam uocant, Germanicè Hauchblat.

Waldtmeyster/herbula quæ malè pro Capriosolio apud Brunfelsium pingitur, cùm Caprifolium longè alia herba, imò quasi frutex sit, hodie Lienenblůmen/Speckliien dictus.

Walwurtz/Symphyton maius, Solidago maior.

Wasserdost/ quædam herba quæ pro Eupatorio non rectè accipitur, cùm uerum Eupatorium Agrimonia iam dicta herba sit.

Wasserpungen/ uel quod idẽ est, Bachpungen/ Sium uocatur, & Lauer.

Wundelbaum/Cataputia maior, Cici, Croton, Ricinus, Kerua.

X.

Xanthion, fortè ex minoribus lappis herba illa (Betlersleuse dicimus) echinatum adeoq; retinacem fructum fert.

Z.

Zinziberina, Ingwerskraut/ quam Arnoldus etiam Tapsiam (Capsiam fortè lege debet) uocari dicit. De qua dubitatur, an Scitaragi eadem uel congener sit.

FINIS.

HERBARVM NOMENCLATVRAE VARIARVM GENTIVM, DIOSCORIDI ADSCRIPTAE, SECVNDVM LITERARUM ORDINEM EXPOSITÆ.

CONRAD. GESNERVS TIGVRINVS Lectori S.

OCCVRRVNT aliquando apud quosdam Medicinæ scriptores, Herbarum nomina inusitatiora, quorum multa intelligi posse in spem adducebar, si quis Dioscoridi adscripta uariarum gentium nomina per alphabeti ordinem cum interpretatione distribueret. Itaq; laborem illum mihi ipsi imposui, ut tibi candide Lector, quicquid in eo posset emolumenti cõtingere, communicarem. Certus quidem maximam partem huius nominum syluæ apud autores non extare: si quæ tamen uel pauca hinc disceres olim, labori te meo gratiam habiturum mihi pollicitus. Nam & in sterquilinio gemmas repertas contemptui habere non oportet. Exempli gratia: γολωσδυρος à Scribonio Largo ad Epilepsiam & crapulam commendatur, eam ex hoc Elencho plantaginem esse deprehendes. Vale.

A.

Abiblabon, Hemerocalles.
Abiblabon Aphris, Lilium.
Abioton, Cicuta.
Absinthium, Abrotonum.
Absinthiomenon, Abrotonum.
Absinthium Ponticum Romanis, Abrotonum.
Abutonon, Abrotonum.
Acaron, Ruscus.
Acalyphe, Vrtica.
Acantha, Acanthium.
Acantha Romanis, Chrysanthemõ.
Acanthis, Spina Arabica.
Acapnon, Sampsuchum.
Acatalis, Iuniperus parua.
Acatera, Iuniperus magna.
Acaulon, Phyllitis.
Accyseton, Alyssum.
Achæosim Aphris, Tragon alterum.
Achamenin, Polium.
Achillion, Millefolium.
Achnepyros, Chamelæa, & Thymelæa.
Acidoton, Poterion.
Acontion, Capparis.
Acopon, Anagyris.
Acron syluaticum, Achillea.
Acrospelon, Bromos.
Acte agria, Ebulus.
Acte, Sambucus.
Actine, Bunium.
Acula Romanis, Scandix.
Acylonion, Lychnis coronaria.
Acyron, Alisma.
Adamas, Hyoscyamus.
Adamenon, Hyoscyamus.
Adceseton, Alyssum.

Adianton etiam Trichomanes signi-
ficat.
Adice, Vrtica.
Adipsos, Glycyrrhiza.
Adocetos, Paronychia.
Adorium Syris, Gingidium.
Aegicon, Gramen.
Aegina, Periclymenum.
Aegitis, Anagallis purpurea.
Aegoceron, Fœnumgræcum.
Aegonychon, Lithospermon.
Aegynos, Cicuta.
Aeluri sanguis Magis, Stratiotes a-
quaticus.
Aeluri gonos Magis, Buglossus.
Aeonion, Sedum maius.
Aëritis, Anagallis purpurea.
Aëtonychon, Leontopodium.
Aetopi Aeg. Galeopsis.
Aeura Phœnicos Magis, Abroto-
num.
Agathides, Sampsuchum.
Agazyllon, herba ex qua Ammonia
cum fit Thymiama.
Agromeron, Cicuta.
Aglaophotis, Pæonia.
Agnacopon, Anagyris.
Agon Aeg. Intybum syluestre.
Agonon, Clymenum.
Agonon, Ruscus.
Agreste intubum Romanis, Ly-
chnis syluestris.
Agria, Anemone.
Agria, Helxine.
Agria phacos, Lens palustris.
Agriocinnara, Spina alba.
Agrion, Peucedanum.
Agriophyllon, Peucedanum.
Agrioselinum, Hipposelinum.
Agrostis, Vitis alba.
Agrostis, Gramen.
Agynos, Agnos.
Aichryson, Sedum maius.
Aithales, Sedum maius.
Aiuga Latinis, Chamæpitys.
Aizoon syluestre, Portulaca sylue-
stre.
Aizoon, Sedum.
Alba spina. Vide Spina alba.
Alba spina Romanis, Rhamnus.
Albinum, Gnaphalion.
Albucium Latinis, Halimus.
Albucum Latinis, Halimus.
Albucum Roma. Hastula Regia.
Album Helleborum, Sesamoides ma
gnum.

Alcea, Alisma.
Alcibiacum Romanis, Echium.
Alcibiadion, Anchusa.
Alcibiadion, Echium.
Allelo Aegyp. Solanum hortense.
Alexandrina, Chamædaphne.
Alexandrina cucurbita, Colocyn-
this.
Alimon, Aron.
Aloetes, Mandragoras.
Aloschorodon, Capparis, quæ &
Ophioscorodon.
Alsine, Auricula muris.
Althiocon, Althæa.
Althæa, Ocimastrum.
Aluolum Gall. Pulegium.
Amaracus, Sampsuchum.
Amaranthis, Ocimastrum.
Amarantos, Centaurium minus.
Amarantos, Chrysocome.
Amaurosis, Cicuta.
Amaxitis, Gramen.
Ambrosion, Sedum maius.
Ambuxum Roma. Clematis altera.
Iasyphyllion, Gramen.
Amelxine, Helxine.
Ametros, Rubus.
Amictomiænon, Agnos.
Ammonos, Coronopus.
Amorgine, Helxine.
Ampelos Chironios, Vitis nigra.
Ampelocarpos uel potius Amphalo-
carpos, Aparine.
Ampetoron, Gnaphalion.
Amphibion, Aloë.
Amyros, Atractylis.
Anabasion, Hippuris.
Anabasis, Hippuris.
Anactorion, Gladiolus.
Anactorios, Artemisia.
Anagallis aquatilis, Lauer.
Anagyron, Anagyris.
Anangelos, Ruscus.
Anaphalin, Gnaphalion.
Anaphyston, Veratrum album.
Anarrhinon, Hippoglossum.
Anasphoron, Filix.
Anatetamenon, Helxine.
Anatolicon, Smilax aspera.
Anatolicon, Clymenum.
Anaxiton, Gnaphalion.
Ancetum Rom. Cucumer syluestris.
Anchinopa, Phœnix.
Ancon glycys, Abrotonum.
Androsæmon, Hypericon siue syl-
uestris Ruta.

Aneciaton Romanis, Anagallis.
Anemone, Leontopetalum.
Anemosphoron, Bunium.
Anepsa, Veratrum album.
Aniassexe Dacis, Onobrychis.
Aniceton, Smilax aspera.
Anicetum, Anethum.
Annon, Linum.
Annonis Aeg. Oreoselinon.
Ansanaph Pœnis, Buglossus.
Anthema Pythagoræ, Malua.
Anthemis, Anthyllis, & Partheni-
um.
Anthemis, Argemoë.
Anthemis, Chamæmelon.
Anthenor Pythagoræ, Halimus.
Anthyllion, Auricula muris.
Anthyllon, Anthyllis.
Anthropomorphos Pythagoræ, Mã
dragoras.
Antiminon, Ocimastrum.
Anticantharos, Hemerocalles.
Antimion, uel Antimnion, Mandra-
goras.
Antirrhinon, Hippoglossum.
Antithesion, Xanthium.
Anubias, Conyza magna.
Anuphi Aeg. Gramen.
Anydron, Solanum furiosum.
Anydros, Narcissus.
Apanthropos, Staphis agria.
Apap Aegyptijs, Helxine.
Aparia Hispanis, Gramen.
Aparina, Xanthium.
Aparine, Personata.
Apemphi Aegy. Cicuta.
Apemum Aegy. Mandragoras.
Aphedron, Marrubium.
Aphedron Magis, Atractylis.
Aphlopho Aeg. Mercurialis.
Apho Aeg. Scordion.
Aphrodisias choros, Acorus.
Aphros, Cicuta.
Aphrodes mecon, Peplus.
Aphthitis semen, Buphthalmus.
Apiastrum Lat. Melissophyllon.
Apium rusticum, Artemisia.
Apium rusticum Rom. Eleoselinon.
Apium Romanis, Fumaria.
Apium syluestre, Ranunculus.
Apium, syluestris Raphanus.
Apnium Roma. Ballote.
Apocathemenes sanguis Magis, Ly
chnis coronaria.
Apocathemenes taurus Magis, Ly-
chnis syluestris.

Apole-

Apolegusa, Cicuta.
Apoleium Aphris, Pulegium.
Apolinum Syris, Thymelæa.
Apollinaris Rom. Hyoscyamus.
Apollinaris minor Rom. Solanum somniferum.
Apopleumonos Magis, Scammonium.
Aprus Dacis, Xyris.
Apsapher Aegyptijs, Sphondylion.
Apseudes, Cicuta.
Arachu Aeg. Anethum.
Aracton, Atramenti sutorij genus alterum.
Arange, Sphondylion.
Arcar, Cyclaminus.
Arceuthis Græcis, Iuniperus parua.
Archaras, Catanance.
Archezostis, Vitis alba.
Archibellion, Anchusa.
Archine, Mandragoras.
Arcion, Personata.
Arcophthalmos, Chrysogonum.
Arcopus, Catanance.
Arctudendron, Sambucus.
Argemonia Romanis, Argemone altera.
Argon, Adiantum.
Argyron, Mercurialis.
Arida, Echium.
Arilaria Rom. Chrysogonum.
Arion, Gladiolus.
Aritrillis, Mercurialis.
Armas Aphris, Cynocrambe.
Armiagrion, Dracunculus.
Armoracia Romanis, syluestris Raphanus.
Arnion, Plantago.
Arnoglosson, Plantago.
Arnos pyrites, Pyrethrum.
Aron, Dracunculus.
Arsela, Argemone altera.
Arsencanthon, Pulegium.
Arsenote, Staphis agria.
Artemedeion, Dictamnus.
Artemone, Argemone altera.
Arusion Magis, Isatis satiua.
Asa Beßis, Tußilago.
Asariphen, Halimus.
Ascaluri, Halimus.
Ascaucau Aphris, Elaphoboscum.
Ascis, Veratrum album.
Ascyron, Androsæmon.
Asini sanguis Aeg. Filix.
Asinus ichrei Magis, Sampsuchū.
Asirrisæ Aphris, Anagallis.

Asonth Aeg. Plantago.
Asontiri Aeg. Halimus.
Asphalton, Polygonum.
Asphen, Halimus.
Aspho Osthani, Cyclaminus.
Asphodelus Græcis, Albucum.
Asphon Aeg. Ballote.
Aspidion, Atractylis.
Aspidion, Alyssum.
Asplenos, Hedera.
Astaphis, Staphis agria.
Asterion, Aster Atticus.
Asterion, Cannabis.
Asterion, Sphondylion.
Astriscos, Aster Atticus.
Asterope Aeg. Marrubium.
Astertiphen Aphris, Chamæmelon.
Astrismunum Aphris, Solanum hortense.
Astrion, Coronopus.
Asumes Aphris, Mercurialis.
Asumeslabon, Cynocrambe.
Asuric Pœnis, Eruca.
Asyntrophos, Rubus.
Atadim Aphris, Rhamnus.
Athanaton, Lychnis coronaria.
Athnon Aeg. Phœnix.
Aticrberziam Aphris, Marrubium.
Atirrcon Pœnis, Plantago.
Atirsite Pœnis, Coronop.
Atractylis Pythagoræ, Anemone.
Atraphaxis Græcis, Atriplex.
Atocion, Lychnis syluestris.
Atomos, Veratrum album.
Atomos, Hyoscyamus.
Aton, Bunium.
Aturion, Asplenum.
Aubion, Chelidonium magnum.
Auena, Bromos, aut Aegilops.
Augion, Isatis satiua.
Augon, Ocimastrum.
Augustia, Leucoion.
Aura, Centaurium minus.
Aura crocodili Osthani, Lilium.
Autuenrinbesor Aegyptijs, Buglossus.
Autogenes, Narcissus.
Autogenes Osthani, Colocynthis.
Axina maior, Periclymenum.

B.

Babathy Osthani, Cicuta.
Babibyron Aegyptijs, Pastinaca.
Bacchar, Asarum Gallis.
Bæden Pœnis, Thapsia.
Balis, Cucumis syluester.

Ballarion, Lychnis coronaria.
Ballaria Romanis, Lychnis coronaria.
Ballaris, Muscus marinus.
Balsamena, Buphthalmus.
Barbyla, Anemone.
Baron, Sabina herba.
Baryton, herba Sabina.
Basilicon crinon, Lilium.
Basilicum syluestre, Acinos.
Basilion, Leucoion.
Basilion, Halimum.
Batanuta, Vitis nigra.
Baticana mora, Fructus rubi.
Batos idæa, Helenium.
Batos, Rubus.
Bdodyra, Chamelæa.
Becion Aeg. Saluia.
Beliocandas Gall. Millefolium.
Belion, Polium.
Belotocos, Dictamnus.
Belouacos, Dictamnus.
Berilion Osthani, Anemone.
Besasa, Ruta hortensis.
Betisalca, Vitis nigra.
Biaron, Dracunculus.
Bilinuntia Gall. Hyoscyamus.
Bisacutum Roma. Gingidium.
Bitron, Thlaspi.
Bituensa, Tragon alterum.
Blenchnon, Filix.
Blechron, Pulegium.
Bles Dacis, Blitum.
Boephthalmon Osthani, Sideritis.
Bolos, Sparganion.
Bombochylon, Mandragoras.
Bonus dæmon Magis, Peucedanum.
Borion, Epipactis.
Boron, Sedum maius.
Botrys, Artemisia.
Bouinalis Rom. Paronychia.
Braßica canina Romanis, Apocynon.
Braßica rustica Romanis, Apocynon.
Brathy, herba Sabina.
Brechon Aeg. Lupinum.
Brephoctonos Magis, Conyza magna.
Brichilata, Onobrychis.
Brion Democrito, Caucalis.
Brioma syluestris, Chamæpitys.
Britanica, Halimum.
Bromos, Aegilops, & Auena.
Brotion, Sedum minus.
Bryon, Muscus.

Bryon thalaſion, Muſcus marinus.
Bubalion, Cucumis ſylueſter.
Bubonion, Aſter Atticus.
Bubophthalmos, Sedum maius.
Bubula lingua, Bugloſſus.
Bucephalos, Tribulus.
Buccinus minor Romanis, Delphinion.
Buccron, Fœnumgræcum.
Bucranion, Vitis nigra.
Bugloſſus magna, Cirſium.
Buineſath Aphris, Anchuſa.
Bulbos hæmaticos, Hemerocalles.
Bulbus morbitarius Romanis, Narciſſus.
Bulbus emeticos, Narciſſus.
Bulbus Romanis, Hemerocalles.
Bunion, Verbenaca.
Burchumath Aphris, Chryſocome.

C.

CAbellation, Cynogloſſum.
Cacabum Pœnis, Solanum ſomniferum.
Caciatrix Rom. Coronopus.
Cacos, Xyris.
Cacubalum, Solanum hortenſe.
Calabotis Magis, Cepa.
Calabrina, Lonchitis altera.
Calamintha ſylueſtris, Scordion.
Calamintha, Mentha.
Caliumaris Romanis, Tripolium.
Calleſin, Verbenaca altera.
Callia, Anthemis.
Callias, Solanum ſomniferum.
Callipetalon, Quinq; folium.
Callitrichon, Adiantum.
Calycanthemon, Clymenum, & Periclymenon.
Camarus, Delphinium.
Cammaros, Mandragoras.
Camelopodion, Marrubium.
Campeſtris flos, Anthyllis, & Parthenium.
Campſanenia, Roſmarinus.
Canina braßica Romanis, Apocynum.
Caninum malum Romanis, Mandragoras.
Canis aut Canina lingua, Cynogloſſum.
Canmabion, Cannabis.
Canocerſea, Helxine.
Canopicon, Pityuſa.
Canthurinum, Ballote.
Caper ſyluaticus, Artemiſia.
Capillaris Rom. Trichomanes.
Capillus terræ, Adiantum.
Capitulum Martis Romanis, Eryngium.
Capnites, Fumaria.
Capnogorgion, Fumaria.
Capnos, Fumaria.
Capnos in hordeis, Fumaria.
Cappacorania Romanis, Buphthalmus.
Capræ lien Magis, Malua.
Capria, Capparis.
Capſella, Thlaſpi.
Carcinethron, Polygonum.
Cardamon Græcis, Naſturtium.
Cardaminaca, Naſturtium.
Cardamomon, Geranium alterum.
Carduus ramptarius, Spina alba.
Carduus Veneris, Dipſacus.
Carduus uariuus Romanis, Chamæleo albus.
Carduus niger Latinis, Chamæleo niger.
Caropithla Dacis, Catanance.
Carota, paſtinaca.
Carpathon, Periclymenon.
Carpos, Fœnumgræcum.
Caryon, Eryngium.
Caßialam, Hyſſopus.
Caſta Rom. Pæonia.
Caſtor, Crocum.
Catanchuſa, Anchuſa.
Catangelos, Ruſcus.
Cataphyſis, Pſyllion.
Catapſyxis, Cicuta.
Catharſis, Struthium.
Catechomenion, Cicuta.
Catheron, Iris.
Caucum, Caucalis.
Caulis Iouis, Sedum maius.
Calis ſacer, Halimus.
Cauta Hetruſcis, Parthenium.
Cedæs, Epithymum.
Cedroſtin, Vitis alba.
Cemeleg, Nigrum ueratrum.
Cemos, Hedera.
Cemos, Leontopodion, & Catanance.
Centonalis ſylueſtris Ruta, quæ & Hypericon.
Centum capita Hiſpan. Eryngium.
Centunculus, Gnaphalion.
Cephalotos, Calamintha.
Ceraitis, Fœnumgræcum.
Ceranion, Anemone.
Cераſcome, Paſtinaca.
Ceraſcomion, Oenanthe.
Ceraunia, Sedum maius.
Cerceraphron Dacis, Anagallis purpurea.
Cerdon, Struthium.
Cerea Aeg. Aſarum.
Ceria Cuſpia Rom. Sedum maius.
Cerualis ſpina Roma. Rhamnus.
Cerui ocellus Roma. Elaphobos.
Ceſtron, Lonchitis.
Ceſtron uel potius Cneſtron, Thymelæa.
Ceti Aeg. Conyza magna.
Cibus Saturni Magis, Hippuris.
Cicerbita aſpera, Sonchus aſper.
Cichorium, Sonchus aſper.
Cicotria, Geranium alterum.
Cincinnalis Roma. Adiantum.
Cincinnalis Ro. Verbenaca altera.
Cine, Ruſcus.
Cinnabaris, Rubia.
Cioſmin, Saluia.
Ciſſanthemon, Cyclaminus.
Ciſſanthemos, Helxine.
Ciſſaros, Hedera.
Cißion, Aſclepias.
Ciſſophyllon, Aſclepias.
Ciſſophyllon, Cyclaminus.
Ciſſos acarpos, Chamæciſſus.
Citharos, Hedera.
Citocatium Rom. Chamelæa.
Citrago Lat. Meliſſophyllon.
Cittampelos, Helxine.
Calcanthemon, Chryſanthemon.
Chalcanthon, Chryſanthemum.
Chalcedonion, Stibi.
Chalcitis, Chryſanthemum.
Chalcocri, Fumaria.
Challirrython Magis, Struthium.
Chamæacte Græc. Ebulus.
Chamæbalanus agria, Apios.
Chamæbalanus, ſylueſtris Raphanus.
Chamædaphne, Daphnoides.
Chamædrys, Scordion.
Chamægeron, Tußilago.
Chamelæa ſui generis herba, item Thymelæa.
Chamæleon, Dipſacus.
Chamæleuce, Tußilago.
Chamælycos, Verbenaca altera.
Chamæleuce, Chamæciſſus.
Chamæmelon, Anthemis, & Parthenium.
Chamæmyrte, Ruſcus.
Chamæplion, Eryſimon.

Chamæ-

Chamæpitys, ſyluestris Ruta, quæ & Hypericon.
Chamæpitys, Onobrychis.
Chamæpitys, Ruſcus.
Chamærryton, Struthium.
Chamæſyce, Aſtragalus, & Papauer ſatiuum.
Chaſcanon, Xanthium.
Chedra, Hippuris altera.
Chelidonion, Vitis alba.
Chelidonion micron, Fumaria.
Chelidonion, Anagallis purpurea.
Chelonion, Cyclaminus.
Chemin Aeg. Elaphobos.
Chene, Ruſcus.
Chenon Aeg. Atractylis.
Cherda Aphris, Eryngium.
Cheredranon, Hippuris.
Chida, Eryngium.
Chiliophyllon, Achillæa.
Chiliophyllon, Polygonum.
Chimerine, Sedum minus.
Chir, Dipſacus.
Chironios ampelos, Vitis nigra.
Chironia, Centaurium magnum.
Chlœoria, Eryngium.
Chlounion, Eryngium.
Chocortem Aeg. Malua.
Chæradoletron, Xanthium.
Cholopæon, Abrotonum.
Chorodanon, Sphondylion.
Charos aphrodiſias, id eſt, Acorus.
Chryſanthemon, Chryſocome.
Chryſanthemon, Artemiſia.
Churſeten Aph. Chryſanthemum.
Chryſitis, Mercurialis.
Chryſitis, Chryſocome.
Chryſitis, Sedum maius.
Chryſiſceptron, Chamæleo albus.
Chryſiſpermon, Sedum maius.
Chryſocalis, Parthenium.
Chryſocarpos, Hedera.
Chryſoſpermon, Chryſogonum.
Chryſtalion, Pſyllion.
Chudua Aphris, Iuncus marinus.
Chuffit Aphris, Anemone.
Chulum Aph. Polygonum.
Churma Aphris, Ruta hortenſis.
Churma ſemmacod Aph. ſyluestris Ruta, quæ & Hypericon.
Clema, Pityuſa.
Clema, Polygonum.
Clemation, Medium.
Clematitis, Periclymenum.
Cleonia, Helenium.
Cleonicon, Clinopodium.
Clibodion, Helxine, Nicander Cybetim uocat.
Clinopedion, aut potius Clinopodion, Polycnemum.
Clymenion, Clymenum.
Clymenon, Periclymenum.
Cnecion, Sampſuchum.
Cneoron, Thymelæa.
Cnicion, Trifolium.
Cnicos ſyluestris, Atractylis.
Cnicus agria, Anemone.
Cnide, Vrtica.
Cnidios coccos, Chamæleo niger.
Cniphe, Vrtica altera.
Cnopodion, Polygonum.
Cnus Aeg. Carduus.
Cnyx Aeg. Fumaria.
Coccus Gnidius, Chamelæa.
Cæte, Cicuta.
Colocaſion Cyprijs, Aron.
Colocyntha ægros, Colocynthis.
Colocyntha Alexandrina, Colocynthis.
Colomeſtrum, Aconitum alterum.
Colophonia uel Colophonium Romanis, Scammonia.
Columba Roma. Lithoſpermon.
Colus Iouis, Polycnemum.
Colus Iouis, Verbenaca altera.
Colus ruſtica Ro. Atractylis.
Cometes, Tithymallus.
Comidijus Siculis, Pſyllion.
Concordialis Rom. Argemone.
Conile, Myrrhis.
Conion, Cicuta.
Conſecratrix, Iris.
Cor lupi, Capparis.
Cor lupi Magis, Limonium.
Corchoron, Anagallis.
Corion, Onobrychis.
Corion enygron, Adiantum.
Corion, Fumaria.
Corni malum, Capparis.
Cornutum Papauer, Leontopetalō.
Cornulaca Rom. Tragion alterum.
Coron, ſyluestris Ruta, quæ & Hypericon.
Corona Gallis, Argemone.
Corona terræ, Chamæciſſus.
Corona Veneris, Siſymbrium.
Coronion, Seſamoides paruum.
Corydalion, Fumaria.
Corydalion ſylueſtre, Fumaria.
Corymbethra, Hedera.
Corymbion, Lychnis coronaria.
Cotiata Dacis, Gramen.
Cotyledon, Vmbilicus Veneris.
Cræpula, Acanthium.
Crambion, Pityuſa.
Cratæa, Chelidonium magnum.
Crethmon Aeg. Eryſimon.
Cretica, Dictamnus.
Creidion, Cicuta.
Crinanthemon, Hemerocalles.
Crinanthemon, Lilium.
Crinon agrion, Hemerocalles.
Crinon baſilicon, Lilium.
Crinon, Capparis.
Criotheum, herba, ex qua Ammoniacum fit Thymiama.
Criſta gallinacea Ro. Verbenaca.
Crobyſſos, Sedum minus.
Crobyſon Aeg. Eryngion.
Crocodilion, Dipſacus.
Crocodili aura Oſthani, Lilium.
Crocodili ſanguis, Leontopodion.
Crocomerion, Leontopodium.
Crommyon Græcis, Cepa.
Cronion, Delphinium.
Cronon Magis, Conyza tertia.
Croſſophthoon, Leontopodion.
Croſsion, Leontopodion.
Crotion, Catanance.
Croton, Ricinus.
Cruſtana Dacis, Chelidonium magnum.
Chryſanthemon, Sedum maius.
Chryſocoma, Anthemis.
Cucurbita ſyluatica Roma. Colocynthis.
Cuminum leporis, Limonium.
Cuminum regium, Anethum.
Cupreſſus ſyluestris, Iuniperus magna.
Curitis, Verbenaca altera.
Cuſimezar Pœnis, Cucumis ſylueſter.
Cuſpia ceria Ro. Sedum maius.
Cyamos leucos, Aconitum alterum.
Cybelion, Viola purpurea.
Cybellion, Medium.
Cycolis Dacis, Solanum ſomniferū.
Cyiranion, Nigrum Veratrum.
Cymbalion, Vmbilicus Veneris.
Cynanchon, Apocynum, idem Cynanche.
Cynanchites, Abrotonum.
Cynarica, Apocynum.
Cynocardamon, Naſturtium.
Cynocephalion, Pſyllion.
Cynocephali genitura, aut Capilli Magis, Anethum.

Cynochalam, Polygonum.
Cynoctonon, Apocynum.
Cynoglosson, Plantago.
Cynomazon, Chamæleo niger.
Cynomorion, Orobanche.
Cynomorphos, Crocum.
Cynomoron, Apocynum.
Cynomyia, Psyllion.
Cynosbatos, Rubus.
Cynosbatos, Capparis.
Cynosbatos, Smilax aspera.
Cynoxylon, Chamæleo niger.
Cynozematitis, Conyza magna.
Cyonumphricem Aegyptijs, Seseli Aethiopicum.
Cyperis, Dracunculus.
Cypripum Lat. Chamæpitys.
Cyßion, Hedera.

D.

DActylion, Scammonium.
Dacina Dacis, Limonium.
Dæmon bonus Magis, Peucedanum.
Damasonion, Halimum.
Damnamete, Catanance.
Damnamene, Leontopodion.
Danae, Laurus Alexandrina.
Danais, Conyza magna.
Daphnos, Laurus Alexandrina.
Daphnæne Aegy. Leontopodion.
Daphnites, Chamædaphne.
Dapnoides, Clematis.
Dardanis, Cicuta.
Darenion, Lauer.
Dasmophon, Thlaspi.
Daspis, Chrysogonum.
Dasyclonon, Filix.
Dasypodion, Viola purpurea.
Datisca, Catanance.
Deliarium, Conyza magna.
Delphinias, Delphinium.
Demetrias, Verbenaca altera.
Demos, Catanance.
Dendron arctu, Sambucus.
Diachysis, Delphinium.
Diachyton, Delphinium.
Diadema Osyridis Magis, Halimum.
Diadema Zoroastri, Malua.
Diamonon Zoroast. Mandragoras.
Diaxylon Syris, Aspalathus.
Dialion, Heliotropium.
Dichromos, Verbenaca altera.
Dielia Dacis, Hyoscyamus.
Dinosmos, Conyza magna.
Dioscyamos, Hyoscyamus.
Dionysia, Hedera.
Dionysias, Androsæmon.
Dionysias, Catanance.
Diospogon, Chrysocome.
Diosporos, Lithospermon.
Dircion, Solanum somniferum.
Dithiambrion, Hyoscyamus.
Dochela Dacis, Chamæpitys.
Dolia, Cicuta.
Donacitis, Spina alba.
Dorcidion, Dictamnus.
Doricteris, Leontopetalum.
Doris, Leonotpetalum, & Pseudanchusa.
Dorycnion, Pyrethrum.
Dorycnion, Solanum somniferum.
Dorysatrum Aeg. Gingidium.
Dracanon, Rubia.
Dracontia, Aron.
Dubath Aphris, Chrysocome.
Ducone Gall. Ebulus.
Dulcisradix Roma. Glycyrrhiza.
Dyn Dacis, Vrtica.
Dyticon, Smilax aspera.
Dyticon, Clymenum.

E.

EBenitis, Polium.
Ebenotrichon, Adiantum.
Ebulus Rom. Græcis Chamæacte.
Echeonymon, Polycnemon.
Echinion, Hippophaës.
Echion, Ocimastrum.
Echlotoripa Aeg. Blitum.
Ecstomon, Nigrum ueratrum.
Egne, Isatis satiua.
Elaphicon, Elaphoboscon.
Elaphine, Nigrum ueratrum.
Elaphion, Ocimastrum.
Elaphoboscon, Allium.
Elaphoboscon, Saluia.
Elaphoscorodon, Apocynum.
Elaterion, Cucumis syluester.
Eldia, Dictamnus.
Eleoselinon Græcis, Apium palustre.
Elitis, Helxine.
Elystephanos, halimus.
Embactron, Dictamnus.
Embrosi Aeg. Lactuca satiua.
Emmanes, Hyoscyamus.
Empetron, Sarxiphagon.
Enemios, Anemone.
Enoron, Solanum furiosum.
Enotron, Quinq; folium.
Entaticon, Satyrium alterum.
Entimon agrion, Hieracium paruũ, Malim Entibon: nam & Rom. Intybum syluestre uocant.
Enula campana, Helenium.
Enygron corion, Adiantum.
Epapitis, Smilax aspera.
Epaphon Aeg. Medium.
Epher Aeg. Chamæleo albus.
Ephemeron, Dictamnus.
Ephesia, Artemisia.
Ephthosechin, Chamæleo albus.
Ephydron, Hippuris.
Epier Aeg. Adiantum.
Epigetis, Clematis altera.
Epipetron, Lens palustris.
Epithymis, Calamintha.
Epnubum Aeg. Ruta hortensis.
Epatitis, Periclymenum.
Equinalis Roma. Hippuris.
Equina salix, Hippuris altera.
Equi salix, Hippuris.
Equisetum, Hippuris.
Equition, Hippuris altera.
Eranthemon, Anthemis.
Eranthemis, Anthyllis.
Erechthites, Senecio.
Erigemon, Verbenaca altera.
Erigeron, Senecio.
Erineos, Epimedium.
Erxoe Aeg. Bunium.
Erynere, Eryngium.
Erymon, Halimum.
Erynge, Eryngium.
Eryngium, Raphanus, & Aloë.
Erysisceptrum, Spina alba.
Erysisceptron Pythago. Verbenaca altera.
Erythra, Melissophyllon.
Eschasmene, Onobrychis.
Ethenchis Aeg. Potamogeton.
Ethrericem Aegyptijs, Eruca.
Ethusa, Cicuta.
Etijcelta Aeg. Sedum paruum.
Euboica, Ebulus.
Eupatorion, Marrubium.
Eupetalon, Daphnoides.
Eurechnemon Magis, Plantago.
Eusine, Helxine.
Eusteralis, Sisymbrium.
Euzomos, Eruca.
Exupera, Verbenaca.

F.

FAbium Romanis, Chelidonium magnum.
Fabulum Hetrusc. Hyoscyamus.
Fabulum marinum Romanis, Papauer corniculatum.

Fatalis.

Fatalis, aut melius Fontinalis Latinis, Potamogeton.
Febris sanguis Magis, Ricinus.
Febrifuga, Conyza magna.
Febrifugia Latinis, Centaurium minus.
Fel terræ Romanis, Centaurium magnum. Ego malim referre ad paruum.
Ferula syluestris, Thapsia.
Ferulago, Thapsia.
Festuca, Aegilops.
Fetialin Roma. Viola purpurea.
Ficus terræ, Astragalus.
Fidicula, Opteron.
Filicula, Polypodium.
Filicula herba Roma. Catanance.
Filis fanaria, Filix.
Flammula, Leontopodium.
Flos campestris, Argemone.
Fluuiatilis stratiotes, qui aliàs aquaticus.
Fontinalis Lati. Potamogeton.
Fœniculum erraticum Lat. Hippomaratrum.
Fumaria, Capnos.
Fusus agrestis Romanis, Atractylis.

G.

GAlation, Galion.
Galeobdolon, Galeopsis.
Galephos, Galeopsis.
Galiopsis, Pulegium.
Gallinacea crista Roma. Verbenaca.
Gallerion, Galion.
Gallirion, Lilium.
Garganon, Tragion alterum.
Garulcum Hetrus. Chrysanthemon.
Gatale, Astragalus.
Gathuon Aphris, Sonchus asper.
Geboscon, Allium.
Gelason, Gnaphalion.
Geminalis Lat. Horminum.
Genicularis Romanis, Lychnis coronaria.
Genitalis, Xiphion.
Genitura Herculis Magis, Ruscus.
Genitura Hori, Marrubium.
Genitura Herois Magis, Polygonum.
Genitura Titani Magis, Sideritis.
Geranogeron, Geranium.
Geranopodion, Lychnis coronaria.
Gis, Hippuris.
Gladiola, Iris.
Gladiola Roma. Xiphion.
Gladiolus, Xiphion, & Xyris.
Glandula, Astragalus.
Glastum Roma. Isatis satiua.
Glaucia, Chelidonium magnum.
Glichon, Pulegium.
Gluta Roma. Isatis satiua.
Glyceraton, Glycyrrhiza.
Glycyphyton, Glycyrrhiza.
Glycys ancon, Abrotonum.
Gnomeusilon Latinis, Muscus marinus.
Gnotera, Ballote.
Gnothurim, Ballote.
Gobios, Tithymallus.
Goed Aphris, Coriandrum.
Golgosium, Rapum.
Gongylis, Rapum satiuum.
Gonogeonas, Mandragoras.
Gonoleta Dacis, Lithospermon.
Gorgnion, Eryngium.
Gorgonion, Lithospermon.
Gramen, Agrostis.
Grielon, Hipposelinon.
Gruina Lat. Geranium alterum.
Grynos, Cucumis syluester.
Gyrenia Bœotis, Ruscus.
Gynæcion, Stibi.
Gynon, Hippuris altera.

H.

HAema ideos, Agnos.
Hæmagogos, Pæonia.
Hæmaticos bulbus, Hemerocalles.
Hæmionos Magis, Mandragoras.
Hæmoos Aeg. Rubus.
Hæmorrha Magis, Buphthalmus.
Hæmostarin, Nerium.
Halicacabos, Anagallis.
Haplophyllon, Alyssum.
Harmala Syris, Ruta hortensis.
Hecignon isidis, Sampsuchum.
Hedemias, Conyza magna.
Hedera pluuiatica Latinè, Chamæcissus.
Hederalis Romanis, Syluestris Ruta, quæ & Hyp. ricon.
Helbunion, Dictamnus.
Helide, Smilax aspera.
Heliophyton, Smilax aspera.
Heliosacte, Ebulus.
Heliotropon, & Heliopon, Heliotropium.
Heliustrum herba ex qua Ammoniacum fit Thymiama.
Heliophyes, Clymenum.
Helleborites, Centaurium minus.
Helleborosemata, Limonium.
Helleborus albus, Sesamoides magnum.
Helonia, Hyacinthus.
Hemerocatallacton, Hemerocalles.
Hemeros, Sambucus.
Hepatitis, Clymenum.
Hepatitis, Eupatorium.
Hepatorium, Eupatorium.
Hephton, Atramenti sutorij genus alterum.
Heptapleuron, Plantago.
Heraclea, Helxine.
Heracleon, Achillea.
Heraclia, Lithospermon.
Heraclia, Polygonum.
Heraclion, Abrotonum.
Heraclion, Chamelæa.
Herba Filicula Roma. Catanance.
Herba Regia, Artemisia.
Herba Rutinalis Roma. Sphondylion.
Herba Sanguinalis, Verbenaca.
Herba Scanaria Roma. Scandix.
Herbiæaton Aphris, Capparis.
Herbulum Lat. Erigeron.
Herculis alphita Magis, Erysimon.
Herculis genitura Magis, Ruscus.
Herculis sanguis, Crocum Magis, et Centaurium magnum et minus.
Herculis sanguis, Veratrum album.
Hermion, Eryngium.
Herminion, Aloë.
Hermodactylos, Quinqsolium.
Hermubain Magis, Filix.
Herois genitura Magis, Polygonum.
Herpacantha, Acanthium.
Herpize, Elaphoboscon.
Hieracium, Dracunculus.
Hieracopodion, Lychnis syluestris.
Hierobotane, Verbenaca.
Hierebrymas Magis, Geranium alterum.
Hieromyrton, Ruscus.
Hipparison, Verbenaca altera.
Hippion, Hippophaës.
Hippoglotton, Laurus Alexandrina.
Hippomanes, Apocynum.
Hippomanes, Capparis.
Hippophanes, Hippophaës.
Hippophyes, Hippophaës.
Hippuris, Equisetum.
Hires, Gnaphalion.
Holochrysos, Sedum maius.

Holocleros in Heraclea Ponti, Chamæpitys.
Hominis sanguis Magis, Artemisia.
Homœnomoeon, Glycyrrhiza.
Homonœa, Argemone.
Hori genitura, Marrubium.
Hormua Dacis, Horminum.
Hyacinthus, Delphinium.
Hyenopsolon, Ocimastrum.
Hydragogon, Chamædaphne.
Hydrastina, Cannabis syluestris.
Hydreros, Erinus.
Hydroselinon, Eleoselinon.
Hyophthalmos, Aster Atticus.
Hypericon, Onobrychis.
Hypnoticon, Hyoscyamus.
Hypoglossum, Laurus Alexandrina.
Hypopion, Thapsia.
Hysobrium, Marum.

I.

Iaron, Dracunculus.
Ibasacedem Aeg. Staphis agria.
Iberis, Nasturtium.
Ibidis sanguis, Rubus.
Ibidis penna, Quinquefolium.
Ibidis unguis Magis, Quinquefolium.
Iceosmigdonon, Lens palustris.
Ichrei asinus Magis, Sampsuchum.
Ichthyotheron, Cyclaminus.
Icmanen Lucanis, Rododendron.
Iconis rosa, Lilium.
Idæa batos, Helenium.
Idæa, Laurus Alexandrina.
Idæi dactyli, Pæonia.
Idæus philomus, Helenium.
Idiophyton, Leontopodion.
Iebal Aphris, Gramen.
Iescen Aphris, Geranium.
Illecebra, Aizoon syluestre.
Illyrica, Iris.
Inananoentaria Roman. Hyoscyamus.
Inguinalis, Aster Atticus.
Inturis Roma. Capparis.
Intybum syluestre Romanis, Hieracium paruum.
Intybum Rom. Conyza magna.
Inuolucrum Rom. Epithymum.
Iocinalis, Onobrychis.
Iocri Aeg. Hemerocalles.
Ion syluestre, Viola purpurea.
Ionia Athenis, Chamæpitys.
Ionites, Capparis, quæ & Inturis.
Iouis barba Roma. Chrysocome.
Iouis colus, Verbenaca altera.
Iouis colus, Polycnemum.
Iouis caulis, Sedum maius.
Irane, muscus marinus.
Iris agrestis, Xyris.
Iris agria, Xyris.
Isæa, Nigrum ueratrum.
Isaron, Dracunculus.
Ischas, syluestris Raphanus.
Ischias, Leucacantha.
Ischias, Apios.
Ischys, Conyza magna.
Isionis sanguis Magis, Ballote.
Itiandendron, Hippuris.
Itasis Aegyptijs, Fœnumgræcum.
Ithyterion, Hedera.
Iumbarum Gall. Limonium.
Iunci radix, Iuncus, Cyperus.
Iuncus marinus Roma. Oxyschœnos.
Iunonis lachryma Magis, Verbanaca.
Iupicellus, Iuniperus parua.
Ixia, Chamæleo albus, & niger.

L.

Labatholabat Aphris, Auricula muris.
Labatholabat Pœnis, Alsine.
Labeonia, Marrubium.
Labeo urtica Lati. Galeopsis.
Labrum Veneris, Dipsacus.
Lactago, Chamædaphne.
Lacula, Filix.
Lagnum Gall. Veratrum album.
Lampas, Lychnis syluestris.
Lampuca Roman. Hieracium magnum.
Lanaria herba, Struthium.
Laparon uolutum Romanis, Helxine.
Lapathum syluestre, Phyllitis.
Lappa Lati. Personata.
Lappa Latinis, Xanthium.
Lappago Roma. Hippophaës.
Larbason, Stibi.
Later, Hyssopus.
Lauacrum Veneris, Dipsacus.
Lauer, Sium.
Lauothen Aphris, Vitis nigra.
Laureola Roma. Chamædaphne.
Lax Dacis, Illecebra.
Leapetes, Sedum maius.
Lecristicum, Agnos.
Leia, Artemisia.
Lenen Aegyptijs, Helenium.
Leo, Orobanche.
Leoninum semen Roma. Leontopetalum.
Leontica, Glycyrrhiza.
Leontion, Leontopetalum.
Leontocharon, Polium.
Leontopodion, Leontopetalum.
Leucacantha, Rhamnus.
Leucanthon, Oenanthe.
Leucanthemon, Anthyllis, & Parthenium.
Leuceoron, Leontopetalum.
Leuce, Androsaces.
Leucoion syluestre, Moly.
Libanium, Buglossus.
Libanotis, Conyza tertia.
Liburnia, Argemone.
Libyestason, Glycyrrhiza.
Libyon, Syluestris lotus.
Libyum Aegyptijs, Iuniperus parua.
Licophryx, Artemisia.
Lion capræ Magis, Malua.
Lilium syluestre, Hemerocalles.
Lilium marinum, Hemerocalles.
Limnesion, Centaurium magnum & paruum.
Limnestim, Centaurium magnum.
Lingua canis aut canina Roma. Cynoglossum.
Lingua ceruina Romanis, Filix fœmina.
Lingua bubula, Buglossus.
Linocalamis, Linum.
Linon agrion, Linum.
Linozostis, Apios.
Linozostis, Mercurialis & Cynocrambe.
Lirion, Narcissus.
Lupa, Ricinus.
Lupi cor, Capparis.
Lycanthemon, Smilax aspera.
Lychnis agria, Leontopetalon.
Lychnis agria, Hippoglossum, & Antirrhinon.
Lycos, Orobanche.
Lycoscytalion, Sesamoides magnum.
Lygos, Agnos.
Lygos, Thapsia.
Lyisthe Aeg. Smilax aspera.
Lyme, Elaphoboscon.
Lobos, Thapsia.
Lonchitis, Asplenum.
Lonchoton, Atramenti sutorij genus alterum.
Lotus magnus, Cytisus.

M.

Macetho, Mentha.
Machæronion, Xiphion.
Macia Rom. Anagallis purpurea.
Mæmoe Aphris, Illecebra.
Magnum, Ballote.
Maiorana Latinis, Sampsuchum.
Maius uolucrum Romanis, Eupatorium.
Malium Roman. Anthemis.
Maloion, Lychnis coronaria.
Malum caninum Roma. Mandragoras.
Malum terrestre, Mandragoras.
Mamolaria, Acanthium.
Mantia Dacis, Rubus.
Manualis, Iuncus marinus.
Maratin, Hippomarathrum.
Marathrum agrion, Hippomarat.
Marica radix Romanis, Iris.
Marmarites, Fumaria.
Maro, Centaurium magnum.
Martis capitulum Romanis, Eryngium.
Marrubium nigrum, Ballote.
Martis sanguis Magis, est Asarum.
Masytipos Hetrusc. Anagallis purpurea.
Matersyluæ Roma. Hedera.
Mecium Aeg. Anagallis.
Mecon aphrodes, Peplus.
Mecon, Papauer.
Mecon agrios, Gith.
Meconion, Anemone.
Medata, Ballote.
Medica, Helenium.
Medica, Medium.
Medusa, Lonchitis.
Melabathrum, Parthenium.
Melampelos, Helxine.
Melamphyllon, Acanthium.
Melampodion, Veratrum nigrum.
Melanorrhizon, Veratrum nigrũ.
Melion aqucum, Satyrion alterum.
Meliphyllon, Melissophyllon.
Melitæon, Melissophyllon.
Melanthemon, Anthemis.
Melanthion, Gith.
Meleta, Dipsacus.
Melophyllon, Millefolium.
Melosmos, Polium.
Melothron, Vitis alba.
Mendruta Mysijs, Limonium.
Menion, Pæonia.
Mercurij basis Magis, Halimum.
Mergo, Clymenon.
Mercurij genitura, Buphthalmus.
Mercurij sanguis, Verbenaca.
Mercurij semen, Anethum.
Mergna Roma. Smilax aspera.
Meris, Tripolion.
Merismorion Gallis, Melissophyllon.
Merseon Aeg. Ambrosia.
Mertryx, Geranium alterum.
Meruopyum Aeg. Serpyllum.
Methrion, Chamædaphne.
Meuda Syris, Limonium.
Miaspho Magis, Cyclaminus.
Milax, Clymenon.
Militaris, Achillea.
Militaris, Conyza magna.
Millefolium, Achillea.
Millefolium, Parthenium.
Mineruæ sanguis Magis, Chamæpitys.
Minercium Roma. Leontopodium.
Minon, Mandragoras.
Mintha, Mentha.
Mintha, Ruscus.
Mion, Hippomarathrum.
Misopathos, Ocimastrum.
Mithridanion, uel Mithridation, Scordion.
Mnesitheum, Buphthalmus.
Mnesitheum, Iuniperus parua: item magna.
Mochmutim Aeg. Illecebra.
Mohoth Aegyptijs, Chelidonium magnum.
Molorticulus Veneris, Satyrion alterum.
Moly, Eryngium.
Monoclonos, Artemisia.
Monogenion, Pæonia.
Mora baticana, Fructus rubi.
Mosula Dacis, Calamintha.
Multiradix, Centaurium minus.
Muraria, Viola purpurea.
Muris auricula Roma. Alsine.
Muris unguis, Polygonum.
Muris urina Magis, Malua.
Mustelæ sanguis Magis, Asplenum.
Mustelæ sanguis, Verbenaca.
Musteros, Conyza magna.
Myacantha, Corruda.
Myacantha, Ruscus.
Mydusa, Anchusa.
Myites, Thlaspi.
Myopteron, Thlaspi.
Myitis, Caucalis.
Myon, Corruda.
Myortochon, Alsine.
Myorthochon, Auricula muris.
Myortosplenon, Alsine.
Myracanthon, Eryngium.
Myriomorphon, Achillea.
Myrrha, Myrrhis.
Myrrhis, Geranium alterum.
Myrsine, Periclymenum.
Myrtopetalon, Polygonum.
Myrtosplenon, Auricula muris.
Myuros Armenijs, Sampsuchum.

N.

Nanti Aeg. Papauer erraticum, item satiuum quoq;.
Napium Romanis, Lampsana.
Nar, Iris Aegyptijs.
Narat Aphris, Buphthalmus.
Narce, Centaurium magnum.
Nardus rustica, Asarum.
Narthecion, Asphodelos.
Nautica radix, Acorus Romanis.
Nectarion, Helenium.
Nemesion, Ocimastrum.
Nepeta, Mentha.
Neriadion, Delphinium.
Nerion, Rhododendrum.
Nesyris, Spondylion.
Neumatum, Leontopodium.
Neuras, Paronychia.
Neuroides, Limonium.
Nigra, Anemone.
Nigrum Marrubium, Ballote.
Nigrum Papauer Romanis, Gith.
Nigrum uiartum Romanis, Limonium.
Nochelin, Ballote.
Nonaria, Astragalus.
Nonea, Anchusa.
Nophryn, Ballote.
Nophthan, Ballote.
Nosprasson, Ballote.
Nostellin, Ballote.
Nothera, Ballote.
Notianoscemin, Ballote.
Notion, Cucumis syluester.
Notion, Sedum maius.
Nycteritis Magis, Anagallis.
Nymphæa pteris, Cnicus, sed rectius Filix fœmina.

O.

Oblamenia Romanis, Vitis nigra.
Ocellus cerui Romanis, Elaphoboscon.
Ochi Aeg. Atriplex.

Ochion Aegy. Coriandrum.
Ocimastrum Latinis, Acinos.
Ocimoides, Chamæleo niger.
Ocimoides, Clinopodion.
Ocimoides, Erinus.
Ocneron, Ruscus.
Oculus pythonis Magis, Stœchas.
Oenanthe, Spondylion.
Oeno Aegy. Struthium.
Oenone, Argemone.
Oleago, Chamelæa.
Oleastellus, Chamelæa.
Oligochloron, Capparis.
Oligoron, Apocynum.
Olina Dacis, Ebulus.
Olocyron Chamæpityn uocant qui Pontum incolunt.
Olophyton, capparis.
Omphalocarpos, Aparine.
Onistin, Apocynum.
Onobrochilon, Onobrychis.
Onocardion, Dipsacus.
Ononis, Onosma.
Onophyllon, Anchusa.
Onyx, Astragalus.
Opaca Roma. Onobrychis.
Opertritos, Iris.
Ophigenion, Elaphobos.
Ophioctonon, Elaphobos.
Ophioscorodon, Apocynum.
Ophioscorodon, Capparis.
Ophiostaphylos, Vitis alba.
Opsago, Solanum somniferum.
Opteron, Fidicula.
Orcitunica Roma. Anemone.
Orestion, Helenion.
Orestium, Helenium.
Oriachloe, Eryngium.
Origanis, Nearum.
Origanum, Chrysogonum.
Origanum, Eryngium.
Origanum, Geranium alterum.
Orizelon, Chamæpitys.
Ornios, Anemone.
Orobelion, Pæonia.
Orobax, Pæonia.
Orphitebeoten Aegyp. Quinquefolium.
Orthogyion, Solanum furiosum.
Osmada, Onosma.
Osmon, Medium.
Osthale, Phænix.
Osiris Magis, Sphondylion.
Osyris diadema Magis, Halimum.
Othonion, Chelidonium magnum.
Oxyphyllon, Geranium alterum.
Oxypternos, Oxyschœnus.
Oxyschœnos, Iuncus acutus.
Oxytonon, Papauer erratticum & satiuum quoq;.
Oxytriphyllon, Trifolium.
Oxyui Aegi. Clymenum.

P.

PAEonia, Chelidonium magnū.
Pæonion, Pæonia.
Pæsæden, Pæonia.
Pogonaton, Tussilago.
Palladium, Leontopodion.
Pamphanes Aeg. Sedum maius.
Panacia, Centaurium magnum.
Pancarpos, Chamæleo niger.
Pancranos, Thapsia.
Pancration, Stœchas.
Pandios radix, Chelidonium magnum.
Panion, Conyza tertia.
Panthiceratos, Pæonia.
Papauer cornutū, Leontopetalon.
Papauer nigrum Roma. Gith.
Papauer spumosum, Chamæsyce.
Papauer syluestre, quod & corniculatum.
Papaueralis Roma. Papauer erraticum.
Paradacri Magis, Bunium.
Paralion, Papauer corniculatum.
Paralion, Pityusa.
Paralysis, Cicuta, & Apocynum.
Paralysis, Delphinium.
Pardale, Leontopetalon.
Pardalianches, Apocynum.
Parme terræ, Anemone.
Parmiron Pythagoræ, Sideritis.
Paronychia Magis, Sedum maius.
Parthenion, Helxine.
Passarina, Leucoion.
Patabelclon Roman. Leontopetalon.
Pecton, Atramenti sutorij genus alterum.
Pedalium, Polygonum.
Pedicularia herba Roman. Staphis agria.
Pedinon, Eleoselinon.
Peenthaomœon, Glycyrrhiza.
Peganon, Tussilago.
Pegrina, Vitis nigra.
Pelecinos, Hippophaes.
Pelonitis, Geranium.
Pempedula Gall. Quinq;folium.
Pempthemphtham Aegy. Verbenaca altera.
Pempsempte Aeg. Verbenaca.
Penna ibidis, Quinquefolium.
Pentacœnon, Quinq;folium.
Pentadactylos, Quinq;folium.
Pentadryon, Solanum furiosum.
Pentapetes, Quinq;folium.
Pentaphyllon, Quinq;folium.
Pentatomos, Quinq;folium.
Penthoron, Capparis.
Peplion, Daphnoides.
Pergalia, Argemone.
Periclymenon, Clymenum.
Peristereon, Fumaria.
Perpensa Lati. Asarum.
Persephonion, Verbenaca altera.
Persephonion, Rhamnus.
Persica, Helenium.
Persicum sinapi Romanis, Capparis.
Persis, Hedera.
Personata Lati. Arcion.
Perxo, Mentha.
Pes gallinaceus Rom. Caucalis.
Pes gallinaceus, Thlaspi.
Pes pulli Roma. Caucalis.
Pesalem Aegy. Hyssopus.
Petræa, Capparis.
Petræon, Corruda.
Petrina, Tussilago.
Petrophyes, Sedum primum, quod secundum: & minus, quod tertium.
Petroselinon syluestre, Oreoselinon.
Peucedanon, Cucumis syluester.
Phacon, Saluia.
Phædra, Hippuris.
Phagnon, Saluia.
Phalangion, Sphondylion.
Phaleon, Apocynum.
Pharpharia, Tussilago.
Phasganon, Aspalathus.
Phasganon, Xanthium.
Phasganon, Xiphion.
Pheminalis, Verbascum.
Pheria, Verbenaca.
Pherombron, syluestris Cucumis.
Pherphra Aeg. Hippuris.
Pherthrum erthumonthu, Mentha.
Pherumbrum Zoroastri, Lactuca syluestris.
Pherusa, Carduus.
Pheuxaspidion, Polium.
Phieri Romanis, Centaurium magnum.
Philacuon Aeg. Clematis altera.

Philan-

Philanthropos, Aparine.
Philetærion, Clematis.
Philetærion, Ocimastrum.
Philomedium, Chelidonium magnũ.
Philtrodoten, Asplenum.
Philtrodote, Verbenaca.
Phithophthethela Dacis, Adiantum.
Phlomos, Helenion.
Phlomus idæus, Helenium.
Phlomos & Phlonos, Verbascum.
Phlonitis, Onosma.
Phœnicopteron, Phœnix.
Phragmosa, Conyza magna.
Phricem cyonum Aegyptijs, Seseli Aethiopicum.
Phrygia, Asplenum.
Phrygitis, Asplenum.
Phrynion, Poterion.
Phrynion, Paronychia.
Phthirion, Staphis agria.
Phthiroctonon, Staphis agria.
Phthisis, Pæonia.
Phycos, Conyza magna.
Phyllis, Phyllitis.
Phyllon, Leucacantha.
Phyllophares, Marrubium.
Phyllostaphylos, Capparis.
Phytobasila, Leontopodion.
Phyton, Cynoglossum.
Picras, Androsaces.
Picrasicya, Colocynthis.
Picris Græcis, Intybus syluestris.
Pigna toxarin, Veratrum album.
Pinula, Trichomanes.
Pinus triuia Romanis, Astragalus.
Piper agreste, Agnos.
Piper aqueum Gallis, Acorus.
Pissa, Conyza magna.
Pithion, Tussilago.
Pitysorysis, Chamæpitys.
Plectronia, Centaurium magnum.
Podotis sanguis, Scordilon.
Poëtica, Hedera.
Poligida, Anethum.
Polion Veneris Magis, Periclymenum.
Polion, Serpyllum.
Polion montanum, Polium.
Polyanodynos, Cicuta.
Polycarpos, Polygonum.
Polyconos, Artemisia.
Polygonaton, Polycnemon.
Polygonatum, Polygonum.
Polygonaton, Leucacantha.
Polygonoides, Clematis.
Polyides, Veratrum album.
Polyidos, Crommyon.
Polyides, Raphanus.
Polyides, Staphis agria.
Polyneuron, Plantago.
Polyonymon, Helxine.
Polyphura, Leucoion.
Polyphyllon, Medium.
Polyrhizon, Filix, & Polypodion.
Polyrrhizon, Nigrum ueratrum.
Polyrrhizon, Epimedium.
Pona Gallis, Artemisia.
Pontica, Glycyrrhiza.
Ponticum absinthium Roma. Abrotonum.
Porphyranthes, Hemerocalles.
Porphyrantes, Hyacinthus.
Porphyris, Anchusa.
Porphyris, Ocimastrum.
Portulaca syluestris, Aizoon syluestre.
Potamogiton, Tripolium.
Potamogiton, Limonium.
Potera, Capparis.
Præsepium Romanis, Atractylis,
Prasion, Marrubium.
Priadela Dacis, Vitis nigra.
Priapeion, Viola purpurea.
Priapicon, Satyrion alterum.
Probatæa, Ocimastrum.
Probation, Plantago.
Procampylon, Abrotonum.
Procheton, Tussilago.
Prodiorna Dacis, Nigrum ueratrũ.
Propedula Dacis, Quinq;folium.
Prosopis & Prosopion, Personata.
Protion, Nigrum ueratrum.
Protogonos, Sedum maius.
Pseudopathes, Staphis agria.
Pseudoselinum, Quinq;folium.
Psyche, Tripolium.
Psychuacos, Helxine.
Psylleris, Psyllion.
Psilothron, Vitis alba.
Pterion, Cnicus.
Pteris, Filix, & Polypodion.
Pterion, Trichomanes.
Pteris nymphæa, Cnicus, sed potius Filix fœmina.
Pteris, Pterion, & Pterineon, Filix.
Pulicaris herba Romanis, Psyllion.
Pulmonia Latinis, Geranium alterum.
Pulpum Dacis, Anethum.
Pustulago, Tussilago.
Pyracantha, Carduus.
Pyrinon, Pyrethrum.
Pyrites arnos, Pyrethrum.
Pyrites Magis, Pyrethrum.
Pyrothron, Pyrethrum.
Pyroton, Pyrethrum.
Pyros achne, Chamelæa, & Thymelæa.
Pythonion, Hyoscyamus.
Pythonis oculus Magis, Stœchas.

R.

Radia Hetruscis, Smilax aspera.
Radicula, Struthium.
Radix syluestris Lat. Apios.
Radix syluestris Romanis, syluestris Raphanus.
Rapionion, Limonium.
Rapium, Artemisia.
Rapum terræ, Cyclaminus.
Regia herba, Artemisia.
Rhabdion, Halimum.
Rhœas papauer, id est, Erraticum.
Rhapeion, Leontopetalum.
Rhapontica Magis, Hyoscyamus.
Rhatibis Dacis, Aster Atticus.
Rhichion, Tussilago.
Rhodis, Rhodia radix.
Rhododendron, Nerion.
Rhododaphne Pœnis, Nerion, quod & Rhododendron.
Rhon uel rhus stachyos, Phœnix.
Rhon, uel rhus, Phœnix.
Rhyte montana, Ruta montana.
Ricinus, Croton.
Ripla, Blitum.
Rosa iconis, Lilium.
Rustica Roma. Brassica syluestris.
Rutinalis herba Romanis, Sphondylion.

S.

Saarthan Aeg. Tussilago.
Salia Dacis, Tragion alterum.
Saliuaris Roma. Pyrethrum.
Salix equi Roma. Hippuris.
Salix equina, Hippuris altera.
Salix marina uel Amerina Romanis, Agnos.
Salyca, Anchusa.
Samothracice, Chamædaphne.
Sampsoth Aeg. Hippomarathrum.
Sampsuchum, Amaracus.
Sanguinalis, Gramen.
Sanguinaria, Coronopus.
Sanguinaria, Polygonum.
Sanguis æluri Magis, Stratiotes aquaticus.

Sanguis

Sanguis apocathcmenes Magis, Lychnis coronaria.
Sanguis asini Aeg. Filix.
Sanguis crocodili, Leontopodion.
Sanguis febris Magis, Ricinus.
Sanguis Herculis, Veratrum album.
Sanguis hominis Magis, Artemisia.
Sanguis ibidis, Rubus.
Sanguis Isionis Magis, Ballote.
Sanguis Mercurij, Verbenaca.
Sanguis Mineruæ Magis, Chamæpitys.
Sanguis mustelæ Magis, Asplenum.
Sanguis mustelæ, Verbenaca.
Sanguis podotis, Scordium.
Sanguis oculi Magis, Anagallis purpurea.
Sanguis tauri.
Sanguis Titani Magis, Lactuca syluestris.
Sanguis Titani, Rubus.
Sanguis Titani Magis, Sideritis.
Sanilum Aeg. Scammonia.
Santonicum Lat. Seriphium.
Sapana Gallis, Anagallis purpurea.
Saphtho Aeg. Hyoscyamus.
Saraca, Nigrum ueratrum.
Sarcocolla, Argemone altera.
Sarxiphagon, Saxifragia.
Sarxiphrangon, Sarxiphagon.
Sasa Syris, Lilium.
Sataria, uel Statarıa Roma. Peucedanum.
Saturni cibus Magis, Hippuris.
Satyri testiculus, Satyrion alterum.
Satyriscos, Satyrion alterum.
Sauritis, Anagallis purpurea.
Saxifragia Roma. Sarxiphagon.
Scambonia radix, Scammonia.
Scammonion, Thapsia.
Scanaria herba Roma. Scandix.
Scandulacium Roma. Thlaspi.
Sceptrum, Lychnis coronaria.
Schinos aromaticos, Lauer.
Schinostrophon, Cannabis.
Schœnos, Iuncus.
Schœniostrophon, Hippuris.
Sciara Dacis, Dipsacus.
Scimphen Aegyptijs, Rhododendron.
Scincos, Ruscus.
Sciolebina Rom. Stœchas.
Scobiem Gall. Sambucus.
Scolopendrion sui generis herba, & Polypodion.
Scolymos, Cynoglossum.
Scopa regia Ro. Bunium.
Scopion, Cucumis syluester.
Scorbion, Scordium.
Scorodon Græcis, Allium.
Scorpioctonos, Heliotropium.
Scorpionis urina, Sideritis.
Scorpios, Tragion alterum.
Scorpiuros, Ocimastrum.
Scorpiuros, uel Scorpij urina, Heliotropium maius & minus.
Scubulum Gallis, Solanum hortense.
Scyllion, Limonium.
Scytalion, Vmbilicus Veneris.
Sebam Dacis, Sambucus.
Selenion, Pæonia.
Selenogonon, Pæonia.
Selepsion Aeg. Vrtica.
Selinitis, Chamæcissus.
Selinorition, Rubus.
Semeon Aeg. Gnaphalion.
Semen leoninum Roma. Leontopetalon.
Semeon Aegyptijs, Lychnis coronaria.
Semeth Aegyp. Nasturtium.
Seminalis, Polygonum.
Semmaced diurna Aphris, syluestris Ruta, quæ & Hypericon.
Semnon Magis, Agnos.
Semperuiuum Romanis, Sedum minus.
Semperuiuum minus, quod & syluestre, & tertium.
Sendionor Aeg. Sideritis.
Semura Aeg. Lychnis syluestris.
Senecio Lati. Erigeron.
Serpyllum, Artemisia.
Sesamis, & Sesamites, Sesamoides magnum.
Sesamon syluestre, Ricinus.
Sesamon syluestre, Sesamoides paruum.
Sesamon agrion, Heliotropium.
Seseli Aegy. Caucalis.
Seseli Cyprion, Ricinus.
Seseneor Aegyp. Dipsacus.
Sicciriam Aphris, Anethum.
Sicelioticon, Psyllium.
Sicham Aphr. Pastinaca.
Sicupnoex Dacis, Eryngium.
Sicya picra, Colocynthis.
Sideritis, Helxine.
Sideritis, Verbenaca altera.
Sideritis Eboicis, Chamæpitys.
Sibacium Roma. Psyllium.
Silene, Cyclaminus.
Sinapi persicum Romanis, Capparis.
Sinapi persicum, Thlaspi.
Sinapi syluestre, Thlaspi.
Siphon, Aegilops.
Siphonion, Bromos.
Siserton Magis, Eryngion.
Sisimaca Aphris, Papauer corniculatum.
Sistramear Gallis, Hippomarathrũ.
Sithilcas Pœnis, Hieracium magnum.
Sitosphelos, Aegilops.
Smyrnoides, Clematis.
Sobel Aeg. Chamæleo niger.
Sober Aegy. Tragion alterum.
Solastrum Rom. Anthyllis.
Soldago Romanis, Symphyton alterum.
Soleastrum, Sideritis.
Solis seculum Romanis, Parthenium.
Solis supercilium, Oxyschœnos.
Somi Aegyptijs, Absinthium, Seriphium.
Somphias Aegyptijs, Veratrum album.
Sonchites, Hieracium magnum & paruum.
Sopho Aeg. Sampsuchum.
Sophobi Aegy. Rubia.
Soranthin, Anthyllis.
Sosandron, Delphinium.
Sozusa, Artemisia.
Sparganon, Ocimastrum.
Sphagnos, Seseli.
Sphondylis, Spondylion.
Splineion, Cynoglossum.
Spina alba Romanis, Leucacantha.
Spina alba Romanis, Rhamnus.
Spina cerualis Roma. Rhamnus.
Spina mollis Rom. Cirsium.
Sphagnon, Aspalathus.
Spina regia uel alba Romanis, Acantha leuce.
Splenion, Periclymenum.
Spongos, Rhododendron.
Spumosum papauer, Chamæsyce.
Stachyites, Potamogeton.
Stachyites, Tripolium.
Stachyos rhus uel rhon, Phœnix.
Stemphin, Polygonum.

Stephane, Chamædaphne.
Stephane, Calamintha.
Stergethron, Sedum maius.
Stergethron, Vmbilicus Veneris.
Stesion, Staphis agria.
Stilago, uel potius Silago, Coronopus.
Stipa Roma. Stœbe.
Stœchis, Vmbilicus Veneris.
Stratiotice, Millefolium.
Stratioticon, Achillea.
Strychnos, Solanum.
Strychnos manicos, Solanum furiosum, item Somniferum.
Strumus Romanis, Solanum hortense.
Struthocamelus, Struthium.
Styphonia, Stœchas.
Succinum Hetrusc. Asarum.
Sucotachos, Helxine.
Suibites Gallis, Hedera.
Suitempsum Aeg. Thlaspi.
Sum Aeg. Agnos.
Supercilium solis, Oxyschœnos.
Supercilium terræ, Adiantum.
Supercilium Veneris, Achillea, & Millefolium.
Suphlo Aeg. Stœchas.
Syce, Peplus.
Sylithra, Glycyrrhiza.
Syluæ mater Rom. Hedera.
Syluaticum acron, Achillea.
Syluaticus caper, Artemisia.
Syluestre Lapathum, Phyllitis.
Syluestris calamintha, Scordion.
Syluestris radix Lat. Apios.
Symphephon Aeg. Lilium.
Symphyton, Glycyrrhiza.
Symphyton, Helenium.
Syncliopa, Stœchas.
Syncrisis, Cucumis syluester.
Syris Pœnis, Struthium.
Systhana Aeg. Ricinus.

T.

Tanachion, Conyza magna.
Tantalitis, Lithospermon.
Taurion, Lychnis coronaria.
Tauri sanguis Magis, Marrubium.
Tauroceros, Tribulus.
Taurus apocathemenes Magis, Lychnis syluestris.
Telephion, Portulaca syluestris.
Teline, Cytisus.
Temele, Melissophyllon.
Terminalis, Cannabis syluestris.
Terminalium Lat. Helenium.
Terræ capillus, Adiantum.
Terræ corona, Chamæcissus.
Terræ supercilium, Adiantum.
Terræ parine, Anemone.
Terræ Tintinabulum, Limonium.
Tertana, Artemisia.
Tesseculata, Cynocrambe.
Tetradix Atticis, Erice, Autore Plinio.
Teuthalis, Polygonum.
Teuthrion, Polium.
Teuthrion, Rubia.
Thalassia, Androsaces.
Thalassion, Papauer corniculatum.
Thallia, Capparis.
Ahamath Aphris, Parthenium.
Thaumastos, Iris.
Thelpide, Iris.
Thelyphthorion, Abrotonum.
Thelyteris, Thapsia.
Thelythamnum, Abrotonum.
Theobrotion, Sedum minus.
Theodonion, Pæonia.
Tephin Aeg. Polygonum.
Thepso, Bunium.
Thermos, Lupinum.
Thermutis, Ocimastrum.
Thesam Osthanes uocat Asarum.
Thesce Aeg. Cyclaminus.
Thonan Gallis, Chelidonium magnum.
Thorphathsadæ Pœnis, Apios.
Thorybethron, Leontopetalon.
Thesarica Hispanis, Plantago.
Thrambe Pythagoræ, Sampsuchum.
Thridacias, Mandragoras.
Thridax Græcis, Lactuca.
Thryas, Epimedium.
Thymarnolion Magis, Hippomarathrum.
Thymbra Zoroastri, Colocynthis.
Thymiatitis, Quinq;folium.
Thymus Lat. Calamintha.
Thyrsine Cypriis, Orobanche.
Thyrsion, Catanance.
Thyrsion, Calamintha.
Thyrsitis, Ocimastrum.
Tialon, Lilium.
Tibus Aegyptiis, Stratiotes Aquaticus.
Timoros, Cicuta.
Tintinabulum terræ, Limonium.
Tiphonion Zoroast. Hyoscyamus.
Tiricta Aphris, Gingidium.
Tis Aeg. Mentha.
Titani genitura, uel Sanguis Magis, Sideritis.
Titani sanguis, Rubus.
Titani sanguis Magis, Lactuca syluestris.
Tium, Astragalus.
Tobion, Stœbe.
Topiaria, Acanthium.
Thorphat Aphris, Raphanus.
Toxitesia, Artemisia.
Tragoceros, Anemone, & Aloë.
Tragonaton, Lychnis syluestris.
Tribolion, Lotus urbana.
Trica, Geranium.
Trichomanes, Adiantum.
Trichomanes, Capparis.
Tridactylos, Agnos.
Trifolium odoratum Romanis, Medium.
Trifolium maius Romanis, Cytisus.
Trigonon, Medium.
Trigonon, Verbena.
Trimachion, Hippuris.
Trimphalites Zoroastri, Cyclaminus.
Tripedilon, Marrubium.
Triphyllon, Staphis agria.
Triphyllon, Medium.
Tripyllon, Sampsuchum.
Triphyllon, Lotus syluestris, & Cytisus.
Tripodion, Lotus urbana.
Trisago palustris, uel Trixago palustris, Scordion.
Trixalis, Verbenaca.
Trixin, Ricinus.
Tucin, Fumaria.
Tutularis, Gnaphalion.
Tulbella Dacis, Centaurium minus.
Tunica orci Romanis, Anemone.
Turcon Aegyptiis, Periclymenum.
Tutrastra Dacis, Colocynthis.
Tzauuchi Osthani, Buglossus.
Thymon, Aron.

V.

Vaccinium Romanis, Hyacinthus.
Valentia Romanis, Artemisia.
Vargugum Aphris, Psyllion.
Vchinastrum, Geranium.
Vdedonin Aphr. Sideritis.
Venerea Romanis, Acorus.
Venerea, Lonchitiss.

X.

Z.

FINIS.

Fol. 80. Iuglandium pictura pro Pistacijs posita est, quæ mox subsequenti folio habentur.

FRANCOFORTI, Apud Chr. Egenolphum Hadamarium. Anno 1549.
Mense Aprili.

PIETAS

AD OMNIA

VTILIS EST.

2. Timot. 4.